

ISLAM

SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

الإسلام

حقيقته ، شرائعه ، عقائده ، نظمه

اللغة البوسنية

Dr. Muhammad Ibn Ibrahim Al Hamad

د. محمد بن إبراهيم الحمد

In cooperation with the Cooperative Office for Propagation, Guidance and Community Awareness in Zulfikar

Tel : 016 4234466 - Fax : 016 4334477

Naslov originala:

الإسلام / حقيقته - شرائعه - عقائده - نظمه

El-Islam / haqiqatuhu, šerai'uhu, 'akaiduhu, nuzumuhu

Naslov prijevoda:

Islam – suština, vjerski propisi, dogmatika i načela

Autor:

prof. dr. Muhammed Ibrahim el-Hamed

Lektori:

Edin Balta
Amra Kapo-Balta

Prijevod sa arapskog:

mr. Nermin Omerbašić

Korektor:

mr. Mirsada Šiljković

Recenzent:

mr. Muhamed Mehanović

Tehnički urednik i dizajn:

Teufik Mešić

Štampa:

Amos Graf d.o.o.

Tiraž:

300 komada

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

28-12

el-HAMED, Muhammed Ibrahim

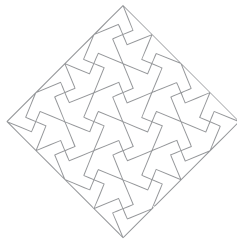
Islam : suština, vjerski propisi, dogmatika i načela / Muhammed Ibrahim el-Hamed ; prijevod sa arapskog Nermin Omerbašić. - Sarajevo : Udruženje za afirmaciju pozitivnih vrijednosti Alternativa, 2021. - 820 str. ; 25 cm

Prijevod djela: El-islam. - Bibliografija i bilješke uz tekst.

ISBN 978-9926-8380-6-5

COBISS.BH-ID 42517254

Prof. dr. Muhammed Ibrahim el-Hamed

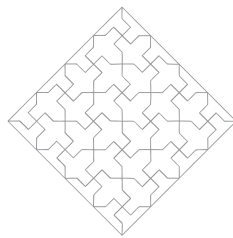
ISLAM

SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

Prijevod sa arapskog:
mr. Nermin Omerbašić

SARAJEVO, 2021.

Knjiga je osvojila prvu nagradu na međunarodnom takmičenju pod nazivom “**Ovo je islam**”, koje je organizirala Međunarodna asocijacija za upoznavanje s islamom pri Ligi muslimanskog svijeta RABITA.

ZAHVALA

Zahvala Međunarodne asocijacije za upoznavanje s islamom pri Ligi muslimanskog svijeta RABITA

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Hvala Uzvišenom Allahu, neka je salavat i selam Allahovom poslaniku, Muhammedu, s.a.v.s., njegovoj porodici, ashabima i svima koji ga slijede.

Neupitna je potreba čovječanstva za vjerom islam. Štaviše, takva je potreba hitna, jer priroda ljudi neće se popraviti i ljudi neće biti radosni ako nisu usmjereni ka uzvišenom Bogu, Stvoritelju svega. Stanje pojedinaca, zajednica i država neće biti na ispravnom Putu ako nije usklađeno sa zakonima koje je uspostavio njihov Stvoritelj, zato što On najbolje zna njihove potrebe.

Nije nikakvo čudo da danas vidimo nemuslimanske zajednice koje koriste sve ono što ovaj svijet nudi: blagostanje, slobodu, neograničeno uživanje u prohtjevima. Ali, uprkos svemu tome, one žive u konstantnoj napetosti, izgubljene, težeći ka materijalnim vrijednostima, koje prožimaju svaki segment života. A kako ne bi kada nisu povezane s božanskim pravcem, koji ih može iscijeliti, pročistiti i odgovoriti im na konfuzna pitanja.

Shodno tome, dužnost islamskog ummeta koji svjedoči vjeru i predočava je drugima očituje se u preuzimanju odgovornosti prema čitavom čovječanstvu: nastoji da širi islamsku uputu i pojašnjava njene

odlike, univerzalnost i pravičnost, kako bi ljudima bio dostavljen Allahov potpuni dokaz, a na Pravi put Allah će uputiti one koje On hoće.

S tim u vezi, pripadnici islama dosad su obavili ogroman posao. U današnje je vrijeme situacija mnogo komplikovanija jer je potrebno uložiti dvostruke napore i islamsko misionarstvo zaodjenuti ruhom koje odgovara savremenom dobu i ljudima ovog vremena. Neophodno je nositi se s dezinformacijama i obmanama koje propagiraju mediji, osloboditi islam, kao vjeru, od stereotipa i laži koje mu drugi pripisuju, koje su u suštini daleko od njegovih pravih smjernica, i suprotstaviti se svemu onome što odvraća ljude od islama, kojeg je Uzvišeni Allah obznanio kao milost cijelom čovječanstvu, da bude posljednja sveprisutna vjera do Sudnjeg dana.

U tom smislu, najvažniji zadatak Međunarodne asocijacije za predstavljanje islama, koja djeluje u Ligi muslimanskog svijeta RABITA, jeste doprinos na ovom polju. Taj se doprinos – nakon razmatranja, konsultiranja i obilazaka mnogih dijelova svijeta – očituje u tome da je neophodno pripremiti i ponuditi sadržaj koji će eksplicitno pojasniti islam i iskazati njegove pozitivne vrijednosti.

Prikupljeni su, kako je pojašnjeno, temeljni postulati, koji su žudjeli za novim ruhom, u skladu sa savremenim kretanjima. Dakle, bilo je neophodno uskladiti ih s određenim naučnim pravcem, bez pretjerivanja i indolentnosti, ili, kako je napomenuo sam autor, bez ikakve arogantnosti i provokacija, ali i bez podređenosti i defetizma.

Shodno tome javila se ideja o organiziranju istraživačkog natjecanja pod nazivom “Ovo je islam”. Poziv je upućen univerzitetima u islamskom svijetu s namjerom da na natjecanju učestvuje što veći broj autora. Formirana je komisija sastavljena od stručnjaka iz ove

oblasti, univerzitetskih profesora, poznatih i kompetentnih, razboritih i mudrih, koji imaju iskustvo i koji su se već bavili valuacijom radova.

Nakon toga su pristizali istraživački radovi u koje su autori uložili neizmjeran trud. Prvu nagradu osvojio je dr. Muhammed b. Ibrahim el-Hamed, koji je neosporno nadmašio konkurenciju, zavrijedivši respekt komisije zadužene za valuaciju radova. Njegova studija je sveobuhvatna, pojmljiva, dojmljivog stila i sadržaja, ona je spona koja objedinjuje tradicionalno i savremeno poimanje nastojeći da sve naučno potkrijepi. Ona se pojavila u ovom prekrasnom ruhu, koji će, nadamo se, biti jedan od osnovnih stubova koji doprinose upoznavanju s islamom i koji će pružati sve što je neophodno onima koji se bave islamskim misionarstvom, odnosno pozivanjem da se slijedi Božiji pravac.

Molim Uzvišenog Allaha da ovo djelo učini blagoslovljenim i olakša njegovo prevođenje na ostale svjetske jezike. Također, molim Allaha da autora ovog djela, njegove kolege i članove komisije za valuaciju obilno nagradi te da sve nas učini povodom za činjenje dobrih djela, da učini da budemo brana svakom zlu. Neka nas blagoslovi gdje god bili.

Habib b. Muhammed el-Harisi

*Glavni tajnik Međunarodne asocijacije
za upoznavanje s islamom*

U Medini, 1. 12. 1434. hidžretske godine

UVOD

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Zahvala pripada Uzvišenom Allahu, neka je salavat i selam Allahovom poslaniku, Muhammedu, s.a.v.s., njegovim ashabima i svima koji ga slijede.

Islam je pečat svih vjera, on je sveobuhvatan i općenit, a Uzvišeni Allah ga je upotpunio i poslao ljudima kao dar milosti, zadovoljan da im islam bude vjera. Govor o islamu je veoma razgranat, to je početak bez kraja, jer je u islamu propis i objašnjenje za svaku stvar:

U Knjizi Mi nismo ništa izostavili. (El-En'am, 38)

Islam nije propustio dogmatska pitanja, bez obzira na to da li su minorna ili kompleksna. Praktično djelovanje, zakonodavstvo i lijepo ponašanje – sve je obuhvatio i detaljno obradio, bez obzira na to tiču li se ummeta općenito ili se radi o čovjeku kao pojedincu. Allahov poslanik Muhammed, s.a.v.s., nije otišao s ovog svijeta prije nego što je ljudima objasnio vjerske propise, dostavio Božiju poruku i pružio dokaz koji će postojati i nakon njega.

Ova studija nastoji predstaviti općenitu sliku o vjeri islam, a ja, kao autor, ma koliko bio rječit, trebam uložiti velik napor kako bih na pravi način odgovorio tom zahtjevu, jer je tematika ovog djela raznovrsna i opširna. Dakle, problem u ostvarivanju tog cilja nije u nedostatku naučnog ili historijskog materijala, već u ekstenzivnoj tematici koju ova studija tretira. Bez sumnje, zadatak da se sve to predstavi jasno i koncizno, teško je ostvariv.

Postoje i druge poteškoće, kao što je način predstavljanja islama; da bude prihvatljiv svakome ko nastoji biti realan i način koji otkriva ogromne dobrobiti vjere za čovječanstvo, a to zahtijeva posebnu pažnju i preciznost.

Nastojao sam opravdati ovo povjerenje, uložio sam neizmjeran trud kako bih ovladao i upravljao studijom. Svaki dio i svaka tema u ovoj knjizi zahtijevali su posebnu analizu i proučavanje; o svakoj tematskoj jedinici mogla se napisati posebna studija. Kako bih ukratko obradio svaku temu, bio sam vrlo koncizan, imajući u vidu vrijeme u kojem živimo. Pojasnit ću uložene napore tokom predstavljanja plana ove studije, koji je ujedno odredio i njen diskurs.

Plan studije

Plan ovog djela obuhvata uvod, osam osnovnih dijelova i zaključak:

- Prvi dio – Suština islamskog vjerovanja, izvori vjerskog zakonodavstva u islamu i islamski šarti
- Drugi dio – Imanski šarti
- Treći dio – Posljednji Allahov Poslanik, s.a.v.s.
- Četvrti dio – Pitanja o metafizičkom / nevidljivom svijetu
- Peti dio – Grijesi, pokajanje i dova
- Šesti dio – Politički, ekonomski, društveni i porodični sistem u islamu
- Sedmi dio – Stav islama prema savremenim problemima
- Osmi dio – Dokazi o istinitosti islama

Svaki od ovih osnovnih dijelova studije sadrži poglavlja, a unutar poglavlja nalaze se tematske jedinice. Neka poglavlja sadrže uvodni dio, zavisno od konteksta ili potrebe. Na kraju ove studije nalazi se kratak zaključak, koji predstavlja tematiku kompletne studije.

Izrada studije

Autor ove knjige vodio je računa o mnogim segmentima, a najistaknutiji su sljedeći:

1. Strogo je vodio računa o tome da svaka tematska cjelina u ovom studijskom istraživanju bude nezavisna od ostalih dijelova, koji su, u konačnici, usko povezani. Dakle, svaki je dio nezavisan i vrlo bitan i svako je poglavlje jedinstveno. S druge strane, svaki se segment i svaka tematska jedinica međusobno dopunjuju i potkrepljuju, zato što je i islam, kao vjera, eksplicitan i kompaktan, bez kontradiktornosti i urušavanja bilo kojeg njegovog segmenta.
2. Autor je težio ka tome da jezik studije bude umirujući, na način da se vodilo računa o stanju uma i duha kako muslimana tako i nemuslimana, naročito o zapadnjačkom mentalitetu, daleko od defetizma i provociranja, jer je takav jezik uveliko prihvatljiv. Ovo je posebno izraženo u ispravnom navođenju informacija i nastojanju da se istina objelodani dokazima.

Vrijedno je napomenuti i objedinjavanje tradicionalnih i savremenih odlika unutar ove knjige, jer, u konačnici, originalnost osnažuje dojmljivost studije. Moderna tematika pomaže boljem poimanju položaja ciljane skupine i navođenju prikladnog sadržaja koji opisuje njihovo stanje.

3. Nadalje, posebna pažnja posvećena je tome da se ova studija prikaže u novom ruhu i lijepom izgledu, a tome je doprinijelo sljedeće:
- slijeđenje naučnog metoda u pisanju, što se posebno ogleda u navođenju citata i izvora;
  - nastojanje da se sačuva ispravnost jezika, vodeći računa o pravopisnim i interpunkcijskim pravilima;
  - posebna pažnja posvećivala se pisanom stilu, da bude općeprihvatljiv i razumljiv svima, s jedne, a neobičan, s druge strane;
  - oslanjanje na pouzdane izvore, bez obzira na to radi li se o tradicionalnim ili savremenim izvorima;
  - posebna pažnja posvećivala se primamljivom i interesantnom sadržaju, kroz navedene stavke i raznovrsno navođenje dokaza i citata;
  - nastojanje da se studija odlikuje svojim posebnim duhom, da bude čitljiva i pitka, a ne kruta i suhoparna, i da se ne drži strogog akademskog stila.

Cilj svega ovoga i drugog mimo toga, jeste da ono što se htjelo reći bude razumljivo, da prezentirana materija ne bude dosadna i da se studija može fragmentirati ili da se čak iz nje mogu izdvojiti zasebne manje studije. Mnoge tematske jedinice u studiji međusobno su bliske i isprepletene, te ih je nemoguće odvojiti. Shodno tome, nastojao sam da se svaka tematska jedinica posebno istraži, a da svaki segment studije nadopunjuje drugi. Nastojanje da studija bude odgovarajuća, da se izučava i proučava u okvirima predmeta islamske

kulture i civilizacije, odnosno da pomogne i da odgovori potrebama iz tog domena.

Ovo bi, kratko, bio predmet i plan ove studije, kojeg ćemo se držati i čijim vas detaljima sada prepuštamo.

Neka Uzvišeni Allah bude na pomoći, na Njega se oslanjamo. Neka je salavat i selam našem poslaniku Muhammedu, s.a.v.s., njegovoj porodici i ashabima.

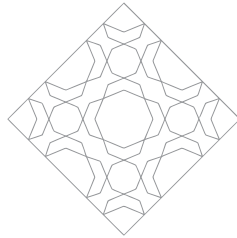
dr. Muhammed b. Ibrahim el-Hamed

Univerzitet u Kasimu

Fakultet islamskih nauka

Odsjek za islamsku dogmatiku i savremene pravce

PRVI DIO

**SUŠTINA ISLAMSKOG VJEROVANJA,
IZVORI VJERSKOG ZAKONODAVSTVA
U ISLAMU I ISLAMSKI ŠARTI**

Kazivanje o čovjeku

Suština islamskog vjerovanja

Izvori vjerskog zakonodavstva u islamu

Islamski šarti

UVOD

KAZIVANJE O ČOVJEKU

Kazivanje o čovjeku započelo je još kada je Uzvišeni Allah stvorio oca svih ljudi – Adema, alejhisselam. Stvorio ga je Svojom plemenitom rukom od zemlje, udahnuo u njega Svoga duha/ruha i poučio ga imenima svih stvari: ptica, životinja i dr. Zatim je naredio melecima da mu se poklone i na taj mu način iskažu uvažavanje i počast. Svi su mu se poklonili, osim Iblisa, koji je bio iz redova džina. On je ovu naredbu odbio i uzoholio se, pa ga je Uzvišeni Allah izveo iz nebeskog kraljevstva, poniženog i odbačenog, osudivši ga na prokletstvo, prezrenost i Vatru.

Nakon toga je Iblis zamolio Uzvišenog Allaha da mu da vremena do Sudnjeg dana, o čemu se i u Kur'anu govori:

“Daje ti se vremena!”, reče On. (El-E'raf, 15)

A Iblis reče: *“E tako mi dostojanstva Tvoga, sigurno ću ih sve na stranputicu navesti, osim Tvojih među njima robova iskrenih!” (Sad, 82–83)*

“E, zato što si odredio pa sam u zabludu pao”, reče, “kunem se da ću ih na Tvom Pravom putu presretati, pa ću im sprijeda, i straga, i zdesna i slijeva prilaziti, i Ti ćeš ustanoviti da većina njih neće zahvalna biti!” (El-E'raf, 16–17)

Uzvišeni Allah mu je rekao: *“Izlazi iz njega, pokuđen i ponižen!”, reče On. “Tobom i svima onima koji se budu povodili za tobom doista ću Džehennem napuniti!” (El-E'raf, 18)¹*

Svevišnji ga je izbacio iz Dženneta. Dao mu je sposobnost da opsjeda i zavodi sve do Sudnjeg dana, kako bi mu se grijesi uvećali, a samim tim i njegove kazne. Zato će njegovo mučenje biti dvostruko veće. Allah ga je učinio primjerom prema kojem će se loše djelo razlikovati od dobrog.

---

¹ Muhammed Halil Heras, *Da've et-tevhid*, str. 89–91.

Potom je Allah od Adema stvorio njegovu suprugu Havu, uz koju će živjeti i s kojom će prisano biti. Naredio im je da žive u džennetskom blagostanju, u kojem se nalazi sve što oko nije vidjelo, uho čulo, niti je čovjeku nekada naumpalo. Uzvišeni Allah im je otkrio Iblisovo neprijateljstvo prema njima dvoma, zabranivši im da jedu plodove s jednog drveta u Džennetu. To je bio vid ispita. Ali Iblis im se počeo dodvoravati. Uljepšao im je plod drveta i uvjerio ih da im je on iskreni savjetnik. Govorio im je: “Ako budete jeli s ovog drveta, bit ćete besmrtni.”

Nije odustajao dok ih nije zaveo. I oni probaše plod drveta, ogriješivši se prema svom Gospodaru, ali su se uveliko pokajali i zatražili oprost od Uzvišenog Allaha. On im je uslišio molbu i oprostio im, ali ih je istjerao iz Dženneta i vječnog blagostanja te ih nastanio na ovom svijetu, boravištu nedaća i zamora. Tako se Adem nastanio na Zemlji. Allah ga je opskrbio potomstvom, koje se umnožilo i razgranalo po narodima sve do današnjeg dana. Potom ga je Uzvišeni uzeo k Sebi i uveo ga u Džennet. Od trenutka kada je Allah spustio Adema i njegovu suprugu Havu na Zemlju otpočelo je neprijateljstvo između Ademovih potomaka, s jedne strane, i Iblisa i njegovih potomaka, s druge. Od tada su Iblis i njegovi sljedbenici u stalnom sukobu s Ademovim potomcima; odvrćaju ih od upute, zabranjuju im dobra djela, uljepšavaju im loše postupke udaljavajući ih tako od Božijeg zadovoljstva i nastojeći ih zadržati u nedaćama kako bi zaslužno ušli u Vatru na ahiretu.

Ali, Uzvišeni Allah nije uzalud stvorio Svoje robove niti ih je zanemario, već im je poslao poslanike, koji će im objasniti kako da obožavaju svoga Gospodara, s ciljem da im olakšaju život te da bi doživjeli sreću i na ovom svijetu i na ahiretu.

Shodno tome, Uzvišeni je Allah obavijestio ljude i džine da, kada im od Njega bude došla Knjiga ili kada im bude došao poslanik koji će ih upućivati kako bi se približili Bogu i bili u okrilju Njegovog zadovoljstva – neka ga slijede. Onaj ko bude slijedio Allahovu uputu i vjerovao u Njegove knjige i poslanike te se pridržavao onoga što naređuju poslanici neka se ne plaši, jer neće zalutati niti će biti pogođen nedaćom. Naprotiv, steći će sreću i na ovom i na onom svijetu.¹ Ovako je započelo kazivanje o čovjeku, a Adem i njegovo potomstvo živjeli su deset stoljeća u pokornosti Uzvišenom Allahu i čistom monoteizmu. Nakon toga se pojavilo mnogoboštvo (širk) i robovanje drugome mimo Allaha, pa je On poslao Nuha, alejhisselam, Svog prvog poslanika, u namjeri da poziva ljude da obožavaju samo Allaha i da odbace mnogoboštvo/politeizam. Nakon toga su se nizali poslanici, u različitim vremenima i mjestima, s neznatnim razlikama u određenim vjerskim propisima, koji se nisu razlikovali u suštinskim stvarima: pozivanje u islam, vjerovanje i obožavanje samo Allaha odbacujući obožavanje drugoga mimo Njega. Tako je bilo sve do Ibrahima alejhis-selama koji je pozvao svoj narod da odbaci kipove i da obožava samo Allaha. Uslijedilo je poslanstvo njegovim potomcima, Ismailu i Ishaku, a potom potomstvu Ishaka, alejhis-selam. Najistaknutiji poslanici Ishakovog potomstva bili su: Jakub, Jusuf, Musa, Davud, Sulejman i Isa, alejhimes-selam.

Nakon Isaa (Isusa), alejhisselam, nije više bilo poslanika iz redova Benu Israila.

Uslijedila je Objava potomstvu Ismaila, alejhis-selam, jer je Uzvišeni Allah odabrao da Muhammed, s.a.v.s., bude posljednji vjerovjesnik i poslanik, a njegovo poslanstvo da bude konačno, a

---

¹ Ibn Kesir, *El-bidaje ven-nihaje*, 1/161–236 i Muhammed Halil Heras, *Da'vetut-tevhid*, str. 89–92.

knjiga koja mu je objavljena, a to je Kur'an, bude posljednja Knjiga posljednja uputa čovječanstvu!

Shodno navedenom, ova je objava sveobuhvatna i kompletna, namijenjena je ljudima i džinima, Arapima i nearapima, dostatna svakom vremenu i mjestu, svim narodima i za svaku priliku. Ne postoji dobro djelo, a da na njega nije uputila, niti postoji neko zlo, a da na njega nije ukazala. Uzvišeni Allah ni od koga neće prihvatiti drugu vjeru osim one u koju je pozivao Muhammed, s.a.v.s.²

---

² Ibn el-Dževzi, *Zad el-mesir fi ilmi et-tefsir*, 1/58–71.

PRVO POGLAVLJE

SUŠTINA ISLAMSKOG VJEROVANJA

Razumijevanje islama

Islam – prirodna vjera

Uzvišeni Allah i Njegova sveobuhvatna moć

Dobročinstvo i njegova manifestacija

Moral / etika u islamu

RAZUMIJEVANJE ISLAMA

1. Razumijevanje islama u leksičkim okvirima

U leksičkim okvirima, izraz islam upućuje na mnoga značenja, a najpoznatija su: poslušnost, predaja, pokornost, iskrenost, skrušenost, prihvatanje.¹

2. Islam u okvirima Kur'ana

Pojam islam u Kur'anu upućuje na nekoliko značenja koja su identična značenjima u leksičkim okvirima, a ona su:

Poslušnost i predanost

Kada mu je Gospodar njegov rekao: "Budi poslušan!", on je odgovorio: "Ja sam poslušan Gospodaru svjetova! (El-Bekare, 131)

Onaj ko se sasvim preda Allahu. (Lukman, 22)

Ako se oni budu prepirali s tobom, reci: "Ja se samo Allahu pokoravam, a i oni koji me slijede." (Alu Imran, 20)

Potvrđivanje

O tome se u Kur'anu kaže:

A Njemu se, htjeli ili ne htjeli, pokoravaju i oni na nebesima i oni na Zemlji, i Njemu će se vratiti! (Alu Imran, 83)²

---

1 Ibn Menzur, *Lisanul-Arab*, 12/293–294.

2 Dr. Sulejman el-Kar'avi, *El-Vudžuhu ven-nezairu fil-Kur'anil-Kerimi*, str. 367–370.

Monoteizam

U tom smislu Ibn el-Dževzi navodi kur'anski dokaz: *Po njemu su sudili vjerovjesnici, koji su bili Allahu poslušni, i čestiti ljudi.* (El-Maide, 44)³

Pokornost

Ibn el-Dževzi kao dokaz navodi ajet iz Kur'ana:

A Njemu se, htjeli ili ne htjeli, pokoravaju i oni na nebesima i oni na Zemlji. (Alu Imran, 83)⁴

3. Značenje izraza islam u općoj terminologiji

Upućuje na predanost čovjeka, njegovu skrušenost, pridržavanje propisa koji su objavljeni nekom od vjerovjesnika i njihovo manifestiranje.

Drugim riječima, ovaj pojam upućuje na predanost roba Uzvišenom Allahu izvršavajući, javno i tajno, Njegove naredbe, a izbjegavajući sve ono što je Allah zabranio preko Svojih poslanika alejhimusselam.⁵

4. Posebnost izraza islam

Pojam islam u specifičnim okvirima upućuje na predanost, poslušnost i pridržavanje svega što je objavljeno poslaniku Muhammedu, s.a.v.s.⁶

3 Ibn Dževzi, *Nezhetul-e'jun en-nevazir fi ilmi el-vudžuhi ve en-nezairu fi el-Kur'ani el-kerimi*, 1/51.

4 Ibid., 1/51.

5 Ibn Menzur, *Lisan el-Arab*, 12/293; Muhammed el-Usejmin, *Feth rabb el-berrije*, str. 94.

6 Ibn Tejmije, *Et-tedemurije*, str. 173.

Ovo je posljednja vjera, kojom je Uzvišeni Allah zapečatio sve ostale religije. Uzvišeni Allah će samo ovu vjeru prihvatiti, o čemu svjedoči i Kur'an: *Allahu je prava vjera jedino – islam.* (Alu Imran, 19)

U drugom ajetu Uzvišeni Allah kaže:

A onaj koji želi neku drugu vjeru osim islama, neće mu biti primljena, i on će na onome svijetu nastradati. (Alu Imran, 85)

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Tako mi Onoga u čijoj je ruci Muhammedova duša, neće biti nijedan jevrej i kršćanin, a da nije čuo za mene, koji kada umre, a ne povjeruje u ono s čime sam poslat, da neće biti stanovnik Vatre.”¹

---

1 Muslim, *Sahih*, 153.

ISLAM – PRIRODNA VJERA

Riječ *fitre* u jezikoslovnim okvirima upućuje na stvaranje.² O tome Ibn Menzur kaže: “Allah je stvorio (*fetera*) živa bića i On ih je oblikovao.”

Fitre upućuje na početak stvaranja nečega, odnosno njegov izum.³

Kaže se da je Allah stvorio bića podarivši im ono što Mu je već bilo znano. Također, glagol u prezentu s dammom *jefturu* upućuje na stvaranje.⁴

Ovo bi ukratko bilo o značenju riječi *fitre* u leksičkim okvirima.

Što se tiče vjerozakona, prema većini učenjaka, među kojima su i Ibn Tejmijje i njegov učenik Ibn el-Kajjim, ovaj pojam odnosi se na vjeru islam.

Prirodna vjera (*fitra*) je je najveća motivacija religioznosti, a vjerski tekstovi upućuju na to da je čovjek stvoren sa urođenim instinktom priznavanja i obožavanja Gospodara. Ibn el-Kajjim kaže da su učenjaci poput Ikrime, Mudžahida, El-Hasana, Ibrahima, Dahaka i Katade kao dokaz navodili sljedeći ajet: *Ti upravi lice svoje vjeri, kao pravi vjernik, vjeri, djelu Allahovu, prema kojoj je On ljude načinio – ne treba se mijenjati Allahova vjera.* (Er-Rum, 30)

Oni smatraju da se sintagma *fitrete Allah* odnosi na islam, dok konstrukcija *la tebdile lihalki Allah* upućuje na Allahovu vjeru.⁵

2 Ibn Menzur, *Lisan el-Arab*, 5/56.

3 Ibid., 5/56.

4 Ibn el-Kajjim, *Šifa el-'alil*, str. 572–575; Ibn Tejmijje, *Der'u tearudi el-akli ve en-nakli*, 8/371.

5 Ibn el-Kajjim, *Šifa el-'alil*, str. 572–573; Ibn Tejmijje, *Der'u tearudi el-akli ve en-nakli*, 8/376.

Dakle, svako živo biće stvoreno je prije svega u uvjerenju da Allah postoji i da je On gospodar i stvoritelj svega.

Niko ne odstupa od ove činjenice stvaranja, osim ako čovjekovo srce nije obuzelo nešto što ga odvraća od toga.¹

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Svako dijete rađa se u prirodnoj vjeri (islamu), ali ga roditelji učine jevrejom, kršćaninom ili vatropoklonikom.”

U jednoj drugoj predaji se umjesto “u prirodnoj vjeri” navodi “u ovoj vjeri”, dok u drugoj stoji “u vjeri”.²

U predaji koju prenosi Ijad b. Hamar kaže se sljedeće: “Božiji Poslanik, s.a.v.s., prenio je riječi Uzvišenog Allaha u hadis-kudsiju: ‘Zaista sam stvorio sve ljude u čistoj vjeri, ali su im došli šejtani i odvratili ih od njihove vjere.’”³

Također, čovjek je po prirodi stvoren da kada ga zahvate nedaće traži utočište kod svog Gospodara. Kada čovjeka zadesi nedaća, kada je izložen nekoj opasnosti, čak i ako je nevjernik ili ateist, iz njegove svijesti nestaju maštarije i iluzije, a u njoj ostaje priroda njegovog prvobitnog stvaranja, te počinje zapomagati najglasnije što može, iz dubine duše i srca, dozivajući svog Gospodara da ga izbavi iz neprilika i briga, tražeći samo kod Njega utočište.

Istinu je rekao Uzvišeni Allah: *Kad se u lađe ukrcaju, iskreno se mole Allahu, a kad ih On do kopna dovede, odjednom druge Njemu ravnim smatraju.* (El-Ankebut, 65)

---

1 Muhammed b. Usejmin, *Resailu fi el-akide*, str. 11; dr. Su'ud el-Halef, *Dirasat fil-edjanil-jehudijje ven-nasranijje*, str. 27.

2 El-Buhari, 2/97, Muslim, 1258.

3 Muslim, 2865.

Kada se kaže da je čovjek stvoren u čistoj vjeri, ne misli se da je stvoren sa znanjem o islamu, jer Allah kaže: *Allah vas iz trbuha majki vaših izvodi, vi ništa ne znate.* (En-Nahl, 78)

Ovdje nije namjera ukazati na to da se čovjek rađa bez znanja i da ne poznaje politeizam i monoteizam, jer Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Rađa se u vjeri.” U drugoj se predaji prenosi “u ovoj vjeri”.

Suština navedenog jeste to da se svako novorođenče rađa u upućeno prema svom Stvoritelju, potvrđujući Njegovo upravljanje svim i konstatirajući svoju potčinjenost samo Njemu. Kada bi se oslobodio onoga što ga sputava ne bi se okretao nikome mimo Njega, kao što se dijete rodi naklonjeno prema onome što odgovara njegovom tijelu od hrane i pića, zato žudi za mlijekom, koje mu odgovara i koje ga hrani.⁴

U skladu s navedenim Poslanik, s.a.v.s., je rekao da dijete njegovi roditelji učine jevrejom, kršćaninom ili vatropoklonikom.

On nije rekao da ga okreću ka islamu, jer je dijete u prvobitnoj vjeri, a prihvatanje druge vjere mimo islama, zbog utjecaja vanjskih faktora, smatra se napuštanjem temelja prvobitne vjere. Dakle, svako dijete na zemaljskoj kugli rađa se u svojoj prirodnoj vjeri, a to je islam. Novorođenče se rađa s uvjerenjem u postojanje Stvoritelja iskazujući Mu naklonost i usmjeri se ka Njemu. Ako je dijete ostalo u svom prvobitnom stvaranju, ono je muslimanske vjere i ne treba obnoviti svoj ulazak u islam kada postane svjesno, odnosno kada odraste.

Ali, ako odraste sa svojim roditeljima kao nemusliman i prigrlji njihovu neispravnu vjeru, dužno je da tu vjeru odbaci i da prihvati islam, odnosno da posvjedoči da je samo Allah bog i da je Muhammed, s.a.v.s., Njegov poslanik. Nakon toga je potrebno da nauči propise vjere, da zna obavljati namaz/molitvu te da se upozna s ostalim vjerskim obavezama.

---

4 Šifa el-'alil, str. 578–579.

Pojašnjavajući to da su ljudi stvoreni u jednoj, čistoj vjeri, Muhammed Tahir el-Ašur kaže: “Činjenica da su ljudi stvoreni u čistoj vjeri ukazuje na to da je Allah stvorio ljude privržene propisima ove vjere. Njene prihvaćene postulate uskladio je s prirodom njihovog stvaranja, a ne suprotno njima. Oni nisu udaljeni od te vjere, niti je odbacuju, kao što ne odbacuju ni monoteizam. Jer, monoteizam je u skladu s prirodom uma i ispravnim promišljanjem. Čak ako bi čovjek bio prepušten da slobodno razmisli bez da mu se ukazuje i upućuje na neispravna uvjerenja on će se usmjeriti ka monoteizmu, koji mu je svojstven u skladu s prirodom stvaranja.” Ovaj učenjak kaže i ovo: “Činjenica da je islam urođena prirodna vjera i da je prihvatanje (pridržavanje) njegovih propisa sukladno urođenom instinktu odlika je kojom se islam odlikuje u odnosu na ostale vjere.” Što se tiče samih temelja ove vjere, njih dijele i druge božanske religije, što je potvrdio i Kur’an: *To je jedina prava vjera.* (Jusuf, 40)

Islam je sveopća i vječna vjera koja odgovara svakom vremenu i svim narodima. Razlog za to je što su njegovi propisi zasnovani na prirodnim osnovama čovjekovog stvaranja, s intencijom da odgovara svim ljudima i svakom vremenu. Sam čin stvaranja usklađen je na način da islam upućuje na velikodušnost i olakšanje, koji sami po sebi zahtijevaju prirodnu urođenost stvaranja.¹

Pojašnjavajući islam kao prirodnu, Allahovu vjeru, ovaj učenjak kaže: “Islam kao prirodna, Allahova vjera upućuje na to da sam čin vjerovanja odgovara racionalnom instinktu. Vjerski propisi ili su sami po sebi također urođene stvari, tj. odvijaju se tako da ih razum može shvatiti i spoznati i posvjedočiti ih ili zbog svoje ispravnosti i koristi ne kose se sa fitrom-urođenim instiktom (čistom vjerom). Zakoni poslovanja odgovarajuu prirodi stvaranja; traženje dobrobiti u skladu je s prirodom čovjekovog stvaranja.”²

1 Tefsir *Et-Tahrir ve et-tenvir*, 21/9.

2 Tefsir *Et-Tahrir ve et-tenvir*, 21/9.

Iz navedenog je očito da je islam prirodna vjera, na osnovu koje je Uzvišeni Allah stvorio ljude, dok je sam čovjek stvoren s uvjerenjem u postojanje Stvoritelja i radi robovanja Njemu. To je u suštini religioznost, a to je njen motivator, na što vrlo eksplicitno upućuju i zakonodavni tekstovi.

Također, ti tekstovi jasno ukazuju na to da su ova urođenost i uvjerenje u postojanje Stvoritelja, kao jedinog boga i gospodara, podložni utjecaju, modificiranju i odstupanju usljed vanjskih faktora. Vanjski faktori koji dovode čovjekovu prirodu u koliziju s ispravnim pravcem su šejtani, roditelji i neznanje/nemar.

Šejtani

Ovo je prvi i osnovni faktor utjecaja. O tome se govori u spomenutoj predaji Ijada b. Hamara. Pod šejtanima se misli na šejtane džine i šejtane ljude, koji nastoje odvratiti ljude od njihove prirode stvaranja, kako ne bi priznali svog Gospodara.

Roditelji

Već smo naveli hadis koji kaže da dijete njegovi roditelji učine jevrejom, kršćaninom ili vatropoklonikom. Ovo je jedan od najutjecajnijih faktora, jer su u biti djeca snažno povezana s roditeljima, koji imaju ogroman utjecaj na njih.

Društvo i mediji također uveliko igraju ulogu roditelja, te imaju važnu ulogu u odvrćanju ljudi od njihove urođenosti i prvobitnog stvaranja.

Neznanje/nemarnost

Smatra se snažnim faktorom u odvrćanju čovjeka od njegove prirode. Nemar zbog ovozemaljskih užitaka i blagodati kojima se čovjek predaje dovodi do toga da osoba zaboravlja svoga Gospodara i da se udaljava od svoje prirode, u kojoj ga je Allah stvorio.

U Kur'anu Uzvišeni Allah kaže: *I kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ademovih sinova izveo potomstvo njihovo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: "Zar Ja nisam Gospodar vaš?", oni su odgovarali: "Jesi, mi svjedočimo", i to zato da na Sudnjem danu ne reknete: "Mi o ovome ništa nismo znali." Ili da ne reknete: "Naši preci su prije nas druge Allahu ravnim smatrali, a mi smo pokoljenje poslije njih. Zar ćeš nas kazniti za ono što su lažljivci činili?"* (El-E'raf, 172–173)

Ovaj ajet jasan je dokaz da je nemar jedan od najvećih faktora udaljavanja čovjeka od svoje prirode.¹

Ako bi neko zapitao koja je korist urođenog instikta čovjeka ako je čovjek pod utjecajem vanjskih faktora, koji ga odvlače od njegove prirode, a teško je da se čovjek može osloboditi od jednog vanjskog faktora ili svih njih, odgovor bi glasio da je Allahova mudrost podarila urođenu prirodu čovjeka kako bi se realizirao cilj čovjekovog iskušenja prema dobru i zlu, a nakon toga slijedi nagrada ili kazna zbog onoga što je činio. Dakle, da mu je eventualno urođeni instikt za vjeru toliko jak da na njega ne može ništa utjecati, nevjerstvo i zastranjivanje se ne bi ni desili od strane čovjeka, već bi bio imun na kufr - nevjerstvo, a samim tim ne bi se realizovalo iskušenje, a Allahu pripada ogromna mudrost.

Ovakva priroda čovjeka posjeduje mnogobrojne koristi, koje se ogledaju u sljedećem:

Ova čovjekova priroda u njega je usadila religioznost i pokornost Allahu, pa ako se ne pokori Uzvišenom čovjek će se pokoravati nečemu drugom kako bi zadovoljio svoju potrebu za religioznosti. Sličan je primjer onoga koji će, kada ga obuzme glad, s ciljem da glad utoli, a u nemogućnosti da nađe hranu koja mu odgovara, jesti i nečistu hranu.

Ovaj nam primjer općenito pojašnjava religioznost ljudi, a nije rijedak slučaj da su vjerovanje i ono u što se vjeruje (obožava) ništavni.

¹ *Dirasat fi el-edjan*, str. 28–30.

Ova urođenost učinila je da narav čovjeka prihvati pokornost i uskladi je s njenim zahtjevima. Ove značajke vrlo su bitne za čovjeka, jer sve ono što nije u skladu s prirodom čovjekov ego odbacuje i ne udovoljava tim zahtjevima.

Ova urođena priroda predodređena je na istinu, jer kada se čovjek upozna s dvije vjere, pravom i lažnom, njegova priroda pravi razliku između njih i teži ka ispravnoj. Taj nagon pojavljuje se duboko u duši, srce biva smireno i sigurno, tako da će prihvatiti onu pravu. Tako taj osjećaj ili ispolji i prihvati ga i pridržava se, ili mu ne udovolji zbog hira, straha, navike i sličnih razloga koji odvrćaju od istine. O tome Uzvišeni Allah kaže: *I oni ih, nepravedni i oholi, porekoše, ali su u sebi vjerovali da su istinita, pa pogledaj kako su skončali smutljivci.* (En-Neml, 14)

Ta urođenost dariva čovjeku koji je na ispravnom putu uvjerenost u istinu koju podržava, čak ako nema ni teoretske dokaze koje mu takva uvjerenost pruža. Ovo nam ujedno pojašnjava da musliman ne napušta i ne odbacuje svoju vjeru jer je ona u skladu s njegovom prirodom, odnosno potvrđuje mu uvjerenost da je njegova vjera ispravna. Isti je slučaj i s osobom koja se okrene islamu, napustivši druge, neistinite vjere. On je snažno prihvati kao što se utopljenik drži za spasonosno uže uvjeren da je ova vjera ispravna i u skladu s njegovom prirodom. Allah najbolje zna!²

---

2 *Dirasat fi el-edjan*, str. 30–31.

UZVIŠENI ALLAH I NJEGOVA SVEOBUH VATNA MOĆ

UVOD

O uvjerenju o Božijem postojanju i dokazima Njegovog jedinstva bit će riječi kada se bude obrađivala tema o vjerovanju u Allaha. Tom će se prilikom detaljno obraditi i dokazi koji potvrđuju Njegovo jedinstvo.

Tematska jedinica koja slijedi elaborirat će spoznaju o Allahovom postojanju i općenitost Njegove moći.

1. Allah, džellešanuhu

Allah je gospodar svega, Vladar i jedini Stvoritelj. On upravlja cijelim univerzumom, sve zna, Vječan je, Besmrtn. Onaj koji daje opskrbu, Moćan, Savršen, Koji nema nedostataka i Koji zaslužuje da se samo On obožava.

Obraćajući se Svojim robovima, Uzvišeni Allah u Kur'anu o Sebi kaže: *On je Allah – nema drugog boga osim Njega – On je poznavalac nevidljivog i vidljivog svijeta, On je Milostivi, Samilosni! On je Allah – nema drugog boga osim Njega, Vladar, Sveti, Onaj koji je bez nedostataka, Onaj koji svakoga osigurava, Onaj koji nad svim bdi, Silni, Uzvišeni, Gordi. Hvaljen neka je Allah, On je vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim! On je Allah, Tvorac, Onaj koji iz ničega stvara, Onaj koji svemu daje oblik, On ima najljepša imena. Njega hvale oni na nebesima i na Zemlji, On je Silni i Mudri.* (El-Hašr, 22–24)

Također, Uzvišeni kaže: *Allah je – nema boga osim Njega – Živi i Vječni! Ne obuzima Ga ni drijemež ni san! Njegovo je ono što je na nebesima i*

ono što je na Zemlji! Ko se može pred Njim zauzimati za nekoga bez dopuštenja Njegova?! On zna šta je bilo i prije njih i šta će biti poslije njih, a od onoga što On zna drugi znaju samo onoliko koliko On želi. Moć Njegova obuhvaća i nebesa i Zemlju i Njemu ne dojadi održavanje njihovo; On je Svevišnji, Veličanstveni! (El-Bekare, 255)

U sljedećem ajetu kaže: *To je zato što Allah – Istina, a oni kojima oni, pored Allaha, robuju – laž, i zato što je Allah uzvišen i velik. (El-Hadž, 62)*

U suri Ihlas kaže: *Reci: “On je Allah – Jedan! Allah je Utočište svakom! Nije rodio i rođen nije, i niko Mu ravan nije!” (El-Ihlas, 1–4)*

Uzvišeni Allah posjeduje mnogobrojna imena, kojima Sebe naziva. Neka od tih imena spomenuta su u navedenim ajetima. Inače, Kur’an i Poslanikovi, s.a.v.s., hadisi obiluju Allahovim lijepim imenima. Svako od tih imena sa sobom nosi svojstvo kojim Sebe Uzvišeni opisuje.¹

Najpoznatije i najraširenije ime Uzvišenog je Allah. Navest ćemo neke od brojnih odlika ovog imena. Ime Allah upućuje na Njegovu veličinu. Neki učenjaci spomenuli su i pojasnili da je ime Allah najveće i najveličanstvenije ime te da će Gospodar onome ko mu se obrati moleći ga ovim imenom uslišiti njegovu molbu i podariti mu ono što od Njega traži. Ovo ime osnova je svih ostalih lijepih imena Uzvišenog Allaha. Sva druga imena dodatak su ovom imenu. Njima se opisuje Uzvišeni Allah. U tom smislu, u Kur’anu se kaže: *Allah ima najljepša imena i vi Ga zovite njima. (El-E’raf, 180)*

Također, Uzvišeni kaže: *Allah, drugog boga osim Njega nema, najljepša imena ima! (Ta-ha, 8), te:*

¹ Ibn el-Kajjim, *Bedai’u el-fevaid*, 1/159–170; Muhammed el-Usejmin, *Kavaid el-musla*, str. 37–38.

On je Allah – nema drugog boga osim Njega – On je poznavalac nevidljivog i vidljivog svijeta, On je Milostivi, Samilosni! On je Allah – nema drugog boga osim Njega, Vladar, Sveti, Onaj koji je bez nedostataka, Onaj koji svakoga osigurava, Onaj koji nad svim bdi, Silni, Uzvišeni, Gordi. Hvaljen neka je Allah, On je vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim!

On je Allah, Tvorac, Onaj koji iz ničega stvara, Onaj koji svemu daje oblik, On ima najljepša imena. Njega hvale oni na nebesima i na Zemlji, On je Silni i Mudri. (El-Hašr, 22–24)

Milostivi, Samilosni, Stvoritelj, Koji izdržava, Silni, Mudri itd. Allahova su imena; ne kaže se da je Allah jedno od imena Milostivog, Samilosnog, Silnog itd.

Ovo ime podrazumijeva sva ostala značenja lijepih imena, odnosno upućuje na njih, dok lijepa Allahova imena detaljno pojašnjavaju božanske odlike koje u suštini predstavljaju odlike uzvišenosti, savršenosti i veličine. Jednom riječju, ovo ime povezuje ostala Allahova lijepa imena s tim imenom, a sva njihova značenja odnose se na na ovo ime.

S ovim imenom usko je povezan zikr; veličanje, zahvala, slavljenje Uzvišenog, izgovaranje *la havle vela kuvvete*, izgovaranje *hasbijellahu*, *bismille* i drugi vidovi zikra vrlo su bliski s ovim imenom. Musliman ovo ime izgovara kada donosi tekbir, kada zahvaljuje, kada izgovara *La ilahe illallah* (samo je Allah Bog) itd.

Ovo se ime najčešće spominje u Kur'anu, navedeno je više od dvije hiljade i dvjesto puta. Uzvišeni Allah ovim je imenom započeo trideset tri kur'anska ajeta.¹ Ime Allah u osnovi znači *el-ilah* (Bog), odnosno neko ko se obožava. Ujedno se smatra i jednim od lijepih Allahovih imena.

---

¹ Ibn Džerir, *Tefsir*, 2/121; Sulejman b. Abdulaziz el-Vehhab, *Tejsir el-aziz el-hamid*, str. 20.

U Kur'anu je navedeno u sljedećem ajetu: *A vaš Bog – jedan je Bog! Nema boga osim Njega, Milostivog, Samilosnog!* (El-Bekare, 163)

Potom u sljedećim ajetima: *A naređeno im je da se samo jednom Bogu klanjaju – nema boga osim Njega. On je vrlo visoko iznad onih koje oni Njemu ravnim smatraju.* (Et-Tevbe, 31);

Reci: “Meni se objavljuje da je vaš Bog – jedan Bog, zato se samo Njemu klanjajte!” (El-Enbija, 108)

Najljepše o ovom imenu rekao je Ibn Abbas, radijallahu anhu: “Allah je Onaj kojeg sva stvorenja obožavaju i kome robuju.” Citat je prenio Ibn Džerir u svom tefsiru.²

U ovom tefsiru spominju se dva opisa. Prvi opis upućuje na ime Allah.

Dakle, obožavanje ili božanstvenost na koje se odnosi ime Allah, kao što znanje opisuje ime El-Alim (Onaj koji sve zna). Moć, sila i snaga opisuju se imenom El-Aziz (Moćni). Na mudrost upućuje ime El-Hakim (Mudri), dok na milostivost upućuje ime Er-Rahim (Milostivi). I druga imena govore o Njegovim odlikama.

Također, ime Allah ukazuje na Onog koji se obožava, a obožava se samo Allah, samo On zavređuje da bude Bog.

Opisi obožavanja u biti su svi oni koji ukazuju na savršenstvo, uzvišenost i ljepotu, kao i opisi milostivosti, dobročinstva, plemenitosti i zahvalnosti. Ove odlike doista zavređuju da se samo On obožava i da Mu se robuje. On se obožava zato što se odlikuje veličanstvenošću i uzvišenošću. Obožava se jer je jedinstven po neprolaznosti, upravljanju, posjedovanju i vlasti, jedinstven je po svojoj milosti, darivanju blagodatima, tajno i javno, svim svojim stvorenjima. On se

2 Sulejman b. Abdulaziz el-Vehhab, *Tejsir el-aziz el-hamid*, str. 30.

obožava jer Njegovo znanje i mudrost, Njegovo dobročinstvo, milost, moć, veličanstvenost i sila – sve obuhvataju. On se obožava jer je apsolutno opstojan sam po Sebi, dok Njega svi trebaju i svi žude za Njim, za Njegovom opskrbom i svim potrebama. Trebaju Ga u najvećim potrebama i nedaćama. Ta potreba ogleda se u obožavanju samo Njega upućujući Mu zahvalu. Ovaj vid obožavanja obuhvata sva Njegova lijepa imena i uzvišene odlike.

Drugi opis odnosi se na pokornog roba.

Dakle obožavanje, zato što Mu stvorenja robuju i obožavaju Ga. U Kur'anu se kaže: *On je Bog i na nebu i na Zemlji, On je Mudri i Sveznajući!* (Ez-Zuhruf, 84)

Dakle, obožavaju Gastvorenja na nebesima i na Zemlji, dobrovoljno i prisilno, i svi se klanjaju pred Njegovom veličinom, pokoravaju se Njegovoj volji i htijenju, potčinjeni Njegovoj veličini i besmrtnosti.

Robovi Milostivog obožavaju Ga i pokoravaju Mu se, i obožavaju Ga srcem, dušom, riječima i djelima shodno svojim mogućnostima u odnosu na situaciju i položaj.

Uzvišeni Allah objedinio je ova dva načina na nekoliko mjesta u Kur'anu, kao u sljedećim ajetima:

Ja sam, uistinu, Allah, drugog boga, osim Mene, nema; zato se samo Meni klanjaj i molitvu obavljaj – da bih ti uvijek na umu bio! (Ta-ha, 14);

Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: "Nema boga osim Mene, zato se Meni klanjajte!" (El-Enbija, 25);

Zato se samo Njemu klanjaj i u tome budi istrajan! (Merjem, 25)¹

Detaljnija pojašnjenja o spoznaji Uzvišenog Allaha navest ćemo kada budemo obrađivali imanske i islamske šarte.

---

¹ Dr. Abdurezzak el-Bedr, *Fikhu el-esma el-husna*, str. 77–78.

2. Allahova moć

Moć je odlika svojstvena Uzvišenom Allahu. Takva, ona je u suštini potpuna i savršena, što ćemo obrazložiti u nastavku. U Allahova lijepa imena spadaju El-Kadīr, El-Kādīr i El-Muktedir² i navedena su u Kur'anu. Najraširenije ime u Kur'anu je El-Kadīr, zatim El-Kādīr i El-Muktedir. Uzvišeni Allah kaže: *Allah je kadar sve.* (El-Bekare, 284)

Potom:

On, uistinu, sve zna i sve može. (Fatir, 43);

Reci: "On je kadar poslati protiv vas kaznu iznad vaših glava ili ispod vaših nogu ili da vas u stranke podijeli i učini da silu jedni drugih iskusite. Pogledaj samo kako Mi potanko iznosimo dokaze da bi se oni urazumili!" (El-En'am, 65);

A Allah sve može! (El-Kehf, 45)

Svi ajeti konstatiraju moć kojom se odlikuje Uzvišeni Allah, potvrđuju da On posjeduje kompletnu snagu i moć, a s Njegovom moći stvoreno je sve što postoji i pomoću nje upravlja stvorenjima, uz pomoć te snage sve je oblikovano i podučeno. S tom snagom On oživljava i usmrćuje, a potom ponovo oživljava, kako bi se polagali računi; za dobra djela On nagrađuje, za loša kažnjava. Kada želi da nešto bude, samo kaže: "Budi!", i ono biva. Svojom snagom i moći On ustalasa srca i usmjerava ih ka onome čemu On želi. On upućuje koga hoće, a u zabludi ostavlja onoga koga On hoće. On čini da vjernik bude vjernik, nevjernik da bude nevjernik, zbog Njegove savršene (potpune) moći niko ne može znati više od onoga koliko On želi da ga podučiti.

2 Navedena Allahova imena imaju isti korijen riječi (QDR) i opisuju Allahovu snagu i moć. (op. prev. N. Omerbašić).

Savršenstvo Njegove moći očituje se i u stvaranju nebesa i Zemlje i onoga što je između njih u roku od šest dana bez ikakvog umora.

Niko od Njegovih stvorenja ne može Mu umaći, jer je svako, gdje god se nalazio pod nadzorom Onoga čija je moć lišena umora, zamora i nemoći.

Njegova moć dolazi do izražaja i tako što se svako povinuje Njegovoj naredbi i odredbi, jer ono što On želi tako i bude, a ono što ne želi i ne bude.¹

Vjerovanje u Njegovu odredbu (određenje) značajan je stub imana. Uzvišeni u Kur'anu kaže: *Mi sve s mjerom stvaramo.* (El-Kamer, 49);

A Allahova zapovijed je odredba konačna. (El-Ahzab, 38);

Koji je sve stvorio i kako treba uredio! (El-Furkan, 2)

Muslim u *Sahihu*² prenosi hadis od Ebu Hurejre: “Kurejšije su došle kod Poslanika, s.a.v.s., raspravljajući o odredbi pa su objavljeni ajeti: *Grešnici će, sigurno, stradati i u ognju biti na Dan kada budu u vatru odvučeni, s licima dolje okrenutim: 'Iskusite vatru džehennemsku!' Mi sve s mjerom stvaramo.* (El-Kamer, 47–49)

Onaj ko ne vjeruje u Allahovu odredbu i određenje taj ne vjeruje u Allaha. Imam Ahmed kaže: “Određenje je Allahova moć.”³

Negiranje Allahove odredbe ujedno je i negiranje Allahove moći, a poricanje Njegovih svojstava ili bilo čega što se odnosi na njih u suprotnosti je s vjerovanjem u Allaha, jer osnova imana, odnosno vjerovanja jeste i vjerovanje u Njegovo određenje.

---

1 *Fikhu el-esma el-husna*, str. 217.

2 Broj 2656.

3 Šejhu-l-islam je naveo ovaj hadis u djelu *Minhadž es-sunne*, 3/254, a Ibn el-Kajjim u djelu *Šifa el-alil*, str. 28.

Ibn Abbas, radijallahu anhu, kaže: “Odredba je regulativa monoteizma. Vjerovanje onoga ko vjeruje u jednog Boga i Njegovo određenje predstavlja najčvršću, neodvojivu vezu. Onaj ko vjeruje u jednog Boga, a niječe Božije određenje narušio (poništi) je monoteizam.”⁴ Prenosi Avf da je čuo El-Hasana kako kaže: “Onaj ko zaniječe Božije određenje taj je zanijekao islam, jer je Uzvišeni Allah odredio sudbine, i stvorenja su stvorena; stvorenja su stvorena određenjem, smrtni časovi definirani su određenjem, opskrba, nedaće i zdravlje također su definirani određenjem.”⁵

Vjerovanjem u određenje bavili su se i islamski učenjaci. Tako je Ibn Džerir u svom tefsiru naveo predaju od Ibn Abbasa, a odnosi se na riječi Uzvišenog Allaha u ajetu: *A Allaha se boje od robova Njegovih učeni. Allah je, doista, silan, i On prašta.* (Fatir, 28)

On navodi: *“To su oni koji govore da je Allah doista kadar uraditi sve.”*

U nastavku knjige detaljnije će biti objašnjeno Božije određenje (kada i kader) i njegov pohvalni utjecaj, kada se bude govorilo o imanskim šartima, odnosno šestoj dužnosti imana – vjerovanju u Allahovu odredbu i određenje.

---

4 El-Ferjani, *El-Kader*, 205; Ibn Batta, *El-Ibane*, 1624; El-Lalekai, *Usul el-i'tikad*, 1224, i drugi.

5 Ibn Batta, *El-Ibane*, 1676; El-Lalekai, *Usul el-i'tikad*, 1255.

DOBROČINSTVO I NJEGOVE MANIFESTACIJE

1. Shvatanje pojma dobročinstvo (*el-birr*)

El-birr je izraz u islamskom zakonodavstvu koji se često ponavlja u Kur'anu i sunnetu.

Termin je sveobuhvatan, s dalekosežnim manifestiranjem koje upućuje na svako dobro djelo, vjerski i dunjalučki uspjeh. Shodno tome, definicije ovog pojma postale su mnogobrojne. Neki su smatrali da *el-birr* znači dobrotu, dok su drugi smatrali da je to *el-hajr*, odnosno dobro djelo. Ez-Zedždžadž kaže da su neki smatrali da riječ upućuje na sve ono čime se čovjek približava Uzvišenom Allahu čineći dobra djela. Ebu Mensur smatra da je *el-birr* dunjalučko i ahiretsko dobro. Dunjalučko dobro očituje se u tome da Uzvišeni Allah olakšava svome robu uputu, blagodat i činjenje dobrih djela.

Ahiretsko dobro očituje se u stjecanju stalnih blagodati u Džennetu.¹

Pojam *el-birr* najbolje je definirao Abdurrahman es-Sa'di, koji kaže: "Pojam *el-birr* je sveobuhvatan, pod njim se podrazumijevaju dogmatska uvjerenja, djela koja proizlaze iz srca, postupci koji se čine riječima i djelima. U okvire ovog pojma spada izvršavanje svih naredbi, a izbjegavanje zabranjenih djela."²

Ova definicija nas je poštjednala od dugog govora o značenju pojma *el-birr*.

---

1 Ibn Menzur, *Lisan el-Arab*, 4/51, *El-Vudžuh ve en-nezair fi el-Kur'an el-Kerim*, str. 215.

2 Es-Sa'di, *El-međmu'a el-kamile*, tom 5, 1/529.

2. U Kur'anu je riječ *el-birr* mnogo puta navedena

U različitim oblicima i u mnogobrojnim kontekstima:

Navodi se u značenju povezivanja, u sljedećim ajetima:

I neka vam zakletva Allahom ne bude prepreka u ispravnom životu, na putu čestitosti i u nastojanju da pomirite ljude. (El-Bekare, 224);

Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji ne ratuju protiv vas zbog vjere i koji vas iz zavičaja vašeg ne izgone – Allah, zaista, voli one koji su pravični. (El-Mumtehine, 8)

U značenju poslušnosti, u sljedećim ajetima: *I roditeljima svojim bio je dobar, i nije bio drzak i nepristojan. (Merjem, 14),*

I da majci svojoj budem dobar. (Merjem, 32)

Navodi se u smislu činjenja dobrih djela, kao što je navedeno u ajetu:

Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti. (El-Maide, 2)

Kada se spomene zajedno sa terminom *et-takva* - bogobojaznost onda *el-birr* upućuje na činjenje dobrih djela, a *et-takva* na izbjegavanje loših djela.

Navodi se u smislu bogobojaznosti (*et-takva*), ukoliko se spomene uopćeno, kao što je u ajetima: *Necete zaslužiti nagradu sve dok ne udijelite dio od onoga što vam je najdraže. (Alu Imran, 92);*

Nije čestitost u tome da okrećete lica svoja prema istoku i zapadu; čestiti su oni koji vjeruju u Allaha. (El-Bekare, 177);

Zar da od drugih tražite da dobra djela čine, a da pri tome sebe zaboravljate. (El-Bekare, 44)³

3 Harun b. Musa, *El-Vudžuhu ve en-nezair*, str. 429; Ed-Damigani, *El-Vudžuh ve en-nezair*, str. 67; Ibn Dževzi, *Nezhetu el-e'jun en-nevazir*, 1/95; El-Kar'avi, *El-Vudžuhu ve en-nezair*, 215–217; Es-Sa'di, *El-Medžmua el-kamile*, 1/529.

3. Dobročinstvo u Poslanikovom, s.a.v.s., hadisu

Dobročinstvo se u Poslanikovim, s.a.v.s., hadisima navodi na mnogo mjesta. Značenje dobročinstva u Poslanikovom, s.a.v.s., sunnetu ne razlikuje se od onih značenja koja smo naveli, mada je dobročinstvo u hadisima pojašnjeno i drugim značenjima od onog koje smo naveli. Tako je dobročinstvo protumačeno u smislu lijepog morala, staloženosti itd. U tom se smislu navodi predaja u Muslimovom *Sahihu*, koju prenosi En-Nevvas b. Sem'an, da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Dobročinstvo je dobra narav, a grijeh je ono što te u prsima tišti, a ne želiš da to ljudi saznaju."¹ Od Vabisa Ibn Ma'beda, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Došao sam kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i on me upita: 'Došao si da me pitaš o dobročinstvu i grijehu?' Rekoh: 'Da.' Poslanik, s.a.v.s., mi reče: 'Upitaj svoje srce. Dobročinstvo je ono čime ti je zadovoljna duša i čime ti je zadovoljno srce. Grijeh je ono što tišti dušu i koleba se u prsima, pa makar ti to ljudi dodijelili i odobrili.'"²

Komentirajući ova dva hadisa Ibn Redžeb kaže da se tumačenje pojma "dobročinstvo" razlikuje shodno značenju na koje se aludira. Jedno od njih je lijepo ophođenje prema drugim ljudima, a posebno prema roditeljima. Stoga se potcrtava činjenje dobročinstva prema roditeljima. U mnogim slučajevima aludira se na lijepo ophođenje općenito prema ljudima. Ibn el-Mubarek napisao je djelo pod nazivom "El-Birru vessille" (Dobročinstvo i održavanje korektnih odnosa). Također je u djelima poput "Sahihu El-Buhari" i "Džamii Et-Tirmizi" označeno posebno poglavlje pod nazivom "El-Birru vesille", gdje se govori o lijepom odnosu prema ljudima općenito, a prije svega se misli na dobročinstvo prema roditeljima.

---

1 Muslim, 2553.

2 En-Nevevi u komentaru 40 hadisa (27) smatra da je predaja dobra.

U predaji koju prenosi Behz b. Hakim od svog oca, a ovaj od djeda, navodi se da je upitao:

Božiji Poslaniče, ko je najpreči da mu činim dobro djelo?

Majka – odgovori mu Poslanik, s.a.v.s. A nakon nje?

Otac – reče Poslanik, s.a.v.s. A zatim? – upita ashab. Zatim sve bliži i bliži po srodstvu – odgovori mu Božiji Poslanik, s.a.v.s.

Shodno tome je i hadis Poslanika, s.a.v.s., u kojem kaže: “Za ispravno obavljen hadž nagrada je Džennet.”³

U *Musnedu*⁴ se navodi predaja da je Poslanik, s.a.v.s., upitan o dobročinstvu hadža, pa je rekao: “Nahraniti siromaha i širiti selam.” U drugom se hadisu navodi: “Lijep govor.”⁵

Ibn Omer je govorio: “Dobročinstvo je nešto sasvim jednostavno: ozareno lice i blag govor.”⁶ Kada se objedine dobročinstvo i bogobožnost (čestitost), kao što se navodi u Kur'anu: *Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i čestitosti.* (El-Maide, 2) – onda dobročinstvo upućuje na lijepo ophođenje, dok čestitost (bogobožnost) ukazuje na pokornost i udaljavanje od zabranjenih djela. Nekada dobročinstvo upućuje na činjenje i izvršavanje obaveznih djela, a bogobožnost na udaljavanje od zabranjenih. Stoga se u produžetku navedenog ajeta kaže: *A ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu.* (El-Maide, 2)

Pod pojmom grijeh (*el-ism*) nekad se misli na neposluh Allahu (*ma'sije*), a pod izrazom neprijateljstvo (*el-'udvan*) misli se na činjenje nepravde. Nekad se, pak, pojmom *el-ism* misli na djelo koje je samo po sebi

3 El-Buhari, 1773; Muslim, 1349 i 437.

4 El-Musned, 3/325 i 334.

5 Et-Taberani, *El-Evsat*, 5325; Hakim, 1/483.

6 El-Haraiti, *Mekarim el-ahlak*, 23–24.

zabranjeno, kao što je činjenje bluda, krađa, konzumiranje alkohola, a terminom neprijateljstvo (*el-'udvan*) aludira se na prekoračivanje granica dozvoljenog i prelazak u ono što je zabranjeno, npr. pogubiti još nekoga osim onoga koga je dozvoljeno ubiti šerijatskom sankcijom odmazde (*kisasa*) ili uzeti od zekata više nego što je propisano, zatim prekoračivanje granice u bičevanju u slučaju kada je ono naređeno kao sankcija.¹ Ibn Redžeb također je pojasnio i drugi smisao: “Drugo značenje čestitosti/ dobročinstva upućuje na poslušnost, ezoteričnu i egzoteričnu, shodno ajetu: *Nije čestitost u tome da okrećete lica svoja prema istoku i zapadu; čestiti su oni koji vjeruju u Allaha i u onaj svijet, i u meleke, i u knjige, i u vjerovjesnike, i koji od imetka, iako im je drag, daju rođacima, i siročadi, i siromasima, i putnicima, i prosjacima, i za otkup iz ropstva, i koji molitvu obavljaju i zekat daju, i koji obavezu svoju, kada je preuzmu, ispunjavaju, naročito oni koji su izdržljivi u neimaštini, i u bolesti, i u boju ljutom. Oni su iskreni vjernici, i oni se Allaha boje i ružnih postupaka klone.* (El-Bekare, 177)

Postoji predaja da je Poslanik, s.a.v.s., citirao spomenuti ajet kad je bio upitan o imanu/vjerovanju.²

Čestitost u tom smislu obuhvata sve segmente ezoterične poslušnosti, poput vjerovanja u Allaha, meleke, Božije knjige i poslanike, te egzoteričnog pokoravanja, poput udjeljivanja imetka u onome što Allah voli, obavljanja molitve, davanja zekata, poštivanja ugovora, strpljivosti u određenim situacijama, naprimjer, u bolesti i neimaštini, strpljivosti prilikom susreta s neprijateljem.³

Ibn Redžeb nastavlja pojašnjavati značenje izraza *dobročinstvo* odnosno *čestitost*: “U hadisu koji prenosi Nevvas moguće je da

1 *Džamii el-ulum ve el-hikem*, 2/97–98.

2 Bilježi Ibn Ebi Hatim u svom tefsiru, 1539.

3 *Džamii el-ulum ve el-hikem*, 2/99.

Poslanikove, s.a.v.s., riječi obuhvataju sva ova svojstva, jer se pojmom *husnul-huluk* (dobra narav) možda misli na usvajanje šerijatom pohvalnih ćudi, te kod Allaha lijepo etike (postupaka) kojoj on u Svojoj Knjizi podučava Svoje robove. Tako On kaže: *Jer ti si, zaista, najljepše ćudi.* (El-Kalem, 4)

Aiša, radijallahu anha, kaže: “Njegov moral bio je Kur’an.”⁴ Dakle, on se odgajao po Allahovim uputama, izvršavajući Njegove naredbe, izbjegavajući zabranjena djela. Tako mu je djelovanje shodno Kur’anu postalo kao prirodna sklonost i osobina koja je neodvojiva od njegove ličnosti, što je u biti najbolji, najčasniji i najljepši moral.⁵ Već je neko rekao da je cjelokupna vjera moral, jer u hadisu Vabisa, radijallahu anhu, Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Čestitost je ono čime ti je zadovoljno srce i što smiruje dušu.”⁶

U drugoj predaji stoji: “Ono što ti prsa čini prostranim.”⁷

I halal je objašnjen, u hadisu koji prenosi Sa’lebe i drugi, slično dobročinstvu, što jasno ukazuje na činjenicu da je Allah Uzvišeni stvorio Svoje robove da spoznaju istinu i da je prihvate. On je u njihovu prirodu usadio ljubav prema istini i odbojnost prema svemu što joj proturječi.⁸

Zahvaljujući navedenom, određeni segmenti dobročinstva i čestitosti te njihov dalekosežni utjecaj sve su nam jasniji.

4 Ahmed, 6/91, 163, 216; En-Nesai, *El-Kubra*, 6/412.

5 Pogledati Sindijev komentar Nesaijinog *Sunena*, 3/200.

6 Prethodni izvor.

7 Prethodni izvor.

8 *Džamii el-ulum ve el-hikem*, 2/99.

MORAL / ETIKA U ISLAMU

Moral zauzima zapaženo mjesto u islamu. U nastavku ćemo obrazložiti određene postavke.

1. Definicija izraza ahlak (moral, narav, ćud)

Riječ *ahlak* u arapskom jeziku množina je od riječi *huluk*, odnosno *el-huluk* i *el-hulk*, što znači ‘narav’, ‘karakter’. Ibn Menzur kaže: “U Objavi je došlo: *Jer ti si, zaista, najljepše ćudi (huluk)*. (El-Kalem, 4)

Množina ove riječi je ahlak i pored ove ne postoji druga nepravilna množina za ovu riječ.”¹

On smatra da *el-hulk* i *el-huluk* označavaju vjeru, temperament i narav/ćud.²

El-Džahiz kaže da moral predstavlja stanje duše kada čovjek čini postupke bez razmišljanja i oklijevanja.

Kod nekih ljudi moral je instinktivan i prirodan, dok je kod drugih neophodan napor i trud.³

2. Definicija lijepog morala / lijepe naravi

Konstrukcija “*husnu el-huluk*” sastoji se od dvije riječi: *husn* i *huluk*. O pojmu *huluk*, u značenju moral, narav, ćud, već smo naveli pojašnjenja.

Pojam *husnu* Ibn Menzur obrazlaže na sljedeći način: “Riječ *el-husnu*, u značenju dobar i lijep, antonim je riječi *el-kubh*, što znači ružnoća, odvratnost.”⁴

---

1 Ibn Menzur, *Lisan el-Arab*, 10/86–87; *Mu'džem el-mekajis el-luga*, 2/213–214.

2 Prethodni izvor.

3 El-Džahiz, *Tehzib el-ahlak*, str. 12.

4 Ibn Menzur, *Lisan el-Arab*, 13/114.

El-Ezheri kaže: “Izraz *el-husnu* je pridjev kojim se označava sve što je lijepo (i dobro).”⁵

Od El-Dževherija se prenosi: “Množina (riječi *el-husnu*) je *mehasin*, koja nije izvedena analogijom (na uobičajenu paradigmu), kao da je izvedena od jednine *mahsen*.”⁶

On kaže da je ova riječ suprotna riječi *mesaviu*, što znači “ružna djela”, “nedolični postupci”.⁷ Ovo bi bilo koncizno pojašnjenje riječi *hasen* (dobar, lijep i sl.). O lijepom moralu (*husnul-huluk*) ili lijepoj naravi već je izneseno nekoliko definicija, a navedenu konstrukciju moguće je pojasniti sljedećim značenjima: ukrašavanje vrlinama i pohvalnim svojstvima kao što su vedrina, blagost, lijep govor, plemenitost, nevrijeđanje i neuznemiravanje drugih, darežljivost, širokogrudnost, blagost (i neishitrenost), strpljivost, oprost, hrabrost i slične odlike lijepog karaktera te izbjegavanje svega što je suprotno od navedenog. Ovo je najjednostavnije pojašnjenje lijepog morala i lijepe naravi.

U nastavku će se detaljnije pojasniti karakteristike lijepe naravi.

3. Značenje lijepog morala / naravi

Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Boj se Allaha gdje god bio, i uvijek nakon lošeg djela učini dobro, čime ćeš izbrisati loše, i ophodi se prema ljudima na najljepši način.”⁸

Ibn Tejmije kaže: “Sveukupnost lijepog odnosa prema ljudima jeste da uspostavljaš vezu i kontakt s onim ko je to s tobom prekinuo, tako da mu nazivaš selam, da mu iskazuješ poštovanje, da Allahu za njega upućuješ dove i moliš za njega oprost, da se pohvalno o njemu izražavaš i

5 Ibid.

6 Ibn Menzur, *Lisan el-Arab*, 13/114.

7 Ibid., 13/116.

8 Ahmed, 1/159. El-Albani (519) je predaju označio vjerodostojnom.

da ga posjećuješ. Također, da daješ onome ko te uskratio u podučavanju, nekoj koristi i imetku te da oprostiš onome ko ti je nepravdu učinio, nasrnvši na tvoj život (ili život tvojih bližnjih), na imetak ili čast. Neki od ovih postupaka su obavezni, a neki preporučeni i pohvalni.”¹

4. Smisao najljepšeg morala

Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže: *Jer ti si, zaista, najljepše ćudi.* (El-Kalem, 4)

Slava Njemu, On je najveličanstveniji i na najbolji način spominje Svoje blagodati, pogledaj Njegovu veliku dobrotu i sveobuhvatnu milost, kako je ovu odliku podario, a zatim se o njoj pohvalno izrazio.²

Ibn Tejmijje, rahimehullah, kaže: “Što se tiče najljepše ćudi, kojom je Uzvišeni Allah opisao Muhammeda, s.a.v.s., to je u suštini sveukupna vjera, koja se očituje u svemu onome što je Uzvišeni Allah naredio. Ovo isto tvrdili su Mudžahid i drugi. Dakle, najljepši je moral ustvari primjena Kur'ana, što je potvrdila i Aiša, radijallahu anha: “Njegov moral bio je Kur'an.”³

U suštini, to se ogleda u tome da se rado i sa zadovoljstvom slijedi ono što Uzvišeni Allah voli.⁴

Ibn el-Kajjim, rahimehullah, tumačeći navedeni ajet, kaže: “Ibn Abbas i Mudžahid su kazali: *‘Ti si najljepše ćudi’* znači: Ti si najljepše vjere, Meni nema draže vjere od nje, i u njoj je Moje najveće zadovoljstvo! To je vjera islam!

1 Fetve Ibn Tejmijje. Obradu i recenziju uradili Abdurrahman b. Kasim i njegov sin Muhammed, 10/658.

2 Ebu Hamid el-Gazali, *Ihja ulumi ed-din*, 2/357, 358.

3 Muslim, 746. Predaju prenosi Hašim b. Hakim, koji je upitao Aišu o Poslanikovom, s.a.v.s., moralu.

4 Ibn Tejmijje, *Medžmu'u el-fetava*, 10/658.

El-Hasan kaže da se pod *najljepšom ćudi* misli na moralne principe i načela Kur'ana. Katade tvrdi da je to ono što je Poslanik, s.a.v.s., naređivao od Allahovih naredbi i zabranjivao od Allahovih zabrana.

Dakle, ti si najljepšeg morala, koji ti je Uzvišeni podario Kur'anom.”⁵

Muhammed Tahir b. Ašur, rahimehullah, kaže: “*Najljepša ćud* je najplemenitija odlika morala i najsavršenija pohvalna osobina u naravi čovjeka. Sve to se objedinilo kod Vjerovjesnika, s.a.v.s., pa se najljepša ćud ogledala u njegovom odnosu prema ljudima u svakoj situaciji, i izraz najljepša ćud (*huluk azim*) označava veći nivo ćudi od onoga koji označava izraz *huluk hasen*.”⁶

Dalje kaže: “Znaj da bit i srž najljepše ćudi (*huluk azim*), koja je najviši stepen lijepe ćudi (*huluk hasen*), čini religioznost, spoznaja istine, blagost i duševna uravnoteženost, pravednost, strpljivost u nedaćama, odavanje priznanja dobročinitelju, poniznost, asketizam, čednost, oprost, plemenitost, stid, hrabrost, lijepo ponašanje, uzdržanost, spokojstvo i smirenost, samilost, lijep odnos i ophođenje s drugima. Ahlak (ćud, moral) je, inače, u unutrašnjosti čovjeka, u njegovoj duši, a manifestira se u čovjekovom govoru, ozarenosti i vedrini, postojanosti, prosuđivanju, kretanju i mirovanju, konzumiranju hrane i pića, kroz odgoj porodice i onih o kojima se brine, te kao posljedicu ima lijepo mišljenje drugih o njemu, ugled i reputaciju.

Kod Poslanika, s.a.v.s., ahlak (ćud) se ogleda u svemu nabrojanom, kao i u vođenju svoga ummeta, rječitosti i jezgrovitom govoru.”⁷

5 *Medaridžu es-salikin*, 2/289.

6 *Tefsir Et-Tahrir ve et-tenvir*, 29/64.

7 *Ibn Ašur, Tefsir Et-Tahrir ve et-tenvir*, 29/65.

5. Prednosti lijepog morala

Islamski vjerezakon uredio je da lijep moral sadrži uzvišene odlike, u kojima se očituje dobrobit oba svijeta, dunjaluka i ahireta, a te su odlike sljedeće:

- U skladu je s Allahovom naredbom: *Ti sa svakim – lijepo! I traži da se čine dobra djela, a neznanica se kloni!* (El-E'raf, 199)

- Lijep moral predstavlja pokornost Poslaniku, s.a.v.s., jer je Poslanik, s.a.v.s., u mnogim hadisima ukazivao na lijepo ponašanje. Naprimjer, u hadisu koji prenosi Muaz, radijallahu anhu, Poslanik, s.a.v.s., kaže: "A prema ljudima se ophodi na lijep način!" Slijeđenje Poslanika, s.a.v.s.: *Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor.* (El-Ahزاب, 21)

- Visok stepen (ugled) kod Allaha, o čemu govori i Poslanik, s.a.v.s.: "Doista će onaj ko se lijepo ponaša dostići stepen klanjača i postača."¹ Lijep moral je najuzvišenija stvar koja će čovjeka uvesti u Džennet. Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Najuzvišenije osobine koje će čovjeka uvesti u Džennet su bogobožnost i lijep moral."²

- Bliskost s Božijim Poslanikom, s.a.v.s., na Sudnjem danu. Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Zaista su mi od vas najdraži i sjedit će najbliže meni na Sudnjem danu oni koji su najljepše čudi."³

- Zadobijanje Allahove ljubavi, shodno hadisu koji prenosi Usume b. Šerik, koji kaže: "Sjedili smo kod Poslanika, s.a.v.s., kao da su nam iznad glave bile ptice, niko nije progovarao, a onda mu

---

1 Bilježe Ebu Davud (3898) i El-Hakim od Aiše. El-Hakim smatra da njegov lanac prenosilaca odgovara uvjetima Buharije i Muslima iako ga oni nisu zabilježili. S predajom je saglasan i Ez-Zehabi, a El-Albani ga je označio vjerodostojnim u Sahihu (795).

2 Et-Tirmizi (2004), Ibn Madže (4246), Ibn Hiban (476), El-Hakim (4/324). Kod svih je hadis zabilježen od Ebu Hurejre. Et-Tirmizi kaže: "Hadis je sahih-garib."

3 Ahmed, 4/193–194. Et-Tirmizi (2018) kaže da je hadis hasen-garib.

pristupiše neki ljudi pitajući ga: ‘Koji robovi su najdraži Allahu?’ A on im odgovori: ‘Oni koji su najljepšeg morala.’”⁴

- Lijepo ponašanje bit će najteže prilikom vaganja djela na Sudnjem danu. Ebu ed-Derda prenosi predaju od Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: “Na vagi, na Sudnjem danu, ništa neće biti teže od lijepog ponašanja!”⁵

- Produžava životni vijek i oživljava naseljene predjele (oblasti), shodno hadisu Poslanika, s.a.v.s., koji kaže: “Lijepo ponašanje i lijep odnos prema komšiji oživljavaju naseljene predjele i produžavaju životni vijek.”⁶

- Stjecanje naklonosti ljudi, olakšavanje životnih prilika i spas od lošeg morala. Lijepo ponašanje razlog je lijepog spominjanja, a ujedno povećava i znanje.

- Lijepo ponašanje uzrok je spokojsva, lijepog življenja, ono izbavlja iz životnih nedaća i brzog tempa života.⁷

6. Da li se lijepo ponašanje može steći?

Ahlak i ćud mogu biti urođeni i prisutni u prirodi čovjeka, ali se mogu i steći navikavanjem, vježbanjem (trudom) i slijeđenjem uzročno-posljedičnih zakonitosti. Uzvišeni Allah kaže: *Allah neće izmijeniti jedan narod dok on sam sebe ne izmijeni.* (Er-Ra’d, 11)

4 Et-Taberani, *El-Kebir*, 1/18 (371). El-Hejsemi u djelu *El-Medžmeu* (8/24) kaže da je lanac prenosilaca vjerodostojan.

5 Ahmed, 6/446–448, Ebu Davud (4799); Et-Tirmizi (2003) kaže da je hadis dobar. Ibn Hiban (481), El-Haraiti (50); El-Albani je označio hadis vjerodostojnim u *Sahihu* (876).

6 Ahmed, 6/159. El-Albani je označio hadis vjerodostojnim u *Sahihu* (519).

7 Muhammed el-Hamed, *Su’u el-huluk, mezahiruhu, esbabuhu, ve iladžuhu* (“Loš moral, njegovo manifestiranje, uzroci i izbavljenje”), str. 60–81.

U drugom se ajetu kaže: *Uspjet će samo onaj ko dušu svoju očisti.* (Eš-Šems, 9)

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Znanje se postiže učenjem, a razboritost blagošću. Onaj ko traga za dobrom steći će ga, a ko se čuva zla spasit će se.”¹ Muhammed, s.a.v.s., također kaže: “A prema ljudima se ophodi na lijep način!”²

Navedeno je dokaz da je ponašanje ljudi moguće promijeniti. Ovo opovrgava mišljenje onih koji smatraju da se ahlak (ćud) čovjeka ne može promijeniti, dokazujući svoj stav mišljenjem da je ahlak ćud ili narav koja je urođena u čovjeku i koju nije moguće promijeniti niti je se može osloboditi.

Kada bi moral (ahlak) bio nepromjenjiv, savjeti, upute i smjernice ne bi imali smisla, te bi naredbe da se zaogrćemo lijepim osobinama, a klonimo poroka i loših osobina bile suvišne, a to niko razuman ne tvrdi. To što neko od rođenja ima lijep ahlak koji još oplemenjuje i dotjeruje u skladu sa šerijatskim moralnim principima i normama te razvija treningom i vježbom nije ništa drugo nego dodatno svjetlo (nur) i milodar kojim Uzvišeni Allah obdaruje onoga koga On hoće.³

---

1 El-Hatib el-Bagdadi, *Et-Tarih*, 9/127. El-Albani ga je označio vjerodostojnim (342), lanac prenosilaca je dobar ili sličan tome.

2 Izvor već naveden.

3 El-Gazali, *Ihja ulumi d-din*, 3/55–56; Kasimi, *Dževami el-adabi*, str. 4.

ISLAM SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

DRUGO POGLAVLJE

IZVORI VJERSKOG ZAKONODAVSTVA U ISLAMU

Uvod

Bit Kur'ana i njegov kredibilitet

Razumijevanje sunneta i njegova važnost

Načini očuvanja Poslanikovog, s.a.v.s., sunneta

Položaj sunneta u odnosu na Kur'an

UVOD

Kur'an i sunnet izvori su islamskog vjerezakona. Iz njih potječu dogmatska učenja, propisi, pravila ponašanja i slično.

Podrobnija pojašnjenja ove teme uslijedit će u nastavku ovog djela, na jednostavan i eksplicitan način, kada se bude govorilo o shvatanju Kur'ana i sunneta, dokazima njihovog ishodišta i svim događajima koji se dešavaju u univerzumu.

BIT KUR'ANA I NJEGOV KREDIBILITET

1. Bit Kur'ana

Definicija Kur'ana u leksičkim okvirima

Neki učenjaci smatraju da je riječ Kur'an infinitiv, na oblik *fu'lān*, poput riječi *el-gufrān*, *eš-šukrān*, *er-redžhān*, a derivirana je iz glagola *karee*, *kirāeten*, te *kur'ānen*.

Drugi učenjaci pak smatraju da je Kur'an vlastito ime, koje nije izvedeno iz osnove glagola *karee*, već da je to ime za Božiju knjigu, poput imena drugih Božijih knjiga, Tevrata i Indžila. Neki smatraju da značenje riječi Kur'an ukazuje na sabiranje, te da je Kur'anom nazvan zato što sadrži kur'anska poglavlja (*sure*).¹

Definicija Kur'ana u okvirima vjerezakona (šerijata)

Učenjaci su naveli mnoge definicije Kur'ana, a najopsežnija i najbolja je sljedeća: "Kur'an je Allahov nadnaravni govor, koji je objavljen poslaniku Muhammedu, s.a.v.s., do nas prenesen preko velikog broja prenosilaca u svakoj generaciji (*tevatur/mutevatir*), i njegovo čitanje/učenje je pobožnost."² Konstrukcija "Allahov nadnaravni govor" upućuje na to da Kur'an nisu čovjekove riječi, niti su to riječi džina i meleka, niti je to govor

1 Ibn Menzur, *Lisan el-Arab*, 1/128–129; dr. Muhammed b. Ali el-Hasan i dr. Sulejman el-Karavi, *El-Bejan fi el-ulumi el-Kur'an*, str. 3.

2 *El-Bejan fi el-ulumi el-Kur'an*, str. 3.

vjerovjesnika ili poslanika. To je Allahov govor! On ga je objavio onako kako samo Njemu dolikuje.

Konstrukcija “objavljen poslaniku Muhammedu, s.a.v.s.” u suštini isključuje ostale Božije knjige objavljene poslanicima prije Muhammeda, s.a.v.s.; suhufe, koji su objavljeni Ibrahimu, alejhis-selam, Tevrat (Toru), koji je objavljen Musau, alejhis-selam, te Indžil (Bibliju), koji je objavljen Isau, alejhis-selam. A riječima da je Kur’an do nas prenesen preko velikog broja prenosilaca (mutevatir predajom) isključuje se ono za što neki kažu da spada u Kur’an, ali do nas nije preneseno takvom predajom. Konstrukcija da je njegovo učenje pobožnost isključuje hadis kudsij, čije učenje ne predstavlja pobožnost, bez obzira na to što se i hadis kudsij pripisuje Uzvišenom Allahu.¹

Imena časnog Kur’ana

Uzvišeni Allah je nazvao Kur’an s više od pedeset imena, a najpoznatija su: El-Kitab (Knjiga), jer obuhvata mnogobrojna kazivanja, ajete, propise i specifične segmente obavijesti o prošlim narodima, i Ez-Zikr, jer sadrži savjete, opomene i vijesti o prošlim narodima.

Kur’an predstavlja čast i ponos svakome ko vjeruje u njega i njegove ajete, on razlučuje istinu od neistine.²

2. Kredibilitet Kur’ana, njegov položaj i sačuvanost od modificiranja

Kur’an je posljednja Allahova objava, koja se smatra najdužom i sveobuhvatnom. Takav, donosi sud o prošlim objavama.

---

1 Ibid., str. 3.

2 Ibid., str. 5–6.

Uzvišeni Allah kaže: *A tebi objavljujemo Knjigu, samu istinu, da potvrdi knjige prije nje objavljene i da nad njima bdi.* (El-Maide, 48)

Potom: *Ovaj Kur'an nije izmišljen, od Allaha je – on potvrđuje istinitost prijašnjih objava i objašnjava propise; u njega nema sumnje, od Gospodara svjetova je!* (Junus, 37);

U kazivanju o njima je pouka za one koji su razumom obdareni. Kur'an nije izmišljena besjeda, on priznaje da su istinite knjige prije njega objavljene, i objašnjava sve, i putokaz je i milost narodu koji vjeruje. (Jusuf, 111)

Mufessiri smatraju da konstrukcija “i da nad njima bdi” ukazuje na to da Kur'an bdi i svjedoči o prošlim objavama. On ih potvrđuje. Tačnije, potvrđuje ono šta je u tim objavama tačno i odbacuje sve ono što je u njima ispravljeno, zamijenjeno i modificirano. Donosi sud o njihovoj derogiranosti, izmjeni, te potvrđuje pravosnažnost nekih njihovih propisa ili iste derogira. Shodno tome, njega treba prihvatiti svako ko se pridržava prošlih objava: *Oni kojima smo dali Knjigu prije Kur'ana vjeruju u nju, a kad im se kazuje, govore: “Mi vjerujemo u nju, on je istina od Gospodara našeg, mi smo i prije bili muslimani.* (El-Kasas, 52–53)

Stoga, Uzvišeni Allah ne prihvata nikakvu vjeru osim one koja je objavljena u ovom Časnom Kur'anu.³

Komentirajući Allahove riječi “i da nad njima bdi”, Abdurrahman es-Sa'di kaže: “Dakle, Kur'an obuhvata sve ono što obuhvataju prethodne Božije knjige, uz dodatne Božije zahtjeve i etička načela. Kur'an potvrđuje svaku istinitost u prethodnim objavama, potiče i naređuje da se ona slijedi i iznalazi mnogobrojne puteve koji do nje vode. Kur'an je knjiga koja obavještava i o prvim i o potonjim narodima, u njemu su sadržani mudrost, propisi i sud o prethodnim

3 Hafiz el-Hakemi, *E'lam el-menšure li i'tikadi et-taifeti en-nadžjeti el-mensure*, str. 81–82, pitanje broj 80.

knjigama. Ono što on smatra istinitim prihvatljivo je, a ono što je neistinito odbačeno je, jer je izmijenjeno i modificirano. Da nije tako, odnosno da je sve što je u tim knjigama objavljeno od Allaha, ne bi se on s njima razilazio.”¹

Kur’an je posljednja poruka čovječanstvu, upućena ljudima i džinima općenito, za razliku od drugih nebeskih objava, koje su upućene određenim narodima i koje se odnose na specifična razdoblja. Sačuvan je od svakog oblika iskrivljenosti, jer se Uzvišeni Allah obavezao da će nad njim bdjeti i da će ga čuvati. U Kur’anu se kaže: *Mi, uistinu, Kur’an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti!* (El-Hidžr, 9)

Riječ Ez-Zikr, koja je spomenuta u ovom ajetu, odnosi se na Kur’an.

Tumačeći ovaj ajet (*Mi, uistinu, Zikr objavljujemo*) mufessiri kažu: “To znači: ‘Mi smo objavili Kur’an (Ez-Zikr)’, dok dio ajeta ‘i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti’ ukazuje na to da će Kur’an biti sačuvan od svega što mu ne priliči, kao što je iskrivljavanje, potpuno mijenjanje, dodavanje i izbacivanje smislova. Jer, niko nije u stanju da u njega ubaci neku laž, ili da iz njega izbacuje neku istinu.”²

Kur’an ima ogroman utjecaj na srca ljudi; svako ko ga poslušati može potvrditi da je njegov utjecaj neosporan, iako ne zna njegovu značenje, pa čak ni arapski jezik.

Ovo ujedno predstavlja nadnaravnost i suštinu Kur’ana – na ovaj se način očituje njegova veličina.

Kur’an, nadalje, ima ogroman utjecaj na napredak i uspjeh naroda, a Allah je učinio da Kur’an među Arapima proizvede velikane

1 Ibn Sa’di, *Tejsir el-kerim er-rahman fi tefsiri kelam el-menan*, 1/490.

2 Ibn el-Dževzi, *Zad el-mujessir fi ilmi et-tefsir*, 4/384; Ševkani, *Feth el-kadir*, 3/139.

mudrosti i sljedbenike upute, učinivši ih najboljom zajednicom, iako su nekada bili ogrezli u glibu neznanja.

Neke karakteristike Kur'ana ogledaju se u njegovim nepresušnim čudima te u činjenici da on nikada ne može dosaditi – što ga čovjek više uči, njegova slast se više povećava. Zatim, Uzvišeni Allah olakšava njegovo akceptiranje i pamćenje, stoga ne čudi što ga mnoga muslimanska djeca cijelog znaju napamet.

Naposljetku, Kur'an sadrži najpravičnije, najznačajnije, najplemenitije i sveobuhvatne propise, tako da ne postoji ni malo, ni veliko pitanje koje on nije tretirao, na detaljan ili uopćen način. Svako nepristrasan i pametan može to posvjedočiti, čak i ako nije musliman.³U nastavku će biti više riječi o važnosti i značaju Kur'ana, a ova će tema biti obrađivana i kada se bude govorilo o nadnaravnosti Kur'ana.

---

3 El-Bejan fi el-ulumi el-Kur'an, str. 9–26.

RAZUMIJEVANJE SUNNETA I NJEGOVA VAŽNOST

1. Razumijevanje sunneta

Sunnet u leksičkim okvirima

Sunnet u okvirima leksike znači način i pravac (put), a poznati pjesnik Lebid b. Rebia u svojoj predislamskoj arabljskoj odi (Mualleka) kaže:

*On je iz naroda kojem su preci utrli put,
a svaki narod ima svoj pravac i svoga vođu.¹*

Ibn Menzur, rahimehullah, kaže: “Riječ sunnet upućuje na pravac i smjer, bez obzira na to da li je taj pravac dobar ili loš.”²

Sunnet u okvirima vjerozakona

Kada se riječ sunnet koristi u okvirima vjerozakona, ona upućuje na ono što je Poslanik, s.a.v.s., naredio, zabranio ili je na to potakao, bilo da se radi o riječima ili djelima. Zato se kaže da su šerijatski izvori Kur’an i sunnet. Uprkos tome, značenje se sunneta u terminološkim okvirima razlikuje kod islamskih učenjaka, zavisno od oblasti kojom se bave.

Ovdje nas zanima značenje sunneta kod muhadisa, dakle, učenjaka hadisa i sa stanovišta da je sunnet drugi izvor islamskog zakonodavstva.³

---

1 Lebid b. Rebia, *Divan*, str. 179.

2 Ibn Menzur, *Lisan el-Arab*, 13/225.

3 Dr. Muhammed Adžadž el-Hatib, *El-Muhtesar fi ulumi el-hadisi*, str. 15.

Na osnovu spomenutog, sunnet se može definirati na sljedeći način: “Sve ono što je preneseno od Poslanika, s.a.v.s.: njegove riječi, djela, prešutna odobravanja, tjelesne ili moralne osobine, ili njegov način života, prije i poslije poslanstva.”⁴

Stoga je sunnet u navedenom značenju sinonim za hadis.

Konstrukcija “ono što je preneseno od Poslanika, s.a.v.s., kao što su njegove riječi” upućuje na ono što je rekao u različitim prilikama, kao i na islamske propise koje je objasnio, odnosno vjersko i etičko naučavanje.

Primjer toga je hadis: “Djela se vrednuju prema namjerama.”⁵

Sintagma “njegova djela” ukazuje na praktična djela, poput abdesta, namaza, vjerskih obreda, posta itd., koja su prenijeli ashabi. Pod “prešutnim odobravanjima” podrazumijeva se sve ono što je Poslanik, s.a.v.s., prešutio kao znak odobravanja, a što su činili njegovi ashabi, ne ukoravajući ih za to, ili se saglasio s tim, pohvalivši sam čin djela. Sve ono što su oni uradili, a odobreno je i potvrđeno smatra se kao da je to Poslanik, s.a.v.s., uradio.

Tu spada i Poslanikova, s.a.v.s., šutnja o igri Habešija s kopljem u džamiji, koju im Poslanik, s.a.v.s., nije zabranio.⁶

Konstrukcija “tjelesne osobine” odnosi se na Poslanikov, s.a.v.s., izgled, npr. crvenkast izgled njegovog lica, zatim njegova visina, boja, osmijeh.

Sintagma “moralne osobine” obuhvata cjelokupan Poslanikov, s.a.v.s., moral i vrline.

---

4 Dr. Mustafa es-Sebai, *Es-Sunne ve mekanuha fi et-tešri'i el-islamijji*, str. 59; *El-Muhtesar min ulumi-l-hadisi*, str. 16.

5 El-Buhari (1), Muslim (1907).

6 El-Buhari (4938) i Muslim (892).

Riječi “prije poslanstva” odnose se na sva dešavanja prije poslanstva, dok se riječi “ili poslije poslanstva” odnose se na događaje poslije njega.

Poslanik, s.a.v.s., nam je najbolji uzor i na Pravi put uputitelj. O tome nam Uzvišeni kaže sljedeće: *Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor za onoga koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na onome svijetu, i koji često Allaha spominje.* (El-Ahzab, 21)

2. Važnost sunneta i njegov stepen u islamskom zakonodavstvu

Poslanikov, s.a.v.s., sunnet smatra se drugim izvorom islamskog zakonodavstva. On spada u Opomenu (Ez-Zikr) i Objavu, za koju se Uzvišeni Allah obavezao da će je čuvati: *“Mi, uistinu, Kur’an (Ez-Zikr) objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti.”* (El-Hidžr, 21)

Navedeni ajet predstavlja obećanje i garanciju da će se čuvati Kur’an i da će se čuvati sunnet, koji je tumač Kur’ana i mudrost objavljena, kako to Uzvišeni kaže: *Tebi Allah objavljuje Knjigu i mudrost i uči te onome što nisi znao; velika je Allahova blagodan prema tebi.* (En-Nisa, 113)

Ibn Hazm kaže: “Objava se dijeli na dva dijela. Prvi je onaj koji se recitira (uči na namazu), kompaktne je strukture i nadnaravne kompozicije. To je Kur’an!

Drugi je dio onaj koji se prenosi i nije kompaktne strukture i nadnaravne kompozicije, ne uči se (na namazu), ali se čita (izvan njega). To su predaje prenesene od Poslanika, s.a.v.s., koje pojašnjavaju ono što Uzvišeni Allah traži od nas.”

U tom smislu, Uzvišeni kaže: *A tebi objavljujemo Kur’an da bi objasnio ljudima ono što im se objavljuje.* (En-Nahl, 44)

Iako su Kur'an i sunnet, Allahovom voljom, sačuvani, to ne znači da neko ne pokušava dodati nešto u Božiju knjigu ili hadis ili izbaciti nešto iz njih. Međutim, sve pokušaje izmjene, dodavanja ili oduzimanja osujetili su učeni ljudi, kojih, Allahovom voljom, ima u ovom ummetu.

Objašnjavajući ovo, Ibn Tejmije kaže: "Vjera je, Božijim htijenjem, sačuvana, kur'anski izrazi sačuvani su i vjerodostojno preneseni. Niko nije mogao da nešto opovrgne ili doda, za razliku od ostalih svetih knjiga, koje su objavljene prije Poslanika, s.a.v.s. Uzvišeni Allah kaže: *Mi, uistinu, Kur'an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti!* (El-Hidžr, 9)

Što se tiče hadisa, šejtan je mnoge pokušao izmijeniti, pokušao je modificirati njegove izraze, neke je pokušao dodati, a neke izbaciti te ubaciti laž u tekst i lanac prenosilaca. Međutim, Uzvišeni Allah dao je one koji su ga čuvali i pamtili, koji su spriječili njegovu modificiranje, plagiranje i pogrešno tumačenje, iznoseći na vidjelo laži koje su u hadise ubacili lašci i plagijatori."¹

Ibn Tejmije kaže i sljedeće: "Što se tiče grešaka u tumačenju Kur'ana i prenošenju hadisa ili njihovom tumačenju, Uzvišeni je u ovom ummetu dao one koji će na to ukazati i navesti dokaze o greškama onih koji su pogriješili i o lažima onih koji su slagali. Naime, ovaj se ummet neće ujediniti u zabludi, zato što u njemu još uvijek postoji skupina onih koji su privrženi istini, i tako će biti do Sudnjeg dana. To su pripadnici posljednjeg ummeta, poslanici više neće dolaziti, objave više neće silaziti. A zbog toga što su oni koji su bili prije ovog ummeta mijenjali i iskrivljavali objave, Uzvišeni Allah je slao vjerovjesnika(e) da im pojasni uputu i da im prenese šta im je naređeno, a šta zabranjeno.

Nakon Muhammeda, s.a.v.s., nisu dolazili Božiji poslanici. Uzvišeni Allah se obavezao da će sačuvati ono što je objavio i da se

---

1 Ibn Tejmije, *Er-Redd ala el-kubra*, 1/171.

ovaj ummet neće ujediniti u zabludi. Osim toga, dao je da u svakom vremenu u ovom ummetu bude učenjaka i poznavaoća Kur'ana, koji će čuvati Njegovu vjeru.”¹

Dakle, Kur'an je prvi izvor islama, njegovog vjerovanja, šerijatskih zakona i moralnih vrijednosti, jer je Kur'an nadnaravni Božiji govor, objavljen Poslaniku, s.a.v.s., preko povjerljivog meleka Džebraila. Njegovi izrazi vjerodostojno su prenijeti najpouzdanijim načinom prenošenja (mutevatir), njegovo učenje je pobožnost, sabran je i zapisan u Mushafima. Sve što je preneseno od Poslanika, s.a.v.s., osim Kur'ana, bilo da se radi o pojašnjenju dogmatskih pitanja, objašnjavanju šerijatskih propisa i praktičnom primjenjivanju kur'anskih uputa, spada u Vjerovjesnikov, s.a.v.s, sunnet ili hadis. Sve je to, opet, plod Allahove objave ili Poslanikovog, s.a.v.s., samostalnog idžtihada, a Poslanik, s.a.v.s., ne može biti podržan u slučaju da pogriješi.

Sunnet, prema navedenom, ima svoj izvor u Objavi. Kur'an je objava koja se uči, a njeno učenje je pobožnost, dok je sunnet objava koja se ne uči, a njeno učenje ne predstavlja pobožnost. Sunnet pojašnjava ono što Uzvišeni Allah traži od nas da učinimo, što potvrđuju i Allahove riječi upućene Poslaniku, s.a.v.s.: *A tebi objavljujemo Kur'an da bi objasnio ljudima ono što im se objavljuje, i da bi oni razmislili.* (En-Nahl, 44)

Kur'an je prvi izvor, dok je sunnet drugi izvor islamskog zakonodavstva. Ova dva izvora međusobno su povezana; musliman ne može pojmiti šerijatske propise ako se ne osloni na oba navedena izvora. Svakom su učenjaku neophodna oba ova izvora.²

1 Ibn Tejmije, *El-Dževabu es-sahih limen beddele dine el-Mesih*, 3/9.

2 Ibn el-Kajjim, *E'lam el-muvekk'ine*, 1/48; *El-Muhtesar el-vedžiz fi ulumi el-hadis*, str. 29.

3. Dokazi normativnosti hadisa

Neko će upitati koji su dokazi da je neophodno raditi ono što je potvrđeno Poslanikovom, s.a.v.s., praksom i koji je dokaz da hadis predstavlja izvor islamskog zakonodavstva.

Postoje dokazi koji ovu postavku eksplicitno objašnjavaju, a oni su:

- *Obaveznost vjerovanja u Poslanika, s.a.v.s.*

Neophodnost vjerovanja u poslanstvo zahtijeva iskrenost i prihvatanje svega što dolazi od Poslanika, s.a.v.s., zato što je Uzvišeni Allah odabrao poslanike između svih ljudi kako bi ljudima dostavili vjerske zakone. Uzvišeni Allah kaže:

A Allah dobro zna kome će povjeriti poslanstvo Svoje. (El-En'am, 124)

A zar su poslanici bili dužni šta drugo već da jasno obznane? (En-Nahl, 35)

O vjernici, vjerujte u Allaha, i Poslanika Njegova, i u Knjigu koju On Svome Poslaniku objavljuje, i u Knjigu koju je objavio prije. A onaj ko ne bude vjerovao u Allaha, i u meleke Njegove, i u knjige Njegove, i u poslanike Njegove, i u onaj svijet – daleko je zalutao. (En-Nisa, 136)

I zato vjerujte u Allaha i Poslanika Njegova, vjerovjesnika, koji ne zna čitati i pisati, koji vjeruje u Allaha i riječi Njegove; njega slijedite – da biste na Pravome putu bili! (El-E'raf, 158)

Dakle, kur'anske poruke jasno ukazuju na to da je neophodno raditi i slijediti ono što se objavljuje Poslaniku, s.a.v.s..

Ovo se eksplicitno očituje u riječima Imama Šafije, koji je, tumačeći prethodni ajet, rekao: "Pa je vjerovanje u Allaha zatim u Njegovog Poslanika, s.a.v.s., učinio potpunim elementarnim vjerovanjem - imanom a sve mimo toga popratno je tome."³

---

3 Er-Risale, str. 75.

- Časni Kur'an

U Kur'anu se nalaze mnogi ajeti koji pružaju odgovor na postavljeno pitanje. Oni upućuju na neophodnost pokoravanja Poslaniku, s.a.v.s., naprimjer ajet: *O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i predstavnicima vašim. A ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allaha i u onaj svijet; to vam je bolje i za vas rješenje ljepše.* (En-Nisa, 59)

Obraćanje Allahu jeste obraćanje Njegovoj Knjizi, a obraćanje Poslaniku, s.a.v.s., jeste obraćanje njegovom sunnetu.

Ono što vam Poslanik kao nagradu da to uzmite, a ono što vam zabrani ostavite; i bojte se Allaha jer Allah, zaista, strahovito kažnjava. (El-Hašr, 7)

I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore. (En-Nisa, 65)

- Dokazi iz hadisa koji nedvojbeno potvrđuju normativnost sunneta

Poslanik, s.a.v.s., kaže:

“Onaj ko se pokorava meni pokorava se i Allahu, a ko čini grijeh prema meni taj griješi i prema Allahu.”¹ “Ostavio sam među vama dvije stvari zahvaljujući kojima, ako ih se budete držali, nećete nikada zalutati: Allahovu Knjigu i sunnet Njegovog Poslanika.”²

“Držite se mog sunneta i sunneta pravednih i upućenih halifa poslije mene.”³

---

1 Buhari, (957).

2 Malik, *El-Muvetta*, 2/899; El-Hakim (318).

3 Ebu Davud (4607), Tirmizi (2676), koji kaže da je hadis hasen-sahih.

Ovi hadisi su jasan dokaz da su Poslaniku, s.a.v.s., dati Knjiga i sunnet, koji čovjeka obavezuju da ih se pridržava. Pridržavanje sunneta i djelovanje u skladu sa sunnetom isto je kao da se čovjek pridržava Allahove knjige i radi u skladu s njom. Poslanik, s.a.v.s., upozorio je svakog ko odbija njegovu naredbu te ukorio onoga ko zapostavlja hadis pravdajući se da mu je dovoljno da se oslanja samo na ono što se nalazi u Allahovoj Knjizi i da po tome postupa. Tako El-Mikdam b. Ma'di Kerib prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ne dopustite da zateknem nekoga naslonjenog na svom ležaju, koji sazna nešto od onoga što sam dozvolio ili zabranio, pa da kaže: ‘Ne znamo šta je to, ono što nađemo u Allahovoj knjizi, to i slijedimo, jer meni je doista data Knjiga i nešto poput nje?!’”⁴

- *Idžma (saglasnost)*

Islamski učenjaci saglasni su da je neophodno raditi prema sunnetu Poslanika, s.a.v.s., onako kako su to zahtijevali Uzvišeni Allah i Njegov povjerljivi Poslanik, s.a.v.s. Oni su uspostavili sunnetske propise, kao što su uspostavili i kur'anske propise, jer sunnet je izvor islamskog zakonodavstva na koji Uzvišeni usmjerava, pojašnjavajući ga u Svojoj knjizi. Uzvišeni je posvjedočio Poslaniku, s.a.v.s., da ne slijedi ništa drugo osim onoga što mu se objavljuje: *Reci: “Ja vam ne kažem: ‘U mene su Allahove riznice’, niti: ‘Meni je poznat nevidljivi svijet’, niti vam kažem: ‘Ja sam melek’ – ja slijedim samo ono što mi se objavljuje.”* *Reci: “Zar su isto slijepac i onaj koji vidi? Zašto ne razmislite?”* (El-En'am, 50)

Uzvišeni Allah upozorio je i na kršenje Poslanikove, s.a.v.s., naredbe: *Neka se pripaze oni koji postupaju suprotno naređenju njegovu, da ih iskušenje kakvo ne stigne ili da ih patnja bolna ne snađe.* (En-Nur, 63)

⁴ Ebu Davud (4604 i 4605). El-Albani u komentaru Ebu Davudovog Sunena (3848 i 3839) kaže da je hadis ispravan.

Allah u Kur'anu kaže i ovo: *I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore.* (En-Nisa, 65)

Uzvišeni je naredio da se Poslanik, s.a.v.s., uzima za sudiju u sporovima i da se bude zadovoljno njegovom presudom i da bude zadovoljan njime: *A ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku.* (En-Nisa, 59)

Učenjaci se slažu u tome da se navedeno obraćanje i uzimanje Poslanika, s.a.v.s., za sudiju nakon njegove smrti odnosi na njegov sunnet, jer se u prethodnim ajetima jasno zabranjuje oponiranje sunnetu.

Vrlo je jasno Allahovo upozorenje i opomena onima koji postupaju suprotno Poslanikovim, s.a.v.s., naredbama da će ih zadesiti smutnja, a to je širk, zabluda ili patnja bolna.

Uzvišeni se kune da neće biti vjernici sve dok ne prihvate Poslanika, s.a.v.s., u svim sporovima i dok se ne povinuju njegovoj presudi, a onda u dušama zbog presude nimalo tegobe ne osjete.

Ovo što je navedeno bilo bi sasvim dovoljno o prijetnjama upućenim onima koji indolentno i podcjenjujući zapostavljaju Poslanikov, s.a.v.s., sunnet nakon saznanja njegovog propisa.¹

---

¹ *Ahbaru el-ahadi fi el-hadisi en-nebeviji*, str. 17–18.

NAČINI OČUVANJA POSLANIKOVOG, S.A.V.S., SUNNETA

UVOD

Već smo naveli da sunnet Poslanika, s.a.v.s., predstavlja jedan segment Objave i Opomene (Kur'ana), a Uzvišeni Allah se obavezao da će čuvati Objavu i da će bdjeti nad njom. Što se tiče čuvanja sunneta, poznato je da su muslimani iskazali zanimanje za njega, odnosno jedna skupina ljudi mu se posvetila. Oni su ga istražili i označili vjerodostojne hadise u odnosu na apokrifne. Hadisi su se prenosili s generacije na generaciju i na njih se oslanjalo u svim vjerskim pitanjima. Ljudi su radili oslanjajući se na sadržaj hadisa, pridržavali su ga se i bdjeli nad njim, ugledajući se na Poslanika, s.a.v.s.²

U nastavku ćemo prezentirati u čemu se ogleda ovaj smisao.

1. Uvažavanje sunneta i značaj hadisa i hadiskih učenjaka

S obzirom na to da je sunnet šerijatski izvor prenesen od Poslanika, s.a.v.s., i da je Uzvišeni Allah naredio vjernicima da ga poštuju i pomažu, pohvalivši one koji ne podižu svoje glasove prema njemu, nije čudno da sunnet ima istu onu neprikosnovenost koju ima i onaj od koga je on potekao (Poslanik, s.a.v.s.). Upravo je to navelo učenjake da iskazuju svoje krajnje poštovanje i veličanje sunneta, a evo nekih primjera o tome: Amr b. Mejmun prenosi od Ibn Mesuda da se jednog dana obraćao prisutnima rekavši: "Poslanik, s.a.v.s., je rekao... A zatim ga je obuzela tuga. Tako da sam vidio znoj kako mu se

² *El-Muhtesar el-vedžiz fi ulumi el-hadis*, str. 33.

slijeva niz lice.” U drugoj predaji stoji: “Oči su mu se napunile suzama, a vratne žile su mu nabrekle.” Ibn Sirin bi kada bi se pred njim, dok bi bio nasmijan, spomenuo hadis Poslanika, s.a.v.s., odmah postajao skrušen. Imam Malik bio je poznat po tome više nego drugi. Kada bi htio navoditi hadise, okupao bi se, uljepšao i obukao novu odjeću, stavio turban i skrušeno sjeo na ćurs, i neprestano bi ga namirisavali udom (mirisom) sve dok ne bi završio sa citiranjem hadisa, a onda bi rekao: “Volim pridavati važnost hadisu Poslanika, s.a.v.s.”

Prezirao je citirati hadis dok stoji ili dok je u žurbi. Ovo je naveo i El-Kadi Ijad u svojoj knjizi *Eš-Šifa*.¹

Svi ovi primjeri nisu ništa drugo nego jasan pokazatelj velikog poštovanja i uvažavanja onoga ko je izrekao sve te časne hadise, kao i samih hadisa, koji su najčasniji i najvredniji govor nakon riječi Uzvišenog Allaha.²

Uzvišeni Allah poticao je na stjecanje nauke, hvaleći učenjake i ukazujući na njihov značaj, čak je i njihovu potvrdu Božijeg jedinstva, monoteizma uporedio sa Svojom i s potvrdom meleka. Također, negirao je jednakost onih koji znaju, dakle učenjaka, i onih koji ne znaju i istakao je da se učeni jedini istinski boje Uzvišenog Allaha.³

I Poslanik, s.a.v.s., poticao je na nauku, rekavši da su učenjaci nasljednici poslanika i da melec prostiru svoja krila onome ko traži

---

1 El-Kadi Ijad, *Eš-Šifa*, 2/43.

2 *Ahbar el-ahad*, str. 19.

3 U ajetima se kaže:

- Allah svjedoči da nema drugog boga osim Njega – a i melec i učeni – i da On postupa pravedno. Nema boga osim Njega, Silnog i Mudrog! (Alu Imran, 18)
- Oni koji Allahovu Knjigu čitaju i molitvu obavljaju i od onoga čime ih Mi opskrbljujemo udjeljuju, i tajno i javno, mogu se nadati nagradi koja neće nestati. (Fatir, 28)
- Reci: ‘Zar su isti oni koji znaju i oni koji ne znaju? Samo oni koji pameti imaju pouku primaju!’ (Ez-Zumer, 9)

nauku.⁴ Ova pohvala o učenjacima odnosi se prije svega na one koji prihvate hadis i bave se njegovim izučavanjem i poučavanjem, što je samo po sebi dovoljna počast hadisu i njegovim nosiocima. Prema tome, provoditi život u proučavanju i širenju hadisa bolje je nego provoditi ga u nafilem. Razlog zbog kojeg bavljenje hadisom ima takav značaj jeste taj što se tako pojašnjava i razumijeva Kur'an i oživljava i slijedi Vjerovjesnikov, s.a.v.s., sunnet i primjer u prenošenju vjere ljudima i pozivanju u nju. A i da oni koji se bave hadisom nemaju druge koristi osim čestog donošenja salavata na Vjerovjesnika, s.a.v.s., o čijoj vrijednosti postoje brojne predaje, kao što je hadis: "Meni najbliži ljudi na Sudnjem danu bit će oni koji najviše donose salavat na mene", to bi im bilo dovoljno.⁵

Osim toga, oni zaslužuju obistinjenje Vjerovjesnikove, s.a.v.s., dove koju prenosi Zejd b. Sabit, a zabilježena je u *Musnedu* i *Sunenima*: "Allah učinio blistavim (lice) čovjeka – roba, koji čuje moje riječi, pa ih razumije i drugima prenese onako kako je čuo!"⁶ Nadalje, izučavanjem hadisa čovjek se povinuje Vjerovjesnikovoj, s.a.v.s., naredbi: "Prenesite od mene makar i ajet."⁷

2. Posvećenost prvih generacija muslimana prema Vjerovjesnikovom, s.a.v.s., hadisu

Kada su Poslanikovi, s.a.v.s., ashabi shvatili vrijednost ove nauke, žudjeli su za time da prime i prenesu Poslanikov, s.a.v.s., hadis. Mnogo su vremena provodili u Poslanikovoj, s.a.v.s., blizini

4 Kao što je navedeno u ispravnom hadisu koji su zabilježili Ahmed, 4/239, Ebu Davud (3641), Et-Tirmizi (2823) i drugi. Hadis prenosi Ebu Derda.

5 Bilježi Et-Tirmizi (484). Hadis je hasen-garib.

6 Hadis od Zejd b. Sabita bilježe Ahmed (4/80), Ibn Madže (230), Ed-Darimi 1/75. Također, hadis bilježe Ebu Davud (3660), Et-Tirmizi (2795), Ahmed 4/80, Ed-Darimi 1/74, Ibn Madže (3056) od Džubejra b. Mut'ima.

7 Bilježi El-Buhari (3461), Ahmed 2/159 od Abdullaha b. Amra b. el-Asa.

te su davali prednost druženju sa Poslanikom, s.a.v.s., u odnosu na stjecanje imetka i privređivanje. Ako bi se desilo da je neko propustio da prisustvuje druženju sa Poslanikom, s.a.v.s., drugi bi ga obavijestio šta se dešavalo. Tako je uradio Omer b. el-Hattab sa svojim komšijom Ensarijom.¹ Poslanik, s.a.v.s., bio je najbolji primjer lijepog poučavanja i objašnjavanja, tako da je željena poruka nalazila svoj put ka njihovim umovima. Koristio je različita sredstva u pojašnjavanju i poučavanju, kao što su izlaganje, razgovor, navođenje primjera i ponavljanje rečenica, kako bi ga što bolje shvatili. Ashabi su od njega hadise prihvatili tokom druženja i sastanaka, kada bi govorio s minbera, na putovanjima i kada bi bili u svom mjestu boravka itd. Prije nego je umro, podučio ih je svemu što im je bilo potrebno, o čemu su posvjedočili neki njegovi neprijatelji idolopoklonici (mušrici). Muslim bilježi predaju od Selmana el-Farisija, koji kaže da mu je neko rekao: “Uistinu vas je vaš Poslanik, s.a.v.s., podučio svemu, pa čak i tome kako se ponašati prilikom obavljanja nužde.”²

Kada je Poslanik, s.a.v.s., preselio na ahiret, njegovi ashabi shvatili su da je znanje koje su od njega prihvatili ogroman emanet i da ga trebaju dostaviti i pojasniti ljudima kako se ne bi ostvarila prijetnja o kojoj Uzvišeni Allah kaže:

One koji budu tajili jasne dokaze, koje smo Mi objavili, i Pravi put, koji smo u Knjizi ljudima označili, njih će Allah prokleti, a proklet će ih i oni koji imaju pravo da proklinju. (El-Bekare, 159)

Ovako su i njihovi učenici (generacija tabiina) poslije njih shvatali položaj nauke u vjeri koja im je bila u dužnost povjerena. To je nagnalo sve ostale da ulože mnogo truda u učenje i poučavanje. Svoja su druženja ispunjavali učenjem hadisa, a traženje hadisa postalo je njihov najvažniji cilj, pa su podnosili teškoće dok su pokušavali doći

---

1 Bilježi El-Buhari (89).

2 Muslimov Sahih (262).

do hadisa, prelazeći velike razdaljine. Prenosi se da je Ibn Abbas, r.a., rekao: “Kada bi mi bio prenesen hadis od nekog ashaba, otišao bih njemu, ali bi on bio u dnevnom počinku, pa bih sjeo kod vrata, a vjetar bi mi u lice nanosio prašinu, sve dok on ne ustane.”³

Poznato je putovanje Džabira u Šam, kako navodi Ahmed, s ciljem da čuje samo jedan hadis od Abdullaha b. Enisa.⁴ Također, Ebu Ejjub je putovao iz Medine u Egipat kako bi prenio jedan hadis od Ukbe b. Amira.⁵ Nakon što bi ashabi čuli neki hadis, spominjali bi ga i citirali među sobom kako bi svako od njih bio siguran u ono što je naučio, a neki bi ga možda ponavljali duže vremena, sve dok ga ne zapamte. Tako je preneseno od Ebu Hurejre da je dio noći odvajao za učenje hadisa kako bi mu ostao u pamćenju. Ovu predaju bilježe Ibn Džurejdž i drugi.⁶

Važno je napomenuti i to da je Uzvišeni Allah ashabe obdario posebnom memorijom, po čemu su uveliko nadmašili generacije poslije njih, i o tome su prenesene čudesne predaje.⁷

Neke to, ipak, nije sprečavalo da zapisuju hadise, kako bi im to pripomoglo u njihovom memoriranju. Ukratko, ljudi iz prvih generacija su, kako nam je to preneseno, posvećivali veliku pažnju i brigu prema hadisu, čime je Uzvišeni Allah sačuvao šerijat i njegove izvore. Neka ih za to Uzvišeni Allah obilno nagradi.⁸

3 El-Hakim, *El-Mustedreku*, 1/102, 3/538. Ez-Zehebi smatra da je vjerodostojan.

4 U Ahmedovom *Musnedu* (3/495) navodi se od Džabira sljedeća predaja: “Saopćen mi je hadis od nekog čovjeka. Kupio sam devu i zaputio se na težak put. Putovao sam do njega mjesec dana...”

5 Ibn Abdu-l-Berr, *Džami’u bejjani-l-ilmi ve fadlihi*, 1/112. Efekti ovog hadisa su uveliko bili spominjani.

6 *El-Bidaje ven-nihaje*, 8/199.

7 Kako se navodi o Ebu Hurejri, Katadi i Ša’biju u djelu *Tehzib et-tehzib*.

8 *Ahbaru el-ahadi fi el-hadis en-nebevijji*, str. 21–22.

3. Napori učenjaka sunneta da se sačuva hadis

Pred kraj ere ashaba, radijallahu anhum, pojavili su se neki koji su lagali na Poslanika, s.a.v.s., iako su postojale predaje od Poslanika, s.a.v.s., u kojima je on upozoravao na tu pojavu i iznio prijetnje za one koji se time bave.¹ Najpoznatiji u izmišljanju hadisa bili su ateisti koji su prikriveno prihvatili vjeru, želeći na taj način narušiti vjerovanje i unijeti sumnju u islam.

Drugi koji su izmišljali hadise, za koje Uzvišeni Allah kaže da su: *Od onih koji su vjeru svoju razbili i u stranke se podijelili.* (Er-Rum, 32), radili su to iz fanatizma prema svojim vođama, plemenima. Treća skupina bili su propovjednici (pripovjedači, vaizi) koji su žudjeli za slavom i popularnošću, koristeći se brojnim predanjima i čudnim hikajama koje razbuđuju duše i pokreću srca.

Međutim, kada su hadiski učenjaci osjetili ovu opasnost, uhvatili su se s njom ukoštac, osujetili su je i u korijenu je sasjekli. Tako su sačuvali hadis od bilo kakve zbrke i pomućenosti, i on je ostao čist i nepomućen izvor svakome ko se s njega želi napiti.

Postavila su se i pravila i metode da se sačuva sunnet, pa je prenošen s generacije na generaciju svjež i sačuvan, onakav kakav je i potekao od Primaoca poslanstva, neka je na njega najbolji salavat i selam.

Navest ćemo neke od metoda očuvanja hadisa koje su uveli hadiski učenjaci:

Privrženost lancu prenosilaca, navođenjem imena unutar tog lanca

Ta naučna metoda je specifičnost ovog ummeta, a pomoću nje se zna izvor hadisa i stepen prihvatljivosti prenosilaca, na osnovu čega se hadisi ocjenjuju kao prihvatljivi ili se odbacuju. Abdullah b.

---

1 “Ko slaže na mene namjerno neka sebi pripremi mjesto u Vatri.” Hadis bilježe Buhari, 1229, i Muslim, 3.

el-Mubarek kaže: “Lanac prenosilaca hadisa sastavni je dio vjere. Da nema njega, svako bi govorio šta hoće.”²

To je rezultiralo time da su mnogi odustali od izmišljanja, bojeći se da će laž izaći na vidjelo, čime bi onaj koji izmišlja hadise izgubio ugled kod onih koji su ga poštovali.

***Utvrđivanje kompetentnosti prenosilaca hadisa (istraživa-
nje njihovog položaja i kompetentnosti da prenose hadis)***

Učenjaci su o njima iznosili svoje mišljenje, kao vid savjeta i iskrenog odnosa prema ummetu, jer su prenosiooci na sebe preuzeli da prenesu nešto vezano za vjeru, a za to postoji propis. Zato su učenjaci izuzeli ovaj način iz opće zabrane ogovaranja, s obzirom na to da u tome postoji opća korist za ummet.

Provjera predaja sa stanovišta primopredaje

Niko od prenosilaca ne bi spominjao hadis dok ne bi bio siguran da ga je dobro zapamtio niti bi ga prenosio drugima dok ne bi bio siguran u kompetentnost slušalaca; izbjegavali su navoditi hadise maloumnim osobama, kao i onima koji su se povodili za svojim hirovima i strastima. Rezultat ovih napora jeste sposobnost učenjaka da Poslanikov, s.a.v.s., hadis učine prepoznatljivim i da razdvoje lažne hadise od vjerodostojnih. Razotkrili su lašce i ukazali na njihove osobine, zbog čega su se oni počeli skrivati od tih stručnjaka. U tom smislu Sufjan es-Sevri je rekao: “Nikoga ko izmišlja hadise Allah nije nerazotkrivenim ostavio.”Kada je Ibn el-Mubarek bio upitan o izmišljenim hadisima, on je odgovorio: “Za njih imaju stručnjaci! Kaže Uzvišeni: *Mi, uistinu, Kur’an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti!* (El-Hidžr, 9)

Ovo navodi Es-Sehavi u djelu *Fethul-mugis*.³

2 Bilježi Muslim u uvodu svog *Sahiha*, 1/87.

3 *Fethu el-mugis*, 1/30; *Ahbaru el-ahadi fi el-hadis en-nebevi*, str. 22–24.

4. Kodifikacija hadisa

O zabrani pisanja hadisa postoje neke predaje koje se pripisuju Poslaniku, s.a.v.s., kao i neke koje su izjave ashaba (merfu' i mevkuf predaje). Ali postoji i eksplicitna Poslanikova, s.a.v.s., dozvola pisanja u pojedinim slučajevima i nekim osobama.¹

Pogrešno je misliti da je pisanje bilo zabranjeno zbog toga što hadis nema zakonodavnu snagu (normativnost), kako misle pojedini heretici, ili da se zabrana donosila zbog nedostatka pismenih ljudi i pribora za pisanje, jer su ipak mnogi ashabi i njihovi potomci znali pisati.²

Najispravnije tumačenje zabrane pisanja hadisa jeste da je ona važila samo za prvi period islama, kako bi se ashabi posvetili pamćenju Kur'ana i njegovom učenju s ploča i listova na kojima je on bio zapisan, dok su hadis pamtili ponavljanjem i reproduciranjem.

Zabrana se možda odnosila i na to da se hadis i Kur'an pišu zajedno na istim listovima, iz straha da ih neuki ne pomiješaju. Zato se dozvola pisanja odnosila na one koji su bili učeni i kod kojih nije bilo dvojbe šta je Kur'an, a šta hadis, kao što je Abdullah b. Amr. Ili je dozvola pisanja važila samo u slučaju potrebe za tim, kao što je Poslanik, s.a.v.s, naredio nekim ashabima da napišu određene hadise Ebu Šahu.³

Općepoznato je da je Poslanik, s.a.v.s., dao napisati mnoge dokumente o nenapadanju i primirju s nekim nemuslimanima i u nekim drugim prilikama.

---

1 Poslanik, s.a.v.s., je rekao: "Nemojte pisati od mene ništa osim Kur'ana." Hadis bilježe Muslim, 18/129, Ed-Darimi, 1/119, i drugi, a hadis je prenio Ebu Seid. Dozvoljeno je bilo pisati Abdullahu b. Amru b. el-Asu.

2 Kao što su: Alija, Zejd b. Sabit, Abdullah b. Amr i drugi. Pogledati *Feth el-bari*, 9/22.

3 Tokom oproštajnog govora tražio je da se on zapiše. Bilježi El-Buhari, 112 i 2434.

Također, slao je pisma vladarima zemalja u to vrijeme, pozivajući ih da prihvate islam.⁴ Ovo je ujedno dokaz da je hadis bilo dozvoljeno pisati. Ashabima je bio poznat razlog zabrane, pa su neki od njih prestali s pisanjem, dok su drugi pisali po potrebi.⁵

Kodifikacija sunneta započeta je onda kada je nestao razlog zabrane i kada se Kur'an mogao razlikovati u odnosu na nešto drugo te kada se povećala potreba za pisanjem. To se desilo krajem prvog stoljeća (po Hidžri), prema naredbi Abdulaziza b. Mervana, a potom njegovog sina Omera.⁶

U drugom stoljeću po Hidžri pisanje hadisa već je postalo poznato, a oni koji su zapisivali hadise u knjige iz njih su ih drugima prenosili i dobro ih čuvali.

Nakon ovog razdoblja hadisi su prenijeti Buhariju i Muslimu te drugim velikim hadiskim učenjacima, sakupljačima Sunena. Oni su sabrali hadise u svoje zbirke, obrazloživši koji su hadisi vjerodostojni, a koji su slabi.

Ove zbirke su, hvala Bogu, sačuvane od modifikacija i izobličavanja sve do danas, tj. u svom su izvornom obliku. Tako se ostvarila Allahova garancija da će sačuvati izvore vjerezakona, što je

4 Pisao je Heraklu, potom vladaru Perzije, zatim Nedžašiju, koji je bio kralj (današnje) Etiopije, kralju Egipta Mukavkisu i drugima. Ove događaje navodi Ibn el-Kajim, u djelu *Zad el-Me'ad*, 3/60, i drugi.

5 Ibn Abdalberr bilježi predaje koje se odnose na zabranu pisanja, u djelu *Džami bejan el-ilm ve fadlihi*, 1/76, s lancem prenosilaca. Predaje prenose Zejd b. Sabit, Alija b. Ebi Talib, Ebu Seid, Omer b. el-Hattab, Ibn Abbas, Ibn Mesud, Ibn Omer, Ebu Musa, Ebu Hurejre, neki tabi'ini, kao što su Eš-Ša'bi, En-Nehai, Katade i drugi. Također se prenosi da je postojala dozvola pisanja ili korištenja hadisa, a predaju prenose Džabir b. Amr b. el-As, Enes, Ebu Umame i drugi, o čemu postoji i usaglašeno mišljenje.

6 Bilježi Ibn Abdalberr u djelu *El-Ilm*, 1/88–91, od Ibn Šihaba, koji se smatra prvim kodifikatorom hadisa, po naređenju Omera b. Abdulaziza.

ujedno i dokaz protiv Njegovih robova. Pa, neka je hvala Gospodaru svjetova.¹

Na osnovu navedenog jasno nam je da su islam kao vjera, potom Allahova knjiga i sunnet Poslanika, s.a.v.s., doprli do nas sačuvani. Njih su prenijele, sačuvale i štitile povjerljive ruke.

---

¹ *Ahbar el-ahad fil-hadis en-nebevi*, str. 24–25.

POLOŽAJ SUNNETA U ODNOSU NA KUR'AN

Budući da je Poslanik, s.a.v.s., bio spona između Allaha i Njegovih stvorenja u smislu donošenja šerijata i vjere, vrlo je jasno da se islamski vjerovod / šerijat u potpunosti uzima od njega.

Šerijat se dijeli na Objavu, čije je učenje pobožnost, dakle Kur'an, i na pojašnjenja te objave, njeno tumačenje i potvrdu, te izvedene propise koji nisu zastupljeni u Kur'anu, dakle Poslanikov, s.a.v.s., sunnet.

U Kur'anu su sadržani sumarni propisi čiji način izvršavanja nije poznat, pa je Poslaniku, s.a.v.s., stavljeno u obavezu da to pojasni.

Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže: *A tebi objavljujemo Kur'an da bi objasnio ljudima ono što im se objavljuje i da bi oni razmislili.* (En-Nahl, 44);

Mi tebi objavljujemo Knjigu da bi im objasnio ono oko čega se razilaze, i da bude vjernicima uputa i milost. (En-Nahl, 64)

Dakle, Poslanik, s.a.v.s., je izvršavao naredbe svoga Gospodara i svoju časnu zadaću na najbolji način, pa je putem sunneta objasnio ljudima ono što im se objavljuje.²

Iz priloženog je jasno da su vjerski propisi u vrijeme Poslanika, s.a.v.s., bili crpljeni iz dva izvora: Kur'ana i sunneta. U Allahovoj knjizi nalaze se opći principi šerijatskih propisa. Nisu svi oni (propisi) izloženi detaljnim pojašnjenjima i deriviranjem, osim onih koji su u skladu s općim pravilima: postojani su kao što su postojani i ti principi, ne mijenjaju se prolaskom vremena i ne evoluiraju zbog različitosti ljudi,

² *Ahbar el-ahad fi el-hadis en-nebevi*, str. 18.

njihove okoline i običaja. Sve ovo je kako bi Kur'an realizirao dobrobit i uspjeh svakog naroda, bez obzira na sredinu i vrijeme življenja. Zato ćemo u njemu naći sve ono što zadovoljava zakonodavne potrebe bilo kojeg naroda, a sve s ciljem napretka, prosperiteta i postizanja sreće na dunjaluku i na ahiretu.

Osim ovih temeljnih principa, u Kur'anu se nalaze dogmatska uvjerenja i vjerske dužnosti (ibadeti). Potom, tu su kazivanja o prošlim narodima, propisi lijepog ponašanja i etike. U biti, sunnet je u skladu s Časnim Kur'anom, pojašnjava ono što je nejasno, detaljno analizira ono što je u Kur'anu sažeto, ograničava ono što je apsolutno, specificira općenito, pojašnjava kur'anske propise i njihov smisao.

Također, sunnet je uspostavio neke propise koje Kur'an nije tekstualno izložio, ali su u skladu s kur'anskim osnovama i principima i ostvaruju njegov cilj i svrhu. Tako je sunnet praktična primjena kur'anskog sadržaja.

Na osnovu navedenog očito je da je sunnet na stepenu Kur'ana, jer je i on objava i izvor šerijatskih propisa po kojima se mora postupati.

Po važnosti je odmah iza Kur'ana, pojašnjava Kur'an, prema kur'anskom ajetu: *A tebi objavljujemo Kur'an da bi objasnio ljudima ono što im se objavljuje i da bi oni razmislili.* (En-Nahl, 44)

Shodno navedenom, odnos sunneta prema Kur'anu ogleda se u četiri aspekta:

On je potvrda kur'anskog sadržaja

Primjer za to su hadisi koji naređuju obavljanje namaza, davanje zekata, post, pridržavanje istine i odbacivanje laži, zabranu kamate i slično.

Sunnet pojašnjava Kur'an

Aspekti tog manifestiranja su sljedeći:

Sunnet detaljno pojašnjava njegove ruknove (sastavne dijelove) koji su u Kur'anu općenito navedeni. Tako je sunnet jasno pojasnio vjerske dužnosti i propise. Poslanik, s.a.v.s., objasnio je vrijeme nastupanja molitve, broj rekata u namazima, način obavljanja namaza i propise. On je rekao: "Klanjajte onako kako mene vidite da klanjam."¹ Također, sunnet je pojasnio obrede hadža, izloživši detaljno njegove propise. Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Uzmite od mene obrede hadža!"² Sunnet objašnjava na koju imovinu je obavezno dati zekat, koliki je njegov iznos i koji je najniži iznos (nisab) na koji se daje zekat, pojašnjavajući opsežno ono što je Kur'an rezimirano izložio.

Sunet takođe specificira ono što je općenito. Tako je Poslanik, s.a.v.s., pojasnio kur'anski ajet: *Allah vam naređuje da od djece vaše – muškom pripadne toliko koliko dvjema ženskima.* (En-Nisa, 11) Ovo je opći propis koji se odnosi na nasljedstvo djece nakon smrti roditelja. On se odnosi na sve ostavitelje (izravna uzlazna linija ili *el-usul*), kao i na djecu kao nasljednike (izravna silazna linija ili *el-furu'u*), a onda je sunnet specificirao ovaj propis, tj. iz njega je izuzeo poslanike kao ostavitelje. Poslanik, s.a.v.s., je rekao: "Naš imetak se ne nasljeđuje, ono što ostavimo je sadaka."³

Sunet ograničava općeniti kur'anski propis. Primjer za to imamo u sljedećem ajetu: *Kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke njihove.* (El-Maide, 38) Nije određeno mjesto koje treba odsjeći, jer se rukom smatra i dio do lakata, nadlaktica, podlaktica, odnosno sve do ramena.

1 Buhari, 5662 i 1757.

2 Muslim, 1297.

3 Buhari, 2926, Muslim, 1757.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., ograničio je odsijecanje ruke do zgloba. Kada su Poslaniku, s.a.v.s., doveli kradljivca i kada je njegova krivica utvrđena, odsjekli su mu šaku ruke u njenom zglobu.¹

***Sunnet derivira propise koji su u Kur'anu
navedeni u vidu generalnog principa***

Primjer je prodavanje plodova prije njihovog sazrijevanja. Kada je Poslanik, s.a.v.s., učinio Hidžru zatekao je poljoprivrednike kako prodaju plodove prije sazrijevanja, iako nisu znali kakvi će plodovi biti i koliki će urod dati. Kada se primaklo vrijeme ubiranja plodova, uslijedilo je iznenađenje, jer nisu bili ukusni, što je izazvalo spor između strana koje su se dogovorile. Razlog tome bile bi iznenadne nedaće, jaka hladnoća ili bolest koja pogađa voćke, što se odražavalo na plodove. Stoga je Poslanik, s.a.v.s., zabranio ovaj vid trgovine dok plodovi ne sazriju,² rekavši: “A šta mislite ako Allah uskrati sazrijevanje plodova, s kojim će pravom neko od vas uzeti novac od svoga brata?”³

Dakle, sunnet je derivirao propis na osnovu jednog velikog principa koji je spomenut u ajetu: *Jedni drugima na nedozvoljen način imetke ne prisvajajte – ali, dozvoljeno vam je trgovanje uz obostrani pristanak.* (En-Nisa, 29)

***Sunnet je uspostavio neke nove propise,
koji se u Kur'anu uopće ne spominju***

U suštini, oni ne pojašnjavaju kur'anski tekst niti su potvrda nekog kur'anskog propisa koji se treba izvršavati. Primjer je zabrana konzumiranja mesa pitomog (domaćeg) magarca, potom mesa divljih

1 Bilježi El-Bejheki, 2626. Pogledati *Subulu-s-selam*, 4/27–28.

2 Ibn Hadžer, *Fethul-bari*, 5/298.

3 *Fethul-bari*, 5/302.

životinja koje imaju očnjake, zabrana da se žena udaje za čovjeka za kojeg je već udata njena tetka po ocu ili tetka po majci te zabrana produžavanja vremena u kojem se žena čiji je muž umro ne smije udavati više nego što je to Kur'anom određeno. Dakle, ovo je sunnet po kojem je obavezno postupati.

Svi pripadnici islamskog ummeta postupaju kako je navedeno, bez obzira na to u kojoj zemlji i vremenu živjeli.⁴

Imam Šafija kaže: “Ono što je odredio Allahov Poslanik, s.a.v.s., a što Allah nije propisao, to je on uspostavio u skladu s Allahovim propisom.” Također, Uzvišeni Allah kaže: *A ti, zaista, upućuješ na Pravi put, na put Allahov.* (Eš-Šura, 52–53)

Poslanik, s.a.v.s., je uspostavio neke propise u skladu s Kur'anom, a propisao je i ono što se konkretno ne nalazi u Kur'anu. Uzvišeni Allah obavezuje nas da izvršavamo sve što je Poslanik, s.a.v.s., propisao, i u tome se ogleda pokornost i poslušnost. Svako odbacivanje sunneta je grijeh za koji kod Uzvišenog Allaha ne postoji opravdanje. Ne postoji drugo rješenje osim da se slijedi sunnet Poslanika, s.a.v.s.⁵

Ibn Tejmije kaže: “Sve što sunnet potvrđuje dužni smo izvršavati, bez obzira na to ako neko kaže da se to nalazi u Kur'anu, ali ga ne razumijemo, ili pak da se ne nalazi u Kur'anu.”⁶ Rekao je i to da je sve što se nalazi u Kur'anu saglasno sa sunnetom Poslanika, s.a.v.s., a sve što je Poslanik, s.a.v.s., naredio da se izvršava to isto naređuje i Kur'an.⁷

Potom kaže: “Ne mora značiti da je sve ono što je navedeno u sunnetu objašnjeno u Kur'anu, jer Poslanik, s.a.v.s., je spona u

4 *El-Muhtesar el-vedžiz min ulum el-hadis*, str. 34–38; *Ahbarul-ahad*, str. 18.

5 Eš-Šafi'i, *Er-Risale*, str. 88–89.

6 *Medžmu'u el-fetava*, 5/163.

7 *Medžmu'u el-fetava*, 7/40.

dostavljanju Allahovih naredbi i zabrana te normi halala i harama.”¹
Na osnovu priloženog vrlo je jasna uloga sunneta, koji se smatra drugim izvorom vjerezakona.

---

1 *Medžmu’u el-fetava*, 7/40.

ISLAM SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

TREĆE POGLAVLJE

ISLAMSKI ŠARTI

Šehadet

Namaz

Zekat

Post

Hadž

UVOD

Islamski šarti su temelji na kojima počiva islam. To su: šehadet, odnosno svjedočenje da je samo Allah Bog i da je Muhammed, s.a.v.s., Allahov poslanik; obavljati namaze; davati zekat; postiti mjesec ramazan; obaviti hadž, ako je čovjek u mogućnosti.

Ovi šarti navedeni su u predaji koju prenosi Ibn Omer da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Islam se temelji na pet stubova: svjedočenju da nema Boga osim Allaha (da je samo Allah Bog), da je Muhammed Božiji poslanik, obavljanju namaza, davanju zekata, postu ramazana i obavljanju hadža.”¹

Ovo su temeljne islamske dužnosti, odnosno stubovi koji neku zajednicu (ummet) čine islamskom zajednicom, a njene sljedbenike bogobojažnim i pripadnicima istinske vjere, čiji se odnosi prema drugim ljudima baziraju na pravičnosti i iskrenosti. Valjanost svih drugih islamskih propisa zavisi od valjanosti ovih temelja, a valjanost (napredak) cijele zajednice zavisi od valjanosti ispovijedanja vjere. S druge strane, stanje ummeta bit će loše srazmjerno propustima u njihovoj vjeri.² U nastavku ćemo jednostavno i jasno elaborirati islamske šarte.

---

1 Buhari, 8; Muslim, 16.

2 Muhammed b. Usejmin, *Resail fi el-akide*, str. 10.

ŠEHADET

Pod šehadetom se podrazumijeva svjedočenje čovjeka da je samo Allah Bog i da je Muhammed, s.a.v.s., Allahov rob i poslanik. Ovaj šehadet/svjedočenje smatra se prvim temeljem islama.

U nastavku slijedi pojašnjenje ovog značajnog islamskog šarta.

1. Značenje - “Samo je Allah Bog”

Ispravno značenje ove rečenice, od kojeg nije dozvoljeno odstupati, jeste da se samo Allah istinski obožava.

Jer, riječ *ilah* kod Arapa je na oblik *fial* ali ima značenje *mef'ula*, poput riječi *giras* u značenju *magrus* ili *firaš* u značenju *mefruš*. Tako da riječ *ilah* ima značenje *me'luh* – da se neko obožava. U tom smislu konstrukcija “Samo je Allah Bog / nema Boga osim Allaha” u biti znači da se samo Allah istinski obožava. S obzirom na to da postoje mnoga božanstva, upotrebom pojma “istinski” aludira se na to da je samo Allah jedini istinski Bog i da On nema sudruga.

Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže: *To je zato što Allah – Istina, a oni kojima oni, pored Allaha, robuju – laž, i zato što je Allah uzvišen i velik.* (El-Hadždž, 62)

2. Osnove konstrukcije “Samo je Allah Bog – La ilahe illallah”

Šehadet sadrži dva osnovna temelja:

- tvrdnju da nema drugog Boga;
- konstataciju da je samo Allah Bog. Dakle, konstrukcijom

“Nema drugog Boga” negira se božanstvenost svemu osim Allahu, dok se konstrukcijom “Samo je Allah Bog” samo Allahu potvrđuju božanske odlike te to da On nema sudruga.

Ovakav koncizan način stilskog izražavanja karakterističan je kod Arapa i poznat je kao restrikcija, a jedna takva rečenica ima snagu dvije rečenice: potvrdne i odrične.

Ovaj način stilskog izražavanja vrlo je snažan, jer se riječi urezuju i učvršćuju u umu i tako se iz njega odstranjuje i najmanja eventualna sumnja ili nijekanje. Način restrikcije u riječima tevhida (tj. *La ilahe illellah* / Nema Boga osim Allaha) ogleda se u negaciji i izuzimanju.¹

3. Uvjeti realiziranja konstrukcije “Nema Boga osim Allaha / Samo je Allah Bog – *La ilahe illallah*”

Ukupno ih je sedam: znanje kojim se odbacuje neznanje, ubjeđenje kojim se odbacuje sumnjičavost, čisto vjerovanje kojim se negira mnogoboštvo, iskrenost kojom se odbacuje laž, naklonost (ljubav) kojom se odbacuje sve što joj je suprotno, poslušnost koja zabranjuje sustezanje i prihvatanje koje odbacuje odbijanje.²

4. Da li je dovoljno izgovoriti “Samo je Allah Bog – *La ilahe illallah*”?

Napomenuli smo da šehadet znači da je samo Allah istinski bog. Dakle, niko drugi osim Allaha, što znači da nije dozvoljeno iskazivati bilo kakav oblik obožavanja prema nekome drugom mimo Allaha. Onaj ko izgovara ovu konstrukciju a ujedno zna i njen smisao i radi u skladu s njom, negirajući politeizam i potvrđujući monoteizam

1 Es-Saidi, *El-Idah fi ulum el-belaga*, 2/3.

2 Abdulaziz es-Selman, *Muhtesar el-esi'le ve el-edžvibe el-usulijje ale-l-akide el-vasitijje*, str. 9.

(Allahovo jedinstvo), apsolutno uvjeren u smisao konstrukcije i ponaša se u skladu s tim – on se smatra pravim muslimanom. Onaj koji radi po njoj bez uvjerenja u njenu istinitost – on je licemjer/munafik. Svako ko radi suprotno, čineći širk, on je mušrik, nevjernik, pa makar i izgovorio šehadet.

Dakle, jasno nam je da sam izgovor ove značajne konstrukcije nije dovoljan; ona se mora shvatiti, poznavati i neophodno je ponašati se u skladu s tim.³

5. Smisao svjedočenja da je Muhammed, s.a.v.s., Allahov poslanik

Značenje drugog dijela šehadeta upućuje na pokornost u onome što je Poslanik, s.a.v.s., naredio, uvjerenost u istinitost njegovih riječi, izbjegavajući ono što je on zabranio i osudio, te da se Uzvišeni Allah obožava samo kroz ono što je kao vjerezakon propisao, uz poštivanje njegovih (Poslanikovih s.a.v.s.) naredbi i zabrana, ne dajući prednost mišljenju i riječima bilo koga drugog.⁴

6. Mudrost i smisao povezivanja ova dva svjedočenja

Mudrost povezivanja tvrdnje da je Muhammed, s.a.v.s., Allahov poslanik sa svjedočenjem da je samo Allah Bog, predstavljajući ih jednim uvjetom, pored činjenice da se svjedoči o više stvari, to je iz razloga što su ova dva svjedočenja osnova za ispravnost djela, jer se islam i djelovanje u njemu prihvataju samo čistim i iskrenim vjerovanjem u Allaha i slijeđenjem Njegovog Poslanika, s.a.v.s. Dakle, smisao je da se samo Allah obožava, vjerujući i prihvatajući propise koje je On uspostavio preko Svog Poslanika, Muhammeda, s.a.v.s.

³ *Tejsir el-aziz el-hamid*, str. 74–80.

⁴ *El-esi'le ve el-edžvibe el-usulijje ale-l-akide el-vasitijje*, str. 10.

Istinskim vjerovanjem ostvaruje se prvi dio šehadeta – “Samo je Allah Bog”, dok se slijeđenjem i prihvatanjem ostvaruje drugi dio šehadeta – da je Muhammed, s.a.v.s., Allahov poslanik. Ova dva dijela su neraskidiva. Tako se ostvaruje svjedočenje monoteizma Allahu te poslanstva Poslaniku, s.a.v.s.¹

---

¹ Abdurrahman es-Sadi, *Eš-Šubuhāt el-latīfe al ma ihteva alejhi el-akide el-vasita mine-l-mebahis el-menfijje*, str. 113; Muhammed b. Usejmin, *Resail fi el-akide*, str. 9.

NAMAZ / MOLITVA

1. Razumijevanje namaza

Riječ *es-salah* (namaz ili molitva) u jezikoslovnim okvirima upućuje na dovu, molitvu za nešto što je vrijedno i dobro. Ova riječ se odnosi i na milost (*er-rahme*), slavljenje (*et-tesbih*), pregibanje (*er-ruku'u*) i činjenje sedžde (*es-sudžud*).

Kada se riječ *es-salah* odnosi na upotrebu od strane Uzvišenog Allaha, ona označava milost, a kada se odnosi na stvorenja (ljude, meleke i džine), onda označava stajanje (kijama), padanja na tle ničice (sedžda), dovu i tesbih (slavljenje Allaha). Molitva koju čine ptice i zvijeri predstavlja slavljenje i uzdizanje Uzvišenog Allaha.

Najpoznatije i najjednostavnije značenje namaza (*es-salah*) u jezikoslovnim okvirima možda je “dova” – *ed-dua*.

Riječ *salah* također označava veličanje i iskazivanje počasti.²

Namaz u vjerezakonu upućuje na obožavanje koje se iskazuje riječima i djelima, na poseban način. Otpočinje se tekbirom - Allahu ekber, a okončava se predajom selama.³ Naziv *es-salah* odnosi se na namaz zato što on sadrži značenje molbe (dove) za nešto što je dobro, slavljenje Allaha, Njegovo veličanje, pregibanja, činjenja sedžde itd.⁴

2 Ibn Menzur, *Lisan el-Arab*, 14/464–466.

3 Sejjid Sabik, *Fikhu-s-sunne*, 1/81; Abdullah el-Bessam, *Tevdih el-ahkam min bulug el-meram*, 1/469.

4 *Tevdih el-ahkam*, 1/469.

Obavljanje namaza (*ikamet-us-salah*) znači obožavanje Uzvišenog Allaha izvršavajući namaz ispravno i potpuno, u predviđeno vrijeme i na odgovarajući način.

Namaz ima svoje farzove, temeljne sastavne dijelove (rukнове), uvjete (šarte), dopunske radnje i postupke, ali i one koje ga okrnjuju, te posebne propise, koji su navedeni u mnogim knjigama, a čije bi nam navođenje uzelo puno vremena.¹

Ustanovljenost namaza: namaz je ustanovljen Kur'anom, sunnetom i idžmaom (konsenzusom učenjaka). Namaz spada u nešto što je općepoznata dužnost u vjeri.²

2. Važnost namaza / molitve

Pet dnevnih namaza imaju ogroman značaj i visok položaj u islamu, a u odnosu na ostale vjerske dužnosti imaju brojne i velike odlike: namaz je najveći i najznačajniji dio islama, odmah poslije šehadeta. Namaz je propisan na nebesima, dok su svi drugi ibadeti propisani na Zemlji. Njegovo je obavljanje Uzvišeni Allah direktno naredio svom Poslaniku, s.a.v.s. To jest, naređeno je bez posrednika, dok su druge dužnosti naređene preko meleka. Namaz predstavlja vrhunac pobožnosti, pokornosti i približavanja Uzvišenom Allahu.

Namaz sadrži najsavršenije i najljepše načine kojima se iskazuje čin obožavanja, jer namaz je u suštini veličanje Uzvišenog Allaha, zahvaljivanje, hvaljenje, smatranje da je Bog iznad svakog nesavršenstva, posvećivanje, učenje Kur'ana, donošenje salavata na Njegovog Poslanika, s.a.v.s., i Poslanikovu, s.a.v.s., porodicu te upućivanje molbe za sve dobre robove.

---

1 *Resail fi el-akide*, str. 9; Abdullah el-Bessam, *Tejsir el-aziz el-allam šerhu umdeti el-ahkam*, 1/100.

2 *Tejsir el-allam*, 1/100, *Tevdih el-ahkam*, 1/470.

Namaz sadrži stajanje, pregibanje, činjenje sedžde, sjedenje, spuštanje i podizanje. Na taj način svaki dio tijela i svaki zglob ima svoj udio u vršenju ovog ibadeta, a prisutnost srcem iznad svega.³

Obavljanje namaza pričinjava radost očima i sreću srcu. Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Od dunjaluka su mi drage žene i mirisi, a radost mojih očiju je u namazu.”⁴

Tumačeći navedeni hadis, Ibn el-Kajjim kaže: “Poslanik, s.a.v.s., ovdje obavještava da mu je na ovom svijetu omiljeno dvoje: žene i mirisi. Potom je rekao: ‘A radost mojih očiju je u namazu.’ Dakle, radost je iznad ljubavi, jer čovjek se ne raduje svemu što voli. On se raduje samo onome koga najviše voli zbog njega samoga, a to je Uzvišeni Allah. Nema Boga osim Njega.”⁵

Također kaže: “Namaz je radost na ovom svijetu onima koji vole, jer u namazu se tiho doziva samo Onaj zbog koga se raduju oči, a srca i duše smiruju; u namazu se uživa u spominjanju Allaha, poniznosti i skrušenosti. Također, namazom se ostvaruje bliskost s Uzvišenim, naročito kada je čovjek na sedždi, jer tada je najbliži svome Gospodaru. U tom smislu su i riječi Poslanika, s.a.v.s.: ‘Bilale, odmori nas namazom!’” Dakle, Poslanika, s.a.v.s., je namaz odmarao i bio je radostan u njemu. Uporedimo sada ovo s riječima nekoga ko kaže: “Hajde da klanjamo, da se riješimo namaza!”

Onaj koji voli Allaha u namazu nalazi smiraj i radost, dok nemarni ništa od toga nema. Njemu namaz pričinjava poteškoću; kada ustane da obavi namaz, kao da je na žeravicama sve dok ga ne

3 *Resail fi el-akide*, str. 9; Abdullah el-Bessam, *Tejsir el-aziz*, 1/100.

4 Ahmed, *Musned*, 13623, En-Nesai, 3949, El-Hakim, 2/160, koji kaže da je ovaj hadis ispravan prema uvjetima koje je postavio Muslim, iako ga on nije zabilježio. S njim se slaže i Ez-Zehebi.

5 Ibn el-Kajjim, *Risale*, str. 31–32.

okonča. Ovakvom je čovjeku najdraži namaz onaj koji je najbrži, zato mu on i ne pričinjava nikakvu radost niti u njemu pronalazi smiraj. Kada mu nešto pričinjava radost i kada ga nešto odmara, čovjeku se teško odvojiti od toga. A čovjeku koji je bezosjećajan i čije srce nije naklonjeno Uzvišenom Allahu i ahiretu i koji je iskušan ljubavlju prema dunjaluku, takvom je čovjeku namaz najteži. A najodbojnija mu je dužina namaza kada nije u stisci s vremenom, kada je zdrav i nije poslom zaokupiran.¹

---

¹ Ibn el-Kajjim, *Risale*, str. 33–34.

ZEKAT

1. Suština i pravni propis zekata

Definicija zekata u leksičkim okvirima

Zekat se u jeziku odnosi na prihod, rast, višak, čišćenje, ugodnost, ulaganje i sl.²

Zekat u šerijatskim okvirima

Zekat predstavlja obavezu da se jedan dio od posebnog imetka udijeli posebnoj skupini u posebno određenom periodu.

Smisao udjeljivanja zekata

Zekat predstavlja pokoravanje Uzvišenom Allahu udjeljivanjem određenog iznosa od imetka koji potpada pod obavezu zekata.³

Razlog zbog kojeg se tako naziva

Shodno leksičkom značenju, zekat povećava imetak, čisti ga i čini prijatnim.

Pravni propis zekata

Zekat je vjerska dužnost (farz): *I molitvu obavljajte, i zekat udjeljujte.* (El-Muzemmil, 20)

Islamski učenjaci su saglasni da je zekat temeljni sastavni dio islama (islamski šart, tačnije rukn), a oslonac za jednoglasan stav nalaze u Kur'anu i sunnetu. Nijekanje i poricanje obaveznosti zekata predstavlja nevjerstvo, a nedavanje zekata je grijeh.⁴

2 *Lisanuel-Arab*, 14/358–359.

3 *Tevdih el-ahkam*, 3/381.

4 *Resail el-akide*, str. 9.

Važnost i korist zekata

Zekat predstavlja jedan od stubova islama, o čemu postoje brojni eksplicitni dokazi iz Kur'ana i sunneta.

O njegovoj važnosti dovoljno je reći to da je Uzvišeni Allah na osamdeset dva mjesta u Kur'anu zekat spomenuo zajedno s namazom.

Zekat predstavlja vrlinu islama, kroz njega se izražavaju solidarnost, saosjećanje, empatija i potpomaganje. On odstranjuje svako zlo koje prijete da uništi blagostanje, sigurnost, prosperitet i sve druge segmente sretnog života na ovom svijetu i vječno blagostanje na ahiretu.

Uzvišeni Allah učinio je zekat sredstvom pomoću kojeg se čovjek rješava škrtosti. On predstavlja razvoj i povećanje u materijalnom, ali i u duhovnom smislu. Njegovim udjeljivanjem bogati pomažu svojoj braći koja to zaslužuju i kojoj je zekat potreban. Zekatom se postižu ljubav i jedinstvo, on čuva čovjeka od zavisti i oholosti; on sprečava zavist siromašnih prema bogatim i oholost bogatih prema siromašnim.

U ovoj plemenitoj dužnosti jasno se vidi da je islam vjera solidarnosti, jer pomaže nemoćnom siromahu da prebrodi životne nedaće. Islam je vjera slobode, koja je bogatom dala slobodu posjedovanja imovine (privatnog vlasništva) stečene radom i trudom, ali mu je zato propisala zekat, kao olakšanje i utjehu njegovoj braći. Islam je vjera srednjeg puta, on nije poput komunizma, koji konfiskuje ili nacionalizira imovinu u korist društva, a na štetu pojedinca, niti je poput kapitalizma, koji pruža monopol pojedincu, na štetu zajednice.¹

Ekonomski efekti (posljedice) zekata

Zekat je obaveza i ibadet koji ima pohvalne ekonomske utjecaje na pojedinca i zajednicu, o čemu je maloprije nešto rečeno. Razlika između zekata i poreza ogleda se u tome što šerijatski obveznici zekat

---

¹ *Tevdih el-ahkam*, 3/282.

izdvajaju zbog vjerskog motiva, dok je porez službeno nametnut i ljudi ga pokušavaju izbjeći ako im se za to ukaže prilika. Najbitniji ekonomski efekti zekata su sljedeći: zekat je sredstvo raspodjele dohotka, odnosno bogatstva unutar društva. On predstavlja utjehu i olakšanje siromašnima. Zekat je sredstvo ekonomske pravde, u vezi s kojom postoji slaganje ekonomskih stručnjaka, mada se razilaze oko njenog definiranja i načina realiziranja.

Zekat potiče na investiranje, jer neophodno je da onaj ko ima ušteđen novac taj novac ulaže kako on ne bi bio mrtvi kapital koji se s vremenom potroši, a poznato je da ulaganje u različite projekte ima pozitivan ekonomski učinak. Svaka država na različite načine potiče investiranje. Zekat je pouzdan način da se osigura ekonomski oporavak nekog područja, zato što je siromaštvo jedan od uzroka kriminala, a zekat se bori protiv siromaštva. Tako se zekat indirektno bori protiv zločina i kriminala.

Zekat predstavlja najbolji način poboljšanja životnih uvjeta siromašnih skupina u društvu; on pospješuje njihov obrazovni, zdravstveni i životni standard, što upućuje na ogroman doprinos u osposobljavanju navedenih skupina s ciljem da postanu respektabilna radna snaga koja participira u ekonomskom razvoju zajednice.

Pomaže u rješavanju materijalnih poteškoća s kojima se susreće budžet države, iz razloga što država subvenira skupine kojima je potrebna pomoć, kao što su jetimi, nemoćni i drugi kojima je neophodna socijalna zaštita.²

Imovina na koju se daje zekat

U zekat spadaju četiri kategorije: *dragocjenosti (zlato, srebro)*, savremene valute od papira i slično; *stoka na ispaši*, krave, deve, ovce i koze. Dakle, stoka koja je veći dio godine provela na ispaši; *plodovi*

2 Dr. Omer el-Merzuki i drugi, *En-Nizam el-iktisadi fi el-islami*, str. 147–148.

iz zemlje, poput žitarica kao što je pšenica; plodovi voća kao što su hurme; rude, poput željeza itd.; *trgovačka roba*, odnosno roba koja je namijenjena za prodaju ili koja se kupuje s ciljem da se ostvari materijalna dobit.¹

Na ove kategorije imetka neophodno je dati zekat, a za detaljnije pojašnjenje šta i koliko se daje od svake kategorije trebalo bi puno vremena i prostora. Uostalom, ovu su temu obradile mnogobrojne islamske knjige.

Kategorije kojima se daje zekat

Pod kategorijama (*el-mesarif*) misli se na svrhe u koje se daje zekat, a to je naveo Uzvišeni Allah: *Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga skupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva, i prezaduženima, i u svrhe na Allahovom putu, i putniku. Allah je odredio tako! – A Allah sve zna i mudar je.* (Et-Tevba, 60)

Ajet ima formu ograničavanja; kaže da je zekat dozvoljeno davati samo ovim spomenutim kategorijama.²

---

1 *En-Nizam el-iktisadi fi el-islam*, str. 149–163.

2 *En-Nizam el-iktisadi fi el-islam*, str. 163.

POST

1. Značenje posta i njegova obaveznost

Definicija posta u leksičkim okvirima

Riječ *es-sijam* (post) upućuje na suzdržavanje (*el-imsak*) i ostavljanje (*et-terk*). Shodno tome se kaže da se neko suzdržao od hrane, pića, intimnog odnosa, govora, a nekad se kaže da je to ostavio (*terekehu*).³

Post u okviru vjerozakona/šerijata

Znači da se određena osoba namjerno (svjesno i s nijetom) suzdržava i da izbjegava da čini određene radnje, u određeno vrijeme.⁴

Drugačije kazano, post je suzdržavanje od svega što kvari post, od zore pa do zalaska sunca, uz iskren nijet.⁵

Smisao posta u mjesecu ramazanu

Post u ramazanu predstavlja pokoravanje Uzvišenom Allahu; suzdržavanjem u toku dana od činjenja svega što kvari post.⁶

A u ono što kvari post spadaju: hrana, piće, spolno općenje i sve što ima tretman nabrojanog.

Obaveznost posta

Post je propisan u mjesecu šabanu, druge godine po hidžri. Poslanik, s.a.v.s., je postio devet ramazana i u tome su svi učenjaci saglasni.

---

3 *Lisanul-Arab*, 12/350.

4 *Tevdih el-ahkam*, 3/439.

5 Sejjid Sabik, *Fikhus-sunne*, 1/381.

6 *Resail fi el-akide*, str. 10.

Post u mjesecu ramazanu jedan je od osnovnih sastavnih dijelova (stupova ili ruknova) islama i njegovih strogih dužnosti (farzova). Dokaz obaveznosti posta nalazimo u Kur'anu, sunnetu i konsenzusu (idžamu) islamskih učenjaka. Uzvišeni Allah kaže: *O vjernici! Propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, da biste se grijeha klonili.* (El-Bekare, 183)

Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: “Islam se temelji na pet stvari...”, pri čemu je u hadisu naveden i post u mjesecu ramazanu.¹

Muslimani su saglasni u tome da svako ko zaniječe obligatnost posta je nevjernik.²

Vrijednost ramazanskog posta

Ramazanski post ima ogromne vrijednosti, a neke od njih su sljedeće:

- Post u ramazanu povod je da za opraštanje prethodnih grijeha.

U zbirkama Buharije i Muslima (dva *Sahiha*) navodi se hadis Ebu Hurejre da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ko isposti ramazan vjerujući i nadajući se nagradi, bit će mu oprošteni grijesi koje je počinio.”³

- Post je najbolji način pomoću kojeg se čovjek okiti bogobojaznošću koja je sveobuhvatna mudrost posta.

Uzvišeni Allah kaže: *O vjernici! Propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, da biste se grijeha klonili.* (El-Bekare, 183)

Tumačeći navedeni ajet, Abdurrahman es-Sa'di, kaže: “Post se smatra najvećim razlogom pobožnosti, u njemu se očituje predanost Allahovim naredbama i zabranama. U bogobojaznost spada kada se čovjek kloni svega što mu je Allah zabranio: hrane, pića, spolnog

---

1 El-Buhari, 8 i Muslim, 16.

2 *Tevhid el-ahkam*, 1/439.

3 El-Buhari, 38 i Muslim, 760.

općenja i sličnih radnji kojima je duša naklonjena, s ciljem da se približi Uzvišenom Allahu, nadajući se nagradi ako bude izbjegavao navedeno. Ovo u suštini predstavlja bogobožnost, odnosno pobožnost.

Bogobožnost se također ogleda u tome što postač navikava sebe na Allahov nadzor; izbjegava ono za čim mu duša žudi znajući da ga Allah posmatra.

Također, post sprečava šejtanove aktivnosti, jer on kola čovjekom poput krvi u venama ljudi, a postom njegov utjecaj slabi, dok se grijesi smanjuju.

Postač u većini slučajeva uvećava činjenje dobrih djela, koja na najbolji način oslikavaju njegovu bogobožnost.

Vrijednost posta je i u tome što bogat čovjek okusi poteškoću gladi, što ga prisiljava da se solidariše sa siromašnima, čime se pokazuje vrijednost bogobožnosti i pobožnosti.⁴

- Post je zaštita od Vatre, o čemu govori i hadis koji prenosi Ebu Hurejre da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Post je štit."⁵

Ibn el-Arebi kaže: "Post je štit, jer postom se čovjek susteže od strasti, a džehennemaska vatra je okružena strastima i hirovima. U svakom slučaju, suzdržavanje od strasti na ovom svijetu čovjeku će biti štit od Vatre na ahiretu."⁶

- Zadah iz usta postača Allahu je draži od mirisa miska.

Buhari i Muslim navode hadis od Ebu Hurejre da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Zadah iz usta postača Allahu je draži od mirisa miska."⁷

4 Tefsiru es-Sa'di, str. 82.

5 El-Buhari, 1795; Muslim, 1151.

6 Ibn Hadžer, *Fethul-bari*, (4/1041).

7 Buhari, 5583; Muslim, 1151.

Riječ *haluf* (zadah) znači promjenu mirisa iz usta postača usljed posta.

- Uzvišeni Allah označio je post Svojim i On za njega (posebno) nagrađuje. Buhari i Muslim također navode hadis od Ebu Hurejre da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Svako čovjekovo djelo pripada njemu. Dobro djelo nagrađuje se od deset do sedam stotina puta. Uzvišeni Allah je rekao: "Izuzetak je post, jer on je zaista samo Moj i Ja za njega (posebno) nagrađujem. Postač ostavlja svoje strasti, hranu i piće radi Mene!"¹

Razlog za to je što post predstavlja skrivenu nit između roba i njegovog Gospodara i On je jedini pouzdano zna.

2. Suština i mudrost posta

Post je korisna lekcija koja se ogleda u čovjekovom upravljanju samim sobom; on kontrolira svoje hirove i nadvladava šale, besposlice i zabave ozbiljnim odnosom prema postu. Post u duši čovjeka razvija vrlinu povjerenja (emaneta), iskrenosti u djelima, vodeći računa da ga obavlja samo zarad Uzvišenog Allaha.

Ovo je najveća korist (vrijednost) posta, koja eliminira porok ulagivanja (laskavosti), pokazivanja ljudima i licemjerja (munafikluka). Post u duši razvija i najplemenitije moralne ćudi, potiče na pohvalna i korisna djela, dobročinstvo roditeljima, održavanje rodbinskih veza i da se čine dobra djela društvu, porodici i komšijama.

Post je uzrok dobrog općeg zdravlja, u svakom smislu te riječi. On prouzrokuje dobro tjelesno, duhovno, duševno i umno zdravlje.

Fizičko zdravlje postiže se tako što se postom odstranjuju akumulirane naslage u tijelu, a naročito u tijelima onih koji žive

---

¹ Buhari, 7054; Muslim, 1151.

u izobilju, koji su proždrljivi i prejedaju se te pate od probavnih smetnji. Ljekari kažu da post štiti tijelo od dehidracije, čisti crijeva od nagomilanih toksina zbog pretilosti i sprečava gomilanje masnih tvari, koje mogu pogubno utjecati na srce. Dakle, post je poput treniranja konja, kojim se povećava njegova snaga i sposobnost galopiranja naprijed i nazad.

Što se tiče duhovnog i duševnog zdravlja, već je spomenuto da post najbolje održava zdravlje srca i postom se čovjek najbolje duhovno snaži i oplemenjuje.

Umno ili intelektualno zdravlje također je rezultat ispravnog posta, jer on doprinosi dobrom razmišljanju, ispravnim pogledima i promišljanju o Allahovim naredbama, zabranama i o Njegovoj mudrosti. Postačevo razmišljanje pozitivno je i ispravno, on je obasjan svjetlom svog Gospodara, koji uslišuje molbe. Postač svojim postom pokazuje svoju pokornost, a post okončava kao preporođen, nakon čega se uspinje na stepen sreće i zadovoljstva. Vidjeli smo opći i sumarni prikaz određenih segmenata posta, uz osvrt na neke mudrosti, utjecaje i tajne (suštinu) posta.²

---

² Muhammed el-Hamed, *Ramadan durus ve abere terbiye ve esrare*, str. 249–258.

HADŽ

1. Suština hadža i njegova legislativnost

Definicija hadža u leksičkim okvirima

Riječ *el-hadždž* u jeziku ukazuje na namjeru. Derivirana je iz glagola *hadžžehu – jehudždžuhu – hadždžen*, što znači ‘nešto ciljati’ ili ‘namjeravati’. A za čovjeka koji je nečiji cilj, na koga se nešto odnosi, kaže se *redžulun mahdžudž*.¹

Hadž u okviru šerijata

Hadž podrazumijeva posjetu Kabi kako bi se izvršile posebne radnje u tačno određeno vrijeme.²

Dakle, posjetiti Meku u vrijeme hadža, odnosno u mjesecima ševal, zulkade i zulhidždže s namjerom da se obave hadžski obredi: nijet sa jednog od mikata (oblačenje ihrama nije sastavni dio hadža kao što jesu nijet, tavaf itd), činjenje tavafa, sa’j, stajanje na Arefatu i ostali obredi hadža.³

Legislativnost hadža

Hadž je jedan od pet temelja islama i zauzima značajno mjesto u islamu. Svoje šerijatskopravno utemeljenje hadž ima u Kur’anu, sunnetu i idžma’u (konsenzusu muslimana). Uzvišeni Allah kaže: *Hodočastiti Hram dužan je, Allaha radi, svaki onaj koji je u mogućnosti; a onaj koji neće da vjeruje – pa, zaista, Allah nije ovisan ni o kome.* (Alu Imran, 97)

---

1 *Lisanul-Arab*, 2/226.

2 Ibn Abidin, *Hašije*, 2/454, *Tevhid el-ahkam*, 4/3.

3 Dr. Abdullah et-Tajjar, *El-Hadždž*, str. 15.

Buhari i Muslim u svojim zbirkama bilježe hadis od Ibn Omera da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Islam se temelji na pet stubova...”⁴ Među njima je spomenut i hadž. Dovoljno je tokom života, ko je u mogućnosti, jednom obaviti hadž. U *Sunenu* Ebu Davuda navodi se vjerodostojna predaja od Ibn Abbasa: “Hadž je jednom, a ko ga obavi više puta, to spada u dodatni i dobrovoljni ibadet (nafilu).”

Prednosti hadža

Suština hadža je impresivna, njegove mudrosti su raznolike, bereket je obilan, a prednosti (koristi) hadža vidljive su i potvrđene kako za pojedinca tako i za zajednicu. O tome je dovoljno navesti ajet: *I oglasi ljudima hadž! – dolazit će ti pješke i na kamilama iznurenim; dolazit će iz mjesta dalekih, da bi koristi imali.* (El-Hadždž, 27–28)

Riječi Uzvišenog Allaha *da bi koristi imali* obuhvataju svako ovozemaljsko i ahiretsko dobro.

Tumačeći navedeni ajet poznati učenjak Abdurrahman es-Sa’di kaže: “Dakle, da bi ljudi posjetom Kabi imali vjerske koristi, obavljajući ibadete od kojih ima dodatnih koristi, kao i ibadete koji se obavljaju samo na tom mjestu, ali i da steknu ovosvjetske koristi (kroz trgovinu i druge poslove). Sve ovo je poznato, svako može to i posvjedočiti.”⁵

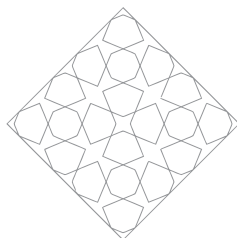
---

4 Ibid.

5 *Tejsir el-Kerim er-Rahman fi tefsir kelami el-mennam*, str. 536.

DRUGI DIO

IMANSKI ŠARTI

Vjerovanje u Uzvišenog Allaha

Vjerovanje u meleke

Vjerovanje u Božije objave (knjige)

Vjerovanje u poslanike

Vjerovanje u Sudnji dan, ahiret

Vjerovanje u Božije određenje

UVOD

Islam kao religiju predstavljaju doktrina i vjer zakon/šerijat, o kojem smo već ukratko govorili. Također smo govorili i o islamskim šartima koji u biti predstavljaju osnovu islamskih zakona.

Islamska doktrina obuhvata vjerovanje u sve što dolazi od Uzvišenog Allaha i Njegovog Poslanika, s.a.v.s.: obavijesti, kategorički propisi, nevidljivi svijet itd.

Osnovu islamske doktrine, odnosno vjerovanja predstavlja šest imanskih šarta:

vjerovanje u Allaha;

vjerovanje u meleke;

vjerovanje u Božije objave;

vjerovanje u Božije poslanike;

vjerovanje u Sudnji dan;

vjerovanje u Božije određenje – da sve što se dešava, dobro i loše, dolazi od Boga.

U nastavku slijede poglavlja koja će jednostavno i eksplicitno elaborirati navedene imanske šarte.

PRVO POGLAVLJE

VJEROVANJE U UZVIŠENOG ALLAHA

Vjerovanje u Allaha, plodovi i dokazi

Racionalni dokaz vjerovanja u Allaha

Osjetilni dokaz vjerovanja u Allaha

VJEROVANJE U ALLAHA, PLODOVI I DOKAZI

1. Suština vjerovanja u Uzvišenog Allaha

Vjerovanje u Uzvišenog Allaha znači kategoričko uvjerenje u Allahovo postojanje i u to da je On gospodar i vladar svega, jedini stvoritelj, da On upravlja univerzumom, da je jedino On vrijedan obožavanja i da On nema sudruga. Svako drugi ko se obožava pored Njega je bezvrijedan, jer robovanje drugome je ništavno i ubjeđenje da se se Allah odlikuje savršenim atributima i uzvišenim svojstvima. On nema nikakvog nesavršenstva ni mahane.¹ Na osnovu navedenog očito je da iman (vjerovanje u Allaha) obuhvata četiri segmenta:

- *Vjerovanje u Allahovo postojanje*

Biti potpuno uvjeren u Njegovo savršeno postojanje bez Njegovog nastanka i nestanka.

- *Vjerovanje u Njegovu vlast i moć*

Biti potpuno uvjeren da je On jedinstven u Svojim djelima, da nema sudruga u stvaranju, u vlasti i upravljanju, niti participira s drugima u sličnim božanskim svojstvima.

- *Vjerovanje u njegova imena i attribute*

Vjerovati da Uzvišeni Allah posjeduje lijepa imena i savršene attribute, bez upoređivanja tih svojstava s ljudskim svojstvima (antropomorfizam), bez njihovog negiranja (ta'til) ili određivanja njihove kakvoće ili forme (akomodiranje / tekjif).

---

1 Hafiz el-Hakemi, *E'lamus-sunne el-menšure*, str. 50.

- *Vjerovanje u Njegovu božanstvenost*

Samo On zaslužuje da Mu se robovi potčinjavaju i samo On zaslužuje da Mu se stvorenja pokoravaju. Nikome osim Njemu ne smije se činiti bilo kakav vid ibadeta.²

2. Plodovi vjerovanja u Uzvišenog Allaha

Vjerovanje u Uzvišenog Allaha donosi obilne koristi i plodove i na ovom svijetu i na ahiretu, a odnose se i na pojedinca i na zajednicu. Koristi koje proizlaze iz ovog vjerovanja su:

- potpuna sigurnost i povjerenje, ispravno usmjerenje, namjesništvo na Zemlji, sposobnost i ugled;

- ugodan život, obasipanje dobrotama, bereket, upućenost u sve ono što je dobro, spas od propasti, pobjeda uz Allahovo upravljanje, Njegovu pomoć i podršku;

- podizanje ugleda, brisanje loših djela, ulazak u Džennet i spas od Vatre.

U suštini, sve dobro koje se odnosi na ovaj svijet i ahiret produkt je vjerovanja u Uzvišenog Allaha, zato što je blisko povezano sa samim vjerovanjem, dok gubitak i oskudica uslijede onda kada se vjerovanje izgubi ili zanemari.³

3. Dokazi koji upućuju na jednoću Uzvišenog Allaha

Dokazi Božijeg jedinstva i jednoće su mnogobrojni i sasvim je dovoljno navesti Allahovu konstataciju o Sebi: *Allah svjedoči da nema drugog boga osim Njega – a i meleci i učeni – i da On postupa pravedno. – Nema boga osim Njega, Silnog i Mudrog!* (Alu Imran, 18)

---

² *Resail fil-akide el-islamijje*, str. 11–17.

³ Ibn Sa'di, *Tejsir el-latif el-mennan fi hulasa tefsir el-Kur'an*, str. 130–134.

Ono što ukazuje na Allahovu jednoću i da samo On stvara, daje nafaku i zaslužuje pokornost, robovanje i obožavanje (ibadet) jeste ispravna ljudska priroda (*fitra*), vjerozakon (*šerijat*), razum (*akl*) i osjećaj (intuicija/*hiss*).

Ovo su jasni dokazi, koji upućuju da Allah ima i postoji i koji ujedno upućuju na tri vrste vjerovanja u Božiju jednoću (et-tevhid): *tevhidu-r-rububijje* – vjerovanje da je samo Allah gospodar, upravitelj, stvoritelj, vladar, onaj koji upravlja svime itd.; *tevhidu-l-uluhijje* – samo On zaslužuje da se obožava i da mu se robuje; *tevhidu-l-esma ve-s-sifat* – vjerovanje u Njegova imena i svojstva, koja se međusobno prožimaju.

Ko počini širk - pridruživanje u jednoj od navedene tri vrste tevhida smatra se mnogobošcem, bez obzira na njegov odnos prema ostalim dvjema vrstama tevhida.

Primjer za navedenu konstataciju jeste molba (dova) onoga ko se moli i traži pomoć od nekoga drugog mimo Allaha, a samo je Allah u stanju da mu pomogne, predstavlja obožavanje drugoga, a ne Allaha; to je politeizam (širk), odnosno nijekanje jednoće božanstvenosti (*tevhidu-l-uluhijje*).

Jer dova (molba) nekome drugom, a ne Allahu uključuje uvjerenje da je onaj kome se moli u istoj ravni s Uzvišenim Allahom i da je u stanju da to izvrši, onda je to politeizam i nijekanje jednoće gospodarstvenosti (*tevhidu-r-rububijje*).

Dodatno tome on ne moli nekoga ili nešto mimo Allaha osim iz ubjeđenja da ga taj može čuti i uslišiti mu dovu, to je nijekanje Allahovih imena i atributa, odnosno širk u jednoći imena i svojstava (*tevhidu-l-esma ve-s-sifat*), zato što je uvjeren da taj kome se moli čuje sve što ga okružuje i da ga u tome ne sprečava daljina.

Na osnovu navedenog vidimo da politeizam (širk) u jednoći božanstvenosti (tevhidu-l-uluhijje) uzrokuje širk u ostale dvije vrste tevhida (vjerovanja): tevhidu-r-rububijje i tevhidu-l-esma ve-s-sifat.¹

U nastavku će biti detaljno izloženi dokazi koji upućuju na Allahovu jednoću, odnosno racionalni i osjetilni dokazi.

Već je bilo govora o tome kako urođeni instikt prirodne vjere ukazuje na Allahovu jednoću kada smo elaborirali temu o Islamu kao prirodnoj vjeri, te da riječ *fitra* (iskonska priroda, urođenost), koja je navedena u Kur'anu, prema ispravnijem mišljenju označava vjeru islam. Šerijat također vrlo jasno ukazuje na Allahovu jednoću i vjerovanje u Njega i to je općepoznato. Jer, ono što su zagovarali poslanici i što je objavljeno u Knjigama, kategorički dokazuje Allahovu jednoću. O tome govore sve nebeske objave te vjerski propisi, koji su koncipirani u korist stvorenja na ovom svijetu i ahiretu: namaz, zekat, hadž itd. Potom obavijesti koje se odnose na univerzum te nevidljivi/metafizički svijet, čiju su tačnost potvrdili stvarni događaji.

Sve navedeno upućuje na mudrost i znanje Uzvišenog Allaha, koji jedini zaslužuje da se obožava i koji nema sudruga.²

Dokazi za to su nebrojeni i mnogi od njih će biti više puta spomenuti u ovoj knjizi.

---

1 *E'lam es-sunne el-menšure*, str. 77, pitanje broj 73.

2 *Resail fi el-akide*, str. 11–12.

RACIONALNI DOKAZ VJEROVANJA U UZVIŠENOG ALLAHA

Što se tiče racionalnog dokaza vjerovanja u Allaha, on se očituje u tome da živa stvorenja moraju imati stvoritelja, jer ona nisu stvorila sama sebe. Time se isključuje bilo kakva slučajnost njihovog postojanja. Ova stvorenja ne postoje sama po sebi, jer neko ili nešto ne može samog sebe stvoriti, zato što prije stvaranja nije ni postojao, pa kako će onda biti stvoritelj?

Također, svaka slučajnost je isključena, jer sve što je uvedeno u postojanje (što je iz ničega stvoreno / hadis) mora imati i svog stvoritelja / muhdis. Njegovo egzistiranje u ovom veličanstvenom i harmoničnom sistemu, zatim skladna povezanost između povoda i uzroka te povezanost stvorenja jednih s drugima apsolutno odbacuju slučajnost stvaranja.¹

Dodat ćemo i apsolutnu zavisnost stvorenja, a zavisnost je svojstvena odlika stvorenja, neodvojiva je od njih, što opet dokazuje da mora postojati stvoritelj, savršen, nezavisan od bilo čega, a to je Gospodar svjetova.

Uzvišeni Allah spomenuo je u Kur'anu ovaj racionalni i nepobitni dokaz u suri Et-Tur: *Zar su oni bez Stvoritelja stvoreni ili su oni sami sebe stvorili?!* (Et-Tur, 35) Dakle, nisu mogli biti stvoreni bez stvoritelja niti su sami sebe stvorili, što znači da je Uzvišeni Allah njihov stvoritelj.

Kada je Džubejr b. Mut'im, dok je bio politeista, čuo Poslanika, s.a.v.s., kako uči suru Et-Tur i ovaj ajet –*Zar su oni bez Stvoritelja stvoreni ili su oni sami sebe stvorili?! –* uzviknuo je: “Srce mi je gotovo poletjelo, i to je prvo što mi je očvrtnulo iman u srcu.”²

---

1 Ibn Sa'di, *Er-Rijad en-nadire*, str. 194; *Resailu fi el-akide*, str. 11–15.

2 Buhari, 765, 3050, 4023 i 4854; Muslim, 463.

Uzvišeni Allah na mnogim mjestima u Kur'anu potiče na razboritost i promišljenost, a to se vidi i po tome što se mnogi ajeti završavaju porukom: “Zašto ne razmislite” ili: “kako biste shvatili”. Kada razmišlja, čovjek se opomene, urazumi i spoznaje istinu, a kada se opomene i urazumi, on se boji, čuva se i postaje poslušan.

Zato nije čudno što ozbiljni i razboriti tragači za istinom dolaze do nje i prihvataju je, a potvrda tome je da su mnogi eminentni zapadni učenjaci prihvatili Istinu – jer su, zahvaljujući svojoj ozbiljnosti, idejama i istraživanju, došli do nje. Čitajući knjigu *Allahu jetedžella fi asril-ilmu* (*The Evidence of God an Expanding Universe* / “Bog se očituje u eri nauke”), koju su napisala trideseterica renomiranih naučnika iz oblasti prirodnih znanosti, zatim knjigu predsjednika Naučne akademije u Njujorku Cressyja Morrisona, pod naslovom *El-insan la jekumu vahdehu* (*Man does not stand alone* / “Čovjek ne postoji sam”), koja je prevedena i na arapski jezik, pod nazivom *El-Ilmu jed'u ile-l-iman* (“Nauka poziva u vjeru”) – čovjek dolazi do spoznaje da je pravi naučnik neminovno i vjernik, dok je potpuno neuk čovjek također neminovno vjernik.

S druge strane, ateizam i nevjerstvo dolaze iz redova učenjaka koji su polovični ili neznatni učenjaci, oni koji su nešto malo naučili, izgubivši iskonsku prirodu (fitru), jer nisu doprli do same srži nauke koja upućuje u vjeru.³ Jasno je da um ukazuje na jednoću Stvoritelja, jer ako bi i um ovo zanjekao, to znači da u dotičnom umu postoje nedostaci i slabosti.

Stoga su ispravne riječi pjesnika: *Ako tvoj racio zagovara da se On zaniječe, ti tada zaniječi svoj um i ono u što on poziva.*

3 Pogledati knjigu *Allahu jetedžella fi asril-ilmu* (“Bog se očituje u eri nauke”), koju su napisali američki znanstvenici povodom Međunarodnog dana planete Zemlje, a čiji je urednik John Clover Monsima. Djelo je na arapski preveo dr. Abdulmedžid ed-Demerdaš Serhan, a recenziju je uradio dr. Muhammed Džemaluddin el-Findi. Također, pogledati djelo *El-Ilmu jed'u ile-l-iman* (“Nauka poziva u vjeru”) autora Cressyja Morrisona, koju je na arapski preveo Muhammed Salih el-Feleki. Obje knjige izdala je izdavačka kuća Dar el-kalem iz Bejruta.

Potom riječi: *Um se suprotstavlja Stvoritelju, a i sam je stvorenje Njegovo!?*

Jasna je ništavnost mišljenja onih koji smatraju da je univerzum nastao slučajno, da je priroda ta koja stvara. Ovo mišljenje nije ništa drugo do nadmenost i inat koji se suprotstavlja racionalnim i tradicionalnim dokazima. One koji tvrde da je univerzum nastao slučajno pitamo: Kako je moguće da ovako harmoničan, nepregledan, koherentan i prostran univerzum nastane slučajno?!

Promotrimo primjer koji navodi Cressy Morrison,¹ američki naučnik, koji eksplicitno obrazlaže nemogućnost nastajanja univerzuma slučajno i kaže: “Uzmi deset penija, pojedinačno, i dodaj im brojeve od jedan do deset, a zatim ih stavi u džep, snažno ih protresi. Potom probaj da ih izvadiš iz džepa po redu, od jedan do deset.

Mogućnost da izvadiš peni broj jedan je jedan prema deset, a mogućnost da izvadiš broj jedan pa broj dva, jedan za drugim, je jedan prema sto. Mogućnost da zaredom izvadiš brojeve jedan, dva i tri je jedan prema hiljadu. Izvaditi brojeve do četiri po redu je jedan prema deset hiljada itd. Naposljetku, mogućnost da se po redu izvuku brojevi od jedan do deset je jedan prema deset milijardi! Smisao ove jednostavne parabole jeste da pojasni kako se na nevjerovatan način brojke gomilaju oponirajući slučajnosti.”

Koliko je onda trajalo formiranje univerzuma ako se prihvati da je nastao slučajno?

Kada bismo to računali na isti način, mogućnost toga bila bi čista fantazija, računanje bi bilo gotovo nemoguće, a kamoli predviđanje

---

1 Cressy Morrison je nekadašnji predsjednik Njujorške akademije znanosti i predsjednik Američkog instituta u Njujorku, član je Izvršnog odbora Nacionalnog istraživačkog vijeća Sjedinjenih Američkih Država, saradnik je Američkog muzeja za istraživanje prirodnih pojava. Doživotni je član Britanskog kraljevskog instituta. Pogledati uvod prevodioca knjige Cressyja Morrisona na arapski jezik *El-ilm jed'u li-l-iman*, str. 12–13.

konačnog ishoda. Sve što egzistira u univerzumu upućuje na postojanje Stvoritelja, koji sve zna i koji je o svemu obaviješten.

Ali čovjek je po prirodi nepravedan prema sebi: *Proklet neka je čovjek! Koliko je on samo nezahvalan! Od čega ga On stvara? Od kapi sjemena ga stvori i za ono što je dobro za njega pripremi, i Pravi put mu dostupnim učini.* (Abese, 17–20)²

Teorija da priroda sama stvara je ogromna laž, koja nema svoje uporište, stoga nema potrebe da se replicira. Samo razmišljanje o tome dostatan je odgovor zagovornicima ove teorije.³

Među ovakvim teorijama je i Darwinova, kojom su njeni zagovornici pokušali pojasniti egzistiranje živih bića. Ova teorija propagirala je mišljenje da je čovjek nastao od male životinje koja je nastala u vodi. Potom je, kako tvrde, priroda nametnula svoje zakone u njenom oblikovanju, što je dovelo do toga da se pojave nove osobenosti unutar bića. Zatim su se ove odlike kroz milione godina genetski unaprijedile, stekavši pri tome mnoštvo novih odlika koje su od ovog primitivnog stvorenja načinile savršeno biće. Proces evolucije je uz utjecaj okoline konstantno napredovao, nadograđujući stvorenja novim osobenostima, dok nisu postala ljudi kakve danas poznajemo. Ovo je koncizan presjek same teorije, ali su njeni nedostaci i besmislice vrlo jasni.⁴ Besmisao ove teorije potvrdili su i mnogi koji su je zagovarali. Na nju se može odgovoriti vrlo jasno: ako je tačna, ko je onda stvorio to malo biće? Ko je doprinio da to biće evoluirao i dostigne današnji stepen?!

2 *El-akide fi-Allah*, str. 74–75.

3 *Ibid.*, str. 74–98; Zijad Ebu Ganime, *El-ilmu jeteberu min nazreti Darwin*.

4 *El-akide fi-Allah*, str. 79–92 (u knjizi je i odgovor na ovu teoriju); *El-ilmu jeteberu min nezarije Darwin*.

OSJETILNI DOKAZ VJEROVANJA U UZVIŠENOG ALLAHA

Čovjekova čula vrlo jasno upućuju na jednoću Uzvišenog Allaha. Postoje mnogi osjetilni dokazi koji podupiru navedeno, a koje ćemo navesti u nastavku.

1. Uslišavanje molbi/dova

Misli se na primanje molbi od ožalošćenih, potištenih i drugih koji mole Uzvišenog Allaha i kojima On uslišuje dovu vjerovjesnicima. O tome postoje nebrojeni primjeri, bez obzira na to radi li se o vjerovjesnicima ili drugim ljudima.

U tom smislu Uzvišeni Allah o Nuhu, alejhisselam, kaže: *I on je Gospodara svoga zamolio: "Ja sam pobijeđen, Ti se osveti!" I Mi smo kapije nebeske pootvarali vodi koja je neprestano lila, i učinili da iz zemlje izvori provru, i vode su se sastajale kako je određeno bilo.* (El-Kamer, 10–12)

O Junusu, a.s., Uzvišeni Allah kaže: *Pa poslije u tminama zavapi: "Nema Boga osim Tebe, hvaljen neka si, a ja sam se zaista ogriješio prema sebi!"* (El-Enbija, 87)

Allah je uslišio njegovu dovu i spasio ga iz utrobe kita.

O Ejubu, a.s., u Kur'anu se kaže: *I sjeti se roba Našeg Ejuba kada je Gospodaru svome zavapio: 'Šejtan me na zlo navraća i misli lažne mi uliva!' 'Udri nogom o zemlju – eto hladne vode za kupanje i piće!' – i Mi smo mu iz milosti Naše čeljad njegovu darovali, i još toliko uz njih, da bude pouka za one koji imaju pameti.* (Sad, 41–43)

El-Buhari u *Sahihu* navodi hadis od Enesa, radijallahu anhu: “Dok je Poslanik, s.a.v.s., držao hutbu za vrijeme džuma-namaza, ušao je neki čovjek u džamiju i rekao: 'Allahov Poslaniče! Naša stoka ugiba, a naša djeca gladuju, pa te molim da uputiš Allahu dovu da nam spusti kišu.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., podigao je obje ruke i uputio dovu. Oblaci poput planina počeli su se skupljati. Prije nego što je sišao s minbera, vidio sam kišne kapi kako se spuštaju niz njegovu bradu.

Sljedećeg petka ustao je isti onaj beduin, ili neko drugi, rekavši: ‘Allahov Poslaniče, kuće su nam poplavljene, a naši usjevi potopljeni. Molim te, uputi dovu Allahu za nas.’

Allahov Poslanik, s.a.v.s., podigao je obje ruke i rekao: ‘O Allahu, oko nas, a ne na nas!’

I kuda god bi Poslanik, s.a.v.s., okrenuo svoju ruku, oblaci bi se razišli.”¹

Uslišavanje dova onih koji mole Uzvišenog Allaha i koji ispune potrebne uvjete za to i danas se može primijetiti. Često možemo čuti kako su ljudi klanjali namaz za kišu i molili Allaha za kišu koja bi pala prije nego što oni izađu iz džamije. Uslišavanje dove kategoričan je dokaz jednoće Uzvišenog Allaha.

2. Iskrenost poslanika

Ovo je vrlo eksplicitan osjetilni dokaz, jer su poslanici najpotpuniji ljudi, koji su od Allaha dostavili objave. Uzvišeni Allah ih je odabrao među drugim ljudima i pružio im podršku jasnim dokazima, pomogao im je i omogućio im pobjedu nad neprijateljima.

---

1 Buharija, *Sahih* (1033).

Ljudi naspram vjerovjesnika nemaju alternativu u pogledu njihove iskrenosti i istinoljubivosti, jer tvrdnja poslanstva je nešto najviše što se može tvrditi, a to ne tvrde osim najčestitiji (najiskreniji) ili najveći lažovi. Vjerovjesnici su apsolutno najiskreniji ljudi, plemenitost kojom su se odlikovali i neprikosnovene odlike dokaz su njihove iskrenosti. Shodno tome, jasno nam je da su oni poslani od Uzvišenog Allaha, koji je istina. Samo On zaslužuje da se obožava.¹

3. Dokaz u nama

Uzvišeni Allah stvorio je čovjeka u najljepšem obliku. O tome se u Kur'anu kaže: *I On vam obličje daje, i likove vaše čini lijepim.* (Et-Tegabun, 3); *Čovjeka smo u najljepšem obliku stvorili.* (Et-Tin, 4)

Kada bi čovjek pažljivo razmislio o svojoj duši i o tome kako je ona odraz Allahovog začudnog stvaranja, i kada bi pogledao svoju vanjštinu i savršenost stvaranja, da je odlikovan u odnosu na ostala stvorenja – shvatio bi da je to djelo Gospodara, Stvoritelja, Mudroga. Također bi spoznao da je taj Stvoritelj jedini koji upravlja čovjekom i njegovom sudbinom.²

Potvrđujući ovaj smisao u kur'anskom ajetu – *I (tako Mi) duše i Onoga koji je stvorio.* (Eš-Šems, 7),³ Abdurrahman es-Sa'di kaže: “Duša je veliki dokaz, pored ostalih Allahovih dokaza, i njome se Uzvišeni kune. Ona je nešto suptilno, prefinjeno, brzo se mobilize, pokreće, mijenja, ranjiva je pod emocionalnim utjecajem ambicije, želje, namjere i ljubavi. Da nema duše, tijelo bi bilo običan beskoristan kip. Njene odlike značajan su dokaz postojanja Uzvišenog Allaha, duša je najveći dokaz Allahovog postojanja. Samo On zaslužuje da bude obožavan.”⁴

1 *Da'vet et-tevhid*, str. 199–202 i 125–246.

2 Dr. Abdurezzak el-Abbad el-Bedr, *Eš-Šejh Abdurrahman es-Sa'di ve džuhuduhu fi el-akide*, str. 70–72.

3 Ibid.

4 Ibid., str. 70–72.

4. Uputa stvorenjima

Uputa stvorenjima osjetilni je dokaz Allahove jednoće. Uzvišeni Allah dao je da živa bića; ona koja imaju sposobnost govora kao i ona koja nisu osposobljena za to, ptice i gmizavci, razumljiva i nerazumljiva, znaju šta im je potrebno i korisno kako bi preživjela. Neobična i čudna stvorenja za koja zna samo Uzvišeni Allah ulaze u značenje ovog ajeta: *Gospodar naš je onaj koji je svemu što je stvorio dao ono što mu je potrebno, zatim ga kako da se time koristi nadahnuo.* (Ta-ha, 50)

Ko je mogao uputiti novorođenče da doji majku odmah po rođenju? Ko mu je povjerio tajnu dojenja? Neprekidne kontrakcije mišića lica, jezika, vrata, uzastopni pokreti donje vilice i disanje kroz nos – sve ove radnje odvijaju se shodno potpunoj upućenosti, bez ikakvog prethodnog iskustva. Dakle, ko je mogao nadahnuti novorođenče? Odgovor se nalazi u navedenom ajetu: *Gospodar naš je onaj koji je svemu što je stvorio dao ono što mu je potrebno, zatim ga kako da se time koristi nadahnuo.* (Ta-ha, 50)

A kada dijete odraste, Allah ga upućuje da traga za onim što će mu donijeti korist i dobrobit, pa se kreće i putuje po Zemlji u potrazi za opskrbom. Sve ovo ukazuje da postoji opća i potpuna uputa, kojom su obuhvaćena sva stvorenja. Uzvišeni Allah je ptice, divlje životinje, gmizavce uputio i naučio da rade čudesne stvari, koje čovjek nije u stanju uraditi. Ibn el-Kajjim naveo je u svojoj knjizi *Šifaul-'alil* fascinirajuće činjenice iz ovog domena.

Sve su ovo dokazi koji upućuju na Stvoritelja i savršenstvo Njegovog stvaranja, čudesnost Njegovog stvaranja i upravljanja i prefinjenost Njegove mudrosti. A ono što je Uzvišeni u tim stvorenjima ugradio, bilo da se radi o fascinantnom znanju, nevidljivoj domišljatosti, lijepom poretku i ostvarivanju onoga što žele, čini da svojim jezicima

slavimo Allaha i da svoja srca punimo spoznajom o Njemu, Njegovoj mudrosti i moći. Svaki pametan čovjek zna da Allah ništa nije uzalud stvorio, da ništa nije ostavio bez svrhe, da se u svemu krije velika mudrost, jasan znak i kategoričan dokaz. Sve to ukazuje da je Allah gospodar i vladar svega, da se on u odnosu na stvorenja izdvaja Svojom savršenosti, da nad svime ima moć i da sve dobro zna.¹

5. Dokazi u univerzumu

Dokaze oko nas vidi svako, onaj koji zna i neznanica, vjernik i nevjernik. Kada bi čovjek razmislio, shvatio bi uzvišenost Onoga koji ga je stvorio i to bi ga potaklo da samo Njega obožava.

Tumačeći kur'anski ajet: *Mi ćemo im pružati dokaze Naše u prostranstvima svemirskim, a i u njima samim.* (El-Fussilet, 53), Abdurrahman es-Sa'di, kaže: "Uzvišeni Allah pružio je svojim robovima dokaze koji će jasno pokazati da On postoji, ali Uzvišeni Allah upućuje onog koga On hoće, a u zabludu odvodi koga On hoće."² Na drugom mjestu konstatira: "Kada pametan čovjek razmisli o ovim stvorenjima i impresivnom stvaranju živih bića, shvata da su ona stvorena sa svrhom i da predstavljaju niz dokaza koji upućuju na sve što je Uzvišeni rekao o Sebi i Svojoj jednoći i vijesti poslanika o Sudnjem danu, jer ona su sa svrhom stvorena i ne proturječe svom Stvoritelju. Čovjek tada shvata da je cjelokupan svijet i gornji i donji potčinjen Stvoritelju i da se Njemu pokorava, jer On ne zavisi od stvorenja. Samo je On bog osim kojeg ne postoji drugi gospodar."³

Na drugom mjestu on navodi: "Ovo je obavijest Uzvišenog Gospodara o dešavanjima u budućnosti, o tome da će On pokazivati Svojim robovima jasne dokaze oko njih i u njima, koji će potvrđivati da je Kur'an istina i da su poslanici i ono s čime su došli istina."⁴

1 Šifaul-alil, str. 147–164.

2 Eš-Šejh Abdurrahman es-Sa'di ve džuhuduahu fi el-akide, str. 72–73.

3 Ibid., str. 72–73.

4 Ibid., str. 72–73.

U svakom vremenu Uzvišeni Allah otkriva Svojim robovima impresivne stvari u prostranom univerzumu. Posljednjih stoljeća došlo se do mnoštva otkrića i naučnih činjenica. Naučnici još uvijek, gotovo svakodnevno, otkrivaju tajanstvenosti ovog univerzuma, što ih uveliko zbunjuje i fascinira. Oni priznaju svoju nemoć, jer postoje i drugi svjetovi, nepoznati i još neotkriveni. Navedene činjenice potvrđuju da sve što se nalazi oko nas jasno upućuje na postojanje Gospodara, Mudrog, Koji sve određuje. Samo On zaslužuje da se obožava, ali *ako čovjek ne vidi dobro*, tad nije čudno što se koleba, iako je jutro već svanulo.

6. Pokornost živih bića

Uzvišeni Allah stvorio je sva živa bića: ljude, džine, meleke, životinje, insekte, biljke – kako bi samo Njemu bili pokorna. Sva bića je nadahnuo instinktom prirodne vjere da Mu iskazuju monoteizam i da Ga prihvate kao jedinog Boga, priznajući da su od Njega zavisni, da im je On potreban, da su pred Njim ponizni i skrušeni i da samo kod Njega traže utočište. Sva ova živa stvorenja Mu se pokoravaju, osim čovjeka, koji se inati, krši Božije zakone i suprotstavlja se savršenom ustrojstvu univerzuma, koji opstoji samo na pokornosti Uzvišenom Allahu. Potčinjenost i pokornost živih stvorenja se razlikuje. Postoji pokornost čovjeka, koja se smatra najuzvišenijom i najvrednijom. Najčasniju pokornost prema Gospodaru imaju poslanici; oni neumorno pozivaju u pravu vjeru, neprekidno ulažu napore itd. Slijedi pokornost onih koji njih slijede, zatim onih koji dolaze poslije itd. Tu je i pokornost meleka i džina, što ne predstavlja nikakvo čudo. Međutim, ono što je uistinu čudno jeste pokornost nežive prirode i životinja, za koje mnogi smatraju da ne mogu razmišljati niti shvatati i da samim tim ne pokazuju nikakav vid pokornosti prema Uzvišenom Allahu. Prostrani svemir i sva živa stvorenja koja se nalaze u njemu

potčinjavaju se svom Stvoritelju. Kur'an i sunnet Poslanika, s.a.v.s., potvrdili su da su sva ova stvorenja pokorna Allahu, a to se ogleda u činjenju sedžde, slavljenju Allaha (tesbih), molitvi (salat) traženju oprosta (istigfar), predanosti Bogu itd. U Kur'anu se navodi: *Zar ne znaš da se i oni na nebesima i oni na Zemlji Allahu klanjaju, a i Sunce, i Mjesec, i zvijezde, i planine, i drveće, i životinje, i mnogi ljudi, a mnogi kaznu i zaslužuju. A koga Allah ponizi niko ga ne može poštovanim učiniti; Allah ono što hoće radi.* (El-Hadždž, 18)

Ne mora značiti da je sedžda koju čine ova živa bića slična sedždi koju čine ljudi, jer svako ima svoj način činjenja sedžde.

O tome da sva stvorenja veličaju i slave Uzvišenog Allaha u Kur'anu se kaže sljedeće: *Njega veličaju sedmera nebesa, i Zemlja, i oni na njima; i ne postoji ništa što Ga ne veliča, hvaleći Ga; ali vi ne razumijete veličanje njihovo. – On je doista blag i mnogo prašta.* (El-Isra, 44)

Sva živa bića slave i veličaju svog Stvoritelja, mi ljudi to ne razumijemo, ali to što nam njihov način veličanja Allaha nije poznat ne znači njegovo nepostojanje. Uzvišeni Allah je odlikovao neka stvorenja tako što im je dao sposobnost da čuju i razumiju neka druga stvorenja kako tesbih čine (slave i veličaju Gospodara). Tu je sposobnost imao poslanik Davud, alejhis-selam. O molitvi Božijih stvorenja, Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže: *Zar ne znaš da Allaha hvale svi koji su na nebesima i na Zemlji, a i ptice širenjem krila svojih; svi znaju kako će Mu se moliti i kako će ga hvaliti. A Allah dobro zna ono što oni rade.* (En-Nur, 41)

Dakle, sve se Njemu klanja, moli Mu se i slavi Ga, shvatali mi to ili ne. Kada je riječ o traženju oprosta (istigfaru), o tome se govori u hadisu koji prenosi Ebu Derda: "Čuo sam Poslanika, s.a.v.s., da kaže: 'Zaista, za onog koji traži znanje oprost traže (istigfar čine) oni na nebesima i na Zemlji, pa čak i ribe u vodi.'"¹

1 Ibn Madže, 223. Ovaj hadis El-Albani označio je vjerodostojnim u djelu *Sahih el-Džami'*, 2/1079, broj 6297.

O njihovoj predanosti Allahu u Kur'anu se kaže: *Zar pored Allahove žele drugu vjeru, a Njemu se, htjeli ili ne htjeli, pokoravaju i oni na nebesima i oni na Zemlji, i Njemu će se vratiti!* (Alu Imran, 83)

Načini pokornosti i poslušnosti su mnogobrojni i ne bi se svi mogli ovdje nabrojati.²

Iz svega navedenog jasno je da živa bića zavise od Allaha, a ta zavisnost i potreba za Uzvišenim Allahom im je svojstvena, dok Uzvišeni Allah ne zavisi ni od koga.³ Traženje utočišta od Allaha i zavisnost ovih živih bića od Njega eksplicitno upućuje na jednoću Uzvišenog Allaha.

7. Različitost okusa, boja i mirisa u biljnom svijetu

Ovo također predstavlja osjetilni dokaz koji upućuje da je Allah jedan. Voda (kiša) koja pada s nebesa je bezbojna, bez okusa i mirisa. Ona pada na ogoljenu zemlju, iz koje, Božijom pomoći, rastu biljke različitih boja, okusa i mirisa. Neke biljke su slatke, neke su kisele, bljutave, zelene, žute, crne itd.

Čak i ista vrsta plodova može biti raznovrsna, poput grožđa; neko je krupno, a neko sitno, jedna vrsta je slatka, druga je kiselkasta, a postoji vrsta grožđa koje je u isto vrijeme i slatko i kiselo. Potom, grožđe ima zelenu, crvenu i crnu boju. Jedna vrsta je duguljasta, druga okrugla itd.

Isti je slučaj s palmom: jedna vrsta njenog ploda slađa je od druge. Plod palme može biti crne ili žute boje, duguljast ili okrugao, i ako se navodnjavaju istom vodom.

---

2 Ibn Madždže, *Džami' er-resail*. Recenziju uradio dr. Muhammed Rešad Salem, 1/1–45.

3 Ibn Tejmije, *Medžmu'u el-fetava*, 2/9.

Ko je učinio da jedna vrsta bude ukusnija od druge? Ko je biljkama podario ove različite karakteristike; različite boje i okuse? To je Uzvišeni Allah, koji kaže: *I koji sve s mjerom određuje i nadahnjuje, i koji čini da rastu pašnjaci, i potom čini da postanu suhi, potamnjeni.* (El-E'la, 3–5)

8. Različitost jezika

Svjedoci smo da se jezici razlikuju. Oni se razlikuju od naroda do naroda, od čovjeka do čovjeka. Ali, ko je čovjeka podučio različitim jezicima?

Ko besprijekorno poznaje sve ove jezike, a da ih ne pomiješa? To je Allah, Jedan i Jedini. Stoga možemo reći da je različitost jezika važan dokaz Allahove jednoće.¹

---

¹ Podrobnija pojašnjenja pogledati u prvom dijelu knjige *Miftah daris-se'ade*, čiji je autor Ibn el-Kajjim.

ISLAM SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

DRUGO POGLAVLJE

VJEROVANJE U MELEKE

Suština vjerovanja u meleke

O tome da su melecij tijela

Odnos između meleka i ljudi

SUŠTINA VJEROVANJA U MELEKE

1. Definicija meleka

Definicija u leksičkim okvirima

Osnova ove riječi je *eleke*, u značenju *ersele* (poslati). Od ove osnove derivirana je riječ *el-eluk*, u značenju *er-risale* (poslanica), potom riječ *el-me'leketu* u istom značenju. U jezikoslovnim okvirima riječ *el-melek* znači *el-mursel* (poslani, izaslanik).¹

Terminološko značenje riječi el-melaiketu (meleci)

Meleci predstavljaju metafizički svijet koji je stvoren od svjetla i pokorava se Uzvišenom Allahu. Oni nemaju odlike božanstva, odnosno ne stvaraju niti pružaju opskrbu, i nije dozvoljeno da se obožavaju pored Allaha ili da se stavljaju ispred Uzvišenog Allaha. Stvoritelj im je podario da budu potpuno potčinjeni Njegovoj naredbi, podarivši im snagu da je izvrše.

Broj meleka je velik i samo ga Allah zna.²

2. Suština vjerovanja u meleke

Vjerovanje u meleke obuhvata sljedeće:

- Vjerovanje u njihovo postojanje
- Vjerovanje u one meleke čija su nam imena poznata, poput Džebraila, a u one meleke kojima ne znamo ime vjerujemo

---

1 Ibn Menzur, *Lisan el-areb*, 10/392–395.

2 Muhammed b. Usejmin, *Resail fil-akide*, str. 19.

općenito. Dakle, vjerujemo da je broj meleka ogroman i nije neophodno da im znamo imena;

- Vjerovanje u odlike meleka koje su nam poznate

Odlika meleka Džebraila očituje se u hadisu Poslanika, s.a.v.s., koji kaže da ga je vidio u obliku u kojem ga je stvorio Uzvišeni Allah i da ima šeststotina krila, koja prekrivaju horizonte. Melek se, Allahovom dozvolom, može pojaviti i u ljudskom obliku, kao što je slučaj s melekom Džebrailom kada ga je Uzvišeni Allah poslao Merjemi. O tome se u Kur'anu kaže: *Mi smo k njoj meleka Džebraila poslali i on joj se prikazao u liku savršeno stvorena muškarca.* (Merjem, 19)

Jednom, dok je Poslanik, s.a.v.s., sjedio sa svojim ashabima, pojavio se melek Džebrail u obliku čovjeka. Bio je obučen u izrazito bijelu odjeću, imao je crnu kosu. Na njemu nije bilo nikakvog traga od puta i niko od Poslanikovih, s.a.v.s., ashaba ga nije poznavao. On sjede kod Poslanika, s.a.v.s., pa osloni svoja koljena na njegova koljena i stavi svoje dlanove na njegova stegna i upita ga o islamu, imanu, ihsanu (dobročinstvu u vjerovanju), Sudnjem danu i njegovim predznacima. Kada je melek otišao, Poslanik, s.a.v.s., reče: "Ovo je bio melek Džebrail, koji je došao da vas poduči vašoj vjeri."³

Poznato je da su melec u obliku čovjeka poslani poslanicima Ibrahimu i Lutu, alejhimas-selam.

- Vjerovanje u djela za koja znamo da melec čine

Veličanje i obožavanje Uzvišenog Allaha, noću i danju, bez dosade i apatije. Neki melec rade posebna djela, npr., melek Džebrail bio je zadužen za Objavu, koju je dostavljao poslanicima; melek Mikail zadužen je za kišu i biljke, dok je melek Malik čuvar džehennemske vatre, potom melec koji brinu o ljudima i mnogi drugi.⁴

³ Muslim, 8.

⁴ *Resail fil-akide*, str. 19–20.

3. Koristi vjerovanja u meleke

Vjerovanje u meleke nosi sa sobom i obilne koristi:

- spoznaju veličine Uzvišenog Allaha, Njegove snage i moći, jer veličina stvorenja proizlazi iz veličine Stvoritelja;
- zahvalu Uzvišenom Allahu što vodi brigu o ljudskoj vrsti, jer je Uzvišeni Allah zadužio neke meleke da vode brigu o ljudima, pišu njihova djela itd.;
- približavanje Uzvišenom Allahu iskazujući naklonost prema melecima zbog djela koja čine kako bi Uzvišeni Allah bio zadovoljan.¹

---

¹ *Resail fil-akide*, str. 20.

O TOME DA SU MELECI TIJELA

Mnogi dokazi upućuju na to da su melecij tijela, što opovrgava tvrdnje onih koji niječu da melecij imaju tijelo, smatrajući da su melecij ustvari “unutrašnje sile dobra” u čovjeku.

Ovo je svakako iznošenje laži na Božijiu knjigu i sunnet Poslanika, s.a.v.s., a suprotno je i konsenzusu islamskih učenjaka.

Uzvišeni Allah kaže: *Hvaljen neka je Allah, Stvoritelj nebesa i Zemlje, koji meleke s po dva, tri i četiri krila čini izaslanicima; On onome što stvara dodaje što hoće, On, uistinu, sve može.* (Fatir, 1)

O stanovnicima Dženneta Uzvišeni Allah kaže: *I meleki će im ulaziti na svaka vrata: “Mir neka je vama, zato što ste trpjeli, a divno li je najljepše prebivalište!”* (Er-Ra’d, 23–24)

U Buharijevom *Sahihu* navodi se predaja Ebu Hurejre da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Kada Allah zavoli nekog Svoga roba, pozove meleka Džebraila i kaže mu: ‘Ja volim tog i tog Svoga roba, pa ga i ti zavoli!’ i Džebrail ga zavoli. Potom Džebrail pozove stanovnike nebesa (meleke) i kaže im: ‘Allah voli tog i tog Svoga roba, pa ga i vi volite!’ i oni ga zavole. Zatim se ta ljubav spusti i na Zemlju i takav čovjek bude prihvaćen kod ljudi.”²

Također se u Buharijevom *Sahihu* navodi predaja od Ebu Hurejre da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Kada je petak, na svakim džamijskim vratima budu melecij i zapisuju svakog pojedinačno, a kad imam sjedne, oni presavijuu spise i slušaju hutbu.”³

Ovo su jasni dokazi da su melecij u tjelesnom obliku, a ne duhovna sila.⁴

2 Buhari, 7485; Muslim, 2637.

3 Buhari, 3039.

4 *Resail fil-akide*, str. 20–21.

ODNOS IZMEĐU MELEKA I LJUDI

1. Meleci i ljudi

Povezanost meleka s ljudima vrlo je bliska i manifestira se u sljedećem:

Zaduženi su za zametak tokom stvaranja

Ibn Mesud prenosi hadis da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Zaista, stvaranje nekog od vas u utrobi majke traje četrdeset dana, zatim biva ugrušak isto toliko dana, zatim biva gruda mesa isto toliko, a onda Allah pošalje meleka kojem se naredi četiri stvari; kaže mu se: piši njegovo djelo, nafaku, da li će biti sretan ili nesretan, a potom mu se udahne duša.”¹

Bdiju nad ljudima

Uzvišeni Allah kaže: *Za Njega je jednak od vas onaj koji tiho govori i onaj koji to glasno čini, onaj koji se noću skriva i onaj koji po danu hodi. Uz svakog od vas su meleci, ispred njega i iza njega – po Allahovu naređenju nad njim bdiju. Allah neće izmijeniti jedan narod dok on sam sebe ne izmijeni. A kad Allah hoće jedan narod kazniti, niko to ne može spriječiti; osim Njega nema mu zaštitnika.* (Er-Ra'd, 10–11)

Meleci su Božiji izaslanici ljudima i poslanicima

Allah nas je obavijestio da melek Džebrail ima ovu obavezu: *Reci: ‘Ko je neprijatelj Džebrailu? – a on, Allahovom voljom, tebi stavlja na srce Kur’an – koji potvrđuje da su i prijašnje objave istinite – kao putokaz i radosnu vijest vjernicima.* (El-Bekare, 97)

---

1 Buhari, 3208; Muslim, 2643.

U drugom ajetu se kaže: *Donosi ga povjerljivi Džebrail na srce tvoje, da opominješ.* (Eš-Šu'ara, 193–194)

Zaduženi su da pokreću motive dobra kod ljudi

Allah je svakom čovjeku odredio pratioca iz redova meleka te pratioca od džina. U Muslimovom *Sahihu* navodi se predaja od Ibn Mesuda da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Allah je svakom od vas odredio pratioca iz redova džina i pratioca iz redova meleka. A neko upita: ‘Je li i tebi, Allahov poslaniče.’ ‘I meni’, reče on. ‘Ali me je Allah pomogao protiv njega pa je prihvatio islam i naređuje mi samo dobra djela.’”² Vjerovatno ovaj pratilac iz redova meleka nije iz skupine meleka koji su zaduženi da bilježe čovjekova djela, već melek kojeg mu je Allah odredio da ga upućuje i usmjerava. Melek i džin koji prate čovjeka se smjenjuju, šejtan potiče čovjeka na zlo, a melek ga potiče da čini dobra djela. Ibn Mesud prenosi predaju da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Šejtan s čovjekom ima bliske dodire, a i melek ima s njime bliske dodire. Bliski dodir šejtana je da ga navede na zlo i odbacivanje istine, a bliski dodir je meleka da ga navede na dobro i prihvatanje istine. Ko se susretne s tim neka zna da je to od Allaha i neka Mu zahvali, a ko nađe nešto drugo neka traži zaštitu od šejtana! Zatim je proučio ajet: *Šejtan vas plaši neimaštinom i navraća vas da budete škrti, a Allah vam obećava oprost i nagradu Svoju.* (El-Bekare, 268)³

Bilježenje čovjekovih djela

Postoje melec koji bilježe čovjekova dobra i loša djela. O njima se u Kur'anu kaže: *A nad vama bdiju čuvari, kod Nas cijenjeni pisari, koji znaju ono što radite.* (El-Infitar, 10–12)

2 Muslim (2814).

3 Et-Tirmizi (2988), En-Nesai (11051). El-Albani je u djelu *Mevarid ez-zam'an* (38) označio hadis vjerodostojnim.

Uzvišeni Allah odredio je dva meleka da bdiju nad čovjekom, da ga ne napuštaju i da pišu njegova djela i riječi. O tome se u Kur'anu kaže: *Mi stvaramo čovjeka i znamo šta mu sve duša njegova haje, jer Mi smo njemu bliži od vratne žile kucavice. Kad se dvojica sastanu i sjednu jedan s desne, a drugi s lijeve strane, on ne izusti nijednu riječ, a da pored njega nije prisutan Onaj koji bdije.* (Kaf, 16–18)

Uzimaju duše ljudima kada se primakne smrtni čas

Allah je odredio neke meleke da uzimaju duše ljudima kada im se prikuči smrtni čas koji je On odredio. Uzvišeni Allah o tome u Kur'anu kaže: *Reci: "Melek smrti, koji vam je za to određen, duše će vam uzeti, a poslije ćete se Gospodaru svome vratiti."* (Es-Sedžda, 11)

Ovo zaduženje obavlja nekoliko meleka:

On vlada robovima Svojim i šalje vam čuvare; a kad nekome od vas smrt dođe, izaslanici Naši mu, bez oklijevanja, dušu uzmu.

Oni će, poslije, biti vraćeni Allahu, svome istinskom Gospodaru. Samo će se On pitati i On će najbrže obračun svidjeti. (El-En'am, 61–62)

Duše nevjernika i velikih grešnika meleci snažno i silovito uzimaju; čupaju ih bez oklijevanja i nemilosrdno. Uzvišeni Allah kaže: *A da ti je vidjeti nevjernike u smrtnim mukama, kada meleci budu ispružili ruke svoje prema njima: "Spasite se ako možete! Od sada ćete neizdržljivom kaznom biti kažnjeni zato što ste na Allaha ono što nije istina iznosili i što ste se prema dokazima Njegovim oholo ponašali."* (El-En'am, 93)

Također kaže: *A da si samo vidio kad su meleci nevjernicima duše uzimali i po licima ih njihovim i straga udarali: "Iskusite patnju u ognju!"* (El-Enfal, 50)

Potom: *A kako će tek biti kada im meleci budu duše uzimali udarajući ih po obrazima i po leđima njihovim!* (Muhammed, 27)

Što se tiče vjernika, njima melec blago uzimaju duše.

Posvećeni su vjernicima

Njihova posvećenost se manifestuje tako što im iskazuju naklonost, usmjeravaju ih na Pravi put, donose salavat na one koji ljude poučavaju dobru i na one koji čekaju da namaz obave u džematu, koji klanjaju u prvom safu, koji popunjavaju praznine u safu, koji ustaju na sehur, donose salavat na Poslanika, s.a.v.s., i na one koji obilaze bolesnika. Njihova naklonost prema vjernicima očituje se tako što aminuju kada ljudi upućuju dove, traže oprost, kada prisustvuju korisnim skupovima i zajedničkom zikru. Također, upisuju one koji prisustvuju džuma-namazu, silaze kod onih koji uče Kur'an, bore se u ratovima zajedno s vjernicima itd.¹

Preziru nevjernike

Melec ne vole nevjernike zulumćare, već se bore protiv njih, unose nemir u njihova srca i proklinju ih.

2. Odlikovanost meleka i dobrih ljudi jednih nad drugim

Ovo je pitanje oduvijek bilo predmet rasprave, o čemu su govorili mnogi islamski učenjaci. Ispravan stav i rezime ovog pitanja ponudio je Ibn Tejmijje, koji kaže: "Dobri ljudi su bolji od meleka ako se uzme u obzir lijep kraj života, a to će biti kada uđu u Džennet, steknu Allahovu blizinu i visoke stepene, i kada će ih pozdraviti Milostivi i sasvim im se približiti i pokazati, i kada će se oni naslađivati gledanjem u Njegovo plemenito lice. Tada će ih melec služiti dozvolom njihovog Gospodara.

Međutim, melec su bolji ako se uzme u obzir početak. Oni su sada u Božijoj blizini, čisti od onoga s čim se susreće čovjek,

1 Dr. Omer el-Eškar, *Alem el-melaiketi el-ebrar*, 59–76.

zaokupljeni ibadetom prema svome Gospodaru. Nema sumnje da je njihov sadašnji položaj bolji i potpuniji od položaja ljudi.”

Ibn el-Kajjim kaže: “Ovim objašnjenjem oslikava se suština i mudrost odlikovanosti, pri čemu su dokazi obje skupine usklađeni i svako od njih je upravu, a Allah najbolje zna pravu istinu.”¹

---

1 *Medžmu’u el-fetava*, 11/350; Sefarinija, *Levami’u el-envar el-behime* 2/368; *Šerh el-Akide et-Tahavijje*, str. 338; Sujuti, *El-habaik fi ahbari el-melaik* (u ovom se djelu nalazi poduže poglavlje o navedenoj temi), str. 203–251; *Alem el-melaike el-ebrar*, str. 96.

ISLAM SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

TREĆE POGLAVLJE

VJEROVANJE U BOŽIJE OBJAVE (KNJIGE)

Suština vjerovanja u Božije objave

Podudarnosti i razilaženja između Božijih objava

Kur'an, Tevrat/Tora i Indžil/Biblija

SUŠTINA VJEROVANJA U BOŽIJE OBJAVE (KNJIGE)

1. Definicija riječi *el-kutub* u leksičkim i šerijatskim okvirima

Riječ *el-kutub* (knjige) u arapskom je množina od riječi *el-kitab* (knjiga), a označava nešto napisano (*mektub*), poput riječi *firaš* i *mefruš*, te *ilah* i *me'luh*, *giras* i *magrus*.

Inače, riječ *kitab* izvedena je iz tri korijenska konsonanta koja ukazuju na značenje skupljanja i pripajanja. Knjiga je nazvana knjigom (*kitab*) zato što sadržava slova (harfove) koja su spojena jedna s drugim. Od ovog korijena izvedena je i riječ *ketibe* (vojna formacija, četa), a nazvana je tako jer okuplja vojnike i čini jednu kompaktnu vojnu formaciju. Zanimljivo je i da je krojač (*hajjat*) nazvan katibom, jer šije i spaja krajeve platna u odjevni predmet. Tako u djelu *Mekamatul-Hariri* stoji jedan zagonetan stih:

Pisari (*katibine*, misli na krojače), a prsti njihovi slova nisu napisali,
Niti su ijednu knjigu pročitali!?

Što se tiče šerijatskih okvira, pod izrazom *el-kutub* misli se na Allahove knjige, koje je On objavio Svojim poslanicima kao milost i uputu stvorenjima, kako bi stekli sreću na ovom svijetu i na ahiretu.¹

2. Šta podrazumijeva vjerovanje u Božije knjige/objave?

Vjerovanje da su doista objavljene od Uzvišenog Allaha.

Vjerovati u imena ovih objava, odnosno da je Kur'an objavljen Muhammedu, s.a.v.s., Tevrat (Tora) Musau, a.s., Indžil (Biblija) Isau, a.s.,

---

¹ *Resail fi el-akide*, str. 23.

a Zebur (Psalmi) Davudu, a.s. Što se tiče objava koje nam nisu poznate, u njih općenito vjerujemo.

Vjerovati u ona kazivanja koja su u njima istinita, poput kur'anskih obavijesti o tome, potom u ono što nije modificirano ili iskrivljeno, a sastavni je dio prethodnih objava.

Raditi prema uputama koje nisu derogirane, biti zadovoljan i povinovati im se, bez obzira na to jesmo li razumjeli njihovu suštinu ili nismo.

Sve druge objave su objavljivanjem Kur'ana derogirane, odnosno dokinute. Uzvišeni Allah kaže: *A tebi objavljujemo Knjigu, samu istinu, da potvrdi knjige prije nje objavljene i da nad njima bdi.* (El-Maide, 48)

Dakle, riječi “i da nad njima bdi” znače da je Kur'an sudija nad svim prethodnim knjigama, što znači da nije dozvoljeno raditi prema bilo kakvom propisu iz drugih objava, osim ako je to Kur'an potvrdio.²

3. Važnost vjerovanja u Božije knjige

Vjerovanje u Božije knjige vrlo je važno i ono se očituje u sljedećem:

Vjerovanje u njih predstavlja temelj dogmatskog vjerovanja i spada u imanske šarte i nije ispravno vjerovanje onoga koji ne priznaje i ne vjeruje u Božije objave, koje su dostavljene Njegovim poslanicima.

Uzvišeni Allah pohvalio je poslanike, koji su od Njega dostavljali ljudima poruku: *Za one koji su Allahove poslanice dostavljali i od Njega strahovali, i koji se nikoga, osim Allaha, nisu bojali. – A dovoljno je to što će se pred Allahom račun polagati!* (El-Ahzab, 39)

Također je Allah obavijestio da su Poslanik, s.a.v.s., i vjernici vjerovali u sve ono što se objavljuje od Allaha: *Poslanik vjeruje u ono što*

---

² Resail fi el-akide, str. 23.

mu se objavljuje od Gospodara njegova, i vjernici – svaki vjeruje u Allaha, i meleke Njegove, i knjige Njegove, i poslanike Njegove: ‘Mi ne izdvajamo nijednog od poslanika Njegovih.’ I oni govore: “Čujemo i pokoravamo se; oprosti nam, Gospodaru naš; tebi ćemo se vratiti!” (El-Bekare, 285)

Uzvišeni Allah naredio je vjernicima da vjeruju u ono što On objavljuje: *Recite: “Mi vjerujemo u Allaha i u ono što se objavljuje nama, i u ono što je objavljeno Ibrahimu, i Ismailu, i Ishaku, i Jakubu, i unucima, i u ono što je dato Musau i Isau, i u ono što je dato vjerovjesnicima od Gospodara njihova; mi ne pravimo nikakve razlike među njima, i mi se samo Njemu pokoravamo.” (El-Bekare, 136)*

Allah je uništio druge narode jer nisu vjerovali u ono što On objavljuje. Dokaz za to je kazivanje o Salihu, alejhis-selam: *A on ih je već bio napustio i rekao: “O narode moj, prenio sam vam poslanicu Gospodara svoga i opominjao sam vas, ali vi ne volite one koji opominju.” (El-E’raf, 79)*

Svako ko zaniječe nešto što se objavljuje od Allaha smatra se nevjernikom: *O vjernici, vjerujte u Allaha, i Poslanika Njegova, i u Knjigu koju On Svome Poslaniku objavljuje, i u Knjigu koju je objavio prije. A onaj ko ne bude vjerovao u Allaha, i u meleke Njegove, i u knjige Njegove, i u poslanike Njegove, i u onaj svijet – daleko je zalutao. (En-Nisa, 136)*

4. Koristi od vjerovanja u Božije knjige

Vjerovanjem u Božije objave stječu se ogromne koristi, koje se ogledaju u sljedećem:

Znanje i svjesnost o Allahovoj brizi prema ljudima, jer svakom je narodu objava došla da ga usmjeri ka Pravom putu. Shvatanje Allahove mudrosti, jer svakom je narodu propisano ono što mu odgovara i što je u skladu s njegovim stanjem. Pomoću objave čovjek se distancira od ljudskih ideja koje su pogrešne, djelimično tačne ili su plod hira i nepromišljenosti. Vjerovanje u objave znači hoditi ka Pravom putu, bez kolebanja i bilo kakvih deformacija. Radovati

se objavama upućuje na ogromnu dobit: *Reci: "Neka se zato Allahovoj blagodati i milosti raduju, to je bolje od onoga što gomilaju."* (Junus, 58)

Zahvala Uzvišenom Allahu na ovoj blagodati. Izbavljenje iz intelektualne inferiornosti i zbunjenosti.¹

5. Dokazi vjerovanja u Allahove knjige

Postoje mnogi dokazi iz Kur'ana i sunneta koji govore o vjerovanju u Božije knjige. U tom smislu su i riječi Uzvišenog Allaha: *O vjernici, vjerujte u Allaha, i Poslanika Njegova, i u Knjigu koju On Svome Poslaniku objavljuje, i u Knjigu koju je objavio prije.* (En-Nisa, 136);

I reci: "Ja vjerujem u sve knjige koje je Allah objavio." (Eš-Šura, 15)

Poslanik, s.a.v.s., je, kako se navodi u poznatom hadisu, odgovorio Džebrailu kada ga je upitao o imanu: "Iman je da vjeruješ u Allaha, meleke, Njegove knjige i poslanike."²

6. Svrha Božijih objava

Sve Allahove knjige objavljene su s jednim ciljem: da se vjeruje i ibadet čini Allahu Jedinom, Koji nema sudruga, kako bi postale pravac i smisao života ljudima na Zemlji, usmjeravajući ih ka dobročinstvu. One su svjetlo koje pokreće njihove duše, obasjava tmine i osvjetljava sve sfere njihovog života.³

7. Šta je kontradiktorno vjerovanju u Božije knjige

Kontradiktorno je njihovo poricanje, nevjerovanje i izobličavanje. Tu je i okretanje od Kur'ana i suprotstavljanje njemu, tvrdnja da je derogiran, prihvatanje nečeg drugog po čemu će se suditi, tvrdnja da je manjkav te pokušaj da se napiše nešto slično njemu.

1 *Resail fi el-akide*, str. 23.

2 Buhari, 50; Muslim 8.

3 Dr. Omer el-Eškar, *Er-Resail ve er-risalat*, str. 235.

PODUDARNOSTI I RAZLIČITOSTI IZMEĐU NEBESKIH OBJAVA

1. Teme u vezi s kojima se podudaraju nebeske objave

Nebeske objave slažu se u vezi sa sljedećim činjenicama:

Jedno ishodište – sve nebeske knjige objavio je Uzvišeni Allah. Jedan cilj – sve nebeske knjige pozivaju da se samo Uzvišeni Allah obožava i da Mu se u tome niko i ništa ne pridružuje, i pozivaju da se prihvati vjera islam. Islam je vjera svih poslanika, tako da je i primarni cilj nebeskih knjiga pozivanje u vjeru islam i da se samo Uzvišeni Allah obožava. Sve nebeske knjige bave se dogmatskim pitanjima vjere, tretirale su i vjerovanje u metafizički svijet, sadrže postulate vjere, kao što je vjerovanje u poslanike, proživljenje, vjerovanje u ahiret itd. Dogmatska pitanja spadaju u sadržaje koji se ne derogiraju.¹Sadrže opće prinpice – nebeske knjige ustanovljavaju opće principe koje čovječanstvo treba pojmiti. Primjer takvog jednog principa jeste nagrada i kazna, a to znači da će čovjek biti pitan za svoja djela: bit će kažnjen zbog grijeha i loših djela koje je uradio, ali neće odgovarati za djela koja su drugi uradili; bit će nagrađen za dobročinstvo koje je uradio, ali neće imati nagradu za dobročinstvo koje su uradili drugi. Potiče se na odgajanje duše, pojašnjavajući da se istinska sreća postiže odgajanjem duše u poslušnosti Uzvišenom Allahu, uz obožavanje samo Njega, dajući prednost “životu koji dolazi” u odnosu na “život koji prolazi.” Još jedan princip glasi da dobri, iskreni i bogobožajni Allahovi robovi zaslužuju da budu nasljednici na Zemlji i da na kraju pozitivan ishod bude za bogobožajne. Ukazuju na pravdu i pravičnost

---

1 *Da'vetu et-tevhid*, str. 199–202, str. 218–220.

– svi su poslanici propagirali pravdu i pravičnost. Sve nebeske knjige jedinstvene su u borbi protiv nereda i raznih devijantnih oblika, bez obzira na to da li je u pitanju dogmatska, moralna ili devijantnost iskonske ljudske prirode, ili se radi o nasrtanju na ljude, varanju i ukidanju na litru i kantarau itd. Nebeske objave pozivaju ka etičkim vrijednostima. Sve nebeske knjige pozivaju ka uzvišenim moralnim principima, kao što su: oprost, strpljenje, lijepa riječ, dobročinstvo prema roditeljima, pridržavanje i ispunjavanje obaveza, održavanje rodbinskih veza, gostoprimstvo, skromnost i poniznost, ljubazan odnos prema siromašnima te drugi oblici moralnih principa. Obavljanje vjerskih dužnosti – mnoge vjerske dužnosti koje danas obavljamo (namaz, zekat, post, hadž itd.) bile su poznate kod drugih poslanika i njihovih sljedbenika.²

2. Oblasti u vezi s kojim se nebeske objave razlikuju

Nebeske knjige razlikuju se kad je u pitanju vjerozakon. Tako se vjerozakon kod Isaa, a.s., razlikuje u vezi s nekim pitanjima od vjerozakona koji je naučavao Musa, a.s., dok se vjerozakon Muhammeda, s.a.v.s., razlikuje od onog koji su zagovarali Isa, a.s., i Musa, a.s.

Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže: *“Svima vama smo zakon i pravac propisali.”* (El-Maide, 48)

Međutim, ovo ne znači da se šerijat kod svih njih u potpunosti razlikovao; ko razmisli o šerijatskim propisima shvatit će da se vjerski propisi kod poslanika nisu razlikovali u temeljnim principima. Neke stavke smo već spomenuli, što znači da su razlike postojale u nekim detaljima.

Broj namaza/molitvi, broj njihovih rekata, uvjeti da bi se obavila molitva, iznos visine zekata, načini iskazivanja pobožnosti i slična pitanja razlikuju se od jednog do drugog vjerozakona.

² *Er-Resail ve er-risalat*, str. 235–249.

Tako je Uzvišeni Allah, kao vid Svoje mudrosti, dozvolio neke stvari u jednom šerijatu, dok ih je u drugom zabranio, što je samo Njemu znano i nije potrebno da to poznajemo. Primjeri koji potkrepljuju navedeno su sljedeći:

Post – postač se mrsio po zalasku Sunca i bilo mu je dozvoljeno da jede, pije i spolno opći do zore, ako ne spava. Ako bi spavao prije zore, navedeno bi mu bilo zabranjeno sve do zalaska Sunca sljedećeg dana. Uzvišeni Allah olakšao je ovom ummetu ovaj propis dozvoljavajući navedeno od zalaska Sunca pa sve do zore, bez obzira na to da li je spavao ili ne:

Dozvoljava vam se da se u noćima dok traje post sastajete sa svojim ženama; one su odjeća vaša, a vi ste njihova odjeća. Allah zna da vam je bilo teško, pa je prihvatio pokajanje vaše i oprostio vam. Zato se sada sastajte s njima u želji da dobijete ono što vam je Allah već odredio. Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore; od tada postite sve do noći. Sa ženama ne smijete imati snošaja dok ste u itikafu u džamijama. To su Allahove granice, i ne približujte im se! Eto tako Allah objašnjava ljudima propise Svoje da bi se onoga što im je zabranjeno klonili. (El-Bekare, 187)

Pokrivanje stidnih mjesta tokom kupanja – ovo nije bila obaveza kod Benu Israilćana. U hadisu koji bilježe Buhari i Muslim se navodi: “Benu Israilćani su se kupali goli, posmatrajući stidna mjesta jedni drugih, dok se Musa, a.s., kupao odvojeno.”¹

Zabranjena djela – Uzvišeni Allah dozvolio je brak između Ademovih sinova i kćeri, a poslije toga je ovo bilo zabranjeno. Nadalje, u vjerzakonu Ibrahima, alejhis-selam, bilo je dozvoljeno da čovjek osim supruge ima robinju i da s njom ima intimne odnose. Tako je postupio i sam Ibrahim, alejhis-selam, koji je osim supruge Sare imao i Hadžeru, koja je bila robinja. Ovaj propis Uzvišeni Allah je u Tevratu zabranio Benu Israilćanima. Također, bila je dopuštena ženidba dvjema sestrama.

---

1 Buhari, 278; Muslim, 339.

Tako se Jakub, a.s., oženio dvjema kćerkama svoje tetke, Lejjom i Rahelom. Benu Israilćanima je u Tori (Tevratu) to bilo zabranjeno.

Uzvišeni Allah nas u suri El-En'am obavještava o djelima koja je zabranio jevrejima: *Jevrejima smo sve životinje koje imaju kopita ili kandže zabranili, a od goveda i brava njihov loj, osim onog s leđa ili s crijeva, ili onog pomiješanog s kostima. Time smo ih zbog zuluma njihova kaznili; i Mi, zaista, govorimo istinu.* (El-En'am, 146)

Kada je došao Isa, a.s., Benu Israilćanima je dozvolio neke postupke koji su im prije bili zabranjeni. Uslijedila je posljednja objava, koja je sa postavila pravilo da je dozvoljeno sve što je lijepo, a zabranjeno sve što je ružno. Posljednja Božija objava upućena je cijelom čovječanstvu, sve do Sudnjeg dana, za razliku od prijašnjih vjerezakona, koji su bili striktno namijenjeni jednom narodu ili su bili predviđeni za određeni period, dok su u drugom dokinuti.²

---

² *Er-Resail ve er-risalat*, str. 250.

KUR'AN, TEVRAT I INDŽIL

U suštini, Kur'an, Tora/Te vrat i Biblija/Indžil smatraju se najznačajnijim nebeskim objavama.

1. Časni Kur'an

Kur'an je posljednja nebeska knjiga. Najopsežnija je, sveobuhvatna i donosi vrijednosni sud o drugim nebeskim objavama.

Već smo nešto govorili o Kur'anu kada smo govorili o izvorima islamskog zakonodavstva.

O Kur'anu će biti više riječi kada se bude govorilo o nadnaravnostima u Kur'anu, odnosno u osmom poglavlju, pod naslovom "Dokazi o istinitosti islama".

2. Te vrat/Tora

Značenje riječi Te vrat

Te vrat je hebrejska riječ i u prijevodu znači "vjerozakon", odnosno "zakon" (*en-namus*) ili "uputa" (*el-huda*).¹ U suštini, riječ Te vrat u osnovi i muslimana označava knjigu koja je objavljena Musau, a.s.

Te vrat je vrlo bitna knjiga jer je obujmila svjetlo i uputu, o čemu Uzvišeni Allah kaže: *Mi smo objavili Te vrat, u kome je uputstvo i svjetlo. Po njemu su jevrejima sudili vjerovjesnici, koji su bili Allahu poslušni i čestiti ljudi, i učeni, od kojih je traženo da čuvaju Allahovu knjigu, i oni su nad njom bdjeli. Zato se, kada budete sudili, ne bojte ljudi, već se bojte Mene, i*

---

1 Dr. Saud el-Halef, *Ed-Dirasat fi el-edjani el-jehudijje ve en-nasranijje*, str. 74.

ne zamjenjujte riječi Moje za nešto što malo vrijedi! A oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici. (El-Maide, 44);

Mi smo Musau Knjigu dali da učinimo potpunom blagodat onome koji će prema njoj postupati i kao objašnjenje svemu i uputu i milost – da bi oni povjerovali da će pred Gospodara svoga stati. (El-En'am, 154)

Uzvišeni Allah na mnogo mjesta navodi Tevrat i Kur'an zajedno jer se smatraju najboljim Božijim knjigama koje su objavljene stvorenjima.

Ovaj presjek ukratko oslikava činjenicu o Tevratu, koji je objavljena Musau, a.s.

Tevrat/Tora u današnje vrijeme

Tora koja postoji danas i na koju misle jevreji kada upotrebljavaju taj termin odnosi se na vjerovodstvo za koji jevreji smatraju da ga je Musa, a.s., napisao svojom rukom.

Danas se ovi spisi zovu Petoknjžje i obuhvataju pet sljedećih knjiga:

Knjiga postajanja (postanka) – Govori o stvaranju svijeta, pojavi čovjeka, potopu u vrijeme Nuha, a.s., rođenju Ibrahima, a.s., pa sve do smrti Jusufa, a.s.

Knjiga izlaska – govori o životu Benu Israilćana u Egiptu od smrti Jusufa, a.s., do njihovog izlaska iz Egipta u zemlju Kenanaca, zajedno s Musaom, a.s., i Jušoom b. Nunom. Također, govori o događajima koji su ih zadesili nakon izlaska.

Levitski zakonik – ova knjiga povezuje se s Levijem b. Jakubom. U njoj se govori o higijeni, prinošenju žrtava, zavjetu, veličanju Haruna (Arona) i njegovih potomaka.

Knjiga brojeva – obuhvata plemena Benu Israila od vremena Jakuba, a.s., njihove pripadnike i stoku.

Ponovljeni zakonik – u njoj se opetovano navode zakoni i iznova se navode naredbe i zabrane koje se odnose na jevreje. Ova knjiga završava smrću Musaa, a.s.¹

Kršćani nekada sve spise Starog zavjeta nazivaju Torom.² Prema protestantskoj verziji, ima trideset četiri spisa koji su pridodati Tevratu, tako da je konačan broj trideset devet (zajedno s pet navedenih knjiga) i one se kod kršćana nazivaju *Starim zavjetom*, koji se, opet, dijeli na pet cjelina:

Petoknjižje – pet Musaovih knjiga

Povijesne knjige (njih trinaest)

1. *Jošua*
2. *Knjiga o Sucima*
3. *Ruta*
4. *Prva knjiga o Samuelu*
5. *Druga knjiga o Samuelu*
6. *Prva knjiga o kraljevima*
7. *Druga knjiga o kraljevima*
8. *Prva knjiga Ljetopisa*
9. *Druga knjiga Ljetopisa*
10. *Ezra*
11. *Nehemija*
12. *Estera*
13. *Jona (o Junusu, a.s.)*

---

1 Muhammed es-Sujani, *Mukarene bejne el-Kuran ve et-Tevrat; Ed-Dirasat fi el-edjan el-jehudijje ve en-nasranijje*, str. 74–75.

2 *Kamus el-kitab el-mukaddes*, str. 467; *Dirasat fi el-edjan*, str. 75.

Navedeni spisi govore o pripadnicima Benu Israila nakon Musaa, a.s., sve do njihovog povratka u Palestinu iz babilonskog sužanjstva, nakon čega su podigli Drugi hram, jer je Prvi hram bio srušen. Prva knjiga Ljetopisa i Druga knjiga Ljetopisa govore o Benu Israilćanima i njihovom rodoslovlju, počevši od Adema (Adama), a.s., pa sve do perzijskog kralja Kira. Knjiga o Joni (Junusu, a.s.) govori o odnosu ovog poslanika sa stanovnicima Ninive, kojima je bio poslat.³ Grad se nalazio kod Mosula, na rijeci Tigris, i bio je glavni grad asirske civilizacije.⁴

Proročke knjige – ima ih petnaest i dijele se na: Izaija, Jeremija, Ezekiel, Daniel, Hošea, Joel, Amos, Obadija, Mihej, Nahum, Habakuk, Sefanija, Hagaj, Zaharija, Malahija. U ovim knjigama govori se o predviđanjima i proročanstvima šta će se desiti s Jevrejima i s drugima koji su im bliski. U njima se navode prijetnje upućene pripadnicima Benu Israila (jevrejima) i navode obećanja o njihovom povratku i pobjedi koju će ostvariti. Ove knjige pripisuju se onima koji su živjeli za vrijeme babilonskog sužanjstva i nakon njega.

Mudrosne knjige – obuhvataju pet poglavlja: Job (Ejub, a.s.), Izreke, Propovjednik, Pjesma nad pjesmama, Tužaljke (Plač Jeremijin).

Psalmi (Zebur) – predstavljaju stihove (psalme) koji se povezuju s Davudom (David), a.s.⁵

3 Niniva je grad u koji je bio poslat Junus, a.s.

4 *Mu'džem el-buldan*, 5/339; *Kamus el-kitab el-mukaddes*, str. 990; *Dirasat fi el-edjan*, str. 76.

5 Nakon što je naveo imena ovih spisa, dr. Saud b. el-Halef kaže da je primjetno kako sljedbenici Biblije dijele Bibliju po cjelinama od kojih svaka sadrži poglavlja. Može se reći da u tom pogledu nalikuje Kur'anu, koji je podijeljen na cjeline (džuzeve). U Bibliji ove cjeline sadrže stavke, koje mogu biti duže i kraće, čime nalikuju kur'anskim ajetima. Što se tiče redoslijeda, on je u Bibliji koncipiran shodno temama, dok je kod jevreja redoslijed ovakav: 1. Petoknjižje (Musaovim zakonima); 2. Proroci, koji se dijele na: Jošua, Suci, Samuel I i II, i Kraljevi I i II. Potom kasniji proroci: Izaija, Jeremija, Ezekiel i mali proroci, svih dvanaest u jednoj knjizi (Hošea, Joel, Amos, Obadija, Jona, Mihej, Nahum, Habakuk, Sefanija, Hagaj, Zaharija, Malahija); 3. Spisi: Psalmi, Job, Izreke, Ruta, Pjesma nad pjesmama, Propovjednik, Tužaljke, Estera, Daniel, Ezra, Nehemija, Ljetopisi I i II. Pogledati *Dirasat fil-edjan*, str. 77.

Ove spise priznaju jevreji i protestanti, dok katolici i pravoslavni priznaju grčku verziju, tako da se Starom zavjetu pridodaje sedam knjiga: Tobija, Judita, Knjiga Mudrosti, Knjiga Sirahova, Baruhova knjiga i Prva i Druga knjiga o Makabejcima.¹

3. Talmud

Talmud je knjiga koja predstavlja izvor jevrejske vjere. Riječ *Talmud* znači učenje i proučavanje jevrejske vjere. Sastoji se iz dva dijela: Mišna (*Mishnah*), koja predstavlja pisani pregled vjerozakona, odnosno jevrejskog usmenog prava.

Tumačenje ili Gemara, u značenju upotpunjavanje.

Talmud je usmeni vjerski zakonik koji su tajno prenosili jevrejski rabini Farizeji s generacije na generaciju. Potom su, u prvom i drugom stoljeću, iz straha da se ne zagubi, odlučili sakupiti ovaj usmeni zakonik, kojem su dali ime Mišna (*Mishnah*). Zatim su Mišne protumačene i pojašnjene, a takvo je tumačenje dobilo ime Gemara. Sva ova tumačenja nastajala su tokom dugog perioda, odnosno od drugog do kraja šestog stoljeća. Knjigu su tumačili rabini iz Babilona i Palestine. Dobila je naziv Mišna, a tumačenja u njoj nazivaju se Gemara, dok se jednim imenom nazivaju Talmud.

Oni komentari i tumačenja koja se pripisuju babilonskim rabinima nazivaju se Babilonskim Talmudom, dok se učenja i komentari koji su pripisani palestinskim rabinima nazivaju Palestinskim Talmudom.

Talmud uzdižu i veličaju jevreji Farizeji, dok ga mnoge druge jevrejske sekte odbacuju.² Talmud ima ogroman utjecaj na psihologiju jevreja.

---

1 *Dirasat fil-edjan*, str. 76–77.

2 *El-Kenz el-mersud fi kavaidi et-Talmud*, prijevod na arapski jezik Jusuf Nasrullah, str. 47–50; *Dirasat fil-edjan*, str. 120–121.

4. Modificiranje/iskrivljavanje Tevrata/Tore

Svaki razuman čovjek, posebno musliman vjernik, zna da Tevrat, koji je objavljen Musau, a.s., nema nikakve veze s većinom onoga što sadrže jevrejske knjige, a razlozi za to su sljedeći:

Tora je sedam puta bila izložena gubljenju, prepisivanju, izmjenama i uništenju, još od vremena Sulejmana, a.s., 945. god. p.n.e., pa sve do 613. godine, kada se desilo sedmo uništenje, što dokazuje da je izvorna Tora nestala i da je njen lanac prenosilaca prekinut.

Dogmatska učenja u njoj su neosnovana i ne odražavaju ni najmanju sponu s naučavanjima koja su propovijedali poslanici.

Ona sadrži i manjkavosti koje se tiču Boga, kojeg porede sa stvorenjima. Tako govori da se Bog hrvao s Jakovom (Jakubom) cijelu noć i da ga je Jakov pobijedio.

Također, tvrde da se Bog pokajao što je stvorio ljude kada je vidio njihove grijehе te da je toliko plakao da se razbolio od upale očiju, pa su ga melecі obilazili u toj bolesti. Doista je Uzvišeni Allah iznad svega onoga što zulumčari govore.

Vrijeđa poslanike, iznoseći klevete na njih, poput tvrdnje da je Božiji poslanik Harun bio taj koji je načinio tele i obožavao ga s Israilćanima, ili tvrdnje da je poslanik Lut pio vino sve dok se nije opio, zatim je prišao svojim dvjema kćerkama i naizmjenično bludničio s njima, ili tvrdnje da je poslanik Sulejman pred kraj svog života napustio vjeru i klanjao se kipovima, kojima je sagradio hram. Tu su i mnogi drugi sramotni postupci koji se pripisuju poslanicima, alejhumusselam,³ od čega su oni čisti.

³ *Er-Resail ve er-risalat*, str. 104–105; *Dirasat fi el-edjan*, 94–124.

Pored toga on sadrži mnoge obmane, kontradiktornosti i mnoge nemogućnosti.¹

Razilaženja i sukob između Tore i savremenih naučnih činjenica jasno upućuju na to da Tora obiluje greškama i izmišljotinama. O ovoj temi vrlo jasno govore dvije knjige: *Aslul-insan* i *Et-Tevrat vel-Indžil vel-Kur'an vel-ilm*, koju je napisao francuski učenjak Moris Bukaj (Maurice Bucaille). On je utvrdio naučne greške u Tori i Bibliji dokazujući pritom da se Kur'an ne suprotstavlja i ne dolazi u sukob sa savremenim naučnim činjenicama. Čak je naveo i naučne činjenice koje je Kur'an prije više od 1400 godina potvrdio.²

5. Indžil/Biblija

Etimologija riječi Indžil

El-Indžil je grčka riječ i znači "lijepa ili radosna vijest".³

Indžil je kod muslimana značajna knjiga, koju je Allah objavio Isau, a.s., kako bi njome upotpunio Tevrat (Toru), potvrdio ga i izrazio saglasnost s mnogim propisima vjerzakona te da bi ukazao na Pravi put, razlučio istinu od neistine i pozvao u obožavanje Allaha, Jednog, Jedinog.

U suštini, ovo bi bile glavne karakteristike Indžila, koji je objavljen Isau, a.s. Nakon što je Uzvišeni Allah uzeo Isaa, a.s., Sebi, došlo je do izobličavanja, modificiranja Biblije, dodavanja određenih postulata i brisanja drugih.⁴

1 Šejh Zijad b. Jahja er-Rasi, *El-Bahsu es-sahih fi ijima huve ed-dinus-sahih*, str. 239–309. Zijad b. Jahja bio je kršćanski učenjak, konvertit je u islam. On je spomenuo trideset primjera iz Biblije i Tore koji su vrlo sumnjivi i kontradiktorni.

2 Muhammed es-Sujan, *Mukarane et-Tevrat ve el-Kur'an*, str. 35; Moris Bukaj, *Et-Tevrat vel-Indžil vel-Kur'an vel-ilm* (prijevod Hasan el-Halid).

3 *Kamusul-kitab el-mukaddes*, str. 120; *Dirasat fil-edjan el-jehudijje ven-nasranijje*, str. 197.

4 *Dirasat fil-edjan*, str. 197.

6. Biblija nakon Isaa, a.s.

Sveta knjiga kod kršćana obuhvata Tevrat (Toru) i druge spise koji su joj pridodati, zatim evanđelja zajedno s poslanicama.

Tora i drugi spisi nazivaju se Starim zavjetom, dok se drugi dijelovi Biblije i poslanice prvih učenika/apostola evanđelja smatraju Novim zavjetom.

Kršćani štiju sve što se nalazi u Starom i Novom zavjetu, koje su sabrali u jednu knjigu, nazvavši je Svetom knjigom, odnosno Biblijom. Kršćani smatraju da su propisi starog zavjeta derogirani i ne primjenjuju ništa od njih, jer je ih je Pavle dokinuo. Međutim, oni stari zavjet smatraju svetim i iz njega crpe vjersko znanje o stvaranju nebesa i zemlje,⁵ stvaranju čovjeka, potom su tu kazivanja o poslanicima, zatim citati koji se odnose na molitve, posebno u psalmima, koji obiluju molitvama i prizivanju Boga.⁶

Novi zavjet obuhvata evanđelja, poslanice ili poruke i prema onome što je zapisano u njima obuhvata: Isaovo (Isusovo) pozivanje i dio povijesti koji se odnosi na njegov period. Sadrži dijelove pozivanja Isusovih učenika, apostola te period u kojem su živjeli, kao i druge vjerske poruke.

---

5 Stari zavjet obuhvata trideset devet protokanonskih i sedam deuterokanonskih knjiga, koje su kod protestanata poznate kao apokrifi. Dije se na Petoknjžje (knjige Zakona), Povijesne knjige, Mudrosne knjige, Psalme i Proročke knjige. Jedina razlika između protestantske i hebrejske verzije jeste podjela knjiga. Hebrejski Tanakh sastoji se od dvadeset četiri knjige, a knjige o Samuelu, kraljevima te ljetopisi smještene su svaka posebno u jednu knjigu. U pravoslavnom i protestantskom kanonu Starog zavjeta ne nalaze se četiri historijske (Tobija, Judita, dvije knjige o Makabejcima) i dvije mudrosne knjige (Knjiga mudrosti, Knjiga Sirahova). Dvije posljednje pravoslavna crkva priznaje za svete knjige, ali nisu u biblijskom kanonu. (op. prev. N. Omerbašić)

6 *Dirasat fil-edjan el-jehudijje ve en-nasranijje*, str. 195.

Novi zavjet posložen je na sljedeći način:

Evandjelje po Mateju

Evandjelje po Marku

Evandjelje po Luki

Evandjelje po Ivanu

Djela apostolska

Poslanica Rimljanima

Prva poslanica Korinćanima

Druga poslanica Korinćanima

Poslanica Galaćanima

Poslanica Efežanima

Poslanica Kološanima

Poslanica Filipljanima

Prva poslanica Solunjanima

Druga poslanica Solunjanima

Prva poslanica Timoteju

Druga poslanica Timoteju

Poslanica Titu

Poslanica Filemonu

Poslanica Hebrejima

Jakovljeva poslanica

Prva Petrova poslanica

Druga Petrova poslanica

Prva Ivanova poslanica

Druga Ivanova poslanica

Treća Ivanova poslanica

Judina poslanica

Otkrivenje¹

Priznata evanđelja kod kršćana

Evanđelje po Mateju

Matej je jedan od dvanaest Isusovih učenika, apostola. On je sakupio evanđelje na hebrejskom odnosno sirjanskom jeziku. Posljednji primjerak koji je pronađen bio je napisan na grčkom jeziku. Postoji razilaženje u vezi s tim ko je sakupio, a ko preveo ovo evanđelje.²

Evanđelje po Marku

Ovo evanđelje napisao je Ivan koji je bio poznat po nadimku Marko. Nije bio jedan od dvanaest Isusovih apostola, učenika koji su bili privilegovani da budu u njegovoj blizini.

Porijeklo mu je jevrejsko. Njegova porodica bila je nastanjena u Jerusalemu u vrijeme pojave Isusa i bio je među prvima koji su se odazvali Isusovom pozivu. Također, prema njihovom vjerovanju bio je među sedamdeset onih kojima se ukazao Sveti Duh nakon Isusovog uskrsnuća.³ Bio je vrlo aktivan u širenju kršćanstva u Antiohiji, sjevernoj Africi, Egiptu, Rimu. Ubijen je oko 62. godine.⁴

1 *Dirasat fi el-edjan el-jehudijje ve en-nasranijje*, str. 195–196.

2 *Muhadarat fi en-nasranijje*, str. 40.

3 *Muhadarat fi en-nasranijje*, str. 46.

4 *El-Mevsua*, str. 501.

Evandjelje po Luki

Smatra se da je Luka rođen u Antiohiji. Zanimao se za medicinu i bio je vrlo uspješan na tom polju. Bio je saradnik i pratilac apostola Pavla.¹

Evandjelje po Ivanu

Ivan je bio jedan od Isusovih učenika. Isus ga je mnogo volio. Neki smatraju da je Ivan nepoznanica. Bio je izdvojen, u ranom periodu kršćanstva, u mišljenju o Svetom trojstvu predstavljajući Isusa kao božanstvo.²

Kritike

Mnogi islamski učenjaci, tradicionalni i savremeni, te konvertiti u islam, oni koji su se oslobodili jarma slijepog slijedenja, pojasnili su ishodišta navedenih evandjelja, koja kršćani danas propagiraju. Uputili su mnoge kritike. Između ostalih, navest ćemo Ibn Tejmiju i njegovu knjigu *El-Dževabu-s-sahih limen beddele dinel-Mesih* te Ibn el-Kajjima i njegovu knjigu *Hidajetul-hijara fi edžvibeti el-jehud ven-nesara*.

Od savremenih učenjaka spomenut ćemo šejha El-Hindija i njegovo djelo *Izhar el-hakk* te Muhammeda b. Zehrea i njegovo djelo *Muhadarat fin-nasranijje*. Među kršćanskim učenjacima koji su primili islam jesu Zijad b. Jahja er-Rasi, koji je napisao *El-Bahsu-s-sarih fi ejjima huve ed-dinus-sahih*, te Ibrahim Halil Ahmed, čije je djelo *Muhadarat fi mukarene el-edjan*.

U nastavku navodimo ishodišta današnjih evandjelja:

Pavle u svojim poslanicama navodi da su prvi kršćani vjerovali da je Bog objavio Knjigu Isusu (Isau, a.s.) i nazvao je imenom Indžil, a da

---

1 *Muhadarat fi en-nasranijje*, str. 47.

2 *El-Mevsua*, str. 501.

je Isa, a.s., pozivao da se u nju vjeruje. Međutim, kršćani ne znaju ništa o sudbini ove knjige. Današnja evanđelja, koja kršćani propovijedaju, nisu nastala od Isusa niti su objava, već su napisana nakon Isusove smrti. Evanđeljima se manipuliralo tokom njihovog prepisivanja, dešavale su se modifikacije i izobličenja. Evanđelja obiluju kontradiktornostima i razilaženjima, a učenjak El-Hindi je u svojoj knjizi *Izharu-l-hakk* naveo više od stotinu kontradiktornosti između ovih evanđelja.³

Kršćani ne znaju sa sigurnošću kada su ove knjige nastale i kada su postale obavezne, odnosno kada su preuzele odlike svetosti. Oni smatraju da su tokom četvrtog stoljeća ova evanđelja postepeno postajala sveti tekstovi.

Lanac prenosilaca ovih evanđelja, koji bi ih povezao s njihovim autorima, je prekinut, tako da kršćani ne znaju njihovo pravo ishodište, već je smatrano da ova evanđelja pripadaju ovim autorima, pa su ih kršćani njima pripisali, smatrajući to ispravnim stajalištem, iako o tome ne postoji nijedan pouzdan dokaz. Ova činjenica ne doprinosi odgovarajućoj ubijeđenosti ljudi u namjeru koju ove knjige propagiraju, a to je izbjegavanje Božijeg gnjeva i postizanje Njegovog zadovoljstva. Govore o nedostacima koji se pripisuju Bogu. Zatim, navode da su poslanici ružno postupali. Evanđelja sadrže besmislena i netačna dogmatska naučavanja. U koliziji su s naučnim činjenicama, što su ustanovili neki učenjaci, između ostalih i Moris Bukaj.⁴

Ova su evanđelja, bez obzira na to što su izobličena, lišena bilo kakvog političkog, socijalnog, ekonomskog i naučnog ustrojstva.

U suštini, današnja evanđelja ne predstavljaju svetu knjigu koja je objavljena Isau (Isusu), a.s., već predstavljaju simbiozu drugih religija i idolopoklonstva koje nalikuju hinduskom, grčkom i staroegipatskom.

³ Muhammed Ebu Zehre, *Muhadarat fi en-nasranijje*, str. 981.

⁴ *Mukarene et-Tevrat ve el-Kur'an*, str. 35.

Ona predstavljaju način vjerovanja kakvo je ustanovio Sveti Pavao, koji je izmijenio kršćansko učenje. Međutim, ovo ne znači da u evanđeljima ne postoje djelići istine ili Isusovih riječi, mada se to ne može utvrditi kritičkim naučnim mjerilima. Ali, tako se može reći jer se u Kur'anu može naći potvrda o istinitosti tih dijelova.¹

Da li je dozvoljeno slijediti Toru i Bibliju nakon što je objavljen Kur'an

Shodno činjenicama koje smo već naveli, ovo nikako nije dopušteno. Naročito kada se zna da su te knjige, makar i pretpostavili da su ispravne, objavljene određenom narodu i u određeno vrijeme i da su objavom Kur'ana dokinute.

Prema tome, nije dopušteno raditi prema ovim knjigama, osim ako je nešto Kur'anom potvrđeno. Zato je vrlo očita zalutalost jevreja i kršćana u njihovim tvrdnjama, o čemu se u hadisu Božijeg Poslanika, s.a.v.s., kaže: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, nema nikog iz ovog ummeta (naroda) ko čuje za mene, bio jevrej ili kršćanin, a potom umre i ne povjeruje u ono s čime sam poslan, a da neće biti stanovnik Vatre."²

---

1 *Kitab el-bahsi-s-sarih*, str. 239–309, *Dirasat fil-edjan*, str. 210–214.

2 Muslim, 153.

ISLAM SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

ČETVRTO POGLAVLJE

VJEROVANJE U POSLANIKE

Pojam vjerovjesništva i poslanstva

Činjenice o poslasticima i vjerovjesnicima, njihova sačuvanost od grijeha i korist (plodovi) vjerovanja u njih

Dogmatika posljednjeg poslanstva

POJAM VJEROVJESNIŠTVA I POSLANSTVA

1. Definicija vjerovjesništva i poslanstva (*en-nubuvve* i *er-risale*) u leksičkim okvirima

Definiranje riječi en-nubuvve u okviru leksike

Etimologija riječ *en-nubuvve* obuhvata tri ishodišta. Ako je derivirana iz oblika *en-nebe'*, što znači 'važna vijest', pojam *en-nubuvve* označavao bi obavijest. Ukoliko je derivirana iz oblika *en-nebave*, odnosno *nebvət*, što upućuje na veličinu i uzvišenost itd., vjerovjesništvo označava nešto uzvišeno i veličanstveno.

Ako je, pak, derivirana iz oblika *en-nebijj*, što znači 'smjer', 'put' i 'pravac', riječ *en-nubuvve* značila bi put ka Uzvišenom Allahu.¹

Tačno je da pravo (legitimno) vjerovjesništvo obuhvata sva ova značenja, jer ono ukazuje na obavijesti o Allahu (on obavještava u ime Njega), što govori o ugledu nosioca vjerovjesništva, kojim je on počašćen i odlikovan. Dakle, vjerovjesništvo je put koji vodi do Uzvišenog Allaha. Međutim, najprikladnije značenje *en-nubuvve* i *en-nebijj* jeste da je ono derivirano (izvedeno) iz riječi je iz riječi *en-nebe*, jer svaki je vjerovjesnik Allahov izaslanik. On obavještava ljude o Allahu i u tome se očituje njegovo vjerovjesništvo. Shodno tome vjerovjesništvu se potvrđuju odlike uzvišenosti i ugleda, kao i to da je ono put koji vodi do spoznaje Uzvišenog Allaha.

Potvrda navedenih značenja (upotrebe riječi *nebe'* u značenju haber) nalazi se u Kur'anu, gdje Uzvišeni Allah kaže: *Obavijesti robove Moje da sam Ja, zaista, Onaj koji prašta i da sam milostiv.* (El-Hidžr, 49);

---

1 Ibn Faris, *Mu'džem el-mekajis el-luga*, 5/384–385; Ibn Menzur, *Lisan el-Arab*, 1/162–164.

Obavijestio me je Onaj koji sve zna i kome ništa nije skriveno.
(Et-Tahrim, 3)

I u desecima drugih kur'anskih ajeta riječ *el-inba'* (obavještenje) upućuje na *el-ihbar* (saopćenje, obavijest). Ovim se konstatira da je riječ *en-nubuvve* derivirana iz riječi *en-nebe'*, koja znači *el-ihbar*, tako da riječ *en-nebijj* označava nekoga ko je obaviješten od strane Uzvišenog Allaha (*el-muhber min Allah*), odnosno *el-muhbir 'an Allah*, onoga ko obavještava o Allahu (odnosno u ime Njega).

Definicija riječi er-risale u leksičkim okvirima

Osnova ove riječi su tri slova: R-S-L. Izraz *er-resul* izveden je iz oblika *el-irsal*, što znači napućivanje, odnosno usmjeravanje, u smislu da je poslanik taj koji usmjerava ljude. Moguće je i da se radi o izvedenici pojma *et-tetabu'u* - uzastopnost, jer se za mlijeko koje teče iz vimena kaže *reselel-lebenu*. Prema tome, značenje riječi *er-resul* izvedeno je iz činjenice da on napućuje i usmjerava ljude ili iz činjenice da mu Objava neprestano dolazi.²

Ovo bi bio koncizan presjek pojmova *en-nebijj* i *er-resul* u okvirima leksike.

2. Definicija vjerovjesništva (*en-nubuvve*) i poslanstva (*er-risale*) u šerijatskim okvirima

U šerijatskim okvirima, vjerovjesništvo i poslanstvo je odlika svojstvena osobi koju je Uzvišeni Allah odabrao da mu prenese nebesku poruku i naredio mu da je on saopći ljudima.

Stepen vjerovjesništva i poslanstva (*er-risale* i *en-nubuvve*) postiže se tako što Uzvišeni Allah odabere osobu da dostavi Objavu, bez

² Ibn Menzur, *Lisan el-Arab*, 1/283–284.

obzira što postoji razilaženje učenjaka u poimanju riječi *er-risale* i *en-nubuvve*.¹ O tome slijedi kratko pojašnjenje.

3. Razlika između izraza *en-nebijj* i *er-resul*

Učenjaci su se bavili razlikama između pojmova *en-nebijj* i *er-resul*, a u vezi s definiranjem ovih naziva postoje brojna mišljenja, koja nisu lišena kritike. Mnogi od njih potvrdili su da postoje razlike između ove dvije riječi, ali su se njihova mišljenja razišla u vezi s tim šta se njima želi reći. Također, riječ *en-nubuvve* je općenitija od riječi *er-risale*. Svaki *resul* je i *nebijj*, dok svaki *nebijj* nije *resul*.

En-nebijj označava, a Allah zna najbolje, osobu koju je Uzvišeni Allah obavijestio o vjerozakonu koji je bio na snazi prije njega i kojim će opominjati one kojima je taj vjerozakon objavljen. Nekada se tom vjerovjesniku naređuje da ljudima prenese naredbe o određenom pitanju ili da im prenese savjete i smjernice, kao što je bio slučaj s vjerovjesnicima iz Benu Israila. Naime, oni su slijedili vjerozakon iz Tevrata (Tore) i niko od njih nije donio novi vjerozakon koji će derogirati Tevrat. Tako vjerovjesnik ima ulogu reformatora koji obnavlja naučavanja poslanika prije sebe. Riječ *er-resul* označava osobu koju je Uzvišeni Allah poslao s vjerozakonom naredivši joj da ga dostavi onima koji krše Njegove naredbe, bez obzira na to radi li se o novom vjerozakonu u osnovi ili je on nov iz perspektive naroda kojem je taj poslanik poslan. Moguće je također da taj poslanik dokine neke propise iz prethodnog vjerozakona.²

1 *Akide hatem en-nubuvve*, str. 15–16.

2 Ibn Tejmijje, *En-Nubuvvat*, str. 225–227; El-Bagdadi, *Usulu-d-din*, str. 154; *Akide hatemi en-nubuvve*, str. 15–16; Abdurreuf Muhammed Osman, *Mehabbe er-resul bejne el-ittiba'i ve el-ibtida'i*, str. 15; dr. Omer el-Eškar, *Er-Rusul ve er-risalat*, str. 14–15.

4. Dokazi poslanstva

Poslanstvo je nešto najveće što za sebe čovjek može tvrditi i zato to može tvrditi samo najveći lažac ili najiskreniji čovjek. Poslanstvo se potvrđuje brojnim dokazima, a najveći su, svakako, posebna znamenja (ajeti) ili mudžize (nadnaravne pojave). Ono se još potvrđuje velikim djelima, lijepim vrlinama (ahlakom) i besprijekornim životom (biografijom). Prema tome, onaj ko tvrdi da mu je dato poslanstvo, koga je Allah potpomogao mudžizama i ko je poznat po iskrenosti, povjerenju, lijepom ahlaku i besprijekornoj biografiji – taj je poslanik kojem Allah šalje Objavu i Svoju podršku.

Ukoliko je slučaj suprotan ovome, tada se radi o čovjeku koji je lažac, varalica i onaj koji bez ikakvog osnova tvrdi da je poslanik. Takvog čovjeka Allah neminovno razotkrije i osramoti.

U osmom dijelu ove knjige pružit ćemo više dokaza o poslanstvu, kada budemo govorili o mudžizama Poslanika, s.a.v.s.

ČINJENICE O VJEROVJESNICIMA I POSLANICIMA, NJIHOVA SAČUVANOST OD GRIJEHA I KORISTI VJEROVANJA U NJIH

1. Činjenice o vjerovjesnicima i poslanicima

Poslanici ili vjerovjesnici su ljudi kojima je silazila objava. Oni nisu imali nikakve odlike božanstva, kao što je stvaralačka moć ili upravljanje sudbinom ljudi.

Imali su ljudske karakteristike, kao što su bolest, san, smrt, potreba za jelom i pićem itd. Uzvišeni Allah opisao je njihovu pobožnost i pokornost Njemu da je ona na najvišem stepenu. U tom je smislu Uzvišeni u Kur'anu opisao Nuha, a.s., na sljedeći način: *Potomci onih koje smo s Nuhom nosili! On je, doista, bio rob zahvalni.* (El-Isra, 3)

Neka je uzvišen Onaj koji robu Svome objavljuje Kur'an da bi svjetovima bio opomena. (El-Furkan, 1)

O Ibrahimu, Ishaku i Jakubu Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže: *I sjeti se robova Naših Ibrahima i Ishaka i Jakuba, sve u vjeri čvrstih i dalekovidnih. Mi ih posebno obdarismo vrlinom jednom: da im je uvijek bio na umu onaj svijet; i oni su, zaista, u Nas od onih odabranih dobrih ljudi.* (Sad, 45–47)

O Isau, a.s., u Kur'anu se kaže: *On je bio samo rob koga smo Mi poslanstvom nagradili i primjerom za pouku sinovima Israilovim učinili.* (Ez-Zuhruf, 59)

Poslanstvo je misija koju je Allah davao odabranim ljudima i ona se ne može dobiti niti trudom steći. Poslanici su najbolji, najvredniji i najodabraniji ljudi.

2. Sačuvanost poslanika i vjerovjesnika od grijeha

Cijeli ummet saglasan je u tome da su poslanici sačuvani od pogreške u misiji poslanstva i u dostavljanju upute od Gospodara. Poslanici ne umanjuju ništa što im je dostavio Uzvišeni Allah niti zaboravljaju ono što trebaju dostaviti ljudima, osim ako se ne radi o derogaciji. Poslaniku Muhammedu, s.a.v.s., Uzvišeni se obavezao da će ga naučiti i da neće zaboraviti ništa od onoga što mu se objavljuje, osim onoga što je Uzvišeni Allah htio da se zaboravi (zanemari): *Mi ćemo te naučiti da izgovaraš, pa ništa nećeš zaboraviti, osim onoga što će Allah htjeti.* (El-E'la, 6–7)

Poslanici su bezgrešni tokom dostavljanja poruke, ne skrivaju nijedan djelić objave, jer bi to značilo prevaru, što svakako ne priliči poslanicima. Uzvišeni Allah kaže: *A da je on o Nama kojekakve riječi iznosio, Mi bismo ga za desnu ruku uhvatili, a onda mu žilu kucavicu presjekli.* (El-Hakka, 44–46)

Neke osobine koje su svojstvene svim ljudskim bićima nisu oprečne ovoj bezgrešnosti i sačuvanosti o kojoj govorimo. Tako se i poslanik Ibrahim prepao kada je vidio da se gosti ne služe hranom koju im je ponudio, jer nije znao da su to meleci.

Drugi primjer je kada se Musa, a.s., žestoko naljutio, dohvatio brata za glavu bacivši pri tome ploče na kojima je bila objava, jer je zatekao svoj narod, kada se vratio među njih nakon što je primio objavu, kako obožavaju tele.

U to spada i zaborav Poslanika, s.a.v.s., koji se nije odnosio na saopćavanje njegove misije niti na šerijatskopravnu legislativu, kao kad je napravio previd u namazu, o čemu se navodi hadis u kojem se spominje čovjek po nadimku Zul-Jedejn.¹

Štaviše, Poslanik, s.a.v.s., je eksplicitno kazao da je i on podložan zaboravu kao dijelu ljudske prirode:

¹ Buhari, 1228.

“Ja sam samo čovjek i zaboravljam kao što i vi zaboravljate. Kada nešto zaboravim, podsjetite me.”¹

Poslanici mogu pogriješiti kada sude među ljudima, mogu počiniti mali grijeh, ali nisu u njemu ustrajni, već budu “navedeni” da se preispitaju i isprave pogrešku. To znači da im Uzvišeni Allah ne dozvoljava da ustraju u grijehenju i pogrešci, nego im obznani (ili ih nadahne) da urade ono što je ispravno, navodeći ih na pokajanje nakon učinjenog grijeha, tako da je njihovo stanje nakon toga bolje nego što je bilo. Što se tiče ružnih postupaka i velikih grijeha, ummet je saglasan da su poslanici u tom smislu bezgrešni. Ovo bi bio kratak osvrt na bezgrešnost poslanika. Ova tema zahtijeva detaljnija pojašnjenja, ali ona su preopširna da se ovdje navedu.²

3. Šta obuhvata vjerovanje u poslanike?

Vjerovanje u poslanike podrazumijeva sljedeće:

Vjerovati da je ono što od Uzvišenog Allaha donose istinito

Smatra se da onaj ko nije čuo poslanstvo jednog od njih ne vjeruje u sve poslanike. U tom smislu Uzvišeni Allah kaže: *Nuhov narod je u laž utjerivao poslanike*. Uzvišeni Allah u ovom ajetu označava Nuhov narod kao onaj koji ne vjeruje u sve poslanike, iako u vrijeme kada su ga napadali i smatrali lašcem nije bilo drugog poslanika osim Nuha, alejhis-salam.

Vjerovati u one poslanike koje poimenice znamo

Kao što su: Muhammed, Ibrahim, Musa, Nuh, Isa, alejhimis-salam, a u one čija nam imena nisu poznata obavezni smo vjerovati općenito.

---

1 Buhari, 392; Muslim, 572.

2 *Medžmu'a el-fetava*, 10/293-313 i 15/150; *Er-Rusul ve er-risalat*, str. 99–116.

Kaže Uzvišeni Allah: *I prije tebe smo poslanike slali, o nekima od njih smo ti kazivali, a o nekima ti nismo kazivali. I nijedan poslanik nije mogao učiniti nikakvo čudo bez Allahove volje. A kad se Allahova prijetnja ispuni, bit će presuđeno po pravdi i tada će nevaljali nastradati.* (Gafir/El-Mu'min, 78)

Vjerovati u njihova kazivanja koja su do nas pouzdano prenesena

Raditi shodno vjerozakonu onog poslanika koji nam je poslan, a to je posljednji poslanik Muhammed, s.a.v.s., koji je poslat cijelom čovječanstvu.

Uzvišeni Allah kaže: *I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore.* (En-Nisa, 65)³

4. Korist vjerovanja u poslanike

Vjerovanje u poslanike donosi ogromnu dobit, a ona podrazumijeva:

- uvjerenje da je Allah milostiv i da vodi brigu o stvorenjima, jer im je poslao poslanike kako bi ih uputili na Allahov put i pojasnili im

kako da vjeruju u Allaha i budu Mu pokorni, zato što čovjekov um nije u stanju sam akceptirati ove činjenice;

- zahvalnost Uzvišenom Allahu na ovim ogromnim blagodatima; ljubav prema poslanicima i njihovo poštivanje; hvaliti ih na prikladan način, jer su oni poslanici Uzvišenog Allaha, oni su Mu bili pokorni i dostavili su Njegovu poruku i iskreno savjetovali sve ljude.⁴

³ Resail fi el-akide el-islamijje, str. 26.

⁴ Resail fi el-akide el-islamijje, str. 27.

DOGMATIKA POSLJEDNJEG POSLANSTVA

1. Suština dogmatike posljednjeg poslanstva

Značenje sintagme “posljednje poslanstvo” upućuje na to da Uzvišeni Allah okončava slanje obavijesti ljudima, a samim tim se silazak Objave.¹ To znači da su poslanstva okončana poslanstvom koje je bilo povjereno Muhammedu, s.a.v.s.; da se nebeska Objava okončala smrću posljednjeg Poslanika, s.a.v.s. Ovo je suština dogmatike kod muslimana, a svako ko smatra drugačije ne vjeruje u Allaha i Njegovog Poslanika, s.a.v.s. Na ovu činjenicu upućuju Kur’an, sunnet i jedinstveni stav islamskih učenjaka.

Dokazi o vjerovanju u “posljednje poslanstvo” u Kur’anu su navedeni kroz nekoliko formi:

Eksplicitan izražaj o posljednjoj Objavi: *Muhammed nije roditelj nijednom od vaših ljudi, nego je Allahov poslanik i posljednji vjerovjesnik – a Allah sve dobro zna.* (El-Ahzab, 40)

U ajetu se jasno govori da je Muhammed, s.a.v.s., posljednji Božiji poslanik i da nakon njega neće dolaziti poslanici.

U ovom značenju ajet su shvatali mufessiri iz prvih stoljeća islama a tako ga shvataju i današnji mufessiri.²

Ustanovljavanje ovog dogmatskog naučavanja putem racionalne nužnosti, a to se očituje u nekoliko ajeta, naprimjer u ajetima koji ukazuju na općenitost (generalnost, sveobuhvatnost) poslanstva

---

1 *Akide hatemi en-nubuwwa*, str. 16.

2 *Ibid.*, str. 20–24.

Muhammeda, s.a.v.s.: *Reci: 'O, ljudi, ja sam svima vama Allahov poslanik.'* (El-E'raf, 158); potom u ajetima koji dokazuju Allahovo obavezivanje da će sačuvati Kur'an te ajetima koji potvrđuju autoritativnost Kur'ana nad svima do kojih on dopre: *A meni se ovaj Kur'an objavljuje i da njime vas i one do kojih on dopre opominjem.* (El-En'am, 19); zatim u ajetima koji od ljudi zahtijevaju da vjeruju u prošle poslanike i nebeske knjige, ne tražeći od njih da vjeruju u nešto drugo mimo toga.³

Što se tiče načina na koji sunnet argumentira vjerovanje u posljednje poslanstvo, možemo reći da je Poslanik, s.a.v.s., pridavao ogromnu važnost uspostavljanju ove doktrine. Potvrdio ju je pomoću nekoliko retoričkih metoda, u posebnim i općim prilikama. On nije ostavio nikakvu sumnju koja bi mogla zasjeniti suštinu poslanstva, već je otklonio svako sumnjičenje, uspostavivši misiju poslanstva jasnom i nedvosmislenom. Svako ko se bude zanimao za hadise uvidjet će da su oni na različite načine potvrdili da je Muhammedovo, s.a.v.s., poslanstvo posljednje poslanstvo. Kao cjelina ti hadisi dostižu stepen tevatura (hadis koji prenosi veliki broj prenosilaca) i ne ostavljaju nikakvu sumnju u to da je on posljednji poslanik.⁴

Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: "U mom ummetu će se pojavljivati lašci, a svaki od njih će tvrditi da je vjerovjesnik, a ja sam posljednji vjerovjesnik; nakon mene neće biti vjerovjesnika".⁵

2. Smisao mudžize, kerameta (posebne počasti) i šejtanskih stanja

Mudžiza je nešto neuobičajeno i nadnaravno, što Uzvišeni Allah daje svojim poslanicima kao vid podrške i istinitosti.

3 Ibid., str. 19–29.

4 *Akide hatemi en-nubuvve*, str. 30–54.

5 Ahmed, 22448; El-Hakim, 4/496.

Mudžiza se još naziva i ajetom, odnosno dokazom. Nadnaravna pojava je svaka pojava koja je neuobičajena za ljudski rod i koja je izvan ljudskih mogućnosti.

Keramet (posebna počast) također je nesvakidašnja pojava, koju Uzvišeni Allah dodjeljuje svojim dobrim robovima, pomažući im u vjerskim i dunjalučkim stvarima. Svojtven je vjerniku, dobrom i bogobojaznom robu, odnosno evliji koji slijedi šerijat.

U suštini je to nadnaravna pojava poslanika kojeg taj čovjek slijedi, jer tu posebnu počast čovjek zadobija zato što slijedi svog poslanika. Pod šejtanskim stanjima mislimo na neobične pojave koje se dešavaju onima koji ne poštuju šerijatske zakone, koji odvrćaju ljude od Istine i konstantno čine grijehe. To su situacije kada šejtani odvrćaju ljude od slijedenja Istine tako što, naprimjer, uđu u kipove i obraćaju se njihovim obožavateljima, presuđuju između njih, čine da se neki zabludjeli ljudi podižu u zrak, a potom se spuštaju, ili ih čak prenesu iz nekog udaljenog mjesta u drugo itd. Ove tri pojave: mudžize, kerameti i šejtanska stanja smatraju se paranormalnim. Mudžiza se dešava poslaniku, njom ga Allah pomaže i uzdiže. Keramet se, pak, dešava nekom evliji (posebno pobožnom čovjeku) koji se pridržava šerijata, dok se šejtanska stanja dešavaju zabludjelim propagatorima i kršiteljima vjerskih propisa.¹

3. Lažno poslanstvo

U prvim stoljećima islama, kao i u savremeno doba, pojavili su se pokreti povezani s proročanstvom, a sljedbenici ovih pokreta sebe proglašavaju poslanicima ili prorocima. Svi ovi pokreti pojavili su se iz nekoliko razloga, a glavni su neznanje, fanatizam, nacionalizam ili pak kršćansko-jevrejska podlost.

---

¹ Muhammed Kasim, *Muzekkire fi et-tevhidi*, str. 16–17.

Najpoznatiji lažni proroci u početku islama su: El-Esved el-Ansi, Tulajha b. Huvejlid, Musejleme i Sidžah et-Taglebije.

U emevijskom i abasijskom periodu to su bili: El-Muhtar b. Ubejd, Haris b. Seid, Bejan b. Sem'an, El-Mugire el-Adžli, Ebu el-Hattab el-Esedi, Ali b. el-Fadl el-Himjeri.

U novijem periodu mnogi su sebe lažno predstavljali kao poslanika, a najpoznatiji su: Muhammed b. Ali eš-Širazi, vođa sekte poznate kao babije, Husejn b. Ali el-Mazenderani, vođa behaijske sekte, Ahmed el-Kadijani, vođa kadijanijske sekte.

Detaljnija pojašnjenja navedenih tvrdnji ovdje bi bila suvišna, a činjenica da se radi o neodrživim učenjima dovoljan je razlog da ih ne pobijamo.²

Odlike poslanika Muhammeda, s.a.v.s.

Naš Poslanik, s.a.v.s., imao je mnogobrojne posebne odlike. Ovdje ih ne možemo nabrojati sve, ali ćemo sumarno spomenuti sljedeće:

Globalni karakter njegove misije – *Reci: 'O ljudi, ja sam svima vama Allahov poslanik.* (El-E'raf, 158)

Ovaj ajat dokaz je da se misija posljednjeg poslanika Muhammeda, s.a.v.s., odnosi na sve ljude generalno, po čemu se poslanstvo Muhammeda, s.a.v.s., razlikuje od poslanstava ostalih poslanika. Naime, poslanici su bili slati samo svom narodu, pa bi bilo onih ljudi koji su imali potrebu za poslanicima koji bi im dostavili objavu od Uzvišenog Allaha. Kako ne bi postojala sumnja da je ovo bio slučaj i s našim Poslanikom, s.a.v.s., Uzvišeni Allah učinio je da se njegova misija odnosi na sve ljude.³

2 *Akidetu hatmi en-nubuvve*, str. 170–271; Muhammed el-Hamed, *Resail fi el-edjan ve el-firek ve el-mezahib*, str. 223–215.

3 *Akide hatem en-nubuvve*, str. 24.

U tom je smislu i Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Svaki je poslanik bio poslan samo svome narodu, samo sam ja poslan svim ljudima.”¹

Uzvišeni Allah garantirao je izdizanje ove vjere u odnosu na ostale religije: *On je poslao Poslanika Svoga s uputstvom i pravom vjerom da bi je izdigao iznad ostalih vjera, makar ne bilo po volji mnogobošcima.* (Et-Tevba, 33)

Allah se obavezao da će čuvati Kur’an, koji je objavljen Muhammedu, s.a.v.s.: *Mi, uistinu, Kur’an objavljujemo i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti!* (El-Hidžr, 9)

Vjera islam je sveobuhvatna, kompletna i namijenjena za sva vremena. Uzvišeni Allah o tome kaže: *Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera.* (El-Maide, 3)

Poslanik, s.a.v.s., je potpomognut tako što je svojim neprijateljima ulijevao strah i kada bi oni bili udaljeni mjesec dana hoda; bio mu je dozvoljen ratni plijen; zemlja mu je načinjena poput džamije, čistom, tako da svaki čovjek gdje god ga zadesi namaz može klanjati kako je to potvrđeno u autentičnom hadisu.² Imao je brojne i različite mudžize koje mu je Allah dao.

Na Sudnjem danu će biti poslanik s najviše sljedbenika.

Bit će veliki posrednik na Sudnjem danu svim stvorenjima kada drugi poslanici odustanu.

On će biti prvi koji će otvoriti džennetska vrata, a njegov ummet bit će prvi koji će ući u Džennet. Osim nabrojanih, naš Poslanik, s.a.v.s., posjeduje i mnoge druge karakteristike. Detaljnija pojašnjenja o našem Poslaniku, s.a.v.s., navest ćemo u sljedećem dijelu knjige, odnosno u trećem i četvrtom poglavlju.

---

1 Buhari, 438.

2 Buhari, 438.

ISLAM SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

PETO POGLAVLJE

VJEROVANJE U SUDNJI DAN

Pojam vjerovanja u Sudnji dan, važnost i koristi vjerovanja

Puhanje u rog

Proživljenje

Sudnji dan, polaganje računa, otvaranje knjiga ljudskih djela

Poslanikovo, s.a.v.s., vrelo i sirat-ćuprija

POJAM VJEROVANJA U SUDNJI DAN, VAŽNOST I KORISTI OD OVOG VJEROVANJA

1. Pojam vjerovanja u Sudnji dan

Vjerovanje u Sudnji dan obuhvata vjerovanje u sve obavijesti koje govore o tom danu, dakle vjerovanje u predznake Sudnjeg dana, vjerovanje u smrt i kaburska dešavanja, kabursku patnju ili uživanje, puhanje u rog i izlazak stvorenja iz kabura, nagradu i polaganje računa. Također, podrazumijeva vjerovanje u strahote Sudnjeg dana, detalje koji se odnose na okupljanje pred Sudnji dan, dijeljenje knjiga u kojima su zapisana djela, vaganje djela, prelazak preko sirat-ćuprije, zatim most-kantara između Dženneta i Džehennema, Poslanikovo, s.a.v.s., vrelo (Havd), šefa'at (zauzimanje), Džennet i njegove blagodati, viđenje Uzvišenog Allaha. Vjerovanje u Sudnji dan podrazumijeva i vjerovanje u džehennemsku kaznu, a najteža je zastor između stanovnika Džehennema i Uzvišenog Allaha.¹

2. Važnost vjerovanja u Sudnji dan

Važnost vjerovanja u Sudnji dan je ogromna. Na to upućuju sljedeći dokazi:

Vjerovanje u Sudnji dan jedan je od šest imanskih šarta

U poznatom hadisu se navodi da je Džebrail pitao Poslanika, s.a.v.s., o imanu, a on je odgovorio: “Da vjeruješ u Allaha, meleke, Božije knjige, poslanike, Sudnji dan i da vjeruješ u određenje (kader), bilo ono dobro ili loše.”²

---

1 Hakim el-Hakemi, *E'lam es-sunne el-menšure*, str. 65.

2 Muslim, 8.

Postoji mnoštvo navoda u vjerskim tekstovima o Sudnjem danu i njegovo povezivanje s vjerovanjem u Allaha.

Hvale se vjernici koji vjeruju u taj dan, a osuđuju se nevjernici koji u njega ne vjeruju. Uzvišeni Allah kaže: *Koji molitvu obavljaju i milostinju udjeljuju i koji u onaj svijet čvrsto vjeruju.* (En-Neml, 3)

Opisujući nevjernike u Kur'anu se kaže: *Koji od Allahova puta odvrćaju i krivim ga prikazuju; oni i u onaj svijet ne vjeruju.* (Hud, 19)

Mnoštvo je imena za Sudnji dan

Time se želi istaći njegova važnost i mnogobrojne strahote. El-Kurtubi navodi: "Što je važnost nečega veća, veće su i njegove odlike, a samim tim i broj njegovih imena, što upućuje na širinu jezika Arapa. Poznato je da je riječ 'sablja', kada je njena važnost porasla kod Arapa i kada su potvrđene njene koristi, nazivana s petsto imena. Isti je slučaj i sa sintagmom Sudnji dan: kada je njegov značaj porastao, a strahote tog dana postale višestruke, Uzvišeni Allah je taj dan nazvao mnogim imenima, opisujući ga na mnogobrojne načine."³

3. Koristi od vjerovanja u Sudnji dan

Vjerovanje u Sudnji dan rezultira ogromnim koristima, lijepim moralom i različitim vidovima pokornosti. Utjecaj takvog vjerovanja vrlo je pohvalan, kako za pojedinca tako i za zajednicu, na ovom svijetu i na ahiretu. Evo nekih koristi od vjerovanja u Sudnji dan:

Izvršavanje dužnosti prema Uzvišenom Allahu

Vjerovanje u Sudnji dan je ono kroz šta se ispoljava naše robovanje i ibadet Uzvišenom Allahu. Inače, kompletnost nekog stvorenja očituje se u tome koliki je stepen njegovog robovanja (ibadeta) Gospodaru.

3 El-Kurtubi, *Et-Tezkire*, 342–442.

Povećanje imana

Vjerovanje u Sudnji dan jedan je od šest imanskih šarta; bez toga naš iman ne bi bio potpun. Kad god se uveća spoznaja čovjeka o Sudnjem danu, i njegov iman se povećava, osnažuje se uvjerenje i podiže njegov stepen.

Nada i strahopoštovanje

Vjerovanje u Sudnji dan, nadajući se nagradi na Sudnjem danu, potiče na pokornost. Također, potiče se da se izbjegava činjenje grijeha iz straha od kazne toga dana. Kada čovjek u potpunosti spozna detalje vezane za taj dan, zajedno s blagodatima koje su namijenjene pokornim vjernicima, ali i bolnim kaznama namijenjenim grešnicima, to biva najznačajniji podstrek da se čine dobra djela, a izbjegavaju loša.

Poznavanje Allahovih blagodati, Njegove pravednosti i mudrosti

On po pravdi kažnjava onoga ko zaslužuje kaznu, a nagrađuje, Svojom milošću, svakoga ko zasluži nagradu. Ovo je poznato iz kazivanja koja se odnose na nagrađivanje i kažnjavanje na ahiretu.

Umjerenost u dobru i zlu

Vjernik treba biti umjeren, i kada ga zadesi nešto dobro i kada ga zadesi nešto loše. Sreća i blagostanje neće ga zaslijepiti da se uzneseniće ga nesreća baciti u očaj. Ako ga zadesi blagodat, bit će zahvalan, a ako je pogođen nesrećom, strpjet će se nad nedaćom.

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Čudno je stanje vjernika, ono je u cijelosti dobro! Takav je slučaj samo s vjernikom; ako ga zadesi blagostanje, zahvalan je, a ako ga zadesi nesreća, biva strpljiv, i opet mu bude dobro.”¹

---

1 Muslim, 9992. Hadis prenosi Suhejb.

Primjereni etički kodeksi

Vjerovanje u ahiret potiče na lijepe moralne postupke kao što je darežljivost, naročito kada čovjek zna da će za ono što je pružio na ovom svijetu biti nagrađen od Allaha na ahiretu – koji je bolji i koji je vječan – pa čini dobra djela, udjeljujući materijalna dobra siromašnima, makar i sam bio u potrebi i ne bojeći se za sebe siromaštva.

Radost vjernika ako je propustio nešto na ovom svijetu nadajući se blagodatima na ahiretu

On se neće uznemiriti ako se suočio s nečim pokuđenim ili je propustio nešto što voli. Naprotiv, to ga čini radosnim i neopterećenim; odbacuje negodovanje.²

Nakon jasnog pregleda o pojmu i važnosti vjerovanja u Sudnji dan te koristima koje proizlaze iz takvog vjerovanja, u nastavku ćemo se nešto opširnije osvrnuti na dešavanja i strahote koje slijede na Sudnjem danu.

---

2 Muhammed el-Hamed, *El-Iman bi el-jeumi-l-ahire*, str. 9–11.

PUHANJE U ROG (SŪR)

1. Značenje sintagme *en-nefh fis-sūr* (puhanje u rog)

Leksičko značenje riječi en-nefh (puhanje)

Značenje ove riječi je poznato. Kaže se *nefeha bi femihi*, što znači da je neko puhao ustima. Također se riječ *nefeha* upotrebljava kada se želi reći da neko puše u vatru, piće itd.¹

Riječ es-sūr (rog) u jeziku se koristi u nekoliko značenja

Jedno od njih je *el-karn*, u značenju “rog”. Shodno tome su mufessiri protumačili sljedeći kur’anski ajet: I puhnut će se u rog, pa ćemo ih sve sakupiti. (El-Kehf, 99)² U rog će puhnuti Israfil, jedan od plemenitih meleka koji nose Arš. U šerijatskim okvirima, sintagma *en-nefeh fis-sur* ukazuje na to da će melek Israfil puhnuti u rog, koji mu je povjeren, kada se bude prikućio Sudnji dan.³

2. Dokazi koji upućuju na puhanje u rog

Puhanje u rog dokazano je Kur’anom, sunnetom, o čemu svjedoče i usaglašena mišljenja učenjaka.

Kur’anski dokazi

I u rog će se puhnuti, i umrijet će oni na nebesima i oni na Zemlji, ostat će samo oni koje bude Allah odabrao; poslije će se u rog drugi put puhnuti i oni će, odjednom, ustati i čekati. (Ez-Zumer, 68)

---

1 Ibn Menzur, *Lisan el-Arab*, 3/62–64.

2 Ibid., 4/474.

3 Dr. Omer el-Eškar, *El-Kijam el-kubra*, str. 31–36.

Dokazi iz hadisa

U Muslimovom *Sahihu* navodi se predaja od Abdullaha b. Amra da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Zatim će se u rog puhnuti i niko to neće čuti a da neće nakriviti vrat na jednu stranu, a onda ga ispraviti. Potom će ljudi pomrijeti, zatim će Allah poslati kišu poput rose ili sperme (prenosilac nije siguran koji je termin tačno upotrijebljen) i iz nje će izniknuti ljudska tijela, pa će se puhnuti drugi put i oni će već stajati otvorenih očiju.”⁴

3. Broj puhanja u rog

Israfil će dvaput puhnuti u rog.

Prvo puhanje – puhanje kada će ljudi pomrijeti

Ovo puhanje će biti takvo da će se ljudi prestrašiti i pomrijeti. Kada Uzvišeni Allah bude dozvolio da ovaj svijet prestane postojati, naredit će meleku Israfilu da puhne u rog, nakon čega će pomrijeti svi koji su na nebesima i na Zemlji, osim onog koga Allah poštedi. Zemlja će postati potpuno ogoljena i u prah pretvorena, brda i planine će se zdrobiti. Odnosno, desit će se sve kako je Allah rekao u Kur'anu, a posebno u surama El-Infitar i Et-Takvir.

Ovo puhanje naziva se “puhanje usmrćivanja” (*nefhatus-sa'k*), “puhanje prestrašivanja” (*nefhatu-l-feze'i*), “potres/zebnja” (*er-rādžife*), “vrisak” (*es-sajha*).

Drugo puhanje – puhanje radi proživljenja

Drugi put kada se puhne ljudi će ustati, proživljeni i pohrlit će ka svome Gospodaru. Ovo drugo puhanje naziva se *er-radife*.

---

4 Muslim, 294.

Neki učenjaci smatraju da će se u rog puhnuti tri puta: prvo puhanje bit će takvo da će se ljudi prestrašiti, ali neće pomrijeti. Kada se desi drugo puhanje, svi će ljudi pomrijeti. Nakon trećeg puhanja ljudi će biti proživljeni i stat će pred svoga Gospodara.

Dakle, oni koji smatraju da će nakon puhanja nastupiti strah, zebnja i smrt smatraju da će se dva puta puhnuti u rog. Oni učenjaci koji smatraju da će nakon prvog puhanja nastupiti strah i zebnja, ali ne i smrt, smatraju da će se triput puhnuti u rog.¹

---

1 *Medžmu'a el-fetava*, 4/460; El-Heras, *Šerh el-vasitije*, str. 205–206; Muhammed b. Usejmin, *Lem'atul i'tikad*, 114–115; Hafiz el-Hakemi, *E'lamus-sunne elmenšure*, str. 104–105; *El-Kijame el-kubra*, str. 39–42.

PROŽIVLJENJE

1. Značenje riječi *el-ba's* (proživljenje)

Leksičko značenje riječi el-ba's (proživljenje)

Riječ *ba's* u jeziku ukazuje na slanje, poslanje, pokretanje i slična značenja.²

Pojam el-ba's u šerijatu

Označava ponovno tjelesno formiranje, odnosno oživljavanje mrtvih na Sudnjem danu, kako bi polagali račune i kako bi se donijela presuda.³

2. Dokazi kojima se potvrđuje proživljenje

Vjerovanje u ponovno proživljenje potkrijepljeno je, prije svega, dokazima iz Kur'ana, sunneta, konsenzusom islamskih učenjaka, razumom i čistom iskonskom prirodom. U proživljenju se ogleda i mudrost, jer mudrost nalaže to što je Uzvišeni Allah odredio stvorenjima mjesto proživljenja, gdje će ih On nagraditi ili kazniti za ono čime ih je bio obavezao, a što su im prenijeli Njegovi poslanici.⁴

Uzvišeni Allah kaže: *Zar ste mislili da smo vas uzalud stvorili i da Nam se nećete vratiti?* (El-Mu'minun, 115), potom:

2 Ibn Menzur, *Lisan el-Arab*.

3 Muhammed b. Usejmin, *Lem'atu el-i'tikad*, str. 115; *El-Kijamet el-kubra*, str. 51.

4 *Šerh el-akide et-tahavijje*, str. 404; *Resail el-akide*, str. 29; *E'lamu es-sunne elmensure*, str. 101–103.

Vi ćete, poslije toga, pomrijeti, zatim ćete, na onome svijetu, oživljeni biti. (El-Mu'minun, 15–16)

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Ljudi će na Sudnjem danu biti proživljeni onakvi kako su rođeni: goli, bos i neobrezani.”¹

Dokazi koji upućuju na ponovno oživljenje su nebrojeni.

3. Dokazi o mogućnosti ponovnog oživljenja

Dokazi koji upućuju na ponovno oživljenje su neupitni i nalaze se u Kur'anu i sunnetu. Njih potkrepljuju razum i osjetila. Neke segmente iz ovog domena već smo naveli, u nastavku ćemo navesti još nekoliko dokaza.

Dokaz u Kur'anu i sunnetu (tradicionalni dokaz)

Pod tradicionalnim dokazima mislimo na one koji se nalaze u Kur'anu i sunnetu. Uzvišeni Allah kaže: *Nevjernici tvrde da neće biti oživljeni. Reci: 'Hoćete, Gospodara mi moga, sigurno ćete biti oživljeni, pa o onome što ste radili, doista, biti obaviješteni!' – a to je Allahu lahko.* (Et-Tegabun, 7)

U ajetu postoji nekoliko čestica koje služe za pojačanje, kao što su: *bela* (hoćete), *ve rabbi* (Gospodara mi moga), *lamom* za zakletvu i *nunom* za pojačanje, *le tub'asunne* (sigurno ćete biti oživljeni), *le tunebbeunne* (doista ćete biti obaviješteni). Osim ovog ajeta, brojni su drugi dokazi tradicionalnog karaktera.

Osjetilni dokaz ponovnog proživljenja

Ova vrsta dokaza koji upućuju na mogućnost ponovnog proživljenja već je očitovana na ovom svijetu, jer je Uzvišeni Allah

¹ Buhari, 3349; Muslim, 2860.

pokazao Svojim robovima ponovno oživljenje mrtvog. Samo u suri El-Bekare navodi se pet primjera iz ovog domena.

Prvi primjer govori o Musaovom narodu, kada je, kako se u Kur'anu navodi, rekao: *Mi ti nećemo vjerovati dok Allaha ne vidimo!* (El-Bekare, 55)

Onda ih je Allah usmrtio i ponovo ih oživio.

Drugi primjer je kazivanje o ubici koji se pojavio među Israilćanima pa je Uzvišeni Allah naredio da se zakolje krava i da jednim njenim dijelom udare mrtvog, kako bi ih on obavijestio o ubici. Oni su tako učinili i ovaj je ponovo oživio i obavijestio ih o imenu ubice.

Treći primjer je kazivanje o ljudima koji su pobjegli iz svojih kuća bojeći se smrti. Bilo ih je na hiljade, pa ih je Allah usmrtio i ponovo oživio.

Četvrti primjer je kazivanje o čovjeku koji je prošao pored sela u kojem nije bilo života. On je odbacio mogućnost da je Uzvišeni Allah u stanju oživjeti ga. Onda ga je Allah usmrtio i iznova ga oživio.

Peti primjer govori o Ibrahimu, alejhis-selam, kada je upitao Allaha da mu pokaže kako oživljava mrtve. Uzvišeni mu je naredio da zakolje četiri ptice te da njihove dijelove razbaca na okolna brda i da ih potom pozove. Kada je to učinio, njihovi dijelovi su se iznova sastavili i one su žurno pohrlile ka Ibrahimu, alejhis-selam.

Racionalni dokazi ponovnog proživljenja

Racionalni dokazi ponovnog proživljenja mogu se sagledati na dva načina:

Uzvišeni Allah stvorio je nebesa i Zemlju od ničega, a Onaj koji je u stanju da stvori nešto iz ničega nije mu teško da to ponovi učini.

Kaže Uzvišeni: *“On je taj koji iz ničega stvara i On će to ponovo učiniti, to je Njemu lahko; On je uzvišen i na nebesima i na Zemlji; On je silan i mudar.”* (Er-Rum 27);

“Onako kako smo prvi put iz ničega stvorili, tako ćemo ponovo iz ništa stvoriti – to je obećanje Naše, Mi smo doista kadri to učiniti.” (El-Enbija, 104)

U sljedećem ajetu Uzvišeni Allah naređuje Poslaniku, s.a.v.s., da odgovori onome koji niječe ponovno oživljavanje kostiju: *Reci: “Oživjet će ih Onaj koji ih je prvi put stvorio; On dobro zna sve što je stvorio.”* (Ja-sin, 79)

Oživljavanje mrtve zemlje

Zemlja biva potpuno mrtva, bez ikakvog zelenila, pa Uzvišeni Allah spušta kišu, nakon čega zelenilo oživljava, biva svakovrsno prekrasno bilje. Dakle, On ju je u stanju oživjeti nakon smrti, isto tako je u stanju oživjeti one koji su umrli.

Uzvišeni Allah kaže: *Jedno od znamenja Njegovih je i to što ti vidiš suhu zemlju, a kad na nju spustimo kišu, ona se pokrene i uzbuja. Onaj ko njoj daje život oživjet će, sigurno, i umrle, jer je On kadar sve.* (Fussilet, 39);

Mi s neba spuštamo vodu kao blagoslov, i činimo da, uz pomoć njenu, niču vrtovi i žito koje se žanje i visoke palme u kojih su zameci nagomilani jedni iznad drugih, kao hranu robovima, i Mi njome oživljavamo mrtav predjel; takvo će biti i oživljenje. (Kaf, 9–11)

4. Vjerovanje u ponovno proživljenje s vjerskog stanovišta

Vjerovanje u ponovno proživljenje sastavni je dio vjerovanja u Sudnji dan i vjerovanja u nevidljivi svijet.

Važnost ovog vjerovanja vrlo je očita. To dokazuju i mnogobrojni vjerski tekstovi koje smo već navodili. Važnost ovog vjerovanja očituje se i u tome što se Uzvišeni Allah zaklinje Sudnjim danom, hvaleći one koji u njega vjeruju. On je obavijestio da je njegovo obećanje istina i neminovnost, te pokudio one koji negiraju da će se on desiti.

5. Propis nijekanja proživljenja

Nijekanje proživljenja smatra se nevjerovanjem u Uzvišenog Allaha, a ko niječe ponovno proživljenje taj ne vjeruje u Allaha, niti vjeruje u Njegove poslanike, knjige i Sudnji dan.

Uzvišeni Allah kaže: *Nevjernici tvrde da neće biti oživljeni. Reci: "Hoćete, Gospodara mi moga, sigurno ćete biti oživljeni, pa ćete o onome što ste radili, doista, biti obaviješteni!" – a to je Allahu lahko.* (Et-Tegabun, 7)

Ebu Hurejre prenosi od Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: "Uzvišeni Allah je rekao: 'Čovjek Me utjeruje u laž, a na to nema pravo, vrijeđa Me, a na to nema pravo. Utjeruje Me u laž kada veli: 'Neće me ponovo stvoriti kao što je to prvi put učinio', a prvo stvaranje mi nije nimalo lakše od ponovnog. Vrijeđa me kada kaže: 'Allah je sebi uzeo dijete' – a Ja sam Jedan i Onaj koji je utočište svakome (Es-Samed), nisam rodio niti sam rođen, i niko Mi ravan nije!'"¹

---

1 Buhari, 4975.

SUDNJI DAN, POLAGANJE RAČUNA, VAGANJE DJELA, PREDOČAVANJE KNJIGA DJELA

1. Sudnji dan

Definicija Sudnjeg dana (el-Kijame/t/)

Riječ *el-Kijamet* jedan je od naziva za ahiret. Kurtubi smatra da je izraz *el-Kijame* infinitiv od glagola *kame-jekumu*, a da okruglo “t” na kraju riječi označava ženski rod, kao vid iskazivanja pojačanog značenja (intenziteta), što je uobičajeno kod Arapa.¹

Uzrok nastanka ovog naziva

Postoje četiri različita mišljenja u vezi s ovim nazivom: zbog svih dešavanja koja će se zbiti tog dana; zato što će stvorenja toga dana ustati iz svojih kabura; zato što će ljudi toga dana stajati (*kame-jekumu*) pred Svojim Gospodarom; zato što će tog dana melek Džebrail i ostali meleci stajati poredani u safove.²

Značaj tog dana

Sudnji dan vrlo je značajan; tog dana desit će se velike strahote, koje čovjek do tada nije sreo, a dokazi su sljedeći:

Uzvišeni Allah ga je nazvao Danom velikim u sljedećem ajetu:
Kako ne pomisle da će oživljeni biti na Dan veliki. (El-Mutaffifun, 4–5)

Nazvan je Danom tegobnim:

---

1 *Et-Tezkire*, str. 246.

2 *Et-Tezkire*, str. 246.

A ovi, oni život na ovom svijetu vole doista, a ništa ih se ne tiče Dan tegobni, koji ih čeka. (El-Insan/Ed-Dehr, 27)

Označen je velikim i važnim danom zbog strahote i užasa koji će se tada desiti: dojlja će zaboraviti dojenče, a trudnica će pobaciti, ljudi će tog dana izgledati kao pijani, iako neće biti pijani.

Sve rodbinske veze tog dana će se prekinuti. Nevjernici će tog dana biti spremni da ulože sve kako bi se spasili kazne.

Taj dan bit će dug:

K Njemu se penju melec i Džebrail u danu koji pedeset hiljada godina traje. (El-Me'aridž, 4)³

Sunce će se približiti živim bićima

Tog dana Sunce će se približiti stvorenjima na udaljenosti od jedne milje, tako da će ljude oblitati znoj. Nekima će znoj dosezati do članaka, nekima do koljena, nekima do grudi, a nekima do ključne kosti; sve prema djelima koja su činili.⁴ Ovo se navodi u dva *Sahiha* i drugim hadiskim djelima. Neki učenjaci iz prvih generacija kažu: “Kada bi se Sunce približilo Zemlji kao što će to biti na Sudnjem danu, spržilo bi zemlju, istopilo stijene i osušilo rijeke.”⁵

Oni koji će na Sudnjem danu biti u hladu Uzvišenog Allaha

Mnoga će djela spasiti ljude strahota Sudnjeg dana.⁶ Sedam je kategorija onih koje će Uzvišeni Allah staviti pod Svoje okrilje na Sudnjem danu, u Svoj hlad, kada drugog hlada ne bude bilo. Navedene

3 *Et-Tezkire*, str. 272–277; *Medžmu' u el-fetava*, 3/145.

4 Buhari, 6532; Muslim, 2863.

5 *Et-Tezkire*, str. 272.

6 *Ibid.*, str. 277–278.

su u hadisu Ebu Hurejre, koji bilježe Buhari i Muslim, da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Sedam vrsta ljudi bit će u Allahovom hladu na Dan kad nikakvog drugog hlada neće biti: pravedan vladar, mladić koji odraste u pokornosti Allahu, čovjek čije je srce neprestano vezano za džamiju, prijatelji koji se vole samo u ime Allaha, koji su se na tome sastali i rastali, čovjek kojeg lijepa i ugledna žena pozove na blud, a on kaže: ‘Ne, ja se bojim Allaha’, čovjek koji udjeljuje milostinju tako da mu lijeva ruka ne zna šta je desna udijelila i čovjek koji se sjeti Allaha u samoći, pa pusti suze.”¹

2. Polaganje računa

Definicija riječi el-hisab (polaganje računa)

Etimologija riječi je iz korijena *hsb* i ima nekoliko značenja. Jedno od njih je “brojanje” ili “prebrojavanje”.²

Polaganje računa u okvirima šerijata

Riječ *el-hisab* upućuje na to da će Uzvišeni Allah na Sudnjem danu upoznati Svoje robove s djelima koja su činili i obavijestiti ih o dobrim i lošim postupcima.³

Dokazi koji potvrđuju polaganje računa⁴

Polaganje računa na Sudnjem danu potvrđeno je Kur’anom, sunnetom i jedinstvenim stavovima učenjaka.

Dokazi koji su navedeni u Kur’anu i hadisu su mnogobrojni.

1 Buhari, 660, 1423, 6479, 6806; Muslim, 1031.

2 *Mu’džemu mekajis el-luga*, 2/59; Ibn Menzur, *Lisan el-Arab*, 1/311.

3 *Lematu-l-i’tikad*, str. 117; El-Herras, *Šerh el-vasitije*, str. 209.

4 *Šerhu el-akide et-Tahavije*, str. 411–412; *Medžmu’u et-fetava*, 3/146; *Lem’atu el-i’tikad*, str. 117; *Resail fi el-akide*, str. 30; El-Herras, *Šerh el-vasitije*, str. 208–209.

Uzvišeni Allah kaže: *Nama će se oni zaista vratiti i pred Nama će, doista, račun polagati!* (El-Gašije, 25–26)

Poslanik, s.a.v.s., je nekada izgovarao u namazu: “Dragi Allahu, olakšaj mi polaganje računa.” Aiša, radijallahu anha, kaže da je na pitanje šta je olakšano polaganje računa Poslanik, s.a.v.s., odgovorio: “Da se pogleda u nečiju knjigu (djela) i da se pređe preko njegovih grijeha (da mu bude oprošteno).”⁵

Također, Aiša, radijallahu anha, prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ko god bude ispitivan bit će i kažnjen.” Aiša ga je upitala: “Zar Allah nije rekao: *Onaj kome bude knjiga njegova u desnu ruku data, lahko će račun položiti.* (El-Inšikak,7–8)”, na što je Poslanik, s.a.v.s., odgovorio: “To je samo izlaganje djela, a nema nikoga ko će na Sudnjem danu biti detaljno ispitivan, a da neće biti kažnjen.”⁶ I islamski učenjaci saglasni su da će se na Sudnjem danu polagati računi.

Polaganje računa je nešto što nalaže mudrost

Uzvišeni Allah je objavio Knjige, poslao poslanike i propisao Svojim robovima da prihvate ono što im poslanici dostavljaju i da rade u skladu s tim. Da nema polaganja računa, ne bi bilo nagrade ni kazne, bio bi to apsurd, koji nije svojstven Uzvišenom Allahu. Ovo je mudrost koja nalaže polaganje računa. Uzvišeni Allah je na to ukazao u Kur’anu: *I sigurno ćemo pitati one kojima smo poslanike slali, a pitat ćemo, doista, i poslanike, i izložit ćemo im, pouzdano, sve što o njima znamo, jer Mi nismo odsutni bili.* (El-E’raf, 6–7)⁷

5 Ahmed, 6/48; Ibn Ebi Asim, *Es-Sunne*, str. 885. El-Albani je u djelu *Tahridžu es-sunne* (2/429) označio hadis vjerodostojnim.

6 El-Buhari, 103, 4939, 6536, 6537; Muslim, 2876.

7 *Resail fil-akide*, str. 30.

Način i opis polaganja računa

O tome se govori u mnogim vjerskim tekstovima, a sva mišljenja mogu se sažeti na sljedeći način: Uzvišeni Allah će o tome upoznati Svoje robove i obavijestiti ih o grijesima koje su počinili, djelima koja su uradili i riječima koje su izrekli. On će ih upoznati s njihovim nevjerovanjem i vjerovanjem na ovom svijetu, potom s poslušnošću i griješanjem, njihovom ustrajnošću na Pravom putu i stranputicom, otkrivši im da li zaslužuju nagradu ili kaznu. Sveobuhvatno polaganje računa podrazumijeva da im se Gospodar obrati, a i oni njemu, zatim njihovo pravdanje i Njegovo predočavanje dokaza i svjedoka za počinjena djela, potom vaganje njihovih djela i sve drugo što podrazumijeva polaganja računa.¹

Vrste polaganja računa

Polaganje računa bit će višestruko: teško i lagano, zatim ono u kojem će doći do potvrđivanja i priznavanja grijeha i ukazivanja počasti, potom ono u vidu osude i prekoravanja te ono koje će rezultirati nagrađivanjem većim od srazmjernog i opraštanjem i, na kraju, ono koje će rezultirati konačnom nagradom ili kaznom. Sve to odvijat će se pod okriljem najplemenitijeg, najmilostivijeg i najmudrijeg Stvoritelja.²

Pravila prema kojima će se polagati račun

Kad bi Uzvišeni Allah kaznio sve ljude, ne bi bio nepravedan prema njima, jer je on Stvoritelj, a oni njegovi robovi, koji samo Njemu pripadaju, tako da on, Vladar, može raditi kako hoće.

Ipak, Uzvišeni Allah sudit će im pravedno, na način koji priliči Njegovoj mudrosti i pravednosti.

---

1 *El-Kijame el-kubra*, str. 193.

2 *Ibid.* 193.

Uzvišeni Allah nam je na mnogim mjestima objasnio sveukupna pravila prema kojima će se odvijati suđenje: potpuna pravednost, bez ikakvih primjesa nepravde; niko neće odgovarati za djela drugih i neće nositi teret drugoga; stvorenja će se upoznati s djelima koja su počinila; višestruko nagrađivanje dobrih djela u odnosu na loša; bit će predočeni svjedoci protiv nevjernika i licemjera.³

Općenitost polaganja računa i ko neće polagati račun

Polaganje računa važi za sve ljude, osim za one koje je izuzeo Vjerovjesnik, s.a.v.s., shodno hadisu u kojem se navodi sedamdeset hiljada onih koji će biti izuzeti. U dva poznata Sahiha navodi se hadis koji prenosi Ibn Abbas da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Pokazani su mi narodi”, pa sve do dijela gdje Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Pogledao sam i vidio mnoštvo svijeta. Onda mi je rečeno: ‘Ovo je tvoj ummet, a ovih sedamdeset hiljada ispred njih ući će u Džennet bez polaganja računa i neće biti kažnjeni.’ Upitao sam: ‘A zašto?’ Rečeno mi je: ‘To su oni muslimani koji ne traže da im se uči rukja, niti su zloslutni i sujevjerni, niti se kauteriziraju, već se na Gospodara svoga oslanjaju i u Njega se uzdaju.’

Tada je ustao Ukaša b. Mihsan i rekao: ‘Zamoli Allaha da me učini jednim od njih.’ Poslanik, s.a.v.s., reče: ‘Allahu moj, učini ga jednim od njih!’ Tada ustade i drugi čovjek govoreći: ‘Zamoli Allaha da i mene učini jednim od njih!’ Poslanik, s.a.v.s., mu odgovori: ‘Ukaša te preduhitrio.’”⁴

Način polaganja računa nevjernika

Ibn Tejmije, Allah mu se smilovao, kaže: “Uzvišeni Allah će suditi stvorenjima. Izdvojiti će vjernika i potvrditi mu grijeh, onako kako je

³ *El-Kijame el-kubra*, str. 202–215.

⁴ Buhari, 6541; Muslim, 220.

opisao u Kur'anu i sunnetu. Što se tiče nevjernika, oni neće polagati račun na način da će im se vagati dobra i loša djela, jer oni nemaju dobrih djela, ali će se njihova djela pobrojati i ona će im biti predočena, pa će ih priznati i potvrditi, a zatim će biti osuđeni prema tim djelima.¹

Koji će narod prvi polagati račun

Račun će prvo polagati ummet Muhammeda, s.a.v.s. O tome se govori u hadisu zabilježenom u dva *Sahiha*, gdje Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Mi smo posljednji ummet, a prvi ćemo, prije svih drugih stvorenja, polagati račun na Sudnjem danu."²

Ibn Abbas prenosi vjerodostojan hadis: "Mi smo posljednji ummet, a prvi ćemo polagati račun."³

Za šta će prvo čovjek polagati račun

Čovjek će na Sudnjem danu prvo biti pitan za namaz. Ako mu on bude ispravan, ispravna su mu i ostala djela, a ako je namaz neispravan i ostala djela su mu neispravna. Tako se prenosi hadis od Poslanika, s.a.v.s.⁴

Za šta će se prvo suditi među ljudima

Prvi proces koji će se voditi na Sudnjem danu odnosi se na prolijevanje krvi. O tome Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Prvo za šta će se suditi ljudima jeste prolijevanje krvi."⁵

---

1 *Medžmu'u el-fetava*, 3/146.

2 Buhari, 876; Muslim, 855 i 856.

3 Ahmed, 1/282, 274, 342; Ibn Madždže, 4290. El-Besiri u djelu *Ez-Zevaid* kaže da je lanac prenosilaca vjerodostojan i da su prenosiooci povjerljivi.

4 Tirmizije, *Sunen*, 413; Ibn Madždže, 1426. El-Albani je označio ovaj hadis vjerodostojnim, u djelu *Sahihul-džami'*, 2020.

5 Buhari, 6864; Muslim, 1678.

3. Vaga na Sudnjem danu (el-mizan)

Definicija riječi el-mizan

U okvirima leksike

Množina od *mizan* je *mevazin* i označava alat za mjerenje težine, tj. njime se procjenjuje koliko su neke stvari lahke ili teške.⁶

Značenje u okviru vjerozakona (šerijata)

Riječ *el-mizan* označava ono što će Uzvišeni Allah postaviti na Sudnjem danu kako bi se izvagala djela ljudi.⁷

Dokazi kojima se potvrđuje vaganje djela

Ovi dokazi nalaze se u Kur'anu, sunnetu i utvrđeni su jednoglasnim stavom islamskih učenjaka.

Dokaz iz Kur'ana su sljedeće riječi Uzvišenog Allaha:

Mi ćemo na Sudnjem danu ispravne terazije postaviti, pa se nikome krivo neće učiniti; ako nešto bude teško koliko zrno gorušice, Mi ćemo za to kazniti ili nagraditi. A dosta je to što ćemo Mi računati ispitivati. (El-Enbija, 47)

Dokaz iz Poslanikovog, s.a.v.s., sunneta je sljedeći hadis:

“Dvije su riječi lahke za jezik (izgovaranje), teške na vagi, drage Milostivom: *Subhanallahi ve bi hamdihi, subhanallahil-azim.*”⁸

Islamski učenjaci prvih generacija saglasni su da će se djela vagati na Sudnjem danu.⁹

6 Ibn Menzur, *Lisan el-Arab*, 13/446.

7 *Lem'atu-l-i'tikad*, str. 120.

8 Buhari, 7563; Muslim, 2694.

9 *Et-Tezkire*, str. 360–373, *Šerhu-l-akide et-Tahavije*, str. 417–419; *Lema'tu-l-i'tikad*, str. 120.

Da li je vaga na Sudnjem danu stvarna ili alegorijska

Vaga kojom će se vagati djela na Sudnjem danu je stvarna, ona će imati dva tasa i jezičac.¹

Komentator Tahavijeve poslanice o vjerovanju (*Akidetut-Tahavi*) konstatira: “Sunnet ukazuje da vaga ljudskih djela ima dva stvarna, vidljiva tasa.”²

Šta će se vagati na vagi

Na vagi će se vagati djela Božijih stvorenja, jer Uzvišeni Allah će ih pretvoriti u fizičke oblike. Na jedan tas vage stavit će dobra djela, a na drugi loša. Ovo je vanjsko značenje već navedenih dokaza.

Prema drugom mišljenju, vagat će se stranice (knjige) ljudskih djela, dok treće mišljenje glasi da će sam počinitelj (čovjek) biti vagan.³ Ebu Hurejre prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., kazao: “Na Sudnji dan će doći ogroman i debeo čovjek i on kod Allaha neće vrijediti ni koliko krilo komarca. Učite ako želite riječi Allaha: *I na Sudnjem danu im nikakva značaja nećemo dati.* (El-Kehf, 105)”

Islamski učenjak Muhammed b. Usejmin kaže: “Neki učenjaci sve šerijatske tekstove o ovom pitanju pomiruju; kažu da će se na Sudnjem danu sve mjeriti ali u stvarnosti će se mjeriti stranice ljudskih djela, koje će biti teške, odnosno lahke, u skladu s njihovim djelima, te će to izgledati poput vaganja samih djela.

Što se tiče vaganja počinitelja tih djela, misli se na njegov značaj i vrijednost. A Allah zna najbolje.”⁴ Komentator Tahavijeve “Akide”

1 *Lema'tu-l-i'tikad*, str. 119; *El-Kijametu-l-kubra*, str. 249.

2 Šerh el-akide et-Tahavije, str. 417–419.

3 El-Herras, *El-Akide el-vasetije*, str. 207; *Lema'tu-l-i'tikad*, str. 121.

4 *Lema'tu-l-i'tikad*, recenzija: Muhammed b. Usejmin, str. 121.

kaže: “Potvrđeno je vaganje djela, počinitelaca i knjiga njihovih djela. Također je potvrđeno da će vaga imati dva tasa, a Uzvišeni Allah najbolje zna kako će sve to izgledati. Naša dužnost je da vjerujemo u metafizički svijet, kako nas je podučio iskreni Poslanik, s.a.v.s., bez bilo kakvog dodavanja ili oduzimanja.”⁵

Ibn Hadžer je rekao: “Ebu Ishak Ibn ez-Zedždžadž je rekao: ‘Sljedbenici sunneta i džemata (*ehlus-sunne vel-džema’a*) saglasni su da je dužnost vjerovati u postojanje vage ljudskih djela, da će ljudska djela biti vagana na Sudnjem danu i da ta vaga ima jezičac i dva tasa. Oni se pod pritiskom djela spuštaju, odnosno podižu.’”⁶

Da li postoji jedna vaga ili više njih

U vezi s ovim pitanjem učenjaci su se razili. Jedni smatraju da postoji više vaga, jer postoji više naroda, pojedinaca i djela, a i u Kur’anu se spominju u množini. U hadisu je spomenuta u jednini jer se odnosi na vrstu.

Neki pak smatraju da će postojati jedna vaga jer je u hadisu spomenuta u jednini, a u Kur’anu se spominje u množini jer se odnosi na djela koja će se vagati. Oba ova stanovišta su moguća, a Allah zna najbolje.⁷

U čemu se očituje mudrost postavljanja vage

Mudrost se ogleda u tome da se iskaže Allahova pravednost.⁸

5 Šerh el-akide et-Tahavijje, str. 419.

6 Feth el-bari, 3/538.

7 Lem’atu-l-i’tikad, recenzija: Muhammed b. Usejmin, str. 121.

8 Šerh el-akide et-Tahavijje, str. 419.

4. Predočavanje knjiga naših djela

Definicija riječi en-nešr

Riječ *en-nešr* u jeziku označava otvaranje knjige, odnosno širenje nečega. Što se tiče knjiga u kojima su zapisana djela, pod tim se misli na registre, odnosno stranice na kojima su zbrojana naša djela. Dakle, pojam *nešru kutubi-e'amal* znači pokazivanje (objavljivanje, predočavanje) knjiga naših djela i njihova podjela vlasnicima. Neki će knjigu svojih djela uzeti desnom, a neko lijevom rukom, i to iza leđa.

Dokazi

O tome postoje mnogi dokazi, u Kur'anu, sunnetu i jednoglasju islamskih učenjaka.¹

Uzvišeni Allah kaže: *Onaj kome bude knjiga njegova u desnu ruku njegovu data lahko će račun položiti i svojim će se radostan vratiti; a onaj kome bude knjiga njegova iza leđa njegovih data propast će prizivati.* (El-Inšikak, 7–12)

Aiša, radijallahu anha, kaže da je upitala Poslanika, s.a.v.s.: "Allahov Poslaniče, da li će se voljeni sjećati i tražiti svoje voljene na Sudnjem danu?" Poslanik, s.a.v.s., reče: "Na tri mjesta neće: kod vaganja djela (mizana), sve dok ne sazna da li su njegova djela lahka ili teška, kod udjeljivanja knjiga u kojima su zapisana djela, sve dok čovjek ne sazna gdje će mu biti data njegova knjiga, u desnu ili lijevu ruku ili iza leđa, i kod sirat-čuprije, koja će biti postavljena preko Džehennema, sve dok je ne prijede."²

---

1 *Medžmu'u el-fetava*, 3/146; *Lem'atu-l-i'tikad* (komentare uradio Muhammed b. Usejmin), str. 122–123; El-Herras, *Šerhu el-vasetije*, str. 204–206; *E'lam es-sunne el-mensure*, 107–110.

2 Ebu Davud, 4755; El-Hakim (4/578), koji smatra da je hadis vjerodostojan, shodno pravilima Buharije i Muslima, iako u lancu prenosilaca nedostaje spona između Hasana i Aiše, a Ez-Zehebi se slaže s ovim mišljenjem.

Primanje knjige

Vjernik će uzeti knjigu u desnu ruku i ona će mu biti pružena ispred njega. Bit će radostan i govorit će: *“Evo vam, čitajte knjigu moju.”* (El-Hakka, 19)

Nevjernik će primiti knjigu u lijevu ruku i ona će mu biti data iza leđa. Zbog toga će zakukati, prizivajući svoju propast.

A onaj kome se dâ knjiga u lijevu ruku njegovu reći će: “Kamo sreće da mi knjiga moja ni data nije i da ni saznao nisam za obračun svoj!” (El-Hakka, 25–26)

VRELO HAVD I SIRAT-ĆUPRIJA

1. Vrelo Havd

Definicija riječi El-Havd

Riječ El-Havd u leksičkim okvirima

To je infinitiv od glagola *hada*, u značenju okupiti, sakupiti itd. Riječ upućuje na sabiralište vode. Množina riječi je *ahvad* i *hajjad*.¹

El-Havd u okviru šerijata

To je vrelo u kojem se skuplja voda iz rijeke Kevser i pripada Poslaniku, s.a.v.s.²

Dokazi postojanja vrela Havd

Kur'an, sunnet i stavovi islamskih učenjaka upućuju na postojanje vrela Havd. Dokaz iz Kur'ana imamo u sljedećem ajetu: *Mi smo ti, uistinu, dali Kevser*. (El-Kevser, 1)

Što se tiče dokaza iz Poslanikovog, s.a.v.s., sunneta, o tome postoje mnogi vjerodostojni (mutevatir) hadisi. Komentator Tahavijeve "Akide" kaže: "Hadisi koji spominju vrelo (Havd) dosegli su stepen mutevatir-predaja, a prenosi ih više od trideset ashaba."³

Vjerodostojni hadisi koji govore o ovom vrelu

Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Ja sam vaš prethodnik do Havda. Ko do njega stigne napit će se njegove vode, a ko se napije njegove vode –

---

1 Ibid.

2 *Lem'atu-l-i'tikad*, str. 123 (Komentare knjige napisao Muhammed b. Usejmin).

3 *Šerhu el-akide et-Tahavije*, str. 227.

nikada više neće ožednjati. Doći će i neki koje ja poznajem, i oni mene poznaju, a zatim će se staviti prepreka između mene i njih.”⁴

U drugom hadisu Enes b. Malik, r.a., kaže: “Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio na Miradžu i vratio se, rekao je: ‘Prošao sam pored jedne rijeke čije su obale bile udubljene biserne kupole, pa sam upitao: ‘Šta je ovo, Džebraile?’, a on reče: ‘Ovo je Kevser, koji ti je dao tvoj Gospodar. Njegov miris je izvanredan mošus.’”⁵

Pripadnici glavnog toka u islamu (ehlisunne) također su saglasni u vezi s postojanjem ovog vrela.⁶

Odlike vrela Havd

Iz hadisa koji govore o ovom vrelu može se zaključiti da je ono ogromno i da se napaja iz dženetske rijeke Kevser.

Voda ovog vrela bjelja je od mlijeka i srebra, hladnija od snijega, slađa od meda, ugodnija od mirisa mošusa, posude na njemu su poput zvijezda na nebu. Vrelo je veoma prostrano, njegova širina je kao jedan mjesec hoda a dužina isto toliko, obje strane vrela su iste, a ko bude pio s njega žudjet će da se još napije.

Ko se bude napio s ovog vrela neće više ožednjati. Iz njega izniče mošus, šljunak od bisera i zlatnih poluga i njegovi plodovi su od dragulja različitih vrsta i boja.⁷ U hadisima se nalazi još sličnih opisa koji se odnose na ovo vrelo.⁸

4 Buhari, 6583 i 7050; Muslim, 2290.

5 Buhari, 4964; Muslim, 162.

6 *Lem'atu-l-i'tikad*, 124; *Šerh el-vasetije*, 210–211.

7 *Šer el-akide et-Tahavije*, str. 288; *Medžmu'u el-fetava*, 3/146; *Šerh el-vasitije*, str. 210.

8 *Sahihul-Buhari*, 6583, 7050, 7051, 6593, 7048, 1344; Muslim, 2290, 2292, 2293, 2298, 2299.

Odakle potiču posude na Havdu

Njegove posude su iz Dženneta, kako su to pojasnili i Poslanikovi, s.a.v.s., hadisi, naprimjer hadis koji bilježi Muslim, a prenosi Ebu Zerr, koji kaže: “Pitao sam Poslanika, s.a.v.s.: ‘Božiji Poslaniče, kakve su posude na havdu?’, a Poslanik, s.a.v.s., odgovori:

‘Tako mi Onoga u čijoj je ruci Muhammedova duša, posuda oko Havda ima više nego zvijezda na nebu i njihovih sazviježđa u vedroj noći. To su posude iz Dženneta, ko se napije iz džennetskog posuđa više nikada ne žedni. U njega teku dva kanala iz Dženneta. Vrelo je široko koliko i dugo, kao razdaljina od Omana do Ejle. Voda u njemu bjelja je od snijega a slađa od meda.’”¹

Muslim bilježi i hadis koji prenosi Sevban da je Poslanik, s.a.v.s., bio upitan o vodi ovog vrela, pa je odgovorio:

“U njega se ulijevaju dva slivnika, koji ga napajaju vodom iz Dženneta, jedan je od zlata, a drugi je od srebra.”²

Da li je vrelo (Havd) posebnost našeg Poslanika, s.a.v.s.?

U nekim hadisima navodi se da će svaki poslanik imati svoje vrelo, ali vrelo koje će imati poslanik Muhammed, s.a.v.s., je najveće, najljepše, najslađe i s njega će najviše piti ljudi.³

O tome govori sljedeći hadis: “Svaki će poslanik imati svoje vrelo, oni će se međusobno natjecati koje od njih je najposjećenije, a ja se molim da bude moje.”⁴

---

1 Muslim, 2300.

2 Muslim, 2301.

3 *Šerh el-vasetije*, 228; *Lem'atu-l-i'tikad*, 125.

4 Tirmizi, 2443 (El-Albani ga je u djelu *Sahih* označio ispravnim /1589/, a komentirajući *Šerhu tahavijje* smatra da je hadis dobar.)

Da li trenutno postoji vrelo Havd?

Da, ovo vrelo postoji, a dokaz za to je hadis koji bilježe Buhari i Muslim, a prenosi Ukbe b. Amir, da je Poslanik, s.a.v.s., izašao jednog dana i predvodio dženazu-namaz, potom se uspeo na minber i rekao: “Ja sam vam prethodnik i svjedok, tako mi Allaha, sada gledam u svoje vrelo Havd.”⁵

Ko su oni koji će piti s vrela, a ko oni koji će od njega biti odbijeni?

Oni koji će doći do vrela i s njega piti bit će vjernici, iskreni, sljedbenici sunneta. A od vrela će biti odbijeni oni koji su u vjeru uvodili novotarije, oni koji su mijenjali vjeru i koji su se vraćali svojoj prethodnoj lošoj praksi.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: “Ja ću prije vas doći na Havd i zauzimat ću se za neke ljude, ali im neću moći pomoći da dođu do vrela. Reći ću: ‘Gospodaru, to su moji sljedbenici (ashabi), moji sljedbenici (ashabi)!’ Potom će se reći: ‘Ti ne znaš šta su poslije tebe kao novinu uveli.’”⁶

U Muslimovom *Sahihu* navodi se hadis od Ebu Seida el-Hudrija: “‘Ti ne znaš šta su radili poslije tebe’, a ja ću reći: ‘Daleko bio onaj koji je poslije mene u vjeri nešto mijenjao!’”⁷

Također, u Muslimovom *Sahihu* navodi se hadis od Aiše, radijallahu anha: “‘Ti ne znaš šta su radili poslije tebe, vraćali su se nazad svojim (u ono što su bili prije).’”⁸

5 Buhari, 1344, 3596, 4042, 6426, 6590; Muslim, 2296.

6 Buhari, 6575, 6576; Muslim, 2297.

7 Muslim, 2291.

8 Muslim, 2294.

2. Sirat-ćuprija

Definicija

Riječ *Es-Sirat* u jeziku oznaćava Pravi put.¹

U okvirima šerijata *Es-Sirat* oznaćava most, ćupriju koja se proteće iznad Džehennema preko koje će ljudi prelaziti do Dženneta.²

Dokazi

Postojanje sirat-ćuprije potvrđeno je Kur'anom, sunnetom i jednoglasnoću (idža'om) ehlišuneta (glavnog toka u islamu).³

Dokaz iz Kur'ana je ajet: *I svaki od vas će do njega stići! Gospodar tvoj se, sigurno, tako obavezao!* (Merjem, 71)

Neki islamski ućenjaci iz prvih generacija ovo su protumaćili kao prelazak preko sirat-ćuprije, dok su neki ovo protumaćili kao ulazak u džehennemsku vatru iz koje će na kraju izaći.⁴ Dokaz iz Poslanikovog, s.a.v.s., sunneta je hadis koji se navodi u dva *Sahiha*, a prenosi ga Ebu Seid el-Hudri: "Postavit će se ćuprija preko Džehennema, šefa'at će biti dozvoljen, a oni će govoriti: 'Dragi Bože, spas, spas!'"⁵

Opis sirat-ćuprije

U nekoliko hadisa navodi se opis sirat-ćuprije. U hadisu od Ebu Seida el-Hudrija se kaće: "Boćiji Poslaniće, a kakva je ćuprija?" Poslanik, s.a.v.s., odgovorio: "Ona je klizava, na njoj su kuke i ćivije oštre bodlje, slićno bodljama drveta koje raste u Nedćđu, a poznato je

1 Ragib el-Asfehani, *Mu'dżemu el-mufredat elfaz el-Kur'an*, str. 287.

2 El-Herras, *Šerh el-akide el-vasetije*, str. 210; *Levami'u el-envar el-behime*, 2/189, *Lematu-l-i'tikad*, str. 126 (komentare uradio Muhammed b. Usejmin).

3 Ibn Redćeb, *Et-Tahfif minen-nar*, str. 242–253; *Levami'u el-envar el-behime*, 2/82, *Lematu-l-i'tikad*, str. 126.

4 *Et-Tezkire*, str. 387; *Šerh el-akide et-Tahavije*, str. 416.

5 Buhari, 4581, 4919 i Muslim, 183.

kao Sa'dan.” Ebu Seid također kaže: “Rečeno mi je da je ova ćuprija tanja od vlasi kose i oštija od oštrice sablje.”⁶

U dva *Sahiha* navodi se podugačak hadis od Ebu Hurejre u kojem se navodi da će u Džehennemu biti kuke poput bodlji drveta Sa'dan: “A da li ste vidjeli bodlje Sa'dana?”, upitao je Poslanik, s.a.v.s. ‘Znamo, Allahov Poslaniče’, rekoše ashabi. A Poslanik, s.a.v.s., nastavi: ‘Doista su poput bodlji drveta Sa'dan, a njihovu veličinu zna samo Uzvišeni Allah. One će ljude kačiti shodno njihovim djelima; neki će biti upropašeni ili sputani zbog svojih djela, neki izgrebani preći ili slično tome.’⁷

Prelazak preko sirat-ćuprije

Prelazak preko sirat-ćuprije zavisit će od djela koja su ljudi činili. Ibn Tejmijje, rahimehullah, kaže: “Sirat-ćuprija postavljena je preko Džehennema, to je most između Vatre i Dženneta. Preko njega će ljudi prelaziti shodno svojim djelima. Neki od njih će prijeći dok okom trepneš, neki će prijeći kao munja, neki poput vjetra, neki kao trkaći konj, neko kao deva, neko će prijeći trčeći, a neko polahko hodajući. Neki će prijeći puzajući, neki će biti otrgnuti i past će u Džehennem, jer na sirat-ćupriji postoje kuke koje će trgati ljude shodno njihovim djelima. Ko bude prešao preko sirat-ćuprije ući će u Džennet.”⁸

Dokaz za to je i podugačak hadis koji prenosi Ebu Seid el-Huri, u kojem se, između ostalog, navodi: “Vjernik će preko ćuprije prijeći dok okom trepneš, ili kao munja, ili kao vjetar, ili kao ptica ili kao trkaći konji, ili kao deva. Neko će se spasiti, neko će biti izgreban, a neko će pasti u džehennemsku vatru.”⁹

6 Ibid.

7 Buhari, 7437; Muslim, 182.

8 *Medžmu' u el-fetava*, 3/146–147.

9 Ibid.

Ko će prvi prijeći preko sirat-ćuprije?

Muhammed, s.a.v.s., će prvi od vjerovjesnika prijeći preko sirat-ćuprije, a od naroda će prvi prijeći njegov ummet. Poslanik, s.a.v.s., u tom smislu kaže: “Ja i moj ummet bit ćemo prvi koji će prijeći. Tada niko ništa neće govoriti, osim poslanika. Njihova dova toga dana će biti: Allahu, spasi, spasi!”¹

Da li će nevjernici prelaziti preko sirat-ćuprije?

Hadisi ukazuju na to da je ona namijenjena vjernicima, među kojima se nalaze i licemjerni i grešni vjernici. Dakle, sirat-ćuprija je njima namijenjena.²

Ibn Redžeb kaže: “Neophodno je znati da su ljudi podijeljeni na vjernike koji su pokorni Uzvišenom Allahu i ne pripisuju Mu nikoga ravnim i politeiste, koji osim Boga obožavaju i nekoga drugog. Politeisti (mnogobošci, mušrici) neće prelaziti preko sirat-ćuprije, oni će biti bačeni u Vatru prije negoli se ona postavi.”³

Most

Most je mjesto koje se nalazi između Dženneta i Džehennema. Neki ga učenjaci nazivaju drugom sirat-ćuprijom.⁴

Ibn Tejmijje kaže da će oni koji prijeđu preko sirat-ćuprije biti zaustavljeni na mostu, između Dženneta i Džehennema, kako bi izravnali račune, a kada se namire račun i kada se očiste, bit će im dozvoljen ulazak u Džennet.⁵

---

1 Buhari, 7437; Muslim, 182.

2 *El-Kijametul-kubra*, str. 275.

3 *Et-Tahfif minen-nar*, str. 232; *El-Kijametul-kubra*, str. 275–276.

4 *Et-Tezkire*, str. 392–394.

5 *Medžmu’u el-fetava*, 3/147.

DŽENNET I DŽEHENNEM

1. Definicija Dženneta

U jeziku riječ *el-dženne* označava vrt s mnogo drveća, odnosno to je svaka bašta s mnoštvom krošnji koje prekrivaju zemlju.⁶

U šerijatu ova riječ označava Kuću užitaka koje je Uzvišeni Allah pripremio vjernicima, bogoboječnim i iskrenim, onima koji su slijedili Njegove poslanike.⁷

2. Zašto ovaj naziv?

Ragib el-Asfahani smatra da je Džennet nazvan ovim imenom jer nalikuje raj u zemlji, iako je između njih velika razlika, ili je tako nazvan zbog toga što nam skriva svoje blagodati: *I niko ne zna kakve ih, kao nagrada za ono što su činili, skrivene radosti čekaju.*⁸ (Es-Sedžde, 17)

3. Definicija vatre

Riječ *en-nar*, u jeziku se koristi za plamen koji djeluje na osjetilo, ili se odnosi na vrućinu, ili na vatru u Džehennemu, ili ratnu stihiju.⁹

U okvirima šerijata ovaj naziv odnosi se na Kuću patnje, koju je, kao kaznu, Uzvišeni Allah pripremio nevjernicima na ahiretu, zato što nisu vjerovali u Allaha i zbog toga što su se ogriješili o poslanike.¹⁰

6 *Mu'džemu mufredati elfazil-Kur'an*, str. 96.

7 *Lematu-l-i'tikad*, str. 131.

8 *Mudžmu'u mufredati elfazil-Kur'ani*, str. 92.

9 *Lematu-l-i'tikad*, str. 131.

10 *Lematu-l-i'tikad*, str. 133; dr. Omer el-Eškari, *El-Dženne ven-nar*, str. 154–160.

4. Stepeni u Džennetu i ponori u Džehennemu

U Džennetu postoje i stepeni prema kojima će se njegovi stanovnici razlikovati, prema dobrim djelima koja su činili. Razlikovat će se i stepeni stanovnika Džehennema, na osnovu učinjenih loših djela. Džennetski stepeni zovu se *deredžat* i idu u visinu, a stepeni u Džehennemu zovu se *derekat* i idu u nizinu.¹

5. Ko su stanovnici Dženneta i Džehennema?

U Džennetu će biti svaki bogobožni vjernik, dok će u Vatri biti svaki ogrezli nevjernik.

Uzvišeni Allah o Džennetu kaže: *Pripremljen za one koji se Allaha boje.* (Alu Imran, 133);

I pripremljen za one koji u Allaha i poslanike Njegove vjeruju. (El-Hadid, 21)

O Vatri se u Kur'anu kaže: *Onda se čuvajte vatre za nevjernike pripremljene.* (El-Bekare, 24);

I nesretni će u Džehennem, u njemu će teško izdisati i udisati. (Hud, 106)

6. Džennet i Vatra su stvoreni i trenutno postoje

Uzvišeni Allah o Džennetu u Kur'anu kaže: *Pripremljen za one koji se Allaha boje.* (Alu Imran, 133)

O Vatri se kaže: *Onda se čuvajte vatre za nevjernike pripremljene.* (El-Bekare, 24)

Nakon što je klanjao namaz prilikom pomračenja Sunca, Poslanik, s.a.v.s, je rekao prisutnima: "Vidio sam Džennet, pa sam dohvatio iz njega jedan grozd. Da sam ga uzeo, jeli biste s njega dok

---

¹ *Lematu-l-i'tikad*, str. 133; *El-Dženne ven-nar*, str. 25. Podrobnija pojašnjenja o ovome pogledati u djelu *Et-Tezkire*, str. 425–602.

je ovog svijeta. Vidio sam džehennemsku vatru, i ne vidjeh strašnijeg prizora od nje.”²

Ebu Dža’fer et-Tahavi kaže: “Džennet i Vatra su stvoreni.”³

Ibn Ebu-l-’Izz el-Hanefi kaže: “*Ehlu-s-sunne* - sljedbenici sunneta saglasni su da su Džennet i Vatra stvoreni i da trenutno postoje.”⁴

7. Džennet i Vatra su neprolazni

Mnogo je ajeta koji ukazuju na neprolaznost Dženneta, a Uzvišeni Allah u jednom od njih kaže: *Njih nagrada u Gospodara njihova čeka; edenski vrtovi kroz koje rijeke teku, u kojima će vječno i zauvijek boraviti.* (El-Bejjine, 8)

Što se tiče vječnog boravka u Vatri, on se navodi na tri mjesta:

Onima koji neće da vjeruju i koji čine nepravdu Allah doista neće oprostiti i neće im Put pokazati, osim puta u Džehennem, u kome će vječno i zauvijek ostati – to je Allahu lahko. (En-Nisa, 168–169);

Allah je nevjernike prokleo i za njih oganj razbuktali pripremio, u njemu će vječno i zauvijek boraviti, ni zaštitnika ni pomagača neće naći. (El-Ahzab, 64–65);

A onoga koji Allahu i Poslaniku Njegovu ne bude poslušan sigurno čeka vatra džehennemska; u njoj će vječno i zauvijek ostati. (El-Džinn, 23)

Ebu Džafer et-Tahavi kaže da Džennet i Džehennem postoje oduvijek i da su oni neprolazni.⁵

2 Buharija, 1052, Muslim, 907.

3 Detaljna pojašnjenja pogledati u djelu *Šerhul-akide et-Tahavijje*, str. 420–422, *Lematu-l-i’tikad*, str. 131.

4 Ibid.

5 *Šerhul-akide et-Tahavijje*, str. 424–432; *Lematu-l-i’tikad*, str. 132; Ibn Tejmijja, *Er-Reddu ala men kale bi fenail-Dženne ven-nar ve bejanil-akvali* (recenziju uradio dr. Muhammed b. Abdullah es-Semheri).

8. Džennet se nalazi u Ilijunu (najvišim visinama)

O tome se u Kur'anu kaže: *Uistinu! Knjiga čestitih je u Ilijunu.* (El-Mutaffifun, 18)

El-Bera b. Azib prenosi poznati hadis o kaburskim nedaćama u kojem se navode riječi Uzvišenog Allaha: "Pišite knjigu Moga roba u Ilijunu, a potom ga vratite na Zemlju."¹

9. Džehennem je na dnu

Džehennem se nalazi na najnižem nivou, o čemu Uzvišeni Allah kaže: *Uistinu! Knjiga grešnika je u Sidždžinu.* (El-Mutaffifin, 7)

U hadisu koji prenosi El-Bera b. Azib se navodi: "Uzvišeni Allah će reći: 'Pišite knjigu Moga roba u Sidždžinu, na najnižim dubinama Zemlje.'"²³

10. Šta znači vjerovati u Džennet i Džehennem?

Vjerovati u Džennet i Džehennem znači sa apsolutnim ubjeđenjem prihvatiti istinitost njihovog postojanja. Oba odredišta su stvorena i postojat će dok Uzvišeni Allah bude htio; neće nikada nestati. U okviru ovog vjerovanja spada i vjerovanje u sve blagodati koje se nalaze u Džennetu, kao i vjerovanje u sve strašne i bolne kazne u Džehennemu.⁴

Ovo bi bio koncizan osvrt o ahiretu. O ovome ćemo detaljnije govoriti kada bude riječi o smrti, predznacima Sudnjeg dana, životu u berzehu i sličnim temama, koje će biti obrađene u četvrtom dijelu ove knjige.

---

1 Ibid.

2 Ibid.

3 *Lematu-l-i'tikad*, str. 132–133.

4 *E'lamus-sunne el-menšure*, str. 115.

ISLAM SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

ŠESTO POGLAVLJE

VJEROVANJE U BOŽIJE ODREĐENJE (KADER)

Pojam kadera, suština, dokazi i dužnosti čovjeka

Koristi vjerovanja u kader

Mišljenja drugih o kaderu, indeterminizam i determinizam

Pravdanje kaderom, determinizmom i indeterminizmom

Mudrost, svrha, uputa i zabluda

POJAM KADERA, SUŠTINA, DOKAZI I DUŽNOSTI ČOVJEKA

1. Definicija vjerovanja u kader

Kader je vjerovanje u Allahovo znanje o svemu što nas okružuje, u Njegovo zapisivanje, htijenje te vjerovanje u to da je On taj koji je sve stvorio.¹

2. Temeljni principi kadera

Iz navedenog je jasno da kader počiva na četiri principa. Njihovo razumijevanje je uvertira u razumijevanje kadera, jer vjerovanje u kader ispravno je samo ako se primijene ova četiri principa, a oni su:

Vjerovati da Uzvišeni Allah sve zna

On zna detaljno i ono što je bilo i ono što će se desiti u budućnosti, bez obzira na to radi li se o Njegovim postupcima, postupcima Njegovih stvorenja, ili dešavanjima u univerzumu.

Njegovo znanje odnosi se na sve što je bilo i što će biti, ali i na ono što se nije desilo, a i da se desilo, On zna kako bi u konačnici izgledalo.

Također, On zna Svoja stvorenja od prije negoli ih je stvorio, zna njihovu opskrbu, dokad će živjeti, njihova djela, kao i sve njihove aktivnosti i neaktivnosti.²

---

1 Pogledati definiciju od Džurdžanija, str. 177; El-Asfehani, *Lematul-envar*, 1/348; Muhammed b. Usejmin, *Resailu fil akide*, str. 37; Muhammed el-Hamed, *El-Iman bil-kada vel kader*, str. 35–36.

2 Ibn Kajjim, *Šifaul-alil*, str. 61.

Mnogo je dokaza za to. Uzvišeni Allah kaže: *A nevjernici govore: "Čas oživljenja nam neće doći!" Reci: "Hoće, tako mi Gospodara moga, koji zna i ono što je skriveno, zacijelo će vam doći"*– Njemu ne može ništa, ni trunčica jedna, ni na nebesima ni na Zemlji, izmaći, i ne postoji ništa, ni manje ni veće od toga, što nije u jasnoj Knjizi. (Sebe', 3)

Vjerovati da je Uzvišeni Allah zapisao sudbinu svojih stvorenja u Levhi mahfuzu

U tom smislu se u Kur'anu kaže: *Zar ne znaš da je Allahu poznato sve što je na nebu i na Zemlji? To je sve u Knjizi; to je, uistinu, Allahu lahko!* (El-Hadždž, 70)

Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis od Abdullaha b. Amra b. el-Asa, koji kaže: "Čuo sam Poslanika, s.a.v.s., da kaže: 'Allah je zapisao sudbinu svih stvorenja pedeset hiljada godina prije stvaranja nebesa i Zemlje.'"³

Također je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Svakom živom biću Allah je odredio mjesto u Džennetu ili Vatri i da li će biti sretan ili nesretan."⁴

Vjerovati u Allahovu volju i moć

Pod ovim se misli na vjerovanje u bezuvjetno implementiranje Allahove volje i Njegovu sveobuhvatnu moć, tako da ono što je On htio to se desilo, a ono što nije htio nije se ni desilo. Nikakav pokret, ni tišina, ni uputa, a ni zabluda ne dešavaju se bez Njegovog htijenja.⁵

Uzvišeni Allah kaže: *Gospodar tvoj stvara šta hoće, i On odabira.* (El-Kasas, 68);

A vi ne možete ništa htjeti ako to Allah, Gospodar svjetova, neće! (Et-Tekvir, 29)

---

3 Muslim, 2653.

4 Buhari, 1632; Muslim, 2647.

5 Šifaul-alil, str. 66; Tefsirus-Sa'di, 6/52.

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Srca svih ljudi su, poput jednog srca, među dva prsta Milostivog nam Gospodara, i On ih prevrće kako poželi.”¹

Vjerovati da su sva bića stvorena sa svim svojim odlikama, karakteristikama, pokretima i djelima i da ih je Uzvišeni Allah stvorio iz ničega

Mnogo je dokaza za ovu tvrdnju, a jedan od njih su sljedeći ajeti: *Hvaljen neka je Allah, koji je nebesa i Zemlju stvorio i tmine i svjetlo dao, pa opet oni koji ne vjeruju – druge s Gospodarom svojim izjednačuju!* (El-En’am, 1);

Onaj koji je dao smrt i život da bi iskušao koji će od vas bolje postupati. (El-Mulk, 2)

U ovu kategoriju spadaju djela koja je Uzvišeni Allah stvorio i odredio, a njihovi izvršioци su ljudi. Dakle, Allah je stvorio njihova djela, a ljudi ih izvršavaju.

Uzvišeni Allah kaže: *Allah je Stvoritelj svega.* (Er-Ra’d, 16)

Ovo su četiri temeljna principa kadera; vjerovanje u kader nije moguće bez njih.²

3. Važnost vjerovanja u kader

Vjerovanje u Allahovo određenje (kader) najznačajnija je tema unutar islamske doktrine i predstavlja temelj vjerovanja, dok sam čin vjerovanja u kader upotpunjuje monoteizam. Djela klasičnih učenjaka iz oblasti doktrine bavila su se ovom tematikom i naširoko su je obrađivala. Ljude je, bez obzira na njihov položaj, zaokupljala tema o kaderu, jer je kader, odnosno Allahova odredba, usko

---

1 Muslim, 2655.

2 *El-Iman bilkada vel-kader*, str. 76.

povezan s njihovim svakodnevnim životom, koji je ispunjen mnogim dešavanjima (zdravlje, bolest, siromaštvo, bogatstvo, život i smrt, sreća, očaj itd.)³

4. Šerijatskoppravna norma govora o kaderu

Govoriti o kaderu nije apsolutno zabranjeno, niti je u potpunosti dozvoljeno. Ova tema zahtijeva pojašnjenje. Ako je kader tema u skladu s ispravnim naučnim pravcem, potkrijepljena dokazima iz Kur'ana i sunneta, s ciljem da se dođe do istine, onda razgovor o kaderu nije zabranjen, već je obavezan. Ako je takav razgovor beskoristan, ako ima uporište samo u raciju, s ciljem suprotstavljanja, sukobljavanja i tvrdoglavosti, takav vid polemiziranja nije dopušten.⁴

5. Vrste kadera

Allahovo određenje može se podijeliti u četiri kategorije:

Opće određenje (kader)

Ovo određenje Uzvišenog Allaha odnosi se na sva živa bića u smislu Njegovog apsolutnog znanja o njima i odredio im je sudbinu. Mnogobrojni su dokazi za to, poput ajeta: *Zar ne znaš da je Allahu poznato sve što je na nebu i na Zemlji? To je sve u Knjizi; to je, uistinu, Allahu lahko!* (El-Hadždž, 70), potom hadisa: “Allah je zapisao sudbinu svih stvorenja pedeset hiljada godina prije stvaranja nebesa i Zemlje.”⁵

Kader životnog vijeka

Ova vrsta kadera podrazumijeva da je u životu čovjeka sve određeno, od rođenja do smrti, i da je svaka njegova nedaća i sreća

3 *El-Iman bilkada vel-kader*, str. 7–9.

4 *Šerhu el-akide at-Tahavijje*, str. 262; Berberahi, *Šerhus-sunne*, str. 36; Faruk ed-Desuki, *El-kada vel-kader fi el-islam*, 1/368; *El-Iman bilkada vel-kader*, str. 19–25.

5 Muslim, 2653.

zapisana. O tome se govori u hadisu Poslanika, s.a.v.s.: “Zametak svakog od vas formira se u utrobi majke četrdeset dana, zatim postaje ugrušak isto toliko dana, zatim komad mesa isto toliko, potom Allah šalje meleka koji mu udahne ruh, naredivši mu da zapiše četiri odredbe: njegovo djelo, opskrbu, životni vijek i da li će biti sretan ili nesretan.”¹

Godišnji kader

Ovo određenje dešava se u noći Lejletu-l-kadr, svake godine, a dokaz za to su kur’anski ajeti: *U kojoj se svaki mudri posao riješi.* (Ed-Duhan, 4); *Meleci i Džebrail, s dozvolom Gospodara svoga, spuštaju se u njoj zbog odluke svake, sigurnost je u njoj sve dok zora ne svane.* (El-Kadr, 4–5)

U tefsiru ovih ajeta navodi se da se tokom Lejletu-l-kadra zapisuje sve što će se desiti tokom godine: smrt, život, ugled, poniženje, opskrba i kiša. Čak se određuje da li će neko obaviti hadž te godine, pa se kaže: “Taj i taj će obaviti hadž.”²

Dnevni kader

Na dnevni kader upućuje sljedeći ajet: *Svakog časa On se zanima nečim.* (Er-Rahman, 29)

U tumačenju ovog ajeta navodi se da Uzvišeni Allah daje ugled i poniženje, On nekoga uzdiže ili ga spušta, On dariva i uskraćuje, daje blagostanje i siromaštvo, da li će se neko smijati ili plakati, udahnuje život i usmrćuje itd.³

1 Buhari, 3208; Muslim, 2643.

2 Ibn el-Dževzi, *Zadul-mesir*, 7/338; Ibn Kesir, *Tefsirul-Kur’ani el-azim*, 4/140; Eš-Ševkani, *Fethul-kadir*, 4/572; El-Hakemi, *E’lamus-sunne el-mensure*, str. 129–133.

3 Ibn el-Dževzi, *Zadul-mesir*, 8/14; Ibn Kesir, *Tefsirul-Kur’ani el-azim*, 4/275; Eš-Ševkani, *Fethul-kadir*, 5/136.

6. Dokazi vjerovanja u Allahovo određenje

Dokazi koji potkrepljuju vjerovanje u kader jesu Kur'an, sunnet, stavovi islamskih učenjaka, priroda čovjeka, um i čula.

U Kur'anu se nalaze mnogi dokazi koji ovo potvrđuju, poput sljedećih ajeta: *A Allahova zapovijed je odredba konačna (El-Ahzab, 38); Mi sve s mjerom stvaramo. (El-Kamer, 49); I ne postoji ništa čije riznice ne posjedujemo, a od toga Mi dajemo samo onoliko koliko je potrebno. (El-Hidžr, 21)*

Dokaz iz sunneta nalazi se u hadisu Poslanika, s.a.v.s., kada je Vjerovjesnik odgovorio meleku Džebrailu: "Da vjeruješ u Allahovo određenje, bilo dobro ili loše."⁴

Muslim bilježi predaju koju prenosi Tavus: "Zapamtio sam neke ashabe Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji su govorili da je sve određeno. Također sam čuo Abdullaha b. Omera da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Sve je određeno, pa čak i moć i nemoć, odnosno nemoć i moć."⁵

Poslanik, s.a.v.s., je rekao: "Kada te neka nedaća zadesi, nemoj govoriti: 'Da sam uradio tako, bilo bi ovako i ovako', već reci: 'To je Allahova odredba i On čini šta hoće.'"⁶

Što se tiče stavova islamskih učenjaka (idžmaa), muslimani su saglasni da je obaveza vjerovati u kader i da sve što se desi, dobro i loše, dolazi od Allaha. En-Nevevi kaže: "Dokazi iz Kur'ana, sunneta i stavovi islamskih učenjaka vrlo su jasno manifestirani i oni apsolutno potvrđuju Allahovo određenje."⁷

Ibn Hadžer kaže da svi učenjaci prvih generacija-selefa smatraju da se sve dešava Allahovim određenjem.⁸

4 Muslim, 8.

5 Muslim, 2655.

6 Muslim, 2664.

7 En-Nevevi, *Šer Sahih Muslim*, 1/155.

8 Ibn Hadžer, *Fethul-bari*, 11/287.

Što se tiče urođenosti, odnosno iskonske naravi, vjerovanje u kader je po prirodi svojstvena odlika i njega su nijekali samo rijetki politeisti u svim narodima. Dakle, nije se desilo odstupanje u nijekanju kadera, već u njegovom razumijevanju i shvatanju na ispravan način. Shodno tome Uzvišeni Allah kaže: *Mnogobošci će govoriti: "Da je Allah htio, mi ne bismo druge Njemu ravnim smatrali, a ni preci naši.* (El-En'am, 148)

Dakle, oni su potvrdili Allahovu volju i Njegovo htijenje, ali im je ona bila opravdanje za mnogoboštvo, te im je Allah objasnio da je to bila odlika i onih koji su živjeli prije njih. U Kur'anu se kaže: *Tako isto su oni prije njih poricali.* (El-En'am, 148)

Arap su u džahilijetu priznavali kader, nisu ga odbacivali niti je neko smatrao da se stvari dešavaju bez predhodnog određenja.

Dakle, niko nije odbacivao kader, o čemu se vrlo jasno izjasnio i Ebu el-Abbas Ahmed b. Jahja Sa'leb, koji kaže: "Nije mi poznat nijedan Arapin koji negira Božije određenje (kader), a da kada ga upitaju da li se dešava da Arapi pomisle negirati kader ne odgovori: 'Bože sačuvaj!' Niko od Arapa iz predislamskog i islamskog perioda nije poricao kader i da je dobro i loše određeno, o čemu svjedoče njihovi jasni stavovi."¹

Racionalni dokazi potvrđuju da zdrav racio nedvosmisleno ukazuje na to da je Allah stvoritelj ovog univerzuma, njegov tvorac, vladar, i da nije moguće postojanje ovog savršenog ustrojstva, harmonične koordiniranosti i spona između uzroka i uzročnika pukom slučajnošću. Dakle, slučajnost sama po sebi nema sistemsko ustrojstvo u svojim temeljima, a kako će ga onda imati tokom kontinuiranog egzistiranja i razvitka?

Ako je razumski moguće potvrditi da je Uzvišeni Allah stvoritelj, iz toga nužno proizlazi da se ništa neće desiti osim ako to On bude

---

1 El-Kaini, *Šerhu usulu i'tikadi ehlis-sunne vel-džemaa*, 4/705.

htio i ako je to odredio.² Potvrdu ove postavke nalazimo u Kur'anu: *Allah je sedam nebesa i isto toliko zemalja stvorio; Njegovo naređenje do svih njih dopijeva, da bi ste znali da je da je Allah kadar sve i da Allah znanjem Svojim sve obuhvaća!* (Et-Talak, 12)

Racio ne odbacuje ni ostale podrobnosti koje se odnose na kader, naprotiv, razum ih u potpunosti akceptira.

Što se tiče osjetilnih dokaza, možemo reći da danas posmatramo, čujemo i čitamo kako ljudi koji vjeruju u odredbu (*kada-i-kader*) imaju miran život. O tome ćemo više govoriti kada bude riječi o plodovima vjerovanja u kader. Vjernici koji istinski vjeruju u kader su naj sretniji ljudi. Oni su također najstrpljiviji, najhrabriji, najplemenitiji i najpametniji. Kader je "regulativa monoteizma (tevhida)" kako je rekao Ibn Abbas, r.a., jer monoteizam, tj. vjerovanje u Allahovo jedinstvo, nije ispravan bez vjerovanja u Allahovu odredbu.

Uzvišeni Allah i Njegov Poslanik, s.a.v.s., obavijestili su nas i o budućim metafizičkim stvarima koje će se desiti i desile su se onako kako su nagovijštene, a također je došla obavijest, kao eksplicitan osjetilni dokaz, da je vjerovanje u Allahovo određenje istina.³

7. Dužnosti čovjeka u vezi s kaderom

Osnovna je dužnost čovjeka da vjeruje u Allahovu odredbu, da je privržen Božijem zakonu, šerijatu, Njegovim naredbama i zabranama. Dužnost je čovjeka da vjeruje u ono što mu se dostavlja te da bude poslušan i da se pokorava Allahovim naredbama.⁴

Kada čini dobro, bit će zahvalan Allahu, a kada pogriješi, molit će za oprost, znajući da je sve to Allahova odredba.

2 Abdurrahman es-Sa'di, *Er-Rijad en-nadidž*, 194.

3 Abdurrezzak el-Bedr, *Abdurrahman es-Sa'di ve džuhuduhu ful-akide*, str. 72–73.

4 Ibn Tejmije, *Dževami' er-resail*, 2/341; *Deru te'arudi el-akli ven-nakli*, 8/405.

Kada je Adem, alejhis-selam, počinio grijeh, pokajao se zbog njega, pa mu je Allah oprostio i uputio ga na Pravi put. Iblis je ustrajao na grijehu pravdajući se kaderom, pa ga je Uzvišeni prokleo. Ko se pokaje slijedi Ademov pravac, a ko ustraje na grijehu pravdajući se kaderom-sudbinom, slijedi pravac Iblisa. Svi koji su sretni slijede svog oca Adema, dok nesretni i očajni slijede svog neprijatelja Iblisa.¹

Čovjekova je dužnost da vjeruje u četiri navedene kategorije kadera i u to da sve što se dešava Allah zna, da je sve zapisano, da se to Njegovom voljom događa i da je sve to On stvorio. Također, čovjek je dužan da vjeruje da je Allah naredio potpunu poslušnost Njemu, zabranivši činjenje grijeha. Dakle, obaveza je čovjeka da bude pokoran Uzvišenom i da se kloni grijeha. Kada mu Allah podari uspjeh u tome da bude pokoran Njemu i da se kloni grijeha, on će biti zahvalan Allahu, ustrajavajući u tome, a ako doživi neuspjeh i osloni se samo na sebe, čineći grijeh i iskazujući neposlušnost, onda mu je dužnost da zatraži oprost od Uzvišenog i da se pokaje.

Čovjek je dužan i da teži ovozemaljskim koristima slijedeći put koji do toga vodi; po zemlji će putovati kako bi došao do njih. Ako rezultati budu onakvi kakve on želi, zahvalit će Allahu, ako su suprotni njegovim očekivanjima, onda neka se utješi Allahovim određenjem - kaderom. Čovjek treba znati da je sve što se desi Allahova odredba, da sve što mu se desi nije moglo da ga mimoide, niti mu se moglo desiti ono što ga je mimoišlo. Kada čovjek u potpunosti shvati da se u stvaranju i odredbama koje je Uzvišeni uspostavio očituje velika mudrost, to mu je sasvim dovoljno. Svaki put kada mu se znanje i vjerovanje poveća, bit će mu jasna Allahova mudrost i Njegova milost, zbog čega će biti opčaran, a u tome će naći potvrdu za ono što

¹ Ibn Tejmije, *Medžmu' u el-fetava*, 8/64; Ibn el-Kajjim, *Tarikul-hidžretejn*, str. 170.

je Uzvišeni u Kur'anu naveo. Nije neophodno da svako detaljno zna sve segmente vjerovanja u Allahovo određenje, dovoljno je da se u to vjeruje generalno.²

Na kader, hvala Allahu, nužno ukazuju šerijatski, intuitivni, racionalni i osjetilni dokazi i među njima ne postoji nikakva kontradiktornost niti nejasnoća.

---

2 *Medžmu'u el-fetava*, 8/97; Falih b. Mehdi, *Et-Tuhfetu el-mehdijje fi šerhir-risale et-tedemurijje*, 2/140; *El-Iman bil-kada vel-kader*, str. 61–63.

KORISTI VJEROVANJA U KADER

Vjerovanje u Allahovu odredbu na ispravan način daje ogromnu korist, potiče na lijep moral i mnogobrojne vidove pokornosti. Utjecaj takvog vjerovanja odnosi se kako na individuu tako i na zajednicu, na ovom svijetu i na ahiretu. Koristi ovog vjerovanja ogledaju se u sljedećem:

Tevekkul, ili oslanjanje na Uzvišenog Allaha, srž je ibadeta

Tevekkul je ispravan samo kod onih koji vjeruju u kader na ispravan način. U okvirima šerijata pod tevekkulom se podrazumijeva oslanjanje na Uzvišenog Allaha prilikom obavljanja posla, traženje pomoći od Njega oslanjajući se samo na Njega. Ovo je suština tevekkula i njegov pravi smisao.¹

Nada (uzdanje) i lijepo mišljenje o Allahu

Kada vjernik vjeruje u Allahovo određenje, ima lijepo mišljenje o Allahu, mnogo se uzda i polaže nadu u Njega te ima na umu da Allah svoju odredbu provodi potpuno pravedno, milostivo i mudro.²

Strpljenje i izdržljivost

Onaj ko vjeruje u kader strpljiv je i istrajan dok podnosi nedaće i terete na svojim plećima.

Međutim, oni koji ne vjeruju u kader uznemire se zbog trivijalnih razloga, čak ih ta uznemirenost može dovesti do psihičkih problema, opsesivnosti, konzumiranja opojnih supstanci i suicida.

---

1 Ibn el-Kajjim, *Medaridžu es-salikin*, 2/218; Ibnel-Kajjim, *El-Fevaid*, str. 201–202.

2 *Medridžus-salikin*, 2/166–199.

Stoga nije čudno što je broj samoubistava u velikom porastu u sredinama čiji stanovnici ne vjeruju u odredbu i određenje (kada i kader). Ako bismo istražili uzroke samoubistava, vidjeli bismo da su razlozi besmisleni, čak i zanemarivi; neko pribjegne suicidu jer ga je vjerenica ostavila, neko jer je pao na ispitu.

Neki čak posežu za samoubistvom zbog toga što im je preminuo omiljeni pjevač ili neka osoba kojom su fascinirani. Dešava se da neki počine samoubistvo čak i zbog poraza ekipe za koju navijaju.

Također se dešava grupni suicid, a interesantno je to što suicidalne osobe uglavnom nisu siromašne da bi se moglo reći kako su razlozi suicida siromaštvo ili neimaština. Štaviše, one pripadaju bogatom sloju ljudi i žive u blagostanju. Čak i slavne osobe čine suicid, pa i ljekari psihijatri, za koje se misli da donose sreću i rješavaju probleme.³

Borba protiv očajja

U suštini, onaj ko ne vjeruje u kader postaje očajan, suočava se s beznađem, jer mu nesreća koja ga zadesi izgleda kao smrtonosan udarac. Kada ga zadesi kakva nedaća, misli da je to potpuni krah i da ga neće premostiti.

S druge strane, onaj koji vjeruje u kader ne poznaje očaj, njega svako može vidjeti uglavnom optimističnog u svakoj situaciji. On čeka i nada se da će ga Allah izbaviti, imajući u vidu da pobjeda dolazi sa strpljenjem i da nakon poteškoće dolazi olakšanje.

---

3 Mukbil el-Vadi'i, *El-Džami'us-sahih fil-kader*, str. 11–12; Mustafa Gazzal, *Efuluš-šemsil-hadare el-garbijje min nafizetil-idžram*, str. 109–111; *Limaza intehare haulai i'dad ve tedkiki hanil-hajr* (u djelu se nalaze ispovijesti političara, vojnih lica te slavni osoba iz šou-biznisa).

Plemenitost i velikodušnost

Onaj ko vjeruje u kader sa sigurnošću zna da Allah daje opskrbu, da ju je On podijelio stvorenjima. Svako živo biće ima dio koji mu pripada i niko neće umrijeti dok mu se opskrba ne upotpuni, onoliko koliko mu je propisano, a neće ni osiromašiti, osim ako mu je to Allah odredio.

Ovakav vid vjerovanja pobuđuje u čovjeku velikodušnost i on počinje udjeljivati na Božijem putu, što ima dalekosežan utjecaj, jer čovjek tada ima čvrsto povjerenje u Allaha i odaziva se Njegovim naredbama da pomaže drugima.¹

Hrabrost, odvažnost, odbacivanje defetizma i plašljivosti

Vjerovanje u kader ulijeva u srce vjernika hrabrost i odvažnost, izbacujući iz njega klonulost i bojažljivost. Jer, vjernik koji je privržen kaderu zna da neće umrijeti prije dana koji mu je Allah odredio i uvjeren je da će ga zadesiti samo ono što mu je propisano. Kada bi se mnogi sakupili da mu naštete, ne mogu mu ništa učiniti osim onoga što mu je Allah već propisao.

Ove odrednice i njihovu suštinu može pojmiti samo onaj ko vjeruje u Njegovo određenje. Srce vjernika koji je svjestan kadera je mirno, duša mu je smirena, nije opsjednut brigama, ne razmišlja mnogo o mogućim lošim dešavanjima, a ako se i desi neko zlo-nedaća, srce mu neće biti uznemireno, već biva stamen i strpljiv. Ako se razboli, bolest mu ne stvara dodatne iluzije, ako se suoči s neželjenim stvarima, hladnokrvan je i nepokolebljiv jer je mudrost da čovjek ne objedinjuje dva bola - bol iščekivanja nedaće i bola kada se ona dogodi.

---

1 Muhammed el-Hadar Husejn, *El-Hidaje el-islamijje*, str. 84–98.

On je radostan, odbacuje tugu, a ako ga ona i zadesi, suočava se s njom hrabro i bez panike.

Kod muslimanskih učenjaka i iskrenih robova može se primijetiti da su potpuno blagi, smireni, ne pridajući pažnju brigama. Oni ne žive u mašti, već njima u tome pripada najbolji i najznačajniji udio.

Općenito kod muslimana, moguće je vidjeti smirenost i bezbrižnost, dok nešto slično, sasvim sigurno, nije moguće vidjeti kod velikih mislilaca, pisaca, ljekara koji su nemuslimani. Koliko je, naprimjer, ljekara nemuslimana koji se uveliko iznenade kada nakon ljekarskog pregleda muslimana koji je obolio od raka ovu strašnu vijest treba saopćiti. On mu vijest saopćava tako što pokušava indirektno opisati situaciju, započinje oprezno jer se boji snažne reakcije bolesnika kada bude čuo ovu užasnu vijest. Kada vide da bolesnik sasvim smireno prihvata tu vijest, ljekari se iznenade. Mnogi nemuslimani iznenađeni su vjerovanjem muslimana u Božiju odredbu i određenje. O tome su čak uveliko i pisali, opisujući svoje iznenađenje i smirenost muslimana, koji u potpunosti prihvataju određenje i suočavaju se sa životnim nedaćama.

Ovo je iskreno svjedočenje onih koji nisu vjerovali u Allaha, Njegovu odredbu i određenje.² U tome ih je spriječilo njihovo suprotstavljanje Gospodaru i udaljenost od prave vjere, islama, koju je Uzvišeni odabrao za Svoje robove upotpunivši njome nebeske religije.

---

2 *Medardžus-salikin*, 2/32; Ibn Reždeb, *Džamiul-ulum vel-hikem*, 1/287; Dejl Kernidž, *Vedul-kalek vebde' el-haja*, 291–295.

ČOVJEKOVA SLOBODNA VOLJA I POSTUPANJE PO ZAKONU UZROKA I POSLJEDICE

1. Vjerovanje u kader i čovjekova slobodna volja

Već smo naveli da vjerovanje u kader nije u koliziji s tim da čovjek ima slobodnu volju u izboru djela i da nad njima ima svoju moć. Na to upućuju šerijatski dokazi i realnost.

Što se tiče šerijata, mnogi dokazi upućuju na navedeno, a jedan od njih su ajeti: *Pa ko hoće, Gospodaru svome će, kao utočištu, poći.* (En-Nebe, 39); *I vi njivama vašim prilazite kako hoćete.* (El-Bekare, 223)

Što se tiče svakodnevne realnosti, čovjek je svjestan da ima slobodnu volju i snagu da nešto uradi ili ne uradi. U stanju je razlikovati postupke koji su odraz njegove volje, poput hoda, od onih koji se dešavaju bez upliva njegove volje, poput drhtavice ili nervoze. Ali čovjekova volja i moć su dvije realnosti u skladu s Allahovom voljom i moći, o čemu se u Kur'anu kaže: *Onome od vas koji hoće da je na Pravome putu, a vi ne možete ništa htjeti ako to Allah, Gospodar svjetova, neće!* (Et-Tekvir, 28–29)¹

2. Postupanje po zakonu uzroka i posljedice i vjerovanje u kader

Postupanje po zakonu uzroka i posljedice ne proturječi vjerovanju u kader, već to spada u ispravno vjerovanje u Allahovu

---

¹ Ibn Tejmijje, *Minhadžus-sunne*, 2/109–112; Ibn el-Kajjim, *Et-Tibjan fi aksam el-Kur'an*, str. 45, 166–167.

odredbu i određenje. Shodno tome je obaveza čovjeka da uloži trud, prihvati uzroke spasa i potraži utočište kod Uzvišenog Allaha, čime bi mu put ka sreći bio olakšan.

Kur'anski tekstovi i Poslanikov, s.a.v.s., sunnet obiluju imperativima o prihvatanju legalnih (dozvoljenih) uzroka u različitim sferama života. Oni naređuju da se čovjek posveti radu i traženju opskrbe, odnosno osiguravanju sredstava za život, i da se pripremi kako bi se odupro neprijatelju, ili kada treba krenuti na put itd. Također se naređuje da se prihvate legalni šerijatski uzroci, kao što su namaz, zekat, post, hadž, dova, itd., a koji su uzrok zadobijanja Allahovog zadovoljstva i Dženneta.

Život Poslanika, s.a.v.s., potom životi njegovih ashaba, pa i životi svih muslimana, tj. svih onih koji slijede njihov pravac, dovoljno svjedoče da su svi postupali po zakonu uzroka i posljedice, ulagali trud i napore.²

---

2 Šifa el-alil, str. 50–53; Es-Sa'di, *Er-Rijad en-nadire*, str. 125–126; dr. Omer el-Eškar, *El-Kada vel-kader*, 83–84.

PRAVDANJE KADEROM, DETERMINIZMOM I INDETERMINIZMOM

1. Pravdanje kaderom za činjenje loših djela i neizvršavanje dužnosti

Vjerovanje u kader nije opravdanje grešniku da čini zabranjena djela, a zapostavlja dužnosti. Ibn Tejmijje kaže: “Islamska ulema kao i svi sljedbenici drugih vjera, te pametni ljudi saglasni su da niko nema pravo koristiti kader kao argument za činjenje grijeha jer, ako bi to bilo prihvatljivo, svako bi mogao činiti šta mu padne na um: ubiti, pljačkati ili bilo šta drugo što je zabranjeno na zemlji, i da to objašnjava kaderom. Ako bi onoga ko svoje postupke pravda kaderom napao neprijatelj koji također svoj postupak pravda kaderom, opravdanje ovog neprijatelja ne bi bilo prihvaćeno, jer je kontradiktorno, a kontradiktornost riječi dokaz su njihove neispravnosti. Zato svaki zdrav razum odbacuje bilo kakvo pravdanje kaderom s ciljem činjenja zabranjenih djela.”¹

Potvrda za navedeno je čovjek koji teži ka nečemu što mu priliči na ovom svijetu i koji ne odustaje sve dok ne ostvari željeno. Također, ne radi ništa što mu ne odgovara da bi se poslije pravdao kaderom.

Zašto da onda odbacuje i vjerske dužnosti koje mu koriste i prihvata ono što mu nije od koristi pravdajući to kaderom! Navest ćemo jedan primjer. Čovjek bi htio putovati u neko mjesto prema kojem vode dva puta. Prvi put je siguran, dok je dolazak drugim

---

1 Ibn Tejmijje, *Medžmu’u el-fetava*, 8/179; Ibn Tejmijje, *Iktidaus-siratil-mustekim*, 2/858–859.

putem nesiguran, na njemu se dešavaju ubistva i pljačke. Kojim će se putem zaputiti?

Nema sumnje u to da će slijediti prvi put. Zašto čovjek ne bi i za ahiret odabrao put ka Džennetu, umjesto onog koji vodi ka Vatri?

Onome ko neizvršavanje dužnosti i činjenje grijeha pravda kaderom moguće je reći sljedeće: Nemoj se ženiti, jer, ako ti je Allah odredio da ćeš imati dijete, dobit ćeš ga na neki drugi način, a ako nije, nećeš ni imati dijete. Nemoj jesti ni piti, jer, ako ti je Allah propisao da budeš sit, onda ćeš biti, a ako nije – nećeš. Ako te napadne lav, nemoj bježati od njega, jer, ako ti je Allah propisao da ćeš se spasiti, onda ćeš se nekako izbaviti, a ako ti nije propisano, onda nema koristi ni da bježiš. Ako se razboliš, nemoj se liječiti, jer, ako ti je Allah propisao ozdravljenje, izliječit ćeš se, a ako nije, neće ti ni lijekovi koristiti itd. Da li će se on složiti s nama u pogledu navedenih stajališta? Ako se slaže, onda je umno poremećen, a ako se ne slaže, onda su njegove riječi ništavne, a pravdanje kaderom neosnovano. Pravdanje kaderom za činjenje grijeha i neiskazivanje pokornosti suprotno je vjerozakonu, raciju i životnoj realnosti.²

2. Kad je dozvoljeno pravdanje kaderom?

Pravdanje kaderom dozvoljeno je kada čovjeka zadese teške nedaće, kao što su: siromaštvo, bolest, gubitak bliske osobe, šteta na prihodima, materijalni gubici, nenamjerno ubistvo i slično. U tim se situacijama ogleda čovjekovo potpuno zadovoljstvo Allahom, a pravdanje kaderom odnosi se na nedaće i nesreće koje su ga zadesile, a ne na neprikladna djela. Sretan i zadovoljan čovjek zatražit će oprost za loša djela, a prilikom nedaća će se strpjeti. Uzvišeni Allah

² *Minhadžu es-sunne en-nebevije*, 3/65–78; *Medžmu'ū el-fetava*, 8/262–268; *Es-San'ani, Ikazul-fikre limuradžea el-fitre*, str. 396; *El-Imanu bil-kada vel-kader*, str. 130–135.

kaže: *Zato ti budi strpljiv – Allahovo obećanje je istina – i moli da ti budu oprošteni tvoji grijesi.* (El-Mu'min/Gafir, 55)

S druge strane, nesretnik (onaj ko nije zadovoljan Allahovom odredbom) očajava kada ga zadese nedaće, a za učinjene grijehe pravda se kaderom.

Primjer za ovo je čovjek koji se pravda kaderom kada nenamjerno ubije drugog čovjeka i kada ga drugi počnu osuđivati. Njegovo opravdanje bilo bi prihvatljivo, ali ga to ne bi oslobodilo obaveze da se iskupi za nenamjerno ubistvo.

Ako čovjek namjerno ubije drugog čovjeka, pa ga drugi prekore i izgrde, zatim se ubica počne pravdati kaderom, njegovo opravdanje neće biti legitimno ni prihvaćeno.¹

3. Čovjek između determinizma i indeterminizma

Pitanje koje se često postavlja jeste da li je čovjek ograničen u svojim djelima ili ima slobodan izbor. Neki kažu da je čovjek ograničen i da nema slobodu izbora, dok drugi smatraju da čovjek nije ograničen u svojim postupcima i da ima slobodu izbora.

Činjenica je da bi bilo kakav općenit odgovor na ovo pitanje bio pogrešan, zato što sam po sebi zahtijeva određena pojašnjenja.

Pogrešno je tvrditi da je čovjek determiniran i da nema slobodu izbora, jer se samim tim postavlja i sljedeće pitanje: ako je determiniran, odnosno ograničen u svojim postupcima, kako to da će odgovarati za svoja djela. Kako čovjek može biti determiniran kada vidimo da posjeduje slobodnu volju, sposobnost i mogućnost izbora?

Koja je onda svrha vjerskih tekstova koji potvrđuju čovjekovu slobodnu volju, sposobnost i pravo izbora?

¹ *Medžmu'u el-fetava*, 8/454; Ibn Tejmije, *Iktidaus-siratil-mustekim*, 2/857–858.

S druge strane, ako kažemo da je čovjek indeterminiran, odnosno slobodan u izboru, onda bi se moglo postaviti pitanje kako je slobodan u izboru kada znamo da je rođen bez svoje volje, razboli se i umire bez svoje volje, kada mu se dešava niz događaja bez njegovog utjecaja. Ako bi se reklo da čovjek ima slobodu izbora u činjenju djela, odnosno da ih radi po vlastitom nahođenju i odabiru, to bi značilo da su i njegova djela odabrana. Kada želi nešto uraditi, donese odluku da će to izvrši i sposoban je to realizirati pa nekada to realizira, a nekada ne realizira zbog nečega što ga spriječi. Dakle, ne mora značiti da će izvršiti što poželi, što je očito. Iz navedenog se očituje greška općenitog odgovora na ovo pitanje, jer da je čovjek potpuno determiniran, ne bi imao ni sposobnost niti slobodnu volju u činjenju svojih djela. A da je potpuno indeterminiran, uradio bi sve što želi. Dakle, onaj ko zagovara apsolutni determinizam ustvari je zagovornik džebrijskog pravca, čiji sljedbenici smatraju da je čovjek prisiljen da realizira neko svoje djelo. Oni nijeću njegovu sposobnost i bilo kakvu slobodnu volju.

Onaj ko zastupa apsolutni indeterminizam zagovornik je ekstremnog kaderijskog pravca, čiji sljedbenici smatraju da je sve spontano i da je sam čovjek tvorac vlastitih djela, nezavisan je u svojoj želji i realiziranju djela.²Dakle, kako bi glasio odgovor na ovo pitanje? Odgovor bi glasio da je ispravan je srednji pravac, onaj koji je između dva navedena stava. To je jedini ispravan put između ove dvije zablude.

Kaže se da je čovjek, uz Božiju pomoć, donekle slobodan u svojim djelima i da je donekle limitiran u svojim djelima. On je slobodan jer ima slobodnu volju u odabiru i sposobnost u izvršenju djela, a dokaz za to su sljedeći ajeti:

---

2 *El-Imanu bil-kada vel-kader*, str. 184–188.

Pa ko hoće – neka vjeruje, a ko hoće – neka ne vjeruje! (El-Kehf, 29);

I dobro i zlo mu objasnili? (El-Beled, 10);

I vi njivama vašim prilazite kako hoćete. (El-Bekare, 223);

I nastojte zaslužiti oprost Gospodara svoga. (Alu Imran, 133)

Ovaj zaključak potvrđuje i sljedeći hadis, koji bilježi Muslim: “Teži ka onome što će ti koristiti, traži pomoć od Allaha i nemoj odustajati.”¹ Mnogi drugi dokazi idu u prilog ovakvom stavu.

Također, čovjek je ograničen u svim svojim djelima, sa gledišta da su sva njegova djela obuhvaćena odredbom-kaderom, jer ne izlazi iz okvira onoga što mu je Allah odredio, tako svojim izborom i voljom ne izlazi van Allahove moći: “*On vam omogućava da kopnom i morem putujete.*” (Junus, 22);

Gospodar tvoj stvara šta hoće, i On odabira. Oni nemaju pravo birati. Hvaljen neka je Allah i vrlo visoko iznad onih koje s njim izjednačuju! (El-Kasas, 68)

Ovo potvrđuje i hadis Poslanika, s.a.v.s., koji kaže: “Allah je zapisao sudbinu svih stvorenja pedeset hiljada godina prije stvaranja nebesa i Zemlje.”²

Postoje i drugi dokazi koji potkrepljuju ovaj stav. Shodno navedenom, Uzvišeni Allah je tako objedinio obje mogućnosti; čovjek je s jedne strane slobodan, a s druge ograničen u svojim postupcima. O tome se u Kur'anu kaže: *Onome od vas koji hoće da je na Pravome putu, a vi ne možete ništa htjeti ako to Allah, Gospodar svjetova, neće!* (Et-Tekvir, 28–29)

Uzvišeni Allah je u ajetu potvrdio da čovjek ima slobodnu volju, pojasnivši da svojom slobodnom voljom slijedi volju Uzvišenog Allaha, odnosno da je u skladu s Njegovom voljom.

---

1 Muslim, 2664.

2 Muslim, 2653.

Poslanik, s.a.v.s., je rekao: “Svakome od vas je mjesto u Džennetu i Džehennemu već određeno.”³

Neki ljudi ga upitaše: “Allahov Poslaniče, zašto onda radimo, zar se nećemo pouzdati u to?”, a Poslanik, s.a.v.s., im odgovori: “Ne, već radite zato što je svakome olakšano ono zbog čega je stvoren.” Ovaj hadis dokaz je koji potvrđuje ono što smo već naveli – čovjekovu slobodnu volju, shodno riječima: “Radite.” Također se potvrđuje da čovjek ne može izaći iz okvira onoga što mu je Allah odredio, dakle kadera: “Svakome je olakšano ono zbog čega je stvoren.” Ovo su bili odgovarajući šerijatski dokazi o ovoj temi.⁴

---

3 Buhari, 1362. i Muslim, 2647.

4 Muhammed eš-Šenkiti, *Def'u ihamil-ibtirab*, str. 286–287; *El-Imanu bil-kada vel-kader*, str. 184–188.

UPUTA I ZABLUDA

Pitanje upute i zablude vrlo je značajno i o njemu se može dugo govoriti. Njegov sažetak mogao bi glasiti ovako: uputa i zabluda, pokornost i grijehenje – sve je u okviru Allahove volje. Čovjek sam po sebi uzrok je svega toga i on će biti pitan za to. Ovo su kategorički principi ehli sunnetskog pravca. Pravilo u vezi s kojim se slažu razumni jeste da kategoričke činjenice nisu u međusobnoj koliziji, iako nam se ponekad čini da su u suprotnosti, jer ih naš um nije u stanju pojmiti. Dovoljno je da promislimo o ovim smjernicama i da vjerujemo u njih, odnosno da ne odbacujemo ništa iako o tome nemamo dovoljno znanja. Jer, pitanje Allahove odredbe i određenja (*el-kada* i *el-kader*) usko je povezano s Allahovim svojstvima. Allahovo određenje (*kader*) predstavlja Njegovu moć, koja je oličena u Njegovom znanju, mudrosti, volji, kao i u ostalim Allahovim svojstvima, koja su smisaono poznata, ali je njihova forma nepoznanica. Pa, kako smo nemoćni obuhvatiti Allahova svojstva, isto tako smo nemoćni u potpunosti pojmiti suštinu božanskog određenja (*kadera*), koje se očituje u tome da je Allah taj koji daje zabludu i izvodi na Pravi put. On je taj koji daje sreću i tugu, usmrćuje i oživljava itd. U tome je mudrost i suština koju On poznaje, a koja nama nije poznata. On sve zna i mudar je! Nema štete po čovjekovo vjerovanje ako je nemoćan da pojmi suštinu *kadera*. To nije u čovjekovoj moći, a Allah nikoga ne opterećuje više nego što može podnijeti. Čovjekovom vjerovanju naštetit će ako svojom slabošću i nemoći postavi pravila prema kojima će se ponašati suprotno uputi, na način da odbija neke propise i da vjerske tekstove dovodi u koliziju. Učenjaci se ne razilaze u vezi s tim da Allah, kao Vladar, može činiti ono što hoće i da nije potrebno da neko

drugi osim Njega zna suštinu tih postupaka. Niko nema pravo da Mu proturječi samo zato što ne poznaje suštinu Njegovih postupaka.

Također, među njima nema razilaženja da ekspert u nekoj nauci, umjetnosti ili proizvodnoj djelatnosti može uraditi nešto što drugi ljudi ne mogu dokučiti svojim umovima, jer nisu upućeni u tajne dotične nauke, umjetnosti ili proizvodne djelatnosti. To, s druge strane, ne znači da postoji manjkavost u nauci, umjetnosti, proizvodnoj djelatnosti... Ako je takav slučaj s ljudima, koji su ograničenog znanja i mudrosti, kako se onda može prodrijeti u tajne Onog koji je najmudriji i čije znanje i milost obuhvataju sve?! Ako bismo pokušali otkriti suštinu kadera, odnosno ono što nam je uskraćeno, to bi bilo opterećenje bez posebne svrhe, a pokušaji čovjeka da shvati ono što nije u mogućnosti bili bi u skladu sa sljedećim stihom:

Kao kad kozorog stijenu pokušava da razbije,
njoj ništa ne može, samo svoje rogove slomije.¹

Uputa i zabluda pripadaju Uzvišenom Allahu, On zna gdje je spustio Svoju milost i Svoju uputu.

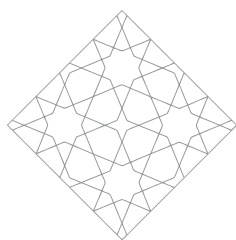
Ovo ne znači zanemarivanje uzroka; Uzvišeni Allah postavio je uzroke kao smjernice kojima će se doći do Njegove upute, a također je upozorio da se ljudi pripaze svega što prouzrokuje zabludu pojasnivši da je ona pogubna. Na kraju, kada poduzmemo sve, preostaje nam samo da imamo na umu da je sve u Allahovoj ruci; o onome što On čini ne postavljaju se pitanja, dok ćemo mi svi biti pitani za ono što radimo.²

---

1 *Divanul-Eša el-kebir*, str. 61.

2 Ibn Tejmije, *El-Ihtilaf fil-lafzi*, str. 35; Ibn Batta, *El-Ibane*.

TREĆI DIO

POSLJEDNJI ALLAHOV POSLANIK MUHAMMED, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM

Poslanstvo i kratak osvrt na život Božijeg Poslanika, s.a.v.s.,

Moral Poslanika, s.a.v.s. i suština njegovog života

Radosna vijest o Muhammedu, s.a.v.s., objavljena Isau i
Musau, alejhimassalam

PRVO POGLAVLJE

POSLANSTVO I KRATAK OSVRT NA ŽIVOT BOŽIJEG POSLANIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM

Predznaci poslanstva

Osvrt na porijeklo Poslanika, s.a.v.s., i njegov život

Početak Objave

PREDZNACI POSLANSTVA

Uzvišeni Allah pripremio je Poslaniku, s.a.v.s., mnogobrojne preduvjete koji su bili veliki znaci njegovog poslanstva. U nastavku navodimo neke od tih znakova.

Dova Ibrahima, a.s., radosna vijest Isaa, a.s., te snovi koje je vidjela Poslanikova, s.a.v.s., majka Amina

Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Ja sam odabran da budem posljednji Allahov poslanik dok je Adem još ležao na zemlji, od koje je stvoren, a prije nego što je u njega udahnut ruh, a ja ću vas obavijestiti o prvim nagovještajima moga poslanstva. Doista sam ja predznak dove Ibrahimove, radosni nagovještaj Isaa, a.s., i snovi koje je vidjela moja majka.”¹

Značenje hadisa svodi se na to da je Poslanik, s.a.v.s., rekao da je on ostvarenje dove Ibrahima, a.s. Naime, Ibrahim je sa svojim sinom Ismailom, nakon što je podigao temelje Kabe u Meki, upućivao dovu, o čemu nam govori i Kur'an: *I dok su Ibrahim i Ismail temelje Hrama podizali, oni su molili: “Gospodaru naš, primi od nas, jer Ti, uistinu, sve čuješ i sve znaš! Gospodaru naš, učini nas dvojicu Tebi odanim, i porod naš neka bude odan Tebi, i pokaži nam obrede naše i oprostí nam, jer Ti primaš pokajanje i samilostan si! Gospodaru naš, pošalji im poslanika, jednog od njih, koji će im ajete Tvoje kazivati i Knjizi ih i mudrosti učiti i očistiti ih, jer Ti si, uistinu, silan i mudar!”* (El-Bekare, 127–129)

---

1 *Musned*, 17280; El-Bejheki, *Delailul-nubuvve*, 1/80–82; Es-Suhejli, *Er-Revdul-enf*, 1/290.

Uzvišeni Allah im je uslišio dovu pa se iz njihovog pokoljenja pojavio posljednji poslanik – Muhammed, s.a.v.s. O radosnom nagovještaju Isaa, a.s. zna se da je Isa, a.s., najavio dolazak Muhammeda, s.a.v.s., o čemu se u Kur'anu kaže: *A kada Isa, sin Merjemin, reče: “O sinovi Israilovi, ja sam vam Allahov poslanik, da vam potvrdim prije mene objavljeni Tevrat i da vam donesem radosnu vijest o poslaniku čije je ime Ahmed, koji će poslije mene doći” – i kad im je on donio jasne dokaze, oni rekoše: “Ovo je prava vradžbina!”* (Es-Saff, 6)

Isa, a.s., je posljednji Božiji poslanik koji je poslat Israilćanima, a između njega i Muhammeda, s.a.v.s., nije bilo poslanika. On je navijestio da će nakon njega doći poslanik koji će se zvati Ahmed. Ime Ahmed jedno je od imena Muhammeda, s.a.v.s.

Snovidenje Poslanikove, s.a.v.s., majke je vjerodostojno. Kada su nastupili porođajni bolovi i kada ga je rodila, pred njenim očima se ukazala svjetlost koja je dosegala sve do Šama.²

Pojava Poslanika, s.a.v.s., među Arapima

U to vrijeme Arapi su bili ispred ostalih naroda i bili su spremni na duhovno pročišćenje koje je sa sobom donosio islam, bez obzira na to što su među njima vladali nepismenost, idolopoklonstvo i klasna podjela. Uprkos tome, Arapi su se odlikovali jedinstvenim promišljanjem i slobodnim načinom života. Bili su izuzetno inteligentni, nezavisni, s izraženim samopoštovanjem. Krasile su ih hrabrost te fizička i duhovna snaga. Također, Arapi su, općenito, bili vrlo pravedni.

Dosegli su najviši stepen elokventnosti, literarnog i stilskog izražaja, što je bilo dovoljno za impresivno intelektualno stvaralaštvo, prozni i pjesnički izražaj te za predstavljanje svih naučnih i vjerskih

² El-Bejheki, *Delailun-nubuvve*, 1/80–84; Muhammed Rešid, *Hulasa es-sire en-nebevije ved-da've el-islamije*, 13–14.

disciplina i univerzalnih vještina. To je bilo vrijeme kada su drugi narodi bili razjedinjeni sektaškim i religijskim podjelama te etničkim animozitetima.

Najbitnija odlika kojom su se dičili Arapi jeste njihova zdrava priroda i karakter, bez obzira na to što su neke druge civilizacije bile naprednije od njih u svim granama umjetnosti. Islamski preporod bazira se na duhovnom unapređenju, nezavisnom raciju i htijenju te na ekološkom osvještavanju usmjerenom ka prirodnim resursima, biljkama i životinjama. Shodno tome, Uzvišeni Allah pripremio je ovaj ummet za korjenite reforme s kojima je došao poslanik Muhammed, s.a.v.s.¹

Časno porijeklo

Poslanik, s.a.v.s., je bio najčasnijeg porijekla, o čemu se u Kur'anu kaže sljedeće: *Allah je odabrao Adema, i Nuha, i Ibrahimovu porodicu, i Imranovu porodicu nad ostalim svijetom.* (Alu Imran, 33)

U Muslimovom *Sahihu* navodi se predaja od Vasile el-Eska'a da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Allah je odabrao Kinanu od potomaka Ismailovih, Kurejš od Kinane, Hašimije od Kurejšija, a mene od Hašimija."²

Benu Hašim, odnosno Hašimije, odabrani su jer su se odlikovali vrlinama i izrazitim moralnim kodeksima. Najbolje su se snalazili u iskušanjima i smutnjama i najbolje su se odnosili prema siromašnim osobama i jetimima.

Nadimak Hašimija dobio je Amr b. Abdulmenaf, jer je on bio prvi koji je drobio (mrvio) hljeb za poparu onima koje je pogodila

---

1 *Hulasatus-sire en-nebevije*, str. 3–7.

2 Muslim, 2276.

suša. Kod njega su se tokom hadžskih obreda hranili svi hodočasnici i njegova sofru je uvijek bila postavljeno kako u vrijeme obilja tako u vrijeme oskudice.

U tome ga je nadmašio njegov sin Abdulmuttalib, Poslanikov, s.a.v.s., djed, pa je pored spomenutog hranio divljač i ptice. On je bio prvi koji je posjećivao pećinu Hira skrušeno se moleći, a prenosi se da je sam sebi zabranio konzumiranje alkohola.

Ukratko, porodica i bliži srodnici Poslanika, s.a.v.s., odlikovali su se visokim etičkim kodeksima u odnosu na ostale ljude, bili su odlikovani posebnim vrlinama, u fizičkom i duhovnom smislu, da bi Uzvišeni Allah odabrao Muhammeda, s.a.v.s., iz redova Hašimija, jer on je bio najuzorniji potomak Adema i predvodnik njegovog ummeta.³

Vrhunac plemenitih moralnih ćudi

Uzvišeni Allah podario mu je plemenitost i časne odlike. On je prije poslanstva bio najbolji u svom rodu. Naprotiv, bio je najbolji ćovjek u povijesti ljudskog roda u ćistoći duše, ispravne iskonske prirode i lijepog morala.

Pridržavao se istine, bio je povjerljiv, visokih moralnih kvaliteta, stoga je imao posebno mjesto i prije poslanstva, a dokaz za to je i njegov nadimak *El-Emin*, u znaćenju "Povjerljivi".

Kada je dostigao zrelost, u njegovom ćistom tijelu i plemenitoj duši objedinili su se svi potencijali. Nije ćudio za slavom, prestićom i ugledom, ni prije nego što je dobio Objavu od Gospodara svjetova ni poslije toga, o ćemu će naknadno biti rijeći.

---

3 Ibn Kesir, *El-Fusul fi saretir-resul*, str. 5–7, *Hulasatus-sire en-nebevije*, str. 10–11.

Nepismenost Poslanika, s.a.v.s.

Nije znao čitati ni pisati, što predstavlja najveći znak istinitosti poslanstva. On je bio nepismen, nikada ništa nije čitao niti je nešto napisao, nije bio pjesnik niti se zanimao za pripovijedanje. Odrastao je među nepismenim stanovništvom, a potom je dobio veličanstven zadatak - Objavu. Samim tim dobio je i pravičan vjerozakon, koji će urediti anarhiju u društvu, a onima koji ga budu prigrlili garantirat će bezgraničnu sreću. On je društvo oslobodio iz idolopokloničkog ropstva, u kojem je već bilo ogrezlo.

Sve navedeno predstavlja predznake poslanstva i dokaze njegove istinitosti.¹

Odrastao je u Meki, veličanstvenom gradu

Gradu kojeg je Uzvišeni Allah odabrao da se u njemu podigne prva Božija kuća na Zemlji, u kojem će se samo Allah obožavati i gdje će se samo Njemu iskreno i skrušeno moliti.

Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže: *Prvi hram sagrađen za ljude jeste onaj u Mekki, blagoslovljen je on i putokaz svjetovima.* (Alu Imran, 96)²

---

1 *Hulasatus-sire*, str. 25.

2 El-Fakihi, *Ahbaru Mekke fi kadimd-dehri ve hadisihi*, predaja br. 126, 5/190.

OSVRT NA POSLANIKOVO, S.A.V.S., PORIJEKLO I NA POSLANIKOV, S.A.V.S., ŽIVOT

On je Muhammed, s.a.v.s., b. Abdullah b. Abdulmuttalib b. Hašim b. Abdu-Menaf b. Kusajj b. Kilab b. Murre b. Ka'b b. Luejj b. Galib b. Fihri b. Malik b. En-Nedar b. Kinane b. Huzejme b. Mudrike b. Iljas b. Mudar b. Nizar b. Ma'd b. Adnan, koji je bio Arapin, a Arapi su potomci Ismaila, Ibrahimovog sina, alejhimassalam.³

Majka Allahovog Poslanika, s.a.v.s., zvala se Amina. Ona je kćerka Vehba b. Abdi-Menafa b. Zehre, a Zehre je bio brat djeda Poslanika. Njome se oženio Abdullah, Poslanikov, s.a.v.s., otac, i s njom je boravio tri dana u kući njene porodice. Nije prošlo mnogo i ona je zatrudnjela; u utrobi je nosila Poslanika, s.a.v.s. Nije imala poteškoće tokom trudnoće niti posebne prohtjeve, kao što je to slučaj s drugim trudnicama.⁴ Kako smo već spomenuli, imala je viđenje tokom trudnoće.

Rođenje

Poslanikova, s.a.v.s., majka rodila je Poslanika, s.a.v.s., na uobičajen način. Bio je lijepog izgleda i zdrave konstrukcije. To se desilo u godini slona, što odgovara 571. godini po Isau, a.s.⁵

3 Ibn Hazm, *Dževamius-sire*, str. 4–6; *Er-Revdul enf*, 1/33–38 (u ovim se djelima nalazi detaljnije pojašnjenje o Poslanikovom, s.a.v.s., porijeklu, a pojašnjena su i imena); Ibn ed-Dejbe, *Hadaikul-envar ve metaliul-esrar*, 1/94; *Subulur-rušd fi huda hajril-ibad*, 1/235–322; *Hulasatus-sire*, str. 11–12, Ahmed Tejmur Paša, *Muhammed resulullah*, str. 28; *Mevsua nadretin-neim fi mekarim ahlakir-resul elkerim*, 1/192.

4 *Hulasatus-sire*, 13–14; dr. Ekrem el-Amri, *Es-Siretun-nebevijje es-sahiha*, 1/90–91.

5 Ibn ed-Dejbe, *Hadaikul-envar*, 1/29; *Hulasatus-sire*, 14; Muhammed el-Gazali, *Vakfus-sire*, str. 58–63 (Gazalijeve citate preuzeo je i šejh El-Albani).

Otac mu je umro dok je još bio u majčinom stomaku. Brigu o njemu preuzeo je njegov djed Abdulmuttalib. Majka ga je dojila tri dana, a potom ga je djed povjerio na dojenje ženi koja se zvala Halima es-Sa'dijja.

Period dojenja u plemenu Benu Sa'd

Arapci su u to vrijeme imali običaj da daju mušku djecu na dojenje po selima kako bi djeca imala zdrav fizički razvoj.¹

Halima es-Sa'dijja je po prijemu novorođenčeta doživjela čudna dešavanja. Došla je u Meku sa suprugom na sporaj i mršavoj ženki magarca. Po povratku iz Meke stavila je dijete u krilo, a magarica je žurno hodala, tako da su ostale jahalice zaostajale za njom. Svi saputnici su tokom puta bili u čudu. Halima je pričala da joj u grudima nije bilo mlijeka i da je njeno dijete konstantno plakalo zbog gladi. Ali, kada je primakla Muhammeda, s.a.v.s., na grudi, mlijeko joj je nadošlo i ona ga je zajedno sa svojim djetetom nahranila.

Halima je pričala i o tome kako je zemlja na kojoj je živjelo pleme Benu Sa'd bila ispucala, neplodna i pogođena sušom. Kada se prihvatila ove časne obaveze, dojenja novorođenčeta, zemlja je počela rađati. Situacija se toliko promijenila da je od opustošene i siromašne zemlje uslijedilo blagostanje.

Kada je Halima, nakon dvije godine, vratila dijete majci i djedu u Meku, zamolila je majku da joj dozvoli da ostane kod nje još određeni period, zato što je s njim doživjela bereket i blagostanje. Poslanikova, s.a.v.s., majka se složila, tako da je Halima, radosna i neizmjerljivo zadovoljna, drugi put preuzela dijete u skrbništvo. Ponovo nakon dvije godine, kada su djetetu bile četiri godine, vratila je dijete majci. Otac

1 Ibn Hazm el-Endelusi, *Dževamius-sire en-nebevije*, str. 6–7; *Er-Revdul-enfi*, 1/278, 286, 297.

je njegova majka brinula o njemu sve do svoje smrti, kada je dijete napunilo šest godina. Nakon toga je potpunu brigu o njemu preuzeo njegov djed Abdulmuttalib. Dvije godine nakon toga i on je umro. Prije smrti odredio je da se njegov sin Ebu Talib, Poslanikov, s.a.v.s., amidža, skrbi o djetetu. On ga je prihvatio i brinuo o njemu kao što se brinuo o svojoj porodici i djeci.² Poslanik, s.a.v.s., je živio mukotrpno, u siromaštvu, nije bio naviknut na luksuz, ali je Uzvišeni Allah vodio brigu o njemu. Kada bi Poslanik, s.a.v.s., boravio u plemenu Benu Sa'd, gonio bi stoku na ispašu sa svojom braćom po mlijeku. On je čuvao stoku i stanovnicima Meke, a sebe je izdržavao nadoknadom koju su mu vlasnici stoke davali, tako da njegov amidža nije trošio na njegovo izdržavanje.

Putovanje s amidžom u Šam i susret sa svećenikom Behirom

Poslanik, s.a.v.s., je s amidžom jedne prilike otputovao u Šam zbog trgovine. Imao je dvanaest godina, dva mjeseca i dva dana. Tamo ga je zapazio svećenik Behira, koji je saopćio njegovom amidži radosnu vijest. Upozorio ga je na moguću zavjeru jevreja protiv njega nakon što se uvjerio da dječak među ramenima nosi znak, biljeg - pečat poslanstva.

Trgovačko putovanje s imetkom Hatidže

Poslanik, s.a.v.s., je i drugi put putovao u Šam, trgujući imetkom Hatidže Bint Huvejlid. Ona mu je dala bolju nadoknadu nego drugima jer je trgovina donijela udvostručenu zaradu; donijela je sreću na ovom svijetu i na ahiretu. Hatidžu su smatrali najpametnijom i najkompletnijom ženom u plemenu Kurejš. U džahilijetu su je zvali Čista (*Et-Tahira*). Bila je brižna, čestita i izraženih vrlina.

---

2 *Er-Revdul-enfi*, 1/300–301; El-Maverdi, *E'lamun-nubuvve*, str. 248–249.

Supruga Hatidža

Kada joj je dječak Mejsera, kojeg je slala s Poslanikom, s.a.v.s., na putovanje, ispričao o Poslanikovim, s.a.v.s., pohvalnim moralnim osobinama i kada je čula šta je svećenik Behira rekao Poslanikovom, s.a.v.s., amidži Ebu Talibu tokom prvog putovanja u Šam, kod Hatidže se probudila naklonost prema Poslaniku, s.a.v.s. Željela je da joj on bude suprug. Ona se već udavala, ali joj je muž umro. Tako je došlo do sklapanja braka između nje i Poslanika, s.a.v.s. Muhammed, s.a.v.s., tada je imao dvadeset pet godina, dok je Hatidža imala skoro četrdeset godina. Tokom braka s Hatidžom Poslanik, s.a.v.s., se nije ženio i nije volio nijednu poput Hatidže. Ona je umrla deset godina nakon poslanstva. Poslanik, s.a.v.s., ju je često spominjao, dijelio je sadaku za nju i slao darove njenim prijateljicama. Hatidža je bila supruga s kojom je dobio svu djecu, izuzev Ibrahima, kojeg je Poslanik, s.a.v.s., dobio s Koptkinjom Marijom. Ovo bi bio koncizan pregled života Poslanika, s.a.v.s., prije poslanstva i silaska Objave.¹

---

1 Tirmizi, *Sunen*, 3620; *Delailul-nubuvve*, 1/90–92; *Er-Revdul-enfi*, 1/313–318 te 322–335; Sujuti, *El-Hasaisul-kunbra*, 1/226; *Hulasatus-sire*, str. 15–16; Ahmed Timur Paša, *Muhammed Resulullah*, str. 35–36; El-Gazali, *Fikhu es-sire*, str. 58–59.

POČETAK OBJAVE

Kada je Poslanik, s.a.v.s., dostigao potpunu zrelost navršivši četrdeset godina, njegova umna i fizička snaga bila je u punom kapacitetu. Počeli su mu se dešavati istiniti snovi, a ono što je potpuno jasno vidio u snovima dešavalo mu se u svakodnevnom životu.

Osamljivanje u pećini Hira i početak silaska Objave

Poslanik, s.a.v.s., zavolio je osamljivanje. Osamljivao se u pećini Hira u Meki, u kojoj se noćima pokorno molio Bogu. Nakon toga bi se vratio do Hatidže kako bi uzeo hrane i vode. To se dešavalo sve dok mu, u mjesecu ramazanu, nije počela dolaziti Objava. Tada mu se pojavio melek Džebrail, koji mu je dostavio prve riječi Objave – “Čitaj!” Poslanik, s.a.v.s., mu je odgovorio da ne zna čitati, a melek mu je ponovio i drugi put: “Čitaj!” Poslanik, s.a.v.s., mu ponovo odgovori na isti način, ali melek mu i treći put naredi da čita. Poslanik, s.a.v.s., mu i treći put odgovori da ne zna čitati. Melek Džebrail bi ga nakon svakog od ta tri odgovora pritisnuo na svoja prsa i jako stisnuo, što je Poslaniku, s.a.v.s., pričinjalo veliki napor.

Kada ga je melek pustio treći put, dostavio mu je prve ajete koji su objavljeni u Kur’anu, a koji glase: *Čitaj, u ime Gospodara svoga, koji stvara, stvara čovjeka od ugruška! Čitaj, plemenit je Gospodar tvoj, koji poučava peru, koji čovjeka poučava onome što ne zna.* (El-Alek, 1–5)

Ovim uzvišenim ajetima – kojim se naređuje bavljenje naukom, promoviranje znanja i koji objašnjavaju način stvaranja čovjeka – otpočela je objava Kur’ana Poslaniku, s.a.v.s. Poslanik, s.a.v.s., se vratio Hatidži tresući se. Srce mu je lupalo, ali je uprkos tome sačuvao prisebnost.

Uzvikivao je: “Pokrijte me, pokrijte me!” Tako su i učinili. Kada je nestalo straha, Poslanik, s.a.v.s., je saopćio Hatidži šta se desilo. Govorio joj je: “Bojao sam se za sebe.” Hatidža mu je rekla: “Ne, nikako, tako mi Allaha, Allah te neće nikada poniziti i osramotiti, jer ti održavaš rodbinske veze, olakšavaš slabima, udjeljuješ siromašnima, gostoljubiv si i u svim prilikama pomažeš istinu.” Tako je ova pametna žena pružila dokaze da onog ko je privržen dobročinstvu i činjenju dobrih djela prema drugim ljudima Allah neće nikada iznevjeriti, jer Allahov zakon predviđa da u skladu s djelima slijedi i odgovarajuća nagrada. Potom je Hatidža otišla s Poslanikom, s.a.v.s., do svog amidžića Vereke b. Neufela, koji je već u džahilijetu prihvatio kršćanstvo. On je, uprkos tome što je bio slijep, pisao Indžil (Bibliju) na hebrejskom. Bio je vrlo ugledan i cijenjen. Hatidža mu reče: “Poslušaj šta Muhammed govori.” Neufel ga je upitao šta je vidio i Poslanik, s.a.v.s., ga obavijesti o onome što se desilo. Potom Vereka reče: “To je melek¹ kojeg je Allah slao Musau. Kamo sreće”, reče mu Vereka, “da sam mlad i da budem živ kada te bude izgonio tvoj narod.”

“A zar će me oni izgoniti?”, upitao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.

“Da, reče on, jer nikada niko nije donio nešto slično tome što si ti donio a da nije napadan. Ako doživim tvoje vrijeme (vjerovjesničko), pomoći ću ti koliko god mogu.” Vereka je preminuo nedugo poslije ovoga. Objava je neko vrijeme bila obustavljena.²

To je trajalo tri godine, kako bi se Poslanik, s.a.v.s., osnažio i pripremio i kako bi se intenzivirala njegova čežnja. Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Dok sam hodao, čuo sam glas s neba, podigoh glavu i vidjeh meleka koji mi je došao u pećinu Hira, sjedio je na prijestolju između neba i zemlje. Toliko sam se prestrašio da sam pao na tlo. Došao sam do svoje porodice uzvikujući: “Pokrijte me! Pokrijte me!”³

---

1 *Er-revdatul-enf*, 1/408.

2 Buhari, 4953; Muslim, 161; *Er-revdatul-enf*, 1/396; *Hulasatus-sire*, str. 19–20.

3 Buhari, 3238; *Er-revdatul-enf*, 1/420–422.

On se i ovaj put prepaao, ali ipak ne u istoj mjeri kao što je to bilo prvi put. Poslanik, s.a.v.s., se vratio svojoj porodici i pokrio se. Nakon toga je objavljeni ajet: *O ti, pokriveni! Ustani i opominji! I Gospodara svoga veličaj! I haljine svoje očisti!* (El-Mudessir, 1–4)

Dakle: O ti, koji si se pokrio odjećom, ustani i opominji ljude Kur'anom. Dostavi im Allahov poziv i Njegovu riječ, očisti svoju odjeću i svoja djela od idolopoklonstva. Napusti kipove i distanciraj se od onih koji su im privrženi.

Silazak Objave i pozivanje

Usljedila je Objava. Poslanik, s.a.v.s., je dostavljao od svog Gospodara ono što mu se naređivalo, a od njega je traženo da poziva ljude da budu pokorni Uzvišenom Allahu i da samo Njega obožavaju. Pozivao je svoj narod u islam, vjeru koju je Uzvišeni Allah odabrao kao posljednju religiju. Poslanik, s.a.v.s., je mudro pozivao narod u vjeru, obraćajući mu se ljubazno, savjetujući ga i raspravljajući s njim na najljepši način.⁴

Prva žena koja se odazvala njegovom pozivu bila je njegova supruga Hatidža. Od muških osoba bili su to Ebu Bekr es-Siddik i, potom, Alija b. Ebi Talib, koji je još bio dječak. Nakon toga ljudi su počeli postepeno prihvatati Allahovu vjeru – islam.

Na Poslanika, s.a.v.s., su se obrušili mnogobošci. Njega su istjerali iz Meke, a njegove sljedbenike su mučili i ponižavali. Poslanik, s.a.v.s., je preselio iz Meke u Medinu, a Objava je nastavila silaziti. Bio je ustrajan u svojoj misiji, ulagao je neizmjeran trud, izvojevao je veličanstvene bitke i vratio se u Meku kao pobjednik i oslobodilac.

Nakon toga je Uzvišeni Allah upotpunio vjeru, a Poslanik, s.a.v.s., je bio presretan zbog vjere islam i pojave muslimana.

---

4 *Hulasatus-sire*, str. 21.

Muhammed, s.a.v.s., je kao poslanik Uzvišenog Allaha proveo dvadeset tri godine,¹ od četrdesete do šezdeset treće godine, kada ga je Uzvišeni Allah uzeo k Sebi. S Muhammedom, s.a.v.s., Uzvišeni Allah okončao je slanje nebeskih objava. Naredio je ljudima i džinima potpunu pokornost. Onaj ko se bude pokoravao bit će sretan na dunjaluku, a na ahiretu će ući u Džennet. Onaj ko bude griješio prema Allahu bit će očajan i nesretan na ovom svijetu, a na ahiretu će njegovo boravište biti u Vatri.

Nakon Poslanikove, s.a.v.s., smrti njegovi ashabi slijedili su njegov pravac, dostavljali su njegove poruke, oslobađali su mnoge zemlje, proširivši islam, istinsku vjeru, u sve dijelove svijeta. Njegova vjera egzistirat će sve do Sudnjeg dana.

Što reći za to da je odrastao nepismen i među nepismenim narodom, a napravio je tu reformu (sa vjerom islamom) koja je promijenila povijest cijelog čovječanstva; vjerske zakone, politike, i ostale ovosvjetske i vjerske stvari. U jednom stoljeću vjera se, zajedno s jezikom, proširila od Hidžaza ka zapadu do granica s Evropom i Afrikom, a na istoku do granica s Kinom. Prihvatili su je mnogi narodi i države, duše su joj hrlile. Sa svakim osvajanjem širila se civilizacija, kultura, pravda, milost, sve vrste znanosti preko naroda koji je ne tako davno bio nepismen, kojeg je Kur'an prečistio i naučio da preobražaj čovjeka kao jedinke utiče na preobražaj univerzuma.

Da li je moguće da se to desi osim s Objavom koju šalje Onaj koji sve zna i mudar je, osim s Njegovom podrškom, podrškom Veličanstvenog Boga, Koji je moćan i milostiv.²

---

1 *Dževamius-sire*, str. 6–7.

2 *Hulasatus-sire*, str. 30–31.

ISLAM SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

DRUGO POGLAVLJE

POSLANIKOV, S.A.V.S., MORAL I SKRIVENI DETALJI NJEGOVE BIOGRAFIJE

Poslanikov, s.a.v.s., moral

Milost u životu Poslanika, s.a.v.s.

Skriveni detalji Poslanikove, s.a.v.s., biografije

POSLANIKOV, S.A.V.S., MORAL

Naš Poslanik, s.a.v.s., predstavlja najbolje stvorenje, najčistiju individuu, na najvišem stepenu, s najljepšim moralnim vrijednostima. Kod Uzvišenog Allaha posebno je počastvovan.

Uzvišeni Allah ga je, shodno Svom znanju, odabrao, počastio ga i potpomogao Objavom.

Allah mu je podario pohvalne osobine. Stvoren je s časnim i plemenitim odlikama, potom ga je Allah odgojio i uputio, usavršivši njegov odgoj. Dakle, Poslanik, s.a.v.s., je odgojen na najljepši način, a njegov moralni kodeks bio je Kur'an. O tome se govori u predaji koju prenosi Aiša, r.a., gdje se govori o moralnim kodeksima Poslanika, s.a.v.s., kada je bio upitan o svom moralu.

Kada se govori o etičkim normama i ahlaku (moralu), Muhammed, s.a.v.s., je prvi i primjer drugima, te su svjetlost njegovog morala slijedili ostali ljudi. On je odgojen shodno Kur'anu, a po uzoru na njega odgojena su ostala stvorenja. Kada je upotpunio Poslanikov, s.a.v.s., moral, Uzvišeni Allah ga je pohvalio, o čemu govori sljedeći ajet: *Jer ti si, zaista, najljepše ćudi.* (El-Kalem, 4)

Učenjaci su opsežno pisali o Poslaniku, s.a.v.s., njegovom životu i moralnim osobinama. Spominjali su njegovu blagost, dobročinstvo, milostivost, saosjećanje, stid, hrabrost, darežljivost, plemenitost, iskrenost, pouzdanost, povjerljivost, harizmatičnost, skrušenost, nježnost, naklonost i slične odlike koje u suštini čine vrhunac moralnog savršenstva. Ko se ugleda na njega, prihvatajući njegove moralne vrijednosti, osigurao je sebi nesavladive bedeme.

Slijedenjem i pridržavanjem njegovih moralnih odlika stječu se ugled, zadovoljstvo i pobjeda, a s tim dolaze i uputa, sreća i spas. Jer, Uzvišeni Allah dodijelio je sreću i radost onima koji slijede Poslanika, s.a.v.s., dok očaj i tuga pripadaju onima koji postupaju suprotno njemu.

Dakle, svako ko slijedi Poslanika, s.a.v.s., upućen je i siguran, njemu pripadaju sva radost, ugled, čast, dostojanstvo i podrška, odnosno lijep i ugodan život na ovom svijetu i na ahiretu.

Ko ne slijedi Poslanika, s.a.v.s., doživjet će poniženje, omalovažavanje, bit će u strahu i zabludi, doživjet će razočarenje, zadesit će ga poteškoće i nedaće na oba svijeta.¹Širenje njegovih pohvalnih osobina i uzvišenih moralnih principa predstavlja najprimjereniji način i najispravniji put da se zaustavi nered, razbiju iluzije i laži. Štaviše, to predstavlja najuzvišeniji stepen ponosa, donosi sigurnu sreću i predstavlja najbolji način oponašanja - slijedenja.

U nastavku ćemo koncizno navesti određene stavove nekih učenjaka koji su pisali o Poslanikovom, s.a.v.s., moralu. Nećemo se upuštati u opširno obrazlaganje ni prepisivanje, jer ovdje nema potrebe za opsežnim predstavljanjem. Činjenice koje se navode o Poslanikovom, s.a.v.s., moralu su sljedeće: bio je izrazito blag, hrabar, najpravednija i najosjećajnija osoba. Bio je najdarežljiviji, kad god je kod sebe imao dirhem, nekome bi ga udijelio. Ako bi nekome htio da udijeli, a zadesi ga noć, ne bi otišao kući dok ne udijeli kome je potrebno. Od blagodati koje mu je Allah darovao za sebe je uzimao samo osnovne potrepštine. Uglavnom bi se kod njega nalazile hurme ili ječam, koje je poklanjao u ime Boga. Nije nikada odbio onoga ko od njega nešto zatraži, davao bi od godišnje opskrbe. Nekad mu je ponestajalo hrane prije isteka godine ako mu u međuvremenu nešto ne stigne.

---

1 Ibn el-Kajjim, *Zadul-mead*, 1/37.

Krpio je obuću i odjeću, bio je na usluzi svojoj porodici, sa suprugama je dijelio zalogaje mesa. Bio je najstidnija osoba, njegov pogled nije se zadržavao na licima drugih.

Odazivao se na poziv drugih, bilo da se radilo o robu ili slobodnom čovjeku, primao je poklone, pa makar to bio i gutljaj mlijeka ili zečija noga, jeo bi poklonjenu hranu i revanširao bi se za nju (poklonivši nešto zauzvrat), ali nikada nije jeo sadaku. Nikada se nije uznosio nad pozivom robinje i siromaha. Ljutio bi se samo radi svog Gospodara, a ne radi sebe. Od gladi je privezivao kamen na stomak. Jeo bi ono što je imao od hrane; nije odbijao ono što bi se našlo. Nije se ustručavao jesti samo ono što je halal. Ako bi mu se našla pri ruci hurma, a ne i hljeb, pojeo bi je. Također bi jeo, ako se nađe, pečeno meso, pšenični ili ječmeni hljeb, a jeo bi i, ako ima, nešto slatko ili med. Pio bi i mlijeko, ako ima pa makar i bez hljeba, kao što bi jeo i lubenicu ili svježju hurmu, ako bi imao. Obilazio je bolesne, prisustvovao je dženazama umrlih, a među neprijateljima je šetao sam, bez čuvara. Bio je najskrušeniji čovjek, nije bio ohol. Ljudima se obraćao konkretno i koncizno, izbjegavajući opširnost. Volio je saopćavati drugima radosnu vijest i ništa na ovom svijetu nije ga uznemiravalo.

Oblačio bi ono što bi pronašao. Nekada bi to bio manji plašt, a nekada jemenski ogrtač, ili vuneni ogrtač; oblačio je sve što je bilo dozvoljeno. Jahao je jahalice koje su mu bile dostupne, nekada konja, nekada devu, nekada bjelkastu mulu, nekada magarića, a nekada je hodao pješice, bos.

Sjedio je sa siromašnima, jeo je s nevoljnicima, odajući počast i uvažavanje onima koji su bili lijepog morala. Osvajao je srca uglednika čineći im dobročinstvo, održavao je rodbinske veze ne dajući prednost onima koji su bolji.

Nije se nikada oglušio ni o koga, prihvatao je izvinjenja, šalio se, a i tada je uvijek govorio istinu. Smijao bi se, ali ne grohotom. Utrkivao bi se sa svojom suprugom. Kada bi neko na njega podigao glas, bio je strpljiv.

Vrijeme nije provodio u beskorisnim stvarima, već se ponašao u skladu s Allahovim naredbama, s ciljem da samog sebe usavrši. Nije omalovažavao siromašne zbog njihovog siromaštva, niti se plašio careva zbog njihovog carstva. Pozivao bi u islam i jedne i druge podjednako. Allah mu je darovao uzvišene odlike tokom života i političku mudrost, iako nije znao čitati i pisati.

Odrastao je u pustinjskoj sredini, gdje je vladalo neznanje i siromaštvo. Bio je pastir i jetim, bez oba roditelja, ali ga je Uzvišeni Allah podučio svim uzvišenim odlikama morala podarivši mu pohvalne osobine u ophođenju. Obavijestio ga je i o prošlim i o budućim narodima, kao i o onome u čemu je spas na ahiretu i sreća i zadovoljstvo na dunjaluku. Podučio ga je prihvatanju vrlina, odbacivanju beskorisnih stvari. Nikoga ne bi uvrijedio, a da to samom tom čovjeku ne bude iskupljenje grijeha i milost od Allaha. Nije proklinjao ženu ni slugu. Nikog nije udario rukom, osim u borbi na Allahovom putu. Nije se svetio za nešto, osim ako se oskrnavi Božija svetinja. Nikada nije imao mogućnost da bira između dvije stvari, a da nije odabrao onu koja je lakša za vjernika, pod uvjetom da nije grijeh ili da se ne radi o prekidu rodbinskih veza.

Nikada mu nije došao slobodan čovjek, ili rob, ili pak robinja, a da nije udovoljio njihovim potrebama. Nikada nije bio grub i osoran. Nije galamio po trgovištima. Na loše nije uzvraćao lošim, već je opraštao.

Sastavni dio njegovog morala bio je da on prvi pozdravi (poselami) onog koga sretne. Strpljivo se odnosio prema onome ko mu dođe zbog neke potrebe i ne bi ga požurivao da ode sve dok čovjek

sam ne htjedne da ode. Nikada ne bi prilikom rukovanja s nekim prvi puštao ruku, sve dok drugi čovjek to ne uradi. Kada bi se sreo sa svojim ashabima, rukovao bi se s njima, a kada bi primio nečiju ruku, jako bi je stisnuo. Kada bi sjedio, Poslanik, s.a.v.s., bi najčešće presavio noge tako da stegna privuče sebi, a potkoljenice uspravi, obuhvativši rukama svoja koljena. On nije imao posebno mjesto na kojem bi sjedio u sijelu, sjedao bi tamo gdje je bilo prazno mjesto. Nikada nije pružao noge dok je sjedio sa svojim ashabima kako nekoga ne bi pritijesnio, osim ako je bilo dovoljno prostora.

Uvijek je bio gostoprимljiv prema onome ko bi mu došao, čak bi onome koji nije s njim u krvnom srodstvu i srodstvu po mlijeku prostro i svoju odjeću kako bi gost sjeo. Svome gostu ustupao bi podmetač (nalik na jastuk) na kojem je sjedio insistirajući dok je gost ne prihvati.

Svako ko ga je smatrao prijateljem mislio bi da je on prema njemu najljubazniji čovjek jer je svakome pridavao pažnju. Gledao je u sagovornika, slušao ga i razgovarao s njim, a uz to se lijepo odnosio prema njemu, upućujući mu iskrene savjete. Društvo u kojem je sjedio Poslanik, s.a.v.s., bilo je društvo dostojanstva, blagosti, stida, koristi (dobra) i povjerenja. U njemu se ne bi povisivali glasovi, ne bi se zadiralo u čast drugih ljudi niti bi se ponovila neka pogreška dva puta. Dakle, oni koji su sjedili u tom društvu ne bi prenosili ako bi se nekome desila nenamjerna pogreška ili lapsusu u smislu da se to pročuje nego bi izgledalo kao da to nisu ni čuli. Ovo je jedna visoka etička vrlina koju su imali Arapi. O tome govori i arapski stih koji je napisao pjesnik Veddak b. Semil: *“Onih koji su poput naroda Ad razboriti, ne plaši se njihov sagovornik, ako nešto sramotno nehotice izgovori.”*

U etiku druženja s Poslanikom, s.a.v.s., ubraja se i to da ga ashabi nisu prekidalı dok je govorio; pričali bi kada bi on zašutio. Također,

kada bi pred njim razgovarali, nisu jedni drugima oponirali niti su se prepirali, a ako bi do toga došlo, trajalo bi vrlo kratko. Kada bi neko pričao, ostali bi ga slušali sve dok on ne završi svoj govor.

Čak je i posljednji govornik pred Poslanikom, s.a.v.s., imao punu pažnju, kao i ostali. Kada bi se ashabi smijali, i on bi se smijao, a i dopadalo mu se ono što se i njima dopadalo; sve u granicama etike.

Bio je strpljiv sa svakim nepoznatim čovjekom koji mu se neljubazno i grubo obraćao i postavljao pitanje, čak i onda kada njegovi ashabi možda nisu bili zadovoljni. Ali oni nisu htjeli da djeluju umjesto njega i tako mu se suprotstavljaju. Nisu prekoračivali granice strpljivosti, obazrivosti i pomaganja svakome kome je bilo neophodno pomoći, a čemu ih je on učio.

Moralni princip kojeg se Poslanik, s.a.v.s, držao u svojim druženjima sa ashabima jeste princip dijaloga. Svako bi primijetio da je bio vrlo raspoložen za dijalog, da je obazriv i vrlo uljudan i da koristi najljepše načine komuniciranja. Ovo uopće nije čudno, jer Poslanik, s.a.v.s., je bio najbolji čovjek, a njegov život predstavlja najuzvišeniji model ljudskog življenja. Poslanikov, s.a.v.s., život prošao je kroz mnogobrojne faze i dešavanja, mir, rat, poteškoće i lagodnosti. On je bio odabran, pokoran, uzoran roditelj, pouzdan supružnik, primjeren učitelj i iskren prijatelj.

Komunicirao je sa svima, bez obzira na to da li je neko star ili mlad, ljubazan ili drzak, vjernik ili nevjernik, ratoboran ili miran, muškarac ili žena, poznat ili stranac, a u svim tim situacijama bio je naklonjen dijalogu. Dijalog je bio princip kojeg se on u praksi pridržavao, a ne samo isprazna tvrdnja koja nema realnu osnovu. Svojim ashabima obraćao se dozivajući ih po nadimcima (*kunje*), što je predstavljalo vid poštovanja, pridobijajući na taj način njihova srca.

On bi onima koji nisu imali takva imena davao ta imena i onda bi ih drugi ljudi počeli tako zvati. Ženama koje su imale djecu on bi davao nadimke po njihovoj djeci, a onim ženama koje još nisu imale djecu nadimke je davao po budućoj djeci. Čak je i djeci Poslanik, s.a.v.s., davao ovakve nadimke, pa bi njihova srca zbog toga još blaža bila.

Niko od Poslanika, s.a.v.s., nije bio od srdžbe dalji i niko se od njega nije mogao brže odljutiti. Bio je najsamilosniji i najbolji čovjek prema čovjeku i nikad nikome ne bi govorio ono što je i sam prezirao.

Ovo su samo neki segmenti Poslanikovog, s.a.v.s., morala i osobina, da nas Uzvišeni Allah počasti da ga slijedimo na najljepši način, da se na njega ugledamo i po njegovoj uputi postupamo.¹

---

1 Tirmizi, *Eš-Šemailul Muhammedijje*, str. 186–280; Šemailul-nebijj (djelo je priredio Ibrahim el-Ja'kubi), str. 1/161-358; El-Asbahani, *Ahlakun-nebijj*, str. 13–98.

SAMILOST ALLAHOVOG POSLANIKA, S.A.V.S.

Govoreći o naklonosti i blagosti Poslanika, s.a.v.s., Uzvišeni Allah kaže: *Samo Allahovom milošću ti si blag prema njima; a da si osoran i grub, razbjegli bi se iz tvoje blizine. Zato im praštaj i moli da im bude oprošteno i dogovaraj se s njima. A kada se odlučiš, onda se pouzdaj u Allaha, jer Allah zaista voli one koji se uzdaju u Njega.* (Alu Imran, 159)

Tumačeći ovaj ajet Muhammed Tahir b. Ašur kaže: “Blagost (*el-lin*) spomenuta u ajetu upućuje na širinu Poslanikovog, s.a.v.s., lijepog ophođenja prema onima koje je pozivao u vjeru, kao i prema muslimanima, prelazeći preko idolopokloničkih uvreda, uz opraštanje pogrešaka.”² On također kaže: “Poslanik Muhammed, s.a.v.s., poslat je ljudima s urođenom vrlinom samilosti. On je iz milosti Allahove prema ljudima i Njegove pomoći blago postupao prema njima, provodeći Njegov vjerovodstvo bez oklijevanja i na blag način. Stoga je Poslanikova, s.a.v.s., blagost bila usko povezana s milošću Uzvišenog Allaha, nju je Allah usadio kod Poslanika, s.a.v.s. Poslanik, s.a.v.s., je poslat svim ljudima, ali je Allah odabrao da njegova poslanička misija počne među Arapima, zbog mudrosti da Arapi budu prvi koji će dostaviti vjerovodstvo cijelom čovječanstvu. Arapi su bili poznati po ponosu i gordosti, odbijali su svaku nepravdu, sačuvali su svaki vid prirodnosti i brzo su shvatali.

Arapi su prvi narod koji se susreo s vjerom, tako da nije priličilo biti grub i osor prema njima, ali im je trebao vjerovodstvo kako bi pobijedili tvrdoglavost koja im se ispriječila na putu ka prihvatanju istine.

2 Muhammed et-Tahir b. Ašur, *Tefsirut-tahri vet-tenvir*, 4/145.

Mnogi prenose da su opraštanje i samilost, koji su bili karakteristični za Poslanika, s.a.v.s., bili povod prihvatanju islama, o čemu je neke primjere naveo Ijad u knjizi *Eš-Šifa*.¹

Uzvišeni Allah kaže: *Poslali smo te samo kao milost svjetovima*. (El-Enbija, 108)

Ovaj ajet je najsnažnija potvrda milosti i upućuje na to da je ova milost općenita. Takvo značenje ajeta postignuto je jednim od najjačih načina pojačavanja značenja, a to je ograničavanje, koje je, opet, ovdje izraženo kroz negaciju i izuzimanje.

Ibn el-Kajjim kaže: “Od dva tumačenja navedenog ajeta – *Poslali smo te samo kao milost svjetovima* – ispravnije je ono koje kaže da ajet ima općenito značenje.

Ta se općenitost može shvatiti na dva načina: prvo, svi svjetovi imaju korist u njegovom poslanstvu, ali samo će njegovi sljedbenici zadobiti počasti dunjaluka i ahireta kroz to poslanstvo. Oni koji su Poslaniku, s.a.v.s., bili neprijatelji i protiv njega ratovali, a koji su prije poginuli ili umrli, imaju unekoliko bolji položaj od onih koji duže ostanu u životu, jer smrt im je bolja od života. Naime, sve što im se više produžuje život na ovom svijetu, to će im kazna na ahiretu biti veća i žešća, a propast i nesreća im je inače zapisana. Dakle, takvima je bolje prije umrijeti nego dugo živjeti u nevjerstvu.

S druge strane, oni koji su s njim imali ugovor o zaštiti, dakle nemuslimani koji su živjeli u okrilju islamske države, bili su u manje lošem stanju od onih koji su ratovali protiv Poslanika, s.a.v.s.

Što se tiče licemjera, oni su svojim manifestiranjem vjerovanja u poslaničku poruku osigurali zaštitu svojih života (zabranu prolijevanja

1 *Tefsirut-tahri vet-tenvir*, 4/145.

njihove krvi), imovine i porodica, te se oni pred zakonom tretiraju kao i svi ostali muslimani i nad njima se primjenjuju šerijatski propisi, kao što je npr. međusobno nasljeđivanje.

Što se tiče onih naroda koji su tada bili daleko od područja gdje se Poslanik, s.a.v.s., pojavio, Uzvišeni Allah je zbog njegovog poslanstva sačuvao stanovnike Zemlje od opće kazne i nedaće. Tako su svi svjetovi (narodi) imali koristi od njegovog poslanstva.

Drugi način ukazuje na to da je Poslanik, s.a.v.s., milost namijenjena svakom pojedincu. Međutim, vjernici su ovu milost prihvatili i od nje imaju koristi i na dunjaluku i na ahiretu, dok su nevjernici ovu milost odbili. Ona je u njihovom slučaju ostala samo milost, baš kao što se za neki lijek kaže da je lijek za određenu bolest bez obzira na to da li se koristi ili ne. Ako se ne bude koristio, to ne znači da on i dalje nije lijek.”²

Tumačeći ajet Ibn Ašur kaže: “Navedeni ajet sveobuhvatni je opis poslanstva Muhammeda, s.a.v.s. Odlika tog poslanstva u odnosu na druge vjerezakone je u tome što je ono općenito i trajno. U tome se ogleda to da je ono milost svim svjetovima.”³

Na kraju Ibn Ašur kaže: “Ovo se može raščlaniti na dva vidljiva aspekta: jedan je to što je Poslanikova, s.a.v.s., plemenita duša zaogrnuta temeljnom moralnom vrijednošću, a to je milost; drugi je to što milost prožima i obuhvata sve pore njegovog vjerezakona (šerijata).”⁴

2 Ibn el-Kajjim, *Dželaul-efham fi fadlis-salah ves-selam ala hajril-enam*, str. 9.

3 Muhammed et-Tahir b. Ašur, *Tefsirut-tahri vet-tenvir*, 7/164–165.

4 Muhammed et-Tahir b. Ašur, *Tefsirut-tahri vet-tenvir*, 7/166–167. (Detaljnija pojašnjenja navedenog hadisa pogledati u knjizi *Er-Rahme vel-azme fis-sire en-nebevije*.)

SKRIVENI DETALJI POSLANIKOVE, S.A.V.S., BIOGRAFIJE

Biografija Allahovog Poslanika, s.a.v.s., puna je korisnih lekcija i nosi mnoge poučne primjere. U nastavku ćemo navesti neke od njih.

1. Biografija Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ne može biti potpuno iscrpljena, koliko god se o njoj pisalo ili govorilo

O biografijama velikana općenito dovoljno je jedanput ili nekoliko puta pisati, pa da se sve što se o njima ima reći iscrpi. Nakon toga govor o njima postaje puko ponavljanje; dovoljno je ono što su pisali prethodnici. Međutim, što se tiče života Allahovog Poslanika, s.a.v.s., povjesničari su mu posvetili posebnu pažnju, još od pojave islama pa do danas. O njemu je na mnogo jezika ispisano nebrojeno mnogo knjiga, ali unatoč tome aktuelnost i privlačnost ove teme nije se iscrpila, već se intenzivirala.

Kada istražujemo tematiku iz oblasti prirodnih znanosti, ili tragamo za misaonim porukama, ili etičkim kodeksima, ili kada istražujemo društvene i političke pojave, ili lingvističke norme, uvijek ćemo naći obimnu građu koja će nam uveliko koristiti. To je izazov za svakoga ko želi dodatne informacije. Poslanikova, s.a.v.s., biografija je neiscrpnna građa i obiluje vrijednim sadržajem, koji će koristiti ljudima različitih interesovanja i sklonosti. Ipak, tematika koja tretira život Poslanika, s.a.v.s., ne predstavlja eksperiment, to nije ideja koja se valorizira ili opovrgava dokazom, kao što je slučaj s naučnim teorijama, koje su nakon određenog perioda podložne ponovnim proučavanjima, odnosno modificiranju. To je sadržaj koji se prenosi principijelno i predstavlja široko polje za uspostavljanje

propisa, odredaba, naučnih temelja, lijepih odgojnih principa, etičkih kodeksa i sl.¹

2. Klevetanje ugleda poslanstva povod je za prezentiranje Poslanikovih, s.a.v.s., vrlina

Neznanje i izbjegavanje istine pojave su koje najviše odlikuju neprijatelje islama kada govore o životu Poslanika, s.a.v.s., iako od toga nemaju nikakve koristi. Samim tim potakli su neke istraživače da se zanimaju životom Poslanika, s.a.v.s., na objektivan način, želeći da steknu dodatno znanje, te su postali privrženi dobru.

3. Uzvišeni Allah nadahnuo je ljude da se interesiraju za život Poslanika, s.a.v.s.

Stoga je Božiji blagoslov prema Poslaniku, s.a.v.s., i to što se ljudi zanimaju njegovim životom, bez obzira na to da li prihvataju njegovo poslanstvo ili ga odbacuju. Jer, Poslanik, s.a.v.s., predstavlja svjetlo, a onaj ko ga spozna pronaći će sebi izlaz. S druge strane, svako ko bude odbacio ovo svjetlo bit će slijep. A svjetlo u oba slučaja ostaje to što jeste.

4. Zanimanje biografijom Poslanika, s.a.v.s., nije samo radi zadovoljenja naučne potrebe i savladavanja neke lekcije

Zanimanje vjernika za život Božijeg Poslanika, s.a.v.s., proizlazi iz ljubavi i upute, koje su snažnije od potreba učenjaka da se bave istraživanjem i savladavanjem lekcije.

Svako ko u srcu posjeduje i najmanji dašak vjere uvidjet će kako, bez obzira na to koliko je propusta napravio u vjeri da je i pored toga privržen poslaniku Muhammedu, s.a.v.s., žudi da još više upozna i

---

¹ Pogledati uvod u djelo *Hadaikul-envar ve metal'ul-esrar*, 1/3.

prouči ovu povezanost. Ljubav prema Poslaniku, s.a.v.s., predstavlja ljubav prema Allahu, a Muhammed, s.a.v.s., je samo čovjek i poslanik.¹

5. Život Poslanika, s.a.v.s., najefikasnije osnažuje moralne kodekse i časne emocionalne principe

Biografija Poslanika, s.a.v.s., ogledalo je u kojem se reflektira slika koja predstavlja najbolji primjer čovjekovog života. Poslanik Muhammed, s.a.v.s., je svojim riječima i djelima pokazao najuzvišeniji primjer, kojem ljudski rod treba težiti.²

6. Život Poslanika, s.a.v.s., upoznaje ljude sa svim fazama života, otkrivajući im životne prilike sa svih strana

Nema sumnje da je ovo suština života Poslanika, s.a.v.s., i to će biti vječno. Dakle, nije ispravno da biografija nekog čovjeka bude uzor nekome drugom, osim ako je taj život vrlo jasnih konotacija, lišen svih nedostataka.

Očigledno je da je život Poslanika, s.a.v.s., u svakom smislu jasan tokom svih faza njegovog života; od ženidbe njegovog oca Abdullaha njegovom majkom Aminom pa sve do Poslanikove, s.a.v.s., smrti.

Mnogo znamo o Poslanikovom, s.a.v.s., rođenju i djetinjstvu, njegovom životu dok je bio mladić pa sve do poslanstva, a poznata su nam i njegova putovanja izvan Meke, sve dok ga Uzvišeni Allah nije poslao kao poslanika. I nakon toga vrlo jasno i detaljno poznajemo svaki segment njegovog života. To njegovu biografiju čini jasnom poput Sunca, što je neke zapadnjačke povjesničare ponukalo da izjave da je Muhammed, s.a.v.s., jedini poslanik koji je rođen pod

1 Ahmed Tejmur Paša, *Muhammed Resulullah*, 14–16. (Pogledati uvod, koji je napisao Mumahmmed Fethi Abdul-Munim.)

2 Sujuti, *El-Hasaisul-kubra*, 1/3–4. (Pogledati uvod, koji je napisao Muhammed Halil Herras.)

Suncem.³ Učenjaci koji su precizno proučavali njegov život došli su do impresivnih činjenica, koje rijetko nekome naumpadnu. Kada bi čitalac izložio sadržaj nekog opsežnog djela koje se zanima životom Poslanika, s.a.v.s., uvidio bi kako je njegov život bio vrlo jasan.⁴

Poslanik, s.a.v.s., nije zabranjivao da se prenose postupci koje je činio, čak i oni unutar njegovog doma, o čemu svjedoči i veliki broj predaja koje su majke pravovjernih r.a. prenijele od Poslanika, s.a.v.s.

Tako je bilo samo zato što nije bilo razlike između onoga što on čini tajno i onoga što čini javno. Tama noći i svjetlo dana u njegovom su slučaju isto. Njegova je biografija u potpunosti poznata; od dana kada se rodio pa sve do njegove smrti.

7. Njegova biografija tačnija je od biografija drugih poslanika

Biografija našeg plemenitog Vjerovjesnika, s.a.v.s., prenesena je do nas najpouzdanijom, najvjerodostojnijom i najjačom naučnom metodom. S druge strane, ako pogledamo biografije, naprimjer, Musaa (Mojsija) i Isaa (Isusa), alejhimes-selam, vidjet ćemo da se u njih, kao i u Knjige koje su im objavljene, Tevrat (Toru) i Bibliju (Indžil), uvuklo dosta iskrivljenosti i neistine. Ako se osvrnemo na ostale religije, poput budizma i konfučionizma, vidjet ćemo da predaje koje citiraju sljedbenici ovih religija nemaju nikakvo naučno uporište, već ih njihovi svećenici i pripovjedači prenose jedni od drugih, a sadrže i veliki broj legendi i izmijenjenih predaja.⁵

Pastor Scott Anderson kaže: “Svaki bi čovjek trebao odustati od pisanja Isusove biografije, jer ne postoji materija ni naučna građa koja

3 *Hadaikul-envar ve metali’ul-esrar*, 40–41.

4 Sulejman en-Nedevi, *Er-Risale el-Muhammedijje*, str. 102–104.

5 *Durus ve ‘iber min sireti hajril-bešer*, str. 21.

bi pomogla na tom polju, a dani njegovog života o kojima postoje neki podaci ne prelaze brojku od pedeset.”¹

8. Biografija Poslanika, s.a.v.s., jasno prikazuje život čovjeka i ne predstavlja legendu

To je život čovjeka kojeg je Uzvišeni Allah počastio poslanstvom. Muhammed, s.a.v.s., imao je sve karakteristike čovjeka, njegov život nije nikakva legenda niti bajka i njemu nisu dodate odlike božanstva. Kada se pogleda kako kršćani govore o Isusu, veoma je uočljivo da mu pripisuju karakteristike božanstva, zbog čega njegov život ne može poslužiti za primjer ljudskom rodu. S druge strane, život poslanika Muhammeda, s.a.v.s., primjer je svakome ko želi živjeti sretno, časno, kao individua ili u okrilju porodice ili društva.

Njegova biografija govori nam o životu mladića koji je bio iskren i pouzdan, poslanika koji je uzorit i strpljiv, koji je pravi vođa, mudar lider, pravedan, čovjeka koji je brižan roditelj, pouzdan suprug, važan učitelj, plemenit prijatelj i neustrašiv borac.

Imamo, dakle, vrlo opsežan prikaz života Poslanika, s.a.v.s., koji, takav, može poslužiti za primjer svakom misionaru, svakom roditelju, mužu, ratniku, političaru ili predsjedniku države.²

---

1 *Dairetul-me'arif el-britanije*, 14/1710.

2 *Durus ve iber fi sireti hajril-bešer*, str. 22; *Er-Rahme vel-azme fis-sretin-nebevije*, str. 11–15.

ISLAM

SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

TREĆE POGLAVLJE

MUSA I ISA, A.S., DONOSE RADOSNU VIJEST O POSLANSTVU MUHAMMEDA, S.A.V.S., I STAVOVI NEPRISTRASNIH NEMUSLIMANA

Poslanici donose radosnu vijest o Poslaniku Muhammedu, s.a.v.s.

Musa, a.s., i radosna vijest o Muhammedu, s.a.v.s.

Isa, a.s., donosi radosnu vijest o Muhammedu, s.a.v.s.

Mišljenja nepristrasnih nemuslimana o Muhammedu, s.a.v.s.

UVOD
POSLANICI DONOSE RADOSNU VIJEST
O POSLANIKU MUHAMMEDU, S.A.V.S.

Velika važnost poslanika poput Muhameda, s.a.v.s., u pogledu općenitosti njegovog poslanstva i vječnosti njegove vjere i vjerozakona, bitan su razlog da Uzvišeni Allah obavijesti ostale poslanike i vjerovjesnike o njegovom poslanstvu. Allah ga je opisao ostalim poslanicima s nekoliko značajnih epiteta, obavezavši ih da obraduju svoje narode viješću o njegovom poslanstvu, koje oni trebaju prihvatiti.¹

O ovome nas Uzvišeni obavještava u Kur'anu: *Allah je od svakog vjerovjesnika kome je Knjigu objavio i znanje dao – obavezu uzeo: “Kad vam, poslije, dođe poslanik koji će potvrditi da je istina ono što imate, hoćete li mu sigurno povjerovati i sigurno ga pomagati? Da li pristajete i prihvatate da se na to Meni obavežete?” – Oni su odgovarali: “Pristajemo!” “Budite, onda, svjedoci” – rekao bi On – “a i Ja ću s vama svjedočiti.”* (Alu Imran, 81)

Tumačeći navedeni ajet Ibn Kesir kaže: “Alija b. Ebi Talib i njegov amidžić Ibn Abbas, radijallahu anhum, kažu: ‘Allah nije poslao nikog od poslanika, a da prije toga nije uzeo obavezu ako bi Allah poslao Muhammeda, s.a.v.s., kao poslanika za vrijeme njihovog života da će vjerovati u njega i pomagati ga.’”²

Najznačajniju radosnu vijest o poslanstvu Muhammeda, s.a.v.s., najavili su veliki poslanici (*ulul el-azmi*) Musa i Isa, alejhima es-selam.

U nastavku ćemo detaljnije govoriti o ovoj temi.

---

1 Muhammed el-Hudar Husejn, *Muhammed resulullah ve hatemin-nebijjin*, str. 54–55.

2 Ibn Kesir, *Tefsirul-Kur'anil-azim*, 1/357.

MUSA, ALEJHISSELAM, DONOSI RADOSNU VIJEST O MUHAMMEDU, S.A.V.S.

Musa, a.s., dostavio je Israilćanima pouzdanu vijest o povjerljivom poslaniku, što znači da im je on dostavio sigurnu obavijest o njegovom, s.a.v.s., poslanstvu, odlikama, jasno zacrtanom smjeru njegovog vjerovjesništva i karakteristikama njegovih sljedbenika. Taj poslanik će biti nepismen, naređivat će ljudima dobra djela, a loša će im zabranjivati, dozvolit će im sve što je lijepo, a zabranjivat će ono što je štetno. Onima koji povjeruju u njega od Benu Israila skinut će se tereti i okovi koje će Allah staviti onima koji budu grijeshili, a koje će poslanik koji će biti nepismen skinuti s onih koji budu u njega povjerovali. Sljedbenici tog poslanika bojat će se svog Gospodara, odvajat će od svog imetka zekat i vjerovat će u Allahove ajete i dokaze.

Dakle, pouzdana vijest koja je dostavljena Israilćanima jeste to da će oni koji budu vjerovali u ovog nepismenog poslanika, koji ga budu veličali, poštovali, pomagali i slijedili svjetlo koje s njim isijava – biti spašeni i da će steći nagradu i na ovom i na onom svijetu.

O tome Uzvišeni Allah kaže: *Kaznom Svojom Ja kažnjavam koga hoću – reče On – a milost Moja obuhvata sve; dat ću je onima koji se budu grijeha klonili i zekat davali, i onima koji u dokaze Naše budu vjerovali, onima koji će slijediti Poslanika, vjerovjesnika, koji neće znati čitati ni pisati, kojeg oni kod sebe, u Tevratu i Indžilu, zapisana nalaze, koji će od njih tražiti da čine dobra djela, a od odvratnih ih odvraćati, koji će im lijepa jela dozvoliti, a ružna im zabraniti, koji će ih tereta i teškoća koje su oni imali osloboditi. Zato će oni koji budu u njega vjerovali, koji ga budu podržavali*

i pomagali i svjetlo po njemu poslano slijedili – postići ono što budu željeli.
(El-E'raf, 156–157)

Ovi ajeti vrlo jasno govore o tome da je Poslanik, s.a.v.s., spomenut u Tori (Tevratu) i Bibliji (Indžilu), a namjera je ovog navođenja da se ukaže na njegovo vjerovjesništvo, njegovu poslaničku misiju i da se otkrije dio njegovih odlika. Ovo je sasvim sigurno navedeno u ove dvije knjige i poznato je učenjacima iz redova jevreja i kršćana. Neki od njih vjeruju u njegovo poslanstvo i navode u svojim djelima dio tih obavijesti i odlika kojima će se odlikovati Poslanik, s.a.v.s. Neki ne odbacuju ono što je navedeno u ove dvije knjige, zajedno s Poslanikovim, s.a.v.s., karakteristikama, ali se uznose nad ovim navodima smatrajući da se ova vijest odnosi na nekog drugog poslanika, a ne na Muhammeda, s.a.v.s. O takvima se govori u sljedećem ajetu: *Oni kojima smo dali Knjigu znaju Poslanika kao što sinove svoje znaju, ali neki od njih doista svjesno istinu prikrivaju.* (El-Bekare, 146)

Neki istraživači su se pozabavili ovim predskazanjima navedenim u Tori i Bibliji, pojasnivši način podudaranja sa poslanikom Muhammedom, s.a.v.s., tako da nikome ne ostaje ni tračak sumnje da se ona odnose na Poslanika, s.a.v.s., o čijem vjerovjesništvu su drugi poslanici donijeli radosne vijesti.

O ozbiljnosti ovih radosnih vijesti, koje dokazuju istinitost poslanstva Muhammeda, s.a.v.s., govori i Kur'an dajući dokaz o njegovom poslanstvu: *Zar ovima nije dokaz to što za njega znaju učeni ljudi sinova Israilovih?* (Eš-Šu'ara, 197)

Jevrejski učenjaci bili su svjesni istinitosti ovih ajeta dokazujući da Tora sadrži argumente koji idu u prilog poslanstvu, ali su odbacili da se navedene odlike odnose na poslanika Muhammeda, s.a.v.s.¹

---

¹ Muhammed resulullah ve hatemin-nebijjin, str. 55–56.

U Tori se navode i druge radosne vijesti koje je Musa, alejhisselam, dostavio. Tako se u Ponovljenom zakoniku, 18/19, kaže: “Bog je rekao Mojsiju: ‘Poslat ću im (Benu Israilćanima) poslanika između njih, poput tebe, i Svoje riječi ću mu staviti u usta, tako da će im on dostavljati moje savjete, a čovjek koji ne bude čuo moj govor koji će on prenositi odgovarat će Meni.’” Dokaz ovih istinitih predskazanja o poslanstvu našeg Poslanika, s.a.v.s., jeste i to da je on potomak sinova Ismailovih, koji su u bliskom srodstvu s Israilćanima kojima je djed Ishak, a Ismail i Ishak su braća. Dakle, on je najčistijeg arapskog porijekla. Riječi “poput tebe” ukazuju na to da će biti poput Musaa, jer jer će imati vjerozakon. Bio je nepismen, nije znao čitati, ali mu je Uzvišeni Allah spustio Svoj govor, koji je on zapamtio i recitirao. To je Poslanik, s.a.v.s., koji je poslan svim ljudima, a Israilćanima je bio zadatak da ga slijede i da svoj vjerozakon zamijene njegovim. Onoga ko to ne bude uradio Uzvišeni Allah će kazniti: “... a čovjek koji ne bude čuo moj govor koji će on prenositi odgovarat će Meni.” Ova je vijest samo manji trag značajne obavijesti koju je Uzvišeni Allah dostavio Musau, a.s, o čemu nas je obavijestio i Kur’an; da je ova vijest navedena kada je Musa odabrao sedamdeset ljudi iz svog naroda da u određeno vrijeme stanu pred Allahom, pa ih je zadesio potres, jer su tražili da vide Allaha. Musa, a.s., je uputio dovu svome Gospodaru, zauzevši se za njih. Nakon toga ih je Allah je oživio te je nakon te Musaove, a.s., dove rekao: *Kaznom Svojom Ja kažnjavam koga hoću, a milost Moja obuhvaća sve; dat ću je onima koji se budu grijeha klonili i zekat davali i onima koji u dokaze Naše budu vjerovali.* (El-E’raf, 156)

U jevrejskoj Tori, u Knjizi Izlaska, navodi se ova radosna vijest, koju je Uzvišeni Allah objavio nakon što je Musa, a.s., otišao pred svog Gospodara. Tu se govori o nečemu što sličići potresu.

U Tori se o tome kaže: “Kad vidje sav narod gromove, munje, glas trube i goru gdje se dimi, prepade se narod i zadrhta i ostade stojeći u daljini” (Knjiga Izlaska, 20/18).¹

Današnja Tora, koju ljudi proučavaju i na koju se pozivaju, izmijenjena je i izobličena, a dokaz su mnoga vrlo jasna razilaženja između mnogobrojnih dosadašnjih izdanja. Postoje tri Tore: hebrejska, grčka i samirijska, i svaka skupina smatra da je njena Tora ispravna. Također, postoje mnoge jasne razlike između izdanja i prijevoda Tore. Dakako da su izmjene koje su se desile u mnogim izdanjima prouzrokovale to da mnoge obavijesti o Poslaniku, s.a.v.s., nestanu ili budu uništene.

Uprkos tome, mnoge su ostale i one uopće nisu skrivene onome ko pomno razmišlja i bez ikakve pristrasnosti izlaže ih u okviru Poslanikove, s.a.v.s., biografije.

Tematika koja se odnosi na ova radosna predskazanja u suštini je preopširna.²

---

1 *Er-Rusul ver-risalat*, str. 165–166.

2 *Er-Rusul ver-risalat*, str. 168–173. (U knjizi se navodi nekoliko ovih predskazanja. Pogledati 8. poglavlje.)

ISA, ALEJHISSELAM, DONOSI RADOSNU VIJEST O MUHAMMEDU, S.A.V.S.

Isa, alejhisselam, donio je radosnu vijest o Muhammedu, s.a.v.s., o čemu se u Kur'anu kaže: *A kada Isa, sin Merjemin, reče: "O, sinovi Israilovi, ja sam vam Allahov poslanik da vam potvrdim prije mene objavljeni Tevrat i da vam donesem radosnu vijest o poslaniku čije je ime Ahmed, koji će poslije mene doći" – i kad im je on donio jasne dokaze, oni rekoše: "Ovo je prava vradžbina!"* (Es-Saff, 6)

Ahmed je jedno od imena Muhammeda, s.a.v.s., kako je potvrđeno u Buharijevoj zbirci od Džubejra b. Matama, koji kaže: *"Čuo sam Poslanika kako kaže: 'Ja sam Muhammed, Ahmed, El-Mahi, kojim Allah zatire nevjerstvo, El-Hašir, tj. onaj koji će prvi biti proživljen. Ja sam i El-Akib, nakon kojeg neće doći više niko.'"*³

Već je naveden ajet iz sure El-E'raf o radosnoj vijesti koju je Musa, a.s., dostavio o Muhammedu, s.a.v.s. Ajet sadrži opis poslanika Muhammeda, s.a.v.s., koji je naveden u Bibliji i Tori.

U suri El-Feth navode se dva primjera koja je Uzvišeni Allah naveo u Bibliji i Tori o našem poslaniku Muhammedu, s.a.v.s. i njegovim ashabima: *Muhammed je Allahov poslanik, a njegovi sljedbenici su strogi prema nevjernicima, a samilosni među sobom; vidiš ih kako se klanjaju i licem na tle padaju želeći Allahovu nagradu i zadovoljstvo – na licima su im znaci, tragovi od padanja licem na tle. Tako su opisani u Tevratu. A u Indžilu: oni su kao biljka kad izdanak svoj izbaci pa ga onda učvrsti, i on ojača, i ispravi se na svojoj stabljici izazivajući divljenje sijača –*

3 El-Buhari, 4614; Muslim, 2354.

da bi On s vjernicima najedio nevjernike. A onima koji vjeruju i dobra djela čine Allah obećava oprost i nagradu veliku. (El-Feth, 29)

Od radosnih vijesti u Bibliji, u Matejevom Evanđelju (11/14), navodi se sljedeće: “A on je, ako hoćete prihvatiti, ‘Ilija koji treba doći’. Ko ima uši, neka sluša!”

Također, poslanik Muhammed, s.a.v.s., obavijestio nas je da između Isaa, a.s., i njega nije bilo vjerovjesnika. Ilija kojeg Isa (Isus) spominje je Muhammed, s.a.v.s. Riječ Ilija na osnovu slovnih vrijednosti, kako su to radili jevreji, odgovara imenu Muhammed.

U Evanđelju po Ivanu (14/15–16) navodi se sljedeće: “Ako me ljubite, držite zapovijedi moje! I ja ću moliti Oca, i dat će vam drugoga Utješitelja, da ostane s vama dovijeka.” Riječ na starogrčkom jeziku (Paraklit-Paraklitus) jeste ime Ahmed, koje je jedno od Poslanikovih, s.a.v.s., imena.

Također se u Evanđelju po Ivanu (15/26) kaže: “A kad dođe Utješitelj, koga ću vam poslati od Oca, Duh istine, koji izlazi od Oca, on će svjedočiti za mene.”

Konstrukcija “svjedočiti za mene” podrazumijeva to da je Muhammed, s.a.v.s., svjedočio poslanstvu i Objavi koja je povjerena Isau, a.s., dok se konstrukcija “Duh istine” odnosi na poslanika Muhammeda, s.a.v.s. Značenja koja se navode u savremenom prijevodu nisu precizna, jer je u starogrčkom jeziku, kao originalnom jeziku, s kojeg su prevedene Biblije, navedena riječ *Paraklit-Paraklitus*, a u arapskim izdanjima, koja su štampana 1821, 1831, 1844. godine u Londonu, napisana je riječ *Paraklit*, što je vrlo blisko značenju starogrčkog jezika na koje se aludira.

Što se tiče savremenih prijevoda, u kojima se to prevodi kao utješitelj, oni su podvrgnuti izmjenama zbog kojih je Uzvišeni Allah prekorio njihove sljedbenike: *Izvrću smisao riječima. (En-Nisa, 46)*

Primjetno je da je u Evandelju po Ivanu, redni broj 26, izostavljena ova riječ u savremenom izdanju, dok je u starim izdanjima Biblije ona navedena. Originalni navod ovog biblijskog stiha trebao bi glasiti: “A kad dođe Utješitelj (El-Munhamuna), koga će vam Bog poslati.” Riječ *El-Munhamuna* u sirijskom jeziku znači Muhammed.¹

---

1 *Er-Rusul ver-risalat*, str. 165–166. Dodatna pojašnjenja potražiti u: *Kitabul-dževabis-sahih limen beddele dinel-Mesih*; *En-Nebvat* (autora Ibn Tejmije); *Hidajetul-hajari fi edžvibetil-jehud ven-nesara* (Ibn el-Kajjima), *Izharul-hakk* (El-Hindija).

MIŠLJENJA NEPRISTRASNIH NEMUSLIMANA O MUHAMMEDU, S.A.V.S.

Svako ko je nepristrasan i razuman divi se veličini Poslanika, s.a.v.s., i istinitosti njegove objave. Postoje mnogobrojni dokazi koji svjedoče o njegovoj veličini i koji nedvojbeno upućuju na istinitost Muhammedovog, s.a.v.s., poslanstva. Nema sumnje da i svjedočenje neistomišljenika ima svoju vrijednost, a shodno tome je rečeno da vrijedi ono za šta ti neprijatelj oda priznanje. Stoga ćemo u nastavku navesti nekoliko mišljenja koja su iznijeli filozofi i mislioci, kršćani i drugi.

1. Svjedočanstvo koje je iznio poznati engleski filozof Thomas Carlyle (Tomas Karlajl), dobitnik Nobelove nagrade za mir

Ovo je najpoznatiji i najznačajniji iskaz nekog zapadnjačkog pisca. Prvo što čovjek pomisli kada čuje njegove izjave jeste da je ovo svjedočanstvo iznio musliman, neko ko je dobro upoznat s poslanstvom Muhammeda, s.a.v.s.

U nastavku slijede odlomci iz njegovog djela “Heroji”, u kojem se obraća svom kršćanskom narodu: “Najveća sramota svake osobe u savremenom dobu jeste da sluša nekoga ko smatra da je religija islam lažna i da je Muhammed, s.a.v.s., prevarant i falsifikator.

Naša je dužnost boriti se protiv ovih sramotnih besmislica, jer poruka koju je dostavio taj prorok je svjetiljka vodilja već dvanaest stoljeća za oko dvjesto miliona ljudi.¹ Da li neko od vas smatra da je

---

¹ Ova Carlyleova izjava je iz 19. stoljeća; izrekao ju je prije više od 150 godina,

ova poruka, za koju su živjeli i zbog koje su umirali milioni ljudi, lažna i izmišljena?!

Ja se nikada ne mogu složiti s ovim mišljenjem, makar laž i prevara bili uveliko rašireni među ljudima i prihvaćeni od njih, jer ljudi su obični naivni idioti i njihova je tvrdnja pogubna, a njeni zagovornici slabi, što zavređuje saosjećanje i žaljenje. Zar će onaj ko želi postati značajan u pneumatologiji povjerovati u tvrdnje tih idiota. One su produkt nevjerničke generacije i plod iz vremena ateizma i bogohuljenja, a to je dokaz ljudske podlosti, karakterne pokvarenosti i bezosjećajnosti. Svijet vjerovatno nikada nije svjedočio većem nevjerstvu i nepismenosti nego sada. Prijatelji, da li ste ikada vidjeli da je čovjek lažac u stanju izmisliti vjeru i javno je raširiti? Tako mi Boga, nijedan čovjek nije u stanju ozidati kuću od blokova ako ne poznaje karakteristike kreča, cementa, gipsa, zemlje... Jer bi kuća koju zida na kraju bila poput brežuljka s tunelima, tj. gomila izmiješanih materijala.”

“Svakako, takva kuća ne može opstati čak dvanaest stoljeća, i još da je nastanjuje dvjesto miliona ljudi. Ona neminovno mora da se sruši i da nestane kao da je uopće nije ni bilo. Shodno tome, ne smatramo da je Muhammed, s.a.v.s., lažac i falsifikator koji se služi prevarama i raznim sredstvima kako bi ostvario svoje namjere s ciljem da postane kralj, sultan itd.

Njegova je poruka istinita i svaka riječ je tačna. Ne, Muhammed, s.a.v.s., nikako nije lažac niti falsifikator, i to je činjenica koja odbacuje svaku neistinu i pobija dokaze koje izlažu nevjernici. Nemojmo

---

kada je i naveo brojku od dvjesto miliona muslimana. Danas ih ima preko 1,5 milijardi. Thomas Carlyle (1795–1881) je škotski historičar, filozof, matematičar i esejist. Kao filozof bio je idealist. Kao historičar istakao se stilom prikazivanja i shvatanjem da historiju stvaraju velike ličnosti, heroji. (op. prev. Omerbašić).

zaboraviti nešto drugo: on nikada nije učio od nekoga drugog, a vještina pisanja, odnosno kaligrafija, dio je modernog doba pod arapskim podnebljem, što je, tako mi Boga, vrlo čudno za nepismene Arape; Muhammed, s.a.v.s., nije bio prosvijetljen od nekog čovjeka niti je crpio nešto s drugog izvora. Dakle, bio je poput ostalih proroka, onih koji su bili poput svjetiljki vodilja u mračnim vremenima.

Vidimo da je tokom cijelog svog života bio čvrstog stava, iskreno odlučan, velikodušan, milostiv, bogobožan, dobrodušan, slobodan, vrlo ozbiljan, iskren, a usto je bio ljubazan, poslušan, najomiljeniji čovjek, ugodan sagovornik, prijatan, čak se volio šaliti i bio je zabavan. Općenito, kroz njegovo nasmijano i blistavo lice isijavalo je iskreno srce, dok je kod nekih ljudi osmijeh lažan, kao što su im djela i riječi lažni.

Bio je pravičan, iskrenih namjera, vrlo oštrouman, neustrašiv, razborit, kao da se pored njega cijelu večer nalaze svjetiljke koje odašilju svjetlost. On je po svojoj prirodi vrlo značajna osoba, koja se nije obrazovala u školi, niti ju je podučavao neki učitelj, jer njemu to jednostavno nije bilo potrebno.

Neki fanatici među kršćanima i ateistima smatraju da je Muhammed, s.a.v.s., želio samo ličnu slavu, promociju i vlast.

Ne, tako mi Boga, jer u srcu tog čovjeka, sina pustinje i stepe, čovjeka sjajnih (crnih) očiju, velikodušnog, punog saosjećanja, dobrote i mudrosti, požrtvovanog i predanog, nije bilo žudnje za ovozemaljskim koristima niti namjere da se dograbi vlasti i bogatstva. A zašto da ne, kada je imao veliku i mirnu dušu?! Bio je od onih ljudi koji samo mogu biti iskreni i ozbiljni. I dok su drugi zadovoljni s lažnim formulama i drže se neistinitih mjerila, on nije bio zaogrnut ustaljenim lažima i izmišljenim neistinama. Bio je jedinstven i vrlo značajan, iznosio je činjenice, a bit njegovog egzistiranja očituje se

u tome da je imao moć uskovitlati prašinu, utjerati strah, obasjati i izraziti divljenje, jer nisu postojale laži koje su bile u stanju da to prikriju, a jezik ove ogromne tajne govorio je: Ja sam taj.

Ova iskrenost nije lišena Božijeg nadahnuća, jer kada je on govorio, svi su ga pomno slušali, srca su treperila. Svaki drugi govor mimo njegovog bio bi poput praške, a svaka je riječ kad se uporedi s njegovom bila odbojna i osorna.

Dakle, odbacujemo stav onih koji smatraju da je Muhammed, s.a.v.s., bio lažac, njihovo mišljenje smatramo sramotnim, glupim i bezvrijednim i ograđujemo se od njega.” On u svojoj knjizi kaže i sljedeće: “Vjera koju zagovaraju ovi Arapi, pagani, prihvativši je srčano, nije ništa drugo do istina i zavređuje vjerovanje. Temelji koje je udarila ova vjera predstavljaju nešto jedinstveno, u što je neophodno vjerovati. Ona predstavlja nešto duhovno, što je karakteristično za sve religije, a ta se duhovnost izražava na različite i mnogobrojne načine. To je u stvari nešto jedinstveno. Slijedeći ovu duhovnost, čovjek postaje veliki predvodnik, oslonjen na temelje koje je udario Stvoritelj. On slijedi Njegove zakone, kojima se ne može oduprijeti i koje nije potrebno braniti.

Islam je došao među ove zabludjele narode i s pravom zbrisao njihova bezvrijedna vjerovanja. Jer, islam je istina. On je svojim pojavljivanjem spržio idolopoklonstvo Arapa i kršćansko polemiziranje. Sve ono što nije istina bilo je osuđeno na nestanak. ”Kako mogu tvrditi neuki prevaranti da je on čarobnjak i varalica!? Ne, i ne, srce koje je rasplamsano dobrotom i uzbuđeno kao da je užarena ideja svjetlosti ne može da se povuče i prikrije i bude srce čarobnjaka i varalice.“ Muhammedove, s.a.v.s., riječi i djela pokazuju nam da je on saosjećajni prijatelj čovječanstva, iskreni brat svih nas, sin i potomak

naše prve majke i oca. Ja volim Muhammeda, s.a.v.s., zato što nije dvoličan i nije se pretvarao. On je sin pustinje, čovjek koji ima svoje nezavisno mišljenje. Govorio je o sebi istinu i nije tvrdio o sebi nešto što nije i što ne posjeduje. Nije bio ohol, niti je bio ponižen i prestrašen. Otvoreno, slobodno i vrlo jasno obraćao se imperatorima Rima i Perzije, upućujući ih ka onome što im je neophodno u ovom životu i na ahiretu. Bio je svjestan svojih mogućnosti i snage. U vođenju žestokih ratova, koji su mu bili nametnuti protiv stranaca, nije izbjegavao pokazati vidljivu snagu, ali ta je snaga izražavala i milost, saosjećanje i oprost. On se nije pravdao zbog prve i nije se ponosio drugom.

Muhammed, s.a.v.s., se nikada nije izigravao i nikada njegov govor nije bio pomiješan sa igrom i zabavom, nego se ticao propasti i uspjeha i pitanja prolaznosti i vječnosti, i prema njima se odnosio veoma iskreno i krajnje ozbiljno. Nije činio ništa što smatram gnusnim djelom, nije se poigravao riječima, logičkim pitanjima, nije potcjenjivao činjenice. Bio je vrlo smiren i blag, bdijući nad istinom i vodeći primjeren način života u veoma nestabilnim prilikama.

U islamu se bratstvo i prijateljstvo smatraju najbitnijim segmentom jer upućuju na jednakost ljudi. To je dokaz najiskrenijeg načina življenja i najispravnijeg mišljenja. Svaki je vjernik na neki način povezan s određenim državama na Zemlji, i svi su ljudi u islami jednaki. Svjetlo islama raširilo se posvuda, obuhvatilo je sve krajeve, njegove zrake povezale su sjever s jugom, istok i zapad. Nije prošlo ni stoljeće, a islamska država je jednom nogom kročila u Indiju, a potom i u Andaluziju. S vremenom je procvjetala na mnogo načina. Svojim je vrijednostima obasjavala pola svijeta, svojom velikodušnošću, hrabrošću, brigom, spasenjem, istinom i uputom.”¹

1 Husejn Abdullah Baselama, *El-Islam fi nezari e'lamil-garbi*, str. 89–95; Muhammed el-Hamed, *Muhammed Resulul-Allah*, koncizan osvrt na njegovu biografiju i kratke studije o njegovom životu, 30–35.

2. Stavovi koje je u svojoj knjizi “Islam” iznio grof Henry de Castries, nekadašnji ministar finansija u vladi Francuske i jedan od vladara Alžira

Autor ove knjige, koju je na arapski jezik preveo Fethi Zaglul Paša, kaže: “Arapi su prije Poslanika, s.a.v.s., općenito, bili idolopoklonici, a monoteizam i vjerovanje u jednog Boga postepeno su ulazili u njihovu svijest. Predstavnicima takve doktrine (vjerovanja u jednog Boga) bila je skupina poznata po imenu “pravovjerni” (*el-ahnaf*), koja je slijedila vjeru poslanika Ibrahima. Što se tiče kršćana, njih je bilo više skupina i oni su bili sljedbenici vjere u više bogova.

Muhammed, s.a.v.s., je površno poznao pravac ovih “pravovjernih”, ali pošto je u njegovoj duši postojala urođena želja za vjerom, on se formirao u njegovoj svijesti, tako da je prerastao u uvjerenje koje je prije njega bilo veoma rijetko. To je ono snažno uvjerenje koje je dovelo do općenitog prevrata unutar ljudskog roda.

Bilo bi pogrešno da tragamo za ovim općekorisnim počelom u nečem drugom mimo ovog pravca “pravovjernih”, zato što Muhammed, s.a.v.s., nije znao čitati ni pisati, već je bio “nepismeni vjerovjesnik”, kako je i sam sebe opisivao. Ovom opisu nije se usprotivio nijedan njegov savremenik. Osim toga, nemoguće je da neko na Istoku stekne naobrazbu, a da ga ljudi ne poznaju, jer je život istočnjaka bio općenito poznat. Dalje, čitanje i pisanje je u tom vremenu bilo krajnje ograničeno, gotovo nemoguće naučiti u tom omjeru. Također je utvrđeno da Muhammed, s.a.v.s., nije čitao Bibliju te da nije unutar svoje vjere naučavao doktrinu koja je bila poznata u ranijim vjerama. Da su u Kur’an prenesena vjerska naučavanja iz drugih svetih knjiga, bio bi problem da se spozna istina koju je on isijavao vlastitom vjerskom duhovnošću. Dakle, odakle je došlo to

čvrsto vjersko uvjerenje u Božije jedinstvo koje je ovladalo njegovom dušom i tijelom?

Već nam je poznato da je doživljavao mnogobrojne nedaće, pretrpio je velike psihološke traume, njegova osobenost žudjela je da se posveti vjeri, te se osamljivao. Tako je ujedno pobjegao od robovanja kipovima i prihvatio važne postulate o monoteizmu. Osamljivao se u pećini Hira, gdje se prepuštao razmišljanju, istrajavajući u pokornosti. O čemu je razmišljao taj čovjek, koji je već bio napunio četrdeset godina, dosegaši vrhunac intelektualnog promišljanja? On je bio od onih istočnjaka koji su se odlikovali oštromnošću i snažnom percepcijom, a ne na premisama i zaključcima, nego je često izgovarao i puno ponavljao riječi: Allah je jedan, Allah je jedan.” Te riječi ponavljaju svi muslimani nakon njega. Njihov smisao mi kršćani smetnuli smo s uma, jer smo se udaljili od ideje monoteizma. Dok se zanimao ovim uzvišenim vrijednostima, ovo dogmatsko naučavanje pojavilo se u nekoliko različitih oblika u Kur’anu: *Nije rodio i rođen nije, i niko Mu ravan nije!* (El-Ihlas, 3–4)

Sinonimi u arapskom jeziku su svojim nježnim značenjima pomogli u očitovanju nebeske poruke koja mu je bila povjerena. Iz tih ideja i skrušene pokornosti rodila se islamska poruka – “Samo je Allah Bog” – *La ilahe illallah*, koja u suštini predstavlja temelj Božijeg jedinstva, Njegove vječnosti i On je lišen bilo kakve manjkavosti. Ovo je snažno uvjerenje, u koje muslimani oduvijek vjeruju i po čemu se razlikuju od drugih naroda. Oni su doista pravi vjernici, kako sami sebe nazivaju. Pojavljivanje ovog dogmatskog uvjerenja predstavlja naj snažnije manifestiranje u njegovom životu, što je samo po sebi dokaz istinitosti njegove objave i povjerenja koje je zadobio.” Potom se osvrnuo na Objavu i nadnaravne odlike Kur’ana, koje se ogledaju u njegovom stilskom izražaju i značenjima te na

priznanjima elokventnih Arapa, kao što su Utbe b. Rebia i Musejleme Kezzab, te je dokazao neutemeljenost njihovih tvrdnji. Potom je naveo sljedeće: “Ako bi neko rekao da Kur’an nije Allahov govor, već da su to Muhammedove, s.a.v.s., riječi, mi u svakom slučaju moramo priznati da ovi ajeti nikako ne potječu od onoga ko izmišlja, nasuprot tvrdnji onih koji odbacuju poslanstvo Muhammeda, s.a.v.s. Njihovo je mišljenje vjerovatno rezultat slabog poznavanja jezika, pa zato smatraju da je ovaj prorok lažan, iako je on u biti čovjek koji odiše povjerenjem i iskrenošću.” Autor dalje kaže da Muhammed, s.a.v.s., nije inovator niti plagijator prijašnjih knjiga, niti je on uzurpator, kako tvrdi Louis-Pierre-Eugène Sédillot. Zato nije nikakvo čudo ako ove knjige unutar pojedinih tematskih jedinica međusobno nalikuju, a naročito ako se zna da je Kur’an došao kako bi upotpunio prošle knjige i da je ovaj prorok posljednji koji je došao.” De Castries u svojoj knjizi kaže i sljedeće: “Posebno je značajno to da je Kur’an posljednja nebeska knjiga objavljena ljudima i da je njen dostavljač posljednji prorok. Poslije Kur’ana nema više objava niti će poslije Muhammeda, s.a.v.s., doći poslanik. Nakon njega više nećeš naći izmjena u Božijim zakonima.” Autor je nakon poduzetog uvodnog analiziranja, koje smo spomenuli, odgovorio ekstremnim orijentalistima na njihove izmišljotine o “poslaniku islama”: “Generalno, islam bi kada bi ušao u neko područje postao dominantna religija u odnosu na kršćanstvo, i nije nastojao da zбриše ove druge religije. Shodno tome, jasno je da se islam nije širio nasiljem i silom, već je najbliže istini tvrdnja onih koji smatraju da je miroljubivost muslimana i njihova blagost uzrok kraha zapadnjačkih kraljevina.” On također kaže: “Islam je s Kur’anom uspio ovladati srcima jevreja, kršćana i idolopoklonika na sjeveru Afrike i u velikom dijelu Azije. Mnogo je prosvijetljenih kršćana u Andaluziji napustio svoju vjeru i prigrlilo islam bez ikakve

prisile.”Ovo bi bio koncizan pregled teorija koje je zagovarao prof Henry de Castries, nekadašnji ministar u vladi Francuske, u svojoj knjizi “Islam”, koja obrađuje mnoge teme u kojima je pobio klevete koje su iznosili pristrasni svećenici, misionari i neki ekstremni orijentalisti koji nimalo ne pridaju pažnje pravednosti i tačnosti. Iako je autor ove knjige jasno potcrtao da slijedi kršćansku ideologiju, da napiše navedene stavove nagnalo ga je sljedeće:

1) sloboda mišljenja i nepristrasnost, pravednost prema riječima istine makar to bilo suprotno njegovom religijskom opredjeljenju

2) htio je upoznati francusko društvo s činjenicama o islamu, kako bi o njemu imalo jasnu predodžbu i kako ne bi bili prevareni od strane misionara koji prikupljaju materijalna sredstva od tog društva, a u ime evangelizacije njihove religije, što je uzaludno i besmisleno trošenje ogromnih materijalnih sredstava kako bi se udovoljilo pohlepi svećenika i njihovoj uobraženosti, koja nema granice.¹

3. Tvrdnje koje je iznio poznati francuski učenjak i bivši ministar u vladi Francuske Louis-Pierre-Eugène Sédillot u svojoj knjizi “Historija Arapa”

U uvodu djela je, nakon što se osvrnuo na vrline arapskog naroda, zahvalio Mubarek Paši na prijevodu knjige na arapski jezik, a potom naveo: “Zatim je došao Poslanik, s.a.v.s., koji je izmirio arapska plemena, usmjerivši njihova nastojanja ka jednom izvorištu, tako da su uspjeli zagospodariti ogromnim područjem, od rijeke Tajo (Taho), koja prolazi kroz Španiju i Portugal, pa sve do područja rijeke Ganges u Indiji. Naučne discipline i urbanizacija proširili su se ka istoku i zapadu, dok je Evropa u srednjem vijeku bila u tmini neznanja i nepismenosti, kao da je zaboravljeno sve ono što je naslijeđeno od Grka i Rimljana.

¹ *El-Islam fi nezari e'lamil-garb*, str. 25–28.

Abasije u Bagdadu, Emevije u Kordobi i Fatimije u Kairu ulagali su ogromne napore kako bi unaprijedili nauku i umjetnost. Potom su se njihova kraljevstva pocijepala, izgubili su političku snagu, te su se ograničili na vjerski utjecaj, koji je nastavljen unutar njihovog kraljevstva. Imali su znanja, proizvodnju i otkrića od kojih su koristi imali i kršćani u Španiji nakon što su ih protjerali. Kao što su i Turkijci i Mongoli, nakon što su zauzeli azijske kraljevine, koristili znanje poraženih naroda.”²

4. Poznati orijentalist Reinhart Dozy

Reinhart kaže: “Ako su tačni navodi svećenika da je Muhammed lažni prorok, kako ćemo onda objasniti njegov trijumf? Koja je svrha konstantnih osvajanja njegovih sljedbenika? Koji je bio cilj njihovih pobjeda nad drugim narodima, koje se još nisu zaustavile? Kako da ovo ne ukazuje na fenomen ovog proroka?

U početku su svi mislili da će, nekim čudom, uskoro uslijediti poraz muslimana. Uvijek se slušalo o fenomenima crkve koji su se naglašavali čak i najmanjom prigodom. Čekali su da se desi neko čudo koje će spasiti kršćanske zemlje od muslimanskih osvajanja, ali iščekivanja tih fenomena produžila su se unedogled. Njihovo strpljenje odnio je vjetar. Uzalud su čekali čudo.

Najčudnije od svega jeste to što se to čudo, da ne kažemo čuda, doista desilo u tom vremenu. To su bila čuda veća i od onoga što su sami sveci mogli pretpostaviti. Dakle, koje čudo može biti veće i veličanstvenije od toga da se narod, koji je bio potpuno odsutan, iznenada pojavi na svjetskoj pozornici i počne napredovati neslućenom brzinom. Vojevali su bitke na ogromnim prostorima, osvajajući dio po dio. Pokorile su im se mnoge zemlje, prihvatajući novu vjeru, sasvim slobodno i bez ikakve prisile.

---

2 *El-Islam fi nezari e'lamil-garb*, str. 29.

Ako bismo osudili kršćane koji su prihvatili islam smatrajući da su to učinili iz lične koristi ili u želji da se izbave iz poniženja i uvreda, onda je vrijedno napomenuti da je veliki broj kršćana prihvatio islam na osnovu uvjerenja i vjerovanja.”¹

5. Tvrdnje koje je naveo poznati francuski pjesnik Alphonse de Lamartine

Muhammed Kurd Ali u svojoj knjizi *El-Muzekkirat* kaže: “Posljednje što smo čitali o životu Poslanika, s.a.v.s., analizirajući njegovo impresivno djelo, jeste tvrdnja koju je iznio poznati francuski pjesnik De Lamartine, koji kaže: ‘Nikada čovjek nije težio, bez obzira na to da li je odabran ili nije, ka uzvišenom cilju, jer je takav cilj iznad ljudske moći. On dokida sve otklone, sva izobličenja koja su se postavila između stvorenja i Stvoritelja, tako da Bog bude s čovjekom a čovjek s Bogom, i modificira racionalnu ideju božanstva unutar idolopokloničkog vjerovanja.

Nikada nijedan čovjek nije uspio da poput njega u ovako kratkom vremenu pokrene ovako značajnu revoluciju u svijetu; islam je za manje od dva stoljeća preko misionara i uz vlastitu snagu dopro na tri strane svijeta, pozivajući ka monoteizmu, u Perziju, Horasan, zapadnu Indiju, Šam, Egipat, zemlju Habešija, kompletno područje na sjeveru Afrike, u pojedine dijelove Sredozemlja, Španiju i dijelove Galije (dio područja današnje Francuske).

Ako veličina cilja, nedostatak sredstava i obilje rezultata ukazuju na genijalnost jednog čovjeka, ko se može usuditi da uporedi s Muhammedom, s.a.v.s., neku značajnu ličnost iz savremene historije. Oni koji su bili poznati samo su sakupili vojsku, uspostavili zakone i osnovali kneževine ili obične države koje su se nakon njih raspale.

---

1 Ibid., str. 40–41.

Ovaj je čovjek, međutim, uništio druge vojske, uspostavio vjerske zakone, osnovao kraljevine, pridobio naklonost naroda, uspostavio države i pridobio milione ljudi u gotovo trećini svijeta. Uz sve to, promijenio je ideje, vjerovanja i navike, došao je s Knjigom, iz koje je svako slovo postalo općeduhovni zakon, koji je dopro do svih naroda, na svim jezicima.

Ovo islamsko obilježje ostavilo je trajan pečat, dokinuvši vještačku vladavinu i pozivajući da se vjeruje da je samo Allah bog.

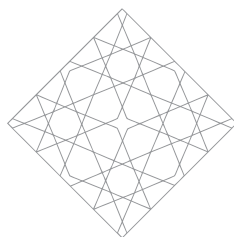
Ko će biti veći ako se uporedi cjelokupan značaj čovječanstva sa svim svojim manifestiranjima s veličinom Muhammeda, s.a.v.s., mudrog, oštroumnog, pronicljivog i kreativnog, onog koji je uspostavio obrazovanje na temeljima racija i vjerovanje koje je bez premca, koji je osnovao dvadeset kraljevina na Zemlji, a samo jednu duhovnu kraljevinu.”² Ovo je samo djelić od mnogobrojnih svjedočanstva vezanih za ovu tematiku.³

---

2 Muhammed Kurd Ali, *El-Muzekkirat*, 4/1315–1316.

3 *El-Islam fi nezari e’lamil-garb*; Muhammed Ali el-Mula, *Eserul-ulema el-muslimin fil-hadaretil-urubijje*, str. 103–106.

ČETVRTI DIO

METAFIZIČKI SVIJET

Svijet džina i šejtana

Smrt, berzeh i kabur

Predznaci Sudnjeg dana

UVOD

Vjerovanje u gajb, odnosno metafizički svijet najbitnija je odlika vjernika. Oni vjeruju u sve ono što su im poslanici dostavili od Uzvišenog Allaha. Percipiranje stvari ne odnosi se samo na materijalno. Budući da vjeruju samo u materijalno, ateisti imaju vrlo uzak krug percipiranih stvari jer su odbacili ono što nisu u stanju shvatiti.

Shodno tome odbacili su i metafizičke discipline, kao i ono što su dostavili poslanici i što je objavljeno u prijašnjim objavama.

Ovakav stav je neosnovan i kosi se sa šerijatom, racijom i iskustvom, jer percipirane stvari nisu ograničene samo na ono što potvrđuju čula; postoje i drugi vidovi percipiranja. Imamo istinite obavijesti, one od Allaha i Njegovih poslanika, one su na najvišem stepenu istinitosti i u njima je pojašnjenje za sve. Kada usporedimo ono što je potvrđeno čulima u odnosu na ono sa čime su došli poslanici vdjet ćemo da je to kao kap u moru. Dodatno tome ljudi vjeruju u mnoge stvari koje nisu ni vidjeli. Jedna od tih stvari je duša/duh. Dušu čovjek ne može vidjeti, ali tijelo postaje leš ako ga ona napusti. Da li odbacujemo postojanje duše samo zato što se ne može fizički opipati?

Ista stvar je i sa strujom. Da li ju je neko vidio, osim što ljudi mogu zapaziti njene tragove? Da li je lakše vjerovati u postojanje električne energije nego u Uzvišenog Allaha, koji je učinio da se ona izumi, kao što je omogućio izume mnogih drugih stvari i pojava?

Ateisti sami opovrgavaju svoje principe o percipiranju čulima i empirijom, zato što prvo konstatiraju eksperimente i teorije, a potom

ih opovrgnu drugima, odbacujući na taj način sve ono što su prvo konstatirali, a potvrđujući ono što su prvobitno opovrgli.

Odgovarajući ateistima, Abdurrahman b. Sa'di kaže: "Treba upitati ove bezbožnike koji niječu metafizički svijet, o kojem su nas obavijestili Uzvišeni Allah i Njegov Poslanik, s.a.v.s.: 'Zašto ste ga zanijekali?' Njihov odgovor bio bi da on ne ulazi u okvire naučnih disciplina koje smo izgradili na osnovu čula i eksperimenata.

Onda bi uslijedilo pitanje. 'Postoje mnoge pouzdane naučne metode koje ne možete pojmiti. Dakle, vaše shvatanje je čak i prema vašem mišljenju ograničeno. Vi priznajte da se vaša percepcija odnosi na neke zemaljske stvari, njihove uzroke i nedostatke. Uprkos tome, niste ih sve pojмили, što sami i praktično priznajte. Vi još uvijek ispitujete i radite eksperimente koji jednom daju rezultate ali većinom dožive neuspjeh. Ako je ovakav slučaj sa zemaljskim stvarima i njihovim uzrocima u čijem poimanju uzimaju učešće svi ljudi uz razliku u stepenu poimanja kako onda negirate postojanje drugih kosmičkih i metafizičkih svjetova?

Šta onda može biti značajnije od odlika Gospodara i Njegove veličine, koje vi svojim naučnim disciplinama niste dosegli?

Ovakvo negiranje je, prema učenjacima, neosnovano, u suštini arogantno."¹ Već smo spominjali vjerovanje u nevidljivi svijet kada smo obrađivali imanske šarte. U nastavku slijede poglavlja koja obrađuju ovu tematiku.

---

1 Ibn Sa'di, *El-edille vel-kavati' vel-berahin*, str. 322.

ISLAM SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

PRVO POGLAVLJE

SVIJET DŽINA I ŠEJTANA

Definicija džinskog svijeta

Smrt džina i svrha njihovog stvaranja, obitavanja i moći

Šejtan i čovjek

Neprijateljstvo između čovjeka i šejtana

Mudrost šejtanovog stvaranja

DEFINICIJA SVIJETA DŽINA I ŠEJTANA

1. Značenje izraza el-džinn

Glagol *dženne* između ostalih ima i značenje “prikriti”, “sakriti”, a sve ono što je sakriveno je nevidljivo.¹ Ono što je jasno jeste da svijet džina nije sličan ljudskom svijetu i svijetu meleka. Oni imaju neke slične odlike kao čovjek, npr. svojstvo razuma i poimanja te sposobnost da se odabere put dobra i zla.

Džini se od čovjeka razlikuju u vrlo bitnim segmentima. Njihovo porijeklo razlikuje se od porijekla čovjeka. Nazvani su džinima zbog skrivenosti i nevidljivosti. U Kur'anu se kaže: *On vas vidi, on i vojske njegove, odakle vi njih ne vidite. Mi smo učinili šejtane zaštitnicima onih koji ne vjeruju.* (El-E'raf, 27)²

2. Porijeklo džina

Uzvišeni Allah nas je obavijestio da je džine stvorio od vatre: *A još prije smo stvorili džine od vatre užarene.* (El-Hidžr, 27);

A džina od plamene vatre. (Er-Rahman, 15)

Ibn Abbas, Ikrime, Mudžahid, El-Hasan i drugi kažu da se “od plamene vatre” odnosi na vrh plamena, dok se u drugoj predaji navodi da su stvoreni od čiste i najbolje vatre.³

---

1 *Lisanul-arab*, 13/92; Bedruddin Muhammed b. Abdullah eš-Šibli, *Ahkamul-džann*, str. 19.

2 *Alemul-džinn veš-šejtani*, str. 11.

3 *En-Bidaje ven-nihaje*, 1/59.

U komentaru Muslimovog *Sahiha* En-Nevevi kaže da se plamen vatre odnosi na vrh plamena koji je pomiješan s crnilom vatre.⁴

U hadisu koji bilježi Muslim Aiša prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao⁵: “Meleci su stvoreni od svjetlosti, a džini od plamena vatre, a čovjek je stvoren kako vam je opisano.”⁶

3. Stvaranje džina

Džini su stvoreni prije čovjeka, što se jasno navodi u sljedećem ajetu: *Mi smo stvorili Adema od ilovače, od blata ustajalog, a još prije smo stvorili džine od vatre užarene!* (El-Hidžr, 26–27)

4. Značenje izraza eš-šejtan

Ibn Menzur o ovom značenju kaže: “Riječ šejtan dolazi na oblik *fial*, a osnova riječi je *šetane* - udaljiti se, dok je slovo *n* osnova izraza, na što ukazuje i množina riječi *eš-šejatin*. Šejtan upućuje na svakoga ko je ohol i uobražen, onoga koji se odmetnuo od džina, čovjeka i zvijeri.”⁷

Također se kaže da izraz šejtan dolazi na oblik *falan*, a osnova glagola je *šate ješitu* (izgorjeti), što u biti znači “uništiti” i “spržiti”.

El-Kadi Ebu Ja’la kaže: “Šejtani su prkosni i zli džini. Također se kaže da zao džin i šejtan spadaju u redove šejtana.”⁸

5. Šejtan i džin

Šejtan o kojem nas je Uzvišeni Allah na mnogo mjesta obavijestio u Kur’anu, dolazi iz svijeta džina. U početku je bio pokoran Allahu,

4 Muslim, *Sahih* (s komentarima En-Nevevija), 18/123.

5 Muslim, *Sahih*, 2996.

6 *Ahkamul-džann*, str. 25–29; *Alemul-džann veš-šejatini*, str. 11.

7 *Lisanul-Arab*, 13/283.

8 *Ahkamul-džann*, str. 21.

živio je na nebesima s melecima, ušao je u Džennet, a kada mu je Allah naredio da se pokloni čovjeku, on je odbio, oholeći se i uznoseći se, pa ga je Allah otjerao iz okrilja Svoje milosti.

U jeziku Arapa šejtan je onaj ko se oholi, uznosi i ko je buntovan, a ime je dobio zbog svoje oholosti i buntovnosti protiv Gospodara. Naziva se i tagutom (đavolom, otpadnikom ili heretikom): *Vjernici se bore na Allahovom putu, a nevjernici na šejtanovom (tagut). Zato se borite protiv šejtanovih štićenika, jer je šejtanovo lukavstvo zaista slabo.* (En-Nisa, 76)

Tagutom je prozvan zbog premašivanja postavljenih granica i buntovnosti prema Gospodaru smatrajući sebe božanstvom. Zato je lišen Allahove milosti i Allah ga je nazvao Iblisom.

Izraz *el-beles* upućuje na onoga ko nema nikakvog dobra, onoga koji je potpuno smeten i očajan.

Učenjaci smatraju da se šejtan, prije nego što se ogriješio, zvao Azazil, ali samo Uzvišeni Allah zna da li je ovo tačno.¹

6. Šejtan je stvoren

Svako ko je čitao Kur'an i Poslanikove, s.a.v.s., hadise zna da je šejtan stvoren s razumom, poimanjem i da je u stanju da se kreće. Dakle, nije, kao što neki misle, zli duh koji je oličen u životinjskim instiktima kod ljudi koji ga, kada mu ovladaju srcem, sputavaju od vrhunskih duhovnih ideala.²

7. Porijeklo šejtana

Već je navedeno da je šejtan ustvari džin. Ovom mišljenju usprotivili su se neki učenjaci, a kao dokaz su navodili kur'anski ajet:

¹ *Alemul-džinn ve-šejatini*, str. 16.

² *Alemul-džinn ve-šejatini*, str. 17.

A kada rekosmo melecima: “Poklonite se Ademu!” – oni se pokloniše, ali Iblis ne htjede, on se uzoholi i posta nevjernik. (El-Bekare, 34)

Dakle, u ajetu se navodi da je Allah izuzeo Iblisa iz skupine meleka, a izuzimanje se uglavnom može izvršiti samo ako pripada istoj skupini.

Njihov dokaz da je Allah izuzeo Iblisa nije apsolutan, jer izuzimanje u jeziku može biti *munkati'* - prekinuto (kada izuzeto ne pripada onome od čega je izuzeto) što je u ovom slučaju i ispravno, na što upućuje sljedeći kur'anski ajet: *A kad smo rekli melecima: “Poklonite se Ademu!” – svi su se poklonili osim Iblisa, on je bio jedan od džina i zato se ogriješio o zapovijest Gospodara svoga. (El-Kehf, 50)*

Učenjaci eksperti su na stanovištu da je Iblis jedan od džina, o čemu svjedoči i hadis da džin nije melek ni čovjek: “Meleci su stvoreni od vatre, a džini od plamena vatre, a čovjek je stvoren kako vam je opisano.”³

Hasan el-Basri kaže da Iblis nije ni zraka od meleka.⁴

Ibn Tejmije došao je do zaključka da je šejtan bio iz skupine meleka, na osnovu njegovog oblika, ali da po svom porijeklu i sličnosti ne pripada melecima.⁵

8. Negiranje svijeta džina i šejtana i odgovor onima koji imaju sličan stav

Postoji skupina ljudi koja je u potpunosti odbacila postojanje džina. Neki mnogobošci smatraju da su džini duše nebeskih tijela. Filozofi su smatrali da je džin neko zlo koje obitava u čovjekovoj duši,

---

3 Muslim, 2996.

4 Ibn Kesir, *El-Bidaje ven-nihaje*, 1/79.

5 *Medžmu' u el-fetava*, 4/316, *Alemul-džinn veš-šejatini*, str. 17–18.

odnosno njegova prgava strana, a da se pod melecima misli na dobro koje postoji u ljudima.¹

Jedna skupina savremenika smatra da su džini bakterije i mikrobi, koje je otkrila savremena nauka.

Osim navedenih, postoje i druga slična neodrživa mišljenja.

U suštini, oni nemaju nikakvo znanje o postojanju ovih stvorenja. Ali neznanje nije nikakav dokaz. Neprihvatljivo je da pametan i racionalan čovjek niječe nešto samo zato što mu to nije poznato. O tome se u Kur'anu kaže: *Oni poriču prije nego što temeljito saznaju šta ima u njemu.* (Junus, 39)

Savremena dostignuća ne može niko zaniijekati. Da li je čovjek prije nekoliko stotina godina mogao zaniijekati mogućnost realiziranja savremenih dostignuća da je bio obaviješten o njima? Da li to što prije pronalaska radija nismo mogli čuti zvukove iz kosmosa kojima on obiluje na svakom mjestu može biti dokaz da oni nisu postojali prije postojanja radija, pa kada smo ih uspjeli čuti, u njih smo i povjerovali?! Da li bi neko prije nekoliko stotina godina povjerovao da ćeš biti u stanju pričati s čovjekom na drugom kraju planete?

Ispravan stav je da su džini poseban svijet, nisu ni svijet meleka ni ljudi. Oni su stvoreni sa sviješću i poimanjem. Oni nisu obične pojave i bakterije i također će odgovarati za svoja djela, a samim tim imaju svoje obaveze i zabrane.²

O tome postoje i vjerodostojni dokazi. Ibn Tejmije smatra da niko od muslimana ne spori postojanje džina, kao ni to da im je Uzvišeni Allah poslao Muhammeda, s.a.v.s., kao poslanika. Također, i jedna izrazita većina nevjernika potvrđuje egzistiranje džina.

---

1 *Medžmu'u el-fetava*, 24/280 i 4/346.

2 *Alemul-džinni ve-šejatini*, str. 12–13.

Što se tiče pripadnika drugih religija, kršćana i jevreja, njihov stav je kao i stav muslimana: jedna skupina ne priznaje postojanje džina (kao džehmije i mutezile kod muslimana), a druga je skupina uvjerena u njihovo postojanje.

Egzistiranje džina potvrđeno je vjerodostojnim predajama od poslanika da su živa bića, racionalna, da djeluju shodno volji, da imaju svoje obaveze i zabrane. Dakle, džini nisu svojstva i odlike ljudi, kao što neki ateisti misle. Pošto je postojanje džina utvrđeno vjerodostojnim dokazima prenesenim od poslanika, koji su poznati svima, onda nije moguće da iko ko slijedi poslanike niječe postojanje džina.³

Dalje se kaže: “Postojanje džina potvrđuju sve muslimanske skupine, ali i mnoge skupine nevjernika, poput sljedbenika knjige, te politeisti iz reda Arapa i drugi potomci Hama, potom Ken’anci i Grci, potomci Jafisa te druge skupine.”⁴ Mnogo je vjerskih dokaza koji govore o postojanju džinskog svijeta, poput riječi Uzvišenog Allaha: *Reci: “Meni je objavljeno da je nekoliko džina prislušivalo i reklo: ‘Mi smo doista Kur’an, koji izaziva divljenje, slušali.’* (El-Džinn, 1);

I bilo je ljudi koji su pomoć od džina tražili, pa su im tako objest povećali. (El-Džinn, 6)

I mnogi drugi poznati vjerodostojni dokazi govore u prilog njihovog postojanja.⁵

---

3 *Medžmu’u el-fetava*, 19/10.

4 *Ibid.*, 19/13.

5 *Ahkamul-džann*, str. 17–19, *Alemul-džinn veš-šejatin*, str. 12–15.

SMRT DŽINA, SVRHA NJIHOVOG STVARANJA, OBITAVANJA I MOĆI

1. Smrt šejtana i starosna dob

Nema sumnje da šejtani i džini umiru:

Sve što je na Zemlji prolazno je, ostaje samo Gospodar tvoj, Veličanstveni i Plemeniti. Pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?! (Er-Rahman, 26–28)

Ibn Abbas prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Utičem se Tvojoj moći, nema Boga osim Tebe, Ti ne umireš, a džini i ljudi umiru.”¹

O njihovoj životnoj dobi znamo samo ono što nam je Uzvišeni Allah saopćio o Iblisu, koji će biti živ do Sudnjeg dana. O tome se u Kur’anu kaže: “*Daj mi vremena do Dana njihova oživljenja!*” - zamoli on.

“Daje ti se vremena!” - reče On. (El-E’raf, 14–15)

Osim ovog dokaza, nije nam ništa drugo poznato.²

2. Prebivalište džina

Džini žive na ovoj Zemlji, na kojoj i mi obitavamo. Njihovo okupljanje posebno je izraženo u ruševinama i divljini, potom na nečistim mjestima, kupatilima, klozetima, razvratnim mjestima, smetljištima, grobljima i sličnim mjestima koja pružaju utočište šejtanima.³

---

1 Muslim, 2451.

2 *Alemul-džinn veš-šejatin*, str. 22.

3 Ibn Tejmijje, *El-Furkan bejne evlijair-Rahman ve evlijaiš-šejtan*, str. 61–63, *Ahkamul-džann*, str. 40–43.

Stoga se i navode hadisi kojima se zabranjuje obavljanje molitve u kupatilima, zbog nečistoće i zato što su utočišta šejtanima, potom na mezarlucima, jer su put ka širku - pripisivanju Allahu druga.

Također su uveliko prisutni na mjestima na kojima mogu praviti nered, kao što su tržnice. Selman el-Farisi je o tome uputio savjet: “Nemoj biti prvi koji je ušao na tržnicu niti posljednji koji će iz nje izaći, jer je to bojno polje šejtana, na kojem je on stavio svoju zastavu.”⁴

Šejtani također stanuju u kućama u kojima su ljudi, a iz njih ih tjera spominjanje Allaha, zikr, učenje Kur'ana, a posebno sure Bekare i Ajetul-kursije. Poslanik, s.a.v.s., je rekao da se oni najviše pojavljuju početkom noći. Šejtani bježe od ezana, jer ga ne mogu slušati, a tokom ramazana se stavljaju u okove.⁵

3. Moć džina

Uzvišeni Allah podario je džinima moć koju nemaju ljudi, o čemu nas je i obavijestio. Oni se odlikuju brzim kretanjem, naprimjer Ifrit, koji je obećao donijeti Sulejmanu, alejhisselam, prijesto kraljice od Sabe (Jemena) u svetu zemlju dok se čovjek pridigne iz sjedećeg položaja:

“Ja ću ti ga donijeti”, reče Ifrit, jedan od džina, “prije nego što iz ove sjednice svoje ustaneš, ja sam za to snažan i pouzdan.”

“A ja ću ti ga donijeti”, reče onaj koji je učio iz Knjige, “prije nego što okom trepneš.” I kad Sulejman vidje da je prijesto već pored njega postavljen, uzviknu: “Ovo je blagodat Gospodara moga, koji me iskušava da li ću zahvalan ili nezahvalan biti. A ko je zahvalan – u svoju je korist zahvalan, a ko je nezahvalan – pa, Gospodar moj je neovisan i plemenit.” (En-Neml, 39–40)

---

4 Muslim, 2451.

5 *Alemul-džinn veš-šejatin*, str. 22–23.

4. Svrha stvaranja džina

Uzvišeni Allah stvorio je džine s istom svrhom s kojom je stvorio ljude: *A džine i ljude smo stvorili da budu pobožni.* (Ez-Zarijat, 56)

Shodno tome oni imaju obaveze i zabrane; s onima koji su poslušni Allah je zadovoljan i oni će ući u Džennet, a oni od njih koji budu neposlušni zaslužuju Vatru, o čemu postoje mnogobrojni dokazi. Uzvišeni Allah će se na Sudnjem danu obratiti nevjernicima džinima i ljudima riječima: *O skupe džinski i ljudski, zar vam iz redova vas samih poslanici nisu dolazili koji su vam ajete Moje kazivali i upozoravali vas da ćete ovaj vaš dan dočekati?” Oni će reći: “Mi to priznajemo na svoju štetu.” Njih je život na Zemlji bio obmanuo i oni će sami protiv sebe posvjedočiti da su bili nevjernici.* (El-En’am, 130)

Ovaj ajet dokaz je da je Božiji zakon dostavljen i džinima, kako bi ih opomenuo i obavijestio ih o onome što je dozvoljeno i zabranjeno.

Dokaz da će biti kažnjeni Vatrom su sljedeći ajeti: *Ulazite u Džehennem s narodima, s džinima i ljudima koji su prije vas bili i nestali!* (El-E’raf, 38);

Mi smo za Džehennem mnoge džine i ljude stvorili. (El-E’raf, 179);

Napunit ću, zaista, Džehennem džinima i ljudima zajedno! (Es-Sedžde, 13)

Dokaz da će vjernici džini ući u Džennet je sljedeći ajet: *A za onoga koji se stajanja pred Gospodarom svojim bojao bit će dva džennetska perivoja – pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?!* (Er-Rahman, 46–47)

Ovaj ajet odnosi se na ljude i džine zato što početak sure govori o njima, u njemu se oslikava Allahova naklonost prema vjernicima džinima koji će biti nagrađeni Džennetom, jer da neće biti nagrađeni Džennetom, ne bi bilo nikakve svrhe da se to ističe.¹

¹ *Ahkamul-džann*, str. 53; *Alemul-džinn veš-šejatin*, str. 41.

ŠEJTAN I ČOVJEK

Šejtan je uspostavio svoju vlast nad čovjekom. Šejtani su povezani s nekim ljudima koji ih slijede i pokoravaju im se čineći grijeh prema Allahu.

1. Između njih se vode bitke

U nastavku ćemo objasniti odnos šejtana i čovjeka.

Šejtan kola čovjekovim venama poput krvi, o čemu se govori u hadisu koji prenosi Enes da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Šejtan kola čovjekovim venama poput krvi.”²

Od Safijje Bint Hujejj se prenosi hadis: “Poslanik, s.a.v.s., je bio u itikafu, pa sam noću otišla da ga posjetim. Kada sam krenula, ustao je da me isprati. (Inače, ona je, kako kaže prenosilac, stanovala u kući Usame b. Zejda.) U tom trenutku naišla su neka dva čovjeka, Ensarije. Kada su vidjeli Poslanika, s.a.v.s., požurili su, pa im je Poslanik, s.a.v.s., rekao: ‘Polahko vas dvojica. Ovo je Safijja, Hujejjova kćerka.’ A oni rekoše: ‘Subhanallah, Allahov Poslaniče!’

Poslanik, s.a.v.s., im reče: ‘Šejtan uistinu kola čovjekom kao krv. Ja se bojim da neće u vaša srca ubaciti zlo!’ Ili je rekao: ‘ubaciti nešto!’”³

2. Slabost i moć šejtana

Šejtani uspostavljaju moć nad čovjekom kako bi vladali njime, jer im je to Allah omogućio.

---

2 Buhari, 7171; Muslim, 2175.

3 Buhari, 3107; Muslim, 2175.

Šejtanova vlast jača i slabi shodno jačini čovjekovog vjerovanja i budnosti. Kada je vjerovanje i budnost kod čovjeka snažno, šejtanova moć nad njim slabi i obratno. Šejtani imaju i jake i slabe strane, a Allah o tome kaže: *Jer je šejtanovo lukavstvo zaista slabo.* (En-Nisa, 76)

Uzvišeni Allah nije dao šejtanu moć da može prisiljavati ljude da budu u zabludi i nevjerstvu. U tom smislu Allah u Kur'anu kaže: *Ali ti, doista, nećeš imati nikakve vlasti nad robovima Mojim! A Gospodar tvoj je dovoljan kao zaštitnik!* (El-Isra, 65);

Nad kojima nikakve vlasti nije imao; Mi smo htjeli ukazati na onoga ko vjeruje u onaj svijet, a ko u njega sumnja. – A Gospodar tvoj bdi nad svim. (Es-Sebe, 21)

Dakle, vidljivo je da šejtanu nema načina da ovlada čovjekom bilo na osnovu dokaza bilo na osnovu moći, već on ima sposobnost uljepšavanja i odvođenja u zabludu.

Šejtan je ovu činjenicu shvatio, o čemu se u Kur'anu kaže: *“Gospodaru moj”, reče, “zato što si me u zabludu doveo, ja ću njima na Zemlji poroke lijepim predstaviti i potruditi ću se da ih sve zavedem, osim među njima Tvojih robova iskrenih.”* (El-Hidžr, 39–40)

Šejtan ovladava ljudima koji su zadovoljni njegovom obmanom i dobrovoljno ga slijede. Uzvišeni Allah kaže: *Ti nećeš imati nikakve vlasti nad robovima Mojim, osim nad onima koji te budu slijedili, od onih zalutalih.* (El-Hidžr, 42)

Šejtan će, kako nam Kur'an kazuje, na Sudnjem danu reći svojim sljedbenicima koje je uništio: *Ja nisam nikakve vlasti nad vama imao, samo sam vas pozivao i vi ste mi se odazivali.* (Ibrahim, 22)

U drugom ajetu Uzvišeni Allah objašnjava da je šejtan imao vlast nad onima koji su njega za zaštitnika uzimali: *Njegova je vlast jedino nad onima koji njega za zaštitnika uzimaju i koji druge Allahu ravnim smatraju.* (En-Nahl, 100)¹

¹ Alemul-džinn veš-šejtan, str. 32.

Vlast koju je šejtan uspostavio nad njima očituje se tako što ih on odvodi u zabludu, na mnoge načine ih obmanjuje, upravlja njima, navraća ih na nevjerstvo i mnogoboštvo. Dakle, on im ne ostavlja mogućnosti da ga se oslobode, o čemu Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže: *Zar ne vidiš da Mi nevjernike šejtanima prepuštamo da ih što više na zlo navraćaju?* (Merjem, 83)

Šejtanova vlast nad njegovim sljedbenicima ne pruža im nikakav dokaz, jer oni su se, nakon što ih je pozvao, odazvali njegovoj volji i odali se svojim prohtjevima i strastima. To su oni koji su dozvolili da njihov neprijatelj ovlada njima tako što se s njim slagali i slijedili ga, pa kada su mu pružili ruke i predali mu se, onda mu je, kao vid kazne prema njima, dato da ovlada njima.

Allah nije omogućio šejtanu vlast nad čovjekom sve dok čovjek nije pokazao svoju neposlušnost prepustivši se mnogoboštvu.

Šejtan ponekad može zavladata vjernikom zbog njegovih grijeha. U Kur'anu se navodi slučaj čovjeka kojem je Allah dao dokaz, u koji se ovaj uvjerio, ali je taj dokaz na kraju odbacio, pa je Allah dozvolio da šejtan nad njim uspostavi svoju vlast i odvede ga u zabludu.

Ovo kazivanje postalo je pouka, o čemu se u Kur'anu kaže: *I kaži im vijest o onome kome smo dokaze Svoje dali, ali koji se od njih udaljio pa ga je šejtan dostigao, i on je zalutao. A da smo htjeli, mogli smo ga s njima uzvisiti, ali se on ovom svijetu priklonio i za svojom strašću krenuo. Njegov slučaj je kao slučaj psa: ako ga potjeraš, on isplažena jezika dahće, a ako ga se okaniš, on opet dahće. Takvi su ljudi koji Naše dokaze smatraju lažnim; zato kazuj događaje da bi oni razmislili.* (El-E'raf, 175–176)

Jasno je da se ovaj primjer odnosi na one koji su spoznali dokaze i zanijekali ih, kao i oni koji znaju da je Muhammed, s.a.v.s., poslat od Gospodara, ali ipak ne vjeruju u njega.

Dakle, onaj kome je dat dokaz u koji opet ne vjeruje sličan je šejtanu, jer je i šejtan uznevjerovao uprkos tome što je spoznao istinu.¹Kada čovjek prigrlji islam i usadi vjerovanje u svoje srce, pridržavajući se Allahovih granica, šejtan ga se plaši i bježi od njega. U tom je smislu Poslanik, s.a.v.s., rekao Omeru b. el-Hattabu: “Omere, šejtan se tebe boji.”²

Također, u Buharijevom *Sahihu* navodi se predaja od Sa’d b. Vekasa da je Poslanik, s.a.v.s., rekao Omeru b. el-Hattabu: “Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, kada bi šejtan naišao putem kojim ti ideš, izabrao bi drugi put.”³

Svako ko je snažnog vjerovanja savladat će i poniziti šejtana. Imam Ahmed kaže: “Doista vjernik izmori šejtana kao što neko od vas izmori devu tokom putovanja.”⁴

Ibn Kesir kaže: “Dakle, vjernik ga iscrpi zbog silnog ponižavanja, čineći ga zarobljenikom pod svojom vlašću, upravljajući njime.”⁵

Hadis se također navodi u drugoj predaji, u kojoj se kaže da vjernik ščepa šejtana i izmuči poput deve koju juri i na kraju ga iscrpljenog savlada.⁶

---

1 *Alemul-džinn veš-šejtan*, str. 32–33.

2 Et-Tirmizi, 2913.

3 Buhari, 3294.

4 Ahmed, 8927.

5 *El-Bidaje ven-nihaje*, 1/73.

6 *Alemul-džinn veš-šejtan*, str. 31–35.

NEPRIJATELJSTVO IZMEĐU ČOVJEKA I ŠEJTANA

1. Uzroci i povijest neprijateljstva

Neprijateljstvo između čovjeka i šejtana traje od iskona. Ono datira od dana kada je Allah oblikovao Adema, prije nego što je udahnuo u njega dušu, dok je šejtan kružio oko njega. U Muslimovom *Sahihu* navodi se predaja od Enesa da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Nakon što je Uzvišeni Allah oblikovao Adema u Džennetu, ostavio ga je koliko je htio. Iblis ga je počeo obilaziti i posmatrati. Kada je vidio da je šupalj, shvatio je da je stvoren kao stvorenje koje ne može vladati sobom.”⁷

Kada je Allah udahnuo u Adema, a.s., dušu (ruh), naredio je melecima da mu učine sedždu. Iblis je s melecima bio pokoran Allahu, ali se tada uznio i uzoholio odbivši da učini sedždu Ademu, a.s.: *Ja sam bolji od njega; mene si od vatre stvorio, a njega od ilovače.* (El-E'raf, 12)

Kada je Adem, a.s., otvorio oči, ugledao je veličanstven prizor: melec mu čine sedždu. Ali ugledao je i očitog neprijatelja, koji njemu i njegovom potomstvu prijeti uništenjem i zabludom.

Allah je otjerao šejtana iz Dženneta (*Džennetul-Huld*) zato što se šejtan uzoholio, ali šejtan je uspio dobiti obećanje od Allaha da će živjeti sve do Sudnjeg dana: *“Daj mi vremena do Dana njihova oživiljenja!”*, zamoli on. *“Daje ti se vremena!”*, reče On. (El-E'raf, 14–15)

Potom se prokletnik zarekao da će zavoditi i obmanjivati Ademove, a.s., potomke: *“E zato što si odredio pa sam u zabludu pao”*, reče, *“kunem se da ću ih na Tvom Pravom putu presretati, pa ću im sprijeda,*

⁷ Muslim, 2611.

i straga, i zdesna i slijeva prilaziti, i Ti ćeš ustanoviti da većina njih neće zahvalna biti!" (El-E'raf, 16–17)

Ovdje se jasno očituje trud i napor koji će šejtan ulagati kako bi zaveo Ademove potomke. On će im prilaziti sa svih strana: slijeva i zdesna, sprijeda i straga.¹

2. Allah nas upozorava na šejtanovo djelovanje

Kur'an nam vrlo ekstenzivno govori o opasnostima koje dolaze od šejtana, ukazujući na nered koji on čini te na njegovu spretnost u obmanjivanju i njegovu ustrajnost u tom postupku. Uzvišeni u Kur'anu kaže: *O, sinovi Ademovi, neka vas nikako ne zavede šejtan.* (El-E'raf, 27);

Šejtan je, uistinu, vaš neprijatelj, pa ga takvim i smatrajte! (Fatir, 6);

A onaj ko za zaštitnika šejtana prihvati, a ne Allaha, doista će propasti! (En-Nisa,119)

Šejtanovo neprijateljstvo je konstantno, jer on smatra da je Adem, a.s., uzrok njegovog izgnanstva iz Dženneta i prokletstva koje je doživio, zato mu je cilj osvetiti se Ademu, a.s. i njegovim potomcima: *"Reci mi", reče onda, "evo ovoga koga si iznad mene uzdigao: ako me ostaviš do smaka svijeta, sigurno ću, osim malobrojnih, nad potomstvom njegovim zagospodariti."* (El-Isra, 62)

3. Cilj kojem stremi šejtan

Njegov je cilj da gurne čovjeka u pakao, odnosno da mu ne dozvoli ulazak u Džennet. Ako ne bude uspio u toj namjeri, onda će pokušati na druge načine; težit će da se stvorenja odaju mnogoboštvu

¹ *Alemul-džinn veš-šejatin*, str. 53.

i nevjerstvu, a ako ni to ne može, onda će biti zadovoljan da se odaju činjenju grijeha. Šejtan je revnostaan u tome da zavadi ljude i odvraća ih od poslušnosti Uzvišenom Allahu. On nastoji da ih učini neposlušnim, plašeći ih siromaštvom, naređujući im da čine sve što je odvratao i ružno, djela kojima je šejtan zadovoljan.

Ako su mu poslušni i odani, on nastoji da ih još više ponizi spuštajući ih na još niži stepen, i ne odvaja se od njih sve dok ih ne gurne u duboke ponore.

4. Šejtanova vojska

Iblis je vođa bitke koja se vodi protiv ljudi i on upravlja vojskom sastavljenom od džina. Svakog čovjeka prati džin koji se ne odvaja od njega.

U predaji od Aiše navodi se da je Poslanik, s.a.v.s., jedne noći izašao od nje, a ona ostala ljubomorna. Kada se vratio, primijetio je šta se s njom dešava, pa ju je upitao:

“Šta ti je Aiša, jesi li ljubomorna?”

“A zašto neko kao ja ne bi bio ljubomorna na tebe?” – reče mu ona.

“Je li ti već došao tvoj šejtan?” – Poslanik, s.a.v.s., joj odgovori.

“Allahov Poslaniče, da li je sa mnom šejtan?” – upita Aiša.

“Da” – reče on.

“A da li je šejtan sa svakim čovjekom?” – upita.

“Da” – reče joj Poslanik, s.a.v.s.

“Je li i s tobom?” – upita ona.

“Da” – odgovori joj on. – “Ali mi je moj Gospodar pomogao da ga savladam tako da je on primio islam.”²

---

2 Muslim, 2815.

Također, šejtan ima svoju vojsku sastavljenu od ljudi koji su robovi svojih grijeha. Uzvišeni Allah kaže: *A onima koji ne vjeruju – zaštitnici su šejtani i oni ih odvođe sa svjetla na tmine; oni će biti stanovnici Džehennema, oni će u njemu vječno ostati.* (El-Bekare, 257)¹

5. Šejtanove metode u obmanjivanju ljudi

Šejtan ne prilazi čovjeku otvoreno i ne govori mu direktno: “Ostavi ova pohvalna djela, a uradi ova ružna da bi patio na ovom svijetu i ahiretu.” Ako bi tako radio, niko mu ne bi bio poslušan. Međutim, on iznalazi mnoge načine kojima zavodi Allahove robove, tako što im uljepšava ružna djela, zabranjene stvari naziva lijepim imenima, rasipništvo i nemarnost predstavlja im kao prihvatljive postupke, odvraća ih od rada i poduzima sve kako bi bili lijeni. Uz sve to, daje im lažna obećanja, obraćajući se slatkorječivo kako bi ih bacio u zabludu: *On im obećava i primamljuje ih lažnim nadama, a ono što im šejtan obeća samo je obmana.* (En-Nisa, 120)

Jedna od šejtanovih metoda u obmanjivanju ljudi jeste i postepeni način zavođenja s namjerom da zaborave šta je dobro i korisno za njih. Njegov cilj je da ih zastraši, predstavljajući im se na način koji oni vole, primičući se čovjeku kada je slab i nemoćan, odnosno kada ga savladaju bolest, strasti, srdžba, očaj, neznanje, nemar, škrtost, ljubav prema ženama, prevelika radost, pretjerana tuga itd.

6. Način dolaska šejtana do čovjekovog srca

Šejtan se spletkarenjem približava čovjeku, jer je u stanju doći do čovjekovog uma i srca na način koji još ne možemo shvatiti, a u tome mu pomaže sama priroda u kojoj je stvoren. Dakle, to je spletkarenje

---

¹ *Alemul-džinn veš-šejatin*, str. 64–65.

o kojem Uzvišeni Allah kaže: *Od zla šejtana koji spletkari, koji zle misli unosi u srca ljudi.* (En-Nas, 4–5)

Šejtan obitava kod čovjekovg srca i čeka. Ako je čovjek nemaran i nepažljiv, šejtan počinje spletkariti, a kada se spomene Allahovo ime, on se povlači.

U hadiskim zbirkama navodi se predaja u kojoj Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Zaista šejtan kola čovjekovim tijelom kao što krv kola.”²

Čovjek je također svjestan utjecaja ovog spletkarenja koje ga zavodi i tjera da čini grijeha zanemarujući posljedice činjenja tih grijeha. Šejtan je spletkarenjem obmanuo Adema, a.s. i naveo ga da jede plod s drveta, o čemu Allah kaže: *Ali šejtan mu poče bajati i govoriti: ‘O, Ademe, hoćeš li da ti pokažem drvo besmrtnosti i carstvo koje neće nestati?’* (Ta-ha, 120)³

7. Oružje vjernika u borbi protiv šejtana

Kada je neprijateljstvo šejtana snažno a spletkarenje veliko i kada on na sve načine teži da obmane ljude, najbolji i najefikasniji način da se on porazi i da se njegovo spletkarenje zaustavi jeste da vjernik radi ono što će ga sačuvati od prokletog šejtana. Dakle, da bude oprezan, da se pridržava onoga što je objavljeno u Kur’anu i što se navodi u Poslanikovom, s.a.v.s., sunnetu, da iskreno zatraži utočište od šejtanovog zla kod Uzvišenog Allaha, da učestalo čini zikr, da poznaje šejtanove metode, da se preda stjecanju korisnog znanja, da čini pokajanje i zatraži oprost od Uzvišenog Allaha te da čini slične postupke koji će mu pomoći da savlada šejtana.⁴

2 El-Buhari, 3107; Muslim, 2174.

3 *Alemul-džinn veš-šejatin*, str. 67–91.

4 *Ibid.*, str. 127–149.

MUDROST U ŠEJTANOVOM STVARANJU

Uzvišeni Allah stvorio je Iblisa ishodištem nereda na ovom svijetu, unutar religija, uvjerenja, kroz strasti, prohtjeve i sumnjiva djela. On je uzrok ljudskih nesreća i nedoličnih postupaka, zbog kojih je Uzvišeni Allah srdit. Mudrost njegovog stvaranja je višestruka:

1. Stvorenjima se pokazuje moć Gospodara kroz stvaranje suprotnosti i antagonizama

On je stvorio Iblisa, najpokvarenije stvorenje, koji je uzrok svakog zla, a nasuprot njemu stvorio je meleka Džebraila, najčasnijeg i najpametnijeg, koji je ishodište svakog dobra. Zato, neka je uzvišen Onaj koji je sve to stvorio. Njegova moć očituje se i u stvaranju noći i dana, vreline i hladnoće, vode i vatre, bolesti i lijeka, smrti i života, lijepog i ružnog. Ljepotu suprotnog pokazuje njegova suprotnost, što jasno upućuje na Njegovu savršenu moć, veličinu, vladavinu i vlast. On je stvorio ove suprotnosti, jedne nasuprot drugima, učinivši da neki ovladaju drugima, a sve to učinio predmetom Svoga raspolaganja, upravljanja i mudrosti. Nepostojanje nekih od njih bio bi znak isključivanja Njegove mudrosti, savršenog djelovanja i upravljanja Njegovim kraljevstvom.¹

2. Uzvišeni Allah na taj način svojim sljedbenicima upotpunjava stepene vjerovanja i pokornosti

Ovo se utvrđuje shodno trudu koji čovjek uloži u borbi protiv Iblisa i njegovih saveznika. Odnosno na osnovu njegove srdžbe

---

¹ *Medaridžus-salikin*, 2/190–191.

zbog nečije poslušnosti Uzvišenom Allahu tražeći utočišta kod Gospodara od Iblisa uz upućivanje dova da ga Allah zaštiti od šejtana i njegovih spletki. Shodno tome Allah određuje Svojim sljedbenicima dunjalučke i ahiretske koristi koje se ne stječu bez toga. Ljubav, pokajanje, oslanjanje na Allaha, strpljenje, zadovoljstvo itd. najdraži su vidovi pokornosti Uzvišenom Allahu. Ovo se realizira uz veliki trud, požrtvovanjem i da su ljubav i naklonost prema Uzvišenom Allahu iznad svega i na prvom mjestu, a sam čin stvaranja Iblisa razlog je postojanja ovih djela.²

3. Iskušenje

Iblis je stvoren kako bi bio “probni kamen” kojim će se stvorenja stavljeni na kušnju, kako bi se jasno pokazalo ko je zao, a ko dobar. Jer Uzvišeni Allah je stvorio ljudsku vrstu od zemlje, koja može biti i dobra i loša. Zato je neminovno da se među ljudima pokaže ko je od koje vrste nastao.³

4. Allahova imena i odlike na koje ta imena upućuju

Neka od Njegovih imena su:

Onaj koji diže, Onaj koji spušta, Onaj koji uzdiže, Onaj koji ponižava, Sudija, Pravedni.⁴

Ova imena zahtijevaju postojanje popratnih pojava u kojima bi se pokazali propisi koji se tiču tih imena. Stvaranje Iblisa bio je uzrok pojavljivanja tragova ovih imena, jer, da su sva stvorenja pokorna i da su svi ljudi vjernici, ti tragovi se ne bi ni pojavljivali.

² *El-Hikme vet-ta'lil fi efalil-ubad*, str. 205.

³ *El-Hikme vet-ta'lil fi efalil-ubad*, str. 205; dr. Omer el-Eškar, *Alemul-džinn veš-šejatin*, str. 190.

⁴ *Medaridžus-salikin*, 2/191; *Alemul-džinn veš-šejatin*, str. 191.

5. Pokazivanje dobrog i lošeg u prirodi ljudi

Ljudska priroda obuhvata dobro i zlo, lijepo i loše, a to je u njoj ipak skriveno poput vatre u kremenu. Šejtan je stvoren kako bi iz naravi onih koji su zli izvukao njihovu djelatnu moć. Poslanici su poslani kako bi iz naravi dobrih ljudi izvukli njihovu djelatnu moć, dok najpravedniji Vladar na vidjelo iznosi dobro koje je u njima skriveno, kako bi se pokazali njegovi tragovi, a iz drugih iznosi zlo, kako bi se pokazali i njegovi tragovi, te kako bi se pokazala Njegova mudrost i ono što je u praiskonu dosudio objema grupama, ali i ono što Mu je bilo poznato i u skladu s Njegovim praiskonskim znanjem.¹

6. Manifestiranje (pojavljivanje) mnogih Allahovih znakova u kojima se pokazuje nadnaravnost

Zbog nevjerstva i podlosti koji su izvirali iz tamnih nevjerničkih duša uslijedilo je pojavljivanje Allahovih znakova i čuda. Tako su se pojavili Allahovi znakovi u potopu, vjetru, uništenju naroda Semud i Lutovog, a.s., naroda, potom o tome kako je vatra Ibrahimu, a.s., postala hladna i spasonosna. Tu su i ajeti - mu'džize koje Allah pokazao preko Musa, a.s., itd. A da nije bilo nevjerstva nevjernika i njihove nezahvalnosti, ne bi ni uslijedilo pokazivanje Allahovih znakova i čuda koje ljudi jedni drugima kazuju.

Što se tiče toga da će Iblis živjeti do Sudnjeg dana, to nikako ne znači iskazivanje velikodušnosti prema njemu. Naprotiv, u tome je poniženje, to mu je omogućeno kako bi se njegovi grijesi umnožili i, samim time, kazna bila veća. Osim toga, Allah je Iblisa učinio "probnim kamenom" pomoću kojeg se razdvaja dobro od zla, i on će postojati sve do Sudnjeg dana, sve dok postoje i ljudi. Allah najbolje zna.²

---

1 *Šifaul-alil*, str. 494–495; *Medaridžus-salikin*, 2/192–193.

2 *Medaridžus-salikin*, 2/193.

ISLAM SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

DRUGO POGLAVLJE

SMRT, BERZEH I KABUR

Smrt, berzeh, kabur i kaburski ispit

Kaburska blagodat i kazna

Odgovor onima koji niječu kabursku kaznu i blagodat

SMRT, BERZEH, KABUR I KABURSKI ISPIT

1. Smrt

Definicija smrti

Smrt je suprotna životu i njemu oprečna. Tako Kurtubi definirajući ovaj pojam kaže da su učenjaci rekli: “Smrt nije apsolutno ništavilo, niti potpuni nestanak, već predstavlja prekid veze duše i tijela, odnosno duša napušta tijelo, to je razdvajanje duše od tijela, preobražaj i preseljenje iz jednog u drugo boravište.”¹

Smrt nastupa iznenada

Kurtubi također kaže da su učenjaci saglasni u tome da smrt ne poznaje starosnu dob, niti vrijeme, niti zavisi od određene bolesti, stoga čovjek treba uvijek biti u pripravnosti i spremati se za smrt.²

2. Berzeh

Definicija u leksičkim okvirima

Berzeh u jeziku Arapa označava pregradu.

Uzvišeni Allah kaže:

A između njih je pregradu i nevidljivu branu postavio... (El-Furkan, 53) (U ajetu se misli na prepreku koja razdvaja dva mora.)

---

1 *Et-Tezkire*, str.4.

2 *Ibid.*, str. 10.

Berzeh u šerijatu

To je boravište koje slijedi nakon smrti i traje do dana proživljenja. U Kur'anu se kaže: *Pred njima će prepreka biti sve do dana kada će oživljeni biti.* (El-Mu'minun, 100)

Mudžahid kaže da je to boravište između smrti i proživljenja.

Kada su učenjaku Ša'biju rekli da je neko umro, on je ustvrdio: "On nije više na dunjaluku, a nije ni na ahiretu."³

Ibn el-Kajjim kaže: "Berzeh je boravište između ovog svijeta i ahireta. Stanovnici berzeha su uzdignuti i gledaju na ovaj svijet i ahiret."⁴

3. Kabur i kaburski ispit

Definicija

Kabur je grob, odnosno mjesto u kojem je ukopan čovjek. Množina riječi *kabr* je *kubur*. *El-makbere* / *el-makbure* je mezarje (groblje), dok riječ *el-makber* označava mjesto (jednog) kabura.⁵

Kaburski ispit

Riječ *fitne* ima nekoliko značenja, a neka od njih su "ispit" i "kušnja".

Uzvišeni Allah kaže: *Da ih time na kušnju stavimo.* (Ta-ha, 131)

Ovaj se izraz odnosi i na politeizam (širk): *I borite se protiv njih sve dok mnogoboštva ne nestane.* (El-Bekare, 193); kažnjavanje Vatrom i stavljanje na muke: *One koji vjernike i vjernice budu na muke stavljali pa se ne budu pokajali.* (El-Burudž, 10)

3 *Et-Tezkire*, str. 200.

4 *Er-Ruh*, str. 128.

5 *Lisanul-Arab*, 5/68.

Kaburski ispit podrazumijeva tri pitanja koja će umrlom čovjeku postaviti dva meleka nakon što umrli bude ukopan. Pitanja se odnose na to ko mu je bio gospodar, koja mu je bila vjera i ko mu je bio poslanik.

Način kaburskog ispita

Kada se umrli ukopa u kabur, duša mu se vraća u tijelo i onda mu se postave sljedeća pitanja: Ko ti je gospodar?, Koja je tvoja vjera?, Ko ti je poslanik?

Vjernik će odgovoriti da mu je gospodar Allah, da mu je vjera islam, a poslanik Muhammed, s.a.v.s. One koji su bili nepravедnici Allah će ostaviti u zabludi, pa će kafir uskliknuti: “Ah, ah, ja ne znam.” Licemjer će odgovoriti: “Ne znam, nego sam čuo ljude kako nešto govore pa sam i ja tako govorio.” Kaburski ispit spominje se u nekoliko hadisa. El-Berra b. Azib prenosi sljedeću predaju: “Otišli smo s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., na dženzazu jednom Ensariji. Došli smo do kabura u koji umrli još nije bio spušten. Poslanik, s.a.v.s., sjeo je kod kabura, a mi smo posjedali oko njega. Bili smo mirni kao da smo imali ptice na glavama. Dok je mejitu kopan *lahd* (udubljenje na desnoj strani kabura), on je uzeo jedan prutić, podigao glavu i rekao: ‘Tražite Allahovu zaštitu od kaburske patnje.’ Ponovio je to tri puta.”

Vjerniku će se u kaburu duša vratiti u tijelo i doći će mu dva meleka, koji će sjesti pored njega i postavljati mu pitanja. Upitat će ga: “Ko ti je gospodar?”, a vjernik će odgovoriti da je njegov gospodar Allah.

Onda će ga upitati: “Koja je tvoja vjera?”, a on će odgovoriti: “Moja vjera je islam?” Potom će ga upitati: “Ko je čovjek koji vam je bio poslat?”, a on će odgovoriti: “To je Allahov Poslanik.”

Zatim će biti upitan o znanju, a on će odgovoriti: “Učio sam Allahovu knjigu, vjerovao sam u nju i bio sam iskren.” Tada će

se povikati s nebesa: “Istinu je rekao Moj rob, neka mu se prostre džennetska prostirka, obucite ga u džennetske haljine i pokažite mu njegovo mjesto u Džennetu.” Kaburski ispit koji će polagati nevjernik odvijat će se tako što će mu doći dva meleka, koji će sjesti pored njega i postavljati mu pitanja. Upitat će ga: “Ko ti je gospodar?”, a on će reći: “Ah, ah, ne znam.” Potom će ga pitati koja je njegova vjera, a on će ponovo reći: “Ah, ah, ne znam.” Zatim će ga pitati: “Ko je čovjek koji vam je bio poslat?”, a on će reći: “Ah, ah, ne znam.” Tada će se povikati s neba: “On je lažac, pripremite mu mjesto u Džehennem, otvorite mu vrata Vatre.” Tada će nevjernik osjetiti vrućinu Džehennema i njegov vreli zapah. Kabur će se stisnuti toliko da će se čovjekova rebra pomiješati.¹

Opis kaburskih meleka i njihova imena

U nekim hadisima navode se opis i imena dva kaburska meleka, koji su zaduženi za ispitivanje u kaburu.

Ebu Hurejre kaže da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Kada se neko od vas ukopa u kabur, dođu mu dva modrocna meleka. Jedan se zove Munkir, a drugi Nekir.”²

Da li će prijašnji narodi polagati kaburski ispit ili je on posebno namijenjen ovom ummetu?

Neki učenjaci smatraju da prijašnji narodi neće biti ispitivani u svojim kaburima, a dokaz za to je što su odbili da se odazovu svojim

1 Ahmed, 4/287–288, Ebu Davud, 4753, El-Hakim, 1/37–40. On kaže da je hadis vjerodostojan i da ispunjava uvjete Buharije i Muslima. Ez-Zehebi se slaže da je hadis vjerodostojan, kao i Ibn el-Kajjim u djelu *Tehzibu Suneni Ebi Davud*, 7/139–146.

2 Et-Tirmizi, 1071. On kaže da je hadis hasen-garib. Ibn Ebi Asim u djelu *Es-Sunne*, 864. El-Albani smatra da je hadis dobar. Također se navodi i odgovor savremenima koji niječu imena meleka Munkir i Nekir.

poslanicima, pa im je kazna došla ranije, dok ovaj ummet nije kažnjen, već mu je poslat Poslanik, s.a.v.s., sa sabljom. Onaj ko prihvati islam bojeći se da će biti ubijen i nakon toga umre bit će izložen kazni u kaburu.

Ispravno je mišljenje da će prijašnji narodi polagati kaburski ispit i da će shodno tome biti kažnjeni ili nagrađeni.

Dokaz za to je kur'ansko kazivanje o faraonovim sljedbenicima: *Oni će se ujutro i navečer u vatri pržiti, a kada nastupi Čas: 'Uvedite faraonove ljude u patnju najtežu!* (Gafir, 46)

U Muslimovom *Sahihu* navodi se predaja koju prenosi Urve b. Ez-Zubejr od svoje tetke Aiše, radijallahu anha, da je rekla: "Poslanik, s.a.v.s., je ušao kod mene, a tu je već bila jedna jevrejka, koja reče: 'Mislim da ćete biti na ispitu u kaburima?!'

Poslanik, s.a.v.s., joj odgovori: 'Ne, nego će jevreji biti ispitani!' Poslije toga je prošlo nekoliko noći i Poslanik, s.a.v.s., upita: 'Jesi li osjetila da mi je objavljeno: *I vi ćete biti ispitivani u kaburovima?*' Nakon toga sam često čula Poslanika, s.a.v.s., da traži zaštitu od kaburske kazne."

Nakon što je naveo razilaženje u vezi s ovim pitanjem, Ibn el-Kajjim kaže: "Jasno je, a Allah zna najbolje, da će svaki poslanik biti sa svojim narodom, koji će biti kažnjavan u svojim kaburima, nakon ispitivanja i nakon što se iznese dokaz protiv njih, a bit će kažnjeni i na ahiretu, nakon što budu ispitivani i iznese se dokaz protiv njih, a Allah najbolje zna."¹

Da li će nevjernik biti na ispitu u kaburu?

U kaburu će biti ispitivani svi, pa i nevjernici. Već smo naveli da će nevjernici i licemjeri nakon što im se postavi pitanje reći: "Ah, ah, ne znamo."

---

1 *Er-Ruh*, str.149; *Tefsirul-hilaf*, str. 147–149.

Da li će i djeca biti na ispitu u kaburima?

U vezi s ovim pitanjem postoje dva stava:

Skupina učenjaka koja smatra da će djeca biti pitana u kaburima kao dokaz uzima da je njima propisano i obavljanje molitve. Postavljanje pitanja djeci je samo da bi se zaštitila od kaburske kazne i kušnje.

Drugi je stav onih koji smatraju da djeca neće biti ispitivana jer je pitanje namijenjeno onima koji su Poslanika, s.a.v.s., mogli racijom pojmiti. Njima će biti postavljeno pitanje da li su vjerovali u Poslanika, s.a.v.s., i bili mu pokorni. Kako će biti pitano dijete koje još ne shvata stvari u potpunosti?²

Ibn Tejmije i Ibn el-Kajjim bliži su prvom stavu, o čemu slijedi opsežnije obrazloženje.

Da li će u kaburskoj kušnji biti osoba koja nije uračunljiva?

U vezi s ovim pitanjem mišljenja su se podijelila. Ibn Tejmije kaže: “Postoje vjerodostojni hadisi od Poslanika, s.a.v.s., a prenose ih El-Berra b. Azib, Enes b. Malik, Ebu Hurejre i drugi, koji se odnose općenito na punoljetne i razumne osobe izuzimajući vjerovjesnike oko čijeg ispita postoji razilaženje. Što se tiče djece i osoba koje su neuračunljive, neki smatraju da neće biti pitani, jer se kaburska kušnja odnosi samo na razumne, punoljetne osobe.”

Ovaj stav zastupaju El-Kadi i Ibn Akil. Drugi smatraju da će biti u kaburskoj kušnji. Ovaj stav zastupaju Ebu Hakim i Ebu el-Hasan b. Abdus i sličan je stavu onih koji smatraju da će biti izloženi obavezama na Sudnjem danu (pa će izabrati pokornost ili je odbiti). Zastupa ga i većina islamskih učenjaka iz različitih islamskih disciplina.

---

² *Medžmu’u el-fetava*, 4/257, 277–281; *Er-Ruh*, str.149–151.

Sličan stav navodi i Ebu el-Hasan el-Ešari citirajući učenjake sunneta koji preferiraju ovaj stav. Na ovaj stav ukazuju i izjave koje se prenose od imama Ahmeda.¹ Na drugom mjestu o ovoj temi se kaže: “Što se tiče prvog stava, oni koji ga zastupaju kao dokaz uzimaju predaju iz Malikovog djela ‘El-Muvetta’, koju prenosi Ebu Hurejre da je klanjao malom djetetu koje nije počinilo nikakvu grešku i tom prilikom rekao: ‘Dragi Allahu, zaštititi ga kaburske kazne i kaburskog ispita.’ Ovo jasno pokazuje da će djeca nevjernika koja nisu bila punoljetna na ovom svijetu biti izloženi obavezama na ahiretu (pa će izabrati pokornost ili je odbiti) na ahiretu. O tome su prenesene mnogobrojne predaje.”

Ovaj stav prenio je Ebu el-Hasan el-Eš’ari od islamskih učenjaka. Što se tiče stava imama Ahmeda o djeci mnogobožaca, o tome se navode pouzdane predaje u hadiskim zbirkama da je Poslanik, s.a.v.s., kada je bio upitan o njima odgovorio: ‘Allah najbolje zna šta su bili radili.’ Također je u Buharijevom Sahihu navedena pouzdana predaja da će neka njihova djeca ući u Džennet.

U Muslimovom Sahihu navodi se predaja da je djetetu koje je ubio Hidr bilo predodređeno (u Allahov znanju zapisano) da će biti nevjernik.

Ako su djeca patila ili bila sretna na ovom svijetu i ako je to bila kušnja i ispit na ovom svijetu, onda nema zapreke da budu na kušnji u kaburu.

Također, ne postoji dokaz da će svako dijete vjernika biti u Džennetu, jer dijete može biti i licemjerno među vjernicima, a Allah najbolje zna.² Ibn el-Kajjim smatra: “Što se tiče predaje od Ebu

---

1 *Medžmu’u el-fetava*, 4/257 i 4/277–281.

2 *Ibid.*, 4/281.

Hurejre,³ u njoj se pod kaburskom patnjom ne misli na kažnjavanje djeteta zbog toga što nije izvršavalo Allahove naredbe ili što je griješilo, jer Allah ne kažnjava nikoga ako nije počinio neki grijeh.

Pod kaburskom patnjom može se misliti na bol koju će umrli osjetiti zbog nekog drugog, iako se ne mora raditi o kazni zbog nečega što je on uradio.

U tom smislu Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: ‘Umrli će biti izložen patnji zbog plača njegove porodice.’ Ovdje se misli na to da će umrli patiti i osjećati bol zbog toga, a ne da će biti kažnjen zbog nečega što uradi živa osoba:

Što god ko uradi, sebi uradi, i svaki će grešnik samo svoje breme nositi.
(El-En’am, 164)

Navedeni smisao imaju i Vjerovjesnikove, s.a.v.s., riječi: ‘Putovanje je dio patnje (azaba).’ A patnja (azab) je smisaono općenitija od kazne.

Nema sumnje da u kaburu postoje boli, brige i jadi koje može osjetiti i dijete. Zato je propisano svakome ko mu bude klanjao dženazu da zamoli Allaha da ga sačuva od ove patnje. Allah zna najbolje.”⁴

---

3 Predaja koja govori o tome da je Ebu Hurejre klanjao dženazu djetetu koje nije počinilo nikakav grijeh.

4 *Er-Ruh*, str. 150–151.

KABURSKI UŽITAK I PATNJA

1. Definicija

Kaburski užitak ili patnja je stanje koje slijedi kao rezultat kaburskog ispita. Užitak u kaburu namijenjen je iskrenim vjernicima, dok je patnja namijenjena zulumčarima: licemjerima i nevjernicima.

2. Mnogobrojnost predaja o kaburskom uživanju i patnji

Komentator “Tahavijeve poslanice” kaže: “Od Allahovog Poslanika, s.a.v.s, prenesene su mnogobrojne predaje (mutevatir) u kojima se potvrđuje postojanje kaburskog užitka i patnje, u skladu s onim što svaki čovjek bude zaslužio. Zato je dužnost vjerovati u to.”¹

Ibn Tejmije kaže: “Svi mezhebi potvrđuju Sudnji dan i da će ljudi ustati iz svojih kabura, kada će biti nagrađeni i kažnjeni. Nagrada i kazna također postoje u berzehu. Ovo je stav svih učenjaka prvih generacija - selefa i pripadnika ehli-sunneta, dok je mali broj novatora koji niječu ovakva dešavanja u berzehu.”²

3. Kaburski užitak i patnja u Kur'anu

Nagrada i kazna u berzehu spominju se na više mjesta u Kur'anu, što nedvojbeno dokazuje da će se one desiti.

Buhari je čak i poglavlje u svom *Sahihu* nazvao *Poglavlje o kaburskoj patnji*.

---

1 *Šerhul-akide et-Tahavi*, str. 399.

2 *Medžmu'u el-fetava*, 4/262.

Naveo je nekoliko ajeta o tome: *A da ti je vidjeti nevjernike u smrtnim mukama, kada melec budu ispružili ruke svoje prema njima: 'Spasite se ako možete! Od sada ćete neizdržljivom kaznom biti kažnjeni zato što ste na Allaha ono što nije istina iznosili i što ste se prema dokazima Njegovim oholo ponašali'.* (El-En'am, 93);

Među beduinima oko vas ima licemjera, a ima ih i među stanovnicima Medine, koji su u licemjerstvu spretni – ti ih ne poznaješ, ali ih Mi poznajemo. Njih ćemo na dvostruke muke staviti, a zatim će biti u veliku patnju vraćeni. (Et-Tevba, 101);

I Allah ga je sačuvao nevolje koju su mu oni snovali, a faraonove ljude zla kob zadesi. Oni će se ujutro i navečer u vatri pržiti, a kada nastupi Čas: "Uvedite faraonove ljude u patnju najtežu!" (Gafir/El-Mu'min, 45–46)³

U prvom ajetu (ajet iz sure El-En'am) govori se o patnji kojoj će melec izložiti nevjernike u času smrti, dok se u drugom ajetu (ajet iz sure Et-Tevbe) jasno očituje da će licemjeri biti podvrgnuti dvjema vrstama patnje prije negoli nastupi Dan polaganja računa.

Prva patnja je na ovom svijetu, kojom će ih Allah kazniti lično ili rukom vjernika.

Druga patnja je kaburska. Hasan el-Basri pojašnjava: "Dakle, riječi Uzvišenog: *Njih ćemo na dvostruke muke staviti*, znače: Mi ćemo ih dva puta patnji podvrgnuti: jednom na dunjaluku i jednom na ahiretu."⁴

Et-Taberi kaže: "Ono što preovladava od navedenih mišljenja jeste da će jedna od dvije spomenute kazne biti kazna u kaburu, a druga na ovom svijetu, u vidu gladi, zarobljenništva, ubistva, poniženja

³ Sahihul-Buhari, poglavlje 87, str. 266.

⁴ Ibn Hadžer el-Askelani, Fethul-bari, 11/266.

itd.¹ Treći ajet (ajet iz sure Gafir) jasan je dokaz o postojanju kaburske kazne. Uzvišeni Allah odredio je da će faraonovi sljedbenici biti izloženi Vatri, ujutro i navečer, prije nego što nastupi Sudnji dan: *Oni će se ujutro i navečer u vatri pržiti, a kada nastupi Čas: "Uvedite faraonove ljude u patnju najtežu!"* (Gafir/El-Mu'min, 46)

El-Kurtubi navodi da izrazita većina učenjaka smatra da će se ovo izlaganje kazni desiti u berzehu.²

Postoje i mnogi drugi ajeti koji nedvojbeno ilustriraju kaburski užitek i patnju.³

4. Vjerovanje u kaburski užitek i patnju bez znanja o modalitetu toga

Šerijat nije propisao ništa što ljudskom razumu nije nemoguće pojmiti, ali ponekad propisuje nešto što ljude čini smetenim. Naprimjer, povratak duše u tijelo ne odvija se na način koji je uobičajen na ovom svijetu; duša će se vratiti u tijelo na neuobičajen način, kakav nije bio poznat u ovozemaljskom životu.⁴

5. Da li se kaburski užitek i patnja odnose na onoga ko je ukopan ili općenito na svakoga?

Odgovor na ovo pitanje glasi da se kaburska nagrada i kazna odnose na sve. Dakle, na onog ko je ukopan, kao i na druge. Svako ko umre bit će kažnjen ili nagrađen, prema zasluži, bez obzira na to je li u kaburu, ili je negdje u divljini, ili se njegovo tijelo čuva u hladnjači,

---

1 Ibid.

2 Ibid.

3 *Er-Ruh*, 121–134; Ibn Redžeb, *Ehvalul-kubur ve ahvaluha ilen-nušur*, str. 41–60; *El-Kijame es-sugra*, str. 48–51.

4 *Šerhul-akide et-Tahavi*, str. 399.

ili su mu tijelo pojele divlje životinje, ili mu je tijelo izgorjelo, a pepeo razasut, ili je pak razapet, ili se utopio u vodi itd. Dakle, bez obzira na okolnosti u kojima se tijelo nalazi, kaburska nagrada i kazna stići će do svakoga, kao da je ukopan. Kaburska nagrada ili kazna odnosi se na sve umrle.

6. Da li će kaburski užitak ili patnja biti provedeni nad tijelom ili nad dušom?

Kaburska nagrada ili kazna provest će se i nad tijelom i nad dušom. Ibn Tejmijje kaže: “Prema islamskom učenju, umrli će biti izložen blagodatima/uživanju ili kazni, koje će doživjeti njegovo tijelo i duša. Njegova duša će nakon što napusti tijelo uživati ili će biti kažnjena. Povremeno će se spajati s tijelom, a samim tim će uživati u blagodatima ili će biti izložena kazni.”⁵

Također kaže: “Duša i tijelo će zajedno biti izloženi kazni i nagradi i ovo je stav islamskih učenjaka. Duša će uživati u blagodatima i bit će kažnjavana odvojeno od tijela, ali će biti kažnjavana i kada se spoji s tijelom.”⁶

7. Da li je kaburska patnja vječna ili privremena?

Postoje dvije vrste kaburske patnje. Jedna je vječna, dakle konstantna: *Oni će se ujutro i navečer u vatri pržiti, a kada nastupi Čas: “Uvedite faraonove ljude u patnju najtežu!”* (Gafir/El-Mu'min, 46)

U predaji koju prenosi El-Berra b. Azib navodi se da će nevjerniku biti postavljeno pitanje u kaburu i da će mu se zatim otvoriti vrata džehennemske vatre i on će gledati svoje mjesto u njoj dok ne nastupi

⁵ *Medžmu' u el-fetava*, 4/284.

⁶ *Medžmu' u el-fetava*, 4/284, *Er-Ruh*, str. 96–97.

Sudnji čas. Druga vrsta kaburske patnje je ona koja će trajati do određenog vremena i tom kaznom će biti kažnjeni neki grešnici čiji su grijesi manji. Oni će biti kažnjeni shodno svojim lošim djelima, a potom će im biti olakšano. Također će biti kažnjeni džehennemskom vatrom jedan period, a potom će im kazna biti ukinuta.

Kazna može prestati zbog nečije dove, sadake ili nagrade za hadž kojeg neko od rođaka umrlog ili neko drugi učini za njega.¹

8. Uzroci kaburske patnje i spasa od nje

Uzroci kaburske patnje su nijekanje i nepoznavanje Allaha, neispunjavanje Njegovih naredbi, činjenje grijeha itd. Djela suprotna od navedenih mogu spasiti umrlog kaburske kazne.²

---

1 *Er-Ruh*, str. 151–154.

2 *Er-Ruh*, str. 134.

ODGOVOR ONIMA KOJI NIJEČU KABURSKU PATNJU I UŽITAK

Neki ateisti, heretici i njima slični zaniijekali su postojanje kaburskog užitka i patnje. Oni niječu mogućnost sužavanja i raširivanja kabura, potom negiraju to da će kabur biti jedna džehennemaska provalija ili džennetska bašča, te da umrli može biti postavljen u sjedeći položaj (što će uraditi melec i ispitivači).

Ovakve tvrdnje su potpuno ništavne i kao takve ih odbacuje vjerovakon, osjetila i racio. U nastavku ćemo izložiti neke stavove kao odgovor na ove tvrdnje.

Kaburska blagodat/nagrada i kazna potvrđene su vjerovakonom

Ibn Abbas prenosi hadis da je Poslanik, s.a.v.s., prošao pored dva kabura i rekao: “Njih dvojica se kažnjavaju, ali se ne kažnjavaju zbog velikih stvari. Jedan od njih kažnjava se zbog toga što se nije čuvao mokraće, a drugi zbog prenošenja tuđih riječi.” Zatim je uzeo svježu granu, prelomio je na dva dijela i stavio po jedan dio na svaki kabur. Upitaše ga: “Zbog čega si to uradio, Allahov Poslaniče?”, a on odgovori: “Možda će im biti olakšano sve dok se te grane ne osuše.”³

Stanje u berzehu spada u metafizički svijet, koji se ne može dostići čulima

Kada bi se dešavanja u berzehu mogla čulima obuhvatiti, onda ne bi bilo koristi od vjerovanja u metafizički (nevidljivi) svijet; vjernici bi bili na istim stepenima, a ateisti bi u njega vjerovali.

3 El-Buhari, 216; Muslim, 292.

Osjetilo je dokaz da postoji kaburska kazna

Dok spava, čovjek u snovima može da vidi da se nalazi u nekoj prostranoj i svečanoj prostoriji u kojoj uživa ili da se nalazi u nekoj tijesnoj prostoriji gdje osjeća bol i patnju. Nekada se probudi iz sna zbog onog što sanja ili vidi trag na svom tijelu iako se nalazi u sobi itd.

San je brat smrti, zato je Allah nazvao san imenom smrti: *Allah uzima duše u času njihove smrti, a i onih koji spavaju, pa zadržava one kojima je odredio da umru, a ostavlja one druge do roka određenog. To su, zaista, dokazi za one koji razmišljaju.* (Ez-Zumer, 42)

Racio ne odbacuje postojanje kaburske patnje

Čovjek u snu može vidjeti nešto što je istina i što se podudara sa stvarnošću. Čak može usniti i Vjerovjesnika, s.a.v.s., onakvim kako je izgledao, a ko njega vidi u snu, uistinu ga je i vidio. Ako je moguće da se ovo desi na ovom svijetu, zašto ne bi bilo moguće da se desi i na ahiretu?

Samo će umrli osjetiti kaburski užitak i patnju te sužavanje i raširivanje kabura

Blisko poređenje s navedenim je situacija kada čovjek u snu vidi da se nalazi u nekoj tijesnoj i skućenoj prostoriji ili na nekom prostranom mjestu. Njegova situacija se sa stanovišta ostalih ljudi nije promijenila, jer je u snu, u postelji i pod pokrivačem.

Ljudska osjetila ograničena su samo na ono što im je Uzvišeni Allah dopustio

Ljudi nisu u stanju shvatiti sve, već je to shvatanje ograničeno, kao što su ograničeni njihova čula vida i sluha, snaga itd. Ona su ograničena

kao što je i um ograničen te ima svoju granicu koju treba poštovati. Sedam nebesa, zemlja i oni koji su na njima, sve slavi Allaha hvaljenjem i veličanjem i to stvarno i istinito i Allah kome hoće dopusti da čuje njihovo slavljenje. Ali, iako stvorenja ne mogu pojmiti sve što postoji, nije im dozvoljeno da niječu metafizičke pojave koje su potvrđene, bez obzira na to što ih ne mogu pojmiti.¹

---

¹ *Er-Ruh*, str. 111–131; *Resailu fil-akide*, str. 33–35; *El-Imanu bil-jeumil-ahiri*, str. 50–62.

TREĆE POGLAVLJE

PREDZNACI SUDNJEG DANA

Smisao predznaka Sudnjeg dana

Redosljed i kontinuitet velikih predznaka Sudnjeg dana

Veliki predznaci dokaz su blizine Sudnjeg dana

Predznaci Sudnjeg dana dokaz su da će se on desiti

UVOD

Opća pravila o Sudnjem danu

Sudnji dan će nastupiti i u to nema sumnje. Uzvišeni Allah kaže: *Čas oživljenja će sigurno doći.* (Ta-ha, 15)

Sudnji dan je vrlo blizu. Uzvišeni kaže: *Bliži se Čas i Mjesec se raspolutio!* (El-Kamer, 1)

Samo Allah zna kada će nastupiti Sudnji dan, potvrda za to je kur'anski ajet: *Pitaju te o smaku svijeta, kada će se zbiti. Reci: "To zna jedino Gospodar moj, On će ga u njegovo vrijeme otkriti, a težak će biti nebesima i Zemlji, sasvim neočekivano će vam doći."* (El-E'raf, 187)

Sudnji dan spada u pitanja gajba, odnosno nevidljivih dešavanja, a vjerovanje u njega u domenu je vjerovanja u nevidljivi svijet.

Nije dozvoljeno baviti se pretpostavkama kada će taj dan nastupiti. Sudnji dan ima svoje predznake, koji upućuju na njegovo blisko dešavanje.

Ispravan stav prema predznacima Sudnjeg dana

Vjerovanje u vjerske tekstove koji se bave pitanjem Sudnjeg dana je obavezno, bez opterećivanja traženjem i ispitivanjem kada će se Sudnji dan desiti. Tumačenje tih predznaka trebamo prepustiti samoj stvarnosti, odnosno njihovo pojavljivanje na način kako su opisani u vjerskim tekstovima je ustvari njihovo tumačenje. Tako ćemo se sačuvati od nagađanja oko nečega što spada u gajb (nešto što našim čulima nije dokučivo), a ono što ne znamo nećemo ni govoriti. Spas

je u tome da se ugledamo na naše prethodnike koji su bez pogovora vjerovali u vjerske izvore i dostavili ih nama, iskreno i pouzdano, koji se nisu bavili vremenskim određivanjem predznaka Sudnjeg dana i njihovim redosljedom.

Na taj način spasit ćemo se postupka onih koji su vjerske sadržaje o Sudnjem danu i predznake Sudnjeg dana povezali s današnjim dešavanjima u svijetu, navodeći slijed predznaka Sudnjeg dana, na osnovu čega su izvukli zaključke koji su rezultirali velikom konfuzijom, narušivši zabrane.

Zaključujemo da je neophodno vjerovati u sadržaj vjerskih tekstova, dok ćemo tumačenje predznaka prepustiti njihovoj zbilji.¹

Vjerovanje u predznake Sudnjeg dana ne znači da se treba predati (ne raditi) i ne postupati po zakonu kauzaliteta

Oni su određeni, a nama je vjerom naređeno da se pridržavamo šerijatskih propisa; da se pokoravamo Uzvišenom Allahu, da ulažemo trud i borimo se na Njegovom putu, da se obrazujemo, da pozivamo u Allahovu vjeru, da naređujemo dobro, a odvrćamo od zla, da budemo strpljivi u nedaćama i sl.

Ovo je ispravno poimanje ovog pitanja, a poimanje nekih neznalica i dokoličara koji misle da će pojava nekih predznaka Sudnjeg dana, kao što je dolazak Mehdija i silazak Isaa, alejhis-selam na Zemlju, biti početak spokoja i dokonosti.

Vjerski tekstovi ukazuju na to da će to biti početak osvajanja i zalaganja na putu uzdizanja Allahove riječi.²

---

1 Muhammed b. Ismail, *El-Mehdi hakika la hurafe*, str. 181.

2 Ibid.

SMISAO PREDZNAKA SUDNJEG DANA

Uzvišeni Allah nije obznanio stvorenjima kada će nastupiti Sudnji dan, ali im je otkrio znakove koji upućuju na to da će se Sudnji dan uskoro desiti. Ove je znakove nazvao predznacima Sudnjeg dana (*ešratus-sa'ati*). O tome se u Kur'anu kaže: *Zar oni čekaju da im smak svijeta iznenada dođe, a već su predznaci njegovi tu? A šta će im koristiti opomena kad im on dođe?* (Muhammed, 18)

U nastavku ćemo predstaviti najbitnije odlike predznaka Sudnjeg dana.

1. Definicija predznaka Sudnjeg dana

Ibn Faris kaže da ova riječ upućuje na znak, obilježje i sl.¹

2. Definicija riječi *es-sa'atu* (Sudnji dan, čas, vrijeme)

Izraz upućuje na vrijeme, odnosno dio vremena

El-Kurtubi smatra da ova riječ u biti označava dio vremena koje je neodređeno.

U običaju kod ljudi, riječ *sa'atun* je odsječak vremena od dvadeset četiri sata, koji općenito čine jedan dan. Arapi kažu uradi to *fissaati* - tj. sada, ili ja sam *fissaati* - sada u tom poslu, misli na momentalno vrijeme u kojem se nalazi i koje neposredno slijedi. Osnovna upotreba ove riječi sa određenim članom *el* podrazumijeva momentalno vrijeme u kojem se čovjek nalazi a to se u arapskom kaže *el'an* - sada.

---

1 Ibn Faris, *Mu'džemu-lekajisil-luga*, 3/260.

Značenje riječi u šerijatskim okvirima

Riječ *es-sa'atu* označava vrijeme nastupanja kijameta, odnosno Sudnjeg dana.²

3. Zbog čega je Sudnji dan nazvan ovim imenom

Nazvan je zbog toga što je nastupanje Sudnjeg dana vrlo je blizu, ili zbog toga što će se polaganje računa desiti vrlo brzo ili zbog toga što će se tog dana žurno vraćati u tijela itd.³

4. Definicija predznaka Sudnjeg dana

To su znakovi koji prethode Sudnjem danu, znakovi koji upućuju na njegovo približavanje i nastupanje. Nakon ovih predznaka nastupit će Sudnji dan, a život na ovom svijetu će se okončati.⁴

5. Izraz *es-sa'atu* u šerijatu

Ovaj izraz upotrebljava se u tri značenja:

- *es-sa'atus-sugra* (Mali sudnji dan) – smrt čovjeka. Kada čovjek umre, njegov kijamet je nastupio, jer je on preselio na ahiret;

- *es-sa'atul-vusta* (Srednji sudnji dan) – prestanak postojanja ovog svijeta;

- *es-sa'atul-kubra* (Veliki sudnji dan) – proživljenje ljudi kako bi polagali račune.⁵

2 Dr. Jusuf el-Vabil, *Ašratus-sa'ah*, str. 73.

3 *Et-Tezkire*, str. 245–246.

4 *Mu'džemul-mekajisil-luga*, 3/360; *Et-Tezkire*, str. 709; *Lisanul-Arab*, 7/328; *Fethul-bari*, 13/79.

5 *Ešratus-sa'ati*, str. 75.

6. Šta se želi reći izrazom *es-sa'atu* kada se spomene u Kur'anu?

Kada se ovaj izraz spomene u Kur'anu, upućuje na Sudnji dan, kada će ljudi biti proživljeni kako bi polagali račune.

7. Podjela predznaka Sudnjeg dana

Predznaci Sudnjeg dana dijele se na male i velike predznake.

Mali predznaci

Oni prethode Sudnjem danu tokom dužeg perioda i uglavnom su uobičajeni. To su, naprimjer, hapšenja učenih ljudi, širenje neznanja, konzumiranje alkohola, visoke građevine itd.

Neki od ovih predznaka bliski su s velikim predznacima Sudnjeg dana.

Veliki predznaci

Uglavnom se odnose na velika dešavanja koja prethode skorom nastupanju Sudnjeg dana. Njihovo dešavanje nije uobičajeno. To su, naprimjer, pojava Dedžala, silazak Isaa, alejhisselam, izlazak naroda Je'džudž i Me'džudž, izlazak Sunca sa zapada.¹

8. Mudrost koja se očituje u nastupanju predznaka Sudnjeg dana i prepoznavanje predznaka od strane ljudi

Kurtubi kaže: "Mudrost koja se očituje u predznacima Sudnjeg dana i prepoznavanje predznaka od strane ljudi upućuje na opomenu da je smrt blizu i da se ljudi pokaju kako se ne bi iznenadili promjenama koje će se desiti među njima, odnosno kako bi mogli shvatiti dešavanja

---

¹ *Et-Tezkire*, 709–710; *Ešratus-sa'ati*, str. 77.

koja će uslijediti. Kada se pojave predznaci Sudnjeg dana, ljudi bi trebali da pogledaju u sebe i da se sustegnu od dunjalučkog života, odnosno da se spremne na dolazak Sudnjeg dana. Allah zna najbolje.”²

---

2 *Et-Tezkire*, str. 709.

REDOSLIJED I KONTINUITET VELIKIH PREDZNAKA SUDNJEG DANA

1. Redoslijed velikih predznaka Sudnjeg dana

U Poslanikovim, s.a.v.s., hadisima spominju se veliki predznaci Sudnjeg dana, ali njihovo spominjanje u hadisima ne mora ukazivati na redoslijed kojim će se dešavati, s obzirom na to da je prilikom njihovog nabiranja upotrijebljen veznik *ve* (i), koji na to nužno ne ukazuje.

Postoje hadisi u kojima je redoslijed navedenih predznaka drugačiji u odnosu na njihov redoslijed u drugim hadisima.¹

U nastavku ćemo navesti hadise u kojima se navode veliki predznaci Sudnjeg dana u globalu.

Muslim u *Sahihu* navodi hadis koji prenosi Huzejfe b. Esid el-Gifari: “Jednom je prilikom Poslanik, s.a.v.s., došao među nas dok smo se preispitivali. Poslanik, s.a.v.s., nas upita: ‘Šta to ponavljate?’ Neki odgovoriše: ‘Podsjećamo se na Sudnji dan.’

Onda Poslanik, s.a.v.s., reče: ‘Sudnji dan neće nastupiti sve dok prije toga ne vidite deset znakova.’” I spomenuo je dim (*duhhaan*), Dedžala, životinju (zvijer), izlazak Sunca sa zapadne strane, dolazak Isaa, alejhisselam, narode Je’džudž i Me’džudž, tri propadanja tla (jedno na istoku, jedno na zapadu i jedno na Arapskom poluostrvu) i vatru koja će se pojaviti u Jemenu i od koje će ljudi bježati ka mahšeru (mjestu njihovog okupljanja).²

---

1 *Et-Tezkire*, str. 739, *Ešratus-sa’ati*, str. 239.

2 Muslim, 2901.

Također, Muslim navodi ovaj hadis od Ebu Serihe b. Huzejfe b. Usejda drugim riječima: “Usejd prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., bio u sobi, a mi ispod nje. On je sišao do nas i upitao: ‘Šta to ponavljate?’ Mi mu rekosmo da se podsjećamo na Sudnji dan. Tada Poslanik, s.a.v.s., reče: ‘Sudnji dan se neće desiti sve dok se ne pokaže deset znakova: propadanje tla na istoku, propadanje tla na zapadu, propadanje tla na Arapskom poluostrvu, dim, Dedžal, izlazak životinje iz zemlje, Je’džudž i Me’džudž, izlazak Sunca sa zapada i vatra koja će se pojaviti od Adena i koja će tjerati ljude.”U jednoj se predaji kao deseti predznak navodi silazak Isaa, alejhisselam, a u drugoj vjetar koji će bacati ljude u more.³

Muslim bilježi i predaju od Ebu Hurejre da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Požurite da učinite što više dobrih djela prije negoli uslijedi šest događaja: izlazak Sunca sa zapada, pojava dima, Dedžal, životinja (zvijer) iz zemlje, smrt nekog od vas ili opći metež i smutnja.”⁴

U drugoj se predaji navodi: “Požurite s činjenjem dobrih djela prije šest događaja: Dedžal, dim, životinja iz zemlje, izlazak Sunca sa zapada, opći metež i smrt nekoga od vas.”⁵

Abdullah b. Amr kaže: “Zapamtio sam Poslanikov, s.a.v.s., hadis i nikada ga neću zaboraviti. Čuo sam Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: ‘Prvi predznaci Sudnjeg dana su izlazak Sunca sa zapada i pojavljivanje životinje iz zemlje u prijepodnevnim satima. Bez obzira na to koje će se od toga prije desiti, ono drugo će ubrzo uslijediti.”⁶

Iz ovih hadisa moguće je utvrditi redoslijed samo nekih predznaka Sudnjeg dana, jer je spomenuto da će se jedni desiti poslije drugih.

---

3 Muslim, 2901.

4 Ibid, 2947.

5 Ibid.

6 Muslim, 2941.

Također, navedeno je više predaja, u kojima se spominje različiti redoslijed tih predznaka, kao i upotreba dva veznika: *ve* (i) i *ev* (ili); nijedan ne ukazuje na stvarni redoslijed.¹ Zbog toga su se učenjaci razišli u vezi s redoslijedom predznaka Sudnjeg dana. Tako je hafiz Ibn Hadžer pokušao odrediti koji će predznak Sudnjeg dana biti prvi, pojava Dedžala ili izlazak Sunca sa zapada, pa kaže: “Gledajući na sve predaje, kao ispravno se nameće mišljenje da je pojava Dedžala prvi veliki predznak kojim se najavljuje promjena općeg stanja na Zemlji, a to će biti okončano smrću Isaa, a.s. Pojava Sunca sa zapada je prvi veliki predznak Sudnjeg dana kojim se najavljuje promjena stanja u nebeskom svijetu, a to će se okončati s nastupom kijametskog časa. Moguće je da će se životinja iz zemlje pojaviti u istom danu u kojem će Sunce izaći sa zapada. (...) Mudrost toga krije se u činjenici da će se vrata pokajanja (tevbe) zatvoriti s izlaskom Sunca sa zapada, a onda će se pojaviti životinja iz zemlje i razdvojiti vjernike od nevjernika, čime će cilj zatvaranja vrata pokajanja biti upotpunjen. A prvi predznak koji će najaviti početak kijametskog časa bit će vatra koja će tjerati ljude do mjesta njihovog okupljanja.”²

Et-Tibij kaže: “Predznaci Sudnjeg dana označit će njegov skori dolazak ili će označiti sam čin dešavanja Sudnjeg dana. Među prvima su pojava Dedžala, silazak Isaa, a.s., Je’džudž i Me’džudž te propadanje tla. Ostali predznaci koji će uslijediti su izlazak Sunca sa zapada, izlazak zvijeri iz zemlje i vatra koja će tjerati ljude ka mjestu njihovog okupljanja.”³

Ova je podjela vrlo precizna, a dodatno objašnjenje o velikim predznacima Sudnjeg dana navest ćemo u sljedećem poglavlju, oslanjajući se na redoslijed koji je naveo Et-Tibij.

---

1 Ešratus-sa’ati, str. 142.

2 *Fethul-bari*, 11/353.

3 *Fethul-bari*, 11/352.

2. Pojavljivanje velikih predznaka u kontinuitetu

Bez obzira na redoslijed velikih predznaka, jasno je da će se, kada se jedan od njih desi, ostali predznaci Sudnjeg dana nizati jedan za drugim kao biseri.⁴

Et-Taberani u djelu *El-Evsat* bilježi predaju od Ebu Hurejre: “Dolazit će predznaci jedan za drugim kao biseri nanizani.”⁵

Imam Ahmed bilježi hadis od Abdullaha b. Amra da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Predznaci su kao biseri nanizani na nit; ako nit pukne, biseri će se rasipati jedan za drugim.”⁶

Navedeni hadisi govore o velikim predznacima Sudnjeg dana i jasno se očituje potvrđeno.⁷

Ibn Hadžer kaže: “Već je potvrđeno da su znakovi Sudnjeg dana poput nanizanih bisera; ako pukne nit na kojoj su nanizani, oni će jedan za drugim ispadati. To se navodi u Ahmedovom *Musnedu*.”⁸

4 *El-kijametus-sugra*, str. 217–218; *Ešratu-sa'ati*, str. 245.

5 *Medžme'uz-zevaid*, 7/331. El-Albani kaže da je hadis vjerodostojan.

6 *El-Musned*, 7040.

7 *Ešratu-sa'ati*, str. 246.

8 *Fethul-bari*, 13/77.

VELIKI PREDZNACI SUDNJEG DANA DOKAZ SU NJEGOVOG SKOROG NASTUPANJA

1. Pojavljivanje Dedžala

Ko je Dedžal?

To je lažni Mesija, koji će se pojaviti pred Sudnji dan i koji će obmanjivati ljude svojim znakovima i neuobičajenim pojavama poput padanja kiše, oživljavanja zemlje itd.

Dedžalove osobine

Dedžal pripada ljudskom rodu, a njegove osobine su mnogobrojne. O njemu su prenesene mnoge predaje, kako bi ga ljudi upoznali i kako bi se upozorili na njegovo zlo. Kada se bude pojavio, vjernici će ga prepoznati i neće biti zavedeni, već će im biti jasno ko je on.

On će se razlikovati od ostalih ljudi i samo će neznalica biti zaveden. A njegove odlike su: bit će mlad, crven, nizak, hodat će primičući prste a odmičući pete, imat će kovrdžavu kosu, široko čelo, široka prsa, bit će slijep u desno oko. Njegovo desno oko nije ni istureno ni udubljeno, poput je bobice koja pluta po površini. A njegovo lijevo oko prekriveno je gustom koprenom. Između očiju će mu, nepovezanim slovima, pisati "KFR – kefere", što znači kafir (nevjernik). Pročitat će ih svaki vjernik, i koji zna i koji ne zna čitati. Neplodan je i neće imati djece.¹

---

1 *Sahihul-Buhari*, 1882, 7132; Muslim, 2940, 2942, 2941, 2944, 2945, 2946, 2947; Ebu Davud 443.

Mjesto gdje će se pojaviti Dedžal

Dedžal će se pojaviti s istočne strane Horasana, od jevreja Isfahana.

Brzo će se kretati na zemlji

Nakon što se pojavi, neće postojati mjesto na Zemlji u koje Dedžal neće ući, osim Meke i Medine; u njih neće moći ući zato što će ih meleci čuvati.

Dedžalova propaganda

On će propagirati i tvrditi za sebe da je poslanik, a zatim i da je održavatelj i bog svega.

U šta će pozivati?

Pozivat će ljude na smutnju, odvracat će ih od njihove vjere, pozivajući ih da mu vjeruju uzimajući ga za božanstvo, jer posjeduje neuobičajena svojstva.

Veličina njegove smutnje

Dedžal će izazvati najveću smutnju na Zemlji, ili jednu od najvećih smutnji, otkako je Allah stvorio Adema, a.s., jer Allah je dao da ga prate velike i čudne pojave, koje će zbunjivati ljudske umove.

Navodi se da će uz njega biti i raj (Džennet) i pakao (Džehennem). Raj je ustvari pakao, a pakao raj. S njim će biti rijeke vode, brda hljeba, naredit će nebu da spusti kišu i ona će padati, a zemlji će narediti da ozeleni i niknut će bilje.

Posjedovat će zemaljske riznice, putovat će po Zemlji velikom brzinom, poput kišnog oblaka nošenog vjetrom. Sve će mu se odazvati: i živa i neživa priroda. Ubit će mladića, a potom ga oživjeti. Također, radit će i druga slična neuobičajena djela koja su navedena u hadisima.

Svi su poslanici svoj narod upozoravali na smutnju i metež koji će napraviti Dedžal. Naš Poslanik, s.a.v.s., je najozbiljnije upozoravao na njega.

Imran b. Husajn prenosi hadis da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Među ljudima najveće stvorenje koje je stvoreno je Dedžal.”¹

Enes b. Malik prenosi hadis: “Nijedan vjerovjesnik nije poslat, a da nije upozorio svoj narod na ćoravog lažova Dedžala. On je ćorav, a vaš Uzvišeni Gospodar nije. Među očima će mu pisati ‘nevjernik’.”

Koliko će vremena provesti na Zemlji?

Na Zemlji će provesti četrdeset dana: dan kao godina, dan kao mjesec, dan kao sedmica, a ostali dani poput naših dana. Ukupno izračunato, računajući prema našim danima, na Zemlji će provesti četrnaest mjeseci i četrnaest dana.

U hadisu koji prenosi Nevvas Ibn Sem’an i u kojem se spominje Dedžal ashabi su upitali Poslanika, s.a.v.s.: “Allahov Poslaniče, koliko će boraviti na zemlji?” Poslanik, s.a.v.s., reče: “Četrdeset dana: dan kao godina, dan kao mjesec, dan kao sedmica, a ostali dani su poput naših.”

Propast Dedžala

Isa, a.s., sin Merjemin, će uništiti Dedžala. O tome svjedoče i Poslanikovi, s.a.v.s., hadisi.

Kao što već rekli, Dedžal će se pojaviti u svakom kutku zemaljske kugle, osim u Meki i Medini. Imat će veliki broj sljedbenika, raširit će se nered, a samo će nekolicina vjernika biti spašena njegove obmane.

---

1 Muslim, 2946.

U takvim okolnostima pojavit će se Isa, alejhisselam. On će sići kod munare u istočnom Damasku. Oko njega će se okupiti vjernici i on će se s njima uputiti ka Dedžalu, koji se s Isaovim, a.s., silaskom uputio ka Jerusalemu. Isa, a.s., će ga sustići kod vrata Ludd.

Kada ga Dedžal bude vidio, istopit će se poput soli, a Isa, a.s., će mu reći: “Imam priliku da te ubijem i neću je propustiti.” Potom će ga Isa, alejhisselam, dohvatiti i probost će ga svojim kopljem. Dedžalovi sljedbenici bit će poraženi, njih će dohvatiti vjernici i poubijati ih. Čak će kamen i drvo govoriti: “Muslimanu, Božiji robe, evo ga jevrej iza mene, ubij ga.” Osim drveta Garkad, koje se smatra jevrejskim drvetom.²

2. Silazak Isaa, alejhisselam, pred Sudnji dan

Već smo spomenuli da će se Isa, alejhisselam, pojaviti pred Sudnji dan. U nastavku ćemo obraditi ovu temu.

Odlike Isaa, alejhisselam

U predajama se navodi da je Isa, alejhisselam, srednjeg rasta, ni visok ni nizak, crvenkast, kovrdžave kose, širokih prsa, kao da je izašao iz vode, a pramenovi mu sežu do ramena.³

Mnogobrojnost (tevatur) predaja o njegovom silasku

Iz navedenih vjerodostojnih predaja jasno se zaključuje da će se Isa, alejhisselam, pojaviti. Negirati da će se on pojaviti isto je kao da se negira naš Poslanik, s.a.v.s., odnosno Kur'an, koji je eksplicitno naveo da će se Isa, a.s., pojaviti.⁴

---

2 Muslim, 2937.

3 Buhari, 3437, 3438; Muslim 168.

4 *El-Kijamus-sugra*, str. 266–268; *El-Vabil, Ešratus-sa'ati*, str. 348–355.

Neki dokazi o tome već su prethodno spomenuti, a Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže: *A kad je narodu tvome kao primjer naveden sin Merjemin, odjednom su oni, zbog toga, zagalamili.* (Ez-Zuhruf, 57), pa sve do Allahovih riječi: *I on je predznak smaka svijeta, zato nikako ne sumnjajte u nj i slijedite uputstvo Moje, to je Pravi put.* (Ez-Zuhruf, 61)

Dakle, pojavljivanje Isaa, a.s., dokaz je da je Sudnji dan blizu. Na to ukazuje i drugi kiraet ovog ajeta gdje stoji "*we innehu le'ilmun lissa'ati*" što znači: on je znak i alamet za nastupanje kijametskog dana, a ovaj način učenja ajeta prenosi se od Ibn Abbasa, Mudžahida i drugih eksperata iz oblasti tefsira.¹

Imam Ahmed navodi da je Ibn Abbas tumačio da se ajet: *I on je predznak smaka svijeta* odnosi na silazak Isaa, alejhisselam, prije Sudnjeg dana.²

El-Buhari i Muslim navode hadis Ebu Hurejre da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, sigurno će se uskoro sin Merjemin spustiti među vas. On će zvesti pravednu vlast, te će slomiti križ/krst, ubiti svinju, ukinut će džizju, imetka će biti u izobilju, ali ga niko neće uzimati, činjenje jedne sedžde će biti bolje od ovog svijeta i svega što je na njemu." Ebu Hurejre kaže: "Ko hoće neka uči ovaj ajet:

I nema nijednog sljedbenika Knjige koji, prije njegove smrti, neće u njega sigurno povjerovati, a na Sudnjem danu on će protiv njih sigurno svjedočiti! (En-Nisa,159)³

1 Tefsirul-Kurtubi, 16/105; Tefsirut-Taberi, 25/90–91.

2 El-Musned, 4/329.

3 El-Buhari, 3448; Muslim, 2937, 115.

Ebu Hurejre je navedeni ajet tumačio da će neki pripadnici drugih religija prije smrti povjerovati u Isaa, alejhisselam, kada se bude pojavio pred Sudnji dan.⁴

Karakteristike njegovog pojavljivanja

Nakon što se pojavi Dedžal, koji će napraviti nered na Zemlji, Uzvišeni Allah će na Zemlju poslati Isaa, a.s. Pojavit će se kod Bijele munare, u istočnom dijelu Damaska. Na sebi će imati dva mirišljava platna, a dlanove će staviti na krila dva meleka. Kad sagne glavu, kapljica se otisne, a kad je podigne, zasija poput bisera. Svaki nevjernik koji osjeti njegov miris će umrijeti.

Isa, alejhisselam, pojavit će se u pobjedničkoj skupini, koja se bori u ime istine, koja je okupljena da bi se borila protiv Dedžala. On će se pojaviti u vrijeme sabah-namaza i klanjat će iza vođe ove skupine. Kada mu budu rekli: “Dođi, klanjaj nam”, on će reći: “Ne, vi ste vođe jedni drugima i Allahova počast ovom ummetu.”⁵

Ugodan život, izobilje, sigurnost i blagodati u njegovo vrijeme

Vrijeme Isaa, a.s., je vrijeme sigurnosti, mira, izobilja i blagodati.

Uzvišeni Allah će spustiti kišu, zemlja će davati plodove u izobilju, materijalnih dobara bit će svugdje, nestat će mržnje, podlosti i zavisti.

U predaji koju prenosi Nevvas b. Sem’an se kaže: “A onda će Allah dati kišu od koje se nijedna kuća, ni od zemlje, ni od kostrijeti, neće sačuvati. Kiša će zemlju očistiti tako da će ostati kao ogledalo. A potom će narediti zemlji: ‘Rađaj plodove i zablistaj bereketom.’ U to vrijeme

4 El-Vabil, *Ešratus-sa’ati*, 347.

5 El-Buhari, 3449; Muslim, 155.

jedna skupina će se moći najesti od jednog šipka (nara) i moći će se skloniti u hladovinu jedne njegove kore. Allah će blagosloviti mlijeko, tako će jedna deva mlijekom moći zadovoljiti skupine ljudi, jedna krava muzara bit će dostatna cijelom plemenu, a jedna ovca muzara bit će dovoljna jednom ogranku plemena.”¹ O ovoj temi preneseni su mnogi hadisi, a njihovo navođenje ovdje bi bilo preopširno.²

Period njegovog bivstvovanja nakon što se pojavi

U nekim hadisima navodi se da će ostati oko sedam godina, dok se u nekim predajama spominje četrdeset godina.

U predaji koju prenosi Muslim b. Abdullah b. Amr se navodi: “Zatim će Allah poslati Isaa, alejhisselam, i on će među svijetom provesti sedam godina. Između dvojice neće biti neprijateljstva, vladat će opće blagostanje. Onda će Allah poslati hladan vjetar iz pravca Šama i na Zemlji neće ostati nijedan čovjek u čijem je srcu bio i trun imana a da neće umrijeti.”³

U predaji koju navode Imam Ahmed i Ebu Davud kaže se da će Isa, a.s., ostati četrdeset godina, potom će umrijeti, a muslimani će mu klanjati dženzazu namaz.⁴

Obje ove predaje su vjerodostojne, što na određeni način predstavlja problem, osim ako se uzme u obzir da će provesti sedam godina nakon što se ponovo pojavi i da je prije nego što ga je Allah uzeo k Sebi živio trideset tri godine. Dakle, to je ukupno četrdeset godina. Allah najbolje zna.⁵

---

1 Muslim, 2937.

2 *Ešratus-sa'ati*, 361–363.

3 Muslim, 2940.

4 *Musned*, 2/406; Ebu Davud, *Sunen*, 11/456.

5 Ibn Kesir, *En-Nihaje, el-fiten vel-melahim*, 1/146.

3. Izlazak Je'džudža i Me'džudža

Sastavni dio vjerovanja u Sudnji dan jeste i vjerovanje u izlazak naroda Je'džudž i Me'džudž, koji se smatraju velikim predznakom Sudnjeg dana.

Porijeklo naroda Je'džudž i Me'džudž

Oni pripadaju ljudskom rodu, dakle potomci su Adema, a.s. i Have.⁶

Abdullah b. Amr prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Je'džudž i Me'džudž su doista Ademovi, a.s., potomci, koji će biti poslani ljudima da im unište sredstva za život. Nijedan od njih neće umrijeti a da ne ostavi iza sebe hiljadu potomaka i više."⁷

Njihove odlike

U predajama koje spominju ova dva naroda navodi se da su nalik svojim precima gatamskim Mongolima: sitnih očiju, malih noseva, ridokosi, širokih lica, kao da su im lica iskovana od štitova, mongolske boje i građe.⁸

U predajama se navodi i da su vrlo snažni i da niko nema snage boriti se protiv njih.

U hadisu koji prenosi En-Nevvas navodi se da će Allah javiti Isau, a.s., o izlasku naroda Je'džudž i Me'džuž i da im se niko ne može suprotstaviti i boriti se protiv njih, pa će mu narediti da skloni vjernike s njihovog puta: "Skloni Moje robove u goru Tur!"

---

6 *Et-Tezkire*, str. 782–783.

7 *Minhatul-ma'bud*, 2/219; El-Hakim, 4/490.

8 *Musned*, 5/271.

Njihov nered na Zemlji

Po izlasku naroda Je'džudž i Me'džudž zavladat će metež, veliki nered i zlo će se proširiti.

Ima ih toliko mnogo da će oni prvi, koji su na čelu, proći pored jezera Taberije i ispiti svu vodu, a posljednji koji naiđu reći će: "Ovdje je nekada bilo jezero." Ibn el-Arebi kaže da će se Je'džudž i Me'džudž pojaviti nakon što siđe Isa, alejhisselam, konstatirajući da su to dva zla, pokvarena i nevjernička naroda.

U nastavku ćemo se osvrnuti na nered koji će oni napraviti.

Njihovo uništenje

Oni će biti uništeni nakon što Isa, a.s., ubije Dedžala; Allah će uništiti Je'džudž i Me'džudž, i to dovom Isaa, alejhisselam.

Već smo spomenuli predaju od Nevvasa u kojoj stoji: "I dok oni budu u tom stanju, Uzvišeni Allah će objaviti Isau: 'Ja sam dozvolio da se pojave neki Moji robovi s kojima se niko nije u stanju boriti, pa skloni Moje (iskrene) robove na planinu Tur!' I Allah će poslati Jedžudž i Medžudž i oni će sa svake uzvišice žurno hrliti. Potom će prvi od njih naići pored Taberijskog jezera i popiti svu vodu iz njega, a onda će pored njega proći posljednji od njih, pa će reći: 'Ovdje je jednom bila voda!' Zatim će Allahov vjerovjesnik Isa i njegovi sljedbenici biti pod opsadom, tako da će svakome od njih glava vola biti vrednija nego što je danas bilo kome od vas vrijedno stotinu dinara (zlatnika). Onda će se Isa i njegovi sljedbenici u dovi predano moliti Allahu, pa će On dati da njihove vratove (vratove Je'džudža i Me'džudža) napadnu crvi (koji napadaju stoku) i oni će svi odjedanput pomrijeti. Zatim će se Isa i njegovi sljedbenici spustiti s planine i na zemlji neće naći mjesta ni koliko je pedalj, a da neće biti ispunjeno njihovim smradom i truhleži.

I ponovo će se Isa i njegovi sljedbenici u dovi predano moliti Allahu, pa će on poslati ptice koje su poput vratova deva (koje inače imaju duge vratove) i one će ih ponijeti i spustiti tamo gdje to Allah bude htio...”¹

U drugoj se predaji navodi da će Je’džudž i Me’džudž hodati sve dok ne dođu do brda El-Hamr, kod Jerusalema, pa će reći: “Pobili smo sve što je na zemlji, hajde da pobijemo i one na nebesima!” Onda će odapeti svoje strijele prema nebu, a Allah će im ih vratiti premazane krvlju.²

---

1 Ovo bilježi Muslim.

2 Muslim, 2937.

PREDZNACI SUDNJEG DANA DOKAZ SU DA ĆE SE ON DESITI

1. Dim

Pojava dima smatra se velikim predznakom Sudnjeg dana. O tome su se očitovali Kur'an i sunnet.¹

Dokazi u Kur'anu

Uzvišeni Allah kaže: *Zato sačekaj dan kad će im se činiti da prema nebu vide vidljiv dim koji će ljude prekriti. "Ovo je neizdržljiva patnja!* (Ed-Duhhan, 10–11)

Učenjaci o pojavi dima imaju dva stava:

1) Ovaj dim je nedaća koja je pogodila Kurejšije tokom gladi, kada je Poslanik, s.a.v.s., molio Allaha jer su mu se suprotstavljali, pa su na nebesima vidjeli obrise dima. Ovo mišljenje zastupaju Ibn Mesud i skupina učenjaka prvih generacija - selefa.²

2) To je predznak koji se još uvijek nije desio, njegovo se dešavanje iščekuje pred Sudnji dan. Ovo mišljenje zastupa Ibn Abbas, neki ashabi i tabi'ini.³

Dokazi u sunnetu

Neke hadise smo već navodili, kao što je hadis od Ebu Hurejre da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Požurite s dobrim djelima prije negoli

---

1 *Ešratus-sa'ati*, str. 383–389.

2 *Tefsirut-Taberi*, 52/111–113; *Tefsirul-Kurtubi*, 16/131, *Tefsir Ibn Kesir*, 4/140–143.

3 *Tefsirut-Taberi*, 52/113; *Tefsir Ibn Kesir*, 4/140–143.

se ostvari šest predznaka Sudnjeg dana”, gdje je Poslanik, s.a.v.s., spomenuo pojavu Dedžala i dim (duhhan).⁴

Dim se navodi i u predaji koju prenosi Huzejfe o velikim predznacima Sudnjeg dana.

2. Izlazak Sunca sa zapada

Izlazak Sunca sa zapada smatra se velikim predznakom Sudnjeg dana, što je potvrđeno Kur’anom i sunnetom.

Dokazi izlaska Sunca sa zapada

Uzvišeni Allah kaže: *Onoga dana kada neki prednaci od Gospodara tvoga dođu, nijednom čovjeku neće biti od koristi to što će tada vjerovati ako prije nije vjerovao ili ako nije, kao vjernik, kakvo dobro uradio.* (El-En’am,158)

Vjerodostojni hadisi upućuju na to da se u Kur’anu želi ukazati na izlazak Sunca sa zapada, i to je mišljenje većine mufessira.⁵

Ebu Hurejre prenosi predaju da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Neće nastupiti Sudnji dan dok Sunce ne izađe sa zapada. Kad izađe, svi će ljudi povjerovati, ali tada čovjeku neće biti od koristi to što će tada vjerovati, ako prije nije vjerovao ili ako nije, kao vjernik, kakvo dobro uradio.”⁶

Muslim bilježi hadis Ebu Hurejre da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Požurite s činjenjem dobrih djela.” I spomenuo je izlazak Sunca sa zapada.⁷

4 Muslim, 2947.

5 *Tefsir et-Taberi*, 96–102; El-Kurtubi, *Et-Tezkire*, str. 792–793; *Tefsir Ibn Kesir*, 2/184–186.

6 El-Buhari, 4635, 4636, 6506, 7121; Muslim, 157.

7 Muslim, 2947.

Vjerovanje toga dana neće pomoći

El-Kurtubi kaže: “Učenjaci kažu: ‘Nijednom čovjeku neće biti od koristi to što će povjerovati kada Sunce izađe sa zapada, zbog toga što će tada strah obuzeti srca i iz njega će nastati sve požude, a tjelesna snaga će otupjeti. Svi će ljudi, zbog jake svijesti o blizini Sudnjeg dana, biti u stanju iščekivanja smrti. U njima neće biti onoga što pospješuje nepokornost prema Allahu niti snage koja je pokreće. Ko se u takvom stanju pokaje, tevba mu neće biti primljena, kao ni onome kome je smrt već nastupila.’”¹

3. Životinja

Izlazak zvijeri iz zemlje smatra se jednim od velikih predznaka Sudnjeg dana, o čemu su se očitovali Kur'an i sunnet.

Dokazi iz Kur'ana

Uzvišeni Allah kaže: *I kad dođe vrijeme da oni budu kažnjeni, Mi ćemo učiniti da iz zemlje izađe jedna životinja, koja će im reći da ljudi u dokaze Naše nisu uvjereni.* (En-Neml, 82)

Ovaj ajet jasno govori o izlasku životinje. To će se desiti kada među ljudima bude zavladao nered, kada budu zapostavili Allahove naredbe i kada budu promijenili ispravnu vjeru. Životinja iz zemlje ukazat će im na te stvari. Tumačeći dio ajeta “i kad dođe vrijeme” El-Kurtubi kaže: “Dakle, obistinit će se nad njima prijetnja, zbog njihove upornosti u grijehu, neposlušnosti, tiranije te zbog suprotstavljanja Allahovim ajetima, o kojima nisu htjeli razmišljati i iz kojih nisu htjeli izvući pouku. Toliko su bili ogrezli u grijehu da im nikakav savjet nije koristio niti ih je ikakvo upozorenje odvrćalo od njihovih prijestupa.

Mi ćemo učiniti da iz zemlje izađe jedna životinja, koja će im reći – misli se na životinju koja ima razum i koja govori, kako bi se uvjerali da

¹ El-Kurtubi, *Et-Tezkire*, str. 794.

je ova životinja znak od Allaha, jer, u suštini, životinje nemaju racio i ne govore.² A Allah zna najbolje.

Dokazi iz sunneta

Sunnet Poslanika, s.a.v.s., obiluje mnoštvom dokaza o pojavi životinje iz Zemlje.

Ebu Hurejre prenosi hadis da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Kada se dese tri događaja, čovjeku neće biti od koristi to što će tada povjerovati ako prije nije vjerovao ili ako nije kao vjernik kakvo dobro uradio. Ti događaji su: izlazak Sunca sa zapada, Dedžal i životinja iz zemlje.”³

Ahmed bilježi predaju od Ebu Umame, koja doseže do Poslanika, s.a.v.s., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Izaći će životinja koja će ljude po nosevima žigosati, pa će ih takvih biti mnogo među vama, sve dok čovjek ne kupi devu pa ga upitaju: ‘Od koga si je kupio?’ ‘Od jednog grešnika’, reći će.”⁴

Mjesto izlaska životinje

Neki smatraju da će se pojaviti u Meki, dok drugi navode da će se pojavljivati na tri mjesta: u nekoj dolini, u nekim selima i potom u Haremu Meke.

Većina smatra da će se ona pojaviti u Haremu Meke.⁵

Djelovanje životinje

Kada se pojavi, ona će obilježiti vjernika i nevjernika. Ona će vjerniku obasjati lice sve dok ne zasja, što će biti dokaz njegovog

2 *Et-Tezkire*, str. 785.

3 Muslim, 158.

4 Ahmed, 5/26.

5 *Ešratus-sa'ati*, str. 413–415.

vjerovanja. Nevjerniku će obilježiti nos, što će biti znak njegovog nevjerstva.¹

4. Vatra koja će tjerati ljude

Ogromna vatra smatra se velikim predznakom Sudnjeg dana. Ona je posljednji predznak Sudnjeg dana, odnosno prvi predznak koji najavljuje nastupanje smaka svijeta.

Mjesto pojavljivanja vatre

Neke predaje upućuju na to da će se vatra pojaviti u Jemenu, kod Adena, dok se u drugim predajama navodi da će se pojaviti u hadrameutskom moru.

U predaji od Huzejfe se navodi: “Posljednji predznak je vatra koja će buktati iz Jemena i tjerati ljude ka mjestu njihovog okupljanja.” U Muslimovoj verziji od Huzejfe r.a. stoji: “I vatra koja će se pojaviti iz Adenske udubine koja će ljude natjerati na selidbu.”

Način okupljanja ljudi

Kada se vatra pojavi u Jemenu, proširit će se na ostale dijelove zemlje i tjerat će ljude ka mjestu okupljanja. Oni će dolaziti u skupinama:

- skupina željnih, sitih, obučenih i na jahalicama;
- skupina onih koji malo hodaju, a malo su na jahalici, dakle smjenjuju se na jednoj devi;
- skupina onih koje vatra tjera ka mjestu okupljanja okružujući ih sa svih strana; onoga ko bude zaostao vatra će progutati.

---

¹ *Ešratus-sa'ati*, str. 415–416.

Mjesto okupljanja

Ljudi će se pred Sudnji dan okupiti u Šamu, što je i navedeno u vjerodostojnom hadisu.²

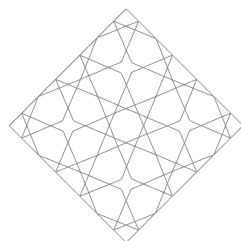
Pod okupljanjem se misli na okupljanje na ovom svijetu, i to će se desiti pred Sudnji dan, a ne na okupljanje koje će se desiti nakon ponovnog proživljenja.³

---

2 *Ešratus-sa'ati*, str. 422.

3 *Ešratus-sa'ati*, str. 426–430.

PETI DIO

GRIJESI, POKAJANJE I DOVA

Pojam grijeha i svega što se odnosi na njih

Pokajanje, smisao pokajanja i propisi

Dova

UVOD

Islamski vjerezakon uveliko uvažava stanje ljudi koje obuzima nehaj, zanemarivanje i ljudska slabost, zbog čega čine grijeha, koji se smatraju najvećim uzrocima nedaća i kazni na ovom svijetu i na ahiretu.

Iz tog razloga, čisti Allahov vjerezakon (šerijat) pojašnjava pojam grijeha, njegove vrste i štetne posljedice, kako bi ljudi bili na oprezu i kako bi se sačuvali njihovog zla.

Šerijat nam također pokazuje načine izbjavljenja iz velikih i malih grijeha, a najbolji lijek za to je tevba (pokajanje) koja se čini Uzvišenom Allahu.

Potreba ljudi da se dovom obraćaju svome Gospodaru je ogromna, čak je i izuzetno neophodna. Dova je ibadet, ona je put ka sreći. Onome ko upućuje dovu Uzvišenom Allahu otvaraju se vrata dobra, a otklanja se od njega svako zlo i prepreke.

U narednim poglavljima pojasnit ćemo pojam grijeha i sve što se odnosi na njih, smisao i značaj pokajanja, mudrost pokajanja i propise te ćemo govoriti o dovi i svemu što se odnosi na upućivanje dove.

PRVO POGLAVLJE

POJAM GRIJEHA I SVEGA ŠTO SE ODNOSI NA NJIH

Pojam i osnove grijeha

Podjela grijeha na velike i male

Rezultati griješenja, štetne posljedice i utjecaj

POJAM I OSNOVE GRIJEHA

1. Poimanje grijeha

Riječ *zenb* znači grijeh, zlodjelo, prijestup, a množina riječi je *zunub*. Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže: *Pa ih je Allah zbog grijehova njihovih uništio.* (Alu Imran, 11);

I sve smo prema grijesima njihovim kaznili. (Ankebut, 40);

A ko drugi, osim Allaha, može grijeha oprostiti?! (Alu Imran, 135)

Dakle, pojam *zunub* označava grijeh (me'asi) i prijestupe koje čovjek čini kršeći Allahovu naredbu.

2. Osnove grijeha

Postoje korisne podjele grijeha na osnovu kojih se može znati koje su to osnove grijeha, kao i u koju vrstu grijeha se može svrstati svaki pojedinačni grijeh. Ibn el-Kajjim kaže: "Budući da su grijesi različitih stepena i štetnosti, i posljedice grijeha na ovom svijetu i ahiretu su različite. O njima, uz Allahovu pomoć i podršku, ovdje navodimo kratki odjeljak, pa kažemo: U osnovi, grijesi nastaju iz dvoga: zapostavljanja onoga što je naređeno i činjenja onoga što je zabranjeno.

Ovim dvjema kategorijama grijeha Uzvišeni Allah iskušao je džine i ljude.

Obje kategorije dijele se na osnovu spoljašnjeg manifestiranja i onoga što je skriveno u srcima te da li je povezano s Božijim pravom ili pravom Njegovih stvorenja, mada svako pravo stvorenja podrazumijeva i Božije pravo. Međutim, to pravo tretira se kao pravo

stvorenja jer postaje obavezno na njihov zahtjev - potraživanje, a njegova obaveza spada njihovim odustajanjem od njega..”

Potom je grijehе podijelio u četiri kategorije: **mulkije**, **šejtanije**, **sebuije**, **behimije**.¹

Mulkije ili **rububije** – to su grijesi koji se očituju u tome da čovjek preuzme božanske odlike, koje mu ne priliče, kao što su: veličanstvenost, veličina, ponositost, moć, uzvišenost na zemlji, želja da potčini stvorenja itd. Od ovih grijehа nastaju veliki grijesi, koje mnogi ljudi zanemaruju ne smatrajući ih grijesima. Međutim, takvi su grijesi uništavajući i odvode u Vatru i oni su osnova većine grijehа. U njih spada širk, odnosno pripisivanje druga Allahu i govoriti i pripisivati Allahu nešto bez znanja.

Šejtanije – to su grijesi kada počinitelj ima sličnosti sa šejtanskim postupcima. U ovu kategoriju spadaju zavist, razvrat, mržnja, prevara, spletkarenje, naređivanje da se čini nered, uljepšavanje činjenja grijehа, zabranjivanje pokornosti, inovatorstvo u vjeri, pozivanje u novotarije i zabludu.

Ova kategorija po štetnosti dolazi odmah poslije prve.

Sebuije (zvjerski) – u ove grijehе se ubrajaju srdžba, krvoproliće, podlost, nasrtanje na slabe i nemoćne, ubistvo.

Behimije (životinjski) – u ove grijehе spada proždrljivost, požuda, težnja da se zadovolje seksualni i tjelesni prohtjevi, zatim bludne i homoseksualne radnje, krađa, trošenje imetka jetima, škrtost, pohlepa, strašljivost, stvaranje panike, nestrpljivost, žudnja za strastima itd.

Najviše grijehа ljudi spada ovu kategoriju, jer su ljudi većinom nemoćni počiniti grijehе koji spadaju u kategoriju sebuije i mulkije.

---

¹ Ibn el-Kajjim, *El-Dževabu el-kafi*, str. 303.

Postoje i oni ljudi koji čine grijehе iz svih kategorija, prvo sebuije, zatim šejtanije, a nakon toga čine grijehе rububije, te se na kraju odaju širku i niječu Allahovo jedinstvo.¹

---

1 *Ihjaw ulumid-din*, 4/16; Ibn Kudame, *Muhtesar minhadžul-kasidin*, str. 276–280; *El-Dževabul-kafi*, str. 304–305.

PODJELA GRIJEHA NA VELIKE I MALE

El-Gazali, rahimehullah, kaže: “Znaj da se grijesi dijele na velike i male, a razilaženja ljudi oko tih grijeha su mnogobrojna. Neki smatraju da se grijesi ne trebaju dijeliti na velike i male jer se svako griješenje smatra velikim grijehom.

Ako se budete klonili velikih grijehova, onih koji su vam zabranjeni, Mi ćemo prijeći preko manjih ispada vaših i uvest ćemo vas u divno mjesto.
(En-Nisa, 31)

One koji se klone velikih grijehova i naročito razvrata, a grijehove bezazlene On će oprostiti jer Gospodar tvoj, zaista, mnogo prašta!
(En-Nedžm, 32)

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Pet dnevnih namaza, džuma do džume i ramazan do ramazana, brišu grijeha počinjene između njih, ako se izbjegnu veliki grijesi.”² U drugoj predaji, koju prenosi Abdullah b. Amr b. el-As, r.a., navodi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Veliki grijesi su pripisivanje druga Allahu, neposlušnost prema roditeljima, ubistvo, lažno zaklinjanje.”³

Ibn el-Kajjim kaže: “Kur’an, sunnet, saglasnost ashaba i tabi’ina nakon njih te prvih imama dostatan su dokaz da se grijesi dijele na velike i male.”⁴

Također, Ibn el-Kajjim kaže: “Oni koji ne dijele grijeha na velike i male govore: ‘Svi grijesi koji se odnose na smjelost i hrabrost u neposlušnosti prema Allahu i kršenje Njegovih naredbi su veliki

---

2 Muslim, 233.

3 El-Buhari, 6656

4 *El-Dževab el-kafi*, str. 306.

grijesi. Kada uzmemo u obzir Onoga čije se naređenje nepoštuje i čije se zabrane krše onda to iziskuje da svi grijesi budu veliki, jer su u pogledu kršenja na istom stepenu.”¹

Ibn el-Kajjim rekao je i sljedeće: “Dakle, svi grijesi su veliki, a najveći je širk - pripisivanje Allahu druga je najveća nepravda (najnepravedniji grijeh), dok je tevhid najpravičniji. Sve ono što je više suprotno ovoj vrijednosti biva veći i veći grijeh, a njihova diferentnost određuje se prema stepenu kršenja, a sve što je više u skladu sa ovom vrijednosti onda je to veći stepen obaveznosti i pokornosti.

Zato razmisli o ovoj konstanti, izvuci pouku iz nje, spoznaćeš mudrost Najmudrijeg i Sveznajućeg u onome što je propisao svojim robovima i onome što im je zabranio te o različitim nivoima pokornosti i griješenja.”²

Ovo bi bio koncizan presjek o velikim i malim grijesima. Podrobnija pojašnjenja o njima iziskivala bi mnogo više prostora.

Zaključak iz navedenih obrazloženja ukazuje na to da svaki grijeh za koji je predviđena šerijatska kazna na ovom svijetu, odnosno prijetnja (kazna) na ahiretu – spada u velike grijehe. Sve ostalo smatra se malim grijehom.³

---

1 *El-Dževab el-kafi*, str. 309.

2 *El-Dževab el-kafi*, str. 312.

3 Ibn Tejmije je ovo mišljenje ocijenio kao ispravno, u djelu *Medžmu’u el-fetava*, 11/650, 11/654.

REZULTATI GRIJEHA, ŠTETNE POSLJEDICE I UTJECAJ

Grijesi i grijeseenje ostavljaju negativne rezultate, ogromnu štetu, pogubne i mnogobrojne posljedice na ovom svijetu i na ahiretu, kako na pojedince tako i na zajednice.

Štetne posljedice koje ostavljaju grijesi su lišavanje znanja, uskraćivanje sredstava za život i otuđenost koja se javlja u srcu grešnika, između njega i njegovog Gospodara i između njega i drugih ljudi. Jedna od štetnih posljedica jeste teškoća obavljanja poslova, crnilo lica, fizička slabost, otežano obavljanje pokornosti, kratak životni vijek i oduzimanje bereketa.

Posljedice su i tmina srca, potištenost, tuga, bol, ograničenost, sprečavanje pokornosti, nemir, nemogućnost suprotstavljanja neprijatelju i lišavanje svih ljepota i ukrasa.

Grijesi proizvode nove grijeha i osnažuju želju za grijeseenjem, dok istovremeno polahko slabi nagon za pokajanjem, sve dok u potpunosti ne izumre iz srca. Na taj način čovjek nastavlja s grijeseenjem ne prezirući postupke grijeseenja.

Grijesi su razlog da rob postaje nevažan svome Gospodaru, zbog grijeseenja posljedice ne snosi samo grešnik, već i ostali ljudi, ali i životinje. Grijeseenje je povod poniženju, ono uništava um, a čovjek se zbog toga izlaže prokletstvu, koje ga sprečava da bude od onih za koje se molio Poslanik, s.a.v.s., meleki i vjernici. U srcu mu se nagon sujete i ljubomore ne gasi, nestaje stida, veličanje Gospodara u potpunosti slabi, što dovodi do toga da Allah zaboravlja svoga roba, prepuštajući ga šejtanu.

Štetnost grijeha je i u tome da se u srce grešnika ubacuje strah; nestaje povjerenje, ono se zamjenjuje strahom, a najstrašljiviji ljudi su najviše ogrezli u lošim djelima. Također, čovjek napušta okrilje dobročinstva i uskraćuje mu se nagrada za činjenje dobrih djela, njegov hod ka Uzvišenom Allahu i vječnom boravištu postaje trom. Samim činom grijeha čovjek unizuje sebe, umrtvljuje srce, njegov značaj nestaje, nestaju sva pohvalna i časna imena, njih zamjenjuju ponižavajuća i bezvrijedna imena. Ona ga čine beznačajnim nakon što je bio cijenjen i poštovan. I umjesto da postane ugledan predvodnik, njime upravljaju šejtani. On postaje član njihove porodice nakon što su ga se plašili.

Grešnik pada u bezdan tuge i očaja i tu ostaje zarobljen. Kad god bude osjetio zadovoljstvo i slast njegova će duša čeznuti za njemu sličnim ako joj prohtjev ne bude zadovoljen ili će žudjeti za nečim drugim, ako je postigla svoj cilj. Tako nemoćna, ona zapada još više u stanje u kojem je bila. Kada god mu se želja i žudnja povećaju, a on shvati da je nemoćan, njegovi očaj i tuga se povećavaju. Teško li je onoj duši čije je srce kažnjeno vatrom prije vatre koju je pripremio Uzvišeni Allah. Grijesima se gubi dragocjena i najdraža stvar, a to je vrijeme, koje se ne može nadomjestiti niti se može iznova vratiti.

Na kraju se može konstatirati da su grešnici pod vrlo pogubnim utjecajima, više nego što se može pretpostaviti. S druge strane, pokornost i poslušnost reflektiraju pozitivne utjecaje, koji se ne mogu u potpunosti spoznati. Najbolji dunjaluk i ahiret su u strogoj pokornosti Allahu, dok su najpogubniji dunjaluk i ahiret u potpunom grijeha prema Uzvišenom Allahu.¹

---

1 Ibn el-Kajjim, *El-Dževabul-kafi* (U ovom su djelu navedena detaljnija pojašnjenja o štetnosti grijeha); *Tarikul-hidžretejn*, str. 450–454.

ISLAM SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

DRUGO POGLAVLJE

POKAJANJE (TEVBA), SMISAO POKAJANJA, PRINCIPI I PROPISI

Smisao pokajanja

Vrata pokajanja su otvorena

Vrijednosti i suština pokajanja

SMISAO POKAJANJA

1. Definicija pokajanja u leksičkim okvirima

Pokajanje upućuje na povratak, vraćanje, kajanje itd. Tevba može biti od Allaha prema robu i tada se upotrebljava prijedlog *'ala - tabe 'alejhi* što znači prihvatiti pokajanje, oprostiti, i tevba može biti od roba prema Allahu i tada se koristi prijedlog *ila - tabe ila* što znači pokajati se.

Allah prima pokajanje samo od onih koji učine kakvo hrđavo djelo samo iz lahkomišnosti, i koji se ubrzo pokaju; njima će Allah oprostiti. – Allah sve zna i mudar je. (En-Nisa,17)

I svi se Allahu pokajte, o vjernici, da biste postigli ono što želite. (En-Nur, 31)

A onaj ko se bude pokajao i dobra djela činio, on se, uistinu, Allahu iskreno vratio. (El-Furkan, 71)¹

2. Definicija pokajanja u šerijatskim okvirima

Definicija pokajanja glasi: Ostavljanje i izbjegavanje grijeha znajući da je to ružno djelo, kajuci se zbog njegovog činjenja, uz odlučnost da se to djelo, kada se ukaže prilika, ne čini; popravljajući djela koja je u mogućnosti i obavljanjem dužnosti koje su zapostavljene, iskreno (se pokajati) u ime Allaha računajući na Njegovu nagradu, a bojeći se kazne prije negoli duša dođe u grlo i prije negoli Sunce izađe sa zapada.²

---

1 Ibn Faris, *Mu'džemul-mekajsil-luga*, 1/357; Ibn Menzur, *Lisanul-Arab*, 1/233.

2 Ibn el-Kajjim, *Medaridžus-salikin*, 1/199 i 113; Ibn Hadžer el-Askelani, *Fethul-bari*, 11/106.

Ova definicija sadrži i uvjete pokajanja.

Postoje i druge definicije, koje su konciznije od ove koju je naveo Ibn el-Kajjim: “Sam čin pokajanja ukazuje na kajanje zbog onoga što je čovjek učinio u prošlosti, izbjegavajući ponovno činjenje tog djela u sadašnjosti, uz snažnu odlučnost da se njegovo činjenje neće ponavljati u budućnosti.”³

Na drugom mjestu pokajanje je definirao na sljedeći način: “Traženje utočišta kod Uzvišenog Allaha, činjenjem djela koja On voli, izbjegavajući ono što On ne voli. To je napuštanje odvratnih djela i činjenje pohvalnih. Ponovno činjenje pohvalnih djela je je jedan dio tevbe, dok je napuštanje odvratnih djela njen drugi dio”⁴

3. Zbog čega se čini tevba?

Tevba se čini zbog učinjenih grijeha, malih i velikih. Pokajnik u globalu mora znati zbog čega čini tevbu. El-Gazali kaže: “Znaj da tevba znači ostavljanje grijeha, a nešto se ne može ostaviti ako se ne poznaje njegova suština. Ako je tevba obavezna, onda je i ono čime se dolazi do tevbe – obavezno. Dakle, poznavanje grijeha zbog kojeg se kajemo je dužnost. Grijeh je sve ono što se kosi s Allahovom naredbom, bez obzira na to odnosi li se na činjenje djela ili na njihovo ostavljanje. Detaljnije obrazloženje zahtijeva pojašnjenje svih zadataka i obaveza, a to nam nije cilj. Ovdje ukazujemo na njihovu cjelovitost i međusobnu povezanost. Allah je taj koji Svojom milošću daje napredak.”⁵

Ibn el-Kajjim je u djelu *Medaridžus-salikin* cijelo poglavlje posvetio ovoj temi.

3 *Medaridžus-salikin*, 1/199.

4 *Ibid.*, 1/313.

5 *Ihjau ulumid-din*, 4/16.

On kaže da se pokajnik ne može smatrati pokajnikom dok se ne očisti od djela zbog kojih se kaje. Postoji dvanaest kategorija grijeha navedenih u Kur'anu: nevjerstvo, širk, licemjerstvo, nepokornost, neposlušnost, zločin, neprijateljstvo, razvrat, odvratna djela, nasilje, govoriti o Allahu bez znanja i odabrati put suprotan putu vjernika.

Ovih dvanaest kategorija grijeha uključuje sve ono što je Allah zabranio i njih čine svi oni koji ne slijede Poslanika, s.a.v.s.

Neki ljudi čine više ovih grijeha, neki manje, neki jedan grijeh. Neki to znaju, a neki ne znaju.

Tevbetun-nesuh, ili iskreno pokajanje, podrazumijeva da čovjek izbjegava činjenje ovih grijeha i da se osigura i sačuva da ne upadne u njihovu zamku. Samo onaj ko ove grijeha poznaje može se izbaviti iz njih.¹

---

1 *Medaridžus-salikin*, 1/344.

VRATA POKAJANJA SU OTVORENA

Uzvišeni Allah je svojom milošću i plemenitošću otvorio vrata pokajanja. On je naredio pokajanje, potičući da se ono učini, obećavajući da će ga primiti, bez obzira na to da li je od nevjernika, idolopoklonika, licemjera, odmetnika od vjere, tiranina, ateiste, ugnjetača ili neposlušnih grešnika. U narednom izlaganju bit će nam jasna Allahova dobrota otvaranjem vrata pokajanja.

Uzvišeni Allah naredio je da se čini tevba

U tom smislu se u Kur'anu kaže: *Povratite se Gospodaru svome i pokorite mu se prije nego što vam kazna dođe – poslije vam niko neće u pomoć priskočiti.* (Ez-Zumer, 54)

Tumačeći navedeni ajet Ibn Kesir u svom tefsiru kaže: “Dakle, vratite se Allahu, povinujte se Njegovim naredbama prije negoli vas stigne kazna, kada vam neće biti pomoći; učinite tevbu, radite dobra djela prije negoli se približi Sudnji dan.”²

Uzvišeni Allah obećao je da će primiti svako pokajanje, bez obzira na težinu grijeha

On prima pokajanje od robova Svojih i prašta hrđave postupke i zna šta radite. (Eš-Šura, 25);

Onaj ko kakvo zlo učini ili se prema sebi ogriješi pa poslije zamoli Allaha da mu oprost – naći će da Allah prašta i da je milostiv. (En-Nisa, 110)

Što se tiče munafika, o njima Allah kaže: *Licemjeri će na samom dnu Džehennema biti i ti im nećeš zaštitnika naći; ali oni koji se pokaju i poprave*

---

2 Tefsir Ibn Kesir, 4/61–62.

i koji čvrsto Allaha prihvate i vjeru svoju u Allaha iskreno ispolje, bit će s vjernicima, a Allah će, sigurno, vjernicima veliku nagradu dati. (145–146)

Nevjernici su oni koji govore: “Allah je jedan od trojice!” A samo je jedan Bog! I ako se ne okane onoga što govore, nenasna patnja će, zaista, stići svakog od njih koji nevjernik ostane. (El-Maide, 73)

Potičući ih na pokajanje Uzvišeni Allah kaže: Zašto se oni ne pokaju Allahu i ne zamole oprost od Njega, ta Allah prašta i samilostan je. (El-Maide, 74)

O onima koji su iskopali rovove i u njima mučili i zapalili vjernike Allah kaže: One koji vjernike i vjernice budu na muke stavljali pa se ne budu pokajali – čeka patnja u Džehennemu i isto tako prženje u ognju. (El-Burudž, 10)

Hasan el-Basri kaže: “Pogledajmo ovu plemenitost i dobročinstvo! Dakle, oni su ubijali sljedbenike Allaha, a On ih poziva da se pokaju i da zatraže oprost.”

***Allah upozorava na to da čovjek ne očajava
i ne gubi nadu u Njegovu milost***

Reci: “O robovi moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehove oprostiti; On, doista, mnogo prašta i On je milostiv.” (Ez-Zumer, 53)

Ibn Kesir u svom tefsiru navodi da je Alija b. Ebi Talha, r.a., citirao Ibn Abbasa, r.a., koji je protumačio ovaj ajet: “Uzvišeni Allah pozvao je da zatraži oprost svako ko smatra da je Mesih (Isus) Bog, zatim ko tvrdi da je Mesih Božiji sin ili da je Uzejr Božiji sin, onog koji smatra da je Allah siromašan, ko smatra da je Allahova ruka stisnuta, potom onog ko tvrdi da je Bog oličen u svetom trojstvu.” U tom smislu u Kur’anu se kaže: Zašto se oni ne pokaju Allahu i ne zamole oprost od Njega, ta Allah prašta i samilostan je. (El-Maide, 74)

Pozvao je da učini tevbu onaj ko je izgovarao krupnije riječi od ovih prije spomenutih, a to je onaj koji je rekao: *Ja sam gospodar vaš najveći!* (En-Naziat, 24);

Ja ne znam da vi imate drugog boga osim mene. (El-Kasas, 38)

Ibn Abbas kaže: “Ko odvrati Božije robove od tevbe nakon ovoga što je navedeno u Kur’anu obezvrijedio je Božiju knjigu.”¹

Ibn Tejmije o navedenim ajetima u suri Ez-Zumer kaže: “Namjera je da se ukaže na to da je čovjeku zabranjeno gubiti nadu u Allahovu milost, bez obzira na veličinu i mnoštvo njegovih grijeha. Nikome nije dopušteno da gubi nadu u Allahovu milost ili da navodi ljude u očaj zbog Njegove milosti. Zato neki islamski učenjaci kažu: ‘Svako je mudar ako ne navodi ljude u očaj tako da izgube nadu u Allahovu milost i ako ih ne ohrabruje da budu grešni prema Allahu.’

Očaj slijedi onda kada čovjek smatra da mu Allah neće oprostiti ako se pokaje ili kada kaže da neće učiniti tevbu jer bi u tom slučaju bio poražen. Šejtan ovlada njime i on izgubi svaku nadu u pokajanje, iako zna da će mu Allah oprostiti ako se pokaje. Ovako su zavedeni mnogi ljudi mnogi ljudi.”²

---

1 *Tefsir Ibn Kesir*, 4/60.

2 Ibn Tejmije, *Et-Tevbe vel-istigfar* (Recenziju uradili Muhammed el-Hadžadži i Abdullah Bedran), str. 27–28; Ibn Tejmije, *El-Istikame*, 2/190.

Allah je posebno darežljiv tokom noći, kako bi se pokajao onaj koji je uradio loše djelo tokom dana, i darežljiv je tokom dana, kako bi se pokajao onaj koji je uradio loše djelo noću

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Allah pruža Svoju ruku noću, da oprosti onima koji su griješili danju, i pruža Svoju ruku danju, da oprosti onima koji su griješili noću, i tako će biti dok Sunce ne izađe sa zapada.”¹

Allah je odredio veliku nagradu za učinjeno pokajanje, obećao je neizmjereno dobro i ogromnu blagodat onome ko učini tevbu

O ovoj ćemo temi detaljnije govoriti u nastavku.

---

1 Muslim, 2759.

VRIJEDNOSTI I SUŠTINA POKAJANJA

Koristi tevbe su mnogobrojne, njena suština je jedinstvena.²

Tevba je razlog sreće i uspjeha

I svi se Allahu pokajte, o vjernici, da biste postigli ono što želite.
(En-Nur, 31)

Ebu-s-Su'ud kaže: "Dakle, zbog toga ćete sretno trijumfovati na oba svijeta."³

Tevba briše loša djela

Kada se rob iskreno pokaje, Allah mu briše sve grijehе i loša djela: *Reci: "O robovi moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehе oprostiti; On, doista, mnogo prašta i On je milostiv"* (Ez-Zumer, 53);

O vi koji vjerujete, učinite pokajanje Allahu iskreno, da bi Gospodar vaš preko ružnih postupaka vaših prešao i da bi vas u džennetske bašče, kroz koje će rijeke teći, uveo. (Et-Tahir, 8)

Tevbom se loša djela zamjenjuju dobrim

Ako je tevba iskreno učinjena, Allah će loša djela zamijeniti dobrim, to je velikodušnost koju Allah čini prema Svojim robovima i Njegova darežljivost: *Ali onima koji se pokaju i uzvjeruju i dobra djela čine Allah će njihova hrdava djela u dobra promijeniti, a Allah prašta i samilostan je.* (El-Furkan, 70)

² Medaridžus-salikin, 1/306–312; Miftahu daris-seade, 1/286–299.

³ Tefsir Ibn Saud, 6/171.

Ibn el-Kajjim kaže da je ovo radosna vijest za one koji čine pokajanje, ako uz pokajanje slijedi iskreno vjerovanje i činjenje dobrih djela.

Ibn Abbas, r.a., kaže: “Nisam vidio Poslanika, s.a.v.s., sretnijeg nego kada je objavljen ovaj ajet: *Mi ćemo ti dati sigurnu pobjedu da bi ti Allah ranije i kasnije krivice oprostio, da bi blagodat Svoju tebi potpunom učinio, da bi te na Pravi put uputio.* (El-Feth, 1–2)”¹

Allah voli pokajanje i pokajnike, a potčinjenost tevbi

Allahu je najdraži vid potčinjenosti i robovanja

Allah voli pokajnike i o njima u Kur'anu kaže: *Allah zaista voli one koji se često kaju i voli one koji se mnogo čiste.* (El-Bekare, 222)

Allah je radostan tevnom koja se čini

Tevba kod Uzvišenog Allaha zauzima posebno mjesto, koje nema nijedan vid iskazivanja pokornosti. Allah se raduje pokajanju koje Mu čini Njegov rob više nego čovjek koji putuje na devu, s vodom i hranom, pa je izgubi te bude očajan, ali je na kraju ugleda kako stoji pored njega i silno se obraduje.

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Allah se više obraduje kada se neko od njegovih robova Njemu pokaje nego neko od vas kada sjede da se odmori na mjestu punom opasnosti. Sa njim je i njegova jahalica na kojoj su mu hrana i piće. Potom spusti glavu i zaspi. Kada se probudi njegova jahalica je otišla, a njega je obuzela žeđ i glad ili ono što je Allah htio. Zatim kaže: “Da se vratim na svoje mjesto”, zatim se vrati i ponovo odspava, a kada se probudi pred sobom ugleda svoju jahalicu...” Ibn el-Kajjim kaže: “Ovakva radost između svih pokornosti očituje se samo u tevbi. Zato je poznato da ova radost ima ogroman utjecaj na stanje pokajnika i njegovo srce, a ono što je više od toga

---

¹ *Medaridžus-salikin*, 1/310.

nemoguće je opisati. To je jedna od tajni Allahovog propisivanja grijeha Svojim robovima, jer čovjek s tevbom doseže pohvalan nivo i postaje omiljen kod Allaha. Jer, Allah voli one koji se kaju i one koji su privrženi tevbi.”²

---

2 *Medaridžus-salikin*, 1/306. Pogledati lijepo navode u istom djelu (1/226), o tome kako Allaha obraduje tevba Njegovih robova.

TREĆE POGLAVLJE

DOVA

Smisao i vrijednosti dove

Uvjeti upućivanja dove

Propisi prilikom upućivanja dove

SMISAO I VRLINE DOVE

1. Smisao dove

Riječ ed-du'a (dova) u leksičkim okvirima

Riječ *ed-du'a* je infinitiv od glagola *de'a*. Ibn Menzur kaže: “*De'a er-redžule da'ven ve dua'en* kaže se kada neko doziva nekog. Imenica od tog glagola glasi *da'vetun*. Još se kaže: *De'avtu fulanen*, kada neko nekoga doziva i poziva.”¹

Definicija dove u okvirima šerijata

Dova je u vjerezakonu definirana na više načina:

- Žudnja za Uzvišenim Allahom²

El-Hatabi kaže: “Dova je kada čovjek zamoli Uzvišenog Allaha da mu pomogne.” U suštini, dova manifestira poniznost, odričući se snage i moći koji su božanska svojstva uz osjećaj ljudske poniznosti. Podrazumijeva hvaljenje Uzvišenog Allaha, pokazujući mu velikodušnost i plemenitost.³

Ibn el-Kajjim ju je definirao na sljedeći način: “Traženje onoga što će koristiti čovjeku koji upućuje molbu, odnosno da se otkrije i otkloni ono što će mu štetiti.”⁴

- Definira se i u smislu čovjekovog upućivanja molitve Uzvišenom Allahu, želeći da mu On podari ono što je dobro, uz pokazivanje

---

1 *Lisanul-Arab*, 14/258.

2 *Ibid.*, 14/258.

3 El-Hatabi, *Še'nud-du'a*, str. 4.

4 Ibn el-Kajjim, *Bedai'ul-fevaid*, 2/3.

skrušenosti Allahu, kako bi se dobilo i ostvarilo ono što se traži, te izbjeglo ono čega se plaši.

2. Koristi dove

Koristi dove su mnogobrojne, plodovi su ogromni a tajne izvrsne, a mi ćemo u nastavku navesti neke od njih.

***Dova predstavlja pokornost Uzvišenom Allahu
i u skladu je s Njegovom naredbom***

Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati! (El-Mu'min/El-Gafir, 60);

I obraćajte se samo Njemu kad god obavljate molitvu, i molite Mu se iskreno Mu ispovijedajući vjeru! (El-E'raf, 29)

Dakle, čovjeku koji upućuje dovu i iskazuje pokornost Allahu odazivajući se Njegovom pozivu da čini Njemu dovu.

Dova je zaštita od oholosti

Shodno tome Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže: *Gospodar vaš je rekao: "Pozovite Me i zamolite, Ja ću vam se odazvati! Oni koji iz oholosti neće da Mi se klanjaju – ući će, sigurno, poniženi u Džehennem."* (El-Mu'min/El-Gafir, 60)

Tumačeći navedeni ajet islamski učenjak Eš-Ševkani kaže: "Ovaj časni ajet je dokaz da je dova sastavni dio ibadeta. Allah je naredio svojim robovima da Mu upućuju dovu. Stoga se u ajetu kaže: *Oni koji iz oholosti neće da Mi se klanjaju – ući će, sigurno, u Džehennem poniženi.* Ajet ukazuje na to da je dova sastavni dio ibadeta, a neupućivanje dove Gospodaru dokaz je oholosti, i to je najružniji vid oholosti.

Kako da se rob uzoholi i ne upućuje dovu svome Stvoritelju, Onome koji ga opskrbljuje i koji ga je iz ničega stvorio, Stvoritelju svih svjetova, Onome koji spušta opskrbu, koji život daje i usmrćuje, koji nagrađuje i kažnjava?

Nema sumnje u to da je ovaj vid oholosti sulud, jer predstavlja nezahvalnost na blagodatima.¹

Dova je ibadet

Dokaz za to su navedeni ajeti. Nu'man b. Bešir, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Dova je ibadet."²

Dova predstavlja najplemenitije djelo Uzvišenom

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Najplemenitije djelo Uzvišenom Allahu je dova."³

Dova je omiljena Uzvišenom Allahu

Ibn Mesud, r.a., prenosi vjerodostojnu predaju: "Molite Allaha za dobročinstvo, jer Allah voli kada ga mole."⁴

Dova pomaže da čovjek bude širokogrudan

Ona predstavlja bezbrižnost i olakšanje, otklanja tugu i pruža olakšanje.

Dova pomaže da se otkloni srdžba Uzvišenog Allaha

Allah je srdit na onoga ko Mu ne upućuje dovu. Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Allah će se rasrditi na onoga ko Ga ne bude molio."⁵

1 Eš-Ševkani, *Tuhfetuz-zakirine*, str. 28.

2 Et-Tirmizi smatra da je hadis hasen-sahih, 2969; Ebu Davud, 1479; Ibn Madždže, 3828. El-Albani je u djelu *Sahihul-džami* naveo da je hadis ispravan, 3407.

3 Ahmed, 3/362; Buhari, *El-Edeb el-mufred*, 712; Ibn Madždže, 3829; Et-Tirmizi, *Ed-Da'vat*, 3370. El-Hakim je u *Mustedreku*, 1/490, označio hadis vjerodostojnim, a s njim se složio Ez-Zehebi, dok je El-Albani u djelu *Sahihul-edeb el-mufred*, 549, naveo da je hadis dobar (hasen).

4 Bilježi Et-Tirmizi, 3571, koji je hadis označio slabim. Pogledati *Ed-Daife*, 492.

5 Bilježe Ahmed, 2/442, Tirmizi, 3373, Ibn Madždže, u poglavlju *Ed-Du'a*, hadis br. 3827. El-Hakim, 1/491, naveo je da je hadis ispravan, a s njim se složio Ez-Zehebi. El-Albani je u djelu *Sahihul-edeb el-mufred*, 512, naveo da je hadis hasen.

Koristi od dove su, s Božijom pomoći, zagarantirane. Kada čovjek koji upućuje dovu ispuni uvjete i njegova dova bude uslišena, on će dobiti značajnu nagradu, odnosno svoj udio koji mu pripada od dove.

Ebu Hurejre prenosi: “Čuo sam Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: ‘Ko god moli Allaha za nešto, Allah će mu davati ono što traži ili će od njega otklanjati nevolju u istoj mjeri, sve dok ne bude molio za grijeh ili kidanje rodbinskih veza.’”⁶

Ovo je eksplicitan dokaz da dova koju musliman uputi neće biti odbijena, već će čovjek, prije ili kasnije, dobiti ono za što je molio Allaha.⁷

Ibn Hadžer kaže: “Svakome ko uputi dovu ona će biti uslišena ali na različite načine; nekada Allah udovolji ono za šta se molilo, nekada to zamijeni nečim drugim.”⁸

Dova pomaže u sprečavanju nedaća i belaja

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Jedino dova mijenja odredbu.”⁹

Tumačeći ovaj hadis Eš-Ševkani kaže: “Hadis je dokaz da Uzvišeni Allah zahvaljujući dovi mijenja odredbu koju je propisao Svome robu. I mnogi drugi hadisi govore o ovome.”¹⁰

Zaključuje se da je dova sastavni dio odredbe; Uzvišeni Allah će izvršiti svoju odredbu koju je propisao Svome robu ako on ne uputi dovu, a ako Ga zamoli, Allah mu odredbu mijenja.¹¹

6 Ahmed, 3/18; Tirmizi, 3381. El-Albani je u djelu *Sahihul-džami*, 5678, naveo da je hadis hasen.

7 *Tuhfetuz-zakirin*, str. 33.

8 *Fethul-bari*, 11/95.

9 Ahmed, 5/277; Ibn Madždže, 90; Tirmizi, 139. El-Alabani je u djelu *Sahihul-džami* (7687) naveo da je hadis hasen. Pogledati djelo *As-Sahiha*, 154.

10 *Tuhfetuz-zakirin*, str. 29.

11 *Tuhfetuz-zakirin*, str. 30.

Dova pomaže u otklanjanju nedaća i belaja

Poslanik, s.a.v.s., u tom smislu kaže: “Kome budu otvorena vrata dove, otvorena su mu vrata milosti. Allahu je najdraže da se od onog što On daje moli za zaštitu - *’afije*. Dova pomaže u onome što se desilo i u onome što se nije desilo. Zato, Allahovi robovi, upućujte dovu.”¹

Vrlo je bitno napomenuti da čovjek kada upućuje dovu čini to obilno, jer će mu se dova uslišiti i njegovoj će se potrebi, uz Božiju pomoć i milost, udovoljiti. Otvorena vrata Njegove milosti dovoljan su dokaz da se dova uslišuje.²

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Upozorenje i pažnja ne može pomoći protiv odredbe, a dova pomaže u onome što se desilo i u onome što se nije desilo.

Doista dova presretne nesreću (nedaću, belaj) pa se bore sve do Sudnjeg dana.”³

Dova otvara čovjeku vrata skrušenog prizivanja Gospodara i duševnog uživanja u tome

Čovjek ima potrebu da se povjeri Uzvišenom Allahu i da Mu otkrije svoje potrebe. Stanje molbe i dove u njegovom srcu potakne ljubav prema Allahu, Njegovu spoznavaju, poniznost i skrušenost pred Njim, te dodvoravanje i laskanje Njemu. To unutrašnje stanje koje mu se desilo draže mu je i od same potrebe u smislu želje da mu

---

1 Tirmizi, 3548, kaže da je ovaj hadis nepoznat, a onaj za koji smo čuli prenosi Abdurrahman b. Ebi Bekr el-Kureši, i taj hadis je slab. El-Albani u djelu *Sahihul-džami*, 3409, smatra da je hadis hasen. Pogledati *El-Miškat*, 2234.

2 *Tuhfetuz-zakirin*, str. 28.

3 Taberabi, *Ed-Du’a*, 2/800 i *El-Evsat*, 2519; El-Hakim, 1/492; El-Bezzar, kako to navodi Hejsemi u djelu *Kešful-estar*, 3/29; El-Albani u djelu *Sahihul-džami*, 7739, navodi da je hadis hasen.

to stanje potraje, i tome daje prednost nad potrebom. Tom stanju se više obrađuje makar i umro u takvom stanju nego što se obrađuje udovoljenju njegovoj potrebi.⁴

---

4 Ibn el-Kajjim, *Medaridžus-salikin*, 2/229.

UVJETI DOVE

Kako bi Allah uslišio dovu, moraju se ispuniti određeni uvjeti. Ti uvjeti su: Čovjek koji upućuje dovu mora znati da je samo Allah u stanju udovoljiti njegovoj molbi i da mu samo On može osigurati korist.

Samo je Allah kadar otkloniti od njega nedaću

Shodno tome u Kur'anu se kaže: *Onaj koji se nevoljniku, kad mu se obrati, odaziva, i koji zlo otklanja i koji vas na Zemlji namjesnicima postavlja.* (En-Neml, 62) Ovo je u suštini *tevhid rububije*, odnosno uvjerenje da je samo Allah u stanju da to uradi.

Da se ne moli nekome drugom mimo Allaha

Čovjeku nije dozvoljeno moliti se nekome drugom mimo Allaha. To bi bio širk, pripisivanje Allahu sudruga. O tome se u Kur'anu kaže: *Džamije su Allaha radi, i ne molite se, pored Allaha, nikome!* (El-Džinn, 18)

Poslanik, s.a.v.s., rekao je Ibn Abbasu, r.a.: "Kada hoćeš nekoga moliti, moli Allaha; kada hoćeš tražiti pomoć, traži je od Allaha."¹

Izbjegavati žurbu

Čovjek ne smije požurivati s primanjem molbe/dove i smatrati da je njeno primanje sporo ako je uslišivanje dove uslijedilo kasnije. Požurivanje se smatra preprekom koja sprečava rezultate dove. Ebu Hurejre, r.a., prenosi: "Dova će nekima od vas biti primana sve dok ne počnete požurivati i govoriti: 'Molio sam, ali mi dova nije uslišena.'"

---

1 Ahmed, 1/293; Tirmizi, 2511; El-Albani u djelu *Sahihul-džami*, 7957, navodi da je hadis vjerodostojan.

Ibn el-Kajjim kaže: “Rezultat dove sprečava požurivanje i smatranje da je primanje dove sporo, zbog čega čovjek iznemogne i bude malaksao te zapostavi upućivanje dove. Postane poput onoga koji posije sjemenku ili zasadi voćku, pa o njoj vodi brigu, zalijeva je, a ako kasni s rastom, on je napusti i zanemari.”²

Cilj dove je realiziranje dobrog

Kako bi dova bila primljena kod Allaha, njen cilj mora biti realiziranje i stjecanje dobrog, a nikako traženje nečega lošeg ili prekid rodbinskih veza. Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Dova je primljena ako joj cilj nije loše djelo ili prekid rodbinskih veza.”³

Imati lijepo mišljenje o Uzvišenom Allahu

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Molite Allaha uvjereni da će molba biti uslišena.”⁴

Džabir, r.a., prenosi predaju da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Neka niko od vas ne umre, a da o Allahu nema lijepo mišljenje.”⁵

Također je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Uzvišeni Allah kaže: ‘Ja sam prema svome robu onakav kako o Meni misli. S njim sam kad god Me spomene.’”⁶

Tumačeći navedeni hadis Imam eš-Ševkani kaže: “Ovdje se jasno očituje Allahova namjera da Njegovi robovi imaju lijepo mišljenje o Njemu i On se prema njima ponaša shodno tome. Onoga ko o Njemu

---

2 *El-Dževab el-kafi*, str. 10.

3 Muslim, 2735.

4 Tirmizi, 3479; El-Hakim, 1/294; Taberani, *Ed-Dua'*, 62; El-Albani je u djelu *Sahihul-džami* (245) naveo da je hadis hasen.

5 Muslim, 2877.

6 Buhari, 7405; Muslim, 2675.

lijepo misli On će obasuti dobrim djelima, ukazat će mu čast i obilno ga darivati.

A prema onome ko o Allahu ne misli lijepo On se na isti način odnosi prema njemu.

Ovo je suština poruke da se Allah odnosi prema robu shodno njegovom mišljenju o Njemu. Stoga je dužnost čovjeka da o Uzvišenom ima lijepo mišljenje u svakoj prilici, odnosno da teži ka tome, kako bi stekao Allahovu milost.”¹

Da je srcem prisutan kada se upućuje dova

Onaj ko upućuje dovu mora svim srcem biti prisutan i mora shvatati ono o čemu govori te biti svjestan Allahove veličine. Ne priliči nikome da se Uzvišenom obraća riječima koje sam ne razumije i da nije svjestan riječi koje izgovara, odnosno da ih ponavlja, a ne razumije njihov smisao, ili pak da izgovara riječi na sasvim običan i prost način.

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Znajte da Allah ne uslišuje dovu iz odsutnog srca.”²

---

1 *Tuhfetuz-zakirine*, str. 12.

2 Tirmizi, 3479; El-Hakim, 1/494; Taberani, *Ed-Du'a*, 62; El-Alabani je u djelu *Sahihul-džami*, 245, naveo da je hadis hasen.

PROPISI UPUĆIVANJA DOVE

Postoje pravila koja koja je lijepo ispuniti kako bi dova bila potpuna: veličanje Allaha prije dove, donošenje salavata na Poslanika, s.a.v.s., priznanje krivice i greške, skrušenost, želja, strahopoštovanje, odlučnost, konstantnost upućivanja dove u svakoj prilici, okretanje prema kibli, podizanje ruku, upotreba misvaka, uzimanje abdesta i odabiranje odgovarajućeg imena (naprimjer, *Ja Rahman irhamni / O Milostivi, smiluj mi se; birahmetike estegisu / Tvojom milošću te molim za pomoć...*). Također je lijepo da prilikom upućivanja dove glas bude spušten, da onaj ko upućuje dove čini to sažeto, uljudno, da izbjegava prenemaganje i rimovanje u dovi, da onaj ko upućuje dovu počinje sa spominjanjem sebe, da se moli i za dobrobit ostalih muslimana.

Način da se usliši dova jeste iskrenost prema Allahu, intenzivna želja, težnja, iščekivanje olakšanja, pokajanje, otklanjanje nepravde, oslobađanje od gafleta, umnožavanje dobrih djela, naređivanje dobra, odvratanje od zla, približavanje Allahu nafilama nakon obavljenih farzova, dobročinstvo prema roditeljima, iskorištavanje pruženih prilika. Dalje, treba odabrati pogodno vrijeme, situaciju, prilike u kojima se dove primaju.

Ispunjavanje uvjeta koji se odnose na dovu smatra se najvećim i najznačajnijim povodom njenog prihvatanja.³

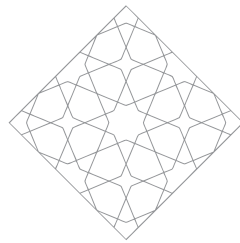
Naveli smo neka pravila za upućivanje dove. Dokazi u Kur'anu i sunnetu su mnogobrojni, ali ovo nije mjesto za detaljnija pojašnjenja.

---

3 Muhammed el-Hamed, *Ed-Dua' mefhumuhu, ahkamuhu, ahtau tekau fih*, str. 37–68.

ŠESTI DIO

POLITIČKI, EKONOMSKI, DRUŠTVENI I PORODIČNI SISTEM U ISLAMU

Politički sistem u islamu

Ekonomski sistem u islamu

Društveni sistem u islamu

Porodični sistem u islamu

PRVO POGLAVLJE

POLITIČKI SISTEM U ISLAMU

Poimanje političkog sistema u islamu

Karakteristike političkog sistema u odnosu na šerijat

Šerijat i ljudski sistemi

Pravosudni sistem u islamu

Šura (princip dogovaranja) u islamu

POIMANJE POLITIČKOG SISTEMA U ISLAMU

Razmišljanje o političkom sistemu u islamu iziskuje da se pojedinačno upoznaju pojmovi “sistem” i “politika”, a potom da se povežu s islamom. U nastavku ćemo ove postavke pojasniti detaljnije.

Značenje riječi sistem u leksičkim okvirima

Riječi sistem (*nizam*) izvedenica je glagola *nezame*. Njena množina je *nuzum*. *Nizam* je deverbarna imenica od glagola *nezame-jenzimu*, dok je *nazm* infinitiv. *Nazm* znači skupljanje i spajanje, pa *Nezamtul-lu'lue* znači “nanizao sam bisere”, “poredao sam ih na konac”. Tako se kaže i za sve što se pripoji nečemu, odnosno kada se dijelovi nečega međusobno pripoje, spoje, kada se to uredi. *Nizam* je i sve ono na što se nešto poreda, kao što je konac i sl. *Nizam* u bilo čemu je njegova bit, suština, temelj... *Intizam* je uređenost, skladnost, harmoničnost.¹ Pojmom *nizam* označavaju se propisi (uredbe, norme) koje su sistematizirane u jednu cjelinu (oblast, temu) i koje su bit toga, tako da izgledaju poput na konac nanizanih zrna bisera.²

Značenje riječi politički u leksičkim okvirima

Prisvojni pridjev ‘politički’ odnosi se na riječ ‘politika’ – *es-sijase*, koja je izvedenica (infinitiv) od glagola *sase jesusu*. Politika (*sijase*) znači da se čovjek brine o nečemu, da se bavi nečim, na način da ga to unapređuje, da ga popravlja i donosi mu dobrobit. Kada neki ljudi predvode druge kaže se *sasuhum sevsen*, a kada nekoga postave ili

---

1 *Lisanul-areb*, 12/578–579.

2 Abdulaziz el-Hajjat, *En-Nizam es-sijasi fil-islam*, str. 21.

izaberu za predvodnika kaže se *sevvesuhu*, *esasuhu* i *sevvesehul-kavm*, dok se za brigu o nečemu ili nekome kaže *sasel-emre sijaseten*. A kada je neko zadužen da predvodi neke ljude i da se brine o njima kaže se *sevvese fulan emre beni fulan*.³ U predaji koju prenosi Ebu Hurejre, r.a., navodi se da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Benu Israilćane predvodili su poslanici. Kad god bi jedan stradao, naslijedio bi ga drugi poslanik, a poslije mene nema poslanika.”⁴

Značenje sintagme politički sistem

Politički sistem ima nekoliko značenja:

- odnosi se na cjelokupnu politiku neke države i njen sistem uređenja;
- ukazuje na sistem vlasti, u smislu da on obuhvata političko uređenje, administrativni, finansijski i pravosudni aparat;
- politički sistem obuhvata i neka druga ustrojstva, propise i zakone, bez kojih se sistem upravljanja ne može zamisliti.⁵

Pojam političkog sistema u islamu

Islam se zanima za politiku i njeno uređenje, na način da se vodi briga o uređenju poslova ummeta, vodeći brigu o njegovim interesima, ali ne uz pomoć obmane, prevare, zablude i manevrisanjem, jer politika u islamu podrazumijeva ustrojstvo ummeta, njegovo usmjeravanje ka šerijatu i djelovanje na najkorisniji način, u okvirima šerijata.

Takva politika se naziva šerijatska politika i podrazumijeva poimanje i prakticiranje onoga što povezuje politiku, odnosno

---

3 *Lisanul-areb*, 6/108.

4 Buhari, 3455.

5 *En-Nihaje fi garibil-hadis*, 2/421.

realiziranje djela koje je korisno, s vjerezakonom, odnosno prakticiranje obaveznih šerijatskih propisa, vodeći računa o interesu na koji je ukazao legislativni tekst uvažavajući opću korist za koju ne postoji konkretan legislativni tekst.

Shodno navedenom, politika vjerezakona uređuje opće poslove, kako bi se osiguralo realiziranje interesa i otklonila šteta bez narušavanja granica vjerezakona i njegovih temelja.

Nema sumnje da je islamski politički sistem sastavni dio zakonodavne politike. Zahtijeva poznavanje sistema vlasti, način biranja zakonodavca, njegova prava i dužnosti, prava podređenog i njegove dužnosti te povezanost između zakonodavca i podređenog te odnos između država u ratu i miru prema šerijatskim okvirima.¹

---

1 Dr. Abdulaziz el-Hajjat, *En-Nizamus-sijasijj fil-islam*, str. 22; dr. Saud Alu Saud i drugi, *En-Nizamus-sijasijj fil-islam*, str. 10.

KARAKTERISTIKE POLITIČKOG SISTEMA U ODNOSU NA ŠERIJAT

Islam je prirodna religija, vjera mira i sigurnosti, a islamsko zakonodavstvo odlikuje se karakteristikama koje nemaju druge religije.

Politički sistem u islamu sinonim je ustrojstva vjere islam. Odlikuje se vječnim karakteristikama, koje pokazuju njegovu ulogu, čineći je različitom u odnosu na ostale političke sisteme.

Najvažnije odlike ovog sistema su:

1. Božansko ishodište

Dolazi od samog Boga, Koji najbolje zna šta odgovara ljudima. Uzvišeni Allah kaže: *A kako i ne bi znao Onaj koji stvara, Onaj koji sve potanko zna, koji je o svemu obaviješten.* (El-Mulk, 14)

Ova karakteristika rezultira mnogobrojnim koristima: sprečava proturječnost, pristrasnost, nasilje, te sprečava davanje prioriteta interesima jedne skupine ili jednog grada nad ostalim.

Jedna od odlika je oslobađanje čovjeka od robovanja, posebno kada nametnuti politički sistemi rade suprotno, a vođstvo u tim sistemima je zabranjivalo i dozvoljavalo svojim sljedbenicima ono što su htjeli.

Pod božanskim ishodištem misli se na nastojanje čovjeka da radi djela u ime Boga, odnosno da radi djela kojima je On zadovoljan. Uzvišeni Allah kaže: *Reci: "Doista su moj namaz, i obredi moji, i život moj, i smrt moja posvećeni Allahu, Gospodaru svjetova."* (El-En'am, 162)

Na ovaj način čovjek vjernik usmjerava se ka Uzvišenom Allahu tako da i njegovo političko usmjerenje počiva na tome.

Postupanje u okvirima islamskog političkog sistema dio je religioznosti, tako da će političar musliman, ako bude radio u okvirima vjerozakona, iskren u svojim namjerama, biti nagrađen kod Allaha za djela koja je uradio. Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Sedmero će Allah uzeti pod svoj hlad na Dan kada drugog hlada ne bude osim Njegovog.” Među njima je Poslanik, s.a.v.s., spomenuo pravednog vladara (vođu, predsjednika).¹

Nasuprot tome je vođa čija se politika suprotstavlja onome što je Allah objavio, pa je taj vođa izložen kazni.

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Nema nijednog roba kome je Allah dao da bude pretpostavljeni svojim podanicima, a da mu Allah neće, kada umre, zabraniti ulazak u Džennet ukoliko bude varao svoje podanike.” U drugoj predaji stoji: “... pa ih ne bude čuvao svojim savjetom, neće osjetiti ni miris Dženneta.”

2. Sveobuhvatnost

Uzvišeni Allah kaže: *U Knjizi Mi nismo ništa izostavili – i sakupit će se poslije pred Gospodarom svojim.* (El-En’am, 38)

Politički sistem u islamu je opsežan; ne obuhvata samo ono što zanima zakonodavca ili podanika, već kao sveobuhvatan sistem uključuje sve ono što je neophodno ovom sistemu, od pojašnjenja koja se odnose na obaveze, prava i dužnosti vođe, kao i obaveze i prava podanika.

Politički sistem utvrđuje odnose između islamskih država s drugim narodima, muslimanskim i nemuslimanskim.

---

¹ Buhari, 660.

Ovaj sistem je ekstenzivan u rješavanju svih problema, jer islamski vjerovjerski zakon i njegovi temelji karakteriziraju univerzalni propisi koji obuhvataju sve situacije.

Dokaz za to je ajet: *Mi tebi objavljujemo Knjigu kao objašnjenje za sve i kao uputu i milost i radosnu vijest za one koji jedino u Njega vjeruju.* (En-Nahl, 89)

Tumačeći ovaj ajet Ibn el-Dževzi kaže: “Sve što se tiče vjere, svaka stvar tretirana je tekstualno ili ju je pojasnio Poslanik, s.a.v.s. ili su muslimani u vezi s tim saglasni.”²

3. Kosmopolitizam

Politički sistem u islamu odlikuje se kosmopolitizmom. On je u biti dom svih ljudi i kao takav odgovara svakom vremenu i mjestu, svim narodima i situacijama. Šerijat je najmudriji zakon na koji se oslanja ummet. On je najkompetentniji da se po njemu postupi ako su interesi nejasni i dvosmisleni ili prilikom rješavanja nesuglasica. Njegov vremenski kosmopolitizam znači da će se po njemu postupiti sve do Sudnjeg dana. Što se tiče mjesta, misli se da odgovara svakom mjestu i svim ljudima, bez obzira na spol, jezik koje koriste i situacije u kojima se nalaze.

O tome svjedoče i kur’anski ajeti, naprimjer ajet: *Reci: “O ljudi, ja sam svima vama Allahov poslanik”* (El-E’raf, 158), potom hadis u kojem se kaže da su vjerovjesnici slati svojim narodima, a Poslanik, s.a.v.s., je poslan svim ljudima.³

To ne predstavlja nikakvo iznenađenje jer je islam posljednja vjera; nakon njega se neće pojaviti neka nova jer on odgovara svakom vremenu i svakom mjestu, svim narodima i svim prilikama, bez obzira na to radi li se o ratu ili miru, snazi ili slabosti, bogatstvu ili siromaštvu itd.

² *Zadul-mesir*, 4/482.

³ Buhari, 323; Muslim, 810.

4. Umjerenost

Islam je svojim dogmatskim naučavanjem vjera srednjeg puta, a njegov vjerozakon je umjeren. Umjeren je i po svom političkom ustrojstvu, koji nije ni pretjerano diktatorski ni pretjerano demokratski. Uzvišeni Allah je opisao ovaj ummet umjerenim i pravednim, o čemu se u Kur'anu kaže: *I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu da budete svjedoci protiv ostalih ljudi, i da poslanik bude protiv vas svjedok.* (El-Bekare, 143)

Najočitije odlike islamskog političkog sistema – koje udovoljavaju ljudskim potrebama čineći ga harmoničnim i pravednim – jesu stabilnost, koja omogućava da takav sistem mora opstati i biti vječan, te fleksibilnost, koja mu pomaže da se prilagođava i nadograđuje.

5. Realnost i prirodnost

Ove karakteristike političkog sistema mogu se primijeniti i realizirati u čovjekovom životu zato što ovakvo ustrojstvo nije daleko od činjenica i normalnog života. Jer, ovaj sistem nije utopljen u fikciji i idealu kojima je uporište imaginarnost. Naprotiv, ovo je sistem koji ljudima propisuje propise onako kako to odgovara njihovom stvarnom životu, on vodi računa o prirodi ljudi i ne odnosi se rigidno i osorno prema njima.

Islamski politički sistem premašuje svaki sistem koji su postavili Platon, Aristotel, Platin i drugi filozofi, koji su svijetu predstavili imaginaciju, ne vodeći računa o realnosti i prirodi ljudi. Njihove predodžbe daleko su od realnosti jer politički sistemi koje su oni predočili predstavljaju zbir apstraktnih hipoteza, ne uzimajući u obzir realnost života i njegove probleme. Najznačajnija karakteristika političkog sistema u okviru islama jeste to da je on usko povezan s realnim životom, sa svim što je dobro i loše, kao i s čovjekom koji je od krvi i mesa.

U tom smislu Uzvišeni Allah kaže: *Allah nikoga ne opterećuje preko mogućnosti njegovih: u njegovu korist je dobro koje učini, a na njegovu štetu zlo koje uradi. Gospodaru naš, ne kazni nas ako zaboravimo ili što nehotice učinimo! Gospodaru naš, ne tovari na nas breme kao što si ga tovario na one prije nas! Gospodaru naš, ne stavljaš nam u dužnost ono što ne možemo podnijeti, pobriši grijehе naše i oprosti nam, i smiluj se na nas. Ti si Gospodar naš pa nam pomozі protiv naroda koji ne vjeruje!* (El-Bekare, 286);

Ljudima se čini da je lijepo samo ono za čim žude: žene, sinovi, gomile zlata i srebra, divni konji, stoka i usjevi. To su blagodati u životu na ovome svijetu; a najljepše mjesto povratka je u Allaha. Reci: “Hoćete li da vam kažem šta je bolje od toga? Oni koji se budu Allaha bojali i grijehа klonili imat će u Gospodara svoga džennetske bašče, kroz koje će rijeke teći, u njima će vječno boraviti, i čiste žene, i Allahovu naklonost – a Allah poznaje robove Svoje.” (Alu Imran, 14–15)

Ovo su neki kur’anski tekstovi koji konstatiraju prirodu čovjeka i njenu slabost, postavljajući granice islamskog pravca u životu. One same po sebi ukazuju na realnost ovog pravca i njegovu primjenu shodno čovjekovoj prirodi i mogućnostima na način da se ta energija ne istroši i ne optereti onim što nije u stanju izvršiti ili što nije u njevoj prirodi koju je Uzvišeni Allah stvorio.¹

---

¹ Dr. Saud Alu Saud i drugi, *En-Nizam es-sijasijj fil-islam*, str. 18–24; dr. Abdulaziz el-Hajjat, *En-Nizam es-sijasijj fil-islam*, str. 83–111.

ŠERIJAT I LJUDSKI SISTEMI

U prošlom poglavlju spominjali smo neke karakteristike šerijata i njegovog političkog uređenja.

Dovoljno je navesti da se šerijat od drugih sistema uređenja razlikuje zato što je on došao od samog Gospodara ljudi, Onog koji ih je stvorio i koji zna šta im odgovara. Drugi su sistemi uređenja isprazni, indolentni, nemarni, nedostatni itd.

Nije potrebno duže obrazloženje o odlikovanosti šerijata u odnosu na druge sisteme uređenja, kao ni veliki broj zaključaka – ova je tema vrlo jasna svakome ko je pametan i objektivan. Nastavljanje s detaljnijim pojašnjenjima o tome bi se odužio, a to nije primarni cilj.

Stoga je najbolje navesti određene usporedbe između islamskog političkog modela i drugih modela: Odnos između nadređenog i potčinjenog u islamu je direktan, bez posredovanja, bez ikakve razlike između njih dvoje. Politički odnos izvire iz vjerskog koncepta i poistovjećuje se s njim. Povezanost muslimana s Božijom knjigom, Poslanikovim, s.a.v.s., sunnetom i njegovim smjernicama definira veze političke povezanosti. Takav odnos je obostran – svaki musliman dužan je pozivati da se vjeruje u Boga, širiti islam legislativnim sredstvima, shodno svojoj mogućnosti, a isto to činit će i država. Ovaj odnos je apsolutan, nije ograničen na određenu grupu ili sloj, a razlika između zakonodavca i podanika je samo pitanje razlike u funkciji. Politički odnos u islamu vrlo je jednostavan, ne poznaje puki idealizam, koji je očit u grčkom modelu, niti formalnu strukturu uređenja, koja je poznata u rimskom i katoličkom sistemu, niti apsolutizam, koji je dominantan u nacionalnom modelu.¹

---

1 Dr. Saud Alu Saud i drugi, *En-Nizam es-sijasijj fil-islam*, str. 27–28.

PRAVOSUDNI SISTEM U ISLAMU

1. Etimologija riječi *el-kada*

Definicija riječi u leksičkim okvirima

Izraz *el-kadau* je infinitiv glagola *kada – jakdi – kadaen*.

Ibn Faris kaže da glagol *kada* upućuje na preciziranje i usavršavanje nečega te njegovo provođenje i predavanje strani na koju se odnosi.²

Izraz *el-kada* označava propis, odredbu, stvaranje, nalog, objašnjenje. U osnovi, ova riječ ima značenje presijecanja, razdvajanja, odredbe (stvaranja), preciziranja, provođenja završavanja nečega.³

*Definicija riječi *el-kada* u šerijatskoj terminologiji*

Ova riječ pojašnjava šerijatski propis, obavezu njegovog pridržavanja i rješavanje sporova.⁴

2. Značaj sudstva/pravosuđa

Sudstvu pripada vrlo značajno mjesto i neizmijerna važnost jer je neodvojivi segment vlasti i temelj na kojem počiva svaka država. Njegovo postojanje je u interesu naroda. Kada ne bi bilo pravosuđa, a

2 *Mekajisul-luga*, 5/99.

3 Ibn Kutejbe, *Te'vil muškil el-Kur'an*, str. 441–442; Ragib El-Asfehani, *El-Mufredat li garib el-Kur'an*, str. 423; *Lisanul-areb*, 15/186; Fejruzabadi, *El-Kamus el-muhit*, str. 1708; Gulam Sa'leb, *Jakute es-sirat fi tefsir garib el-Kur'an*, str. 253, 306 i 576.

4 El-Behuti, *Šerhu muntehal-iradat*, 6/462; Abdullah b. Mutlak el-Fuhejd, *Mezilud-dai an usulil-kadai*, str. 11.

samim tim ni presude, društveni tokovi bi zatajili, opće stanje bilo bi pogoršano, nestala bi sva prava i zavladała bi anarhija.

Stoga je islam pravosuđu posvetio značajnu ulogu, smatrajući ga svojim najznačajnijim dijelom. Postavio je posebne uvjete njegovog prakticiranja, s intencijom realiziranja ciljeva pravosudne vlasti. Poslanikovi, s.a.v.s., ashabi bili su saglasni da se među ljudima uspostavi pravosudni sistem, što je i prakticirano u vrijeme Poslanika, s.a.v.s. ali i poslije njega, jer je zakonodavna vlast bila u rukama četverice pravednih halifa.

Ibn Haldun kaže: “Halife su na početku islama lično obavljale zakonodavnu vlast i niko osim njih nije donosio presudu. Prvi koji je sudstvo povjerio drugome bio je Omer b. el-Hattab r.a. Dakle, halife su sudstvo povjerile drugima i ako je to bilo u opisu njihovog posla jer su se bavili politikom i bili preokupirani njome.”¹

Sudstvo je vrlo značajno, o čemu se govori u mnogim hadisima. Poslanik, s.a.v.s., ga je volio jer su se u njemu ogledale mnogobrojne koristi, a najbitnija od njih je realiziranje pravde. Sudstvo su izbjegavali oni koji se nisu mogli nositi s teretom i njegovim posljedicama.

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Sudaca je tri vrste. Dvojica će ući u Vatru, a jedan u Džennet. Sudija koji bespravno i nepravedno sudi i svjestan je toga ući će u Vatru. Sudija koji nema znanja i uništava prava drugih ući će u Vatru. Sudija koji sudi pravedno ući u Džennet.”²

Poslanik, s.a.v.s., također kaže: “Allah je uz sudiju dok god on ne učini nepravdu. Ako učini nepravdu, Allah ga napušta, a šejtan mu se pridružuje.”³

1 Ibn Haldun, *Mukaddima*, 2/567.

2 Ebu Davud, 3573; Tirmizi, 1322. El-Albani u komentaru Ebu Davudovog *Sunena* kaže da je ovaj hadis ispravan.

3 Tirmizi, 1330. El-Albani u *Sahihul-džami'i* (1827) navodi da je hadis hasen.

Učenjaci su se pohvalno izrazili o sudstvu. Es-Serahsi kaže: “Pravednim suđenjem se pokazuje pravednost kojom su ustrojena nebesa i Zemlja, otklanja se nepravda, njemu teži racio svakog pametnog čovjeka, njime potlačeni izmiruje svoje pravo od tlačitelja, pomoću njega istina dolazi onome ko je zaslužuje, njime se naređuje dobro, a zabranjuje ono što je loše.

S tim ciljem dolazili su poslanici, salavatu alejhim, a na osnovu njega radili su pravedne halife.”⁴

Zato su mnogi učenjaci slijedili sudstvo, želeći ukazati na pravdu i raširiti njen jarbol, dok su ga mnogi izbjegavali upravo zbog njegove ogromne važnosti.⁵

3. Ciljevi sudstva

Neke ciljeve sudstva već smo naveli. U nastavku ćemo sažeti one najbitnije:

- rješavanje sporova izmirenjem (nagodbom) ili neophodnom sudskom presudom;
- omogućavanje prava svima kojima pripadaju;
- uvid u imetak jetima, ludih osoba, mentalno zaostalih, te poslovna suspenzija onima za koje je po vakufnami zaslužuju;
- iskorjenjivanje nereda i propisivanje kazni osobama koje čine nered;
- uspostavljanje pravde, pomaganje potlačenom i uspostavljanje reda;

⁴ Es-Serahsi, *El-Mebsut*, 16/16.

⁵ Dr. Abdulaziz Hajjat, *En-Nizam es-sijasi fil-islam*, str. 248–249; dr. Saud Alu Saud i drugi, *En-Nizam es-sijasi fil-islam*, str. 107–108.

- realiziranje testamenata shodno uvjetima koje je oporučilac postavio;

- nadgledanje i upravljanje vakufima, uz praćenje njihovog razvoja vodeći računa o njemu i udjeljivanje prihoda od vakufske imovine onima kojima je neophodno;

- primjenjivanje šerijatskih propisa koji se odnose na brak i razvod braka, otklanjanje nejasnoća u slučaju kada žena nema skrbnika i slične situacije;

- razmatranje problema vezanih za krvnu osvetu, i tjelesne povrede itd.

- utvrđivanje sposobnosti svjedoka, njihovo zamjenjivanje drugima ako se utvrdi nevjerodostojnost odnosno njihova nekompetentnost.

Ovo bi ukratko bili osnovni ciljevi sudstva.¹

4. Uvjeti sudstva

Kako smo već naveli, sudstvo je vrlo značajno, stoga su učenjaci postavili neophodne uvjete, koji su izvedeni iz Kur'ana i sunneta.

Najbitniji uvjeti su: pripadnost islamu, punoljetstvo, racionalnost, sloboda, pravednost, čistota, povjerljivost, poznavanje šerijatskih normi deriviranih iz Kur'ana i sunneta, poznavanje stavova i usaglašenih mišljenja islamskih učenjaka da poznaje analogiju - *kijas*, da sudija ima zdravo čulo sluha, govora i vida, kako bi shvatio i razumio stvari.

Ovi uvjeti su mjerodavni shodno mogućnostima, pa će se na poziciju sudije postavljati oni koji ih bolje ispunjavaju.

---

1 Abdullah b. Mutlak el-Fuhejd, *Mezilud-dai an usulil-kadai*, str. 23–26; Abdulaziz el-Hajat, *En-Nizamus-sijasi fil-islam*, str. 256; Saud Al' Saud, *En-Nizamus-sijasi fil-islam*, str. 111.

Neophodno je da sudija posjeduje dva osnovna temelja derivirana iz navedenih uvjeta – snaga i pouzdanost, što je u skladu s kur'anskim ajetima:

O Jahja, prihvati Knjigu odlučno! (Merjem, 12);

O Davude, Mi smo te namjesnikom na Zemlji učinili, zato sudi ljudima po pravdi i ne povodi se za strašću da te ne odvede s Allahova puta. (Sad, 26)

Sudija treba realizirati presudu, a ako za to ne posjeduje moć i snagu, presude koje je donio postale bi ništavne, a ljudska prava prekršena.

Također su u pravosuđu najneophodniji pouzdanost, povjerenje i sigurnost; ako sudija nije pouzdan i ako se ne boji Boga, zabranjene stvari će postati dozvoljene, samim tim pravo će dobiti onaj koji to ne zaslužuje, prava drugog će biti uskraćena, a sve zbog hira i dunjalučke koristi.²

5. Etika suca

Učenjaci su naveli etičke kodekse koje sudije trebaju posjedovati kako bi njihova presuda bila potpuna, funkcionalna bez nanošenja štete i nepravde.. To su sljedeći kodeksi:

- da stav sudije bude između strogosti i blagosti, odnosno da je sudija snažan, ali da nije nasilan, i blag, ali ne i slab;

- da je sudija ustrajan, strpljiv, postojan i širokogrudan;

- da je podozriv, da ne dozvoljava nikakvu nepažnju i neočekivanu prevaru;

---

2 Abdullah b. Mutlak el-Fuhejd, *Mezilud-dai an usulil-kadai*, str. 29–30; Saud Al' Saud, *En-Nizamus-sijasi fil-islam*, str. 109–111; Abdulaziz el-Hajat, *En-Nizamus-sijasi fil-islam*, str. 251–256.

- da je častan, skrušen, daleko od ambicija;
- da je u govoru precizan bez dvosmislenosti
- da ima svoje mišljenje, usmjerenje i odlučnost, a ne da bude razuzdan, raskalašen i svojevoljan;
- da ima viziju sudstva i njegove etičnosti, uz poznavanje presuda ranijih sudija, kako bi se okoristio njima u sličnim događajima koji budu uslijedili;
- poželjno je da sudija, kada preuzme neko mjesto, upozna i običaje tog područja i da se raspita o učenim, značajnim i pravednim osobama, kako bi se na osnovu toga upoznao sa stanjem u tom mjestu i kako bi mu pomogli u provođenju reformi itd.;
- da se sudija pojavljuje pred narodom u najprimjerenijim situacijama, da nije ljut, depresivan, gladan, zaokupljen nekim problemom i da ne potpada pod utjecaj zadovoljstva, srdžbe, dobrote i cenzure;
- da traži pomoć od Boga, uveliko se oslanjajući na Njega, da često upućuje molbe i dove Bogu tražeći da ga On usmjeri ka ispravnom pravcu i udalji ga od grešaka;
- da se zaštiti od sumnjičenja ljudi i od svega što mu ugrožava reputaciju i ugled;
- da objedini kod sebe skrušenost i samopoštovanje;
- da vodi brigu o svojoj odjeći i ponašanju, da su u skladu s mjestom i vremenom, bez napora i izvještačenosti;
- da pravi registar i zapisuje presude i da u tome bude veoma precizan.

Ovo su neki od etičkih kodeksa koji bi se trebali naći kod sudije, odnosno koje sudija treba prakticirati i prema kojima se treba ponašati. Sva dodatna obrazloženja bilo bi preopširno navoditi.¹

6. Položaj ljudi unutar pravosudnog sistema

Već je bilo riječi o ovoj temi kada smo govorili o položaju sudstva i njegovoj važnosti. Stoga se položaj ljudi unutar pravosudnog sistema može obujmiti na sljedeći način:

Postoje osobe koje ne mogu biti unutar pravosudnog sistema, a to su oni koji ne poznaju način i pravila suđenja i koji ne ispunjavaju uvjete. Tu su i oni kojima je dozvoljeno, ali nije obavezno, odnosno oni koji su skloni pravdi, ulaganju truda i slično tome. Postoje osobe kojima je dužnost da budu unutar pravosuđa, odnosno oni koji su pogodni da budu sudije, naročito ako ne postoji niko ko bi to uradio osim njih, jer im je to dužnost, zato što je sudstvo obaveza (*fard kifaje*).²

7. Nezavisnost sudstva u islamu

Šerijat je utvrdio nezavisnost sudstva i sudija, misleći pod tim na imunitet sudstva i sudije te njegovu slobodnu volju prilikom donošenja propisa, zabranjujući miješanje u pravosudne odluke sudije, oslobađajući ga bilo kakvih vanjskih, političkih i osobnih utjecaja.

Razlog tome je što sudija predstavlja utočište potlačenima, sklonište očajnima, on je svjetionik pravednosti onima koji to pravo zaslužuju i predstavlja branu tlačiteljima, jer je njegova važnost u tome da se povrate prava onima koji ih zaslužuju, kako bi se sudilo pravično, bez ikakvih drugih upliva. Uzvišeni Allah kaže: *Neka vas*

1 Abdullah b. Mutlak el-Fuhejd, *Mezilud-dai an usulil-kadai*, str. 33–46; Abdulaziz el-Hajat, *En-Nizamus-sijasi fil-islam*, str. 252–253.

2 Abdullah b. Mutlak el-Fuhejd, *Mezilud-dai an usulil-kadai*, str. 21.

mržnja koju prema nekim ljudima nosite nikako ne navede da nepravedni budete! Pravedni budite, to je najbliže čestitosti, i bojte se Allaha, jer Allah dobro zna ono što činite! (El-Maide, 8); I sudi im prema onome što Allah objavljuje. (El-Maide, 49); I ne budi branilac varalicama. (En-Nisa, 105)

Dakle, vrhovnom vladaru nije dozvoljeno da sudiji nameće svoju volju, osim ako sudija skrene s puta istine, kada će ga nakon provedene istrage i utvrđivanja istine smijeniti s tog položaja.

Povijest islama svjedoči o nezavisnosti i čestitosti sudstva još od same pojave islama.¹

---

¹ Abdulaziz el-Hajat, *En-Nizamus-sijasi fil-islam*, str. 267.

ŠURA / DOGOVARANJE U ISLAMU

1. Značenje pojma šure

Riječ “šura” u leksičkim okvirima

Osnova riječi je ŠVR, a Ibn Faris kaže: “Ova tri slova su osnova riječi, koja ima dva značenja: manifestiranje i izlaganje te prihvatanje nečega.”² On kaže da su neki lingvisti etimologiju riječi protumačili na sljedeći način: ‘savjetovao sam se u vezi s mojim pitanjem s tim i tim (tražio sam od njega savjet – šavertu fulanen fi emri)’, tj. da znači uzimanje mišljenja, odnosno savjeta od nekog drugog. U osnovi, riječ *ševr*, od koje je riječ *šura* izvedena, označava vrcanje (vađenje) meda – *ševrul-asel*.³

Dakle, riječ *šura* temelji se na značenju manifestiranja, izlaganja, pokazivanja i izvođenja/vađenja nečega.

Vađenje meda iz košnice se sa slučajem dogovaranja može dovesti u vezu tako što je onaj koji traži savjet poput pčele koja se hrani medom i nektarom iz cvijeća.

Njegovo konsultiranje s drugima je poput meda, koji je sukes sve hrane. Naime, onaj ko se konsultira uzima mišljenje onog s kim se konsultirao, baš kao što radi pčelar koji uzima med iz košnice, zatim ga vrca i odvaja od njega vosak i sve drugo što se na njemu nakupilo.⁴

2 *Mu'džemu mekajisil-luga*, 3/226.

3 *Ibid.*, 3/227.

4 Saud Al' Saud i dr., *En-Nizam es-sijasi fil-islam*, str. 134.

Šura / dogovaranje u terminologiji

Postoji nekoliko definicija. Jedna od njih glasi: “Šura je uzimanje mišljenja od kompetentnih umnih ljudi te međusobna razmjena mišljenja s intencijom da se dođe do ispravnog zaključka o bilo kom pitanju.”¹

Također, šura označava sagledavanja tematike sa stručnog aspekta, kako bi se pronašao i utvrdio šerijatski ispravan opći interes.²

Dakle, ovo znači da šuru čini strana koja ukazuje i predlaže i strana koja sluša, s namjerom da, u konačnici, putem razmjene stavova, prevlada jedno mišljenje o pitanju koje je na dnevnom redu.

Cilj ovakvog načina vođenja dijaloga jeste da se iznesu različita mišljenja te da se dođe do jedinstvenog stava, prije negoli se neko odvoji svojim mišljenjem i počne djelovati po vlastitom nađenju. Treba djelovati tek nakon savjetovanja po određenom pitanju sa onima koji su poznati po ispravnosti u mišljenju.

Šura u općim poslovima podrazumijeva savjetovanje siskusnim, obrazovanim i stručnim osobama koje poznaju tematiku zbog koje će se voditi rasprava. Ako je u pitanju medicina, mišljenje se uzima od ljekara, ako je riječ o vojnim pitanjima, mišljenje se uzima od stručnjaka za vojna pitanja itd.

Jer, oblasti kojima se bavi šura / savjetodavno vijeće su mnogobrojne, raznovrsne i obuhvataju sve segmente čovjekovog života, bez obzira na to radi li se o vlasti, sudstvu, administrativnim poslovima, porodičnim ili privatnim stvarima.³

1 Dr. Abdulaziz el-Hajjat, *En-Nizamus-sijasi fil-islam*, str. 89; dr. Abdullah el-Mudžan, *Eš-Šura fil islami bejnen-nezarije vet-tatbik*, str. 16–17.

2 Dr. Zekerija el-Hatib, *Nizamuš-šura fil-islam ven-nuzum ed-dimukratije*, str. 18; *Eš-Šura fil-islam*, str. 17.

3 Dr. Abdulaziz el-Hajjat, *El-Islam*, str. 89.

2. Šura u Kur'anu

Kur'an se u dva ajeta osvrnuo na opće značenje ove riječi, povezujući ga sa sistemom vladavine u islamu.

U prvom ajetu mekanske sure Eš-Šura Uzvišeni Allah kaže: *Za one koji se Gospodaru svome odazivaju, i koji molitvu obavljaju, i koji se o poslovima svojim dogovaraju, a dio od onoga čime smo ih opskrbili udjeljuju.* (Eš-Šura, 38)

Tumačeći ovaj ajet Abdurrahman es-Sa'di kaže: "U ajetu se misli na dogovaranje o vjerskim i svjetovnim stvarima, i niko se ne izdvaja sa svojim mišljenjem u vezi s onim što im je zajedničko. To proizilazi iz njihovog međusobnog sastajanja, međusobne ljubavi, naklonosti i odanosti. Stoga je njihova pronicljivost potpuna onda kada žele uraditi neki posao koji zahtijeva intelektualni napor i promišljanje da se sastanu, dogovaraju se i raspravljaju o tom pitanju, a kada dođu do korisnog rješenja, poduzimaju inicijativu s ciljem njegovog realiziranja. Primjer za to je kada se iznose mišljenja koja se odnose na borbu, ili imenovanja sudija i državnih službenika itd."⁴

U ajetu se jasno navode osnovne odlike vjernika, a spomenuta je i odlika da se dogovaraju u vezi s realiziranjem poslova. Dakle, šura ili dogovaranje je odlika muslimana kojoj pribjegavaju, bez obzira na to da li čine skupinu koja nema svoju državu, kao što je bio slučaj s muslimanima u Meki, ili su u sastavu države koju su formirali, kao što je bio slučaj u Medini nakon Hidžre. Neki učenjaci smatraju da je šura obavezna odlika, poput namaza/molitve, koju treba prakticirati svaki vjernik. Muslimanu nije dozvoljeno izostavljati namaz, također, nije mu dozvoljeno da izbjegava dogovaranje, odnosno šuru, a posebno o pitanjima koja su od općeg interesa. Potvrda za to je da je Allah

4 *Tejsirul-kerimir-rahman*, str. 760.

spomenuo dogovaranje (šuru) nakon namaza, koji je ujedno i stub islama, a prije zekata. Dakle, ovo upućuje na ogroman značaj koji dogovaranje ima u islamu.¹

U drugom ajetu u medinskoj suri Alu Imran Uzvišeni Allah kaže: *Samo Allahovom milošću ti si blag prema njima; a da si osoran i grub, razbjegli bi se iz tvoje blizine. Zato im praštaj i moli da im bude oprošteno i dogovaraj se s njima. A kada se odlučiš, onda se pouzdaj u Allaha, jer Allah zaista voli one koji se uzdaju u Njega.* (Alu Imran, 159)

U navedenom ajetu Allah naređuje Poslaniku, s.a.v.s., da se dogovara s vjernicima koji su s njim. Ako Uzvišeni naređuje Poslaniku, s.a.v.s., dogovaranje, iako ima savršen um, neprikosnoven način promišljanja, objavu koja mu je sišla, stvorenja su mu poslušna u svemu, bez obzira na to da li nešto vole ili ne – šta je onda s drugim ljudima?!

Ova božanska naredba navodi se kao smjernica Poslaniku, s.a.v.s., da se s ljubaznošću obraća muslimanskoj zajednici, imajući u vidu da je on vođa islamske države. Dogovaranje, odnosno šura, u navedenom ajetu spominje se u istom kontekstu s milosrđem, blagošću, izbjegavanjem grubosti i osornosti, opraštanjem pogrešaka te molitvom za opraštanje grijeha muslimanima. Ajet jasno opisuje način ponašanja koji će doprinijeti tome da vođa države bude omiljen i poželjan kod narodnih masa.³

Kada se sagleda kur'anska naredba koja se odnosi na dogovaranje i kada se promisli o koristima koje ona donosi, nema sumnje u to koliki značaj šura/savjetovanje ima u okvirima islamskog političkog ustrojstva.

1 Dr. Abdulhamid el-Ensari, *Eš-Šura ve eseruha fid-dimukratije*, str. 52–53.

2 *Tefsirul-Begavi*, 1/365.

3 El-Halidi, *Eš-Šura*, str. 158.

Njen se značaj može sažeti u sljedećim stavkama:⁴

Hvale se vjernici koji se dogovaraju, koji se pridržavaju šure, koja se spominje između dva islamska šarta, namaza i zekata, kako je navedeno u prvom ajetu. Ovaj kontekst upućuje na ogromnu važnost dogovaranja u islamu.

Ako se stav po određenom pitanju zazuzima putem dogovaranja, sasvim je mala vjerovatnoća da će se desiti pogreška, ispravno postupanje bit će uveliko izglednije. Jer, koliko god bio umno sposoban i koliko god znanja posjedovao ili bio iskusan, vladar ipak nije savršen i nepogrešiv; nesavršenost je sastavni dio čovjekove prirode.

Šura u suštini označava podjelu odgovornosti. Njene posljedice, kakve god bile, neće se sručiti na pleća samo jedne osobe. Naprotiv, te posljedice snosit će svi zajedno i neće se međusobno svađati i grditi ako rezultati dogovaranja ne budu onakvi kakve su željeli.

Članovi zajednice u kojoj se primjenjuje sistem dogovaranja, osjećat će se odgovornim prema ovozemaljskim i vjerskim odredbama. Članovi tog društva neće biti neodgovorni ili indolentni prema važnim problemima ummeta.

Šura štiti društvo od bilo kakvog poremećaja i nestabilnosti. Ona doprinosi povjerenju između naredbodavca i potčinjenog, otklanja netrpeljivost, sukobe i nesuglasice. Šura je sigurnosni ventil i brana koja sprečava pojavu nereda i nemira. Jer, u biti, kroz šuru kompetentni, ugledni i stručni ljudi (*ehlul-hill vel-akd*) i učenjaci raspravljaju o raznim pitanjima i problemima. Šura se može primijeniti ili odbiti, ali u oba slučaja doprinijet će relaksaciji i otkloniti nezadovoljstvo. Shodno tome, društvo će voditi kompaktnost, bratstvo, ljubav, povjerenje i milosrđe između naredbodavca i potčinjenog.

4 *En-Nizam es-sijasi fil-islam*, str. 85–89, *Fikhuš-šura*, analitičko-kritički osvrt, str. 56–61.

Historijske činjenice govore da je naj sretnije vrijeme bilo ono kada se u društvu prakticirao Božiji zakon i kada je šura imala najzapaženiju ulogu unutar društva. Najteže vrijeme je bilo ono u kojem se nije prakticiralo dogovaranje. Tada je zavladao tiranija, koja je sa sobom donosila sukobe i neredu.¹

3. Praktična primjena šure/savjetovanja u Kur'anu

Većina onih koji su pisali o šuri u Kur'anu navodila je dva spomenuta ajeta pojašnjavajući sadržaj njihovih odredbi i suštinu dogovaranja. Međutim, ovi ajeti nisu jedini koji obrađuju ovu temu u Kur'anu.

U Kur'anu se nalaze i mnogi drugi ajeti koji govore o šuri.

Među ove ajete ubraja se i onaj koji govori o početku stvaranja, kada je Uzvišeni Allah vodio dijalog s melecima.

A kada Gospodar tvoj reče melecima: "Ja ću na Zemlji namjesnika postaviti!" – oni rekoše: "Zar će Ti namjesnik biti onaj koji će na njoj nered činiti i krv proljevati? A mi Tebe veličamo i hvalimo i, kako Tebi dolikuje, štujemo." On reče: "Ja znam ono što vi ne znate." I pouči On Adema nazivima svih stvari, a onda ih predoči melecima i reče: "Kažite Mi nazive njihove, ako istinu govorite!" (El-Bekare, 30–31)

Ovaj dijalog na određeni način sadrži oblik savjetovanja i dogovaranja koji je Allah želio da se desi na početku stvaranja kako bi bio uputa ljudskom rodu još od prvog stvaranja; da bude vrsta savjetovanja s melecima, ali i njihova počast. Tako je savjetovanje trebalo biti poučavanje u obliku počasti i trebalo ga je uvesti kao princip u svemu te ukazati melecima na Allahovu skrivenu mudrost.

Šura je prva običajna norma ljudskog društva koju je Uzvišeni propisao stvorenjima da je slijede i shodno njoj se ponašaju.

---

¹ *En-Nizamus-sijasi fil-islam*, str. 135–138.

U Kur'anu se navodi šura koja je bila prisutna još u vrijeme poslanika Ibrahima, alejhisselam: *I kad on odraste toliko da mu poče u poslu pomagati, Ibrahim reče: "O sinko moj, u snu sam vidio da te trebam zaklati, pa šta ti misliš?" "O oče moj", reče, "onako kako ti se naređuje, postupi; vidjet ćeš, ako Bog da, da ću sve izdržati."* (Es-Saffat, 102)

Ibrahim, a.s., se sa svojim sinom konsultira u vezi s riješenim pitanjem: *"O sinko moj, u snu sam vidio da te trebam zaklati."*

A njegov sin odgovara: *"O oče moj, onako kako ti se naređuje, postupi."*

Ovi nam ajeti pojašnjavaju da odluka ne pravi zapreku između iznošenja mišljenja u vidu savjetovanja i odgovora na njega. Zar nije jasno da je Ibrahimu, a.s., bilo naređeno da zakolje sina, bez ikakvog dogovaranja. Ipak, na to ga je navratio njegov lijep odgoj, pa se o tome konsultirao sa sinom: *"O sinko moj, u snu sam vidio da te trebam zaklati, pa šta ti misliš?"* Svako ko primjenjuje dogovaranje ili konsultiranje, čak i u vrlo jasnim pitanjima, neće se mučiti oko stvari koje su nejasne i skrivene. Time što je konsultiranje propisano, pohvalno i vrlo korisno u konkretnim problemima, to nam pokazuje kolika potreba za njom u složenim pitanjima oko kojih postoje oprečna mišljenja i mnoge mogućnosti i različita.²

Osim navedenog, u Kur'anu postoje i drugi načini koji govore o prakticiranju šure, koje nećemo navoditi kako ne bismo bili preopširni.

4. Kako se prakticira šura u islamu

U Kur'anu i Poslanikovom, s.a.v.s., sunnetu ne postoji tekst koji nam je odredio način i metodu primjene šure.

---

² Eš-Šura fridatu islamije, str. 17–18.

Također, nije naveden tekst koji nam određuje broj članova šure, odnosno parlamenta, i način njihovog dogovaranja. Ovo svakako upućuje na fleksibilnost kojom se odlikuje islam, jer, na taj način, šura je podložna vremenskim i prostornim interesima koji odgovaraju uvjetima društvenih zajednica.

Bitno je da se šura u islamskim zajednicama uspostavlja na način koji ne proturječi vjerezakonu.¹

5. Šura i demokratija

Muslimani su šuru prihvatili kao sastavni dio života, smatrajući da se pomoću nje upoznae s mišljenjem koje je najbliže istini, od naučnih radnika, stručnjaka i uglednih ljudi. Šura nije neophodna u pitanjima o kojima postoji vjerski dokaz, odnosno tekst, u tom slučaju nije legitimna primjena idžtihada.

Šura se koristi u općim poslovima i u različitim oblastima te za iznalaženje i donošenje vjerskog stava.

Zapad je odabrao demokratski sistem načinom života. Riječ je sastavljena od dvije riječi: *demos* (narod, puk) i *kratein* (vladati), što znači vladavina svjetine (puka). Nasuprot ovog pojma stoji pojam aristokratija, što znači i vladavina najboljih (plemstva). Kasnije se ustalilo političko značenje riječi demokratija u smislu vladavine naroda, odnosno to je opća volja naroda, koja je temelj vlasti, a narod je nosilac suvereniteta.

Demokratija je tokom dugog perioda prakticiranja preuzela različite oblike vladavine, da bi se ustoličila u kapitalističkom pluralizmu, koji teži ka vladavini naroda, koji bira svoje predstavnike i vođe koji će voditi brigu o njegovoj slobodi. Vladavina naroda

1 Dr. Saud Alu Saud i drugi, *En-Nizamus-sijasi fil-islam*, str. 148.

upečatljiva je i u socijalističkom sistemu, koji je nestao s evropske političke scene i zadržao se u Kini i na Kubi, ali i tu postepeno nestaje.

Šura se u nekim segmentima slaže s demokratskim sistemom, a u nekim se pitanjima razilaze. Pitanja u vezi s kojima se slažu su:

- predsjednika kandidira i bira narod;
- šura i demokratija odbacuju svaki vid apsolutne vladavine, autoritarizam, plemenski ili rodbinski način upravljanja, teokratizam, vladavinu svećenstva, jer islam nije vjera svećenstva vjerskih udruženja, ali u islamu postoji ulema i pravnici i svaki pripadnik islama je vjersko lice;
- višestranačje, koje podrazumijeva da stranke djeluju u okviru islama, dok u demokratskom sistemu one djeluju u okviru ustava;
- uspostavljanje individualnog vlasništva putem šure, shodno islamskim propisima, kako bi se postigla korist zajednice, odnosno putem ustava i zakona s ciljem koristi zajednice u demokratskom sistemu;
- garancija opće slobode, a posebno političke;
- biranje predstavnika naroda koji će zastupati mišljenje naroda.

Razlika između šure i demokratskog sistema mogu se sažeti po sljedećim tačkama:

Ishodište šure je Objava. Sve što se radi suprotno njoj suprotno je šerijatskom propisu i smatra se pogreškom. U demokratskom sistemu osnovni izvor su narodne mase; uspostavlja ga narod. A narod griješi, ali i radi ispravno. Šura podrazumijeva vlast naroda, ali ne i njegov suverenitet, jer suverenitet u islamu pripada šerijatu, dok

vlast pripada narodu u smislu da on bira svoje vođe i predstavnike. U demokratiji suverenitet i vlast pripadaju narodu istovremeno. Šura oblikuje građane shodno vjerskim učenjima, prije svega islamskim, u kojima odgoj počiva na bogobožnosti, uvjerenju da Bog sve prati i zna, potom na iskrenom odnosu prema vladaru, otvorenom i iskrenom iskazivanju svojih riječi na ućtiv način, što u suštini predstavlja etički kodeks koji povezuje vođu i podanike. Ustav i zakoni u sistemu šure uzeti su iz vjerskih izvora, Kur'ana i sunneta, a konsenzus učenjaka se ne odbacuje, već se bazira na iznalaženju rješenja, u okviru islamskih propisa, za probleme s kojima se susreće ummet. U demokratskom sistemu to se prepušta narodu, bez oslanjanja na čvrste temelje, a narod je s vremena na vrijeme podložan promjeni mišljenja.

Sloboda u islamu ne treba izlaziti iz okvira uzvišenih islamskih etičkih principa, ona je uvjetovana božanskim naredbama i zabranama, dok u demokratiji počiva na načelima oko kojih se složilo društvo. U sistemu šure islamski vjerozakon određuje vlast narodu i omogućava pravo odabira zakona koji su mišljenja pravnih eksperata zasnovanog na njihovom idžtihadu, direktno ili preko svojih predstavnika ili vladara, prema šerijatskom pravilu da mišljenje vođe otklanja kontroverzu. U demokratiji je narod izvor vlasti. Demokratski sistem koristi različite metode u praksi. Jedna od njih je da se biračima dozvoljava kontroliranje svojih predstavnika koje biraju, odnosno mogućnost da ih zamijene, zatim plebiscitarno izjašnjavanje naroda, formuliranje zakona i njihovo dostavljanje parlamentu na usvajanje ili pravo na referendum, kada narod zakone može odbaciti direktno ili putem predstavničkog doma.

Islam ne zabranjuje da se načela šure unaprijede u okvirima islama s ciljem potvrđivanja i primjene islamskih propisa i iznalaženja najispravnijeg mišljenja.

Ne zabranjuje se slijeđenje savremenih metoda koje koristi demokratski sistem poput biranja narodnih predstavnika, odnosno da se u parlament imenuju učenjaci-alimi, stručnjaci, ugledne osobe, političari, vođe, sudije itd. Također, nema zabrane da se u okviru islama izabere vođa, a da se ustav i svi zakonski dekreti stave u opće okvire.

Ako se pojave izborne negativnosti, one se otklanjaju, jer je zabranjena prevara, falsificiranje, fabriciranje izbora, kupovanje glasova i manipuliranje njima, obmanjivanje narodnih masa i njihovo svjesno dovođenje u zabludu.¹

6. Primjena šure u Poslanikovom, s.a.v.s., sunnetu

Poslanikov, s.a.v.s., sunnet obiluje praktičnim primjerima šure. Poslanik, s.a.v.s., se u slučajevima koji su zahtijevali razmjenu mišljenja obraćao ashabima kako bi se upoznao s njihovim mišljenjem, potčinjavajući se na taj način Božijoj naredbi: *I dogovaraj se s njima.* (Alu Imran, 159) Uzvišeni Allah traži od Poslanika, s.a.v.s., i dopušta mu da se dogovara, iako je on mogao i bez toga, jer je dobijao Objavu. On se dogovarao kako bi ashabi bili zadovoljni i da se potonjim generacijama uvede princip dogovaranja. Osim toga, Arapi su oduvijek žestoko odbacivali despotizam i nisu voljeli vođe koji im ne dopuštaju da iznesu svoje mišljenje o općim društvenim pitanjima. Kao primjer navest ćemo predaju Ibn Abbasa, radijallahu anhu, koji kaže: “Pošto su sakupljeni zarobljenici, Allahov Poslanik, s.a.v.s., se obratio Ebu Bekru i Omeru, radijallahu anhuma: ‘Šta mislite, kako da postupimo sa zarobljenicima?’ Ebu Bekr, radijallahu anhu, je rekao: ‘Allahov Vjerovjesniče, to nam je rodbina, naše pleme. Smatram da bi trebao uzeti od njih otkup da se tako pomognemo protiv nevjernika, a možda ih Allah i uputi u islam.’ Allahov Poslanik, s.a.v.s., zatim upita: ‘Šta ti misliš, sine Hattabov?’ Omer, radijallahu

¹ Dr. Abdulaziz el-Hajjat, *En-Nizamus-sijasi*, str. 92–94.

anhu, odgovori: ‘Ne, Allaha mi! Allahov Poslaniče, ne slažem se s Ebu Bekrom, nego smatram da im svima trebamo odrubiti glave! Predaj Aliji njegovog rođaka Akila pa neka mu glavu odsiječe, meni predaj tog i tog (spomenuo je ime nekog svog rođaka) pa ću mu glavu odsjeći. Jer, to su kolovođe nevjerstva.’ Omer je poslije pričao: ‘Vjerovjesniku, s.a.v.s, se više sviđjelo Ebu Bekrovo mišljenje nego moje. Sljedeći dan sam došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s.

Zatekao sam njega i Ebu Bekra kako plaču, pa sam rekao: ‘Allahov Poslaniče, obavijesti me zašto plačete ti i tvoj drug, da i ja plaćem ako je za plakati, a ako nije, da plaćem jer vi plačete.’

Poslanik, s.a.v.s., mu odgovori: “Plaćem zbog prijedloga tvojih drugova da od njih uzmemo otkupninu, a meni je ukazano da trebam kazniti zarobljenike, tu ispod ovog drveta”, i pokazao mu je na drvo u blizini, “a Allah im je dozvolio ratni plijen objavivši ove ajete: *Nijednom vjerovjesniku nije dopušteno da drži sužnje dok ne izvojuje pobjedu na Zemlji; vi želite prolazna dobra ovoga svijeta, a Allah želi onaj svijet – Allah je silan i mudar.*

Da nije ranije Allahove odredbe, snašla bi vas patnja velika zbog onoga što ste uzeli.

Sada jedite ono što ste zaplijenili, kao dopušteno i lijepo, i bojte se Allaha – Allah zaista prašta i milostiv je.

O Vjerovjesniče, reci sužnjima koji se nalaze u rukama vašim: ‘Ako Allah zna da u srcima vašim ima bilo šta dobro, dat će vam bolje od onoga što vam je uzeto i oprostit će vam. – A Allah prašta i milostiv je.’”(El-Enfal, 67-70)

U ovom događaju, kao i u drugima, Poslanik, s.a.v.s., je potvrdio da je u svojim obraćanjima koristio princip šure, kako bi pridobio srca drugih, izdigao istinu od različitih mišljenja te se upoznao s

mišljenjem drugih ljudi i njihovim mogućnostima. Jer, u suštini, mišljenje drugog će ti reći o njegovom intelektu, kao što ogledalo predstavlja sliku osobe kada stane ispred njega.

Poslanikovo, s.a.v.s., dogovaranje sa ashabima i traženje njihovog mišljenja usadit će povjerenje u njihovim dušama, jer ih on smatra ishodištem primjerenog mišljenja i iskrenosti.

Šta može biti značajnije od skupine od koje se traži mišljenje o određenom pitanju koje im je izloženo, iako to Poslaniku, s.a.v.s., nije potrebno jer je njegovo ishodište nebeska Objava, a, osim toga, Allah ga je odlikovao neprikosnovenim razmišljanjem i oštroumnošću?

Zato su njegovi ashabi i značajni predvodnici ummeta nakon njega prakticirali konsultiranje i dogovaranje.

Ebu Bekr, r.a., je bio vrlo ugledan, poznavao je šerijat i bio je vrlo iskusan u politici. Uprkos tome, nije donosio odredbu o nekom događaju dok ne čuje mišljenje drugih ashaba.¹

I halifa Omer, r.a., je koristio šuru i dogovarao se s ashabima. O tome Ibn Tejmije kaže: “Omer se dogovarao o mnogim pitanjima s Osmanom, Alijom, Talhom, Zubejrom, Abdurrahmanom b. Aufom, Ibn Mesudom, Zejdom b. Sabitom, Ebu Musaom i drugima.

Čak je i Ibn Abbas sjedio s njima, a bio još je dijete. Dakle, to je ono što je naredio Uzvišeni Allah kada je rekao: *I koji se o poslovima svojim dogovaraju.* (Eš-Šura, 38)

Zato se mišljenje Omera, r.a., njegova mudrost i politika smatraju najispravnijim. Niko nakon njega nije bio kao on, niti se islam toliko širio i dosegao toliku moć kao u njegovo vrijeme.

---

¹ Muhammed el-Hadar Husejn, *El-Hurrije fil-islami*, str. 21; Muhammed Resulullah ve hatemun-nebiji, str. 118–123.

On je porazio bizantijsko, perzijsko i rimsko carstvo. Njegov veliki vojskovođa vojske koja je vojevala u Šamu bio je Ebu Ubejde, r.a., dok je u Iraku bio Sa'd b. Ebi Vekkas, r.a.

Dakle, poslije Ebu Bekra, r.a., on je imao najbolje halife, namjesnike, vojsku i savjetodavno vijeće.”¹

El-Buhari je jednom poglavlju u svom Sahihu dao naziv:

Poglavlje o riječima Uzvišenog: *I koji se o poslovima svojim dogovaraju* i riječima: *I dogovaraj se s njima*.

Tu je potvrdio princip dogovaranja, koji su prakticirali Poslanik, s.a.v.s., i vođe nakon njega.

El-Buhari navodi: “Poslanik, s.a.v.s., se na dan Bitke na Uhudu konsultirao sa svojim ashabima da li da ostane u Medini ili da izađe. Oni su smatrali da treba izaći, a on da ne treba. Kada je obukao svoju ratnu opremu i odlučio se da izađe, oni su mu rekli da ostane. Tada on nije prihvatio njihovo mišljenje i rekao je: “Nijedan vjerovjesnik ne treba da skida svoju ratnu opremu nakon što je obuče, sve dok Allah ne odredi svoj sud.” Poslanik, s.a.v.s., se konsultirao s Alijom i Usamom, r.a., i u vezi s potvorom koju su neki iznijeli o Aiši, r.a. On ih je poslušao, a onda je objavljen ajet koji je razotkrio smutljivce. Poslanik, s.a.v.s., se nije sukobio s njima, već je postupio onako kako mu je Allah naredio.

Nakon Poslanika, s.a.v.s., vođe su se konsultirali s učenjacima o onome što je dozvoljeno, kako bi uradili ono što je najbolje. Ukoliko bi u Kur'anu i sunnetu našli jasne upute o nekom pitanju, ne bi rješenje tražili nigdje drugo. Tako je činio i Poslanik, s.a.v.s. i oni su ga u tome slijedili.

---

1 Ibn Tejmije, *Minhadžus-sunne en-nebevije*, 8/58.

Ebu Bekr, r.a., je smatrao da se treba boriti protiv onih koji odbijaju davati zekat, a Omer, r.a., mu reče: “Kako da se boriš protiv njih, a Poslanik, s.a.v.s., je rekao: ‘Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne posvjedoče da nema boga osim Allaha, pa ko posvjedoči zaštićeni su njegova imovina i život, osim s razlogom, a račun će polagati samo Allahu!’” Na to mu Ebu Bekr, r.a., odgovori: “Tako mi Allaha, borit ću se protiv onih koji razdvajaju ono što je Poslanik, s.a.v.s., sastavio.”

Nakon toga ga je slijedio Omer, r.a., a Ebu Bekr, r.a., se nije osvrtao na mišljenje drugih; prema onima koji su razdvajali namaz i zekat i koji su htjeli promijeniti vjeru i njene propise imao je o tome Poslanikovu, s.a.v.s., presudu.²

Poslanik, s.a.v.s., prihvatao je mišljenje ako ako neko bez upita iznese mišljenje pa time potrefi cilj, mišljenje onog koji je na njega ukazao se prihvata i primjenjuje. Mnogi primjeri iz Poslanikovog, s.a.v.s., života govore u prilog tome, a najljepši je primjer onaj iz Bitke na Bedru, kada je Poslanik, s.a.v.s., poslušao El-Habbaba b. el-Munzira, r.a. Naime, Allah je poslao kišu koja se spustila na Poslanika s.a.v.s. i muslimane i učvrstila im zemlju (pijesak) pod nogama. Voda je zatekla i Kurejšije, koji nisu mogli napredovati. Poslanik, s.a.v.s., je s muslimanima krenuo govoreći im: “Idite uz Allahov blagoslov, jer mi je Allah obećao jednu od dvije skupine, a ja kao da gledam pogibiju pojedinaca.” Poslanik, s.a.v.s., je došao do najbližeg izvora na Bedru i tu se ulogorio. Potom je došao El-Habbab b. el-Munzir, r.a., do Poslanika, s.a.v.s., upitavši: “Allahov Poslaniče, je li ovo mjesto koje ti je odredio Allah – a mi nemamo izbora, ni da se pomaknemo naprijed niti nazad – ili je to samo jedna opcija, ratna strategija i varka?” Poslanik, s.a.v.s.,

2 El-Buhari, *Sahih, Kitabul-i'tisam*, 96.

mu odgovori: “Ovo je samo jedna opcija, ratna strategija i varka.” Habbab, r.a., nakon toga reče: “Allahov Poslaniče, ovo nije dobro mjesto da se ulogorimo. Idemo do bunara koji je najbliži Kurejšijama, oko jednog bunara iskopat ćemo kanal, a ostale bunare zatrpajmo, tako ćemo mi imati vodu, a oni neće.”

Poslanik, s.a.v.s., mu reče: “Iznio si dobro mišljenje.” Potom je naredio da se tako uradi. Već su do ponoći uradili onako kako je El-Habbab rekao, zauzevši lokacije na kojima je bila voda.¹

Ovo kazivanje oslikava suštinu Poslanikovog, s.a.v.s., odnosa prema dijalogu, jer je Poslanik, s.a.v.s., uvažio Habbabov prijedlog. Također, ovdje se očituje i Habbabov odnos prema Objavi – upitao je da li je tako naređeno Objavom, o čemu nema rasprave, ili je to stvar mišljenja, koje se može prihvatiti ili odbaciti. Nakon što je Habbab čuo da je to samo mišljenje, on je onda uljudno i sasvim otvoreno iznio svoju strategiju.

Kada je Poslanik, s.a.v.s., uvidio valjanost njegovg mišljenja, prihvatio ga je promijenivši svoj stav.

Na taj je način iskazano uvažavanje prema Habbabu, r.a., a njegova oštroumnost došla je do izražaja.

---

1 Ibn Hišam, 2/366 (El-Albani u djelu *Tahridžu fikhis-sire* od Gazalije, na stranici 240, smatra da je lanac prenosilaca hadisa slab, jer nije poznato da su se Ibn Ishak i ljudi iz plemena Beni Sulme sreli.); El-Hakim, 3/26–27.

ISLAM

SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

DRUGO POGLAVLJE

EKONOMSKI SISTEM U ISLAMU

Pojam islamske ekonomije i njeni izvori

Doktrinarni temelji islamske ekonomije, ciljevi i karakteristike

Osnove islamske ekonomije i investiranja

Kamata

Monopol

POJAM ISLAMSKJE EKONOMIJE I NJENI IZVORI

1. Definicija ekonomije (*el-iktisad*) u leksičkim okvirima

Osnova riječi je *kasad-KSD*, u značenju “namjeravati”. Ova riječ ima i druga značenja: ispravan put, pravda, lahkoća, blizina ili bliskost, umjerenost, aspekt itd.¹

Riječ *el-iktisad* (ekonomija) bliska je značenju *el-kasd* (namjera), a znači još i “umjerenost” i “racionalnost”.

Ovo bi ukratko bilo suštinsko značenje riječi ekonomija. O tome Allah u Kur'anu kaže: *I oni koji, kad udjeljuju, ne rasipaju i ne škrtare, već se u tome drže sredine.* (El-Furkan, 67);

Ne drži ruku svoju stisnutu, a ni posve otvorenu – da ne bi prijekor zaslužio i bez ičega ostao. (El-Isra, 29);

I jedite i pijte, samo ne pretjerujte; On ne voli one koji pretjeruju. (El-E'raf, 31)

Ovo je značenje koje su učenjaci koristili u definiranju izraza *el-iktisad*, želeći balansirati između rasipništva i škrtarenja.²

2. Definicija ekonomskog sistema u islamu

Vjerovatno najpogodnija definicija ekonomskog sistema u islamu glasi: “Skupina propisa i legislativnih politika na kojima počivaju materijalna sredstva kojima čovjek raspolaže.”³

---

1 *Lisanul-Arab*, 3/353–355.

2 *Lisanul-Arab*, 3/354; dr. Abdulaziz el-Merzuki i drugi, *En-Nizamul-iktisadi fil-islam*, str. 12.

3 *En-Nizamul-iktisadi fil-islam*, str. 13.

Pod propisima se podrazumijevaju zakonske odredbe koje je propisao zakonodavac. Legislativne politike su postupci koje čini naredbodavac, odnosno odredbe koje je propisala država kako bi organizirala stanje društva i njihove djelatnosti. Ove legislativne politike ne mogu biti u suprotnosti s propisima ustanovljenim svetim tekstovima (Kur'ana i suneta).

Pod materijalnim sredstvima misli se na sredstva od kojih postoji dozvoljena korist i koja imaju materijalnu vrijednost među ljudima.

Pod raspolaganjem ovim sredstvima misli se na njihovo ulaganje, kupovinu i slične finansijske djelatnosti.⁴

3. Izvori islamske ekonomije

Ekonomski sistem u islamu crpi propise iz izvora islamske vjere:

- Kur'ana;
- sunneta;
- konsenzusa islamskih učenjaka o određenom vjerskom propisu;⁵
- kijasa, a on predstavlja pripajanje novonastalog slučaja normi precedenta zbog zajedničkog razloga.⁶ Primjer kijasa je upotreba novčanica koje cirkulišu među ljudima, kao što su dinari, rijali, dolari, u odnosu na platno sredstvo koje je bilo rašireno u vrijeme Poslanika, s.a.v.s., a to je zlatni dinar i srebreni dirhem, jer je namjera ista – prosperitet;
- preventivna zabrana, pod čime se podrazumijeva onemogućavanje dozvoljenih sredstava koja mogu dovesti do štete;⁷

4 Ibid., str. 13–14.

5 Ibn Kudame, *Revdatun-nazir*, 1/411; dr. Abdurrahman Jakub, *Tejsirul-vusul ila ilmil-usul*, str. 200.

6 *Revdatun-nazir*, 2/227.

7 Ibn en-Nedždžar, *Šerhul-kevkebil-munir*, 4/434; *Tejsirul-vusul*, str. 221.

- običaja, što podrazumijeva sve ono što je poznato ljudima i što su prakticirali, tako da je postalo rašireno u njihovim životima.¹

Ako je običaj raširen među narodom, a ne kosi se sa šerijatskom odredbom, onda je prihvatljiv, osim ako se dva ugovarača ne slože drugačije.

Primjer prakticiranja običaja u okvirima ekonomskog sistema jeste izdržavanje supruge i djece od strane muža kada se visina alimentacije određuje na osnovu poznatog i uobičajenog. Uzvišeni Allah kaže: *Majke neka doje djecu svoju pune dvije godine onima koji žele da dojenje potpuno bude. Otac djeteta ih je dužan, prema svojoj mogućnosti, hraniti i odijevati. Niko neka se ne zadužuje iznad mogućnosti svojih: majka ne smije trpjeti štetu zbog djeteta svoga, a ni otac zbog svoga djeteta. I nasljednik je dužan sve to. A ako njih dvoje na lijep način i sporazumno odluče dijete odbiti, to nije grijeh. A ako zaželite da djeci svojoj dojlje nađete – pa, nije grijeh kada od srca ono što ste naumili dadete. Allaha se bojte i znajte da Allah dobro vidi ono što radite.* (El-Bekare, 233)²

---

1 *Tejsirul-vusul*, str. 212.

2 *En-Nizamul-iktisadi fil-islam*, str. 18–23, dr. Mahmud el-Hatib, *En-Nizamul-mali vel-iktisadi fil-islam*, str. 30–31.

DOKTRINARNI TEMELJI ISLAMSKJE EKONOMIJE, CILJEVI I KARAKTERISTIKE

1. Doktrinarni temelji islamske ekonomije

Svaki ekonomski sistem ima svoje temelje i idejna pravila u koja vjeruje i iz kojih počinje graditi svoju ekonomsku politiku i ustrojstvo. Kapitalistički i socijalistički sistemi su proizašli iz jednog doktrinarnog temelja, a to je materijalizam, ili robovanje novcu. Islamski ekonomski sistem razlikuje se od njih u jednom aspektu: on je idejne temelje uspostavio na značajnijem i važnijem pravilu, koje je osnova cjelokupnog života, a to je vjerovanje, odnosno iman. Vjerovanje predstavlja glavni princip i osnovni stub svakog segmenta islamske ekonomije, koja je sastavni dio vjerske doktrine, a njena je važnost u tome što štiti vjerovanje i produbljuje njegovu ukorijenjenost, obasipajući svjetlo imana i uspostavljajući praktične forme koje o njoj govore, realizirajući njene ciljeve u realnom životu.

Stoga, nalazimo da Uzvišeni Allah šalje poruku u Kur'anu onima koji vjeruju i pridržavaju se šerijatskih propisa, između ostalog i propisa o ekonomskom poslovanju.

Uzvišeni Allah kaže: *O vjernici, bojte se Allaha i od ostatka kamate odustanite, ako ste pravi vjernici.* (El-Bekare, 278)

Allah se obratio vjernicima, posebno bogobožnim, zahtijevajući da ostave kamatu ako su istinski vjernici.

U posljednjem ajetu na ovoj stranici Uzvišeni je ponovio naredbu o bogobožnosti, opominjući kaznom koja će ih zadesiti na ahiretu: *I bojte se Dana kada ćete se svi Allahu vratiti, kada će se svakome ono što je zaslužio isplatiti – nikome krivo neće učinjeno biti.* (El-Bekare, 281)

Dakle, predanost u osnovi znači posvetiti se vjerovanju - imanu i vjeri.

Kada se pridržava ovih naredbi i zabrana, musliman daje zekat, sadaku, izbjegava kamatu i varanje itd. On to čini jer je tako Uzvišeni Allah naredio, shvatajući da će ove odredbe, prije ili kasnije, biti za njegovo dobro.

Povezanost islamske ekonomije s dogmatskim uvjerenjem manifestira se u direktnoj povezanosti s imanskim šartima, a posebno vjerovanjem u Allaha, ahiret i vjerovanjem da sve što se desi, dobro i loše, dolazi od Allaha.¹ Musliman vjeruje da Allah zna sve i vjeruje da je ovaj svijet uvertira u ahiret, na kojem će biti nagrađen ili kažnjen za sve što je radio. Također, vjeruje da će steći onoliko koliko mu je Allah propisao.

Shodno tome, on se drži dozvoljenih razloga (za sticanje imetka) i trudeći se da stekne neophodna životna sredstva, zadovoljan sa svim što mu je Allah propisao, nenametljivo i strpljivo podnoseći nedaću i štetu koja ga je zadesila nakon što je uradio ono što je bilo potrebno.

2. Ciljevi islamske ekonomije

Islamska ekonomija nastoji realizirati nekoliko ciljeva, koje ćemo sažeti u nekoliko stavki.

Postizanje zadovoljavajućeg životnog standarda

Islam svojim ekonomskim ustrojstvom teži da osigura odgovarajući životni standard svakom čovjeku. Zato je propisao neke ibadete, poput zekata, koji pomažu u tome i doprinose poboljšanju životnog standarda onih koji nisu u mogućnosti da sami sebe izdržavaju.

---

¹ *En-Nizamul-iktisadi fil-islam*, str. 28–29.

Islamska historija obiluje primjerima koji potvrđuju da je islamska država izdržavala siromašne, da je vodila brigu o njima, čak i o nemuslimanima. Omer, radijallahu anhu, je govorio: “Kada im udjeljujete, onda im dajite dovoljno.”²

Zekat nije jedino sredstvo za osiguravanje granice dostatnosti u okvirima islamske ekonomije; neophodno je da se i država uključi u tržište rada, kako bi osigurala priliku za posao i zaradu nezaposlenima, utvrđujući fer zaradu koja je dostatna za život te usmjeravajući ekonomske resurse u skladu sa stvarnim potrebama društva. Sve su ovo sredstva koja doprinose postizanju primjerenog standarda u islamskoj ekonomiji.³

Optimalno ulaganje i pokretanje svih ekonomskih resursa

Optimalno pokretanje ekonomskih resursa glavni je cilj islamskog ekonomskog sistema. Pokretanje ovih resursa u okvirima islamske ekonomije realizira se na nekoliko načina:

- pokretanje ekonomskih resursa u proizvodnji halal i zdrave hrane, posebno proizvoda neophodnih za život, izbjegavajući proizvodnju zabranjene i štetne robe i usluga;
- briga za proizvodnju neophodnih dobara koja doprinose zaštiti vjerskih ciljeva;
- izbjegavanje proizvodnje robe i usluga koje zahtijevaju pretjerano ulaganje.⁴

---

2 Ebu Ubejd, *Kitabul-emval*, str. 502.

3 *En-Nizamul-iktisadi fil-islam*, str. 74–75.

4 *En-Nizamul-iktisadi fil-islam*, str. 76.

***Smanjivanje ogromnog jaza u raspodjeli
prirodnog bogatstva i prihoda***

Islam odbacuje veliki disparitet u raspodjeli prihoda i bogatstva. Takva je raspodjela nepravična, zato što će neke kategorije steći veću dobit u odnosu na druge, a to nanosi štetu ogromnoj većini stanovništva, posebno onima koji nisu u stanju zadovoljiti osnovne životne potrebe. Shodno tome, ne priznaje se tajkunstvo ili ovladavanje male skupine nad resursima društva, kao što se dešava u vještačkim ekonomskim sistemima. Također se ne podržava teško siromaštvo ili uskraćivanje nekome sredstava za život. Tome se islamski ekonomski sistem odupire i ne prihvata – nije socijalna nepravda, ili zanemarivanje prava siromašnih i slabih ili nagomilavanje bogatstava cilj islamske ekonomije koji se želi postići kapitalom ili pravljenje podjela u islamu, naprotiv njegov cilj je suprotan tome.

Ublažavanje dispariteta i jaza te približavanje siromašnog i bogatog sloja ljudi, zabranjujući akumuliranje prekomjernog bogatstva – koje dovodi do nejednakosti i tiranije, koja narušava etičke principe – jedan je od ciljeva islama u oblasti ekonomije: *Da ne bi prelazilo iz ruku u ruke bogataša vaših.* (El-Hašr, 7)

Dakle, namjera je da se izbjegnu i spriječe akumuliranje materijalnih sredstava, monopol, kamata, kocka, mito, prevara te svaki drugi vid eksploatacije i sebičnosti u kojem će siromašni biti žrtve.

Osim toga, islam naređuje davanje zekata i obavezne izdatke, potičući na zavještanje, davanje u vakufe, dobrovoljnu sadaku, tako da će se na koncu izvršiti pravična raspodjela prihoda i bogatstva u društvu, vodeći brigu o siromašnim slojevima društva.¹

---

1 Dr. Omer el-Merzuki, *Iktisadatul-ganijj fil-islam*, str. 60; *En-Nizamul-iktisadij fil-islam*, str. 76–77.

Postizanje materijalne i odbrambene moći islamskog društva

Cilj ekonomije u okrilju islama jeste postići dostatnost boreći se protiv siromaštva i neimaštine. Ciljevi ove ekonomije bave se i posebno značajnim ciljem – postizanjem materijalne i odbrambene snage islamskog ummeta kako bi se obezbijedila njegova sigurnost i zaštita, a eventualni neprijatelj ustuknuo pred njim i njegovom snagom. Uzvišeni Allah kaže: *I protiv njih pripremite koliko god možete snage i konja za boj, da biste time zaplašili Allahove i vaše neprijatelje, i druge osim njih – vi ih ne poznajete, Allah ih zna. Sve što na Allahovom putu potrošite naknađeno će vam biti, neće vam se nepravda učiniti.* (El-Enfal, 60)²

3. Karakteristike islamske ekonomije

Odlike islamske ekonomije drugačije su od odlika drugih ekonomskih sistema. U nastavku navodimo najvažnije.

Islamska ekonomija zasniva se na pravu dvostrukog vlasništva: javno dobro (vlasništvo), kao što je društveno vlasništvo, državno vlasništvo i državna kasa namijenjena muslimanima, te privatno vlasništvo i odnos prema materijalnom dobru.

Ekonomska aktivnost u islamu počiva na temeljima ograničene ekonomske slobode.

Islamska ekonomija zasniva se općenito na solidarnosti između pripadnika islamskog ummeta. Islamska ekonomija dio je islamskog vjerzakona, odnosno islamskog sistema.

Ekonomska aktivnost u islamu ima karakter pobožnosti.

Ekonomska aktivnost u islamu ima uzvišen cilj jer povezuje ahiret i ovaj svijet.

---

² En-Nizamul-iktisadij fil-islam, str. 77–88.

Kontrola prakticanja ekonomske aktivnosti u islamu smatra se, prije svega, samokontrolom.

Islamska ekonomija ne zagovara apsolutnu neimaštinu niti apsolutno izobilje, sve se odvija u granicama racionalnog.

Islamska ekonomija balansira između koristi pojedinca i društvene koristi.¹

---

¹ *En-Nizamul-malijj vel-iktisadij fil-islam*, str. 58.

OSNOVE ISLAMSKE EKONOMIJE I INVESTIRANJA

Islamska ekonomija počiva na nekoliko temelja

Prvi temelj – Kapital i ekonomsko vlasništvo

Kapital i vlasništvo istaknute su značajke po kojima se neki ekonomski sistem razlikuje od drugih sistema. Oni predstavljaju okosnicu ekonomske aktivnosti u svakom društvu. Islam je utvrdio pravo na individualno vlasništvo u svim njegovim oblicima i nije ga ograničio. To znači da nije ograničio raspolaganje vlasništvom, načinima njegovog uvećavanja niti slobodu korištenja. Islam vodi računa o ljudskom porivu posjedovanja i privatnog vlasništva.

Uzvišeni Allah kaže: *Ljudima se čini da je lijepo samo ono za čim žude: žene, sinovi, gomile zlata i srebra, divni konji, stoka i usjevi. To su blagodati u životu na ovome svijetu; a najljepše mjesto povratka je u Allaha.* (Alu Imran, 14)

Božiji Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Čovjek stari, a s njim dvoje ne stari, ostaje mlado: ljubav prema imetku i dugom životu.”²

Zato je islam potvrdio individualno vlasništvo i pravo raspolaganja njime, ali u okvirima vjerozakona, vodeći brigu o interesima i udovoljavajući nagonima koje je Allah darovao.

Dakle, islamski ekonomski sistem proturječi kapitalističkom sistemu, koji privatno vlasništvo smatra osnovom a sve mimo toga izuzećem od ove osnove.

---

2 Muslim, 1736 i 1739.

On proturječi i socijalističkom ekonomskom sistemu, u kojem je javno vlasništvo osnova i ne priznaje privatno vlasništvo, osim u užem smislu.¹

Drugi temelj: Ograničena ekonomska sloboda

Čovjeku je data sloboda u stjecanju i uživanju u lijepim stvarima, izvršavajući sve vidove ekonomskih aktivnosti u halal granicama i okvirima islamskih moralnih vrijednosti.

Islam je ograničio ekonomsku slobodu tako da ova ograničenja imaju pozitivne efekte, kako na pojedince tako i na društvo. Mogu se sažeti u sljedećem:

Da je ekonomska aktivnost kojom se bave pojedinci zakonita i korisna, kako za njih tako i za njihove zajednice. Zabrana proizvodnje i konzumiranja robe i svih usluga koje su nečasne i štetne po čovjeka, shodno riječima Uzvišenog: *Koji će im lijepa jela dozvoliti, a ružna im zabraniti.* (El-E'raf, 157)

Inače, sloboda proizvodnje i raspolaganja, odnosno konzumiranja mora se odvijati u dozvoljenim, halal granicama. Što se tiče zabranjene robe i nečasnih i štetnih usluga, to je u islamu zabranjeno, poput alkohola, opijata i sl. Zabranjeno je stjecanje imetka nedozvoljenim sredstvima, kao što je kamata, ili putem obmane, prevarom u svim njenim oblicima, mitom i falsificiranjem.²

Treći temelj: Socijalna ili društvena solidarnost

Pod tim se misli na to da društvo pruži podršku pojedincima i skupinama unutar njega, na način da interes pojedinca ne bude

---

1 *En-Nizamul-malijj vel-iktisadij fil-islam*, str. 46–48; *En-Nizamul-iktisadij fil-islam*, str. 81–82.

2 *En-Nizamul-malijj vel-iktisadij fil-islam*, str. 51.

iznad interesa zajednice, kao što je u kapitalističkom sistemu, niti da se raspline interes pojedinca unutar interesa zajednice, kako je to u socijalizmu.

Dakle, neophodno je da pojedinac zadrži svoje kreativnosti i odlike, dok će društvo sačuvati svoju konstrukciju i prevlast, tako da svaka jedinka živi u okrilju zajednice koja će biti solidarna, a tako će i zajednica biti konvergirana u interesima pojedinaca, otklanjajući od njih svaki vid štete.

Ovo je potvrdio i Kur'an: *Ova vaša vjera – jedina je prava vjera, a Ja sam Gospodar vaš, pa Me se pričuvajte!* (El-Mu'minun, 52)

Također, u prilog tome govore i mnogi hadisi, naprimjer: "Vjernik je vjerniku poput zidova zgrade, jedan drugog podupiru" i isprepleo je prste;³

"Niko od vas neće biti vjernik dok ne bude želio svome bratu (muslimanu) ono što želi sebi."⁴

---

3 El-Buhari, 476, Muslim, 2585

4 El-Buhari, 13; Muslim, 45.

KAMATA

1. Definicija kamate

Definicija u lingvističkim okvirima

Izraz *er-riba*, u značenju “kamata”, infinitiv je od glagola *reba-gerbu* (znači višak, povećavanje, rast).¹

Definicija kamate u šerijatskim okvirima

To je uvećanje odnosno odgađanje u slučaju nekih (posebnih) vrsta robe, što je šerijat zabranio.²

2. Vrste kamate

Kamata se dijeli u dvije kategorije: dugovnu i kupoprodajnu.

Dugovna – odgođena kamata (ribā nesie)

Ona ima svoje oblike:

- Povećanje duga u zamjenu za odloženo vraćanje

Primjer toga je da dužnik traži od zajmodavca da se produži rok vraćanja, a zajmodavac to prihvati pod uvjetom da se uveća iznos duga.

Ovo je džahilijetska, odnosno predislamska kamata; prije islama prakticirao se ovakav vid poslovanja – kada bi nekome došao dužnik i zatražio da se odgodi vraćanje duga, zajmodavac bi mu rekao: “Ili

---

1 *Lisanul-Arab*, 14/304.

2 *El-Hidžavi, El-Ikna'u*, 2/245.

ćeš vratiti dug, ili da se uveća iznos ovog duga u zamjenu za odgodu vraćanja.”

- Uvjetovano uvećanje

Pod tim se podrazumijeva da zajmodavac odredi dužniku rok za povrat duga i ugovorom uvjetuje vraćanje većeg iznosa ako se dug ne vrati u naznačenom roku.

Kupoprodajna kamata

Pod tim se misli na razmjenu robe iste vrste uz razliku, bez obzira na to da li se radi o trenutnoj prodaji ili o prodaji uz odgodu plaćanja. To je jedan od vidova kamate, o kojem je govorio i Poslanik, s.a.v.s. Ubade b. Samit, r.a., kaže da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Onaj ko prodaje zlato za zlato, srebro za srebro, pšenicu za pšenicu, ječam za ječam, hurme za hurme i so za so, jednako za jednako, isto za isto, i neka bude iz ruke u ruku. A kada prodaje različite vrste, neka prodaje kako želi ako je iz ruke u ruku.”³

Navedenim stvarima putem analogije dodaju se i stvari koje imaju zajednički razlog zabrane kamate. Primjer za to je da neko trenutno prodaje pedeset grama zlata za sedamdeset grama zlata ili da trenutno prodaje pedeset rijala za sedamdeset rijala.⁴

3. Razlog za kamatu

Božiji Poslanik, s.a.v.s., je u hadisu od Ubade, r.a., spomenuo šest vrsta kamatne robe, a takav propis putem analogije imaju sve stvari koje imaju zajednički razlog zabrane kamate kod šest spomenutih stvari. Prva i druga vrsta su zlato i srebro. Povod za kamatu na zlato

---

3 Muslim, 2971.

4 *En-Nizamul-iktisadij fil-islam*, str. 106–107.

i srebro je vrijednost, jer se njima određivala cijena stvarima, tako da sve ono čime se određuje cijena ima isti status po pitanju kamate poput novca i on je također podložan kamati jer po svojoj strukturi ima vrijednost analogno zlatu i srebru.

Ostale četiri vrste koje su navedene u hadisu imaju zajednički razlog zabrane kamate a prema ispravnijem mišljenju to je svojstvo ishrane u kombinaciji sa količinom ili težinom. Također, hrana koja se mjeri po količini ili težini smatra se kamatnom vrstom (podložna je kamati) analogno četverema vrstama (pšenica, ječam, hurme, so) koje su spomenute u ovom hadisu.

4. Norme koje određuju poslovanje kamatnom robom

Bavljenje kamatnom robom odvija se u dva slučaja:

Prodaja kamatne robe za istu

Kao što je prodaja zlata za zlato. U tom slučaju, da bi transakcija bila dozvoljena, neophodno je ispuniti dva uvjeta da bi se izbjegla kamata:

- istovjetan iznos između dvije kupoprodajne robe;
- momentalna isplata na mjestu sklapanja ugovora, a dokaz za to je navedeni hadis: “Jednako za jednako, isto za isto, i neka bude iz ruke u ruku.”

Prodaja kamatne robe za drugu kamatnu robu

Na primjer prodaja pšenice za hurme. U tom slučaju razmjena robe uvjetovana je momentalnom preuzimanjem robe na mjestu ugovora i može se vršiti uvećanje jedne robe u odnosu na drugu. Dokaz za to je navedeni hadis: “A kada prodaje različite vrste neka prodaje kako želi ako je iz ruke u ruku.”

5. Dokazi o zabrani kamate

Kamata u islamu je zabranjena i ubraja se u velike grijehе, a dokazi za to su Kur'an, sunnet i konsenzus islamskih učenjaka. Dokaz iz Kur'ana su sljedeći ajeti: *Oni koji se kamatom bave dići će se kao što će se dići onaj koga je dodirom šejtan izbezumio, zato što su govorili: "Kamata je isto što i trgovina." A Allah je dozvolio trgovinu, a zabranio kamatu. Onome do koga dopre pouka Gospodara njegova – pa se okani, njegovo je ono što je prije stekao, njegov slučaj će Allah rješavati; a oni koji to opet učine – bit će stanovnici Džehennema, u njemu će vječno ostati. Allah uništava kamatu, a unapređuje milosrđa. Allah ne voli nijednog nevjernika, grešnika.* (El-Bekare, 275–276);

O vjernici, bojte se Allaha i od ostatka kamate odustanite, ako ste pravi vjernici. (El-Bekare, 278)

Dokaz iz Poslanikovog, s.a.v.s., sunneta je predaja od Džabira, r.a.: "Allahov Poslanik, s.a.v.s., prokleo je onoga ko uzima kamatu, onoga ko daje kamatu, onoga ko zapisuje kamatu i onu dvojicu koja to svjedoče, rekavši: 'Oni su jednaki.'"¹

Potom predaja koju prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, koji kaže: "Čuo sam Ebu Kasima (Poslanika, s.a.v.s.,) kako kaže: 'Izbjegavajte (klonite se) sedam pogubnih djela.' Neki upitaše: 'Allahov Poslaniče, koja su to djela?', a on odgovorio: 'širk, sibir, bespravno ubistvo, jedenje kamate, jedenje imetka siročeta, bježanje s bojnog polja i potvora čestitih vjernica.'"²

Što se tiče konsenzusa islamskih učenjaka, svi muslimani su saglasni da je kamata zabranjena.³

---

1 Muslim, 2971.

2 El-Buhari, 2615; Muslim, 2995.

3 Ibn Kudame, *El-Muganni*, 6/52.

6. Mudrost u zabrani kamate

Mnogobrojne mudrosti mogu se izvući iz zabrane kamate, a sažet ćemo ih u nekoliko stavki:

Izbjegavanje i odbacivanje nepravde i bespravnog jedenja imetka drugih ljudi

Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže: *Ako ne učinite, eto vam onda, neka znate – rata od Allaha i Poslanika Njegova! A ako se pokajete, ostat će vam glavnice imetaka vaših, nećete nikoga oštetiti, niti ćete oštećeni biti.* (El-Bekare, 279)

Kamata vodi u lijenost i besposličarenje

Čovjek po prirodi teži ka stjecanju materijalnih dobara na lakak i udoban način, a kamata je najsnažniji faktor koji vodi u lijenost, tromost, besposličarenje itd.

Nema sumnje da su ovakvi postupci u islamskom vjerezakonu pokudni jer islam potiče na rad, marljivost i stjecanje sredstava za život. Božiji poslanici bili su vrlo privrženi poslu i poticali su na njega. Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio je pastir i bavio se trgovinom, što znači da je sredstva za život osiguravao svojim rukama.

Kamata potiče na gramzivost i uništava vrijedne moralne odlike

Kamatar iskorištava potrebe pojedinaca tako što određuje dug na način koji dužnika dovodi u situaciju da dugovanja ne može vratiti. Na taj način zatvara vrata koja vode ka dobročinstvu i potpomaganju, odnosno čestitosti i bogobožnosti, uskrativši dozvoljen način zaduživanja. Takva situacija odvodi ga u pohlepe i škrtarenja, koje je zabranjeno. Dakle, kamata uništava sve faktore koji vode u sigurnost i potpomaganje.

Kamata je uzrok zločina i krivičnih djela, a materijalna sredstva usmjerava u pogubno investiranje

Primjer je zajmoprimac (dužnik) koji će poteškoću ogromnih dugovanja pokušati riješiti brzim načinom izmirenja. A pošto šejtan kola čovjekovim venama, kako je govorio Poslanik, s.a.v.s., dužnik će materijalna sredstva pokušati dobiti na bilo koji način.

Posegnut će za krađom, koja je destabilizirajući faktor u društvu, jer remeti način života ljudi i stvara materijalnu i svaku drugu nesigurnost. Ili će posegnuti za nedozvoljenim sredstvima kao što je droga i svi vidovi opijata, zajedno s alkoholom, a koja dovode do nereda u društvu.

Zato je šerijat zabranio kamatu, opominjući i prijeteći svakome ko s njom bude radio.

Kamata ostavlja kobne fizičke i psihičke tragove

Kamatar robuje materijalnim stvarima i nastoji ih steći ne vodeći brigu o tome da li je to zabranjeno i da li prekoračuje granice.

Neki ljekari smatraju da ekonomska nestabilnost koja stvara pohlepu koja nema moguće uzroke također uzrokuje mnoge zdravstvene probleme, prije svega kardiovaskularne bolesti, koje se manifestiraju kroz konstantno visok krvni pritisak, bol u grudima, stvaranje tromba, moždano krvarenje ili dovode do iznenadne smrti.

Ovo je primijećeno tokom gubitnog poslovanja u firmama ili berzama.

Prim. dr. Abdulaziz b. Ismail, internista iz Egipta, u svojoj knjizi "Islam i medicina" navodi da je kamata uzrok kardiovaskularnih oboljenja.

Kamata dakle dovodi do kraha međuljudskih odnosa, bratstva, prijateljstva i solidarnosti. Njene pogubne posljedice po društvene zajednice su mnogobrojne.¹

---

¹ Dr. Omer el-Eškar, *Er-Riba ve eseruhu alel-mudžteme'il-insanijj*, str. 1010.

MONOPOL

1. Značenje izraza monopol

Riječ *el-ihdikar*, u značenju “monopol”, u terminologiji šerijatskih pravnikâ označava zadržavanje prehrambenih i sličnih proizvoda, koji su neophodni ljudima, s namjerom da se podigne cijena.

Monopol u pozitivnoj ekonomiji odnosi se na kontrolu ponude i potražnje, s ciljem postizanja maksimalne zarade upravljajući robom na nehuman način.²

2. Nedostaci monopola

Nedostaci monopola mogu se sažeti u sljedećim stavkama:

- podizanje cijene robe i usluga;
- upravljanje, na bilo koji način, cijenama prirodnih resursa i proizvedenim materijalnim dobrima;
- zadržavanje tehničkih aspekata proizvoda zbog nepostojanja pravedne konkurencije;
- ograničavanje proizvodnje i, u mnogim slučajevima, smanjenje količine proizvoda;
- nezadovoljavanje potreba pojedinaca na odgovarajući način;
- rad na ponižavanju narodnih masa uspostavljajući kontrolu i vlast na različite načine.

---

² *En-Nizamul-iktisadij fil-islam*, str. 103.

Neki monopolisti, s ciljem da realiziraju svoje monopolističke ciljeve, pribjegavaju i uništavanju proizvodnje u namjeri da zadrže odgovarajuću cijenu, ili pak skladište robu, uprkos tome što plaćaju ogromne svote za njeno skladištenje, kako bi uspostavili kontrolu nad narodnim masama u doba koje se naziva globalizacijom.

Monopol može biti i u kupovini, kada monopolisti rade na održavanju niskih cijena prirodnih resursa koje proizvode zemlje u razvoju.

3. Pravna kvalifikacija monopola

Mnogi Poslanikovi, s.a.v.s., hadisi nedvosmisleno zabranjuju monopol. U jednom od njih Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Samo grešnik gomila robu (drži monopol).” U drugoj predaji se kaže: “Ko bude držao monopol taj je grešnik.”¹

Eš-Ševkani o ovim hadisima kaže: “Nema sumnje da hadisi u potpunosti zabranjuju monopol. Vrlo jasno je naznačeno da svaki monopolist čini grijeh što je savim dovoljno za zabranu monopola, jer je *hati'* - grešnik i prestupnik.”²

4. Dozvoljeni monopol

Ono što čovjek čuva kao hranu za sebe i svoju porodicu, osim u slučajevima krize, kada ljudi pretjeruju sa skladištenjem potrebnih proizvoda, što dovodi do toga da se to smatra monopolom.

Ono što se skladišti kako bi se u skorije vrijeme iskoristilo, jer je proizvodnja tog proizvoda vjerovatno sezonska, a korištenje i potražnja za proizvodom odvija se tokom cijele godine. Primjer toga su žitarice, hurme itd.

---

1 Muslim, 1605.

2 Eš-Ševkani, *Nejlul-evtar*, 5/221.

Sve što ulazi u državne rezerve u slučaju hitnih potreba, kao što je zaštita proizvođača i potrošača, te strateške rezerve, u što spadaju goriva, žitarice i sl.³

---

3 *Fikhus-sunne*, 3/267; *En-Nizamul-malij vel-iktisadij fi-l-islam*, str. 105.

TREĆE POGLAVLJE

DRUŠTVENI SISTEM U ISLAMU

Pojam društvenog povezivanja i društvenog života u islamu

Važnost komšijskih odnosa u islamu

Rodbinske veze

Odlikovanost čovjeka u odnosu na druga stvorenja, kriterij pravde i odlikovanosti u islamu

Temelji morala i njegova uloga u izgradnji društva

Prijateljstvo, druženje i odnos muslimana prema drugima

POJAM DRUŠTVENOG POVEZIVANJA I DRUŠTVENOG ŽIVOTA U ISLAMU

1. Pojam društvenog povezivanja

Prije nego što se upustimo u detaljniju analizu društvenog sistema u islamu, obradit ćemo određene termine koji se koriste u okviru ove tematike, kao što su: društvo, grupa, zajednica (ummet).

Značenje riječi el-idžtima'

Pojam *el-idžtima'* deriviran je iz osnove glagola *džeme'a*, a znači "sakupiti", "sabrati", "sjediniti", "spojiti" itd.

Pojam *el-medžmu'u* znači "okupljen", "sabran". *Tedžemme'al-kavmu* znači da se svijet okupio sa svih strana, kako smatra Ibn Menzur.¹ U tom smislu značenje se može proširiti na "početak izgradnje društvenih zajednica".²

Značenje sintagme "ljudsko društvo / zajednica"

Ljudska zajednica je izraz za skupinu ljudi, odnosno zajednicu formiranu od jedinki.³

To je skupina velikog broja pojedinaca povezanih sociološkim vezama i zajedničkim interesima u okviru sistema koji reguliraju ponašanje i vlast koja ih reguliše.⁴

---

1 *Lisanul-Arab*, 8/53.

2 Dr. Hasan Ebu Gudde i drugi, *El-Islam ve binaul-mudžteme*, str. 13.

3 Muhammed b. Ašur, *Usulul-nizamul-idžtimai fil-islam*, str. 39.

4 *El-Islam ve binaul-mudžtemea*, str. 13.

Značenje sintagme “islamsko društvo”

Islamsko društvo ne razlikuje se u mnogome od ostalih zajednica osim u nekim odlikama i svojstvima o kojima će biti riječi. Na osnovu ovoga islamsko društvo je skupina muslimana koji obitavaju na svojoj zemlji, koju povezuje vjera islam, čije se djelatnosti odvijaju shodno islamskim vjerezakonima i propisima, o čijim poslovima vode računa njihovi vladari.⁵

Značenje riječi “skupina”

To je grupa ljudi koju povezuje jedna ili više spona, kao što su rodbinske veze ili rasa. Shodno tome skupina se smatra sastavnim dijelom društva.⁶

Definicija ummeta

Riječ ummet odnosi se na više kategorija, naprimjer: određeni period, skupina ljudi, vjerezakon itd.

U sociološkim okvirima ova se riječ odnosi na svaku skupinu koju povezuje jedna vjera ili jedan period ili jedno mjesto, bez obzira na naciju i boju kože, ili njihovo uvjerenje i mjesto življenja na Zemlji.⁷

Definicija islamskog ummeta

Islamski ummet u okvirima šerijatskih tekstova odnosi se na skupine ljudi koji su povezani islamskom dogmatikom. Dokaz za to je kur’anski ajet: *Ova vaša vjera – jedina je prava vjera, a Ja sam Gospodar vaš, pa Me se pričuvajte!* (El-Mu’minun, 52)

---

5 Ibid., str. 13–14.

6 Ibid., str. 13.

7 *El-Kulijatu II-kefva*, str. 176–181.

Kada generalno razmišlja o prilikama u drugim državama, svaki analitičar shvata da ih je nemoguće okarakterizirati kao jedan ummet i jednu naciju. Uprkos tome, susrećemo se s terminom “evropski narodi”. Isti slučaj je s afričkim državama, koje se, shodno određenim vezama, nazivaju afričkim nacijama. Ipak, termin “islamski narodi” se ne čuje, već je to “muslimanski narod”, iako postoje jezičke, nacionalne i geografske razlike među njima.

Islamski ummet formiran je od nekoliko zajednica, ali je primjetna kompatibilnost između islamskih zajednica, koje povezuje jedno ishodište, a to je islam.¹

2. Društveni život u islamu

Nebeski zakoni ustrojeni su kako bi osnažili duše, osvjetlili obzorja i otvorili puteve mudrosti i pronicljivosti. Nema sumnje da je u tome uloga islama najočitija i najjasnija. Islam je najdragocjenija religija, on je posljednja vjera, sveobuhvatna, savršena, i nije nikakvo čudo što nije izostavila ništa, ni veliko ni malo iz dogmatskih i etičkih načela, tretirajući odgoj, moral, vjerske propise, sociološka i politička pitanja, posvetivši im detaljna obrazloženja.

Ovdje nas zanima sociološki aspekt, koji je najsvjetliji primjer islama, jer je uveliko doprinio odgoju duša. Uspostavio je načela, a uz pomoć njega umovi su percipirali činjenice koje su do tada bile pod plaštom neznanja.

Nakon što se islam upotpunio i integrirao, provodeći reforme na svim poljima, znanje je umjesto neznanja preuzelo primat, tiranska ćudljivost zamijenjena je svetom nebeskom brigom, a umjesto gubitka uslijedio je uspjeh i prosperitet.

---

1 *El-Islam ve binaul-mudžtemea*, str. 14.

Islam se nije zadovoljio samo time da odgoji duše ispravnim vjerovanjem, i propisivanjem vjerskih dužnosti koje potvrđuju sponu roba sa svojim Gospodarem već je opskrbio duše etičkim kodeksima, postavljajući, na najbolji način, društvene temelje, imajući u vidu da čovjek nije stvoren izolirano od drugih ljudi, već da je stvoren da bude dio zajednice koja će raditi na poboljšanju života, vodeći računa o sreći i poštivajući prava najbližih, određujući troškove života i nasljedstvo u okviru čvrstih propisa, težeći da ih putem dobročinstva i lijepog morala učini sretnim. Zanimao se i za bračni život, nastojeći njegovu intimu učiniti iskrenom, a život zadovoljnim. Također, islam je ukazao na važnost komšijskih odnosa i pobrinuo za sve ono što sprečava društveni sistem od urušavanja.²

Shodno navedenom, islamski poziv se u potpunosti razlikovao od poziva drugih religija prije njega. On je ustrojen kao opća vjera, kako bi ga ljudi bili spremni prihvatiti. Njegova temeljna, a naročito sporedna, naučavanja su se proširila. Znanje je zahtijevalo praksu, a dogmatsko učenje i vjerozakon su se ispreplitali i postali neodvojivi. Na taj način ummetu je ustrojen društveni sistem koji je obuhvatao njihov cjelokupni život, koji će upotpuniti vjerski način življenja s intencijom da se ljudi ujedine i međusobno povežu. Nakon što je islam upotpunio ove karakteristike, bilo je jasno da je to vjera koju je Allah namijenio svim ljudima, a sve ono što je proizašlo od drugih vjera bilo je samo uvertira i postepeni uspon ka trijumfu.

Uzvišeni Allah kaže: *Jedina prava vjera kod Allaha je islam.* (Alu Imran, 19);

A tebi objavljujemo Knjigu, samu istinu, da potvrdi knjige prije nje objavljene i da nad njima bdi. (El-Maide, 48)

---

2 Muhammed el-Hadar, *Ed-Da've ilel-islam*, str. 9, 48, 88, 89 i 192–193.

Dakle, vrlo je jasno da islam teži ka reformi čovječanstva u svim segmentima njegovog života. Ta reforma počinje od pojedinaca, a potom prelazi na skupinu (društvo) sastavljenu od tih pojedinaca. Društvena reforma spada, u suštini, u najuzvišenije ciljeve islama. Uzvišeni Allah kaže: *I ne pravite nered na Zemlji, kad je na njoj red uspostavljen.* (El-E'raf, 56)¹

Uvaženi učenjak Muhammed Ašur kaže: "Čudesno kako je Allah pružio podršku ovoj vjeri i olakšao razloge njenog pojavljivanja, podijelivši vremenski raspon njenog pojavljivanja u dvije faze: fazu boravka Poslanika, s.a.v.s., u njegovoj rodnoj Meki i period nakon preseljenja Poslanika, s.a.v.s., u Medinu.

Dva cilja islamskog zakonodavstva bila su raspodijeljena prema ova dva navedena perioda. Cilj prvog perioda bio je uglavnom popravljavanje i odgoj pojedinca, dok je drugi period težio ka izgradnji i odgoju zajednice. Taj drugi period, koji datira nakon Hidžre, nastupio je u vrijeme kada je već imao spremnu zajednicu za reforme. Muslimanska zajednica je u to vrijeme bila formirana od prvih muslimana, onih koji su živjeli s Poslanikom, s.a.v.s., u Meki, odnosno od oko pedeset osoba, potom muslimana koji su izbjegli u Etiopiju, oko osamdeset osoba, zatim muslimana iz plemena Evs i Hazredž, koji su živjeli u Medini, a bilo ih je oko četiri hiljade.

Ovaj broj ljudi bio je dostatan za širenje reformi koje je donosio islam, a nakon toga i usađivanje njegovih uzvišenih vrijednosti u ljudske duše, te na kraju pozivom poglavara da prihvate islam. Islam je u to vrijeme bio sposoban da žurno krene u provođenje svoje društvene reforme, da učvrsti njene temelje i u potpunosti izgradi njenu konstrukciju."²

1 Muhammed et-Tahir Ašur, *Usulun-nizam el-idžtimai fil-islam*, str. 11–12.

2 *Usulun-nizam el-idžtimai fil-islam*, str. 97.

U nastavku će biti pojašnjeno i zanimanje islama za društvenu zajednicu, posebno kada bude riječi o islamskim sociološkim vezama i etičkim principima koji su udarili društvene temelje.

VAŽNOST KOMŠIJSKIH ODNOSA U ISLAMU

1. Pojam susjedstva

Definicija pojma el-džar

- Izraz *el-džar* u leksičkim okvirima

Ibn Menzur kaže da je riječ *el-dživar* u smislu *el-mudžavere*, što znači komšiluk ili susjedstvo, dok riječ *el-džar* označava nekoga u blizini, odnosno komšiju ili susjeda. Glagol *džavere* koristi se za nekoga ko živi u blizini, pa se tako kaže: *Džaverer-redžule mudžavereten, dživaren* ili *džuvaren*, mada je *dživaren* pravilnije.

Komšija (*el-džar*) ti je onaj koji živi u tvom komšiluku. Množina riječi je *edžvar, džire, džiran*. Oblicima ovih pojmova slični su samo pojmovi *ka'un, akva'un, ki'anun* i *ki'atun* (udolina, zaravan, kotlina).¹

- Definicija izraza *el-džar* (komšija) u terminologiji

Komšija je onaj koji stanuje u tvojoj blizini, bez obzira na to je li musliman ili nije, je li velikodušan ili razvratan, iskreni prijatelj ili neprijatelj, dobar ili zao, koristan ili štetan, blizak rod ili stranac, pristupačan ili čudan.

Njegova važnost varira, shodno bliskosti, rodbinskim vezama, vjeri i bogobožnosti. Prema njemu se odnosi na osnovu njegovog statusa i prava koja zaslužuje.²

---

1 *Lisanul-Arab*, 4/135 i 4/153.

2 *Lisanul-Arab*, 4/153–54; Ibn Hadžer el-Askelani, *Fethul-bari*, 10/455–461.

Granice komšiluka

Učenjaci se razilaze oko granice kojima se omeđuje komšiluk. Mišljenja su sljedeća:

Komšiluk obuhvata četrdeset kuća sa svake strane. To mišljenje zagovara Aiša, radijallahu anha, potom Ez-Zuhri i El-Evzai. Neki misle da komšiluk obuhvata deset kuća sa svake strane. Komšiluk je ono dokle se može čuti glas, smatra Alija, radijallahu anhu. Komšija je onaj koji je odmah u susjedstvu. Komšije su svi oni koji dijele jednu džamiju. Najprihvatljivije mišljenje da se te granice određuju običajnim pravom, tj. ono što se u običaju smatra komšijom to je komšija.³

Sveobuhvatno značenje komšiluka

Nema sumnje da se komšiluk vezuje za mjesto stanovanja. To je najjasnija slika komšijskih veza.

Ipak, komšijski odnosi u islamu ne odnose se samo na komšiluk kao odrednicu mjesta stanovanja, već je smisao općenitiji. Komšiluk ili susjedstvo odnosi se i na trgovačku radnju, tržnicu, poljoprivredno gazdinstvo, kancelariju, školsku klupu.

Komšija je i onaj ko je saputnik, jer je on u susjedstvu sa svojim saputnikom prostorno i tjelesno i na svakog od njih odnose se prava komšijskih odnosa.

Supruga je također blizak susjed (džaretun). O tome se u Kur'anu kaže: *A roditeljima dobročinstvo činite, i rođacima, i siročadi, i siromasima, i komšijama, bližnjim, i komšijama daljnjim, i drugovima, i putnicima, i onima koji su u vašem posjedu.* (En-Nisa, 36)

3 Ibn Redžeb el-Hanbeli, *Džamiul-ulum vel-hikem*, 1/437; Ibn Hadžer, *Fethul-bari*, 10/455, 461.

Izraz *džar* odnosi se i na susjedstvo među državama, odnosno kraljevinama i svaka od njih ima prava koja joj pripadaju kao susjednoj državi.

Također se za nekoga ko potraži utočište kaže da je *džar*, kao i za onoga koji pruža zaštitu.

2. Preporuke islama prema komšiji

Islam je preporučio najbolji odnos prema komšiji, i njegov status digao na viši nivo. Svetost komšije je zagantovana u islamu i njegova prava su mnogobrojna, a mnoga od njih nisu poznata u okviru etičkih kodeksa i ljudskih zakona, jer ti zakoni zanemaruju komšijska prava i podrugljivo se odnose prema njihovoj nepovredivosti. Često se dešava da je najlakše povrijediti komšijsko pravo, najmanje su posljedice i najčešće se pruža prilika.

Značaj koji ima pravo komšije u islamu Allah uporedio je s izvršavanjem vjerskih dužnosti, vjerovanjem u jednog Boga, činjenjem dobročinstva roditeljima, jetimima i bližnjima.

Govoreći o deset nepovredivih prava Uzvišeni u Kur'anu kaže: *I Allahu se klanjajte i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte! A roditeljima dobročinstvo činite, i rođacima, i siročadi, i siromasima, i komšijama bližnjim, i komšijama daljnjim, i drugovima, i putnicima, i onima koji su u vašem posjedu. Allah, zaista, ne voli one koji se ohole i hvališu.* (En-Nisa, 36)

U ajetu se navodi sintagma "i komšijama bližnjim", dakle onima s kojima si u bliskom odnosu. Neki kažu da se time misli na komšiju muslimana, a drugi smatraju da se misli na supružnika.

Sintagmom "i komšijama daljnjim" misli se na komšiju čija je kuća odvojena od tvoje. Neki smatraju da je to osoba s kojom nisi u

bliskom srodstvu, drugi smatraju da je to supružnik, a postoji i stav da se ovdje misli na nemuslimana.¹

Što se tiče Poslanikovog, s.a.v.s., sunneta postoje hadisi koji su detaljno obrazložili komšijska prava. U njima se ukazuje na neophodnost njihovog održavanja, da se vodi briga o komšijskim odnosima, čuva nepovredivo pravo komšije da se čuva njegova čast i ugled, prikrivaju sramote, nadomještaju nedostaci, vodi računa o svetosti tih odnosa i ne dozvoli da se pravo komšije na bilo koji način povrijedi.

Najjasnije obrazloženje ove teme daje hadis koji prenose Aiša, radijallahu anha, i Ibn Omer, radijallahu anhu, da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Džebrail mi je toliko puta preporučivao lijep odnos prema komšiji da sam pomislio kako će komšija nasljeđivati komšiju!”²

Ovo je sveobuhvatni smisao, jer je preporučuje lijep odnos prema komšiji, što znači odbacivanje loših i činjenje dobrih djela.

Zato je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Pomislio sam da će komšija nasljeđivati komšiju.” Ovo ujedno pokazuje da preporuke koje se odnose na komšiju pokazuju vrlo bitan segment; da se vodi briga o komšijskim pravima.³

3. Prava komšije u islamu

Detaljnijim obrazloženjem jasno se očituje da su komšijska prava mnogobrojna, ali se u biti mogu svesti na četiri temeljna:

1 *Tefsirul-Begavi mealimut-tenzil*, 2/310, 211; Ibn el-Dževzi, *Zadul-mesir*, 2/78–81; *Dažmiul-ulum vel-hikem*, 1/437, 438, Eš-Ševkani, *Fethul-kadir*, 4/464–465.

2 Buhari, 6014; Muslim, 2624.

3 Muhammed el-Hadar Husejn, *El-Hidaje el-islamijje*, str. 78.

Nenanošenje štete

Već je bilo riječi o tome da komšija ima značajno mjesto i da su njegova prava nepovrediva.

Shodno tome govori se o ukoru i osudi svakog ko povrijedi i naruši pravo svog komšije. Nanošenje zla i štete bez ikakvog razloga je zabranjeno, samim tim se i nanošenje štete komšiji strogo zabranjuje. Ebu Šurejh, r.a., prenosi hadis od Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: “Tako mi Allaha, nije vjernik, tako mi Allaha, nije vjernik, tako mi Allaha, nije vjernik!” Neko upita: “Ko to, Allahov Poslaniče?”, a on odgovori: “Onaj čiji komšija nije siguran od njegova zla!”¹

U Muslimovom Sahihu navodi se predaja od Ebu Hurejre, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Neće ući u Džennet onaj čiji komšija nije siguran od njegovog zla.”²

U Buharijevoj i Muslimovoj zbirci navodi se hadis: “Onaj koji bude vjerovao u Allaha i ahiret neka ne nanosi zlo svome komšiji.”³

Pružanje zaštite komšiji

Preporuka koja se odnosi na prava komšije jeste i njegova zaštita. Shodno tome upozorava se da se čast čovjeka pokazuje u trenutku kada spašava svog susjeda i pomaže mu u nedaći koja ga je zadesila, bez obzira na to da li se radi o njegovom ugledu, fizičkom spašavanju ili o imetku.

Činjenje dobročinstva prema komšiji

Kada su u pitanju komšijski odnosi, nije dovoljno da čovjek ne povređuje i ne nanosi zlo komšiji, odnosno da ga spasi tiranstva

---

1 Buhari, 6016.

2 Muslim, 46.

3 Buhari, 6018, i Muslim, 47.

i bestidnog jezika. Neophodno je i da prema komšiji čini sve vrste dobročinstva, što predstavlja i dokaz velikodušnosti, vjerovanja i iskrenosti.

Ebu Hurejre, r.a., prenosi predaju da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka govori dobro ili neka šuti! Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka ukaže čast svome komšiji! Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka počasti svoga gosta!”⁴

U Muslimovoj zbirci hadisa se navodi: “Neka bude dobrostiv prema svom komšiji.”⁵

Vid dobročinstva prema komšiji je i iskazivanje saučešća kada ga zadesi nedaća, čestitanje prilikom radosti i sreće, običi ga ako je bolestan, prilikom susreta mu nazvati selam, susresti se s njim radosna lica, uputiti ga ka onome što će mu koristiti u vjeri, ali i na ovom svijetu i konstantno mu, koliko god je moguće, iskazivati dobročinstvo.

Strpljivost na komšijsko uznemiravanje

Čovjeku je najbolje da se suzdrži od činjenja štete svome komšiji. Čak mu treba pružati zaštitu i braniti ga od zlih ruku i jezika. Odnosno, najbolje za svakog čovjeka je da čini dobročinstvo svome komšiji.

Postoji i četvrta uzvišena karakteristika, a to je da ne obraća pažnju na propuste koji dolaze od komšije, odnosno da mu oprost ako ga je uvrijedio i učinio mu neku nepravdu, a posebno ako se to desilo bez namjere ili ako se komšija pokajao zbog lošeg postupka pa je došao tražeći oprost. Podnositi nepravdu od komšije izbjegavajući da se uradi nešto slično smatra se najuzvišenijim moralnim činom koji su i islamski pravници prepoznali i prakticirali.

4 Buhari, 6018; Muslim, 47.

5 Muslim, 47, 76.

El-Mervezi prenosi od Hasana: “Lijepi komšijski odnosi nisu oni kada se čovjek usteže od nanošenja lošeg djela komšiji, već su lijepi komšijski odnosi strpjeti se nad lošim postupkom.”¹

---

1 El-Adabuš-šerijje, 2/16.

RODBINSKI ODNOSI (SILETUR-RAHIM)

1. Pojam rodbinskih odnosa i način njihovog realiziranja

Pojam rodbinskih odnosa

Ibn Menzur kaže da je izraz *el-vaslu* (spajanje, održavanje, dolazak) antonim pojma *el-hidžran* (napuštanje, prekidanje).²

Također kaže: “Kada neko održava svoje rodbinske veze kaže se: *Vesale fulan rahimehu*. Sadašnje vrijeme tog glagola je *jesilu*, a glagolska imenica *siletun*. A kada između dvije osobe postoji komunikacija i veza kaže se: *Bejnehuma vasle*.” Riječ *et-tevasul* (kontinuitet, održavanje, nastavljanje) antonim je izrazu *et-tesarum* (prekidanje, razdvajanje).³ O održavanju rodbinskih veza (*siletur-rahim*) kaže: “Ibn el-Esir smatra da je to metafora koja označava dobročinstvo prema najbližim srodnicima, biti blag prema njima, iskazivati im humanost, voditi računa o njihovom stanju, čak i kada su udaljeni i razdvojeni, a prekidanje rodbinskih veza suprotno je od svega što je navedeno.”⁴

Kako se održavaju rodbinske veze

Rodbinske veze održavaju se na nekoliko načina: posjećivanjem rodbine i raspitivanjem o njihovom stanju, darivanjem poklona i poštovati položaj svakog od njih, udjeljivanjem sadake onima koji su siromašni, biti ljubazan prema bogatima, s poštovanjem se odnositi

2 Ibn Menzur, *Lisanul-Arab*, 11/726.

3 Ibid., 11/727.

4 Ibn Menzur, *Lisanul-Arab*, 11/728; *Et-tekafulul-idžtimaij fiš-šeriatil-islamije*, str. 107.

prema starijima, biti blag prema najmlađima i slabima, brinuti o njima raspitujući se o njihovoj situaciji tokom posjete ili putem pisma i telefonskog razgovora; pozivati ih u goste, lijepo ih dočekati, iskazivati im poštovanje i spojiti (održavati) rodbinsku vezu sa onima koji su je prekinuli. Osim navedenog, neophodno je i radovati se njihovoj sreći i uspjehu, izražavati saučešće ako ih zadesi žalost, moliti se za njih, biti širokogrudan prema njima, popraviti odnose između njih, težiti ka učvršćivanju veza s njima, posjećivati one koji su bolesni i odazivati se njihovom pozivu. Najznačajnija odlika održavanja rodbinskih veza jeste revnosno pozivanje ka ispravnom putu, ukazujući im na obavezu da čine dobra djela, a sprečavajući ih da čine zabranjena.¹

2. Prednost održavanja rodbinskih veza u okviru islamskog zakonodavstva

Islamski vjerezakon objasnio je značaj održavanja rodbinskih veza. Kur'an i sunnet su to jasno manifestirali, kao i islamski učenjaci. Značaj održavanja rodbinskih veza je sljedeći:

Održavanje rodbinskih veza pokazuje stepen vjerovanja u Allaha i Sudnji dan

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, kaže: “Božiji Poslanik, s.a.v.s., je rekao: ‘Ko vjeruje u Allaha i ahiret neka bude plemenit prema gostu. Ko vjeruje u Allaha i ahiret neka održava rodbinske odnose.’”²

Održavanje rodbinskih veza razlog je dugovječnosti i lakšeg stjecanja opskrbe

Enes b. Malik, r.a., kaže da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Ko želi da mu se poveća opskrba i da dugo živi neka održava rodbinske veze.”³

1 Muhammed el-Hamed, *Katiatur-rahim*, str. 16.

2 Buhari, 6138.

3 Buhari, 5986; Muslim, 2557.

Što se tiče dugovječnosti i povećanja opskrbe, islamski učenjaci su iznijeli dva stava:

Kada je riječ o dugovječnosti, misli se na to da Allah blagoslovi čovjekov život, podari mu fizičku snagu, mudrost i prosvjetljenje, tako da je njegov život ispunjen korisnim djelima. Drugi stav jeste da se pod produžetkom života misli na stvarno produženje, tako Allah onome koji održava rodbinske veze produži život i uveća mu opskrbu. Nije nikakvo čudo da su zdravlje, zdrava okolina, zdrava prehrana i bavljenje stvarima koje jačaju tijelo i srce uzrok dugovječnosti. Isto tako, Uzvišeni je učinio da održavanje rodbinskih veza bude jedan od razloga dugovječnosti.

Razlozi koji doprinose da se dešavaju omiljene stvari na ovom svijetu su: senzibilne stvari u okviru percepcije čula, percepcije uma i božanske stvari koje je propisao Onaj koji je moćan, kao i sva dešavanja na svijetu koja su podložna Njegovoj volji.⁴

Održavanje rodbinskih veza donosi naklonost

Uzvišenog prema osobi koja ih održava

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Uzvišeni Allah je stvorio stvorenja, a kad je završio, ustala je rodbinska veza i rekla: ‘Ustala sam tražeći od Tebe zaštitu od kidanja rodbinskih veza.’ Uzvišeni Allah joj reče: ‘Hoćeš li biti zadovoljna ako budem čuvao i pazio onoga ko tebe bude čuvao i pazio, a da odbacim onoga ko tebe ne pazi i ne održava?’ Ona odgovori: ‘Da, Gospodaru moj, bit ću zadovoljna.’”⁵

4 Ibn Sa’di, *Behdžetu kulubil-ebrar*, str. 74–75; *Medžmu’u el-fetava*, 8/540; *Tefsilul-akvalis-sabika fi šerhin-Nevevi li Sahihi Muslim*, 16/4; Ibn Hadžer, *Fethul-bari*, 10/430; Sujuti, *Ifadetul-haber binassihi fi zijadetil-umri ve naksihi*; Ševkani, *Tenbihul-efadil ala ma verede fi zijadetil-umri ve naksihi mined-delaili*, str. 32. (Pogledati kako je Ibn Sa’di tumačio ajet: “Allah je dokidao šta je htio, a ostavljao šta je htio; u Njega je Glavna knjiga.” /Er-Ra’d, 39/); Muhammed el-Hauvli, *El-Edebun-nebevijj*, str. 115.

5 Buhari, 5987; Muslim, 2554.

Održavanje rodbinskih veza uveliko doprinosi ulasku u Džennet

Ebu Ejub el-Ensari, r.a., prenosi da se neki čovjek obratio Poslaniku , s.a.v.s., riječima: “Božiji Poslaniče, ukaži mi na djela koja će me uvesti u Džennet, a udaljiti me od Vatre”. Poslanik, s.a.v.s., mu odgovori: “Vjeruj u Allaha i nemoj Mu nikoga pridruživat, obavljaj namaz, daji zekat i održavaj rodbinske veze.”¹

Održavanje rodbinskih veza dokaz je pokornosti Allahu

Ono predstavlja i pokoravanje Allahovoj naredbi. Allah u Kur'anu kaže: *I oni koji poštuju ono što je Allah naredio da se poštuje i Gospodara svoga se boje i obračuna mučnog plaše.* (Er-Ra'd, 21)

Održavanje rodbinskih veza ukazuje na ljepotu Islama

Islam je vjera povezivanja, dobročinstva i milosti. On naređuje da se održavaju odnosi, a zabranjuje da se oni prekidaju. Upravo ovaj stav doprinosi tome da su zajednice muslimana međusobno povezane, jedinstvene i humane, nasuprot nekim ovozemaljskim uređenjima koji ovaj segment ne afirmiraju iskreno niti mu daju poseban značaj.

Održavanje rodbinskih veza u skladu je s vjerzakonom svih nebeskih religija.

Sve nebeske religije naredile su održavanje rodbinskih veza, upozoravajući da se one ne prekidaju, što upućuje na značaj i važnost rodbinskih odnosa.

---

1 Buhari, 1396; Muslim, 13.

ODLIKOVANOST ČOVJEKA U ODNOSU NA DRUGA STVORENJA, KRITERIJ PRAVDE I ODLIKOVANOSTI U ISLAMU

1. Odlikovanost čovjeka u islamu

Islam je odlikovao čovjeka i dao mu dostojanstvo na način na koji to nije uradio nijedan sistem ovog svijeta. Kur'an i sunnet jasno govore o tome. Sasvim je dovoljno navesti kur'anski ajet: *Mi smo sinove Ademove, doista, odlikovali; dali smo im da kopnom i morem putuju, i opskrbili ih ukusnim jelima, i dali im velike prednosti nad mnogima koje smo stvorili.* (El-Isra, 70)

Ovo je znak velikodušnosti i dobročinstva Uzvišenog, koji su bezgranični.

On je odlikovao čovjeka na sve moguće načine: podario mu je znanje, moć rasuđivanja, racio, lijep oblik, poslao poslanike, svete knjige i potčinio je ljudima sve što se nalazi na Zemlji.²Tumačeći navedeni ajet Muhammed et-Tahir b. Ašur kaže: "Pojam *beni Ademe* podrazumijeva cijelu ljudsku vrstu i sve odrednice koje su u ovom ajetu navedene odnose se na vrstu kao takvu, a takav je slučaj i s odrednicama koje se tiču različitih zajednica ljudskog društva. U ajetu se navodi pet odlika koje su dodijeljene čovjeku: data mu je počast (odlikovanost, dostojanstvo), potčinjena su mu sva prijevozna sredstva na kopnu, zatim i ona na moru, opskrbljen je lijepom i ugodnom hranom i data mu je prednost u odnosu na mnoga druga stvorenja."³

2 Kasimijev tefsir *Mehasinut-te'vil*, 10/250–251; *Tefsirus-Sa'di*, str. 463.

3 *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, 15/164.

Potom je autor obrazložio ovaj stav na veličanstven način: “Što se tiče dara odlikovanosti, odnosno počasti koja je ukazana čovjeku, to je specifičnost koju je Allah na poseban način ukazao čovjeku u odnosu na ostala stvorenja.

Odlikovanost (tekrim) i počast prema čovjeku očituje se u tome da je čovjek odlikovan i počastvovan, a ne ponižen i omalovažen, bez obzira na to radi li se o liku u kojem je stvoren, pokretima i hodu ili boji kože.

Jer, nijednom drugom živom biću i životinji nije poznata čistoća, ne zna za odjeću, za raskoš trpeze i počivališta, nije joj poznat lijep način konzumiranja hrane i pića niti činjenje djela koja će biti korisna, a odbacivanje svega onoga što šteti. Nije joj poznat nagon prema lijepim stvarima, koje bi se mogle obilato činiti, niti su joj poznate ružne i loše stvari, koje se trebaju prikriti i odbaciti, a kamoli obrazovanje i zanimanje te napredak u svim segmentima civilizacijskog življenja.

Ibn Abbas, r.a., je ovo ukazivanje počasti čovjeku opisao navodeći primjer da čovjek jede prstima, želeći na taj način izbjeći otkidanje hrane ustima; čovjek svoju hranu podiže rukom do usta. On se ne povija kako bi pio vodu, već je do usta podiže svojom rukom. Kašika i čaša kojima se prinose hrana i piće jasno oslikavaju ogromnu privilegiju čovjeka, koji proces konzumiranja obavlja vlastitom rukom. *Haml* - nošenje, prenos, prijevoz, transport, koje je spomenuto u ajetu, pod njime se misli na ukraćavanje i penjanje na prijevozno sredstvo, tako da putnik putuje prijevoznim sredstvom i osnovno značenje riječi *haml* se koristi za kopnena prijevozna sredstva, što znači da su čovjeku prijevozna sredstva na kopnu potčinjena, a usto je poučen kako da ih koristi.”¹

---

1 Ibid., 15/165.

Autor dalje kaže: “Što se tiče *hamla* - prenošenja, nošenja, prijevoza morem, pod time se misli na putovanje lađom, i za ovo se koristi u prenesenom značenju od njenog osnovnog značenja putovanja kopnenim prijevoznim sredstvima, ali se ta upotreba proširila i postala poznata. O njemu se u Kur’anu kaže: *Mi smo vas, kada je voda prekrivala sve, u lađi nosili.* (El-Hakka, 11)

U ajetu se navodi da su ljudi nošeni, što ukazuje na to da je Allah podučio ljude kako da koriste lađe, čamce, vesla tako da putuju kao da su nošeni.

Što se tiče opskrbe lijepim i ukusnim jelima, misli se na to da je Allah podučio čovjeka kako da se hrani onom hranom koja mu se dopada i koja je korisna, učinivši da ono što konzumira čovjek bude raznoliko u odnosu na hranu koju konzumira životinja, jer u suštini životinja konzumira samo ono na što se navikla. Inače, životinja koja konzumira najviše vrsta jela najbliža je društvenosti i civilizaciji. Što se tiče toga da je čovjek odlikovan u odnosu na ostala stvorenja, misli se na jasnu prednost čovjeka kao vid dobročinstva jer mu se omogućava da svojom dovitljivošću ovlada svim stvorenjima na Zemlji.

Što se tiče odlikovanosti i prednosti čovjeka, razlika je u tome što je odlikovanost sama po sebi specifična, dok prednost ili privilegiranost upućuje na ukazivanje počasti u odnosu na nekog drugog. Čovjek je odlikovan umom kojim može rješavati životne stvari, otkloniti štetu i stjecati obrazovanje. Dakle, u tome se ogleda odlikovanost.²

2. Kriterij pravde u islamu

Pravda ili pravednost podrazumijeva davanje prava onome kome pripada na način da mu se omogući da to svoje pravo uzme lično ili

---

2 Tefsirt-tahrir vet-tenvir, 15/165–166.

da to pravo uzme njegov zastupnik, kao i da mu se to pravo dodijeli verbalno i praktično. Pravda je sveobuhvatni temelj svih prava i usko je povezana s božanskim zakonima, pronicljivim intelektima. Njome se hvale velike nacije.

Ljepota pravde urezana je u prirodnom instiktu čovjeka svaka osoba se raduje manifestiranju pravde. Svi ljudi, bilo gdje na zemaljskoj kugli, pohvalno govore o pravdi, ukazuju na njenu važnost, zahtijevajući da ona u potpunosti zaživi, bez obzira na to što se razilaze u nekim banalnim stvarima ili u samom načinu prakticiranja.¹

Pravda u islamu zauzima posebno mjesto i ujedno predstavlja osnovu društvenog sistema.

Kur'an i sunnet obiluju zakonodavnim tekstovima koji obrazlažu vrijednost i značaj pravde, pojašnjavajući i njene najmanje segmente i upozoravajući na pojave koje iskaču iz njenog okvira, poput nasilja i kapricioznosti.

Pravda ima svoje uporište u vjerezakonu i predstavlja sveukupan i sveobuhvatan izraz. U nastavku ćemo predstaviti šta islamski vjerezakon kaže o pravdi.

Uzvišeni Allah je izričito naredio prakticiranje pravde

Kur'anski ajeti naređuju njeno prakticiranje: *Allah zahtijeva da se svačije pravo poštuje.* (En-Nahl, 90)

Uzvišeni Allah naredio je da se pravda poštuje, opominjući svakoga ko joj oponira

O vjernici, dužnosti prema Allahu izvršavajte, i pravedno svjedočite! Neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite nikako ne navede da nepravedni budete! Pravedni budite, to je najbliže čestitosti, i bojte se Allaha, jer Allah dobro zna ono što činite! (El-Maide, 8)

¹ Tefsirt-tahrir vet-tenvir, 14/254; Usulun-nizam el-idžtimaijj fil-islam, str. 174.

Dakle, neka vas neprijateljstvo prema ljudima ne navede da budete nepravedni i da izbjegavate koristiti elemente pravde.²

Raznovrsni načini prakticiranja pravde

Naređivanje pravde obuhvata pravednost riječima, zatim pravednost prilikom suđenja u sporovima između ljudi, pravednost kada im se žele nametnuti obaveze i zaduženja, postaviti zakoni, izdati fetva i svjedočiti u sporovima između ljudi.

Uzvišeni Allah kaže: *O vjernici, budite uvijek pravedni, svjedočite Allaha radi.* (En-Nisa, 135)

Upozorenje na nemaran odnos prema uspostavljanju pravde

Dakle, za to ne smije biti motiv sažaljenje, blagost, lični hirovi ili rodbinska veza. Kaže Uzvišeni: *O vjernici, budite uvijek pravedni, svjedočite Allaha radi, pa i na svoju štetu ili na štetu roditelja i rođaka, bio on bogat ili siromašan, ta Allahovo je da se brine o njima! Zato ne slijedite strasti – kako ne biste bili nepravedni. A ako budete krivo svjedočili ili svjedočenje izbjegavali – pa, Allah zaista zna ono što radite.* (En-Nisa, 135)

Nema sumnje da su pravda i pravednost moralan čin, koji čovjeka potiče da ih primijeni, ako je u mogućnosti, kod sebe i kod drugih ljudi.

Šerijat je pojasnio propise koji se odnose na činjenje djela

Namjera je da prava dopru do onih kojima pripadaju i da pravda bude zastupljena u svim propisima kako se ne bi ljudima nepravda pomiješala s pravdom.

Uzvišeni kaže: *Mi tebi objavljujemo Knjigu, samu istinu, da ljudima sudiš onako kako ti Allah objavljuje. I ne budi branilac varalicama!* (En-Nisa, 105);

---

2 Usulun-nizam el-idžtimaijj fil-islam, str. 174.

Mi tebi objavljujemo Knjigu kao objašnjenje za sve. (En-Nahl, 89) Također, Allah je pojasnio navedeno Poslaniku, s.a.v.s., riječima: *A tebi objavljujemo Kur'an da bi objasnio ljudima ono što im se objavljuje, i da bi oni razmislili.* (En-Nahl, 44)

Poslanik, s.a.v.s., je izlagao ovu poruku i pojašnjenje tokom svojih hutbi, na poučnim okupljanjima i na mjestima gdje je primao objavu.

Postavljanje sudija u okviru islamskog vjerezakona

Cilj je da se otkrije istina i ukaže na osobu koja je upravu u najsitnijim slučajevima oko kojih postoje neslaganje i sporovi među ljudima. Islamski vjerezakon odredio je uvjete i odlike koje se moraju posjedovati kako bi se obavljala ova značajna dužnost. Neke od odlika su da važnost vjerezakona bude duboko usađena kod sudije, da se čuva svega što dovodi do skretanja i odstupanja od toga, savršeno razumijevanje suštine problema, kako bi u konačnici mišljenje bilo eksplicitno, te hrabrost zbog koje se ne boji ničijeg prigovora. Islamski vjerezakon također je odredio da sudija treba biti uviđavan, častan i uvažavan, kako bi se sve strane povinovale njegovoj presudi. U tom smislu Uzvišeni kaže: *I da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore.* (En-Nisa, 65)

Komponenta pravednosti mora obuhvatiti sve individue društva

Ova odlika nije ograničena samo na lidera koji je zadužen za svoje sljedbenike niti se odnosi samo na sudiju dok donosi presude. Ona obuhvata sve pripadnike zajednice: pravednost roditelja u svojoj kući i u odnosu među djecom, suprugu u kući njenog muža, pravednost sluge prema imetku svog naredbodavca itd. Pravednost je naređena kako u odnosima bližnjih tako i prema daljnjim osobama, s onima koji su saglasni i onima koji oponiraju, kako prema jakim tako i prema slabima. Pravednost se naređuje i u ratu i u miru, prilikom kupoprodaje i u ostalim situacijama.

Detaljnija pojašnjenja navedene teme zahtijevaju opširno obrazlaganje.¹

3. Kriterij odlikovanosti čovjeka i počasti u islamu

Kako smo već naveli, islam je vjera počasti i pravednosti, a dokaz je to što je Allah počastvovao i odlikovao čovjeka u odnosu na mnoga ostala stvorenja.

Šerijat je izričito naredio da se pravda prakticira sa svima i u svakoj situaciji.

Govoreći o kriteriju velikodušnosti i poštovanja vrlo je bitno napomenuti da se poštovanje bazira na pravednosti, omogućavajući svakome pravo koje mu pripada, bez njenog umanjivanja ili pretjerivanja. U islamu ne postoji klasna niti rasna razlika, niko nema prednost po porijeklu, spolu, boji kože ili mjestu iz kojeg dolazi. Ove stvari ne predstavljaju kriterije odlikovanosti, časti i uvažavanja u islamu; kriterij odlikovanosti bazira se na bogobožnosti i pohvalnim odlikama čovjeka. Uzvišeni Allah kaže: *O ljudi, Mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Allaha je onaj koji ga se najviše boji, Allah, uistinu, sve zna i nije Mu skriveno ništa.* (El-Hudžurat, 13)

Nakon što je Allah obznanio porijeklo ljudi, odnosno da su svi stvoreni od jednog čovjeka i žene, Adema i Have, odredio je takvaluk-bogobožnost mjerilom i kriterijem davanja prednosti i počasti, te se u navedenom ajetu kaže: *Najugledniji kod Allaha je onaj koji Ga se najviše boji, Allah, uistinu, sve zna i nije Mu skriveno ništa.* (El-Hudžurat, 13)

Shodno navedenom ajetu, navest ćemo govor Poslanika, s.a.v.s., koji je održao na oprosnom hadžu: "Ljudi! vaš Gospodar je jedan,

¹ Usulun-nizam el-idžtimaijj fil-islam, str. 174–179.

vaš otac je jedan. Nikakve prednosti nema Arap nad nearapom, niti nearap nad Arapom, niti crveni nad crnim, niti crni nad crvenim, osim po bogobožnosti.”¹ Dakle, kriterij odlikovanosti je bogobožnost, pa čovjek koji je bogobožniji i koji primjenjuje bogobožnost u što više njegovih ogranaka, bolji je od onoga koji to manje praktikuje od njega.

Također, ne postoji nikakva prepreka da se ljudi odlikuju u drugim (prema drugim) pohvalnim osobinama, poslije bogobožnosti, koja je na prvom mjestu, u šta se ubraja sve ono što ima uticaja na čišćenje duše, poput lijepog odgoja, čuvenosti u znanju i civiliziranosti, dobre reputacije u društvu i u vrlinama.²

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Ljudi su poput rude. Najbolji u džahilijetu su najbolji u islamu, ako se pouče.”³

Pravi i savršeni vjerozakon nije mogao pozivati u egalitarizam poništavajući time sve razlike, odlike i prava među ljudima, a što ima pozitivnog uticaja na dobro stanje u svijetu.

Da je islamski vjerozakon pozivao ka tome, to bi značilo da poziva ka nečemu nemogućem za ljude, a ljudi bi zapostavili svoje uzvišene sposobnosti. U tome se jasno očituje nered koji propagira da se zapostavi svjetsko uređenje tako da se zanemare plemenite odlike i korisna prava koja zagovaraju uzvišenost i dobrotu. Dakle, jedino mjerilo odlikovanosti i prednosti jednih ljudi nad drugima islam je postavio u bogobožnosti, ne zanemarujući ostale odlike, bez davanja prednosti boji kože, naciji, porijeklu ili dobi. Islam smatra da su svi ljudi u osnovi jednaki u predispozicijama i pogodnosti da zadobiju

---

1 Ahmed, 23536.

2 *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, 16/260–263.

3 Buhari, 3203; Muslim, 2526.

odlike i posebne i opće koristi i to nije posebno rezervirano za jedan period, jednu grupu (pleme), starosnu dob, klasu i kategoriju ljudi.⁴

Stanje prije islama bilo je potpuno drugačije i daleko od onoga što islam naučava. Narodi i plemena razlikovali su se od zakona do zakona i od vjere do vjere. Tako je u zakonima Tivrata (Tore) Benu Israil odlikovan zajedno s potomcima Levija sina Jakobova.

Perzijski i rimski zakoni nisu pružali prava strancima u odnosu na prava koja su imali pripadnici tog porijekla. Kod Arapa u predislamskom periodu onaj ko nije direktni pripadnik plemena nije imao prava kao direktni pripadnik i nisu podizali položaj šticenika.

Međutim, islam je iskorijenio ovu praksu, posmatrajući muslimane kroz njihove vrline i sposobnosti. Dokaz je odgovor koji je Poslanik, s.a.v.s., uputio nekim ljudima koji su kritikovali i omalovažavali zapovjedništvo Usame b. Zejda, r.a., zbog toga što je oslobođeni rob sin oslobođenog roba. (njegovog oca je oslobodio Poslanik, s.a.v.s., i time je i on postao slobodan). Abdullah b. Omer, r.a., prenosi predaju da je Poslanik, s.a.v.s., poslao vojsku u pohod, za čijeg je vođu odredio Usamu b. Zejda, r.a. Ljudi su počeli kritikovati njegovo komandovanje. Onda je Poslanik, s.a.v.s., ustao i obratio im se riječima: “Ako omalovažavate njegovo zapovjedništvo – pa omalovažavali ste i prije zapovjedništvo njegovog oca, a on je, tako mi Allaha, bio dostojan zapovjedništva, bio mi je među najdražim ljudima. A i ovaj (Usama) doista je meni nakon njega jedan od najdražih ljudi.”⁵

Kritike njima dvojici bile su upućene jer su oni oslobođeni robovi, a ne iz reda čistih Arapa. Stoga je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Oni su mi najdraži ljudi.” Poslanik, s.a.v.s., je metaforički ukazao na

4 *Usulun-nizam el-idžtimaijj fil-islam*, str. 138.

5 Buhari, 4469.

njihov stepen odlikovanosti i važnosti koju su oni imali, a naklonost Poslanika, s.a.v.s., stječe se samo ako je osoba dosegla vjersku i duhovnu kompletnost.¹

Također, ljudi su u islamu jednaki kad je u pitanju primjena prava nad njima i ostavrenje prava kod njih, a povijest Poslanika, s.a.v.s., najbolji je primjer za to. Kao primjer se navodi događaj o ženi iz plemena Mahzum koja je optužena za krađu u vrijeme Poslanika, s.a.v.s., a koja je bila iz ugledne porodice. Kada je Poslanik, s.a.v.s., htio da se nad njom izvrši propis, muhadžirima je bilo neprijatno. U Sahihu Buharije i Muslima od Aiše, radijallahu anha, navodi se predaja da je Kurejšije ova žena zabrinula, pa su govorili: “Ko će se obratiti Poslaniku, s.a.v.s., ko se usuđuje, osim Usame, r.a., koji je drag Poslaniku, s.a.v.s.” On se obrati Poslaniku, s.a.v.s., zauzevši se za ovu ženu, a Poslanik, s.a.v.s., mu reče: “Zar posreduješ u pogledu izvršenja Allahovu kazne (sankcije)?” Potom je pozvao ljude da se okupe i održao im govor. Rekao je: “Ljudi, prijašnji narodi su uništeni zbog toga što ne bi sankcionirali onoga ko bi ukrao nešto ako je ugledan, dok bi slabića odmah kaznili kada bi nešto ukrao. Tako mi Allaha, kada bi Fatima, kći Muhammedova, ukrala nešto, Muhammed bi joj odsjekao ruku.”²

---

1 *Usulun-nizam el-idžtimaijj fil-islam*, str. 139.

2 Buhari, 6788; Muslim, 2648.

ETIČKI TEMELJI I NJIHOVA ULOGA U IZGRADNJI DRUŠTVA

Već je bilo riječi o značaju etike i njenoj važnosti u islamu, posebno u prvom dijelu ove knjige. Dakle, tretiranje ove tematike samo je nastavak i upotpunjavanje započetog, da se konstatiraju važnosti i uloga etičkih kodeksa u povezivanju društvenih zajednica i njihova opstojnost. Zato je neophodno imati u vidu islamske naredbe i zabrane te utjecaj na društvene tokove i težnju ka prosperitetu, pojašnjavajući najbitnije značajke etike i osnove na kojima počivaju etički kodeksi.

1. Temelji morala i njegova uloga u izgradnji društva

Gotovo je nemoguće ustrojiti društveni sistem na najbolji način ako značajni etički kodeksi ne dominiraju društvenom zajednicom kao i cjelokupnim postupcima te zajednice, jer je temelj tih uzvišenih moralnih principa odgoj čovjekove duše, navikavanje racija na percipiranje moralnih vrлина kako bi se distancirao od poroka, s jedne strane, a s druge navikavanje uma na moralne vrijednosti, izbjegavajući poroke.

Kada ummet dosegne najuzvišenije moralne principe i kada ovlada društvenim masama, može se smatrati da su ljudi odgojeni. Ono što su percipirali počelo je davati plodove, tada preovladava sigurnost, opće stanje uznapreduje, intimnost postaje uobičajena, a racionalna svijest ljudi usmjerava se ka korisnim djelima. Kao rezultat toga zavladao su razboritost, uspjeh, racionalnost, blagostanje i pravednost.

Kao najuzvišeniji svjetionik islama, etika postaje garant moralnog savršenstva, nastojeći zadržati ljude u granicama morala,

usmjeravajući ih prema primjeni etičkih kodeksa. Razlog je ogroman utjecaj islamske pedagogije, jer pedagogija koja nije vjerska postaje slabašna pred mnogobrojnim tiranskim izazovima, zato što ih nije u stanju obuzdati. Islamska pedagogija ima snagu koja može eliminirati ove hirove. Onaj ko vjeruje da će jednog dana stati pred Onoga koji zna sve tajne i da će za sve odgovarati pred pravednim i mudrim Sudijom nije poput onoga kojeg od zločina može odvratiti samo ukor ili kazna onih do kojih njegov slučaj doprije.

Stoga se moralni odgoj smatra temeljem društvenog sistema u islamu: on priprema članove društva da formiraju zajednicu koja će im biti od koristi.¹ Zar Božiji Poslanik, s.a.v.s., nije najbolji primjer savršenog morala. O njemu Uzvišeni kaže: *Jer ti si, zaista, najljepše čudi.* (El-Kalem, 4)

Zar Aiša, radijallahu anha, nije, kad je upitana o moralu Poslanika, s.a.v.s., rekla: “Njegov moralni kodeks je bio Kur’an.”²

Ove riječi upućuju na to da je Poslanik, s.a.v.s., upijao Kur’an i da je prema njemu radio. Njegovo djelovanje bilo je u skladu s Kur’anom. Izvršavao je sve naredbe iz Kur’ana i klonio se njegovih zabrana, nije narušavao postavljene granice, odgajao se smjernicama iz Kur’ana, tako da je njegovo djelovanje u skladu s Kur’anom postalo moralni kodeks, odnosno neodvojivi dio njegovog karaktera.³ Stoga, kada analiziramo bilo koji kur’anski ajet koji govori o lijepom moralu i korisnim djelima i kada razmislimo o biografiji Božijeg Poslanika, s.a.v.s., uvjeravamo se da se Poslanikov, s.a.v.s., život odvijao potpuno u skladu s kur’anskim sadržajem. Dakle, Kur’an je riznica etičkih principa, odnosno plemenitih odlika, a Poslanik, s.a.v.s., je najbolji primjer manifestiranja tih odlika.

1 *Ihjau ulumid-din*, 3/55-56; *Usulun-nizam el-idžtimaijj fil-islam*, str. 116–119.

2 *Muslim*, 746.

3 *Džamiul-ulumi vel-hikem*, 2/99.

Iz navedenog je jasno da je islam manifest visokog i plemenitog morala, a da su sa bogobojažnošću povezane sve moralne odlike. Stoga je Uzvišeni rekao: *Najugledniji kod Allaha je onaj koji Ga se najviše boji.* (El-Hudžurat, 13)

Ovo je potvrđeno Poslanikovim, s.a.v.s., riječima: “Doista sam poslat da usavršim moral.”⁴

Najznačajniji princip na kojem je islam utemeljio svoj poziv, pozivajući ka uzvišenim moralnim vrijednostima i odgoju, jeste odgoj duše, odnosno unutrašnji odgoj i njegovo oblikovanje, te ustrajnost na uputi i ispravnom putu, a zdrav um svjedoči o ovoj činjenici, njenoj dobroti i koristima. Vjera islam razlikuje se od drugih religija po svojim vjerskim zakonima i ciljevima. Islam je izgradio konstrukciju na osnovama istinskih vrlina, pozivajući da se one prezentiraju kod svih naroda i što je obaveznim učinio pravedno postupanje putem moralnih vrijednosti vladarima, namjesnicima, misionarima i podređenim, svakom je propisao ono što ga se tiče od djela koja se dovode u vezu sa islamom, u odnosima prema muslimanima ili drugim narodima, čak i dobrom postupanju prema životinjama.⁵ Ako bismo proučili islamske zapovijedi i zabrane, vidjeli bismo dalekosežnost islamskog poziva prema pojedincima, narodima i njihovom moralnom usponu. Djelić navedenog obradit ćemo u okviru sljedeće teme.

2. Islamske naredbe i zabrane

Kada se sagledaju naredbe i zabrane u islamu, jasan je opseg velikodušnosti i uzvišenosti u islamu. Islam je vjera sreće i uspjeha. Islam nije izostavio odnos čovjeka prema samom sebi, prema porodici,

4 Ahmed, 8939. El-Albani u djelu *Sahihul-džami* (2349) navodi da je hadis hasen (dobar).

5 *Usulun-nizam el-idžtimaijj fil-islam*, str. 121–123.

prema komšijama ili prema svim ljudima, a da ga nije podučio vrijednostima odgoja i lijepim postupcima kako bi sredio svoj život i upotpunio radost. Nema sumnje da je loš položaj nekih muslimana rezultat njihovih hirova, a ne njihove vjere. Ljepote islamske vjere jasno se očituju sagledavanjem islamskih naredbi i zabrana. Navest ćemo ih u nastavku.

Islamske naredbe

Islam uveliko nalaže da se čine značajne stvari kojima se organizira svakodnevni život i poboljšava kvalitet života. Islam je nepresušno more, to je vjera koja u konačnici ostvaruje sva očekivanja i nade, pružajući svima ono što je neophodno. Ovo su naredbe na koje islam na najprimjereniji način potiče i koje se vrlo lahko akceptiraju. Za svako odstupanje od navedenih okvira slijedi kazna, a onaj ko ih se bude pridržavao bit će nagrađen.

Islam naređuje sljedeće:

- ono čime će se čovjek uzdići i razlikovati od životinja, visoko iznad pokoravanja strastima i hirovima, daleko od veličanja nekog ili nečeg drugog mimo njegovog jedinog Gospodara ili pokoravanja propisima nekog drugog;
- ono zbog čega ćeš se smatrati korisnim članom zajednice, kojem je odbojno slijepo oponašanje nekog drugog ili da bude na teretu drugome;
- da čovjek koristi raciono, ruke i noge za ono za šta su stvoreni, odnosno za djela koja su korisna na ovom svijetu i ahiretu;
- prakticiranje čistog monoteizma i ispravno dogmatsko vjerovanje, jedino koje je prihvatljivo zdravom razumu i jedino sa kojim je srce smireno; jer, ispravno islamsko vjerovanje u stanju

je da te uzvisi tako da srce osjeti ushićenje i da čovjek osjeti slast vjerovanja;

- muslimanima se naređuje da prikrivaju tuđe sramote i izbjegavaju optužbe i sumnjičenja;
- da nastojiš udovoljiti potrebama ljudi i da nastojiš da im olakšaš tugu;
- da prvi nazivaš selam muslimanima i da staneš u odbranu bratu muslimanu kada je odsutan te da ga spriječiš da čini nepravdu;
- da obilaziš bolesne osobe, klanjaš dženazu, posjećuješ mezareve i da se moliš za svoju braću muslimane;
- da budeš pravedan s ljudima i da ne želiš muslimanu ono što ne želiš da se desi tebi;
- da se potrudiš u stjecanju opskrbe, da cijeniš sebe i da spriječiš sramotu i poniženje drugih;
- da budeš blag prema drugim stvorenjima, da budeš ljubazan i da se brineš o drugima, da im koristiš i činiš im uvijek dobro, a otklanjaš od njih sve što je loše;
- dobročinstvo prema roditeljima, da održavaš rodbinske veze, da si velikodušan prema komšiji i human prema životinjama;
- da budeš pouzdan i vjeran prijatelj i da se lijepo ophodiš prema supruzi i djeci;
- stidljivost, blagost, velikodušnost, plemenitost, hrabrost i ustrajnost u istini;
- visok moral, lijepo vladanje, nepokolebljivost i mudro postupanje;

- povjerljivost, pravednost, da se ispunjavaju obećanja, posjeduje lijepo mišljenje i strpljivost te da se poduzme inicijativa u činjenju dobrih djela;
- čestitost, ustrajnost na pravom putu, velikodušnost i nepotkupljivost;
- da čovjek bude zahvalan Allahu, da prema Njemu osjeća ljubav i strahopoštovanje, da Mu upućuje molbe, da ima naklonost prema Njemu i da se oslanja na Njega. Osim navedenih, islam naređuje i mnoge druge lijepe postupke.¹

Islamske zabrane

Najznačajnije ljepote islama ogledaju se u zabranama, koje odvrćaju muslimana od zla i upozoravaju ga na loše posljedice loših postupaka. Djela koja islam zabranjuje su sljedeća:

- nevjerstvo, nepokornost, neposlušnost, slijedenje strasti/hirova;
- oholost, mržnja, umišljenost, zavist, zluradost prema onima koji su stavljeni na kušnju;
- zlokobno razmišljanje, pesimizam, očajavanje, škrtost, oskudijevanje, pretjerivanje i rasipništvo;
- lijenost, nevoljkost, plašljivost, slabost, nezaposlenost, žurbu, neljubaznost, bestidnost, nestrpljivost, srdžbu, lahkomislenost, negodovanje zbog onog što se desilo; inat, krutost srca koja ga sprečava da pomogne onima kojima je nanesena nepravda i koji su u nevolji;
- ogovaranje, dakle spominjanje brata muslimana na način koji on ne želi, prenošenje tračeva kako bi se ubacilo nepovjerenje među ljudima;

---

1 *Ta'rifu 'am bi dinil-islam*, str. 74–75; *Et-Tariku ilel-islam*, str. 41–43.

- previše govoriti bez ikakve koristi, otkrivati tajne, podsmjehivati se ljudima i omalovažavati druge; psovanje, proklinjanje, šikaniranje, ružno i bestidno izražavanje, obraćanje ružnim nadimcima;
- pretjerano raspravljanje, svađa, bestidna i pretjerana šala, koja može dovesti do loših postupaka i uvrede; pretjeran govor koji nema nikakvog smisla;
- izbjegavanje svjedočenja ili njegovo prikrivanje, lažno svjedočenje, klevetanje čestitih žena, vrijeđanje mrtvih i uskraćivanje znanja;
- lahkomislenost, neuljudnost, prigovarivanje zbog date sadake, nezahvalnost prema onome ko ti je učinio uslugu;
- povredu časti i ugleda ljudi, pripisati čovjeka drugom, a ne njegovom biološkom ocu, neprihvatanje savjeta, odbacivanje onoga što je naređeno, a činjenje zabranjenog;
- činjenje nepravde, varanje, obmanjivanje, spletkarenje, neispunjavanje obećanja i činjenje sramotnih djela koja su uzrok nemira i košmara;
- neposlušnost prema roditeljima, kidanje rodbinskih veza, zanemarivanje djece i vrijeđanje komšije;
- špijuniranje, prisluškivanje i praćenje tuđih sramota;
- da muškarac oponaša žene i obratno te otkrivanje suprugovih tajni;
- konzumiranje alkoholnih pića i opijata te kockanje, koje imetak čovjeka dovodi u opasnost; lažno zaklinjanje radi prodaje robe, varanje i zakidanje na vagi i mjerenju te trošenje materijalnih sredstava na zabranjena djela;
- krađa, pljačkanje, vjeriti se na vjeridbu drugoga, kupovati ono što je već drugi kupio;

- varanje partnera u poslovima, korišćenje pozajmljenog predmeta za šta se nema dozvola od vlasnika, kasniti s plaćanjem najma te izbjegavati plaćanje za obavljene posao; prejedanje – koje šteti čovjeku; odbacivanje drugih, međusobna mržnja i netrpeljivost, neprijateljstvo prema drugima i nepričanje s muslimanom više od tri dana;
- udariti nekoga bez zakonske osnove i oružano zastrašivanje drugih;
- činiti blud, homoseksualne radnje, ubijanje stvorenja koje je Allah zabranio ubijati;
- sudiji je zabranjeno da prima poklone od osobe koja nije imala običaj davati mu poklone prije nego što je postao sudija te da prihvata poseban način gostoprimstva;
- uzimati mito, od onoga ko je u pravu ili od onoga ko nije; davanje mita bilo od onoga ko je u pravu ili ne, osim ako taj što je u pravu nije prisiljen na to, ali pod uvjetom da ne bude na štetu drugoga;
- izdati i napustiti nekoga kome je nanescena nepravda ukoliko smo u stanju da mu pomognemo;
- ulaziti u kuće drugih bez dozvole ili viriti i zavirivati u tuđe kuće makar i kroz mali otvor ili slušanje govora s čijim slušanjem nisu zadovoljni oni koji razgovaraju;
- raditi bilo šta čime bi čovjek narušio svoj ugled u zajednici, nanio štetu sebi ili svome intelektu, ili narušio svoju čast i ugled.

Ovo bi bio sažet prikaz islamskih naredbi i zabrana. Detaljniji prikaz ove tematike bi, uz navođenje dokaza, zahtijevao tomove knjiga.¹

1 *Ta'rifun amma bi dinil-islam*, str. 75–79; *Et-Tariku ilel-islam*, str. 43–45.

3. Temeljne moralne vrline i osnove ahlaka

U prethodnom prikazu obrazložene su neke temeljne vrline i osnovne etičkih kodeksa na sažet način. U nastavku ćemo obraditi navedenu tematiku, ali bez opširnog obrazlaganja, predstavljajući osnove navedenih vrlina i etičkih kodeksa, uz napomenu da se oni međusobno prožimaju, objedinjuju i podrazumijevaju. Neophodno je imati u vidu da je islam uzdigao moralne principe i dodijelio im zapaženo mjesto.

Strpljivost

Govor o ovoj vrlini je neiscrpan, ima svoj početak, ali ne i kraj, svejedno da li se radi o vrijednosti sabura, vrstama, značaju i njegovim plodovima.

Obrazlaganje strpljivosti u nastavku više će ličiti na natuknice o tome koje se ponekad zanemaruju. Strpljivost (sabor) se najjednostavnije može definirati kao suzdržavanje duše od svega što voli, odnosno prisiljavanje duše na sve što joj ne godi.

Ovom definicijom se obuhvata srpljivost i ustrajnost u pokornosti Uzvišenom, ustezanje od grijeha, strpljivost nad bolnim odredbama koje je Allah propisao.

U ovo se ubrajaju mnogi primjeri sabura od koji će biti spomenuti samo neki.

Strpljivost je temelj svih vrlina jer navikavanje čovjeka u okviru pohvalnih etičkih kodeksa, kako kaže Ibn Ašur, ne dozvoljava mu da se odaje mnogobrojnim prohtjevima, a kada se suzdržava od tih prohtjeva postaje mu naporno i neophodna je strpljivost, tako da uzvišeni etički kodeksi postaju vrline za svakog ko ih se pridržava.² Moralne vrline

² *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, 16/460.

reflektiraju se u učtivim manirima i pohvalnim postupcima koji se temelje na snažnoj volji, obuzdavanju svog ega, s ciljem da se čovjek ne odaje beskorisnim strastima kojima ne dokučuje vrhunac ili koje uzrokuju manjkavosti. Zato sabur i jeste temelj svih vrlina, jer šta su trud da se bude blag, sticanje znanja, bogobožnost, hrabrost, pravednost, čestitost i plemenitost osim primjeri strpljivosti.

Nakon što promisli, čovjeku je jasno da religioznost i vjerovanje imaju snažno uporište u strpljenju. U tome se također ogleda suprotstavljanje ega strastima i navikama.¹

Strpljivost predstavlja pola imana, dok je sam iman zahvalnost i strpljivost. Kur'an navodi strpljivost, koja je značajna odlika morala i kao takvu je Allah naređuje, veliča je i navodi na više mjesta u Kur'anu. One koji su strpljivi Uzvišeni Allah hvali, obećavajući im obilnu nagradu: *Strpljiv budi! Ali strpljiv ćeš biti samo uz Allahovu pomoć.* (En-Nahl, 127);

Strpljivo podnositi i praštati – tako treba svaki pametan postupiti. (Eš-Šura, 43);

O vjernici, budite strpljivi i izdržljivi, na granicama bdijte i Allaha se bojte, da biste postigli ono što želite! (Alu Imran, 200);

A ti obraduj izdržljive. (El-Bekare, 155)

Poslanik, s.a.v.s., u vjerodostojnoj predaji kaže: “Onome ko se strpi i Allah će pomoći da bude strpljiv; nikome nije dat vredniji i značajniji dar od strpljivosti.”² Ako je čovjek strpljiv i ustrajan u tome, sasvim sigurno će uspjeti u životu, pružit će svojoj zajednici obilnu korist i ostavit će u njoj značajan pečat. Ako se ne posveti strpljenju, klonut će, a njegov utjecaj će biti beznačajan.

1 Ibid., 1/352.

2 Buhari, 1400; Muslim, 1053.

Jasno je da svaki čovjek, sviđalo mu se to ili ne, mora biti strpljiv jer je čovjek izložen raznim bolestima, zatim gubitku imovine, smrti djece i dragih osoba, a u općem smislu izložen je ratovima i njegovim posljedicama u vidu da bude spriječen u mnogim potrebama na koje se navikao mimo rata. Tako ako se zanemari sabur na poteškoćama i sustezanju od navika, biće savladan tim događajima.

Isti je slučaj sa strastima, koje čovjeku postaju uljepšane i koje ga zasljepljuju jer mu se predočavaju na sve načine. Ako ne bude strpljiv i privržen vjerovanju, sunovratit će se u ponor. Jednom riječju, strpljenje je najviša moralna odlika i najvažniji ibadet.

Najznačajnije i najpohvalnije strpljenje jeste ustrajnost u izvršenju Allahovih naredbi i izbjegavanju svega što je zabranio; jer se saburom ostvaruje iskrena poslušnost, ispravnost vjere i zaslužuje se nagrada. Onaj ko nije ustrajan-strpljiv u pokornosti ne može se smatrati dobročiniteljem i bogobožnim.³

Neporočnost (čestitost)

Definirajući ovu odliku El-Džurdžani kaže: “Čestitost predstavlja mjeru snage strasti jer balansira između potpune odanosti njima, kada čovjek pretjeruje u odavanju strastima, i klonulosti, kada je potpuno odsutna. Zato je neporočna i čedna osoba ona koja radi u skladu s vjerskim propisima.”⁴ Ibn Hazm smatra: “Moć i snaga neporočnosti je da spustiš pogled i i sačuvaš svoje tijelo ili njegove dijelove od tijela koja su ti zabranjena, a sve preko toga je razvrat, a pretjerivanje u tome u vidu sustezanja od onoga što je Allah dopustio (poput braka) je slabost i nemoć.”⁵

3 El-Maverdi, *Edebud-dunja ved-din*, str. 1/360.

4 El-Džurdžani, *Et-Ta'rifat*, str 151.

5 Ibn Hazm, *El-Ahlak ves-sire fi mudavatin-nufus*, str. 32.

Iz navedenog je jasno da neporočnost (čestitost) predstavlja temelj etike i osnovu društvenog ustrojstva. Ako bi se u društvu raširila neporočnost ona bi potakla članove tog društva da izbjegavaju ružne postupke, i da budu stidljivi, a stid je okosnica svakog dobra, zatim bi ih spriječila od činjenja razvrata, škrtosti, laži, ogovaranja, klevetanja i ponižavanja.¹

Samopoštovanje

Ono predstavlja značajnu odliku morala. Samopoštovanje znači da se čovjek izdigne iznad onoga zbog čega se ponižava. Nasuprot njoj je niskost, a to je izlaganje ponižavanju.

Samopoštovanje doprinosi tome da čovjek bude cijenjen i poštovan u očima drugih, ono mu, sasvim sigurno, čuva ugled i posebno mjesto u srcima drugih i uglednih ljudi.

Samopoštovanje ima i pozitivan utjecaj u društvu. Narod koji se odlikuje samopoštovanjem teži ka tome da bude suveren i nezavisan, krajnje je oprezan prema svakome ko pokušava oskrnaviti njegovo dostojanstvo i uzurpirati prava koja mu pripadaju.²

Velikodušnost / darežljivost

Ova odlika ogleda se, između ostalog, u tome da materijalna dobra imaju vrijednost i da ih ne treba beskorisno rasipati, i da čestit život zahtijeva ulaganja za kojim ne treba žaliti, dakle ona je ulaganje onog što je potrebno za ono što je potrebno.

Onaj ko se oda strastima ujedno je i rasipnik, a onaj ko ne dijeli materijalna dobra u dobrotvorne svrhe smatra se škrticom, dok

---

1 Ibn el-Kajjim, *Medaridžus-salikin*, 2/294.

2 *Resailul-islam*, 1/124–126.

velikodušnost balansira između ove dvije odlike. S obzirom na to da se velikodušnost temelji na humanosti, bez težnje ka gomilanju materijalnih dobara, ona je usko povezana s drugim vrlinama koje se ubrajaju u faktore visokih težnji i njenih jasnih manifesta. Velikodušan čovjek u većini situacijaja drži se praštanja i blag je. U svojim postupcima ne izlazi iz okvira pravičnosti i sam od sebe poštuje prava drugih i pravičan je kada presuđuje, ne dozvoljava sebi da bude korumpiran i ne dešava mu se da uzurpira nečije pravo u korist drugog.

Također je moguće zapaziti da je velikodušna osoba skrušena, nije arogantna niti je uobražena, velikodušnu osobu krase hrabrost i samopoštovanje, a sve to gubi svojom pohlepom za ovodunjalučkim stvarima.

Velikodušnost ima i ogroman utjecaj na snagu i suverenitet naroda jer svaki narod će doseći najuzvišeniji stepen suvereniteta ako čuva svoju vjeru kapacitetom znanja, ako se odlikuje moralnim kodeksima, čuva svoju čast, jedinstvo i kada štiti svoju domovinu. Sve su ovo bitne karakteristike koje je moguće ostvariti pomoću materijalnih sredstava koje velikodušne osobe u te svrhe ulažu.³

Hrabrost

Ovo je vrlo važna odlika, koja potiče čovjeka na samopoštovanje, suprotstavljanje nepravdi, isticanje i iskazivanje etičkih vrlina, potiče ga na darežljivost i plemenitost, što je odlika hrabrosti i jačine čovjekovog karaktera da izdvoji ono što voli i razdvoji se od njega.

Hrabrost pomaže čovjeku da kontrolira svoj bijes, pomaže mu da bude obazriv, jer čovjek svojom snagom i hrabrošću može obuzdati

---

3 *El-Hidajetul-islamije*, str. 84–92.

inat te zaustaviti bujicu koja izvire iz razdražljivosti i nesmotrenosti.¹ Poslanik, s.a.v.s., je naglasio da je šerijatom pohvalan hrabar čovjek koji je u stanju vladati sobom prilikom ljutnje i srdžbe. Zato Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Nije snaga u hrvanju, već je snažan onaj koji sebe savladava u srdžbi.”²

Hrabrost se ne očituje samo pri izlasku na bojno polje, ona se manifestira u širem kontekstu. Tako moralna hrabrost obuhvata slobodno izražavanje mišljenja, otvoreno iznošenje istine, priznavanje pogreške i prihvatanje ispravnog mišljenja ako se pokaže tačnim.³

Vjernost

El-Džurdžani, rahimehullah, kaže: “Vjernost ili lojalnost je pridržavanje i slijedenje ispravnog smjera i ispunjavanje preuzetih obaveza.”⁴

Poslanik, s.a.v.s., bio je najvjerniji čovjek i najčestitiji u svakom smislu vjernosti.

Njegova vjernost očituje se u ljubavi i naklonosti prema supruzi Hatidži, r.a., tokom braka, ali i nakon njene smrti, nakon što se oženio Aišom i drugim časnim suprugama, radijallahu anhunne, on nije zaboravio Hatidžu, koja je bila značajan stub islama, žrtvujući materijalna dobra na Allahovom putu. Zato ju je Poslanik, s.a.v.s., često spominjao i hvalio.

Štaviše, Poslanik, s.a.v.s., se brinuo i o Hatidžinim, r.a., prijateljicama nakon njene smrti. Ako bi zaklao ovcu, raspodijelio

---

1 *Medaridžus-alikin*, 3/394.

2 El-Buhari, 6114; Muslim, 2609.

3 *Resilul-islam*, 1/77–78.

4 *Et-Ta'rifat*, 253.

bi dijelove koje je slao njima. On ih je podsjećao na darove, čestitost i Hatidžino, r.a., dobročinstvo, na njenu dobrotu, na koju su se bili navikli i koja im je bila vrlo poznata, pa su molili Allaha za milost prema njoj, govoreći o njenoj plemenitosti i dobročinstvu. Intezivno spominjanje hazreti Hatidže, r.a., od strane Poslanika, s.a.v.s., dovelo je do ljubomore Aiše, radijallahu anha, prema Hatidži, r.a., iako je ona umrla tri godine prije nego što se Poslanik, s.a.v.s., oženio Aišom., r.a.

U hadiskim zbirkama Buharije i Muslima navodi se predaja od Aiše, r.a., koja kaže: “Ni na jednu ženu nisam bila ljubomorna kao na Hatidžu jer ju je Poslanik, s.a.v.s., mnogo spominjao.”

Ona također kaže: “Poslanik, s.a.v.s., se oženio mnome tri godine nakon njene smrti, pa je Uzvišeni Allah naredio meleku Džebrailu da je obraduje kućom u Džennetu ukrašenom draguljima.”⁵ Tu je i predaja od Aiše, r.a., u kojoj kaže: “Ni na jednu Poslanikovu, s.a.v.s., suprugu nisam bila ljubomorna kao na Hatidžu, iako je nisam vidjela. Poslanik, s.a.v.s., ju je često spominjao. Kada bi zaklao ovcu, isjekao bi je na dijelove koje bi poslao Hatidžinim prijateljicama, a ja bih mu rekla: ‘Kao da na svijetu nije postojala druga žena osim Hatidže?’

Poslanik, s.a.v.s., odgovori: ‘Bila ja ovakva i ovakva, a i s njom sam imao djecu.’”⁶

Također se navodi predaja od Aiše, r.a., u kojoj se ističe njen odnos prema Hatidži, r.a.: “Jednom kada je Hatidžina sestra Hala Bint Huvejlid došla posjetiti Poslanika, s.a.v.s., i kada je zatražila dozvolu da uđe, Poslanik, s.a.v.s., se zatresao, jer ga je podsjetila na Hatidžu s obzirom na to da su njih dvije imale vrlo slične glasove. ‘To mora da je Hala’ reče Poslanik, s.a.v.s.

5 El-Buhari, 3817; Muslim, 2435.

6 El-Buhari, 3818; Muslim, 2435.

A ja sam bila ljubomorna.”¹

Ovo bi bio sažetak o osnovama morala u islamu. Podrobnija obrazloženja moguće je pronaći u mnogim relevantnim vjerskim djelima, tefsirskim i hadiskim zbirkama.

---

1 El-Buhari, 3821; Muslim, 2437.

PRIJATELJSTVO, DRUŽENJE U ISLAMU I ODNOS MUSLIMANA PREMA DRUGIMA

1. Prijateljstvo i druženje u islamu

Prijateljstvo je emocija i naklonost visokog stepena. Iz njega proizlazi obilna korist i uživanje. Islam, kao sveobuhvatna religija, svojom namjerom i mudrim vjerskim načelima nije zanemario prijateljstvo i druženje, već je brižno ukazao na iskreno prijateljstvo, težeći ka njegovom ostvarenju. U tom smislu islam je postavio opće temelje kako bi osigurao njegovu kontinuiranost s namjerom da prijateljstvo podari lijepu plodove.

U nastavku ćemo obrazložiti neke postavke koje se odnose na prijateljstvo, a koje islam smatra vrlo značajnim.

Islam, doista, teži ka tome da musliman bratu i prijatelju muslimanu želi ono što želi sebi

Islam je eksplicitno ukazao da je ova karakteristika dokaz vjerovanja, odnosno njegovo savršenstvo.

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Niko od vas neće biti vjernik sve dok ne želi svom bratu ono što želi sebi.”²

Islam smatra poželjnim da musliman daje prednost svom bratu muslimanu nad sobom

Makar mu to u čemu mu daje prednost bilo nužno potrebno (*hasasa*). To je najviše što čovjek može učiniti za svog prijatelja.

---

2 El-Buhari, 13; Muslim, 45.

U tom smislu Kur'an se pohvalno očituje prema Ensarijama: *I onima koji su Medinu za življenje izabrali i domom prave vjere još prije njih je učinili; oni vole one koji im se doseljavaju i u grudima svojim nikakvu tegobu, zato što im se daje, ne osjećaju, i više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno. A oni koji se očuvaju lakomosti, oni će, sigurno, uspjeti.* (El-Hašr, 9)

Abdurrahman es-Sa'di, rahimehullah, kaže: "Vrlina Ensarija kojom su nadmašili druge jeste altruizam (nesebičnost), a to je najpotpuniji vid darežljivosti. On se očituje u nesebičnom davanju drugima onoga što je duši drago, kao što je imetak i slično, iako za tim i sam taj čovjek ima potrebu ili mu je to nužno potrebno.

Ovakvo nešto desit će se ako čovjek posjeduje čist moral i ljubav prema Allahu koja je ispred bilo kakvih prohtjeva i ličnih želja.

U tom smislu se navodi i kazivanje o Ensariji koji je bio povod objave prethodnog ajeta, gdje se jasno ukazuje na gostoprimstvo prema gostu kojem je Ensarija ponudio svoju hranu i hranu svoje djece, a oni su zanoćili gladni.

Ukazivanje počasti ili gostoprimstvo suprotno je od sebičnosti: gostoprimstvo je pohvalno, a sebičnost je pokuđeno djelo koje oslikava škrtost i pohlepu, a kome bude podarena nesebičnost biće sačuvan od pohlepe:

A oni koji se očuvaju gramzivosti, oni će, sigurno, uspjeti! (El-Hašr, 9)¹

***Islam podstiče na dobrog sagovornika i prijateljstvo s njim,
ali upozorava na lošeg sagovornika i prijateljstvo s njim***

Zato Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Dobar i loš drug su poput prodavača mirisa i kovača: prodavač mirisa će ti ili pokloniti miris ili ćeš ga kupiti od njega ili ćeš barem osjetiti i mirisati lijep miris, dok će ti kovač spaliti odjeću ili ćeš osjećati i mirisati neugodan miris."²

¹ *Tefsirus-Sa'di*, str. 85.

² El-Buhari, 5534, 2101, i 237; Muslim, 1876.

Iskreno prijateljstvo nastavlja se i nakon smrti

Na Sudnjem danu, kada prijatelj bude bježao od prijatelja, prijateljstvo vjernika, onih koji su bili bogobožni i izbjegavali grijeh, ipak će se manifestirati.

Uzvišeni Allah kaže: *Tog dana će oni koji su jedni drugima bili prijatelji postati neprijatelji, samo to neće biti oni koji su se Allaha bojali i grijeha klonili.* (Ez-Zuhruf, 67)

Prijatelji kojima je bilo zajedničko nevjerstvo, laž i činjenje grijeha na Sudnjem danu će se urotiti jedni protiv drugih; toga će dana njihovo prijateljstvo prerasti u neprijateljstvo zato što nije bilo u ime Allaha. Prijateljstvo bogobožnih osoba će se nastaviti jer ono počiva u ime Allaha.³

Iskreno prijateljstvo zaslužuje nagradu

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Sedam osoba će Uzvišeni uvesti u Svoj hlad onog dana kada drugog hlada ne bude osim Njegovog.” Između ostalih Poslanik, s.a.v.s., je naveo dvojicu ljudi koji se vole u ime Allaha, koji se u ime Njega sastaju i rastaju.⁴ Ovo bi bio koncizan prikaz o prijateljstvu s aspekta islama.

2. Odnos muslimana prema nemuslimanu

Odnos muslimana prema nemuslimanu, nevjerniku ili politeisti u suštini počiva na dobročinstvu, velikodušnosti, povezanosti, pravednosti, želeći im dobro i uputu na pravi put.

Allah u Kur'anu kaže: *Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji ne ratuju protiv vas zbog vjere i koji*

³ Tefsirus-Sa'di, str. 769.

⁴ El-Buhari, 660, 1423; Muslim, 1031.

vas iz zavičaja vašeg ne izgone – Allah, zaista, voli one koji su pravični.
(El-Mumtehine, 9)

Tumačeći ovaj ajet poznati islamski učenjak Abdurrahman es-Sa'di kaže: “Dakle, Allah vam ne zabranjuje da održavate vezu s njima da im činite dobro, da im na dobro uzvratite i da budete prema njima pravedni, prema bližnjima i drugima, ako ne nastoje da se bore protiv vas i ubijaju vas zbog vaše vjere i ako vas ne izgone iz vaših kuća. Dakle, u tom slučaju nema zapreke da s njima održavate veze, jer u tom slučaju u tome nema štete.”¹ Ovakav način prijateljstva prigrlio je Abdullah b. Amr b. el-As, radijallahu anhumu Poslanikov, s.a.v.s., ashab, koji je zaklao ovcu i tri puta upitao svoje ukućane: “Jeste li dostavili meso i našem komšiji jevreju?” Potom je rekao: “Čuo sam Poslanika, s.a.v.s., da kaže: ‘Džebail mi je toliko puta preporučio komšiju da sam pomislio da će komšija nasljeđivati komšiju!’”² Ovaj uvaženi ashab je na osnovu navedenog hadisa shvatio da je obaveza odnositi se lijepo prema komšiji, bez obzira na to je li musliman ili nije. Ove kur’anske upute odrazile su se i na pripadnike drugih religija jer su bili susjedi muslimanima te su uživali sigurnost i bezbrižnost, bez straha za svoje živote, svoju čast i imovinu.

Osim toga susreli su se s pohvalnim postupcima prema njima uz pravičnost, a to nisu doživjeli od svojih sunarodnjaka i sljedbenika svoje religije.

Pošto su se uvjerali u pohvalne postupke, pravdu i lijepe moralne kodekse koje su doživjeli od muslimana, zavoljeli su islam i prigrlili su ovu vjeru na osnovu čvrstog ubjeđenja. Život Allahovog Poslanika, s.a.v.s., vrlo jasno reflektira odnos prema svim skupinama

1 *Tefsirus-Sa'di*, str. 8576.

2 Ahmed, 1/160; El-Buhari, *Fil-edebil-mufred*, 105; Ebu Davud, 5112; Et-Tirmizi, 943. Hadis je dobar (hasen).

nemuslimana. U nastavku ćemo ukratko predstaviti ovu tematiku kako bismo pokazali dobrotu islama i njegovu pravičnost.

Saradnja sa skupinom licemjera

Dakle, to su oni koji otvoreno manifestiraju vjeru islam dok prikrivaju nevjerstvo. Poslanik, s.a.v.s., je s njima saradivao na način koji priliči odnosu s onima koji su upućeni. Iskazivao je prema njima humanost, ljubaznost, dobročinstvo, opraštao im je loše postupke i iskazivao velikodušnost. On se prema njima odnosio prema onome što javno pokazuju, ne pokušavajući otkriti šta skrivaju u svojim dušama. Dokaz za to su mnogobrojni događaji. Prije svega, navest ćemo odnos prema vođi munafika koji se zvao Abdullah b. Ubejj b. Ebi Selul, koji je vrijeđao Poslanika, s.a.v.s., kad god bi mu se pružila prilika. Tako je uvrijedio Poslanika, s.a.v.s., vrijeđajući njegovu porodicu, o čemu govori kazivanje o potvori kada je raširio lažne glasine o Aiši, radijallahu anha.

On se sa svojim sljedbenicima vratio s Uhuda i tako izdao Poslanika, s.a.v.s., u najnezgodnijem trenutku. O tome Allah kaže: *Oni govore: "Ako se vratimo u Medinu, sigurno će jači istjerati iz nje slabijeg!"* (El-Munafikun, 8)

On je bio poznat po sramotnim stavovima i kleveti koju je iznosio. To je onaj zbog čijih je djela njegov sin, kada je ovaj umro, tražio od Poslanika, s.a.v.s., košulju kako bi ga u nju umotao i tako ga očistio, te mu je Poslanik, s.a.v.s., pružio košulju koja će vođi licemjera poslužiti kao ogrtač. Da li ste vidjeli nešto velikodušnije od ovog postupka? I da li se s ovim završava ovaj slučaj? Ne. Poslanik, s.a.v.s., je otišao na njegov mezar i stao pored njega u namjeri da mu klanja dženazu. Onda mu je prišao Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, rekavši: "Zar

ćeš klanjati Ibn Ubejju, a onako je govorio?” Potom je nabrojao sve što je Ibn Ubejj govorio. Poslanik, s.a.v.s., se nasmiješio i rekao mu: “Stani iza mene, Omere.”

Kada je Omer, r.a., nastavio sa svojim negodovanjem, Poslanik, s.a.v.s., je rekao: “Dato mi je da biram i ja sam odabrao, a kada bih znao da će mu biti oprosteno ako zamolim više od sedamdeset puta, uradio bih to.” O tome se u Kur’anu kaže: *Molio ti oprosta za njih ili ne molio, molio čak i sedamdeset puta, Allah im neće oprostiti!* (Et-Tevba, 80)

Dakle, Poslanikova, s.a.v.s., milostiva priroda odlučila se da se neprijatelju oprost.

Omer b. el-Hattab, r.a., na kraju predaje kaže: “Poslanik, s.a.v.s., mu je klanjao dženzu. Kada je pošao, nije se ni udaljio, a već su objavljeni ajeti koji govore o nevinosti: *I ako te Allah ponovo vrati nekima od njih, pa te zamole da im dopustiš da pođu s tobom u boj, ti im reci: “Nikad sa mnom u boj nećete ići i nikada se sa mnom protiv neprijatelja nećete boriti! Bili ste zadovoljni što ste prvi put izostali, zato ostanite s onima koji ionako ne idu u boj.” I nijednom od njih, kad umre, nemoj molitvu obavljati, niti sahrani njegovoj prisustvovati, jer oni u Allaha i Njegova Poslanika ne vjeruju i kao nevjernici oni umiru.* (Et-Tevba, 83–84)

Bio sam iznenađen svojom smjelošću tog dana prema Poslaniku, s.a.v.s., a Allah i Poslanik, s.a.v.s., najbolje znaju.” Ovakav je bio stav Poslanika, s.a.v.s., prema vođi licemjera. Postoji li nešto slično?

Skupina miroljubivih neistomišljenika

To su oni koji teže ka uputi, lijepog su odgoja, prema njima se pravično postupa, nikome od njih se njegovo pravo ne uzurpira i prema njima se uljudno odnosi. Uzvišeni Allah kaže: *Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji ne ratuju*

protiv vas zbog vjere i koji vas iz zavičaja vašeg ne izgone – Allah, zaista, voli one koji su pravični. (El-Mumtehine, 8)

O tome postoji mnogo primjera u Poslanikovom, s.a.v.s., sunnetu, a jedan od njih je predaja koju prenosi Enes, radijallahu anhu: “Božijeg Poslanika, s.a.v.s., je služio jedan dječak, jevrej, koji se razbolio, pa je Poslanik, s.a.v.s., otišao da ga obiđe. Sjeo je iznad njegove glave rekavši: ‘Prihvati islam.’ Dječak je pogledao u svog oca, koji je bio kod njega i otac mu reče: “Poslušaj Ebul-Kasima (Poslanika, s.a.v.s.),’ pa je dječak prihvatio islam. Poslanik, s.a.v.s., je zatim izašao od njih govoreći: ‘Hvala Allahu, koji ga je spasio Vatre.’”¹

Lijep odnos Poslanika, s.a.v.s., prema pripadnicima suprotnih religija koji su sa njim sklopili mirovni ugovor, ili bili zadovoljni da žive pod bajrakom islama, najjasniji je dokaz uzvišenosti ispravne vjere, koja se izgrađivala na dva temelja: slobodi i konsolidaciji mira. Prema tome, pod bajrak islama mogu ući narodi s različitim doktrinarnim uvjerenjima i koji se različito odnose prema općekorisnim životnim dobrima.

Pravedni predvodnici islama su se shodno tome odnosili prema manjinskim skupinama drugih religija koje su živjele pod njihovom zaštitom. Postupali su pravedno prema njihovim predstavnicima, ističući štice u odnosu na druge.

Najbolji primjer je pismo Omera b. el-Hattaba, radijallahu anhu, koje je poslao Amru b. Asu, r.a., dok je ovaj bio namjesnik u Egiptu. U pismu se, između ostalog, navodi:

“Pod tvojom su zaštitom pripadnici drugih religija, a Poslanik, s.a.v.s., je preporučio da se prema njima lijepo ophodi.”²

1 El-Buhari, 1356.

2 El-Hindi, *Kenzul-ummal*, 14304. U ovom djelu nalaze se predaje od Sujutije, a pripisuju se Omeru b. el-Hattabu, 28/211.

Potom Poslanikov, s.a.v.s., hadis: “Ko bude nepravedan prema nemuslimanu koji je pod zaštitom islamske vlasti, ili ga optereti iznad njegovih mogućnosti, ja ću mu biti parničar na Sudnjem danu.”¹

Zatim: “Pripazi se, Amre, kako ti Poslanik, s.a.v.s., ne bi bio parničar, jer kome on bude parničar, on će ga u parnici pobijediti.” Tu su i drugi vjerodostojni hadisi koji tretiraju ovu tematiku: “Ko potvori nemuslimana (zimiju, onog koji je pod zaštitom islama) na Sudnjem danu će zbog njega biti kažnjen bičevima od vatre.”² Pogledajte stepen garancija i dužnosti u okviru islama. Uporedite ih sa ugovorima, u kojima su drugi lideri preuzeli na sebe odgovornost poštivanja prava islamskog naroda kada su ih se domogli nisu se stidjeli poigravati sa njihovim životima, ne stideći se da ih šikaniraju, svojim rukama posežu za materijalnim dobrima, trudeći se da ih odvedu na stranputicu nakon što su bili u vjeri, a uz sve to se ljute kada ih, nakon svega, nazivaju neprijateljima čovječanstva, uzurpatorima i tlačiteljima ljudskih sloboda. Islamski pravnici su dobro shvatili posvećivanje pažnje Islamskog Zakonodavca prema manjinama (*ehluz-zimme*) i Njegovu težnju da se poštuju prava tih manjina. Iz islamskog vjerzakona crpili su propise koji nisu pravili razliku između muslimana i nemuslimana, učinivši ih jednakima.

Oni su, shodno ovim propisima, dozvolili muslimanu da ostavi dio svoje imovine nemuslimanu koji je pod zaštitom islama ili da im nešto uvakufi. Ova preporuka postala je faktički operativna. Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Neka niko od vas ne kupuje na već ugovorenu kupovinu, niti da prosi djevojku na već obavljenju prosidbu!” Učenjaci smatraju da nema razlike u ovome između muslimana i nemuslimana koji je

---

1 Ebu Davud, *Sunen*, 3052. U ovom se djelu navodi slična predaja: “Ko učini nepravdu nemuslimanu pod ugovorom (*mu’ahiden*), ili mu uskrati njegovo pravo, ili ga optereti iznad njegovih mogućnosti, ili od njega nešto uzme preko njegove volje – ja ću mu biti tužilac na Sudnjem danu.”

2 Et-Taberani, *El-Kebir*, 135.

u okrilju islamske vlasti: zabranjeno je (haram) da musliman kupuje na kupovinu koju je obavio nemusliman, kao što je zabranjeno da musliman prosi djevojku koju je već isprosio štićenik u islamskoj državi. Kada su islamski pravници naveli pravila ophođenja, upozorili su na poštivanje prava nemuslimana (*ehluz-zimme*), naređujući blagost i fleksibilnost u ophođenju prema njima, zabranjujući povredu prava svojih komšija, naređujući da se čuva njihova imovina kada su odsutni, suprotstavljajući se onima koji ih žele povrijediti.³

U poznatom djelu *El-Furuq* Šihabuddin el-Qarafi navodi: “Ugovor s nemuslimanima o zaštiti obavezuje nas na poštivanje prava, jer su u našem susjedstvu, pod našom zaštitom, zaštitom uzvišenog Allaha, Poslanika, s.a.v.s., i islama. Ko ih bude napao, makar i s jednom lošom riječju, ili bude oskrnavio čast nekog od njih, ili ih na bilo koji drugi način povrijedi ili pomogne protiv njih, zanemario je Allahovu zaštitu, zaštitu Njegovog Poslanika, s.a.v.s., i vjere islam.” Ibn Hazm u svome djelu *Meratibul-idžma’* je rekao: “Kada je nemusliman pod zaštitom i dođe neprijatelj s namjerom da ga napadne, naša je dužnost izaći na bojno polje, s oružjem i opremom, kako bismo se borili protiv neprijatelja, odnosno ginuti na tom putu, štiteći onoga ko je u zaštiti Allaha i Poslanika, s.a.v.s., jer bi predaja onih koji su pod zaštitom značila kršenje ugovora o zaštiti.”⁴

Skupina ratobornih neistomišljenika u religiji

Allahov Poslanik, s.a.v.s., je pred njih izlazio hrabro i odlučno i prema njima se odnosio na najmudriji i najpravičniji način. Bio je blag

3 Muhammed el-Hadar Husejn, *Resailul-islam*, str. 120–122; *Muhammed resul-l-Allah ve hatemin-nebijjin*, str. 103.

4 El-Furuk, *El-Qarrafi*, 3/14; Nimr Muhammed el-Halil, *Ehluz-zimme vel-vilajatil-amme fil-fikhil-islami*, str. 127–161; Hasan el-Mimmi, *Ehluz-zimme fil-hadaretil-islamije*, str. 101–105; , *Hukuku gajril-muslimine fid-devletil-islamije*.

s njima ako je situacija tako dozvoljavala. Također je bio nepokolebljiv u provođenju zakona ako su bili zli i razvratni. Nije bio blag prema njima ako su bili buntovni i nepokorni.¹

---

¹ Muhammed resulullah ve hatemin-nebijjin, str. 103.

ISLAM SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

ČETVRTO POGLAVLJE

PORODIČNI SISTEM U ISLAMU

Položaj žene u islamu

Brak u islamu

Dijete u islamu

Dobročinstvo prema roditeljima i njihov položaj u islamu

Prava i obaveze djece u islamu

UVOD

Kuća je prva škola u životu djece. U časnoj i razboritoj porodici, koja u svojim temeljima gaji ljubav, samilost, nesebičnost, uzajamno potpomaganje i bogobožnost, odrastaju muškarci i žene ovog svijeta, njegove vođe i velikani. U takvim čestitim porodicama štite se prava, čast i dostojanstvo, i u njima leprša sreća. Islam je u potpunosti posvetio pažnju muslimanskoj porodici, on štiti prava supružnika i tako čini bračni život harmoničnim, iskrenim i zadovoljnim. Islam je također osigurao roditeljima i djeci sva prava, i svakog od članova muslimanske porodice zadužio emanetom za čije će čuvanje biti odgovorni pred Gospodarom svjetova. U nastavku slijedi koncizan prikaz o ustrojstvu porodice pod okriljem islama.

POLOŽAJ ŽENE U ISLAMU

1. Islam je počastvovao ženu

Islam je uzdigao položaj žene, iskazujući joj sve poštovanje, na način koji druge religije nisu iskazale. Žene se u islamu smatraju drugom polovinom muškaraca i najbolji ljudi su oni koji su najbolji prema svojim ženama. Muslimanki nakon rođenja pripada pravo na dojenje, pravo da ima zaštitu i lijep odgoj. Ona predstavlja radost i koristan izdanak svojim roditeljima i braći.

Kada odraste, žena je cijenjena i poštovana, a brigu o njoj vodi njen staratelj, ljubomorno je čuva i obasipa je pažnjom i nije zadovoljan da joj se nanosi zlo rukama, jezicima ili očima.

Kada se udaje, čini to oslanjajući se na Allahove riječi, čvrstim ugovorom, a u kući svog supruga je omiljena i zaštićena. Dužnost i obaveza njenog supruga je da bude plemenit i velikodušan prema njoj i da je ne vrijeđa.

Kada postane majka, zavređuje dobročinstvo koje je neposredno spomenuto uz Allahovo pravo, a nezahvalnost prema njoj i njeno zlostavljanje blisko je s grijehom širka i širenja nereda na Zemlji.

Ako je nečija sestra, dužnost je s njom održavati rodbinske veze, poštovati je i voditi brigu o njoj.

Ako je nečija tetka, njen položaj je sličan majčinskom, zavređuje svako dobročinstvo i lijep odnos.

Kada postane nana ili ako je zašla u godine, njena vrijednost i značaj kod djece, unuka i ostale rodbine znatno su porasli; njena molba gotovo da se ne odbija i njeno mišljenje uzima se u obzir.

Ako nije rodbina ili komšinica, ona se, shodno islamskom pravu, ne smije uznemiravati, napadati, i pred njom se obara pogled itd.¹ Islamske zajednice još uvijek revnosno vode brigu o ovim pravima, tako da je ženi dato pravo koje ne postoji kod drugih, neislamskih zajednica.

Žena u islamu ima pravo na svoj imetak, davanje u zakup, kupoprodaju te sklapanje drugih ugovora. Žena pod okriljem islama ima pravo na obrazovanje i izučavanje, ali da to ne bude u koliziji s njenom vjerom. Postoji dio obrazovanja koji se čak smatra obavezom koju žena, kao ni muškarac, ne smije zapostaviti. Ženi pripadaju sva prava kao i muškarcima, osim u onome po čemu se odlikuje u odnosu na muškarce, ili u onome u čemu se oni odlikuju u odnosu na nju, odnosno u pravima i propisima koji striktno odgovaraju svakome od njih, na način koji će biti detaljno objašnjen.² Islam je ukazao poštovanje i za nju odredio propise kako kako bi sačuvao njenu čast i ugled, zaštitio je od zlih jezika, vjerolomnih očiju i grabljivih ruku, naredivši joj da nosi mahramu/veo, da izbjegava pretjerano ukrašavanje, sastajanje s muškarcima-strancima koji joj nisu bliža rodbina i da se čuva svega što je dovodi do smutnje i iskušenja.

Poštovanje koje je islam iskazao ženi očituje se i u naredbi suprugu da je izdržava i da se lijepo odnosi prema njoj, da joj ne čini nepravdu i da je ne vrijeđa.³

Također, islam je dozvolio supružnicima da se raziđu ako se ne mogu sporazumjeti i ako ne mogu živjeti sretno. Islam je dozvolio

1 Ibn Arebi, *Ahkamul-Kur'an*, 1/253; Ibn Tejmije, *Medžmu'u el-fetava*, 29, 32; Ibn el-Kajjim, *Zadul-me'ad*, 2/302; *Bedaiul-fevaid*, 3/101–102; *Bedaius-sana'i*, 4/23; Eš-Šenkiti, *Advaul-bejan*, 3/425–423; El-Eškar, *Ahkamuz-zevadž*, str. 43 i 49.

2 Eš-Ševkani, *Nejlul-evtar*, 6/417.

3 Ibn Kudame, *El-Muganni*, 11/347; Es-Serhasi, *El-Mebsut*, 5/180; Ibn Rušd, *Bidajetul-mudžtehid*, 2/53; Ibn Abidin, *Hašije*, 3/572.

suprugu da pusti ženu, odnosno da joj da razvod nakon svih pokušaja da popravi situaciju između njih, odnosno kada njihov život preraste u pakao.

Također, islam je dozvolio supruzi da napusti muža ako joj čini nepravdu i ako se loše ophodi prema njoj. Ona ima pravo u tom slučaju da ga napusti uz dogovor s njim oko određene materijalne kompenzacije koju će mu dati (jer muž inače daje razvod) ili da se s njim dogovori na neki drugi način, nakon čega će se od njega rastaviti.⁴ Ono što potvrđuje prethodno spomenuto jeste da se u mnogim šerijatskim tekstovima govori o ženi i njenoj važnosti, bilo da se nalazi u ulozi majke, bilo da se radi o nekoj drugoj njenoj ulozi, naprimjer ulozi supruge, sestre itd.

U nastavku ćemo podrobnije govoriti o ovoj temi.

2. Kur'anski ajeti koji govore o ženi

Na mnogo mjesta u Kur'anu se ističe pitanje žene, ukazujući na njen značaj i njena prava koja joj neosporno pripadaju. I jedna sura u Kur'anu nosi naziv "Žene".

U nastavku ćemo navesti nekoliko ajeta u kojima se govori o ženama. Uzvišeni Allah kaže:

I Allahu se klanjajte i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte! A roditeljima dobročinstvo činite. (En-Nisa, 36)

Reci: "Dođite da vam kažem šta vam Gospodar vaš propisuje; da Mu ništa ne pridružujete, da roditeljima dobro činite." (En-Nam, 151)

Gospodar tvoj zapovijeda da se samo Njemu klanjate i da roditeljima dobročinstvo činite. Kad jedno od njih dvoje, ili oboje, kod tebe starost

4 *Medžmu'u el-fetava*, 32, 74, 281; Muhammed Rešis Rida, *Nidau lil-džinsil-latif*, str. 44–50; Mahmed Bezzal, *Et-Talak vel-idde bejnet-tešri'i vel-vaki*, 26–27.

dožive, ne reci im ni: "Uh!" – i ne podvikni na njih, i obraćaj im se riječima poštovanja punim.

Budi prema njima pažljiv i ponizan i reci: "Gospodaru moj, smiluj im se, oni su mene, kad sam bio dijete, njegovali!" (El-Isra, 23–24)

Mi smo naredili čovjeku da bude poslušan roditeljima svojim. Majka ga nosi, a njeno zdravlje trpi, i odbija ga u toku dvije godine. Budi zahvalan Meni i roditeljima svojim, Meni će se svi vratiti! (Lukman, 14)

One imaju isto toliko prava koliko i dužnosti, prema zakonu – samo, muževi imaju prednost pred njima za jedan stepen. – A Allah je silan i mudar. (El-Bekare, 228)

O ljudi, bojte se Gospodara svoga, koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je i drugu njegovu stvorio, i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. I Allaha se bojte – s imenom čijim jedni druge molite – i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah, zaista, stalno nad vama bdi. (En-Nisa, 1)

Muškarcima pripada dio onoga što ostave roditelji i rođaci, a i ženama dio onoga što ostave roditelji i rođaci, bilo toga malo ili mnogo, određeni dio. (En-Nisa, 7)

Muškarci vode brigu o ženama zato što je Allah dao prednost jednima nad drugima i zato što oni troše imetke svoje. Zbog toga su čestite žene poslušne i za vrijeme muževljeva odsustva vode brigu o onome o čemu trebaju brigu voditi, jer i Allah njih štiti. (En-Nisa, 34)

Muslimanima i muslimankama, i vjernicima i vjericama, i poslušnim muškarcima i poslušnim ženama, i iskrenim muškarcima i iskrenim ženama, i strpljivim muškarcima i strpljivim ženama, i poniznim muškarcima i poniznim ženama, i muškarcima koji daju zekat i ženama koje daju zekat i muškarcima koji poste i ženama koje poste, i muškarcima koji o svojim stidnim mjestima vode brigu i ženama koje o svojim stidnim mjestima vode

brigu, i muškarcima koji često spominju Allaha i ženama koje često spominju Allaha – Allah je, doista, za sve njih oprost i veliku nagradu pripremio. (El-Ahzab, 35)

A oni koji vjernike i vjernice vrijeđaju, a oni to ne zaslužuju, tovare na sebe klevetu i pravi grijeh. (El-Ahzab, 58)

I jedan od dokaza njegovih je to što za vas, od vrste vaše, stvara žene, da se uz njih smirite, i što između vas uspostavlja ljubav i samilost; to su, zaista, pouke za ljude koji razmišljaju. (Er-Rum, 21)

Allah za vas stvara žene od vaše vrste, a od žena vaših daje vam sinove i unuke, i ukusna jela vam daje. Pa zašto u laž oni vjeruju, a Allahove blagodati poriču. (En-Nahl, 72)

I Gospodar njihov im se odazva: “Nijednom trudbeniku između vas trud njegov neću poništiti, ni muškarcu ni ženi – vi ste jedni od drugih. Onima koji se iseše, i koji budu iz zavičaja svoga prognani, i koji budu na putu Mome mučeni, i koji se budu borili i poginuli, sigurno ću preko hrđavih djela njihovih prijeći i sigurno ću ih u džennetske bašče, kroz koje će rijeke teći, uvesti; nagrada će to od Allaha biti. – A u Allaha je nagrada najljepša.” (Alu Imran, 195)

Onome ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, Mi ćemo dati da proživi lijep život i doista ćemo ih nagraditi boljom nagradom nego što su zaslužili. (En-Nahl, 97)

Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo po svome nahođenju postupiti. A ko Allaha i Njegova Poslanika ne poslušaju, taj je sigurno skrenuo s Pravoga puta. (El-Ahzab, 36)

Znaj da nema boga osim Allaha! Traži oprost za svoje grijeh i za vjernike i za vjernice! Allah zna kud se krećete i gdje boravite. (Muhammed, 19)

3. Poslanikovi, s.a.v.s., hadisi o ženi

Žena se često spominje u Poslanikovom, s.a.v.s., sunnetu. Govori se o njenim pravima, njenim obavezama i dužnostima. Stoga ćemo u nastavku ovu temu ilustrirati kroz prizmu Poslanikovog, s.a.v.s., sunneta.

Neki čovjek je došao kod Poslanika, s.a.v.s., i upitao ga: “Allahov Poslaniče, ko je najpreči da se prema njemu lijepo odnosim?”

Poslanik, s.a.v.s., mu reče: ‘Tvoja mati.’

Čovjek ponovo upita: ‘A onda?’

A Poslanik, s.a.v.s., mu opet reče: ‘Onda tvoja mati.’

Zatim čovjek iznova upita: ‘A onda?’

Poslanik, s.a.v.s., mu opet isto odgovori: ‘I opet mati.’

Čovjek ponovo upita: ‘A onda?’

Zatim Poslanik, s.a.v.s., odgovori: ‘Onda tvoj otac.’”¹

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Bojte se Allaha u pogledu vaših žena, jer ste ih vi oženili uz Allahovu garanciju, i intimnost s njima vam je dozvoljena Allahovom riječi. One kod vas polažu pravo da ih izdržavate i oblačite koliko je po običaju dovoljno!”²

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Dinar koji si potrošio na Allahovom putu, dinar kojim si oslobodio roba, dinar koji si udijelio siromahu i dinar koji si utrošio u izdržavanje svoje porodice; ali je najbolji onaj dinar koji si potrošio na svoju porodicu.”³

---

1 El-Buhari, 5626; Muslim, 2548.

2 Muslim, 1218.

3 Muslim, 995.

Poslanik, s.a.v.s., je rekao: “Kada hoćeš udijeliti sadaku, počni od sebe i izdvoji za svoje potrebe, ako ti nešto ostane, izdvoji za svoju porodicu. Ako šta ostane, daj rodbini, a ako i poslije njih nešto ostane, podijeli dalje i dalje.”⁴

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “I lijepo se odnosite prema ženama. Zaista je žena stvorena od krivog rebra, a rebro je na vrhu najkrivlje. Ako ga pokušaš potpuno ispraviti, puknut će; ako ga ostaviš takvog i dalje će biti krivo. Zato lijepo sa ženama postupajte.”⁵

Hadis: “Neka vjernik ne mrzi vjernicu, jer ako nije zadovoljan s nekom njenom odlikom, zadovoljan je s nekom drugom.” (Muslim)

Hadis: “Najpotpuniji vjernici u imanu su oni najljepšeg morala, a najbolji od vas su oni koji prema svojim ženama lijepo postupaju.”⁶

Hadis: “Najgori položaj na Sudnjem danu imat će čovjek koji je intiman sa svojom ženom i ona s njim, a potom on otkrije njenu tajnu.”⁷

Hadis: “Upozoravam vas na prava dvoje slabih: žene i jetima.”⁸

Hadis: “Žene su druga polovina muškarcima.”⁹

Hadis: “Neka niko ne tuče svoju ženu kao roba, a potom s njom legne u postelju.”

Hadis: “Ko bude imao dvije žene i bude naklonjen jednoj od njih dvije, doći će na Sudnjem danu, a jedna njegova strana bit će nageta.”¹⁰

---

4 Muslim, 997.

5 El-Buhari, 3153; Muslim, 1468.

6 Ahmed i Tirmizi. Hadis je dobar (hasen).

7 Muslim.

8 Ahmed, Ibn Madždže, El-Hakim. Lanac prenosilaca je ispravan, shodno pravilima Muslima. S ovim se slaže Ez-Zehebi.

9 Ahmed, Ibn Madždže, Et-Tirmizi, Ebu Davud.

10 El-Buhari, 4843; Muslim, 1419.

Hadis: “Udovica se ne udaje dok se s njom ne konsultuje, a djevica se ne udaje dok se od nje ne zatraži dozvola.” Neko upita: “Allahov Poslaniče, a koji je njen pristanak?”

“Šutnja”, reče Poslanik, s.a.v.s.

Hadis: “Onaj ko bude iskušan kroz brigu o kćerkama i bude im činio dobročinstvo bit će mu zaštita od Vatre.”¹

Hadis: “Neće niko od vas imati tri kćerke ili tri sestre, ili dvije kćerke ili dvije sestre, i bude se bojao Allaha po njihovom pitanju, a da neće ući u Džennet.”²

4. Osvrt na položaj žene unutar drugih uređenja

Objasnili smo položaj žene pod okriljem islama. Pitamo se kakva su ostala ovozemaljska uređenja i sistemi kad je u pitanju položaj žene.

Druga uređenja ne pružaju ženi počasti koje zaslužuje. Otac ne brine o kćerki nakon što ona napuni osamnaest godina, čak i manje, tako da je prisiljena, zbunjena, potražiti sebi sklonište i hranu, čak i na štetu svog ugleda, časti i morala.

Kakav je stav islama prema ženi, koju je počastvovao, u odnosu na ostala društvena uređenja, koja je smatraju ishodištem pogreške, oduzimajući joj prava vlasništva i odgovornosti, ostavljajući je da živi u poniženju i preziru, smatrajući je nečistim stvorenjem?

Kakav je odnos islama prema ženi u poređenju s drugima, koji je smatraju robom, trgujući njenim tijelom i koristeći je u razne propagandne i medijske svrhe?

---

1 El-Buhari, 1352; Muslim, 2629.

2 Ahmed, 1402.

Kakva je čast žene, koju je islam počastvovao, u odnosu na ona društvena uređenja u kojima je brak trgovački ugovor, a žena postaje svojina u braku?

Čak se unutar nekih njihovih bogomolja postavlja pitanje je li ona dio ljudskog roda ili nije?³

Primjećujemo da je žena muslimanka sretna na ovom svijetu sa svojom porodicom, pod okriljem svojih roditelja i uz pažnju koju joj posvećuje njen suprug. Isto tako je sretna s dobročinstvom kojim je obasipaju njena djeca, bez obzira na to da li su još mali ili su odrasli, u bogatstvu i siromaštvu, u bolesti i zdravlju.

Ako u nekim muslimanskim državama ili kod onih koji sebe povezuju s islamom postoji uskraćivanje prava ženi, razlog za to je njihova kratkovidnost, neznanje i izbjegavanje da se realiziraju šerijatske odredbe. Zato je teret na plećima onoga koji griješi, a vjera nema nikakve veze s takvim defektnim situacijama. Da bi se ta greška ispravila, neophodno je da se čovjek vrati islamskoj uputi i islamskom naučavanju.

Ovo bi bio ilustrativni prikaz položaja žene u islamu, gdje do izražaja dolazi njena čistota, njeno finansiranje, ljubav prema njoj, humanost, njena zaštita i slične lijepo i uzvišene karakteristike koje se odnose na položaj žene.

Što se tiče savremenih civilizacijskih tokova, oni su skoro lišeni ovih odlika. Oni ženu posmatraju isključivo kroz fizički izgled, tako da mahrama i pokrivanje žene prema njima spadaju u zaostalost i konzervatizam. Žena kod njih treba biti lutka sa kojom se može svako

3 Abdurrahman Bisjuti, *Maza juridune minel-me'eti*, str. 63–66 i 120; Muhammed Rešid el-Uvejd, *Min edžli tahriri hakikiji ggmer'eti*, str. 14, 16–21, 48–49; *El-mudžtemeu el-ari bil-vesaiki vel-erkami*, str. 56–57.

igrati, i to za njih predstavlja ushićenje i sreću. Oni ne znaju da je taj njen tzv. lijep izgled i to njeno razotkrivanje uzrok njenih muka i njene kazne. Kakvu vezu imaju prosperitet i obrazovanje s lijepim izgledom, miješanjem muškaraca i žena, s pokazivanjem čari i ukrasa, otkrivanjem grudi, butina itd.?

Da li u sredstva obrazovanja i odgoja spada oblačenje tijesne, upadljive i kratke odjeće?

Kakvo je to iskazivanje časti i poštovanja kada se u medijima, u svrhu propagande, postavljaju slike misica?

Zašto su kod njih važni samo ljepota i izgled? Kada nestane ljepota, ta žena postaje zanemarena i odbačena poput predmeta kojem je istekao rok trajanja.

Kakvu sudbinu od ovakvih civilizacijskih tokova mogu očekivati žene koje su manje lijepe? Kakva je sudbina majke u godinama, nane i starice u poodmaklim godinama?

Njena sudbina se, u najboljem slučaju, završava u staračkim domovima, gdje neće biti posjećivana niti će neko za nju upitati.

Njena sreća bit će u penziji, od koje će se izdržavati do smrti, bit će tamo bez ikakve humanosti, bez rodbine i bliskog staratelja.¹

Nasuprot tome, žena u islamu što više stari poštovanje prema njoj se povećava, jer njena djeca i rodbina se natječu u dobročinstvu prema njoj. Zato što je ispunila svoju zadaću i sada s pravom može uživati sa svojom djecom, unucima, unutar porodice i društva. Mišljenje da su krepost i pokrivanje nazadni i da predstavljaju zaostalost u suštini je vrlo pogrešno. Ustvari je pokazivanje čari i razgolićavanje žene mučno

---

1 *Husunena muheddede min dahiliha*, str. 89–90; Er-Rafi'i, *Vahjul-kalemi*, 1/204; *Resailul-islam*, 2/223.

i tegobno, poput kazne, i djeluje veoma nazadno. Ako neko hoće dokaz da je razgolićavanje žene nazadan način pokazivanja ljepote, dovoljno je pogledati dekadentnost ljudskog roda i primitivno razgolićavanje onih koji žive u pokvarenosti i bestijalnosti u stanju koje je blisko životinjskom. Oni neće naći pravac ka civilizacijskim tokovima, osim ako se budu prikladno odijevali.

Svako ko proučava napredak ljudskog roda primijetit će da su ljudi, kad god su napredovali u civilizacijskom smislu, pridavali značaj pokrivanju svojih tijela. Također je primjetno da se zapadnjačka civilizacija postepeno vraćala ka ovom nazadnom pravcu sve dok nije prigrlila golotinju, koja se počela širiti nakon Prvog svjetskog rata. Posljednjih godina ova se bolest znatno povećala.²

Shodno navedenom, jasno je kakav položaj žene u islamu te koliko je žena izgubljena i zalutala ukoliko se udalji od islama.

Ovo bi bio kratak ilustrativni prikaz islamskog poštivanja žene.

---

2 *Telbisu merdud fi kadaja hajje*, str. 65–68; *Husununa muheddede min dahiliha*, str. 89–90.

BRAK U ISLAMU

Brak u islamu je uzvišena veza i čvrst ugovor kojem teže čista čovjekova priroda i mudri vjerski propisi.

Ljudi u braku usmjereni su ka svojoj prirodi stvaranja, prihvatajući time suštinu mudrosti. Brakom se stječe smiraj, on pruža ljubav i milost, njegovim realiziranjem popravljaju se stanje supružnika, srca se zblizavaju, a samim činom braka nastaje potomstvo.

Sve čari života i lagodnog uživanja ostvaruju se kroz sretan brak. Supružnici su sretni onda kada su oboje u ispravnoj vjeri, lijepog morala, usmjereni ka iskrenoj ljubavi, kada poštuju prava jedno drugog i kada savjetuju jedno drugo. Kada svako od supružnika ispuni svoju obavezu onako kako je neophodno, uslijedit će radost i sreća, a problemi će nestati ili će se njihov broj smanjiti. To je najdjelotvornije za sređenost porodice i jačanje zajednice, jer čestitost porodice ujedno znači i čestitost društva, a to je glavni razlog njegovog blagostanja, sreće i humanosti.

Stoga je islam usmjerio brigu ka očuvanju bračne zajednice, njenom jačanju i osposobljavanju, podupirući je propisima koji će doprinijeti egzistiranju bračne zajednice, učinivši brak svjetionikom.¹

Osvrnut ćemo se na obavezu braka u okviru islama, na mudrost i propise koji se odnose na brak.

---

1 Muhammed el-Hadar Husejn, *Resailul-islam*, 1/173–174; El-Bejhani, *Islahul-mudžteme'i*, str. 383; dr. Abdurrabb Nevvabuddin, *Teehuru sinniz-zevvadž*, str. 19–34.

1. Zakonitost braka u islamu

Brak je u islamu propisan, a najniži stepen propisanosti je dozvoljenost. Ako se podrobno prouče šerijatski dokazi koji se odnose na brak, jasno se očituje da oni ne ukazuju samo na to da je brak samo dozvoljen već se eksplicitno pokazuje posebna preporučenost ili dužnost stupanja u brak.

Učenjaci koji zagovaraju ovaj stav i smatraju da je brak obaveza bilo svakog pojedinca ili kolektivna obaveza navode mnoge dokaze, između ostalog i kur'anski ajet: *Udajite neudate i ženite neoženjene, i čestite robove i robinje svoje; ako su siromašni, Allah će im iz obilja Svoga dati. Allah je neizmjereno dobar i sve zna.* (En-Nur, 32)

Potom navode hadis Poslanika, s.a.v.s., u kojem kaže: "Omladino, ko je od vas u mogućnosti da se oženi, neka to uradi jer će na taj način lakše obarati pogled i čuvati spolni organ, a onaj ko to nije u mogućnosti, neka posti jer će mu post obuzdati strasti."²

Spomenute naredbe, prema njima, iziskuju obavezu, a ne postoji nešto što to sprečava, a tu obavezu dodatno osnažuje i predaja od Poslanika, s.a.v.s., u kojoj se kaže da je brak dio njegovog sunneta te da Poslanik, s.a.v.s., prezire onoga ko izbjegava brak i voli život u celibatu.³

Skupina islamskih učenjaka smatra da je brak mustehab (lijepo djelo) onom čovjeku koji se za sebe ne boji da će počiniti blud. Ako se neko boji da će počiniti blud, brak mu je obaveza, kada bude u stanju da je ispuni.⁴

2 El-Buhari, 5066; Muslim, 1400.

3 Dr. Omer el-Eškar, *Ahkamuz-zevadž*, str. 28.

4 *Hašijetu Ibn abidin*, 3/7; *Beda'us-sana'i*, 2/228; Husejini, *Kefajetul-ahbar*, 5/67; *Ve revdatut-talibine*, 7/18; *Sahihu Muslim bi šerhi en-Nevevi*, 9/523; *Mugannil-muhtadž*, 3/125; *Ahkamuz-zevadž*, str. 32.

2. Smisao braka u okrilju islama

Mnogobrojni su pozitivni učinci i mudrosti braka u islamu. U nastavku ćemo navesti neke od njih.

Ispunjavanje odredbe koju su postavili Allah i Poslanik, s.a.v.s.,

Uzvišeni Allah kaže: *Udajte neudate i ženite neoženjene, i čestite robove i robinje svoje; ako su siromašni, Allah će im iz obilja Svoga dati. Allah je neizmjereno dobar i sve zna.* (En-Nur, 32);

Onda se ženite onim ženama koje su vam dopuštene. (En-Nisa, 3)

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Omladino, ko je od vas u mogućnosti da se oženi, neka to uradi jer će na taj način lakše obarati pogled i čuvati spolni organ, a onaj ko to nije u mogućnosti, neka posti jer će mu post obuzdati strasti.”¹

Nagrada i dobro djelo

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Bračni odnos je sadaka.”² Mnogi učenjaci smatraju da je stupanje u brak bolje nego da se čovjek posveti nafilem, jer brak donosi mnoštvo korisnih djela.³

Krepost

Ova odlika najviše se očituje u braku jer je brak sredstvo kojim će se postići vrline, a u većini slučajeva, kod Zakonodavca i u običaju ljudi, sredstva imaju isti status kao ciljevi.

Opstanak potomstva i očuvanje ljudskog roda

Ako pogledamo da je suština Allahove mudrosti opstanak potomstva, kako bi se uspostavili vjerski zakoni, izgradio univerzum,

---

1 El-Buhari, 5066; Muslim, 1400.

2 Muslim, 1006.

3 Ibn Abidin, *Hašije*, str. 33; *Ahkamuz-zevadž*, str. 17–19.

uspostavio red na Zemlji i da se hairli potomstvo ne ostvaruje osim putem bračne zajednice, zapažamo da je brak sredstvo pomoću kojeg se realiziraju stvari omiljene Allahu i koje ljudi vole raditi.

Obezbjeđivanje smiraja, uspostavljanje ljubavi i humanosti

Zar čovjek stupanjem u brak ne stječe sebi dragu saputnicu, kojoj će iskazati iskrenu naklonost i koja će voditi brigu o njegovom položaju?

Naročito ako ta saputnica gaji iskrenu ljubav prema njemu i trudi se da uredi dom ne tražeći kao protuuslugu ništa. To će se desiti samo ako su u bračnoj zajednici.

Uzvišeni kaže: *I jedan od dokaza njegovih je to što za vas, od vrste vaše, stvara žene da se uz njih smirite, i što između vas uspostavlja ljubav i samilost; to su, zaista, pouke za ljude koji razmišljaju.* (Er-Rum 21)

Uspostavljanje bliskosti i ljubavi između ljudi

Brak nije usredotočen samo na odnose između supružnika. Ovi se odnosi protežu i na povezivanje njihovih porodica, što je vrlo bitna karika ka jedinstvu ummeta. Povezivanje i održavanje veza, posebno rodbinskih, snažno utječe na međusobno potpomaganje.

Brakom se dobija najveća blagodat – dijete

Bračni supružnici će stupanjem u brak dobiti dijete. Ako ga lijepo odgoje, ono će biti njihova radost u životu i lijep spomen nakon smrti.

Brak čuva društvo od moralnog sunovrata

Osim toga, brak štiti supružnike od mnogih smrtonosnih bolesti koje su rezultat moralnog urušavanja društva.

***Brakom se stječe bogatstvo i mnoge blagodati,
a sprečava se siromaštvo***

Brak je razlog stjecanja bogatstva i on sprečava siromaštvo. Ovo su vrlo lijepe odlike bračne zajednice, koje su mnogim ljudima nepoznate, a naročito onima koji izbjegavaju brak bojeći se siromaštva.

Potvrda ove tvrdnje je ajet: *Udajite neudate i ženite neoženjene, i čestite robove i robinje svoje; ako su siromašni, Allah će im iz obilja Svoga dati. Allah je neizmjereno dobar i sve zna.* (En-Nur, 32); te hadis Poslanika, s.a.v.s.: “Trojicu će Allah pomoći; onog ko stupi u brak kako bi sačuvao svoju čednost, roba koji je ugovorio svoj otkup i želi to ispuniti i borca na Božijem putu.”¹

U suštini, brakom se stječu mnoge prednosti i blagodati, dok se izbjegavanjem braka one gube. Poznate su vrijednosti ovih prednosti i njihova uloga u uzdizanju vjere i ublažavanju životnih poteškoća.

3. Propisi braka – obaveze i prava

Brak u islamu temelji se na obavezama i pravima oba bračna druga, svako od njih ima svoja prava i obaveze.

Tu i propisi koji se moraju poštivati prije braka, ali i nakon stupanja u brak. Njih navodimo u nastavku.

***Nije dozvoljeno prisiljavati žensku osobu da
stupi u brak s nekim koga ona ne želi***

Islamski učenjaci saglasni su da nije dozvoljeno prisiljavati ženu da stupi u brak s nekim ko izrazi želju da je zaprosi. U tom slučaju neophodno je podržati njeno mišljenje, bez obzira na to je li bila djevojka ili je razvedena. Njen staratelj nema pravo prisiljavati je na brak s nekim koga ona ne želi.

¹ Ahmed, 2/251; Et-Tirmizi, 1655; En-Nesai, 6/61.

Kao dokaz da nije ispravno prisiljavati razvedenu ženu na brak s nekim koga ne želi učenjaci su uzeli predaju koju navode Buhari i Muslim od Hanse Bint Hazzam, r.a., koju je otac htio udati dok je bila razvedena, ali ona nije bila saglasna s izborom, pa je otišla Poslaniku, s.a.v.s., koji je odbacio sklapanje tog braka.² El-Buhari navodi predaju od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Razvedena se ne udaje bez njenog pitanja, niti djevojka/djeвица bez njenog pristanka”. “Kako ona pristaje?” - upitaše, a on reče: “Šutnjom.”³

Nije dozvoljeno da čovjek zaprosi djevojku koja je već isprošena

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Neka niko od vas ne kupuje na već dogovorenu kupoprodaju niti da prosi djevojku na već obavljenju prošnju.”⁴

U oba Sahiha navodi se predaja od Ebu Hurejre, r.a., da Poslanik, s.a.v.s., nije dozvolio nekom čovjeku da zaprosi djevojku koja je već bila isprošena.

Kod Buharije se na ovu predaju dodaje: “dok se ne uda ili ne bude ostavljena”, a kod Muslima se navodi: “dok ne bude puštena.”⁵

Suština zabrane prošenja one koja je već isprošena jeste u tome što bi takav čin prouzrokovao neprijateljstvo i mržnju, a osim toga zabrana će potaći čovjeka da se očisti odnosno preispita i odvratit će nekog drugog od ovog čina. Uz to, sam čin je neprijateljski i neprihvatljiv. Vjeridba na vjeridbu slična je kupoprodaji na kupoprodaju. Takav postupak proizvodi netrpeljivost i kida ljubav i naklonost. Prošnja već isprošene djevojke, bez obzira na to zna li prosac da je djevojka pristala ili ne zna, rezultat će neprijateljstvom među muslimanima.

2 El-Buhari, 5138; Muslim, 1419.

3 El-Buhari, 5136.

4 Muslim, 1412.

5 El-Buhari, 5142; Muslim, 1414.

Ali, ako prvi prosac dozvoli ovaj čin ili odustane od vjeridbe ili ga djevojka odbije, onda drugom proscu nije zapreka tražiti njenu ruku. Međutim, ukoliko je prvi prosac već pristao na vjeridbu ili se dvoumi i razmišlja, prošnja od strane drugog prosca nije dozvoljena, jer će druga prošnja utjecati na prvu ili dovesti do njenog raskidanja.¹

Sastavni dijelovi sklapanja braka

Glavni sastavni dijelovi su ponuda i prihvatanje.² Pod ponudom i prihvatanjem podrazumijevaju se riječi koje izgovaraju akteri sklapanja braka kao čin zadovoljstva i saglasnosti sa stupanjem u brak. Dakle, ovim riječima sklapa se bračna zajednica kada ih izgovore budući bračni partneri koji mogu stupiti u brak, a dozvoljeno je i da ih izgovore povjERIOCI koji zastupaju buduće supružnike.³

Mehr

Ovo je naziv za materijalnu vrijednost koju je suprug obavezan dati ženi prilikom sklapanja braka. U Kur'anu se mehr još naziva vjenčani dar, nagrada i određeni dio.⁴

Mehr je obaveza, shodno kur'anskim ajetima: *I draga srca ženama vjenčane darove njihove podajte; a ako vam one od svoje volje od toga šta poklone, to s prijatnošću i ugodnošću uživajte.* (En-Nisa, 4);

A ženama vašim s kojima ste imali bračne odnose podajte vjenčane darove njihove kao što je propisano. (En-Nisa, 24)

Tekstom se naređuje da se ženama da njihova nagrada, odnosno mehr koji im pripada.

1 *Ahkamuz-zevadž*, str. 43–46.

2 Ibn Kudame, *Eš-Šerhul-kebir*, 7/370.

3 *Ahkamuz-zevadž*, str. 80.

4 En-Nevevi, *Revdatur-talibine*, 7/249.

Izdržavanje supruge

Supruga ima pravo da je muž izdržava u granicama uobičajenog. Pod izdržavanjem se prije svega podrazumijeva da joj se osigura stanovanje, hrana, odjeća i sve ostalo što omogućava da se zaštiti dostojanstvo žene od bilo kakvog poniženja, njeno zdravlje i čast, odnosno sve što je u granicama suprugovih mogućnosti.

Ako suprug nije u mogućnosti osigurati sredstva za izdržavanje i supruga zatraži razvod jer se ne može strpjeti, većina učenjaka saglasna je da se brak okonča, dok dio njih smatra suprotno.

Iz šerijatskih propisa jasno je da žena ima pravo na razvod braka jer je primorana.⁵

Lijepo ophođenje prema supruzi

Suprugino pravo je da se muž lijepo ophodi prema njoj, da se zabavlja i lijepo ponaša s njom kako bi razgalio njeno srce i iskazao srdačnost njenoj osobenosti, pokazujući joj na taj način položaj koji uživa kod njega i bliskost njegovom srcu. Lijepo ponašanje podrazumijeva da muž vodi računa kako se obraća supruzi, da je pažljivo sluša kada mu se obraća, pokazujući zanimanje za ono o čemu priča, da se ne zanima nečim drugim dok mu se ona obraća, da ne odlazi od nje prije negoli ona završi svoje izlaganje, jer je to sastavni dio kulture i odgoja prema bilo kome pa tako i prema supruzi, koja je najpreča da joj se pokazuje dobročinstvo.

U lijepo ponašanje prema supruzi spada i to da joj se muž dotjeruje i sređuje, jer je to njeno pravo. Uzvišeni Allah kaže: *One imaju isto toliko prava koliko i dužnosti.* (El-Bekare, 228)

5 Ibn el-Kajjim, *Zadul-me'ad*, 5/511–522; *Fethul-bari*, 9/418–421; Eš-Ševkani, *Nejlul-evtar*, 6/762–766; *El-Mesulijje fil-islam*, str. 126.

Ibn Abbas, r.a., kaže: “Dakle, volim se dotjerivati supruzi isto kao što volim da mi se ona dotjeruje, jer je Uzvišeni rekao: ‘One imaju isto toliko prava koliko i dužnosti.’”¹

Pod lijepim ophođenjem te pravo koje supruga ima jeste i čuvanje intimnih tajni. Muslim u Sahihu bilježi predaju od Ebu Seida el-Hudrija, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Kod Allaha će zaista na Sudnjem danu imati najgori položaj onaj čovjek i žena koji budu imali intimni odnos, a onda on otkrije njenu tajnu!”²

Čovjeku je dozvoljeno otkriti intimne tajne iz postelje ako je u potrebi za nekim lijekom, tj. može da ispriča o tim intimnim stvarima ako je neophodno.

Lijep odnos supruge prema suprug

Suprugovo pravo jeste da ona bude svjesna blagodati koje joj osigurava i da mu zahvaljuje na hrani, odjeći i poklonima koje joj, shodno svojim mogućnostima, osigurava, te da moli Allaha da mu da nadoknadu za ono što joj pruža. Također, treba da bude radosna zbog onog što joj donosi jer će takav odnos i njega uveseljavati i poticati ga da čini još više dobročinstva. Lijepo je da žena ima u vidu kako je suprug zaslužan za dobijanje potomstva, koje predstavlja blagostanje. Zato je suprugovo pravo da mu supruga bude u službi, na način da kuha, pere odjeću, čisti kuću i slično prema odabranom i ispravnijem stavu islamskih učenjaka.

Dakle, ovo je njegovo pravo.

Dokaz je predaja o strini Husajna b. Muhsina. Poslanik ju je upitao:

“Imaš li muža?”

---

1 Ibn Kesir, *Tefsir* 1/238.

2 Muslim, 1437.

“Da” – odgovori ona.

“A kakva si prema njemu?”

“Ne napuštam ga dok se ne umorim” – reče ona.

“Pazi kakva si prema njemu, jer je on tvoj Džennet i tvoja Vatra!”³

Pored obaveze žene da služi muža shodno svojim mogućnostima, muž nema pravo da je zaduži nečim što ona nije u mogućnosti, on mora biti blag prema njoj, da joj pomogne u kućnim poslovima kao što je to radio Poslanik, s.a.v.s., Kada su Aišu, radijallahu anha, pitali šta je Poslanik, s.a.v.s., radio u kući odgovorila je: “Služio bi svoju porodicu, a kada se prikuči vrijeme namaza, izašao bi da ga obavi.”⁴

U drugoj se predaji navodi da je na pitanje šta je radio Poslanik, s.a.v.s., odgovorila: “Bio je običan čovjek, čistio bi svoju odjeću i muzao ovcu.”⁵

Ako muž ne radi ovo, onda najmanje što može uraditi jeste da njegova supruga čuje lijepe riječi od njega, da je hvali i da joj osmijehom pokazuje zadovoljstvo.⁶

3 Ahmed, 4/341 i 6/419; Ibn Ebi Šejbe, 4/304; El-Humejdi, 355; En-Nesai, El-Bejheki, 7/291; Et-Teberani fil-kebir, 25/183.

4 El-Buhari, 6039.

5 Ahmed, 6/256; El-Buhari, *El-Edeb el-mufred*, 541; Ibn Hibban, 5646; El-Albani (u djelu *Sahihul-edeb el-mufred*) smatra da je hadis vjerodostojan.

6 *Min ahta'il-ezvadž*, str. 40–41.

DIJETE U ISLAMU

Dijete u islamu je na vrlo visokom položaju. Šerijat mu iskazuje potpunu pažnju, pružajući mu prava koja mu osiguravaju radost i dostojan život, ujedno ga čuvajući od nedaća i lutanja.

U nastavku ćemo ilustrativno pojasniti, koliko budemo u mogućnosti, dio onoga što smo naveli.

Strogo se upozorava da se izbjegavaju neislamski (džahilijetski) običaji koje su neki Arapi prakticirali prije islama, kao što je ubijanje djece bojeći se siromaštva

Uzvišeni u Kur'anu kaže: *Ne ubijajte djecu svoju od straha od neimaštine, i njih i vas Mi hranimo, jer je ubijati njih doista veliki grijeh.* (El-Isra, 31)

Tumačeći navedeni ajet Ibn Kesir kaže: "Ovaj ajet dokaz je da je Allah plemenitiji prema Svojim robovima nego roditelj prema svom djetetu. On zabranjuje ubijanje djece i savjetuje roditelje da djecu ne isključuju iz nasljedstva. Naime, u vrijeme džahilijeta (prije islama) ženska su djeca bila isključena iz nasljeđivanja. Čak se dešavalo da neko od njih ubije žensko dijete, bojeći se siromaštva, ali je to Uzvišeni strogo zabranio: *Ne ubijajte djecu svoju od straha od neimaštine.* A u nastavku ovog ajeta Allah je rekao: *I njih i vas Mi hranimo.* Također, Allah u Kur'anu kaže: *Reci: "Dođite da vam kažem šta vam Gospodar vaš propisuje; da Mu ništa ne pridružujete, da roditeljima dobro činite, da djecu svoju, zbog neimaštine, ne ubijate – Mi i vas i njih hranimo."* (El-En'am, 151)

Zato Uzvišeni kaže: *Jer je ubijati njih doista veliki grijeh.*

U oba *Sahiha* navodi se predaja od Abdullaha b. Mesuda, r.a., u kojoj kaže da je pitao Poslanika, s.a.v.s.:

“Allahov Poslaniče, koji je najveći grijeh?”

“Da pridružiš Allahu druga, a On te je stvorio” – odgovorio je Poslanik, s.a.v.s.

“A koji onda?”

“Da ubiješ svoje dijete plašeći se da jede s tobom!” – reče Poslanik, s.a.v.s.

“A koji zatim?”

“Da počiniš blud sa ženom svoga komšije” – odgovori Poslanik, s.a.v.s.¹

***Lijepo je moliti Allaha za potomstvo i da nam
podari djecu shodno šerijatskim tekstovima***

Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže: *Zato se sada sastajte s njima u želji da dobijete ono što vam je Allah već odredio.* (El-Bekare, 187)

Tumačeći ovaj ajet Ibn Abbas, radijallahu anhu, kaže da se ovdje misli na dijete.

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Ženite one koje su omiljene i koje rađaju djecu, jer ću se ja ponositi vašim mnoštvom na Sudnjem danu.”²

Šerijat zabranjuje srdžbu prema kćerkama

Allah je u Kur'anu pojasnio da je srdžba prema kćerkama bila sastavni etički kodeks preislamskih Arapa. Zato ih je prekoravao: *I kad se nekome od njih javi da mu se rodila kći, lice mu potamni i postaje potišten.* (En-Nahl, 58)

1 El-Buhari, 4483; Muslim, 86.

2 Ebu Davud, 2052.

Šerijat je propisao obavezu majke da doji svoje dijete

Također je šerijatom naređeno suprugu obaveza uzdržavanja ove majke, dakle svoje supruge, kako bi bila u mogućnosti dojiti novorođenče. Čak i ako se razvedu, njegova je obaveza da se brine o njoj dok ona doji novorođenče.

Uzvišeni kaže: *Majke neka doje djecu svoju pune dvije godine, onima koji žele da dojenje potpuno bude. Otac djeteta ih je dužan prema svojoj mogućnosti hraniti i odijevati. Niko neka se ne zadužuje iznad mogućnosti svojih: majka ne smije trpjeti štetu zbog djeteta svoga, a ni otac zbog svoga djeteta. I nasljednik je dužan sve to. A ako njih dvoje na lijep način i sporazumno odluče dijete odbiti, to nije grijeh. A ako zaželite da djeci svojoj dojlje nađete – pa, nije grijeh kada od srca ono što ste naumili dadete. Allaha se bojte i znajte da Allah dobro vidi ono što radite.* (El-Bekare, 233)

Za lijep odgoj djeteta, dok ne postane punoljetno, slijedi i velika nagrada

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Ko odgoji dvije djevojčice sve dok ne postanu punoljetne, na Sudnjem danu će biti sa mnom.” Poslanik, s.a.v.s., je to pokazao sastavivši svoje prste.¹

Dakle, ko se bude brinuo o njima, hranio ih, odgajao i učestvovao na najbolji način u njihovom odrastanju.

Poslanik, s.a.v.s., je također rekao: “Ko bude imao tri kćerke pa bude strpljiv s njima i iz halal imetka ih hranio i oblačio, one će mu biti zaštita od džehennemske vatre.”²

Poslanik, s.a.v.s., je rekao da je za uzdržavanje porodice veća nagrada od bilo kakve druge. Shodno tome Poslanik, s.a.v.s., je rekao:

---

1 Muslim, 2631.

2 Ibn Madždže, 3669; El-Albani (u djelu *As-Sahih*a) navodi da je hadis vjerodostojan.

“Najbolji dinar je onaj koji čovjek potroši na svoju porodicu.”³

Ebu Kilabe kaže: “Koji čovjek zaslužuje veću nagradu od onog koji troši na malu čeljad, zato će im Allah pomoći i dati im iz obilja svog.” Allahov Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Dinar koji si potrošio na Allahovom putu, dinar kojim si oslobodio roba, dinar koji si udijelio bijedniku i dinar koji si utrošio u izdržavanju svoje porodice; ali je najbolji onaj dinar koji si potrošio na svoju porodicu.”⁴

***Briga o djeci je povjerenje o kojem će čovjek
biti pitan na Sudnjem danu***

Za ispunjavanje ove najljepše blagodati slijedi vrijedna nagrada. Ako čovjek zapostavi ovu obavezu, može očekivati kaznu. Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Svi ste vi pastiri, i svi ćete biti pitani za svoja stada. Vođa je pastir i bit će pitan za svoje stado, čovjek je pastir svoje porodice i bit će pitan za svoje stado, žena je pastir kuće svoga muža i bit će pitana za svoje stado, sluga je pastir kuće svoga gazde i bit će pitan za svoje stado, svi ste vi pastiri i svi ćete biti pitani za svoje stado!”⁵

Islam brine o jetimima na najbolji način

On im je pružio najveću pažnju, tražeći da im se čini dobročinstvo, upozoravajući na loš odnos i nasilno ponašanje prema njima. Zato mnogobrojni tekstovi iz Kur’ana i sunneta tretiraju ovu temu.

Tako Allah u Kur’anu opisujući svojstva Džennetlija kaže: *I hranu su davali – mada su je i sami željeli – siromahu i siročetu i sužnju.* (El-Insan / Ed-Dehr, 8)

---

3 Muslim, 994.

4 Muslim, 995.

5 El-Buhari, 2278; Muslim, 1829.

Uzvišeni upozorava da se što više pažnje i brige posvećuje jetimu:
Zato, siročće ne okahari! (Ed-Duha, 9)

Također, Allah zabranjuje da se troši imetak jetima: *Oni koji bez ikakva prava jedu imetke siročćadi – doista jedu ono što će ih u vatru dovesti i oni će u ognju gorjeti.* (En-Nisa, 10)

Allah prekora onog koji nije plemenit prema jetimu: *A nije tako! Vi pažnju siročćetu ne ukazujete!* (El-Fedžr, 17)

O vrijeđanju jetima i kršenju njegovog prava u Kur'anu se kaže: *Znaš li ti onoga koji onaj svijet poriče? Pa to je onaj koji grubo odbija siročće.* (El-Ma'un, 1–2)

Pojašnjavajući značajan položaj onoga ko vodi brigu o jetimu Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Ja i staratelj jetima u Džennetu ćemo biti ovako blizu", pa je pokazao kažiprstom i srednjim prstom."¹

Islam je zabranio ubijanje djece u ratu

Poslanik, s.a.v.s., je vođe islamske vojske savjetovao riječima: "Borite se u ime Allaha na Allahovom putu. Borite se protiv onih koji ne vjeruju u Allaha. Borite se, ali ne otuđujte ništa iz ratnog plijena, ne izdajite, ne masakrirajte i ne ubijajte djecu."²

Postoji još mnogo preporuka u okviru ove tematike, a neke od njih spomenut ćemo kada budemo govorili o džihadu.

Islam zabranjuje nepravdu i nasilje prema djeci unutar porodice

Odnos prema djeci, bez obzira na to jesu li su velika ili mala, treba počivati na pravdi. Ne treba se davati prednost jednom djetetu u odnosu na drugo dijete. En-Nu'man el-Bešir, radijallahu anhu,

---

1 El-Buhari, 4998.

2 Muslim, 1734.

kaže: “Otac mi je dao nešto imetka. Onda je majka rekla: ‘Neću biti zadovoljna dok to ne potvrdi Poslanik.’ Onda je otac otišao do Poslanika kako bi odobrio ono što je otac dao. Poslanik ga je upitao: ‘Da li si tako učinio i s ostalom svojom djecom?’ A on odgovori: ‘Ne.’

Tada Poslanik, s.a.v.s., reče: ‘Bojte se Allaha i budite pravedni među svojom djecom.’ Nakon toga je otac vratio ono što mi je dao.”

U drugoj predaji stoji: “Neću biti svjedokom nepravde.”³

Pravda se ovdje ne odnosi samo na materijalna dobra. Ona je ekstenzivnija i proteže se na smisaone i moralne vrijednosti: ljubaznost, nježnost, bliskost itd.

Šerijatski propisi koji se odnose na djecu su obilni, oni se odnose na dijete prije rođenja, zatim dok je još u pelenama pa sve dok ne postane odgovoran čovjek podložan šerijatskim propisima koji se odnose na punoljetne osobe. Djeca imaju mnoga prava, kao što je pravo na odgovarajuće ime, vjersko i svjetovno obrazovanje, koje će im trebati u životu, da se pazi da ne padnu pod loš utjecaj. Navođenje ostalih sličnih propisa i prava bilo bi preopširno.⁴

---

3 El-Buhari, 2447; Muslim, 1623.

4 Ibn el-Kajjim, *Tuhfetul-mevdud fi ahkamil-mevlud*, 97–119 i *El-Mesulijetu fil-islam* 147–153; Abdullah Ulvan, *Terbijetul-evlad fil-islam*; dr. Adnan Baharis, *Mes’ulijetul-ebbi-l-muslimi fi terbijetil-veledi fi merhaleti-tufuleti*; dr. Halid Eš-Šeniber, *Hukukul-insan fil-jehudijje vel-mesihijje*, *El-Islam mukarenetun bil-kanunid-devlijj*, str. 467–472.

DOBROČINSTVO PREMA RODITELJIMA I NJIHOV POLOŽAJ U ISLAMU

1. Razumijevanje dobročinstva prema roditeljima

Dobročinstvo prema roditeljima suprotno je od iskazivanja neposlušnosti, stoga Ibn Menzur kaže: “Dobročinstvo je suprotno od iskazivanja neposlušnosti, slično značenje ima riječ *el-meberre*, koja označava milosrđe.

I rekao je: “*ve redžulun berrun min kavim ebrar, ve redžulun barrun min kavmin berereh* - čestit čovjek od čestitih ljudi. Od Ibn Amra prenosi se da je rekao: “Allah ih je nazvao dobročiniteljima jer čine dobročinstvo svojim roditeljima i djeci.” “Onako kako ti tražiš pravo od svog djeteta tako isto i dijete traži svoje pravo od tebe.”¹

2. Pravo roditelja i njihov položaj u islamu

Pravo roditelja je vrlo značajno, njima u islamu pripada vrlo visok položaj. Dobročinstvo prema njima blisko je s monoteizmom, dok je zahvalnost roditeljima usko povezana sa zahvalom Allahu. Milosrđe prema njima spada u dobra djela, koja su najomiljenija Veličanstvenom i Uzvišenom.

I Allahu se klanjajte i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte! A roditeljima dobročinstvo činite. (Er-Ra'd, 36)

Gospodar tvoj zapovijeda da se samo Njemu klanjate i da roditeljima dobročinstvo činite. Kad jedno od njih dvoje, ili oboje, kod tebe starost dožive,

---

1 *Lisanul-Arab*, 4/53.

ne reci im ni: "Uh!" – i ne podvikni na njih, i obraćaj im se riječima poštovanja punim.

Budi prema njima pažljiv i ponizan i reci: "Gospodaru moj, smiluj im se, oni su mene, kad sam bio dijete, njegovali!" (El-Isra, 23–24)

Također, mnogobrojni su hadisi Poslanika, s.a.v.s., u okviru ove teme. Ibn Mesud, radijallahu anhu, kaže da je jedne prilike pitao Poslanika, s.a.v.s.:

“Koje djelo je Allahu najdraže?”

“Namaz u svoje vrijeme” – reče Poslanik, s.a.v.s.

“A koje onda?”

“Dobročinstvo prema roditeljima.”

“A onda?”

“Borba na Božijem putu” – reče Poslanik, s.a.v.s.²

Dobročinstvo prema roditeljima potvrđeno je čovjekovom prirodom, sve su nebeske religije saglasne kad je u pitanju dobročinstvo prema roditeljima. Ono ujedno predstavlja moral vjerovjesnika i revnost dobrih ljudi. Dobročinstvo je također dokaz iskrenog vjerovanja, plemenitosti i vjernosti i dobročinstvo prema roditeljima predstavlja najljepše obrise islamskog vjerzakona, jer se njime priznaje sva ljepota dobročinstva i čuva njegova vrijednost, što je u biti primjer savršenog vjerzakona, koji tretira sva ljudska prava.

Nasuprot tome su ovozemaljski zakoni, koji roditeljima ne pružaju vrijednost niti čuvaju njihova prava, već ih ignoriraju i ne pridaju im nikakav značaj.

Najbolji dokaz za to je zapadni svijet, koji se smatra tehnološki razvijenim. U takvom svijetu majka je poput alata, koji kada rok trajanja istekne zahrđa.

---

2 El-Buhari, 527; Muslim, 85.

Kao vid dobročinstva jedan dan u godini nazvali su Danom majki i tada sinovi i kćerke majkama poklanjaju buket ruža, pokazujući im ljubav i dobročinstvo. Ovo je ujedno i vrhunac njihovog dobročinstva prema roditeljima, koje traje jedan dan u godini.

Gdje su brižnost, samilost i vjernost? Oni ne poznaju ova vrijedna i časna značenja, ona kod njih nemaju nikakvog udjela.

Islam je zabranio neposlušnost prema roditeljima najoštrije osudivši takvo ponašanje. Ono se smatra velikim grijehom, odnosno grijehom koji je blizak mnogoboštvu.

U tom smislu navest ćemo ajet: *Ne reci im ni: "Uh!" – i ne podvikni na njih, i obraćaj im se riječima poštovanja punim.* (El-Isra, 23)

Dakle, ne reci im ni "Uh", a kamoli nešto više od toga.

Preneseni su i mnogi hadisi koji tretiraju ovu tematiku, poput hadisa koji prenosi Abdullah b. Amr b. el-As, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Veliki grijesi su: pripisivanje Allahu druga, neposlušnost roditeljima, ubistvo, lažno zaklinjanje."¹

3. Lijepo ponašanje prema roditeljima

Islamski vjerezakon uspostavio je mnoge principe ponašanja prema roditeljima. Islamski učenjaci ustanovili su neke segmente lijepog ponašanja, crpeći ih iz Kur'ana i sunneta. U tom smislu je dovoljno citirati kur'anski ajet: *A ako te budu nagovarali da drugog Meni ravnim smatraš, onoga o kome ništa ne znaš, ti ih ne slušaj i prema njima se, na ovome svijetu, velikodušno ponašaj, a slijedi put onoga koji se iskreno Meni obraća.* (Lukman, 15)

Konstrukcija *ve sahibuhuma* (u značenju velikodušnog odnosa, bliskosti i prisnosti) najljepši je vid krasnorječivosti kojim se potiče

---

1 El-Buhari, 6675.

na dobročinstvo prema roditeljima. Ova konstrukcija upućuje na velikodušno ponašanje i zahtijeva ustrajnost, a da bi čovjek bio ustrajan, neophodno je da bude postojan u raznim promjenjivim situacijama. Druženje dug vremenski period sa sobom povlači vid dosade i malaksavosti, ali kada se dijete sjeti ove božanske upute bude svjesno da njegovi roditelji imaju ogromno pravo i to ga podstakne da stalno bude uz njih i prema njima se lijepo odnosi, a oni su najpreči za to. Pod tim se misli na blagost, konsultiranje i ljubaznost.

To obuhvata i lijep odnos prilikom razgovora s roditeljima, jer druženje tokom dugog perioda dovodi do dosade, zbog čestog ponavljanja istih priča i događaja. Dijete ih opetovano sluša, što mu pričinja dosadu i čini ga mrzovoljnim. Ali, kada je lijepo druženje prisno, onda neće biti dosade, bez obzira na to da li roditelj pričao njemu ili se on nalazio s ljudima kojima se njegov roditelj obraća i bez obzira na to da li mu je taj razgovor poznat jer se iznova priča. Također, dobročinstvo prema roditeljima obuhvata darivanje materijalnih sredstava ako su ona roditelju potrebna. Koliko je danas djece koja, zbog nerada, zanemarivanja ili škrtosti, uskraćuju roditelju ovo pravo.

Koliko je djece koja govore: “Mom ocu, ili majci, ne treba ništa i na taj način sebi oduzima ovu blagodat uzdržavanja roditelja.” Koliko djece govori: “Moja braća i sestre pružaju roditeljima sve što im treba, tako da im ja ne trebam.” Možda ovako govore sva djeca, tako da se svako od njih oslanja na ono drugo pa roditelji ostaju bez pomoći djece.

Časno dijete je ono koje ne zaboravlja svoj udio u udovoljavanju potreba roditelja, i kada nisu u potrebi, a kamoli onda kada im je to neophodno. Dijete treba težiti ka tome, bez obzira na to da li to čine i njegova braća: *Čiji će pečat mošus biti – i neka se za to natječu oni koji se hoće natjecati!* (El-Mutaffifun, 26)

U prisan i lijep odnos ubraja se da se da djeca pomažu svome roditelju u dobročinstvu, velikodušnosti i materijalnim davanjima. Dešava se da je roditelj dovoljno bogat, ali nema podršku od djece da čini dobročinstvo i pomaže drugima. Štaviše, sprečavaju ga u činjenju dobra pa mu kada htjedne učiniti neko dobro kažu: “Polahko, ne žuri”, bojeći se da ne potroši imetak, ili želeći da im na taj način ostane više miraza, ili jednostavno što su škrti u dobrim djelima itd. Djeci njihovi roditelji ne bi trebalo da budu kamen spoticanja. Naprotiv, treba da im pomognu dobrim djelima. U prisan odnos s roditeljima ubraja se i putovanje s njima.

Također, treba biti gostoprимljiv prema gostima koji su prijatelji roditelja i potruditi se da roditelji budu rasterećeni kada dođu gosti. Prisnost i lijep odnos prema roditeljima je da im, kada od tebe zatraže, praviš društvo, bilo gdje ili u bilo čemu, ako u tome nema grijeha. Shodno navedenom, neophodno je da upoznaš svoje društvo s roditeljima, kako bi bili smireni upoznavši se s tvojim načinom života, kako ne bi bili očajni kada te prijatelji posjete. Zato je neophodno udovoljiti željama roditelja, kako bi se roditelji osjećali zadovoljno i rasterećeno. Također, dijete treba pratiti tok liječenja roditelja, odlaziti s njim u bolnicu, ako to situacija nalaže.

Dijete se ne bi trebalo buniti i negodovati ako mu roditelj nešto zapovijedi između ostale braće. Čak se treba potruditi da samo preuzme inicijativu i kada mu roditelji ništa ne traže te da ispuni određene aktivnosti u njihovu korist. Osim toga, lijepo je ponašanje i kada se podnese kritika roditelja i njihovo negodovanje.

Dakle, lijep odnos prema roditeljima podrazumijeva da se dijete potruđi kako bi unijelo sreću u njihov život i da odagna od njih ono što ih muči.

Ovo su ukratko poruke koje donosi navedeni ajet, a detaljnija pojašnjenja mogu se pronaći u drugim djelima koja tretiraju ovu tematiku.¹

---

1 Muhammed Seid Mubejjed, *Edebul-muslim fil-adati vel-ibadati vel-muamelati*, str. 158–160; Nizam Jakubi, *Kurretul-ajnejn fi fedaili birril-validejn*, str. 46–52; Abdullah Alevan, *Terbijetul-evlad fil-islam*, 1/285–286; El-Hazimi, *El-I'lam fima verede fi birril-validejn ve silletil-erham*, str. 26; Ašur, *Birrul-validejni*, str. 16–20; dr. Muhammed Salih, *Et-Tekafulul-idžtimai*, str. 98–105; Ali Muhammed Džemaz, *Vesijjetu Lukman li ibnihi*, str. 23–33.

PRAVA I OBAVEZE DJECE U ISLAMU

U prethodnom poglavlju govorili smo o obavezama djece prema roditeljima. U nastavku ćemo govoriti o pravima djece, koja im neosporno pripadaju. Djeca u okrilju islama su emanet koji je povjeren roditeljima, koji su odgovorni za taj emanet. Nemarnost u odgoju djece jasan je nedostatak i očita pogreška jer dom se smatra prvom odgojno-obrazovnom institucijom djece. On je komponenta koja aktivno učestvuje u izgradnji zajednice. Muškarci i žene, lideri i značajne osobe ovog ummeta odrastaju unutar plemenite i razborite porodice, koja vodi računa o Allahovim naredbama i vjerezakonu i koja počiva na temeljima ljubavi i naklonosti, na milosrđu i nesebičnosti, međusobnom potpomaganju i bogobožnosti. Dijete se odgaja u krugu kuće i porodice prije negoli ga odgoje škola i društvo. Ono je dužno biti zahvalno svojim roditeljima za svoje ispravno društveno ponašanje, dok su, s druge strane, njegovi roditelji uveliko odgovorni za njegovo posrnuće.¹ Ibn el-Kajjim kaže: “Koliko je onih koji su unesrećili svoje dijete, svoju rođenu krv, zbog zanemarivanja i uskraćenog odgoja. pomažući mu da ispuni svoje prohtjeve, misleći da mu je tako pomažu, a ustvari su mu odmogli. Misle da su bili humani prema njemu, a ustvari su bili nepravedni. Propustili su da steknu korist od svoga djeteta, zato je i dijete propustilo svoj udio na ovom svijetu i ahiretu. Stoga neprimjereno ponašanje djece uglavnom dolazi od njegovih roditelja.”² Kao što roditelji imaju svoja prava kod djece, tako i djeci pripadaju prava kod roditelja. Kao što nam je Allah naredio dobročinstvo prema roditeljima, naređeni su

---

1 Dr. Muhammed es-Sabbag, *Nezaratu fil-usretil-muslima*, str. 154; dr. Mustafa es-Sebai, *Ahlakuna el-idžtimai*, str. 155.

2 Ibn el-Kajjim, *Tuhfetul-mevdud fi ahkamil-mevlud*, str. 146–147.

nam plemenitost i dobročinstvo prema djeci te konstantno ulaganje truda u njihov odgoj. Na taj način ispunjavamo emanet i povjerenje. Svako zanemarivanje i uskraćivanje prava koja pripadaju djeci smatra se prevarom i obmanom. Mnogobrojni vjerski tekstovi naređuju da se čini dobročinstvo prema djeci, da se na taj način ispuni emanet. Oni ujedno upozoravaju da se ne zanemaruju i ne uskraćuju dječija prava. Uzvišeni Allah kaže: *Allah vam zapovijeda da odgovorne službe onima koji su ih dostojni povjeravate.* (En-Nisa, 58);

O vjernici, Allaha i Poslanika ne varajte i svjesno međusobno povjerenje ne proigravajte (El-Enfal, 27); *O vi koji vjerujete, sebe i porodice svoje čuvajte od vatre čije će gorivo ljudi i kamenje biti i o kojoj će se meleci strogi i snažni brinuti, koji se onome što im Allah zapovijedi neće opirati i koji će ono što im se naredi izvršiti.* (Et-Tahrim, 6)

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Svi ste vi pastiri i odgovorni ste za svoje stado, vođa je pastir i on je odgovoran za svoje stado, čovjek je pastir u svojoj porodici i odgovoran je za svoje stado, žena je pastirica u kući svoga muža i odgovorna je za svoje stado, sluga je pastir u imetku svoga gazde i on je odgovoran za svoje stado. Svi ste vi pastiri i svi ste odgovorni za svoje stado.”³

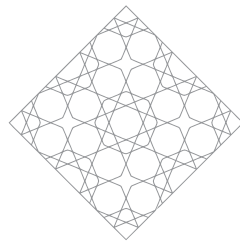
U drugom hadisu Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Svaki čovjek od koga Allah zahtijeva da brine o svom stadu onog dana kada umre, a bude iznevjerio svoje stado Allah će mu zabraniti Džennet.”⁴ Djeci pripada i pravo da roditelji upućuju dove za njih, da im daju lijepa imena, da usade u njihovu prirodu vjerovanje i ispravno vjersko naučavanje, da ih odgoje na temeljima uzvišenih moralnih principa i pohvalnih osobina.⁵

3 El-Buhari, *Me'al-feth*, 853; Muslim, 1829.

4 El-Buhari, 13/112; Muslim, 142.

5 *Tuhfetul-mevlud*, str. 92.

SEDMI DIO

STAV ISLAMA PREMA NEKIM SAVREMENIM PROBLEMIMA

Islam, razum, znanje i rad

Islam, opće zdravlje i higijena

Mir, suživot, tolerancija, prisiljavanje, nasilje,
terorizam

Džihad u islamu

UVOD

Tema ovog poglavlja bazira se na savremenim pitanjima i problemima o kojima se mnogo govori, a koji – zbog nepoznavanja tih pitanja i islamskog stava prema njima – narušavaju ugled islama.

Stoga će teme narednog poglavlja biti sljedeće:

Islam, intelekt/racio, znanje i rad

Islam, opće zdravlje i higijena

Mir, suživot, tolerancija, prisiljavanje, nasilje, terorizam

Džihad u islamu

PRVO POGLAVLJE

ISLAM, RAZUM, ZNANJE I RAD

Stav islama prema razumu

Islam i nauka (islam, znanje i obrazovanje)

Islam i rad

STAV ISLAMA PREMA RAZUMU

Već smo u prethodnim poglavljima govorili o intelektu, odnosno razumu, njegovom značajnom položaju u islamu, te njegovo ukazivanje na mnoga pitanja dogmatskog vjerovanja.

U nastavku ćemo detaljnije govoriti o raciju, umu ili razumu. Osvrnut ćemo se na stav islama prema raciju.

1. Značenje riječi razum

Definicija razuma

To je duhovna svjetlost kojom čovjek akceptira neophodno i teorijsko znanje. Ovo je definicija intelekta u rječniku El-Muhit.¹

Pojašnjavajući bit intelekta/razuma prof. dr. Muhammed Nu'ajm Jasin kaže: "To je prirodni instinkt, odnosno snaga koja omogućava da se akceptiraju značenja i činjenice."²

Početak egzistiranja racija

El-Fejruzabadi smatra da egzistiranje racija započinje dok je dijete u majčinoj utrobi. Njegov razvoj slijedi sve do potpune zrelosti i punoljetstva.³

---

1 El-Fejruzabadi, *El-Kamusul-muhit*, str. 1336.

2 *Mebahis fil-akli*, str. 130. Mnogobrojna su mišljenja o intelektu te bi se ovdje navođenje odužilo, ali u navedenom djelu ova je tema obrađena vrlo detaljno, tako da se na kraju dolazi do navedene definicije.

3 Ibid.

Intelekt, racio, um i razum

Riječ *el-akl* (razum, um, pamet) upotrebljava se u smislu znanja ili znanja o svojstvima stvari: ljepote, ružnoće, potpunosti i manjkavosti.

Ili se odnosi na poznavanje boljeg od dva dobra ili goreg od dva zla, ili se odnosi općenito na stvari ili na snagu pomoću koje se odvija razlikovanje ružnog i lijepog. Također se odnosi na značenja kojima se određuje svrha i interesi, ili na pohvalan odnos čovjeka, njegove pokrete i govor.

Ko je pametan?

Pametan je onaj ko vlada svojim stanjem i čuva se od propasti i zablude.

Zašto je racio dobio ovaj naziv?

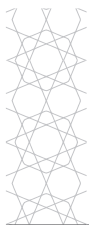
Zato što čuva čovjeka od propasti i sprečava ga od pogubnog i lošeg percipiranja ili nekog lošeg djela.⁴

2. Značaj racija / intelekta u islamu

Islam je dodijelio vrlo važnu ulogu intelektu ukazavši na njegov značaj. Intelekt u islamu je temelj obavezivanja, od njega zavisi kompetentnost. Kur'an na mnogo mjesta spominje naredbu o razboritosti, zapažanju, promišljanju, hvaleći one koji imaju ove odlike. Također, na mnogo mjesta u Kur'anu se prekoravaju oni koji su zapostavili svoj racio i povinovali se slijepom slijedenju drugih. Oni koji slijede ono što su njihovi preci zacrtali bez ikakvog pojašnjenja, obrazloženja i znanja.⁵

⁴ *Lisanul-Arab*, 8/28; *El-Kamusul-muhit*, str. 1336.

⁵ *Mebahisu fil-akli*, str. 223–224.

3. Funkcija racija / intelekta

Racio je svjetlo koje je Uzvišeni podario čovjeku kako bi mu otkrio stvari i realne činjenice, omogućivši mu da pojmi poruku Allaha i Njegovog Poslanika, s.a.v.s., te da pogleda i promisli o nebeskom i zemaljskom kraljevstvu i shvati tajne univerzuma, zatim da razmisli o sebi i dokazima koji ga okružuju, kako bi pomoću uma, u granicama svojih mogućnosti, došao do ispravnog zaključka i radio ono što će mu biti od koristi i na dunjaluku i na ahiretu.¹ Ovo bi ukratko bio zadatak koji ima racio/intelekt/um.

4. Granice intelekta

Iako islam cijeni intelekt i daje mu vrlo važnu ulogu, ipak mu je odredio granice, kako bi sačuvao mentalnu snagu, da se ne rasprši i ne iscrpi pred metafizičkim stvarima koje ne može dokučiti niti akceptirati, kao što su: božansko biće, duša, Džennet, Vatra, Božiji atributi itd. Jer, čovjekovom umu pripada posebno određeno polje djelovanja. Ako bi pokušao prekoračiti ovo polje, izgubio bi se i i upao u labirint iz kojeg ne bi mogao izaći. Razlog tome je što intelektu pripada sve ono što je opipljivo i osjetilno. Što se tiče metafizičkih stvari, koje nisu pod ingerencijama uma, ne postoji nikakav razlog da se intelekt njima bavi niti da iskače izvan granica koje su postavljene šerijatskim diskursom na tom polju.

5. Um i vjerovanje

Nije dozvoljeno da se intelekt isključi u dogmatskim pitanjima ali nije dopušteno da intelekt prekoračuje svoje polje djelovanja i izgubi se na stazama neprimjerenog maštanja koje dolazi s lažnim iluzijama.

---

¹ Ibid., str. 223–224.

Mašta i iluzornost ne mogu biti temelj dogmatici i ispravnoj spoznaji, jer islamska dogmatika je potvrđena i stabilna konstanta, na koju ukazuje vjerezakon i nepobitni tradicionalni dokazi. Zdrav intelekt ne oponira tradicionalnim dokazima prema pravilu koje kaže: Zdrav (razborit) um ne suprotstavlja se ispravnim predajama (tradiciji).

Ako je um taj koji nas upućuje da spoznamo Allaha i da je Muhammed Božiji poslanik, s.a.v.s., onda se svako razilaženje između uma i onoga što se nalazi u Kur'anu i Poslanikovom, s.a.v.s., sunnetu, ili Allahovih riječi i Poslanikovih, s.a.v.s., obavještenja ili odbijanje dokaza iz Kur'ana i sunneta pod izgovorom da se suprotstavljaju zdravom razumu, smatra jasnim oponiranjem na koje je sam um ukazao.²

6. Intelekt i predaje

Poznata postavka glasi: Zdrav (razborit) um ne suprotstavlja se ispravnim predajama (tradiciji). Zdrav um lišen je sumnji i prohtjeva, dok su tačne i ispravne predaje lišene nedostataka i prigovora.

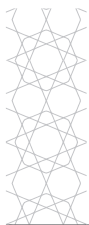
Drugo pravilo glasi: Ako su um i predaje u koliziji, odnosno ako dođe do razilaženja između uma i predaje, prednost se daje predaji.³

7. Islam je sačuvao razum i odredio mu značajno mjesto

Islam je strogo zabranio alkohol i opojne supstance, tj. zabranio je sve ono što će štetiti intelektu. Islam je razumu dodijelio značajno mjesto, sačuvavši ga kontradiktornosti. Također, islam je one koji su ga prigrlili zaštitio od intelektualne anarhije, zalutalosti i zbuđenosti, jer ova vjera je lahka, jasna i otvorena za svakog pojedinca.

² Dr. Muhammed Eman, *El-Aklu ven-naklu inde Ibn Rušd*, 12–15.

³ Ibn Tejmije, *Tearudul-akli ven-nakli*, 1/22–23 i 78–81.

ISLAM I NAUKA *(ISLAM, ZNANJE I OBRAZOVANJE)*

Islam je istinski zagovornik znanja i činjenica. Štaviše, on je neprijatelj neznanju i lažnim mitovima. Kur'an i Poslanikov, s.a.v.s., sunnet temelje se na ispravnom znanju. U nastavku ćemo pojasniti određene kompatibilnosti između islama i nauke.

1. Islam je stjecanje znanja i obrazovanje učinio obaveznim

Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Traženje znanja je obaveza svakog muslimana."¹

Nema sumnje u to da su ljudi na različitim nivoima shvatanja. Neki su obavezni stjecanjem određenog znanja koje drugima nije obavezno. Međutim, niko neće imati opravdanja za osnovno znanje na kojem se temelji njegova vjera i njeno prakticiranje i izvršavanje dužnosti koje mu je Allah propisao.

2. Prva riječ koja je objavljena u Kur'anu jeste imperativ da se stječe znanje

Prva sura objavljena u Kur'anu je Al-Alaq, a prve objavljene riječi ove sure su: *Čitaj, u ime Gospodara svoga, koji stvara.*

Dakle, ovdje je indirektno ukazano da će ummet Muhammedov, s.a.v.s., biti obrazovan i da će znati čitati i pisati.²

---

1 Ibn Madždže, 224.

2 *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, 30/433–434.

3. Uzvišeni Allah se pohvalno izražava o stjecanju nauke i onima koji teže ka obrazovanju

Uzvišeni Allah kaže: *Zar je onaj koji zna da je istina ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga kao onaj koji je slijep? A pouku samo razumom obdareni primaju.* (Er-Ra'd, 19)

Zar ne vidimo kako je Allah uporedio neznanje sa sljepilom?

U Kur'anu se kaže: *Allah će na visoke stepene uzdignuti one među vama koji vjeruju i kojima je dato znanje. – A Allah dobro zna ono što radite.* (El-Mudžadele, 11)

Ibn Abbas, r.a., kaže: "Učenjaci su stotinu stepeni iznad vjernika, a između svakog stepena je stotinu godina."³

Nema sumnje u to da vjersko znanje prije svakog drugog ulazi u okvire nauke, a u sklopu njega i svako korisno znanje. Korisna nauka, koja se podrazumijeva Kur'anom i sunnetom, jeste ona koja daje korisne plodove i udovoljava visokim zahtjevima.

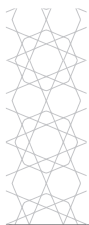
Sve što oplemenjuje i čisti dušu, uzdiže duhovnost i upućuje ka ispravnom putu smatra se korisnim znanjem, bez obzira na to da li se to odnosi na ovaj ili na onaj svijet. Vjerska odlikovanost znači i odlikovanost na ovom svijetu, a sretan život na ovom svijetu usko je povezan sa srećom na ahiretu.

Šerijat, kao univerzalni i sveobuhvatni vjerezakon, naređuje da se čovjek posveti proučavanju svih korisnih nauka o monoteizmu i temeljima vjere, šerijatskom pravu, arapskom jeziku, zatim društvenih, ekonomskih, političkih, vojnih, medicinskih te svih ostalih u kojima se očituje snaga nacije i korist pojedinaca i društva općenito.⁴

3 Ibn Džema'a, *Tezkiretus-sami' vel-mutekellim*, str. 27.

4 Ibn Sa'di, *Ed-Dinus-sahih jehillu džemi'ul-mešakil*, str. 20; Ibn Sa'di, *Ed-Delailul-kur'anijje fi ennel-ulumen-nafia dahile fid-dinil-islamijj*, str. 6.

4. Islam je saglasan s naučnim činjenicama

Naučne činjenice potvrđuju da su Kur'an i sunnet istina. Širenjem prirodnih znanosti i stasavanjem savremenih nauka nije se pojavila nauka koja se suprotstavila činjenicama koje su navedene u Kur'anu i sunnetu, iako je te činjenice saopćio naš Poslanik, s.a.v.s., koji je bio nepismen.¹

Dakle, ispravno znanje ne suprotstavlja se ispravnim predajama koje su nam prenesene. Naprotiv, ono je potpuno kompatibilno s njima. Također, nije moguće da eksplicitnost Kur'ana bude u koliziji s realnošću.

Ako se u realnosti pojave suprotnosti, to znači da je realnost obična propaganda, lišena svake istine, ili da Kur'an nije eksplicitan svojim oponiranjem. Jer, eksplicitnost Kur'ana i realnost su kategorični i između njih nema mjesta suprotstavljanju.² Ovo su potvrdili tradicionalni i savremeni učenjaci. Ibn Tejmije je čak svoje djelo *Der'u te'arudil-akli ven-nakli* bazirao na ovom pravilu.

Čak su i mnogi učenjaci na Zapadu konstatirali ovu činjenicu, naprimjer Moris Bukaj, u svojoj knjizi *Et-Tevrat vel-Indžil vel-Kur'anvel-ilm* (Tora, Biblija, Kur'an i nauka).

On je u svojoj knjizi potvrdio da su Tora i Biblija, kakve danas poznajemo, iskrivljene i u koliziji s naučnim činjenicama. U svojoj je knjizi naveo i dokaze koji svjedoče o superiornosti Kur'ana, jer je Kur'an spomenuo te činjenice prije savremene nauke. U knjizi je utvrđeno da Kur'an nije u koliziji sa savremenim naučnim činjenicama, već da je, naprotiv, u potpunosti saglasan s njima.³

1 Abdurrahman b. Sa'di, *El-Edilletu vel-kavati'u vel-berahinu*, str. 350.

2 Muhammed Usejmin, *Medžmuatu fetava*, 3/77.

3 Moris Bukaj, *Et-Tevrat vel-Indžil vel-Kur'anvel-ilm*.

5. Konkretni naučni i empirijski dokazi potvrđuju istinitost islamskog učenja

Čak i u okviru najtežih tema, koje su daleko od konkretnosti, a većina je njih zanijekana u prošlim stoljećima. Kao primjer ćemo navesti hadis Poslanika, s.a.v.s., u kojem kaže: “Ako je pas lokao iz posude nekog od vas, posuda se treba oprati sedam puta, od toga prvi put zemljom.”⁴

Medicina je otkrila i potvrdila da se u slinama psa nalaze mikrobi i smrtonosne bolesti, koje se ne mogu otkloniti samom vodom, dok su savremene naučne studije pokazale da je otklanjanje nečistoće zemljom daleko efikasnije od drugih sredstava za čišćenje. Lokanje psa iz posude koju će koristiti čovjek uzrok je mnogim opasnim bolestima, jer su psi nosioci mnogih vrsta crijevnih parazita, od kojih se izdvajaju veoma male pantljičare (trakavice).⁵

Kada čovjek pije vodu iz posude iz koje je pio pas ili kada psa dodirne rukom ili odjećom, može biti zaražen pantljičarom, koja, putem jela i pića, dospijeva u njegov stomak, krvotok ili neki drugi organ u tijelu, kao što su jetra ili mozak, nakon čega se razvija cista, potom dolazi do glavobolje i velikih mučnina, povraćanja, grčeva, pa čak i paralize nekih organa.

4 Muslim, 279.

5 Pantljičare (Cestode) *Echinococcus granulosus*, *Echinococcus multilocularis*, *Dipylidium caninum*, *Taenia* vrste, *Multiceps multiceps*, *Mesocestoides* spp. Jaja ehinokokusa se s dlake psa mogu unijeti neopranih rukama i kod ljudi se one razvijaju u parenhimatoznim organima u obliku ciste. Kod ljudi se uglavnom liječe operativno. Čovjek se može zaraziti pasjom trakavicom preko zaraženog povrća ili milovanjem pseće dlake na kojoj se nalaze oplodena jaja. Ona uđu u probavilo, u kojem se zatim razvija onkosfera, koja probija stijenku crijeva, ulazi u venski krvotok, iz kojeg može doći u jetru, pluća ili mozak, gdje zatim razvija cistu (ehinokok) u kojoj se nalazi tekućina pod tlakom s puno zametaka koja može narasti do veličine dječije glave i koja najčešće ima smrtne posljedice ako se nastani u mozgu. (<https://hr.wikipedia.org/wiki/Trakavice> /op. prev./).

Vrlo lahko se desi da infekcija negativno utječe na srce, njegov rad i osoba u trenu umire.¹ Utvrđeno je da nijedna vrsta psa nije otporna na pantljičare (trakavice), zato psi ne smiju biti u dodiru s posudama u kojima čovjek priprema hranu i piće.²

Detaljnija pojašnjenja ćemo navesti u nastavku ovog poglavlja.

6. Prirodne znanosti pružaju podršku islamu

Prirodne znanosti potvrđuju da je islam istina, a kao primjer ćemo navesti način oprašivanja drveća, koje je nauka otkrila u skorije vrijeme. O tome se u Kur'anu koji je Poslaniku, s.a.v.s., objavljen prije više od 1400 godina, kaže:

Mi šaljemo vjetrove da oploduju. (El-Hidžr, 22);

A Zemlju smo rasprostrli i po njoj nepomična brda pobacali i dali da iz nje niče raznovrsno prekrasno bilje. (Kaf, 7);

I od svega po par stvaramo da biste vi razmislili! (Ez-Zarijat, 49);

Neka je hvaljen Onaj koji u svemu stvara spol: u onome što iz zemlje niče, u njima samima, i u onome što oni ne znaju! (Jasin, 36)

Ovo su riječi Uzvišenog objavljene prije nego što je nauka objasnila da biljke imaju spol, muški i ženski.

Neki Evropljani primili su islam kada su se uvjerali u eksplicitan opis mora u Kur'anu, imajući u vidu da Poslanik, s.a.v.s., nije putovao morem tokom svog života.

Primjer za to je sljedeći:

---

1 Abdullah el-Bessam, *Tejsirul-iladž šerhu amdetil-ahkam*, 1/34; Jusuf ed-Dedžvi, *Ta'rifun 'amma bidinil-islam*, str. 38–39.

2 *Tevdihul-ahkam*, 1/137.

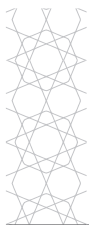

Ili su kao tmine nad dubokim morem koje prekrivaju talasi sve jedan za drugim, iznad kojih su oblaci, sve tmine jedna iznad drugih, prst se pred okom ne vidi – a onaj kome Allah ne da svjetlo neće svjetla ni imati.³ (En-Nur, 40)

Ovo bi bio koncizan opis islama koji je kompatibilan s naukom. Ovu ćemo temu detaljnije obraditi u narednim poglavljima ove knjige.

---

³ Ta'rifun 'amma bidinil-islam, str. 41–46.

ISLAM I RAD

1. Značaj rada i njegova suština u islamu

Važnost rada u islamu

Islam je vjera časti i dostojanstva, on je uzvišena i cijenjena vjera. To je vjera truda i odricanja, a ne vjera poniženja i jada, niti je vjera lijenosti i besposličarenja.

Posao zauzima vrlo značajno mjesto u svim civilizacijama. U islamu je posao na izuzetno istaknutom položaju. Islam mu je odredio savršene i sveobuhvatne smjernice, vodeći računa, u isto vrijeme, o pravima radnika i poslodavcima.

Već smo govorili o pravima čovjeka koja mu je dodijelio islam, ukazujući mu posebnu važnost i položaj, kako bi bio koristan i djelotvoran član na ovom svijetu.

Sistem rada i djelovanja zauzima prioritarno mjesto u okrilju islamske civilizacije. Njemu se posvećuje posebno zanimanje i važnost, prateći njegove razvojne tokove, primjenjujući zakone i pravne akte unutar njega. Osim toga, nastoje se sačuvati potrebe radnika i poslodavca. Značajna inicijativa koju islam pruža unutar ovog sistema rada jeste iskazivanje poštovanja radnicima, jasno podupirući stručno usavršavanje, smatrajući ga značajnim i važnim za svakoga ko je u stanju da ga stječe. Stručno usavršavanje je i odlika muslimana koji nastoje živjeti časno i pošteno.¹ U nastavku ćemo pojasniti ovu tematiku.

---

1 Dr. Ibrahim el-Muzejni, *El-Amel 'indel-muslimine ru'jetu hadarije*, str. 11–12.

Pojam rada u islamu

Ovdje ćemo definirati rad povezujući terminologiju koja se direktno odnosi na rad i poslodavca. Terminologija u sklopu ove teme vrlo je slična, međusobno se isprepliće, a odnosi se na industriju, zanatstvo i profesiju.

Definiranje rada

Rad je moguće definirati sveobuhvatnom definicijom: Dozvoljen način stjecanja neophodnih i halal sredstava kako bi se normalno odvijao život. Pod tim se podrazumijeva ulaganje truda kako bi čovjek realizirao ono što će koristiti samo njemu, ili drugima uz određenu nadoknadu koju će dobiti radnik. Ovaj napor može biti mentalni, mehanički, tehnički, fizički, bez obzira na to da li se radi o osobi, javnoj ili privatnoj ustanovi.

Definicija industrije

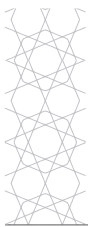
Aktivnost koja se bazira na proizvodnji s ciljem ekonomskog rasta ili pribavljanja određene koristi.

Zanatstvo

Zanatstvo se odnosi na svaki posao kojim se čovjek bavi. Zahtijeva posebnu vještinu i znanje. Zanatlija može biti stručno osposobljen u jednoj oblasti zanatstva.

Profesija

Njome se želi ukazati na stručnost i zanimanje osobe koja time osigurava sredstva za život. Zato se kaže da je neko po profesiji to i to ili da se stručno usavršio u određenom zanatu.

Ovo su termini koji se direktno povezuju s radnikom i izvorom prihoda za obavljanje povjerenog mu posla. Iako se ova značenja upotrebljavaju na različite načine, ona ipak ukazuju na približno značenje koje simbolizira rad u općem smislu.¹

Nakon što smo pojasnili značaj rada i njegovu suštinu u islamu, u nastavku ćemo obraditi stav islama prema poslu.

2. Islam poziva na rad

Islamski poziv da se čovjek okrene radu vrlo je snažan i jasan. Ovaj se poziv najbolje ilustrira kroz mnoge ajete u Kur'anu i kroz Poslanikov, s.a.v.s., sunnet, a dokaze ćemo pojasniti u nastavku.

Kur'an poziva čovjeka da se posveti radu

Mnogi kur'anski ajeti potvrđuju obaveznost posla, njegovu važnost i prijeku potrebu.

Oni konstatiraju značaj rada u islamu. U nastavku ćemo predstaviti dio kur'anskih ajeta koji ukazuju na važnost rada.

Taj kur'anski poziv došao je u vidu poticaja da se hoda, putuje i razilazi po Zemlji radi sticanja halal opskrbe: *On vam je Zemlju pogodnom učinio, pa hodajte predjelima njezinim i hranite se onim što On daje, Njemu ćete poslije oživljenja odgovarati.* (El-Mulk,15)

O vjernici, kada se u petak na molitvu pozove, kupoprodaju ostavite i pođite molitvu obaviti; to vam je bolje, neka znate!

A kad se molitva obavi, onda se po zemlji razidite i Allahovu blagodat tražite i Allaha mnogo spominjite, da biste postigli što želite. (El-Džumu'a, 9–10)

---

1 El'-amel anil-muslimine ru'jetu hadarije, str. 25.

Mi smo vas na Zemlji smjestili i na njoj vam sve što je potrebno za život dali. – A kako vi malo zahvaljujete! (El-E'raf, 10)

I dan za privređivanje odredili. (En-Nebe, 11)

Kur'an je uzdigao posao i zaradu sredstava za život na stepen velikih ibadeta, čak ga je uporedio s džihadom (borbom na Božijem putu). Uzvišeni Allah kaže: *On zna da će među vama biti bolesnih, i onih koji će po svijetu putovati i Allahove blagodati tražiti, i onih koji će se na Allahovu putu boriti. (El-Muzemmil, 20)*

Kur'an hvali svaki posao kojem se čovjek revnosno preda i svojim rukama stječe sredstva za život i uvrstio u blagodati koje zahtijevaju da se na njima bude zahvalno Gospodaru: *Da oni jedu plodove njihove i od onoga što ruke njegove privrijede, pa zašto neće da budu zahvalni? (Jasin, 35)*

Kur'an hvali i bavljenje industrijskim djelatnostima koje su neophodne za život. Shodno tome se u Kur'anu kaže: *A željezo smo spustili (stvorili), u kome je velika snaga i koje ljudima koristi. (El-Hadid, 25)*

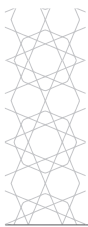
Također, govoreći o Davudu, alejhisselam, u Kur'anu se kaže: *I učinili da mu mekano gvožđe bude. Pravi široke pancire i čestito ih pleti! – i činite dobro, jer Ja vidim šta radite vi. (Sebe, 10–11);*

I naučismo ga da izrađuje pancire za vas, da vas štite u borbi s neprijateljem – pa zašto niste zahvalni? (El-Enbija, 80)

O kožarskoj industriji Uzvišeni kaže: *Allah vam daje da u kućama svojim stanujete i daje vam od koža stoke šatore koje lahko nosite kad na put idete i kad konačite, a od vune njihove i dlake njihove i kostrijeti njihove prostirku i korisne stvari, sve dok se ne istroše. (En-Nahl, 80)*

Dakle, od vune stoke, njihove dlake i kostrijeti prave se prostirke i korisne stvari.

Također, Kur'an je ukazao na to da kuće budu mjesta gdje će se živjeti i stanovati: *Allah vam daje da u kućama svojim stanujete.* (En-Nahl, 80)

O gradnji dvoraca (palača) u Kur'anu se kaže: *U ravninama njezinim palače gradite, a u brdima kuće klešete.* (El-E'raf, 74)

Allah je naredio Nuhu, alejhisselam, da gradi lađu: *Gradi lađu pred Nama i po Našem nadahnuću.* (Hud, 38)

Uzvišeni je pohvalio odlike vjernika: *Ljudi koje kupovina i prodaja ne ometaju da Allaha spominju i koji molitvu obavljaju i milostinju udjeljuju.* (En-Nur, 37)

Uočavamo da nije rečeno da oni ne trguju, već je naglašeno da ih trgovina ne ometa da Allaha spominju i molitvu obavljaju.

Ovi, ali i mnogi drugi ajeti pozivaju na rad. Oni ujedno potiču čovjeka da ulaže trud u obavljanju posla i konstatiraju da se prihodi neophodni za život trebaju stjecati na dozvoljen način.¹

Pozivanje na rad i marljivost u Poslanikovom, s.a.v.s., sunnetu

Sunnet je teoretski i praktično pozvao da se čovjek posveti radu, ujedno mijenjajući pogrešnu percepciju Arapa koja je bila ustaljena u periodu prije islama. Ove smjernice došle su direktno od Poslanika, s.a.v.s. ili praktičnim načinom, što je bilo u suprotnosti s raširenim shvatanjima kako bi to ashabi vidjeli od njega i u tome ga slijedili i to prenijeli drugim ljudima. Mnogobrojne su knjige o sunnetu Poslanika, s.a.v.s., koje sadrže posebna poglavlja u kojima se govori o stjecanju sredstava za život i fizičkom radu. Buhari je jednom takvom poglavlju u svom djelu *Sahih* dao naslov *Fi kesbir-redžuli ve amelih bi jedihi*. Također je Ibn Madždže u svom djelu *Sunen* imao posebno poglavlje

---

1 *El-Amel enil-muslimine ru'jetu hadarije*, str. 28–31.

pod nazivom *El-Hassu alel-mekasibi* te poglavlje *Fis-sina'at*, o radu i stjecanju sredstava za život. I Ed-Darimi je u svom *Sunenu* odredio posebno poglavlje o ovoj temi – *Babu fil-kesbi ve amelir-redžuli bi jedihi*. Osim ovih postoje i mnoge druge knjige koje oslikavaju Poslanikov, s.a.v.s., sunnet iz domena ove tematike, u kojima su navedeni mnogi hadisi koji potiču muslimane na rad i stjecanje imetka kroz mnoge poslove i zanate.²

Aiša, radijallahu anha, kaže da su Poslanikovi, s.a.v.s., ashabi radili i privređivali, da su imali neugodan miris zbog obilnog znojenja, pa im je rečeno da se okupaju.³

Poslanik, s.a.v.s., je rekao: “Čovjek neće steći imetak na bolji način osim svojim rukama, a ono što potroši na sebe, svoju porodicu, djecu i posluhu (služkinju) je sadaka.”⁴

Na mnogo je mjesta Poslanik, s.a.v.s., pojasnio da je posao, rad i zalaganje najčasniji način stjecanja sredstava za život. U tom smislu on kaže: “Najbolja zarada je ona koju radnik pošteno stječe svojim rukama.”⁵

Poslanik, s.a.v.s., je svojim ashabima često ukazivao na obaveznost rada, potičući ih na njega i ukazujući na to da je on u prošlosti bio pastir te da su drugi poslanici privređivali i stjecali sebi sredstva za život, da se oni nisu uzdržavali imovinom drugih ljudi, jer su imali zanimanja kojim su se bavili i na taj se način uzdržavali.

Adem, alejhisselam, orao je zemlju i bio je tkalac; Idris, alejhisselam, bio je krojač; Nuh i Zekerija bili su stolari; Ejub je bio poljoprivrednik; Junus, Šuajb i Muhammed, s.a.v.s., bili su pastiri.⁶

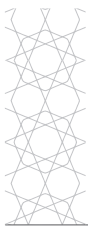
2 *El-Amel enil-muslimine ru'jetu hadarije*, str. 32.

3 Buhari, 1965; Muslim 847.

4 Ibn Madždže, 2134.

5 Ahmed, 8691.

6 *El-Amel enil-muslimine ru'jetu hadarije*, str. 34.

Poslanik, s.a.v.s., je ujedno konstatirao da je svaki poslanik bio i pastir, a neko upita: “A ti, Allahov Poslaniče?”, upitali su ga. “Ja sam čuvao stoku stanovnicima Meke za neznatan novac”, reče on.¹

Iz Poslanikovog, s.a.v.s., života jasno se vidi da je on obavljao neke kućanske poslove: krojio je i krpio odjeću, muzao ovcu, krpio papuče, usluživao sebe, meo i sređivao kuću, hranio i pojiu svoju devu, mlio žito sa ukućanima, donosio robu s pijace, prinosio žrtve svojom rukom Allahu te mnoge druge poslove. Poslanik, s.a.v.s., ih je obavljao skromno, potičući ashabe i sve pripadnike ummeta da ih obavljaju, ukazujući na njihovu važnost.² Dakle, mnogo je hadisa koji potiču na rad, ukazuju na njegov značaj i govore o važnosti radnika. Svi oni usmjeravaju pripadnike ummeta ka radu i stjecanju halal sredstava za život, a najviše su utjecali na Poslanikove, s.a.v.s., ashabe, koji su se posvetili radu, trudu i zalaganju kako bi na taj način osigurali sredstva za život.³

3. Islam zabranjuje lijenost, besposličarenje i prosjačenje

Islam ne samo da poziva da se čovjek posveti poslu, potičući na rad i spominjući značaj i odlike rada već i oštro osuđuje besposličarenje, lijenost, neaktivnost, zavisnost od drugih, prepuštanje siromaštvu i prosjačenje. U suštini, svaki čovjek koji je sposoban da radi od njega vjerozakon zahtijeva da se trudi i ulaže napore kako bi osigurao sredstva za život.

Nema sumnje da će se ovakvim odnosom podići značaj i važnost muslimana, usađujući ponos i plemenitost, a otklanjajući poniznost i poniženje. Islamski odgoj usmjeren ka muslimanima ilustrira se

---

1 Buhari, 2143.

2 *El-Amel enil-muslimine ru'jetu hadarije*, str. 38.

3 *Ibid.*, str. 38.

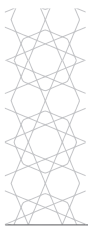
putem ovih moralnih kodeksa, potičući muslimane da halal sredstva za život stječu trudom, radom, putujući po svijetu radi stjecanja opskrbe, kako bi čovjek u konačnici bio pošten i nezavisan.

Nasuprot tome islam usmjerava ljude da se ne odaju prosjačenju, odbijajući od toga osim u nužnim situacijama, poučavajući ih da je gornja ruka (koja daje) bolja od donje (koja uzima), da se sredstva za život ne stječu milosrđem drugih, odnosno prosjačenjem. To posebno važi za onoga koji je sposoban da stječe sredstva za život.

Ne samo to, uzmimo islamski propis dozvole uzimanja tejemuma bez neobavezivanje prihvatanja na poklon vode za abdest, zbog usluge koja u velikoj mjeri ubija visoke ambicije. U to svakako spada i neobavezivanje traženja odjeće na poklon da se obuče i pokriju stidna mjesta tokom namaza. U takvoj situaciji dozvoljeno mu je da klanja bez odjeće kao bi sačuvao svoje dostojanstvo i ugled da traži nešto od drugih što je poniženje. Također, islam je postavio propise koji vode brigu o ovom moralnom kodeksu. Shodno tome se i dobrovoljni prilozil prikupljaju uz pristanak osobe kojoj se udjeljuju. Ako čovjek želi nekome pokloniti određena sredstva, neophodno je da ima pristanak osobe kojoj se ona poklanjaju; možda joj njegovi kodeksi časti i ponosa ne dozvoljavaju da ih primi, možda prezire bilo kakvu mogućnost spominjanja prigovaranja milosrđa od druge strane, što svakako narušava i krepost čovjeka, osim u slučaju nužde i ako dolazi iz plemenitih pobuda i uzvišenih moralnih ciljeva.⁴ Shodno tome, Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Da neko od vas uzme konopac, a zatim ode u brda i donese naramak drva na svojim leđima i proda ga, pa mu Allah tako sačuva obraz, bolje mu je nego da traži od ljudi koji mu mogu dati ili uskratiti.”⁵

4 Muhammed el-Hadar Husejn, *Hajtul-umme*, 30; Resailul-islam, 1/126.

5 Buhari, 3/79; Muslim, 1042.

Također je rekao: “Ako dobiješ neka sredstva, imetak, a ti za tim nisi žudio i nisi za njega molio, onda ga uzmi. U suprotnom, ne uzimaj i ne slijedi svoje prohtjeve.”¹ Zatim: “Ko od ljudi bude tražio njihove imetke da bi što više imao, isto je kao da moli za žeravicu, pa neka onda traži malo ili mnogo.” Potom: “Sve što budem imao od dobra, ja ću vam podijeliti, i ništa od vas neću sakriti, ali ko traži i želi čednost, Allah će mu je podariti, ako traži i želi nezavisnost, Allah će ga učiniti nezavisnim. Ko god se puno suzdržava i trpi, Allah će mu pomoći da bude strpljiv; nije nikome dat bolji i značajniji dar od sabura.”²

Kabis Ibn Muharik el-Halili, r.a., došao je Poslaniku, s.a.v.s., i zatražio pomoć za otkupninu, a Poslanik, s.a.v.s., mu reče: “Ostani ovdje dok nam ne dođe kakva sadaka, pa ću narediti da se tebi dadne.” Zatim je rekao: “Kabise! Doista, nije dozvoljeno iskati, osim u tri slučaja: kad neko na sebe preuzme plaćanje nečije otkupnine ili krvarine, dozvoljeno mu je iskati toliko da prikupi za otplatu te obaveze; kad čovjek pretrpi štetu u svojem imetku, dozvoljeno je iskati toliko da može sanirati pretrpljenu štetu; kad čovjeka pogodi neimaština, takva da trojica razumnih ljudi iz njegova okruženja kažu: ‘Ovoga je stvarno pritislula neimaština’, njemu je dozvoljeno iskati toliko da prikupi osnovna sredstva za život. Svako drugo iskanje, o Kabise, haram je i čovjek ga jede na nedozvoljen način.”³

Poslanik, s.a.v.s., je neke svoje ashabe čak savjetovao da od ljudi ništa ne traže i ne mole. Tako se u Muslimovom *Sahihu* navodi predaja, koju prenosi Auf b. Malik, r.a., da je jedna skupina ashaba dala prisegu Poslaniku, s.a.v.s., da od ljudi ništa neće tražiti.⁴ Pa kada bi nekome od njih ispao bič ili uzde s deve, ne bi ni od koga tražio da mu to doda.

1 Buhari, 8/112; Muslim, 1045.

2 Buhari, 3/265, Muslim, 1053.

3 Muslim, 1044.

4 Muslim, 1043.

4. Osnovni postulati rada u okrilju islama

Islam je postavio pravila i ustrojstvo rada, uredivši odnos između radnika i poslodavca. Ovaj je odnos u islamu reguliran posebnim ugovorom, koji počiva na jasnim osnovama, garantujući u potpunosti prava svih.

Islam je utvrdio i neophodnost izvršavanja obaveza i zadataka, koji poslodavcu garantiraju njegova prava. Islam je čovjeku ostavio potpunu slobodu u odabiru odgovarajućih poslova koji su u islamu dozvoljeni, a koji će njemu kao radniku i društvu donijeti opću dobrobit. U nastavku ćemo navesti ustrojena pravila koja se odnose na posao u okrilju islama, bez detaljnih pojašnjenja.⁵

Ugovor o radu

Ovaj ugovor bazira se na četiri segmenta: radnik, poslodavac, posao koji se obavlja i naknada, odnosno plaća koja se dobija.

Najbitniji elementi koje svaki ugovor o radu mora sadržavati su:

- Vrsta posla i opis

Ovo je suštinski važno za zaključivanje ugovora, jer preuzimanje nečega što je nepoznanica i što je nedefinirano samo po sebi je nevažće.

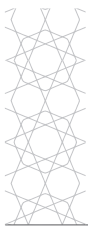
- Vremenski raspon neophodan za realiziranje posla

Ovo je također vrlo bitan segment za zaključivanje ugovora. Njegovo nepostojanje može dovesti do sukoba.

- Određivanje plaće

---

5 El-Amel 'indel-muslimine, str. 81.

Ovo je najbitnija stavka koju traži radnik prilikom preuzimanja posla. To je njegovo legitimno pravo i svaki ugovor mora sadržavati stavku koja se odnosi na plaću koju su radnik i poslodavac dogovorili.¹

Prava radnika i njihove dužnosti

- Prava radnika

Najbitnija prava radnika su:

- primanje plaće, tj. da se nakon obavljenog zadatka zadovolje svačija prava;
- čuvanje njegovog dostojanstva, ne opterećivati ga obavezama koje ne može ispuniti;
- osigurati radnika na poslu od mogućih povreda, nadomjestiti mu eventualnu štetu (ovome je moguće dodati brigu za njegovo zdravlje, ishranu i stanovanje).

Nema sumnje da prava radnika koja je odredio islam predstavljaju polje sigurnosti i zadovoljstva radnika. Ona su podstrek za dodatno povećanje naknade i ozbiljan pristup realiziranju posla.²

- Dužnosti i obaveze radnika

Kao što je odredio prava u interesu radnika, islam je konstatirao i obaveze radnika, a najbitnije su sljedeće: Iskren i pošten odnos prema poslu, povjerenje i svjesnost da ga Allah, dž.š., posmatra i nadzire. Ako poslodavac preuzima i snosi odgovornost, radnik treba biti pouzdan i odgovoran pred Uzvišenim. U Kur'anu se navodi: *Allah vam zapovijeda da povjereno date onome kome ono pripada i kada ljudima sudite da pravično sudite.* (En-Nisa, 58);

1 Izuddin el-Hatib, *El-Amel fil-islam*, str. 62–63, *El-Amel 'indel-muslimine*, str. 85–88.

2 *El-amel 'indel-muslimine*, str. 87–93.

O vjernici, Allaha i Poslanika ne varajte i svjesno međusobno povjerenje ne proigravajte! (El-Enfal, 27)

Dosljedno i pouzdano obavljanje posla, tj. da se posao izvrši na način kako je dogovoreno, da se pridržava pravila u vezi s poslom, da se posao obavi kvalitetno, bez zanemarivanja i tromosti.

Božiji Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Uzvišeni Allah voli onoga koji čestito obavlja posao.”³

Pod čestitim obavljanjem posla podrazumijeva se pouzdanost i odgovornost prema poslu koji mu je povjeren.

Čuvati vrijednost profesije, tj. nastojati da se sačuva interes u poslu koji mu je povjeren i paziti da se ne uništi pouzdanost i povjerenje.

Da radnik bude zadovoljan plaćom koju je dogovorio s poslodavcem, u smislu da ne potkrada poslodavca.⁴

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Onome kome smo dali posao i za to mu odredili naknadu nije mu dozvoljeno uzimati ništa iznad toga, a ako uzme, to je prevara.”⁵

Zabranjeno je obavljati nezakonite radnje

Ovo je jedan od temelja na kojima počiva rad u okrilju islama.

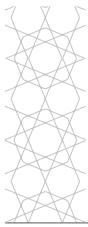
Islam potiče na rad i ohrabruje ljude da se prihvate posla kako bi živjeli dostojno i časno, ali ih i upozorava da se ne bave nezakonitim - zabranjenim poslovima i radnjama. Uzvišeni Allah kaže: *O vjernici, jedite ukusna djela koja smo vam podarili i budite Allahu zahvalni, ta vi se samo Njemu klanjate.* (El-Bekare, 172)

3 El-Bejheki, *El-Iman*, 4929; Et-Taberani, *El-Evsat*, 897; Ebu Jala, *Musnedu*, 4386.

4 *El-Amel 'indel-muslimine*, str. 94–95.

5 Ebu Davud, 2943.

Ajet upućuje na to da muslimanu nije dozvoljeno obavljati bilo koji posao koji je šerijat okarakterizirao kao grijeh. Islam zabranjuje čovjeku bilo kakav posao kojim bi nanio štetu sebi, drugome ili zajednici.¹ Ovo bi bio koncizan presjek o stavu i odnosu islama prema radu.

---

1 Već smo u okviru teme “Ekonomski sistem u islamu” navodili da je zabranjeno obavljati nezakonite poslove.

ISLAM SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

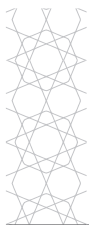

DRUGO POGLAVLJE

ISLAM, OPĆE ZDRAVLJE I HIGIJENA

Islam i zdravlje

Islam i higijena

ISLAM I OPĆE ZDRAVLJE

O islamskom odnosu prema zdravlju i njegovoj općoj posvećenosti zdravlju već je bilo riječi u okviru tematske jedinice o šest imanskih dužnosti. Također, kada se govorilo o islamskim šartima, tada se ukazivalo na poduzimanje neophodnih mjera s ciljem očuvanja fizičkog i psihičkog zdravlja.

Također, neki su segmenti ove tematske jedinice navedeni u govoru o štetnim posljedicama grijeha i njihovim kobnim utjecajima na čovjekovo zdravlje i njegovu psihu, ukazujući na to da se izbjegavanjem grijeha čuva zdravlje i psihička stabilnost. Osim toga, ove teme dotakli smo se u prošlom poglavlju. Ovdje je cilj da se upotpuni i zaokruži ono što je o ovoj temi već rečeno, osvježavajući je novim sadržajem.

Briga za zdravlje i njegovo očuvanje spomenuta je u Kur'anu i Poslanikovom, s.a.v.s., sunnetu. U nastavku ćemo ilustrativno prikazati koliko islam poklanja pažnju zdravlju.

1. Islam upućuje na umjerenost u jelu i piću

Sušтина ove umjerenosti ogleda se u očuvanju zdravlja i zaštiti od bolesti. Potpuno izbjegavanje hrane i pića, koji su neophodni našem tijelu, dovodi do propasti ili bolesti.

S druge strane, pretjerivanje u hrani i piću glavni je razlog za nastanak raznih bolesti.

Umjerenost, u tome je zdravlje i uz Allahovu dozvolu zaštita od bolesti. U tom je smislu Uzvišeni rekao: *Jedite i pijte, ali ne pretjerujte!* (El-E'raf, 31)

Neki učenjaci smatraju da je u ovim riječima sadržana kompletna medicina.¹ I u Poslanikovom, s.a.v.s., hadisu upozorava se na prejedanje: “Lošiju posudu od svog stomaka čovjek nije napunio. Njemu je dovoljno nekoliko zalogaja da svoju kičmu održi uspravnom. Ako mu to nije dovoljno, neka rasporedi jednu trećinu za hranu, jednu trećinu za piće i jednu trećinu za zrak.”²

2. Navedene su mnoge upute i smjernice s ciljem očuvanja zdravlja

Islam zabranjuje konzumiranje alkohola. Nije tajna da alkohol uveliko šteti zdravlju, da slabi srce, opterećuje bubrege, uništava jetru te da, osim nabrojanih, ima mnogobrojne druge štetne utjecaje na naše zdravlje.

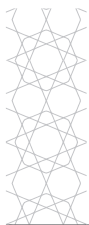
Islam je zabranio razvrat kao što su blud i homoseksualne radnje, koje sa sobom nose mnoge pogibeljnosti i bolesti, koje su u prošlosti bile učestalije i poznatije nego današnje bolesti, poput sifilisa, tripera, herpesa, side itd.

Briga islama za čovjekovo zdravlje ogleda se i u zabrani konzumiranja svinjskog mesa, za koje se danas zna da je uzrok mnogim bolestima, kao što su svinjska pantljičara (*Taenia Solium*) i trihinela, koje su ubitačne po čovjekovo zdravlje i koje uveliko uzrokuju smrtnost.³ U okviru ove teme spomenut ćemo i važnost uzimanja abdesta, koji sprečava zubne bolesti i bolesti nosa i koji je osnovni faktor koji sprečava nastanak tuberkuloze. Neki ljekari kažu: “Najčešći provodnik ove smrtonosne bolesti je nos. Ako se nos

1 Ibn Džema'a, *Tezkiretus-sami' vel-mutekellim*, str. 121.

2 Ahmed, 4/132; El-Hakim, 4/121; El-Albani ga je – u djelima *Es-Sahihah*, 2265, i *Sahihul-džami'*, 5674 – označio vjerodostojnim.

3 *Ta'rifu 'am bidinil-islam el-musemma biresailil-islam ve rusulis-selam*, str. 38–39.

redovno pere – u islamu je to petnaest puta dnevno (jer se pri svakom uzimanju abdesta nos ispiru tri puta) – u njemu se neće zadržavati bakterije koje uzrokuju ovu bolest. Zato je ova bolest kod muslimana vrlo rijetka, dok je kod drugih učestalija.” Dakle, razlog je taj što muslimani uzimaju abdest pet puta na dan, a svaki put prilikom uzimanja abdesta peru nos jednom, dvaput ili tri puta.¹

Detaljnija pojašnjenja o važnosti abdesta navest ćemo u jednom od narednih poglavlja ove knjige.

3. Mnogi šerijatski izvori upućuju na propisanost liječenja

Neke od dokaza već smo navodili, a sljedeći kur'anski ajet vrlo je eksplicitan u vezi s tim: *Zbog toga smo Mi propisali sinovima Israilovim: ako neko ubije nekoga koji nije ubio nikoga, ili onoga koji na Zemlji nered ne čini – kao da je sve ljude poubijao; a ako neko bude uzrok da se nečiji život sačuva – kao da je svim ljudima život sačuvaao. Naši poslanici su im jasne dokaze donosili, ali su mnogi od njih, i poslije toga, na Zemlji sve granice zla prelazili.* (El-Maide, 32)

U ajetu se jasno hvali svako ko nastoji sačuvati nečiji život.

Jasno je da medicina nastoji sačuvati ljudski život od sigurne propasti; mnoge bolesti koje zahtijevaju liječenje, prevenciju ili hirurški zahvat pokazatelj su da je bolesnik izložen smrtnoj opasnosti ako se ne bude liječio.

Stoga, kada medicinska struka uradi ono što je neophodno da se čovjek izliječi i kada uspije u tome, ljekari se smatraju ovima koje Uzvišeni Allah hvali u navedenom ajetu. O tome se detaljnije govori u djelima koja obrađuju medicinu i njenu važnost.²

1 *Ta'rifun 'amma bidinil-islam*, str. 45; *Et-Tariku ilel-islam*, str. 35–36.

2 Dr. Muhammed el-Muhtar eš-Šenkiti, *Ahkamul-džerraha et-tibijje vel-asarul-muterettibe 'alejha*, str. 85–86.

4. Dokazi koji govore o hirurškim zahvatima

Poslanikov, s.a.v.s., sunnet vrlo jasno dozvoljava medicinske zahvate, smatrajući ih legitimnim, i to je vidljivo kroz brojne hadise, u koje spadaju oni o hidžami. Ibn Abbas, r.a., govori da je Poslanik, s.a.v.s., radio hidžamu na glavi.³ Tu je i predaja u kojoj se navodi da je Džabir b. Abdullah, r.a., bolesniku kojeg je obišao rekao: “Zar nećeš uraditi hidžamu; čuo sam Poslanika, s.a.v.s., kako kaže da je hidžama lijek.”⁴

Dakle, u predajama se jasno govori o legitimnosti liječenja hidžamom, koja se izvodi na način da se na određenom mjestu tijela napravi sićušan rez te se iz njega isisa nečista krv. Dakle, napraviti rez na tijelu dozvoljeno je kako bi se riješila štetna komplikacija unutar tijela, bez obzira na to da li je u pitanju neki organ, žučna kesa ili se radi o tumoru.⁵

Hidžama se u današnjem dobu smatra malim hirurškim zahvatom, a izvodi se s ciljem liječenja i prevencije od nekih bolesti, upala itd.⁶

Dokaz za to je predaja koju je prenio Džabir b. Abdullah, r.a., u kojoj se kaže da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao ljekara Ubejju bin Ka’abu, r.a., koji mu je pustio krv iz vene, a potom ga kauterizirao.⁷

Dakle, Poslanik, s.a.v.s., je dozvolio ljekaru da mu pusti krv iz vene i uradi kauterizaciju. Puštanje krvi iz vene vid je hirurškog liječenja koje se koristi u savremenoj hirurgiji, kada se pušta krv u

3 Buhari, 5373.

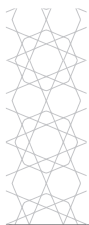
4 Buhari, 5372.

5 *Ahkamul-džerraha et-tibijje*, str. 88.

6 *El-Džerrahatus-sugra*, str. 24.

7 Muslim, 2207.

slučaju začepljenja arterija ili u slučaju određenih komplikacija.¹ Ovo potvrđuju i mnogi drugi hadisi.²

5. Poslanik, s.a.v.s., je otvorio vidike kako bi se upoznala i unaprijedila medicina

Najjasniji dokaz tome je Poslanikov, s.a.v.s., hadis: “Ne postoji bolest za koju nema lijeka.”³

Tumačeći ovaj hadis Abdurrahman es-Sa'di navodi: “Hadisom se ukazuje na to da za sve skrivene (unutarnje) bolesti postoji i lijek koji se bori protiv njih, prevencijom ili otklanjanjem same bolesti ili ublažavanjem. Dakle, jasno se očituje podstrek da se proširi znanje o medicini, koje može biti vrlo korisno. Sve medicinske discipline pojašnjavaju ovaj hadis, jer nas je Zakonodavac obavijestio da za sve bolesti postoji i lijek, koji trebamo otkriti, a nakon toga ga koristiti.”⁴

Hadis je jasan dokaz da ne treba gubiti nadu u pronalazak lijeka za bilo koju bolest, jer Uzvišeni Allah nije dao nijednu bolest, a da za nju nije propisao i lijek. Mnogi ljudi smatrali su da za neke bolesti nema lijeka. Kada je medicina uznapredovala i kada su ljudi u nauci dosegli visok nivo, shvatili su suštinu ovog hadisa.⁵

6. Muslimani su doprinijeli razvoju medicine

Evropa je u srednjem vijeku dugi niz godina živjela u potpunom neznanju. Ovaj period bio je poznat kao “doba kulturne stagnacije”.

1 *Ahkamul-džerraha et-tibijje*, str. 88.

2 Pogledati u hadiskim zbirkama o ovoj temi – u njima se navode mnogi hadisi o ovoj tematici.

3 El-Buhari, 5354.

4 Abdurrahman es-Sa'di, *Behdžetu kulubil-ebrrar fi šerhi dževami'il-ahbar*, str. 213–214.

5 *Behdžetu kulubil-ebrrar*, str. 214.

U isto vrijeme islamske države su doživjele kulturni i naučni procvat. One su postale krajnja destinacija svima koji su željeli učiti i proučavati, a posebno studentima iz evropskih država, kako bi stekli znanje i vještine u kojima su muslimani bili neprikosnoveni.

Ubrzo je, uz genijalne muslimanske učenjake, došlo do naučnog procvata u različitim sferama: medicini, aritmetici, astronomiji itd.

Ove pouzdane ruke preuzele su kormilo naučno-civilizacijskog razvoja. Vodile su ga svojim neprikosnovenim umovima duhovno ga osnaživši Kur'anom i sunnetom.⁶

Dr. Muhammed Muhtar eš-Šenkiti kaže: “Među naukama koje su zahvaljujući muslimanskim učenjacima doživjele procvat bila je i medicina, sa srodnim disciplinama, među koje spada i hirurgija.

Hirurgija se u prvim stoljećima islama smatrala bezvrijednim zanimanjem, ali su muslimanski medicinski stručnjaci baveći se njome unaprijedili ovu medicinsku disciplinu učinivši je efikasnom. Oni su je okarakterizirali kao ‘nauku spretnih ruku’, kojom su se bavili stručnjaci za hidžamu koji su se bavili kauterizacijom, flebotomijom, odnosno hidžamom, amputacijama, koje su izvođene uz nadzor i smjernice ljekara.

Nije prošlo mnogo vremena, a islamski medicinski stručnjaci doprinijeli su tome da hirurgija doživi ogroman uspon i procvat, zahtijevajući visok stepen umijeća i vještine.

Zahvaljujući Uzvišenom Allahu i istinskim naporima islamskih liječnika, koji su se očitovali u različitim naučnim sferama, dostigao se ovako visok i značajan nivo.”⁷

On također kaže: “Oni su bili prvi koji su posebno pisali o hirurgiji, posvetivši joj zasebna poglavlja u svojim pisanim medicinskim djelima.

⁶ *Ahkamul-džerrahatit-tibijje*, str. 50.

⁷ *Ahkamul-džerrahatit-tibijje*, str. 50–51.

Potom su joj posvetili i samostalna djela, obrađujući ovu medicinsku disciplinu i njene grane, koristeći se tokom pisanja neprikosnovenim naučnim stilom. U svojim su pisanjima posebnu pažnju posvetili hirurškim zahvatima, koji prije nisu bili poznati, opisujući prvi put u povijesti faze njihovog razvoja. To su:

- litotripsija ili uklanjanje kamenca iz mokraćnih organa;
- imobilizacija slomljenog nosa;
- otvaranje dušnika (traheotomija);
- operacija krajnika;
- drenaža i otvaranje apscesa u nepcu;
- otklanjanje polipa iz uha;
- čišćenje zatvorenog uha.

Nakon ilustrativnog prezentiranja ovih operativnih zahvata i njihovog detaljnog pojašnjenja prvi put u povijesti, također su se prvi osvrnuli na vrlo bitne činjenice u hirurgiji, ukazujući na razliku između zloćudnog tumora i polipa.

Naveli su vrlo bitne informacije i smjernice koje ljekaru omogućavaju da se vodi njima kako bi utvrdio koja je vrsta tumora u pitanju. Ako je zloćudni, neophodno ga je odmah eliminirati, a ako su u pitanju polipi, oni se mogu ukloniti hirurškom intervencijom.”¹

Potom je dr. Muhammed el-Muhtar eš-Šenkiti naveo raznovrsne metode koje su koristili renomirani muslimanski ljekari (Abdulumelik b. Zuhr /Ibn Zuhr/² Er-Razi³ itd.) u mnogim medicinskim oblastima.

---

1 Ibid., 51–52.

2 Ibn Zuhr rođen je između 484. i 487. godine po Hidžri, a umro je 557. godine. Smatra se prvim hirurgom koji je, u svom djelu *El-Ferid fit-tibbi*, opisao respirator. Detaljnije informacije pogledati u knjizi *Ahkamul-džerrahatit-tibijje*, str. 53.

3 Razi ili, izvorno, Ebu Bekr Muhammed b. Zekerija el-Razi rođen je oko 865. godine (254. H) u Raju, a umro je u Bagdadu oko 925. godine (311. H). On je prvi pisao o hemofiliji (vanjskom i unutrašnjem krvarenju). Pisao je o frakturama i operativnim zahvatima, o tome kako zaustaviti krvarenje. Detaljnije informacije pogledati u knjizi *Ahkamul-džerrahatit-tibijje*, str. 53.

Zatim je Eš-Šenkiti opširnije obradio Ez-Zehravija, koji je uložio ogroman trud u medicini i hirurgiji posvetivši im djela, napomenuvši da su od Zehravija dugi niz stoljeća neizmjernu korist imali evropski stručnjaci u medicini i hirurgiji. Također je govorio o jednom članku Ez-Zehravija, iz oblasti hirurgije, navodeći operativne zahvate koji nisu bili poznati. Posebnu je pažnju posvetio Zehraviju i njegovom doprinosu u operativnim zahvatima očiju, nosa, uha, grla, usta, zubi, kosti usta. Između ostalog govorio je Zehravijevom liječenju kile i oticanja štitnjače.

Eš-Šenkiti opisao je i Zehravijeve napore u liječenju hernije (bruha) i štitne žlijezde.⁴

Dr. Eš-Šenkiti je svoje izlaganje o Zehraviju i njegovom doprinosu na polju medicine zaključio navodeći mišljenja drugih istaknutih medicinskih stručnjaka o Zehraviju. Tako je dr. Simon Hayek rekao: “Guy de Chauliac (1300–1368) bio je fasciniran Zehravijem, a njime otpočinje dugi niz francuskih, a i drugih hirurga.

Ovaj Francuz utjecao je na mnoge hirurge nakon njega, upozoravao je na insekticide i savjetovao korištenje masti (krema), fitilja itd. Dakle, bio je pod utjecajem Zehravija.”⁵

Bio je, dakle, pod utjecajem Ez-Zehravija iako je ovaj umro prije više od hiljadu godina u Kordobi.⁶

7. Fikhski učenjaci svrstali su čuvanje zdravlja u intencije šerijata

Islamski vjerezakon odredio je posebno mjesto ovoj intenciji, tj. tjelesnoj i zdravstvenoj zaštiti, smatrajući je svojim sastavnim dijelom.

Zato je najveličanstvenija dova Poslanika, s.a.v.s., upućena Allahu bila molba za zdravlje. Poslanik, s.a.v.s., je zdravlje po važnosti

4 *Ahkamul-džerrahatit-tibijje*, str. 54–56.

5 *Ibid.*, str. 54–65.

6 El-Humejdi, *Džezvetul-muktebes*, 208–209; *Ahkamul-džerrahatit-tibijje*, str. 55.

uvrstio odmah nakon vjerovanja. Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Molite Allaha za oprost i zdravlje. Najbolje što je dato nekome nakon čvrstog vjerovanja jeste zdravlje.”¹ Jedna od Poslanikovih, s.a.v.s., dova glasila je: “Allahu, podari zdravlje mome tijelu, Allahu, podari zdravlje mome sluhu, Allahu, podari zdravlje mome vidu, nema boga osim Tebe!”²

Dr. Muhammed Nezzar ed-Dekar kaže: “Islamski stav prema zdravlju u skladu je sa savremenim shvatanjima. Percipiranje savremene medicine nije puko izbjavljenje iz pošasti i raznih bolesti, već da čovjek uživa u akumuliranoj snazi i funkcijama tjelesnih organa koji mu pomažu da se odupre mnogobrojnim uzročnicima bolesti.” Ovakva čudesna usklađenost u skladu je s Poslanikovim, s.a.v.s., riječima: “Snažan vjernik je bolji od slabog.”^{3,4}

8. Islam se zanima za zdravlje čovjeka prije njegovog začeca

Islam usmjerava ka izboru primjerenog bračnog druga i životnog saputnika kako bi se izrodilo zdravo pokoljenje.

Zato je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Odaberite one koje su prikladne da vam rode nasljednike (pazite s kojom ćete se oženiti).”⁵

Također, islam potiče majke na dojenje novorođenčadi, i to što duže, kako bi dijete steklo neophodan prirodni imunološki sistem, koji nije moguće steći vještačkim načinom prehrane.

Uzvišeni Allah kaže: *Majke neka doje djecu svoju pune dvije godine onima koji žele da dojenje potpuno bude.* (El-Bekare, 233)⁶

1 Et-Tirmizi, 3558. El-Albani u djelu *Sahihu ve daifu Sunenit-Tirmizi* (3558) smatra da je hadis hasen-sahih.

2 Ebu Davud, 5090. El-Albani u djelu *Sahihu Ebi Davud* smatra da hadis ima dobar lanac prenosilaca.

3 Muslim, 2664.

4 Dr. Muhammed Nezzar ed-Dekar, *Revai'ut-tibbil-islamiji*, 1/2.

5 Ibn Madždže, 1968. El-Albani (u djelu *Es-Sahihah* /1067/) kaže da je hadis ispravan.

6 Dr. Muhammed Nezzar ed-Dekar, *Revai'ut-tibbil-islamiji*, 1/3.

9. Potvrda zdravstvenih činjenica

Islam je putem Objave usmjerio ummet da koristi stvari koje će mu koristiti, što je u skladu s Poslanikovim, s.a.v.s., riječima: “Koristite čurekot, jer je u njemu lijek za sve bolesti.”⁷

Također, Kur’an svojim savjetima usmjerava ka preventivnoj medicini, koja vodi računa o zdravlju čovjeka odnosno cijelog društva. Uzvišeni Allah kaže: *I sami sebe u propast ne dovodite.* (El-Bekare, 195)

U islamu je koncentriran globalni zdravstveni sistem, može se reći prvi i jedinstven. On je ustanovio karantin u slučaju izbijanja epidemija, kao što su kuga i kolera. On mu je postavio čvrste temelje, koje je savremena medicina pozdravila. Buhari i Muslim bilježe hadis da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Kuga je pošast i obrisi kazne kojom su kažnjavani oni prije vas. Ako se pojavi u mjestu u kojem ste se zadesili, ne napuštajte ga bježeći od nje, a ako ste čuli da se pojavila u nekom mjestu, ne ulazite u njega.”⁸

Komentirajući ovaj hadis dr. Muhammed ed-Dekar kaže: “Svakome ko poznaje važnost zdravstvene zaštite u životu bilo kojeg naroda jasna je veličina islamskog zdravstvenog sistema, koji nam je predstavljen prije mnogo stoljeća.”⁹

10. Islamska kultura ishrane sadrži mnoge smjernice neophodne za očuvanje zdravlja

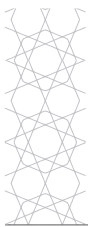
Dr. Muhammed ed-Dekar: “Kultura ishrane je krasan segment unutar Poslanikovog, s.a.v.s., sunneta, putem kojeg se nastoje pružiti smjernice muslimanu kako da konzumira čistu hranu, bez nečistih primjesa. Tako je naređeno da se jede desnom rukom, da se prije i

---

7 Ibid., 1/3.

8 Buhari, 5398; Muslim, 2218. Tekst je preuzet od Muslima.

9 Dr. Muhammed Nezzar ed-Dekar, *Revai’ut-tibbil-islamijji*, 1/3.

poslije obroka operu ruke, da se ne pretjeruje u konzumiranju hrane i da se izbjegava konzumiranje hrane na hranu.

Uzvišeni Allah je postavio kao najvažniji cilj Poslanikovog, s.a.v.s., poslanstva da dozvoli svom ummetu ono što je lijepo i korisno, a zabrani sve što je nečisto i štetno. Tako Allah, ukazujući na ciljeve poslanstva koje je povjerio Muhammedu, s.a.v.s., kaže: *Koji će im lijepa jela dozvoliti, a ružna im zabraniti.* (El-E'raf, 157)

U tom smislu uslijedila je zabrana konzumiranja alkohola, duhana, opojnih supstanci, odnosno svih vrsta droga, što se može okarakterizirati najbitnijim dostignućima našeg vjerezakona u oblasti zdravstvene zaštite. Ako se zajednica pridržava ovih smjernica, izbjegavajući sve što je štetno, izbjeci će kandže mnogih kobnih bolesti, embrio u utrobama majki bit će zaštićen od raznih poremećaja, a članovi zajednice od mnogih nesreća.”¹

11. Islamski vjerezakon udario je temelje koji štite od mnogih nedaća

Mnoge nesreće lišavaju pojedince života ili ljudima uzrokuju štetu. Stoga je islam dostavio naredbe i jasne smjernice koje svaku jedinku, ako ih se pridržava, usmjeravaju ka mirnom i lahkom načinu života, daleko od propasti.

Ebu Hurejre, r.a., prenosi hadis da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Kada se putujući noću htjednete negdje odmoriti, izbjegavajte put, jer je on noćno sklonište otrovnih gmizavaca.” “Kada se putujući noću htjednete negdje odmariti noću, izbjegavajte put, jer je on navečer put životinjama i sklonište otrovnim gmizavcima.”²

1 Dr. Muhammed Nezzar ed-Dekar, *Reva'ut-tibbil-islamijji*, 1/3.

2 Muslim, 1926.

Među zabranama koje su navedene u Poslanikovom, s.a.v.s., hadisu jeste i spavanje noću na otvorenoj površini bez ikakve zaštite.³

U zabrane spada i spavanje na površini kuće ili građevine ako se nečim ne ogradi, Poslanik, s.a.v.s., je također zabranio da se ostavi upaljena vatra za vrijeme sna: “Nemojte ostavljati vatru u vašim kućama dok spavate.”⁴

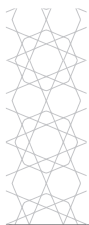
Ovaj sažet presjek olakšava poimanje koliko islam vodi računa o čovjekovom zdravlju, a dodatna pojašnjenja navest ćemo u okviru sljedeće teme, koja govori o higijeni u islamu.

---

3 Ebu Davud, 5041.

4 El-Buhari, 5935; Muslim, 2015.

ISLAM I HIGIJENA

U mnogim dosadašnjim poglavljima navodili smo koliko islam vodi računa o higijeni. U nastavku ćemo na jednostavan način predstaviti suštinu ovog problema kroz poglavlja koja će tretirati urođene osobine čovjeka koje su spomenute u hadisu, prezentirajući važnosti uzimanja abdesta i kupanja, ističući islamski podstrek da se održava opća higijena.

1. Poslanikov, s.a.v.s., hadis o čovjekovim urođenim osobinama (lične higijene)

Aiša, radijallahu anha, kaže: “Deset je radnji koje spadaju u urođene osobine lične higijene čovjeka: potkraćivanje brkova, puštanje brade, korištenje misvaka, ispiranje nosa, obrezivanje nokata, pranje između prstiju, čupanje dlaka ispod pazuha, brijanje stidnih mjesta, pranje vodom nakon obavljene nužde.” Prenosilac kaže: “Desetu stvar sam zaboravio, ali možda je riječ o ispiranju usta.”¹

Ovaj hadis sadrži savršene smjernice i upute koje se odnose na higijenu, smatrajući ih urođenim odlikama čovjeka, koje mu je podario Uzvišeni Allah učinivši ih neodvojivim segmentom ljudske prirode, koja je privržena dobročinstvu i njegovom utjecaju i izbjegavanju i odbacivanju svakog zla. Također, ovaj hadis sadrži propise koji su svojstveni ljudskoj prirodi i koji se dijele u dvije kategorije: oni propisi koji čiste srce i okrepljuju duh, kao što je iman, odnosno vjerovanje sa svim svojim manifestacijama zaduženim za odgoj duše i čišćenje srca, odbacujući od njega neprikladne poroke i okrepljujući ga lijepim

---

1 Muslim 216.

moralnim kodeksima; oni propisi koji se bave vanjskim manifestiranjem higijene. Oni nalažu da se otklone nečistoće kojima je čovjek izložen. To je deset obaveznih radnji spomenutih u navedenom hadisu.²

U nastavku ćemo pojasniti sadržaj hadisa:

Potkraćivanje brkova

Podrazumjeva se njihovo potkresivanje, podrezivanje tako da se vide usne, što je sastavni dio higijene, a time se čuva i od onoga što izlazi iz nosa jer kada brkovi prelaze preko usne, čovjek njima dodiruje ono što jede i pije. A ako su oni preveliki, onda u tome postoji i jedan vid izobličavanja lika u kojem je Allah čovjeka stvorio.³

Dr. Muhammed ed-Dekar, ljekar specijalista, smatra da dugi brkovi prljaju hranu i piće te da, takvi, uzrokuju prenošenje bakterija.

On kaže: “Islamski propis o potkraćivanju brkova u potpunosti je u skladu s medicinom i njenim postulatima, koji nalažu kraćenje brkova kada prelaze gornju granicu usne.”⁴

Puštanje brade

Podrazumijeva nebrijanje brade, puštanje i njegovanje. Abdurrahman es-Sa’di kaže: “Uzvišeni Allah učinio je da brada pruža čovjeku dostojanstvo i ponos, čineći muškarca ljepšim. Tako će ljepota kod čovjeka ostati i kada ostari zbog prisustva brade.”⁵

Što se tiče zdravstvenog aspekta, o tome se vrlo jasno izjasnio dr. Abdurezzak Kejlani. On smatra da je čovjek zbog svog posla izložen sunčevim zrakama, hladnom ili vrućem vjetru, što može vrlo

2 *Sahihul-Muslim bi šerhin-Nevevi*, 3/149; Abdurrahman es-Sa’di, *Behdžetu kulubil-ebrar fi šerhi dževami’il-ahbar*, str. 81.

3 Abdurrahman es-Sa’di, *Behdžetu kulubil-ebrar fi šerhi dževami’il-ahbar*, str. 82.

4 *Revai’ut-tibbil-islamijji*, str. 1/73–74.

5 *Behdžetu kulubil-ebrar fi šerhi dževami’il-ahbar*, str. 82.

negativno utjecati na elastičnost vlasi i kolagen prisutan na koži lica, tako da će se na čovjekovom licu vrlo rano pojaviti bore i oronulost.¹

Misvak

To je štapić koji služi za čišćenje zuba, dobija se od drveta arak i vrlo uspješno otklanja žutilo i nečistoću sa zuba.²

Upotreba misvaka preporučuje se u bilo koje doba, a posebno prilikom uzimanja abdesta, pred samo obavljanje namaza, nakon buđenja. Koristi se za otklanjanje neprijatnog zadaha iz usta i žutila nakupljenog na zubima itd. Korištenje misvaka vrlo jasno upućuje na higijensku praksu, odnosno higijenu usta, koja su sastavni dio komuniciranja i koja predstavljaju kapiju kroz koju ulaze bakterije u čovjekovo tijelo. Stoga je Poslanik, s.a.v.s., higijenu usta povezao s Allahovim zadovoljstvom,³ rekavši: “Misvak čisti usta i njime je Gospodar zadovoljan.”⁴

Ispiranje nosa

Misli se prije svega na ispiranje nosa tokom uzimanja abdesta, kada se nosna šupljina ispire vodom i iz nje se otklanja nakupljena nečistoća. Ovo je ujedno propisano činiti tokom abdesta i kupanja. Dakle, dužnost je čistiti nos tokom abdesta i kupanja jer se u nosu nalaze mnoge nečiste tvari, razna isparavanja koja su se zadržala u nosnoj šupljini i koja čovjek treba otkloniti.⁵

Nema sumnje da su ove radnje sastavni dio higijene i zdravlja te da od njih čovjek ima obilnu korist. U knjizi *Esbabuš-šifa minel-eskami*

1 *Revai'ut-tibbil-islamijji*, str. 1/74.

2 *Lisanul-Arab*, 10/446; *Sahihul-Muslim bi šerhin-Nevevi*, 3/142.

3 *Behdžetu kulubil-ebrar fi šerhi dževami'il-ahbar*, str. 81, *Revai'ut-tibbil-islamijji*, str. 2/4.

4 Eš-Šafi'i, *El-Umm*, 1/23; Ahmed, 6/47, 62 i 124.

5 *Behdžetu kulubil-ebrar fi šerhi dževami'il-ahbar*, str. 81.

vel-ehva' se navodi: "Naučna studija koju je uradila grupa ljekara s Univerziteta Aleksandrija pokazuje da je kod većine onih koji uzimaju abdest nos redovno čist, higijenski održavan, bez prašine, bakterija i mikroba. Poznato je da je nosna šupljina mjesto u kojem se nakupljaju mnogi mikrobi i bakterije, ali uz konstantno ispiranje nosa i ušmrkavanje vode nosna šupljina je čista, nema upala niti bakterija, što se pozitivno odražava na zdravstveno stanje cjelokupnog tijela. Ovaj proces ispiranja nosa sprečava da se mikrobi presele iz nosa u druge organe."⁶

Obrezivanje nokata ili skraćivanje nokata

Kako se navodi u predajama, štiti od bakterija koje se nakupljaju u noktima, u što nema sumnje.⁷

Pranje zglobova na prstima i između prsta

Učenjaci smatraju da se na zglobovima - prevojima prstiju nakuplja prljavština. Učenjaci su ovome dodali ono šta se nakuplja u uhu tj. cerumen koji se otklanja potiranjem, jer bi velike naslage cerumena štetno utjecale na čulo sluha. Također, ono što se nakuplja unutar nosa, kao i sve što se putem znojenja i prašine nakuplja na bilo kojem drugom mjestu na tijelu, a Allah najbolje zna.⁸

Čupanje dlaka ispod pazuha

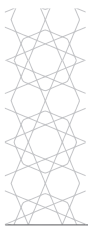
Ovdje se misli na otklanjanje dlaka ispod pazuha. En-Nevevi kaže: "Čupanje dlaka ispod pazuha je sunnet i najbolje je da se one čupaju, ako je osoba jaka i može izdržati. Ako ne, onda se dlake otklanjaju brijanjem."⁹

6 Ebu Ishak el-Iraki, *Esbabuš-šifa minel-eskam vel-ehva*, str. 40.

7 *Sahihul-Muslim*, 257.

8 *Sahihul-Muslim bišrehin-Nevevi*, 3/150.

9 *Ibid.*, 3/149.

Brijanje stidnih mjesta

Otklanjanje dlaka koje rastu oko stidnog mjesta kod čovjeka ili žene te brijanje dlaka oko analnog otvora - dubure.¹

En-Nevevi kaže: “Među primjerene postupke ubraja se brijanje stidnih mjesta i otklanjanje dlaka sa stražnjice.” Dlačice s navedenih mjesta otklanjaju se kada se ukaže potreba, kao što se kada se ukaže potreba potkraćuju brkovi, otklanjaju dlake ispod pazuha i obrezuju nokti.

Enes prenosi hadis: “Određeno nam je potkresivanje brkova, obrezivanje nokata, čupanje dlaka ispod pazuha i brijanje stidnih mjesta.”²

Vremenska granica za navedene radnje je četrdeset dana, dakle da se ne prekoračuje četrdeset dana za njihovo izvršenje. Allah zna najbolje.³

Nema sumnje da navedene radnje oslikavaju naprednost u svakom smislu, ukazuju na higijenu i njenu važnost, vođenje brige o zdravlju čovjeka i njegovoj ugodnosti.

Govoreći o čupanju odnosno brijanju pazuha dr. El-Kejlani kaže: “Čupanje dlaka smanjuje lučenje znojnih i lojnih žlijezda. Ako se čovjek navikne na čupanje dlaka, bez brijanja, vremenom će se dlake prorijediti, a osoba neće osjetiti nikakvu bol tokom čupanja. Ovdje se misli na čupanje rukom ili depilaciju flasterom. Kada čovjek postane punoljetan, uz rast dlaka ispod pazuha ide i formiranje i sazrijevanje posebnih znojnih žlijezda koje luče tvari posebnog mirisa, koje ako dođu u dodir sa prljavštinom i prašinom i pomiješaju se, ušćuje se i onda se pojave neugodni mirisi. Kada se ove dlaciče išćupaju,

---

1 Ibid., 3/148.

2 Muslim, 258.

3 *Sahihul-Muslim bišrehin-Nevevi*, 3/148–149.

neprijatan miris nestaje ili se uveliko smanjuje. Time se umanjuje i mogućnost nastanka raznih bolesti koje većinom pogađaju područje trenja ispod pazuha, potom se eliminira nastanak gljivičnih oboljenja, sprečava se upala znojnih žlijezda, upala folikula itd.

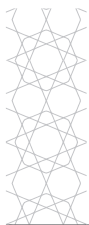
Također, otklanjanje dlaka ispod pazuha sprečava razmnožavanje larvi unutar dlaka iz kojih se kasnije izlegnu stidne vaške.”⁴ Govoreći o zdravstvenim prednostima uklanjanja dlačica i islamskoj mudrosti u tome dr. Muhammed Nezzar ed-Dekar kaže: “Područje oko stidnih mjesta i stražnjice na kojem rastu stidne dlačice podložno je znojenju i trenju. Ako se dlačice ne uklone, na njima se talože izlučevine znoja i masne naslage. Kada se ovo područje onečisti tjelesnim izlučevinama, mokraćom i izmetom, vrlo teško ga je očistiti, nečistoća se proširi i na ostale dijelove tijela, nakon čega dolazi do fermentacije ovih nečistih naslaga, koje zatim zaudaraju i šire neprijatan miris. To je ujedno i zapreka ispravnosti namaza ukoliko se ne očisti i ukloni nečistoća.” Dr. Ed-Dekar nastavlja svoje obrazlaganje pojašnjavajući islamsku mudrost koja se odnosi na brijanje stidnih dlačica: “Brijanje i otklanjanje stidnih dlaka ujedno je zaštita od velikog broja štetnih parazitskih bolesti. Prije svega sprečava pojavu stidnih vaški na korijenu vlasi koja otežava njihovo otklanjanje. Također, brijanje stidnih mjesta smanjuje pojavu parazitskih gljivica. Zato je islam propisao da se stidne dlačice uklanjaju sa stidnih mjesta. Neophodno je uklanjati stidne dlake oko stražnjice, odnosno to područje treba konstantno higijenski održavati, jer je ono najviše podložno nečistoći i bolesti.”⁵

Pranje vodom

Čišćenje i pranje vodom nakon obavljene velike i male nužde, ili kamenom.

4 *Revai'ut-tibbil-islamijji*, 1/72.

5 *Revai'ut-tibbil-islamijji*, 1/72.

Ovaj postupak je neophodan, on je uvjet da bi održavanje čistoće bilo valjano.¹

Hvaleći stanovnike mjesta Kubba, koji su živjeli nedaleko od Medine, Uzvišeni Allah kaže: *U njoj su ljudi koji se vole često prati, a Allah voli one koji se mnogo čiste.* (Et-Tevbe, 108)

Ibn el-Dževzi navodi sljedeće mišljenje Eš-Ša'bija: "Povod objave je taj što su se stanovnici ovog mjesta nakon velike i male nužde čistili i prali vodom."

Ibn Abbas, r.a., kaže: "Kada je objavljen ovaj ajet, Poslanik, s.a.v.s., ih je upitao: 'Zbog čega vas je Allah pohvalio.'

Oni mu odgovoriše: 'Zato što se mi poslije nužde peremo vodom.'²

Uzvišeni Allah stvorio je kod čovjeka fiziološku potrebu, odnosno pražnjenje crijeva i mokraćnog mjehura od izmeta, urina i sličnih nakupina, koje u suštini predstavljaju tjelesni otpad. Tako čovjekovo tijelo na kraju bude čisto, zdravo i sposobno da obavlja svakodnevne zadatke i aktivnosti. Nakon što izbaci ovaj otpad iz tijela, čovjekova je obaveza da vodom očisti ta područja. Shodno tome Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Čistite se od mokraće, jer većina patnje u kaburu bit će zbog nje."³ Konstrukcija *tenezzehu minel-bevli*, koja se navodi u hadisu, upućuje na pranje i čišćenje vodom nakon obavljene nužde. U ovom postupku očituje se ogromna zdravstvena korist i zaštita. Moderna medicina ustanovila je da je higijena stidnih mjesta vrlo bitna u sprečavanju upale mokraćnih kanala, koja nastaje usljed nakupljenih bakterija i mikroba. Također, ona sprečava zatvor analnog otvora, nastanak

1 *Behdžetul-ebrar*, str. 82.

2 Ibn el-Dževzi, *Zadul-mesir*, 3/501.

3 *Ed-Dar Katni*, 7. El-Albani u djelu *Irvaul-galil* (280) smatra da je hadis ispravan.

raznih upala i pojavu čireva. Ovo se posebno odnosi na osobe koje boluju od dijabetesa, jer mokraćna dijabetičara sadrži veliki procent šećera. Ako poslije obavljene male nužde ostanu tragovi mokraćne, oni mogu dovesti do pojave gnojenja stidnog organa i upala, a bolest se u vrlo kratkom roku tokom intimnog odnosa prenosi na supružnika, što u konačnici može uzrokovati neplodnost.⁴

Islam propisuje da se nečistoća otklanja lijevom rukom, tako da desna ruka, koja se koristi za konzumiranje hrane, ostane čista. Propisano je da se ruke nakon obavljene nužde obavezno peru. Neke osobe fascinirane su time što islam pridaje veliku važnost ovim postupcima, mada svako ko poznaje ovu vjeru nema potrebu da se čudi. Vjernik zna da je Uzvišeni Allah upotpunio ovu vjeru i da je učinio da bude potpuno savršena i prikladna ljudima sve do Sudnjeg dana. Ona je obrazac koji sadrži sve ono što je muslimanima dobro. U tom smislu Allah kaže: *Danas su nevjernici izgubili svaku nadu da ćete vi otpasti od svoje vjere, zato se ne bojte njih – već se bojte Mene. Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera.* (El-Maide, 3)

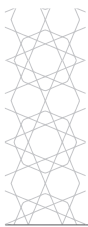
Otklanjanje nečistoće je zaštita od mnogih bolesti i sprečava prenošenje zaraznih oboljenja.⁵

U knjizi *Esbabuš-šifa minel-eskam vel-ehva* se navodi: “U Velikoj Britaniji, tačnije, u gradu Dandi godine 1963. se poput vjetra širio tifus. Stanovništvo je bilo u panici. Svi su pružali svoj maksimum kako bi se zaustavilo širenje ove bolesti. Na kraju su naučnici i akademski građani bili složni, pozivali su i naređivali preko medija da ljudi nakon obavljene nužde ne koriste papir, već da se peru vodom kako bi se ova kobna bolest zaustavila. Narod se odazvao pozivu, a širenje bolesti se

4 *Esbabuš-šifa minel-eskam vel-ehva*, str. 35.

5 *Esbabuš-šifa minel-eskam vel-ehva*, str.36.

zaustavilo. Svijet se upoznao s novim običajem, uvjerali su se u njegovu korist i ljudi su nakon vršenja nužde umjesto papira nastavili koristiti vodu."Šta bi oni rekli kada bi shvatili da muslimani više od hiljadu četiristo godina na ovaj način održavaju higijenu, ali ne zato što je tifus zavladao među njima, već zato što im je tako naredio Uzvišeni Allah, u svrhu čuvanja zdravlja. Muslimani su se pokorili naredbi Uzvišenog Allaha: *A kako i ne bi znao Onaj koji stvara, Onaj koji sve potanko zna, koji je o svemu obaviješten.* (El-Mulk, 14)

Ispiranje usta

Tokom uzimanja abdesta peru se i usta, kako bi uvijek bila čista. Savremena nauka utvrdila je da pranje usta sprečava nastanak upale usta i ždrijela, a desni od zagnajanja, a tako se čiste i zubi od ostatka hrane koja se zadržava nakon obroka. Druga korist od ispiranja usta jeste da se na taj način jačaju mišići lica, lice postaje mladoliko i zategnuto. Pranje usta tokom abdesta vrlo je djelotvorna vježba, koju sportski radnici vrlo dobro poznaju. Ovom vježbom postiže se psihološka smirenost, naročito kada čovjek usavrši pokrete mišića na ustima tokom njihovog ispiranja.¹

2. Propisi uzimanja abdesta

Abdest je čišćenje koje obuhvata pranje lica, ruku i nogu čistom vodom. Pranje ovih dijelova tijela obavezni (farzovi) su prilikom uzimanja abdesta. Abdest ima i svoje sunete u koje spadaju korišćenje misvaka prije abdesta, zatim se na početku prouči bismila, potom slijedi pranje šaka tri puta, ispiranje usta tri puta, pranje nosa tri puta (ušmrkavanje vode unutar nosa i ispiranje nosne šupljine). Sunet je prati prvo desne dijelove tijela, zatim trljanje između prstiju,

¹ *Esbabuš-šifa minel-eskam vel-ehva*, str. 40.

i potiranje ušiju. Tokom uzimanja abdesta neophodno je racionalno koristiti vodu.² *O vjernici, kad hoćete molitvu obaviti, lica svoja i ruke svoje do iza lakata operite – a dio glava svojih potarite – i noge svoje do iza članaka.* (El-Maide, 6)

Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Allah neće primiti namaz nikome od vas dok se ne abdesti.” Detaljnija pojašnjenja uzimanja abdesta navedena su u mnogim Poslanikovim, s.a.v.s., hadisima, a učenjaci su ih navodili detaljno i opširno. Nećemo se zadržavati na tome, jer ono što nas ovdje zanima jeste povezanost abdesta s higijenom, zato što abdest ima svoju suštinu, propise, usko je povezan s higijenom, a samim tim i sa zdravljem.

U nastavku ćemo se osvrnuti na smisao abdesta.

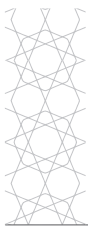
Abdest nije obično pranje vanjskih dijelova tijela, odnosno čišćenje tijela nekoliko puta na dan. Njime se očituje psihološki utjecaj i duhovno uzdignuće koje je nemoguće opisati riječima, naročito kada se uzme ispravno i potpuno uz svjesnost njegove vrijednosti i nagrade. Zato abdest ima ogroman utjecaj u životu muslimana, jer mu daruje budnost, životnu snagu i sjaj.³

Pranje dijelova tijela koji se navode za ispravnost abdesta najvažniji su u održavanju higijene i općeg zdravlja. Naime, ti su dijelovi tijela izloženi ogromnom broju mikroba; procjenjuje se da ih ima na milione unutar svakog kvadratnog centimetra i oni neprestano napadaju otvorene dijelove čovjekovog tijela. Prilikom uzimanja abdesta ovi mikrobi odstranjuju se s površine kože, posebno ako se abdest uzima na propisan način, kako ga je Poslanik, s.a.v.s., uzimao, tako da nakon abdesta na tijelu ne ostaju nečistoća i bakterije.⁴

2 *Fikhus-sunne*, 1/38.

3 *Esbabuš-šifa*, str. 39.

4 *Esbabuš-šifa*, str. 41.

Pranje lica i ruku do lakata tokom uzimanja abdesta vrlo je korisno u otklanjanju prašine i mikroba, a poseban efekt je u odstranjivanju znoja s površine kože. Tako se otklanjaju masne naslage koje izbacuju kožne žlijezde.

Obično su ovi dijelovi tijela stanište u kojem obitavaju i razmnožavaju se bakterije.¹

Pranje nogu na ispravan način tokom uzimanja abdesta vrlo je efikasno za održavanje higijene i djeluje umirujuće, jer se kroz noge reflektira funkcionalnost svih tjelesnih aparata.

Na ovaj način postiže se smirenost muslimana nakon uzetog abdesta.²

Naučno istraživanje potvrdilo je da je krvotok u šakama, laktovima i na stopalima sporiji nego u ostalim dijelovima tijela, jer je prilično udaljen od centra za reguliranje krvotoka, odnosno od srca. Stoga pranje navedenih dijelova tijela prilikom svakog uzimanja abdesta jača krvotok, a tijelu pruža dostatnu higijenu, aktivnost i vitalnost.

Istraživanje je potvrdilo utjecaj sunčevih zraka, posebno ultravioletnih, na nastanak raka kože. Taj se utjecaj uveliko smanjuje redovnim uzimanjem abdesta, zato što se površina kože konstantno vlaži vodom, a naročito dijelovi koji su izloženi sunčevim zrakama, što ćelijama površinskog i unutrašnjeg sloja kože omogućava zaštitu od štetnih utjecaja ovih zraka.³

3. Propisi kupanja

Kupanje znači pranje cijelog tijela, a Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže: *A ako ste džunubi, onda se okupajte.* (El-Maide, 6);

---

1 *Sahihul-Muslim bi šerhin-Nevevi*, 1/105.

2 *Esbabuš-šifa*, str. 41.

3 *Esbabuš-šifa*, str. 41.

I pitaju te o mjesečnom pranju. Reci: “To je neprijatnost.” Zato ne općite sa ženama za vrijeme mjesečnog pranja, i ne prilazite im dok se ne okupaju. A kada se okupaju, onda im prilazite onako kako vam je Allah naredio. – Allah zaista voli one koji se često kaju i voli one koji se mnogo čiste. (El-Bekare, 222)

Kupanje je poznato svim narodima. Čovjek je tokom povijesti otkrio ogromnu važnost čišćenja tijela, a naročito važnost kupanja, kojim su se u prošlosti liječile neke bolesti. Također, povijest ne poznaje vjeru u kojoj je važnost kupanja predočena više nego u islamu, posljednjoj vjeri, koja je došla kao pečat ostalim religijama. Kada bismo htjeli nabrojati sve vjerske tekstove i stavove učenjaka koji se odnose na kupanje, to bi se oduljilo, mada bi se pokazala veličina ove religije i preciznost njenih legislativnih propisa u poređenju s drugim religijama. Kupanje je obavezno nakon ejakulacije, poslije intimnih odnosa, menstruacije, poroda ili kada nevjernik primi islam.

Također, kupanje može biti i pohvalno – a onome ko ga upražnjava slijedi nagrada, dok onome ko ga ne izvrši nema odgovornosti – petkom, za vrijeme dva bajrama, prilikom oblačenja ihrama i ulaska u Meku, kupanje na dan Arefata i sl.⁴

Ukratko, sve ono što se odnosi na abdest važi i za kupanje, s tim što je kupanje djelotvornije za održavanje higijene i očuvanje zdravlja.

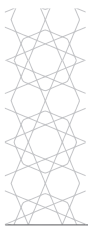
4. Islam i opća higijena

O higijeni domova, održavanju puteva, čistoći odjeće itd., govori mnogo šerijatskih tekstova. U nastavku ćemo predstaviti neke od njih.

Otklanjanje prepreke s puta smatra se dijelom imana

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Iman se sastoji od sedamdeset i nekoliko ogranaka (ili šezdeset i nekoliko

⁴ *Sahihul-Muslim bi šerhin-Nevevi, 1/219–236.*

ogranaka). Najveći od njih su riječi ‘*La ilahe illallah*’, a najmanji je ukloniti prepreku s puta. I stid je dio imana!”¹

Zabranjeno je mokriti u stajaću vodu

Džabir, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., zabranio da se mokri u stajaću vodu.²

Također, Ebu Hurejre, r.a., prenosi hadis da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Neka niko od vas ne mokri u stajaću vodu, koja ne teče, a zatim se kupa u njoj.”³

U hadisima se navodi zabrana mokrenja u stajaću vodu jer će je mokraća onečistiti te će biti zagađena za ljude. Uz to je zabranjeno vršiti nuždu u njoj ili se prati ovom stajaćom vodom.⁴

Navodi se zabrana kupanja u stajaćoj vodi

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Neka se niko od vas, dok je džunub, ne kupa u stajaćoj vodi.” Neko upita: “Kako će onda postupiti, Ebu Hurejre?” “Zahvatat će je”, reče on.⁵

Ovo bi bio samo djelić onoga što je islam posvetio higijeni.

---

1 El-Buhari, 9; Muslim, 35.

2 Muslim, 281.

3 El-Buhari, 239; Muslim, 282.

4 *Tevdihul-ahkam*, 1/129.

5 Muslim, 283.

ISLAM SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

TREĆE POGLAVLJE

MIR, SUŽIVOT, TOLERANCIJA, PRISILA, NASILJE, TERORIZAM I DŽIHAD

Islam i očuvanje međunarodnog mira

Islam, suživot i tolerancija

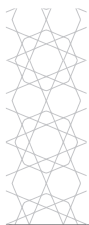
Stav islama prema prisili

Stav islama prema nasilju

Džihad u islamu

Stav islama prema terorizmu

UVOD

U prošlom poglavlju smo se površno osvrnuli na ovu temu. U nastavku ćemo se detaljnije baviti konkretnim pitanjima, odnosno temama koje su predmet čestih rasprava i u vezi s kojima je kod mnogih ljudi, budući da ne poznaju stav islama prema ovim problemima, rašireno neznanje. Ljudima često nisu poznate islamske činjenice, jer se ne konsultiraju s relevantnim izvorima, koji osvjetljavaju i pružaju dostatan odgovor na navedena pitanja. Također, ti ljudi se ne osvrću na trijumfalnu povijest, koja uveliko predočava ispravnu sliku pravednosti, kojom su se odlikovali muslimani. Ona prezentira njihovu humanost i toleranciju imajući u vidu da su ta pitanja vrlo slična i međusobno isprepletena.

ISLAM I OČUVANJE MEĐUNARODNOG MIRA

Kao što smo već napominjali, islam je vjera mira. To je vjera humanosti, pravde i dobročinstva. Ova konstatacija vrlo je jasna čak i tokom rata ako se vodi iz opravdanih razloga. U miru ove činjenice posebno dolaze do izražaja, jer islam svojim manifestiranjem teži ka uspostavljanju mira, tj. teži ka tome da ljudi žive sigurni i slobodni. U nastavku ćemo pojasniti navedene činjenice.

1. Riječ “mir” je najviše spominjana u islamskom zakonodavstvu

To nedvojbeno upućuje na to da je islam vjera mira i humanosti.

Kur'an i sunnet obiluju dokazima koji govore u prilog ovoj tvrdnji, a u nastavku ćemo ih i navesti.

Riječ “selam”, što znači “mir”, jedno je od Allahovih lijepih imena

Uzvišeni Allah kaže: *On je Allah – nema drugog boga osim Njega, Vladar, Sveti, Onaj koji je bez nedostataka...* (El-Hašr, 23)

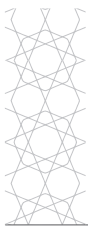
Riječ “selam” derivirana je iz izraza es-silm, a silm i selam su jedna od imena Islama.

Uzvišeni Allah kaže: *O vjernici, uđite u islam (silm) potpuno...* (El-Bekare, 208);

Izrazi es-silm u ajetu znači islam.¹

U drugom ajetu se navodi: *I onome ko vam nazove selam ne recite: “Ti nisi vjernik!”* (En-Nisa, 94)

¹ Tefsir Ibn Kesir, 1/565; Tefsirul-Begavi, 1/240.

Tumačeći navedeni ajet Eš-Ševkani kaže: “Izrazi *es-silm* i *es-selam* su u značenju *el-istislam* (predanost), a neki smatraju da upućuju na *el-islam*.”¹

Poslanik, s.a.v.s., je poticao na širenje selama

Pojasnivši da upravo selam doprinosi jačanju prijateljstva i pomaže da čovjek uđe u Džennet.

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: “Nećete ući u Džennet dok ne budete vjerovali, a nećete vjerovati dok se ne budete voljeli. Hoćete li da vas uputim na nešto što ćete zavoljeti ako budete radili? Širite među sobom selam.”²

Najbolji pozdrav između muslimana je selam

Osoba koja naziva selam reći će: “Esselamu alejkum ve rahmetullahi.” Može dodati “ve berekatuhu”. Odgovor na ovaj pozdrav glasiti će: “Ve alejkum”, ili “Ve alejkumusselam”, ili “Ve alejkumusselam ve rahmetullahi ve berekatuhu”. En-Nevevi kaže: “Lijepo je da onaj ko naziva selam kaže: ‘Esselamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu.’ Dakle, koristi se zamjenica za množinu, bez obzira na to da li je u pitanju jedna osoba ili više njih. A odgovor glasi: ‘Ve alejkumusselam ve rahmetullahi ve berekatuhu’, također sa zamjenicom za množinu.”³

Imran b. Husajn, r.a., prenosi da je neki čovjek došao Poslaniku, s.a.v.s., rekavši: “Esselamu alejkum.” On mu odgovori i ovaj sjede. Poslanik, s.a.v.s., reče: “Deset.” Zatim dođe drugi i reče: “Esselamu alejkum ve rahmetullah”, pa mu je odgovorio i on sjede, a Poslanik,

1 Eš-Ševkani, *Fethul-kadir*, 1/501.

2 Muslim, 54.

3 En-Nevevi, *Rijadussalihin*, 260.

s.a.v.s., reče: “Dvadeset.” Zatim dođe sljedeći i reče: “Esselamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu”, pa mu je odgovorio i on sjede. A Vjerovjesnik, s.a.v.s., reče: “Trideset.”⁴

Hadis upućuje na to da se sevapi uvećavaju ako je pozdrav duži. Učenjaci su naveli detaljna obrazloženja o tome kako se naziva selam i kako se odgovara na njega. Govorili su o selamu i njegovoj suštini, zatim o načinu pozdravljanja u zavisnosti od toga da li je čovjek na jahalici, ili korača, da li je u pokretu ili sjedi, te kako manja skupina treba pozdravljati veću. Također su navodili da je lijepo pozdraviti nekoga kod ponovnog susreta, ukazivali su na lijepe odlike prilikom ulaska u kuću, govorili su i o pozdravljanju djece, zatim selamu onoga ko napušta skupinu ili sagovornike te o mnogim drugim odredbama koje se odnose na selam, što uveliko govori o važnosti selama u islamu.⁵

Pozdrav između muslimana u Džennetu je selam

Uzvišeni Allah kaže: *Mir neka je vama, zato što ste trpjeli, a divno li je najljepše prebivalište!* (Er-Ra’d, 24);

Uđite u nj, u miru, ovo je Dan vječni! (Kaf, 34)

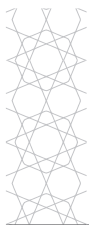
Uzvišeni Allah pohvalio je vjernike koji se susreću s bestidnim ljudima i neznalicama i pri tome im nazivaju selam

Uzvišeni Allah kaže: *A robovi Milostivoga su oni koji po Zemlji mirno hodaju, a kada ih bestidnici oslove, odgovaraju: “Mir vama!”* (El-Furkan, 63)

Na drugom mjestu u Kur’anu se navodi: *A kada čuju besmislicu kakvu, od nje se okrenu i reknu: “Nama naša djela, a vama vaša djela; mir vama! Mi ne želimo društvo neukih.”* (El-Kasas, 55)

4 Ebu Davud, 5195. Et-Tirmizi, 2689, kaže da je hadis dobar.

5 En-Nevevi, *Rijadussalihin*, 256–264.

***Poslanik, s.a.v.s., je pojasnio da je istinski musliman
onaj od čijeg zla su sačuvani drugi muslimani***

“Musliman je onaj od čijeg su jezika i ruku sigurni drugi muslimani.”¹

Ovo bi bio koncizan presjek o važnosti selama u okviru islamskog zakonodavstva.

2. Islam vodi brigu o imetku

U ovome se ogleda širenje mira i sigurnosti, zato što islam potiče na sigurnost i pohvalno se odnosi prema onima koji ga praktikuju. Islam im je obećao lijep i lagodan život te ulazak u Džennet. Islam je zabranio krađu, a onome ko je prakticira zagwarantirana je kazna. Propisao je da se kradljivcu odsiječe šaka, kako se niko ne bi usudio ukrasti imetak drugoga. Jer, ako se kradljivac ne boji kazne na ahiretu, svakako će imati strah od odsijecanja ruke. Zato stanovnici mjesta u kojem se prakticira šerijat žive sigurni sa svojim materijalnim dobrima. Osim toga, u tim mjestima odsijecanje ruke nije rašireno, jer je mali broj onih koji krađu.

Odsijecanje ruke kradljivcu predstavlja opomenu kako se ne bi navikao na krađu, a na taj se način i drugi odvrćaju od ovog gnusnog čina, tako da materijalna dobra, o kojima brine islam, ostaju sigurna, a ljudi bezbrižno žive u miru.²

Bitno je napomenuti da se u islamu odsijecanje ruke kradljivcu ne vrši zbog bilo kakve krađe. Neophodno je da se ispune uvjeti, razriješe kontradiktorne stvari, a osim toga sudija je dužan da sagleda sam čin ovog djela, detaljno ga objasni i odredi se prema njemu.

---

1 El-Buhari, 10; Muslim, 40.

2 *Et-Tarik ilel-islam*, str. 33–34.

3. Islam vodi brigu o životima drugih

Islam zabranjuje bezrazložno ubijanje drugih, propisujući smrtnu kaznu onome ko bez razloga ubije drugog čovjeka. Zato je broj ubistava u muslimanskim zemljama, koje prakticiraju islamski zakon, znatno manji. Ako čovjek zna da će za bespravno ubistvo neke osobe biti ubijen, neće ni pokušati da ubije nekoga. Ljudi će biti mirni od zla drugih ljudi.

Također, porodica ubijenog ima sva prava. Ako ubica ubije nekoga i potom nastavi živjeti po svojoj želji, to će, sasvim sigurno, rasrditi porodicu ubijenog, a možda će ih navesti i na osvetu, probudivši kod njih ljutnju i bezumlje. Ali, ako se nad ubicom izvrši smrtna kazna, porodica ubijenog će biti mirna jer je njihovo pravo zadovoljeno. Odmazda nije jedini način rješavanja problema. Porodica ubijenog ima pravo oprostiti ili uzeti krvarinu. Ovo je vid olakšice i milosrđa.

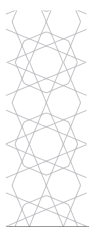
Islam potiče na opraštanje i za to je predviđena nagrada od Uzvišenog Allaha.

U Kur'anu Allah kaže: *U odmazdi vam je – opstanak, o razumom obdareni, da biste se ubijanja okanili!* (El-Bekare, 179);

A onoga koji oprost i izmiri se, Allah će nagraditi. (Eš-Šura, 40)

Odmazda nad ubicom nije postupak koji može izvršiti bilo ko; to je odgovornost koja je povjerena muslimanskom vođi odnosno onome koga vođa imenuje za sudiju. Da bi se izvršila odmazda, moraju biti ispunjeni i uvjeti, otklonjene smetnje i nejasnoće oko čega postoji mnoštvo detalja. Njihovo bi se elaboriranje oduljilo.

Zabrana bespravnog ubistva odnosi se na sve. Što se tiče ubistva vjernika, o tome se u Kur'anu kaže: *Onome ko hotimično ubije vjernika kazna će biti – Džehennem, u kome će vječno ostati; Allah će na njega gnjev Svoj spustiti i proklet će ga i patnju mu veliku pripremiti.* (En-Nisa, 93)

Pod zabranom ubijanja podrazumijeva se i zabrana ubistva bilo koga ko nije musliman, ako je je islam pod svoju zaštitu uzeo živote tih ljudi. Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Ko ubije čovjeka koji je pod zaštitom islama neće osjetiti miris Dženneta, a njegov miris osjeti se na razdaljini od četrdeset godina.”¹

U drugom hadisu Poslanik, s.a.v.s., kaže: “Ko drugome da garanciju za život, a potom ga ubije – ja nemam ništa s ubicom, makar ubijeni bio i nevjernik.” Drugi primjer je događaj koji se zbio nakon što su muslimani oslobodili Hajber, jedno od uporišta jevreja na sjeveru Medine. U Hajber je ušao ashab Abdullah b. Suhejl, r.a., koji je pronađen ubijen i bačen u jedan bunar. Njegova porodica došla je Poslaniku, s.a.v.s., optužujući jevreje da su ga ubili. Poslanik, s.a.v.s., je jevrejima napisao pismo o tome, a oni su mu odgovorili: “Tako nam Boga, mi ga nismo ubili.” Tada je Poslanik, s.a.v.s., rekao porodici ubijenog: “Hoćete li se zakleti, tako da ćete imati pravo na krvarinu?” Oni mu odgovoriše: “Ne.” Onda ih Poslanik, s.a.v.s., upita: “Hoćete li da vam se jevreji zakunu?” “Ali oni nisu muslimani”, odgovoriše. Onda je Poslanik, s.a.v.s., platio krvarinu porodici ubijenog, koja je iznosila sto deva.²

Nema sumnje da je postojala velika sumnja na jevreje, jer je kod njih pronađen ubijeni ashab, koji je također bačen u njihov bunar. Hajber je inače bilo mjesto u kojem su živjeli jevreji, a muslimani su se već bili navikli na jevrejsku izdaju.

Uprkos tome, Poslanik, s.a.v.s., nije prihvatio ovu ogromnu sumnju, te je platio krvarinu za ubijenog, pokazujući na taj način svetost ljudskog života, izražavajući tako miroljubivost i pravdu prema neprijatelju.³

---

1 El-Buhari, 2995.

2 El-Buhari, 6769; Muslim, 1669.

3 Ibn Hibban, 12/320. El-Albani je hadis označio vjerodostojnim (*Es-Sahih*a, 440).

4. Islam zabranjuje neprijateljski odnos prema sebi samom

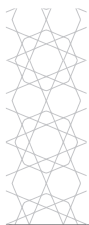
Ne samo da zabranjuje neprijateljski odnos prema drugima, islam čovjeku takav odnos zabranjuje prema samom sebi, jer život je najvrednije što čovjek zavređuje. Islam nikome nije dozvolio da urušava svoj um i uništava vlastito zdravlje, a kamoli da izvrši samoubistvo. U Kur'anu se suicid strogo zabranjuje: *O vjernici, jedni drugima na nedozvoljen način imanjanja ne prisvajajte – ali, dozvoljeno vam je trgovanje uz obostrani pristanak – i sami sebe ne ubijajte! Allah je, doista, prema vama milostiv. Onoga ko to nepravično i nasilno uradi – Mi ćemo u vatru baciti, to je Allahu lahko.* (En-Nisa, 29–30)

5. Islam garantira potpunu slobodu i reguliše je

Ovo je ujedno i najeksplicitnija ilustracija selama - mira. Sloboda razmišljanja u islamu je zagwarantirana. Islam je podario čovjeku sluh, vid i razum kako bi razmišljao i otkrio istinu. Čovjeku je naloženo da ozbiljno i ispravno razmišlja. On je odgovoran u slučaju da se indolentno i neodgovorno odnosi prema svojim čulima. Također je odgovoran u slučaju da ih koristi u nečemu što nanosi štetu. Čovjek je u islamu slobodan u kupoprodajnim poslovima, trgovini, prometu i sličnim postupcima, ne koristeći se varkama, prevarom i nedopuštenim postupcima. Islam je podario čovjeku slobodu uživanja u lijepim stvarima na ovom svijetu, kao što su hrana, piće, miomiris, odjeća, tj. sve ono što nije zabranjeno i što šteti njemu ili drugima.

Osim navedenog, islam regulira slobodu i ne pušta je da bez ograničenja “luta pašnjacima nasilja i nasrtaja na slobodu drugih ljudi”. Nije je učinio apsolutnom. Ne dozvoljava prostakluk i neprijateljstvo, kojim se ugrožava sloboda drugih.

Naprimjer, ako se požuda ne obuzda i ako joj se čovjek prepusti, ona će ga uništiti, zato što je čovjekova energija ograničena. Ako čovjek energiju troši na igru, zabavu i besramne pijanke, neće imati snage i energije koja će ga usmjeriti ka ispravnom pravcu i uputiti ka činjenju dobrih djela. Dakle, sloboda se ne ogleda u tome da se čovjek prepusti strastima i požudi ne razmišljajući pri tome o dozvoljenim i zabranjenim stvarima i kobnim posljedicama.

U tom slučaju njegov krah je, prije ili kasnije, neizbježan, bogatstvo će se raspršiti, snaga i energija će nestati, zdravlje oronuti, a on će postati beznačajan i nezadovoljan. Da li je čovjek koji se prepustio strastima pronašao mir i zadovoljstvo u tome?

Ne, nikako. Ako hoćeš dokaz za to, pogledaj današnji savremeni svijet i njegovu materijalnu komponentu. Kada su zabave i promiskuitetna djela postali slobodni za upražnjavanje, uslijedila su košmarna dešavanja, nesreće, fizička i psihička oboljenja, uslijedila su ubistva, otimačine i pljačke, samoubistva, širenje straha i spolnih bolesti.

Sloboda se ne ogleda u bezgraničnoj pohlepi koja je bespoštedna prema drugima. Da li je sloboda kada snažni i moćni pljačkaju slabije, ne poštuju njihova prava i njihovo mišljenje, kao što je slučaj s velikim državama u današnjem svijetu?

Ne, jer je istinska sloboda ona koju prezentira islam. Dakle, sigurna sloboda, koja određuje čovjekove postupke, odnosno ona sloboda u kojoj je čovjek ponizan prema svome Gospodaru, Stvoritelju.

To je bit najveće slobode! Jer, kada se čovjek sa strahopoštovanjem, nadanjem, ljubavlju, poniznošću i skrušenošću poveže sa svojim Gospodarem, on se ujedno oslobađa jarma drugih stvorenja, ne

boji se nikoga osim Gospodara, ne moli druge do Njega, i to je izvor njegove radosti i ponosa.¹

Ovo bi bio kratak sažetak teme, a dodatna obrazloženja o islamskom odnosu prema principu “selama” navest ćemo u nastavku.

---

¹ *Telbisul-merdud*, str. 22–27, *Et-Tariku ilel-islam*, str. 28–40.

ISLAM, SUŽIVOT I TOLERANCIJA

Islam je, kako je već poznato, posljednja vjera i Allahova posljednja poruka čovječanstvu. Zato nije čudo što je ova poruka univerzalna, ona odgovara svakom vremenu, mjestu i narodu, što smo već isticali.

Islamski propisi međuljudskih odnosa ne odnose se samo na muslimane, oni su općeniti, upućeni su svim ljudima, bez obzira na njihovu religiju; islam sadrži sveobuhvatne smjernice, koje se odnose na međusobne odnose svih islamskih skupina i pripadnika drugih religija.

Ovo znači da je islam praktična vjera. On je realističan i ne predstavlja obične teorije obojene idealizmom, koje nisu u skladu s realnim životom ljudi.

Allah je stvorio ljude i odredio je da među njima obitavaju nevjernici i vjernici. On je naredio da se ljudi pozivaju ka uputi, ali onima koji pozivaju nije stavio u dužnost i da moraju uvesti druge u ispravnu vjeru: *Ti si dužan samo da obznaniš.* (Eš-Šura, 48)

Shodno navedenom jasno je da postoje razilaženja među ljudima, ona su potvrđena i Kur'anom: *A da je Gospodar tvoj htio, sve bi ljude sljedbenicima jedne vjere učinio. Međutim, oni će se uvijek u vjerovanju razilaziti, osim onih kojima se Gospodar tvoj smiluje.* (Hud, 119–120)

Ovo nikako ne znači priznavanje neistine, niti znači prihvatanje i odobravanje svih vjerskih pravaca, saglasnost s njima i njihovo nenegiranje i nepozivanje ka istini.

Ovdje se zahtijeva lijep odnos i saradnja sa svim ovim različitostima, uz slijeđenje islamske preporuke da se vodi dijalog s oponentima,¹ na lijep, ljubazan i uljudan način, da se raspravlja u granicama dozvoljene tolerancije, bez narušavanja islamskih odredbi niti poticanja protiv islamske svetosti i autoriteta.²

Ovo je suština islamskog suživota, koja treba da se prakticira među ljudima. Izraz “suživot” vrlo je raširen u današnje vrijeme i vrlo je blizak izrazu “tolerancija”, koji je poznatiji i suptilniji. Svako ko iščitava vjerske tekstove i povijest muslimana uvidjet će da je duh tolerancije i dobročinstva bio vrlo jasno zastupljen. Stoga ćemo u nastavku predstaviti smisao tolerancije, koji je vrlo blizak suživotu, način njenog prakticiranja u okvirima šerijata i kako se tolerancija primjenjivala kroz povijest islama.

1. Smisao tolerancije

Muhammed Tahir b. el-Ašur kaže: “Izraz tolerancija (*tesamuh*) u leksičkim okvirima ukazuje na lijepo postupanje iskazujući na taj način ogromnu popustljivost.”

On također navodi: “Etimologija riječi *es-semaha*, u značenju tolerancije, dobrostivosti i popustljivosti, ukazuje na lahak način povezivanja i druženja s drugima. Ova dva izraza ukazuju na popustljivost i blagost onda kada je podozrenje vrlo rašireno.

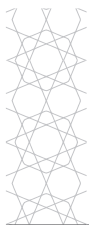
Poslanik, s.a.v.s., je rekao: ‘Allah se smilovao tolerantnom čovjeku kada prodaje, kupuje i traži svoje pravo.’”^{3,4} Ibn Ašur kaže i sljedeće:

1 Dr. Hani Fekih, *Hutuvalu fi fikhit-te'ajuš vet-tedždidi*, str. 19.

2 *Usulun-nizamil-idžtimai fil-islam*, str. 213.

3 El-Buhari, 1970.

4 *Usulun-nizamil-idžtimai fil-islam*, str. 213.

“Ja u svome radu pod tolerancijom mislim na pokazivanje tolerancije prema onima koji nisu iste vjere kao muslimani, a to je izraz koji su počeli koristiti savremeni učenjaci krajem prošlog stoljeća, a kao osnova im je poslužio hadis: ‘Poslat sam s ispravnom i dobrotivom (tolerantnom) vjerom.’¹

Ovaj izraz postao je uobičajen u navedenom smislu, dok su u prošlosti umjesto njega koristili izraz *et-tesahul*, koji je ukazivao na popustljivost i obazrivost.

U leksičkim okvirima oni su sinonimi, ali se izraz *et-tesamuh*, u značenju ‘tolerantnost’, odnosio na pripadnike druge vjere, udaljivši se tako od svog pravog sinonima. Stoga su prestali koristiti izraz *et-tesahul* jer on ukazuje na to da se musliman malo ili slabo pridržava svoje vjere, dok je izraz *et-tesamuh* postao pojam kojim se izražavao ovaj smisao.

Ovaj izraz adekvatno ukazuje na željeno značenje, stoga ga nije potrebno mijenjati.”²

2. Važnost istraživanja tolerancije u islamu

Proučavanje islamske tolerantnosti, kako navodi Ibn Ašur, za istražioca predstavlja najznačajniji segment koji oslikava suštinu islama. Mnogi učenjaci i mislioci, posebno nemuslimani, nemaju pravu predstavu o tome šta predstavlja tolerantnost u islamu. Neki vjerovatno smatraju da ona u okvirima islama i ne postoji, neki joj dodaju ono što ona ne obuhvata, a neki umanjuju njeno pravo značenje.

---

1 Ahmed, 22345; Et-Taberani, *El-Kebir*, 7803. El-Albani je u djelu *Es-Sahih*a ovaj hadis označio vjerodostojnim.

2 *Usulun-nizamil-idžtimai fil-islam*, str. 213.

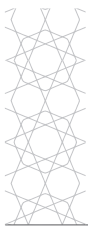
Svakako da neki od njih imaju opravdanje za svoju pogrešku, jer mogu primijetiti da su mnogi muslimani tokom dugih stoljeća islamske povijesti postupali suprotno islamu, koji je utemeljen na jasnim dokazima. Tako su ti nemuslimani formirali pogrešnu sliku o islamu, a na temelju onoga što rade muslimani. S druge strane, neki muslimani su zanemarili toleranciju svojstvenu islamu, jer su se pripadnici nekih drugih religija odnosili prema njima na grub način, sa skrivenim namjerama i želeći im zlo. Oni su iskorištavali muslimanski merhamet (toleranciju) kako bi ostvarili svoje interese i među muslimane ubacili poroke. To je natjeralo muslimane da budu oprezni i da uzvraćaju istom mjerom, tako da su na kraju i sami zaboravili svoju tolerantnost.

Međutim, ovo zaslužuje da mu se posveti poseban prostor i ne smije biti razlog da se iskrivi pojam tolerancije. Ovakav odnos prema muslimanima kroz stoljeća, a naročito u vrijeme ekspanzije vjere, nije sprečavao muslimane da u sebi izgrade moral tolerancije i usvoje sve njegove vrijednosti, iako su znali da će imati poteškoća zbog konstantnog opreza. A lijepe osobine ne može pokvariti to što se zbog njih ponekad propuste neke koristi, a onaj ko ih ima ne smije ih se odreći zbog toga. Ali, svakako, musliman je obavezan da bude oprezan i kloni se poteškoća na koje zbog toga može naići.³

S druge strane, onaj ko proučava islam ne treba ga posmatrati kroz prizmu stanja u kojem su bili muslimani tokom određenih historijskih perioda. Takav pogled na islam, koji prouzrokuje mišljenje da islam nije oplemenio čudi muslimana i nije ih oslobodio poniženja i surovosti, posebno ne smije biti u ovim vremenima, jer smatrati stanje nekih muslimana realnom slikom islama spada u nepravdu i kratkovidnost.

---

3 *Usulun-nizamil-idžtimai fil-islam*, str. 214.

Neophodno je da onaj ko želi da bude objektivan i upoznat s pravim stanjem islama islam posmatra kroz izvore s kojih se napaja: Kur'an, Poslanikov, s.a.v.s., sunnet i praksu časnih ljudi iz prvih stoljeća islama (*selefu-salih*). Tj., islam treba da proučava kroz literaturu koja je objektivno i pravično predstavlja. Tako će mu biti jasno da islam teži ka ljudskoj sreći, uspostavljanju mira, sigurnosti, širenju pravde i dobročinstva.

Što se tiče odstupanja nekih pripadnika islama od ove vjere, to se nikako ne može pripisivati vjeri, niti se to smije smatrati njenim nedostatkom. Naprotiv, islam s tim nema ništa, a odstupanje onih koji od vjere odstupaju treba se pripisati samo njima, jer islam im to ne naređuje. Štaviše, on to zabranjuje i osuđuje.

Osim toga, pravičnost nalaže da se gleda u one koji vjeru istinski slijede i prakticiraju; koji sve njene norme i propise primjenjuju na sebi, ali i na drugima. To će na koncu ispuniti srca uvažavanjem i poštovanjem prema ovoj vjeri i njenim pripadnicima.

Islam nije zanemario nijednu malu ni veliku uputu i lijepu moralnu osobinu; na svaku je potakao. S druge strane, zatvorio je put do svakog poroka i loše osobine.

Oni koji su prigrlili njegove odredbe i koji se vladaju shodno njima su na vrlo visokom stepenu samoodgoja, lijepe naravi, pohvalnih etičkih principa, o kojima mogu posvjedočiti svi, bez obzira na to da li su bliski s njima ili nisu i da li se s njima slažu ili ne.

Posmatrati samo one muslimane koji su nemarni u svojoj vjeri, koji su skrenuli s ispravnog puta, nije pravično, čak predstavlja eklatantan primjer nepravde.¹

---

1 Es-Sa'di, *Tenzihud-din ve hamletuhu ve ridžaluhu*, str. 474.

3. Tolerancija u islamu posljedica je ispravnog razmišljanja i morala, jer su oni temelj društvenog sistema u islamu

Tolerancija ima svoje ishodište u ispravnom načinu vjerovanja, koje čovjeku naređuje da čini dobro, udalji se od svakog zla, uskladi svoje emocije i izbaci iz sebe lahkomislenost. Nema sumnje u to da zdrav način razmišljanja usmjerava čovjeka ka ispravnom načinu vjerovanja. Zdrav razum mu također pomaže da stekne povjerenje u svoje vjerovanje. Ovo ujedno pruža sigurnost da mu neistomišljenik neće uzdrmati i poljuljati vjerovanje.

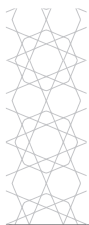
Čak će možda, zbog zablude pripadnika druge vjere, osjetiti tjeskobu i biti začuđen neupućenošću neistomišljenika u ispravan način vjerovanja. Pitat će se kako to da ne poznaju ono što je njemu vrlo jasno. U tom slučaju do izražaja dolaze moralne odlike.

Odrastanje na pohvalnim moralnim osobinama i odrastanje u skladu s vjerozakonom bit će srazmjerno ovoj tjeskobi, otvorit će mu vidike i razmislit će o postupcima pripadnika suprotnih religija, smireno, srdačno i otvoreno, kako bi iznio dokaz i ukazao na ispravan put bez trunke mrzovolje i odbojnosti. Navodi se islamska preporuka o ova dva načela: povjerenje u ispravno vjerovanje i načelo poticanja moralnih vrijednosti kod sljedbenika islama.

O povjerenju u ispravno vjerovanje, bez osvrtnja na vjerovanje pripadnika drugih religija, u Kur'anu se kaže:

Zato se pouzdaj u Allaha, jer ti, doista, slijediš pravu istinu! Ti ne možeš mrtve dozvati ni gluhe doviknuti kada se leđima okrenu. (En-Neml, 79–80); O vjernici, brinite se o sebi; ako ste na Pravom putu, neće vam nauditi onaj ko je zalutao! Allahu ćete se svi vratiti i On će vas obavijestiti o onome što ste radili. (El-Maide, 105);

Za poticanje moralnih vrijednosti kod sljedbenika islama može se navesti ajet: *Pa zar ćeš ti za njima od tuge svisnuti, ako oni u govor ovaj neće da povjeruju?* (El-Kehf, 6)

Nema sumnje da djelotvornost ovih načela proširuje vidike i pomaže čovjeku da se navikne na oprečno vjerovanje kod drugih.

Zato s pravom možemo reći da je tolerantnost karakteristika islama, odnosno njegova najpoznatija odlika. Tolerantnost je privilegija kojom je odlikovan islam u odnosu prema svojim oponentima i neprijateljima, to je najbolji dokaz humanosti islamske poruke, koja je potvrđena riječima Uzvišenog Allaha: *A tebe smo samo kao milost svjetovima poslali.* (El-Enbija, 107)¹

4. Islam je uspostavio opća pravila tolerancije

Islam je udario čvrste temelje, postavio snažna pravila i detaljno pojasnio dužnosti muslimana jednih prema drugima, kao i lijep odnos prema pripadnicima drugih naroda. Kur'an i sunnet uče muslimane na nužno postojanje razlike među ljudima. Kada čovjek to prihvati i saživi se s tim, on će ovu različitost posmatrati na sasvim prirodan način – da su ispravnost i pogreška sastavne komponente razmišljanja. Zato to neće posmatrati kao neprijateljski čin koji u njemu izaziva srdžbu. Uzvišeni Allah kaže: *A da je Gospodar tvoj htio, sve bi ljude sljedbenicima jedne vjere učinio. Međutim, oni će se uvijek u vjerovanju razilaziti, osim onih kojima se Gospodar tvoj smiluje.* (Hud, 118–119);

I reci: "Istina dolazi od Gospodara vašeg, pa ko hoće – neka vjeruje, a ko hoće – neka ne vjeruje!" (El-Kehf, 29);

Svakoj vjerskoj zajednici propisali smo vjerezakon prema kojem se trebala vladati. (El-Hadždž, 67)

¹ Usulun-nizam el-idžtima'i fil-islam, str. 215–216.

Postoje i drugi ajeti koji potvrđuju navedeni smisao.

Nema sumnje u to da je ovo temelj uzvišenih etičkih načela. Dakle, da musliman postavi stvari na svoje mjesto i da o njima sudi na osnovu njihovih karakteristika, a ne da o svemu nepromišljeno donosi sud.²

5. Povijesni dokazi o toleranciji muslimana

Nemuslimani (štićenici) su živjeli pod okriljem islamske države, a da niko od njih nije bio prisiljavan prihvatiti ovu vjeru i vjersku doktrinu.

Duga islamska povijest svjedok je da su šerijat i njegovi sljedbenici pripadnicima drugih religija, onima koji su živjeli pod okriljem islama, garantirali njihovu vjeru.

Jasno je svakome da ovo nije bio znak slabosti islamske države. Naprotiv, to je bilo njeno načelo čak i kada je bila na vrhuncu svoje moći.³ Nakon što je konstatirao tolerantan odnos muslimana prema drugima, Muhammed et-Tahir b. Ašur kaže: "Svako ko želi može istražiti povijesne činjenice o islamu i njegovom ispravnom učenju koje je daleko od nesavršenosti i iskrivljenosti, vidjeće tačnost onoga što smo konstatirali.

Muslimani su se miješali s drugim narodima, pripadnicima različitih religija, koji su bili pod njihovom vlašću: Arapima kršćanima, Perzijancima vatropoklonicima, Koptima, Sabianima iz Iraka, jevrejima iz Jerihona, i prema svima su se odnosili na najljepši način, kao što se prijatelji odnose jedan prema drugome."⁴

---

2 Ibid., str. 216–217.

3 *Telbisu merdud fi kadaja hajje*, 31–32.

4 *Usulun-nizam el-idžtima'i fil-islam*, str. 216–217.

Ašur navodi i sljedeće: “Historija nije zabilježila da su se pripadnici nekog naroda, koji su bili sljedbenici druge religije, odnosili pravično prema starosjediocima druge vjere i da su se pri tome vodili motom: ‘Njima pripada sve ono što pripada i nama i obavezni su kao i mi’, dozvolivši im uz to prakticiranje vlastitih običaja, kao što su to radili muslimani. ”Toleranciju možemo smatrati islamskim sjajem. Zapažamo da je islam, stavljanjem tolerancije u temelje svog ustrojstva, pokazao svoju snagu, ispravan stav, sigurnost i zrelost, o čemu nam i Uzvišeni Allah u Kur’anu kaže: *Reci: “Ovo je put moj, ja pozivam ka Allahu, imajući jasne dokaze, ja, i svaki onaj koji me slijedi, i neka je hvaljen Allah, ja Njemu nikoga ne smatram ravnim.”* (Jusuf, 108)

Ovo bi bio samo jedan segment o toleranciji muslimana i njihovom suživotu s drugima.

Dodatna obrazloženja navedene teme priložit ćemo u sljedećem poglavlju, gdje ćemo jasno vidjeti velikodušnost muslimana, koja se očituje u tome da nije dozvoljeno prisiljavati nekoga da prihvati islam. Također ćemo navesti i svjedočanstva nemuslimana o velikodušnosti islama.

STAV ISLAMA PREMA PRISILI

Ovim poglavljem upotpunit ćemo prethodna poglavlja. U njemu ćemo konstatirati duh tolerancije u okrilju islamske vjere. Osvrnut ćemo se na prisilu, odnosno prinudu ili prisiljavanje.

1. Značenje prinude / prisile

Prisila u osnovi upućuje na to da čovjeka primoramo na nešto što mu je u suštini odbojno.¹

U terminološkim okvirima označava sve ono što čovjeka, ako ne izvrši naredbe, dovodi u položaj da bude kažnjen, uhapšen, ili da mu budu uskraćena njegova materijalna prava itd.²

2. Stav islama prema neistomišljenicima

Ne postoji vjera koja je detaljno pojasnila odredbe koje se tiču neistomišljenika, njihovih dužnosti i prava kao što je to slučaj s islamskim vjerezakonom. Već smo naveli neke segmente ove teme. Čak su neki islamski učenjaci pisali o njoj, poput Ibn el-Kajjima, koji je u svom djelu *Ahkamu ehliz-zimme* pisao i o ovome.³

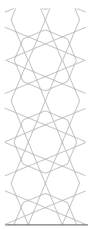
Neki zapadni učenjaci koji se bave pravima ljudi smatraju da je ugovor o šticienštvu koji je sklapao Poslanik islama, s.a.v.s., prva povelja o slobodi vjerovanja.⁴

1 *Lisanul-Arab*, 13/535; Ibn Hadžer, *Fethul-bari*, 12/311.

2 Ibn Tejmije, *Medžmu'atul-fetava el-misrije*, 1/65.

3 *Hukukil-insan bejnel-jehud vel-mesihije vel-islam*, str. 300.

4 Pol Džordan, *Nešetü ve tetavvuru hukukil-insan*, str. 24.

3. U islam nema prisile

U biti, islam u svojim temeljima ima ugrađen princip: ne prisiljavati nikoga da prihvati islam. Ovo je vrlo jasno i u kur'anskim tekstovima i Poslanikovom, s.a.v.s., sunnetu, a muslimani su se u svojim odnosima s drugim narodima ponašali u skladu s tim.¹

Prisila na vjeru i vjerovanje nije dozvoljena iz nekoliko razloga:

Vjerovanje onoga ko je vjeru prihvatio nasilu je beskorisno

Sam čin vjerovanja mora se odvijati shodno volji čovjeka, te prema njegovom iskrenom uvjerenju i smirenim srcem.²

Ibn Tejmijje smatra: “Zbog toga kod nas nema spora da riječi bespravno prisiljenene osobe ne iziskiju propise koji se za njih vežu, jer nije ispravno nevjerstvo bespravno prisiljenog niti vjerovanje ko na njega bude prisiljen.”³

Zadatak Poslanika, s.a.v.s., i njegovih sljedbenika poslije njega jeste dostaviti ljudima istinu koja mu se objavljuje

Uzvišeni Allah kaže: *Ti si dužan samo da obznaniš.* (Eš-Šura, 48);

Reci: “Ja samo opominjem.” (Sad, 65)

Dakle, njegov je zadatak pozivanje u vjeru, dostavljanje upute, davanje savjeta, naređivanje dobra i zabranjivanje zla. Jednom riječju: biti vodič za davanje uputa i smjernica.

Što se tiče uspjeha i božanskog nadahnuća, odnosno usađivanja vjere u srca ljudi, to pripada samo Allahu.

---

1 *Hukul-insan*, str. 301.

2 *Telbisu merdud*, str. 28.

3 Ibn Tejmijje, *El-Istikame*, 2/219–220.

Ovim se potvrđuje jedan od aspekata slobode – čovjek je slobodan od bilo kakvog nadzora između njega i njegovog Stvoritelja. Dakle, odnos između Allaha i čovjeka je direktan, bez ikakvog posrednika.⁴

Nemuslimani i njihov položaj u islamskim državama

O tome smo već pisali u jednom od prethodnih poglavlja.

Svjedočenje nemuslimana o prisili u vjeru

O ovome će poslije biti riječi.

Kada se musliman oženi kršćankom

On je ne može prisiliti da napusti svoju vjeru i prihvati islam. Ona ima pravo ostati u svojoj vjeri i uživati sva prava koja joj pripadaju.⁵

4. Najočitiiji vjerski dokazi o neprisiljavanju drugih da prihvate islam

Najpoznatiji dokaz koji govori da islam ne dozvoljava prisiljavanje drugih da prihvate islam jeste ajet: *U vjeru nema prisiljavanja – Pravi put se jasno razlikuje od zablude!* (El-Bekare, 256)

Tumačeći navedeni ajet Ibn Kesir kaže: “Dakle, nemojte nikoga prisiljavati da prihvati islam, jer je islam potpuno jasan, kao i njegovi dokazi i ono što na njega upućuje, tako da nema potrebe da neko nekoga prisiljava da prihvati islam.

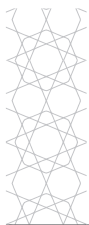
Onaj koga Allah uputi, raširi mu prsa i osvijetli putokaz svjesno će prihvatiti islam. Onome kome Allah zaslijepi srce, zapečati uši i oči prisilno prihvatanje islama neće biti od koristi.⁶

---

4 *Telbisu merdud*, str. 29.

5 *Ibid.*, str. 32.

6 Ibn Kesir, *Tefsir*, 1/682. Osim ovog, postoje i druga tumačenja navedenog ajeta. Ovo tumačenje je najpoznatije.

Kur'an je priložio i drugi način lijepog ophođenja s protivnicima:

Allah vam ne zabranjuje da činite dobro i da budete pravedni prema onima koji ne ratuju protiv vas zbog vjere i koji vas iz zavičaja vašeg ne izgone – Allah, zaista, voli one koji su pravični – ali vam zabranjuje da prijateljujete s onima koji ratuju protiv vas zbog vjere i koji vas iz zavičaja vašeg izgone i koji pomažu da budete prognani. Oni koji s njima prijateljuju sami sebi čine nepravdu. (El-Mumtehine, 8–9)

Ajet vrlo jasno opisuje da su oni ostali u svojoj vjeri s muslimanima, iako nisu prihvatili islam. Dakle, islam kao religija ne sprečava da se s njima lijepo postupa.

Slobodno ispovijedanje vjere nalazimo u sljedećem ajetu:

I reci: "Istina dolazi od Gospodara vašeg, pa ko hoće – neka vjeruje, a ko hoće – neka ne vjeruje!" (El-Kehf, 29)

U ajetu se govori o pozivanju u vjeru islam, ali to nikako ne znači da će svako ko bude pozvan prihvatiti islam kao svoju vjeru, da će se odazvati pozivu.¹

5. Svjedočenje nemuslimana o tolerantnosti pripadnika islama

Mnogo je dokaza i svjedočenja koji govore o toleranciji muslimana, njihovoj pravednosti i dobročinstvu prema pripadnicima drugih vjera.

Većinu ovih svjedočenja potvrdili su nepristrasni pripadnici drugih religija i kršćanski misionari. Neki su čak imali odbojnost prema islamu ili ga nisu dovoljno poznavali.

---

¹ *Hukul-insan*, 202–205.

U nastavku ćemo priložiti ta svjedočenja. U knjizi *Dairetul-me'arifil-kitabijje* skupina teologa koji su se bavili Biblijom osvrnula se na vjerske prilike kršćana u Egiptu i pravičnom odnosu prema njima nakon što je islam zagospodario tim područjem: “Jevreji i Kopti bili su od strane Arapa tretirani bolje nego za vrijeme Rimljana ili grčke crkve.” Nakon dolaska islama crkva je bila pošteđena konstantnog progona. Ona se preporodila i pridobila je u svoje redove mnoge pristalice, čak i one koji nisu bili kršćani.²

Biskup Michael Yateem govorio je o islamskom oslobođenju Šama i Iraka, gdje su većina stanovništva u to vrijeme bili kršćani. On kaže: “Nakon što su Arapi, u prvim godinama osvajanja, zagospodarili ovim područjem, halife i islamske vođe bili su prisiljeni donijeti jasne propise koji reguliraju odnos muslimana prema kršćanima i odrediti njihov društveni, politički i vjerski položaj. Ovi akti su bili vrlo tolerantni i fleksibilni jer su stanovništvu, svećenstvu i službenicima dozvoljavali slobodno iseljavanje u područja pod vlašću Bizantije. Dio stanovništva se iselio, dok su oni koji su ostali sačuvali svoje crkve, imetak i vjerske slobode, a vjerske zakone su slobodno prakticirali, sa svojim biskupima, odnosno vjerskim vođama na čelu.” Potom je naveo neke dužnosti koje su se odnosile na njih.³

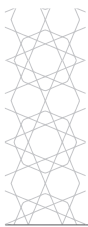
Goldziher, poznati orijentalista, koji je kritikovao neke islamske odredbe, ipak nije krio svoje ushićenje: “Duh tolerancije u islamu oduvijek je prisutan. To je onaj duh o kojem su i savremeni kršćani govorili, a svoje ishodište ima u Kur'anu: *U vjeru nema prisiljavanja*. Prvih deset godina nakon islamskog osvajanja dokaz je vjerske tolerancije halifa prema drevnim religijama. Oni su svoje vojskovođe savjetovali da se mudro odnose prema drugima.”⁴

2 *Dairetul-me'arifil-kitabijje* (pripremila skupina teologa); *Hukukul-insan*, str. 313.

3 Michael Yateem, *Tarihul-kenise eš-šerkijje*, str. 165; *Hukukul-insan*, str. 314.

4 Goldziher, *El-akide veš-šeri'atu fil-islami*, str. 46; *Hukukul-insan*, str. 315.

Njemačka orijentalistkinja dr. Sigrid Hunke je napisala: “To što neki napadaju i optužuju muslimane da su fanatici i divljaci nije ništa drugo nego obična bajka koja je plod njihove mašte. Nju opovrgavaju hiljade nepobitnih dokaza o tolerantnosti muslimana, njihovoj humanosti i lijepom postupanju s narodima kojima su vladali.

Povijest nam na svojim brojnim stranicama predočava samo mali broj naroda koji su se prema svojim neprijateljima i onima koji su imali drugačije vjerovanje ophodili poput Arapa. Takav njihov postupak ostavio je najljepši trag, što je arapskoj civilizaciji pomoglo da uspješno prodre i pridobije te narode koje nije pridobila bizantijska civilizacija svojim lažnim sjajem niti rimska civilizacija silom i nametanjem svoje volje.”¹

Thomas Arnold, engleski orijentalist, u svojoj knjizi *Ed-Da’vetu ilel-islam* kaže: “Muslimani su se prema kršćanskim Arapima odnosili vrlo tolerantno još od prvog stoljeća po Hidžri, a taj tolerantan odnos nastavio se u narednim stoljećima. Moramo reći istinu da su kršćanska plemena koja su prihvatila islam učinila to dobrovoljno i bez prisile. A Arapi kršćani koji danas žive s muslimanskim zajednicama svjedoče o toj tolerantnosti.”²

On također kaže: “Nismo čuli o bilo kakvom pokušaju prisiljavanja nemuslimana da prihvate islam niti o organiziranom progonu kršćanske vjere.”³

Ovo bi bio kratak osvrt koji vrlo jasno oslikava tolerantnost muslimana.⁴

---

1 Sigrid Hunke, *Šemsul-Arab taste’u alev-garbi*, str. 357.

2 Tomas Arnold, *Ed-Da’vetu ilel-islam*, str. 99.

3 *Hukukul-insan*, str. 312–317.

4 *Ibid.*, str. 312–317.

STAV ISLAMA PREMA NASILJU

Značenje riječi el-unf (nasilje)

Ibn Menzur kaže da izraz *el-'unf* znači grubost i žestina u vršenju nekog djela, dakle suprotno saosjećanju i blagosti.⁵U suštini, nasilje upućuje na upotrebu sile i rigidnost u situacijama koje zahtijevaju blagost i racionalnost. U terminološkim okvirima, ovaj izraz znači grub način izražavanja, komuniciranja i sličnih oblika koji upućuju na nasilje, a odbacuju blagost.

U nastavku ćemo govoriti o islamskom stavu prema nasilju, navodeći Poslanikovu, s.a.v.s., blagost prema protivnicima.

1. Stav islama prema nasilju

Islam odbacuje nasilje, upozorava na njega i ukazuje na njegove pogubne posljedice. Također, islam potiče na neophodnu blagost i saosjećanje. Kur'anski tekstovi i sunnet Poslanika, s.a.v.s., obiluju smjernicama koje vrlo jasno ukazuju ili naređuju da je neophodno blago postupati, koje zabranjuju nasilje i pojašnjenjem prednosti blagosti i pokuđenosti grubosti u mnogim poslovima, među koje spada i misionarstvo, odnosno pozivanje da se izmijeni i unaprijedi način života, bez obzira na to da li se radi o javnim ili ličnim postupcima. obraćajući se Harunu i Musau, alejhimassalam, Uzvišeni Allah kaže: *Idite faraonu, on se, doista, osilio, pa mu blagim riječima govorite, ne bi li razmislio ili se pobojava!* (Ta-ha, 43–44)

---

⁵ *Lisanul-Arab*, 9/257.

Musa, alejhisselam je usmjeren na najbolji blag govor kojim se može obratiti silniku koji svom narodu govori da je upravo on njegov najveći gospodar. *I reci: "Da li bi ti da se očistiš, da te o Gospodaru tvome poučim, pa da Ga se bojiš?"* (En-Naziat, 18–19)

Ibn el-Kajjim kaže: "Razmislimo o tome kako se Musa obratio faraonu nakon što mu je naređeno kako da mu se obraća: *Da li bi ti da se očistiš, da te o Gospodaru tvome poučim, pa da Ga se bojiš?* Vidimo da je on s njim razgovarao kao da mu postavlja pitanje i izlaže obrazloženje, a ne na način da mu naređuje. Zato mu je rekao: *Da se očistiš...*, a ne: 'Da te ja očistim, odnosno prosvijetlim.' Dakle, on ga je uputio da to sam on uradi, koristeći izraz 'očistiti se', odnosno 'prosvijetliti se', a ne neki drugi, jer je upravo u tom izrazu bereket, svako dobro i napredak.

Zatim mu je rekao: *Da te o Gospodaru tvome poučim*, što upućuje na to da mu Musa bude poput vodilje i da ide ispred njega. Ujedno ga je pozvao da vjeruje u Allaha, Koji ga je stvorio, opskrbio i podario mu blagodati."¹

Njegovo obraćanje upućuje na odgoj, velikodušnost, pridobijanje srca, unoseći unutrašnje veselje i vedrinu dok se sluša. Uzvišeni Allah podsjeća Poslanika, s.a.v.s., da ga je odgojio da bude blag i saosjećajan, a ne osoran i grub. Zato Allah kaže: *Samo Allahovom milošću ti si blag prema njima; a da si osoran i grub, razbjegli bi se iz tvoje blizine. Zato im praštaj i moli da im bude oprošteno i dogovaraj se s njima. A kada se odlučiš, onda se pouzdaj u Allaha, jer Allah zaista voli one koji se uzdaju u Njega.* (Alu Imran, 159)

Život Poslanika, s.a.v.s., pun je primjera koji govore o ovoj moralnoj osobini ko je bude primjenjivao uspjeće steći naklonost.

1 Ibn el-Kajjim, *Bedai'ul-fevaid*, 3/132–133.

Osim što je ovu moralnu odliku prakticirao, Poslanik, s.a.v.s., je naređivao da se ona čini, pojašnjavajući njenu vrijednost: ‘Allah je blag i voli blagost. Allah daje da se blagošću postigne ono što se ne može postići grubošću niti bilo čim drugim’² te ‘U čemu god se nađe blagost (ljubaznost), ona to i ukrasi, a odakle god se ukloni, to bude unakaženo.’³

Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao Ebu Musaa el-Eš’ariju i Muaza b. Džebela, radijallahu anhuma, u Jemen, rekao im je: “Olakšavajte, a ne otežavajte! Obradujte, a ne rastjerujte! Budite poslušni jedan drugom i nemojte se međusobno razilaziti!”⁴

Kao što vidimo, mnogi primjeri iz Poslanikovog, s.a.v.s., života govore o ovoj osobini. Jedne prilike je neki čovjek došao Poslaniku, s.a.v.s., i grubo mu se obratio tražeći od njega izmirenje duga, a njegovi ashabi se zabrinuše. Poslanik, s.a.v.s., im tada reče: “Pustite ga, njegovo pravo je da govori.”⁵ Također, u dva *Sahiha* navodi se da su neki jevreji došli Poslaniku, s.a.v.s., rekavši: “Essam alejkum” – izokrenuli su riječ *selam* u *sam*, koja označava smrt. Poslanik, s.a.v.s., im je samo odgovorio: “I na vas.” Aiša, radijallahu anha, im je odgovorila: “I na vas neka je *sam* (smrt) i prokletstvo.” Poslanik, s.a.v.s., joj tada reče: “Polahko, Aiša, zaista je Allah blag i voli blagost u svemu!”⁶

U *Sahihi* Buharije navodi se da je Aiša, r.a., Poslanika, s.a.v.s., opisala na sljedeći način: “Tako mi Allaha, nikada se nije svetio radi sebe; to bi radio samo radi Allaha, kada bi se skrnatile Njegove zabrane.”⁷

2 Muslim, 2593.

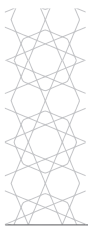
3 Muslim, 2594.

4 El-Buhari, 6124; Muslim, 1733.

5 El-Buhari, 2183, 2260, 2271, 2465, 2467; Muslim, 1601.

6 El-Buhari, 5678, 5683, 5901, 6038; Muslim, 2165.

7 El-Buhari, 2404.

Kada se detaljno prouči i analizira život Božijeg Poslanika, s.a.v.s., jasno je da je ovo o čemu Aiša, majka pravovjernih, govori, tačno, opisujući ga blagim i saosjećajnim.

Poslanik, s.a.v.s., nikada nikoga nije kaznio tako što ga je fizički dotakao i povrijedio niti je nekoga ponizio obrativši mu se grubo. Na uvrede je odgovarao lijepo, a na grubost je uzvrćao blagošću, osim ako bi zlo premašilo granice, ako bi islamski poziv bio napadnut i ugrožen i ako bi se u društvu pojavile pukotine i anomalije.¹

Dakle, blagost i ljubaznost su neophodni, to su sjajne odlike, koje su bile temelj u mnogim slučajevima Poslanikovog, s.a.v.s., života. Ali, neophodna je i odlučnost, naročito u posebnim situacijama i od određenih ljudi, kada se dodjeljuje pravo onome kome pripada. Također, ako je čovjek na važnom položaju i kada situacija zahtijeva odlučnost, kako se ne bi izrodio još veći nered, neophodno je da bude odlučan.

Zato je Musa, alejhisselam, u početku bio vrlo blag i ljubazan prema faraonu, ali kada je kod faraona zapazio inat, oholost i pokušaj da spriječi uputu, onda mu se Musa, alejhisselam, obraćao snažno i odlučno, kako nam i Kur'an govori: *I ja mislim da ćeš ti, o faraone, sigurno nastradati.* (El-Isra, 102)

Uporedimo ovo obraćanje s onim na početku.

Potom s kur'anskim ajetom: *I sa sljedbenicima Knjige raspravljajte na najljepši način, ali ne i s onima među njima koji su nepravedni.* (El-Ankebut, 46)

Potom s riječima Ibrahima, alejhisselam: *Teško vama i onima kojima se, umjesto Allahu, klanjate! Zašto se ne opametite?* (El-Enbija, 67)

Poslanik, s.a.v.s., je, ako su to prilike zahtijevale, koristio i ovaj način obraćanja.

---

¹ Muhammed resulullah ve hatemin-nebijjin, str. 72; Mevsu'atu nadretin-ne'im, 6/2287-2299.

U *Sahihu* Buharije i Muslima od Aiše, radijallahu anha, navodi se predaja o ženi Mahzumiji koja je izvršila krađu, što je Kurejšije uznemirilo, pa su govorili: “Ko će se obratiti Poslaniku, s.a.v.s., ko se usuđuje, osim Usume, koji je drag Poslaniku, s.a.v.s.” On se obratio Poslaniku, s.a.v.s., zauzevši se za ovu ženu, a Poslanik, s.a.v.s., mu reče: “Zar posreduješ u izvršenju Allahove kazne - *hadu*?” Potom je pozvao ljude da se okupe, nakon čega im je održao govor: “Ljudi, prijašnji narodi su uništeni zbog toga što kada bi neko ugledan ukrao nešto oni ga ne bi sankcionirali, a kada bi ukrao neki slabić, odmah bi ga kaznili. Tako mi Allaha, kada bi Fatima, kći Muhammedova, ukrala nešto, Muhammed bi joj odsjekao ruku.”²

Naslov jednog poglavlja u Buharijevom *Sahihu* glasi *Ma jedžuzu minel-gadab veš-šidde liemrillah* (Kada je dozvoljena ljutnja i strogost zbog Allahove naredbe).

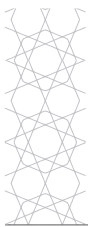
U tom poglavlju naveo je pet hadisa,³ ali zaključuje se da je blagost osnova i da je ona preča od strogoće, osim ako je potrebna. Nadalje, strogoća možda ne djeluje na svakoga, posebno onima koji nisu dovoljno stari, nemaju znanje, položaj ili nisu prihvaćeni od strane ljudi. Vjerovatno je uzrok Poslanikovog, s.a.v.s., različitog pristupa ljudima u smislu strogoće ili blagosti u tome što je vodio računa o stanjima ljudi. On u osnovi postupa blago; s neukima, djecom, onima koji su tek prihvatili islam, ali i u drugim situacijama koje su zahtijevale blagost.

Ponekad je bio strog, prema onima koji urade ili kažu nešto što ne priliči, a zbog toga što su se dugo družili s njim, ili zbog njihovog znanja, pobožnosti i bogobožnosti.⁴

2 El-Buhari, 6788; Muslim, 2648.

3 6109–6113.

4 *Ahvalul-muhatabine*, str. 86; dr. Fadl Ilahi, *Min sifatid-daijetir-rifku vel-linu*, str. 39–45.

Strog je bio i prema onima koji su bili oholi i drski i koji su se ismijavali s njegovom poslaničkom misijom i omalovažavali je. Biti blag onda kada treba biti blag predstavlja mudrost. Također, biti strog kada treba biti strog predstavlja mudrost.

2. Poslanikova, s.a.v.s., blagost prema nemuslimanima

Sunnet Poslanika, s.a.v.s., obiluje mnogim primjerima kada je Poslanik, s.a.v.s., bio blag prema raznim skupinama nemuslimana. Navest ćemo dva primjera. U dva *Sahiha* navodi se predaja od Seida b. Ebi Seida da je od Ebu Hurejre, r.a., čuo sljedeće:

“Poslanik, s.a.v.s., poslao je jedan odred konjanika u pravcu Nedžda, pa su oni doveli čovjeka iz plemena Benu Hanife, zvanog Sumame Ibn Usal i privezali ga za jedan od stubova džamije. Poslanik, s.a.v.s., došao je do njega i upitao: ‘Šta ima kod tebe, Sumame?’ On odgovori: ‘Hajr, Muhammede! Ako me ubiješ, ubit ćeš onoga čija krv vrijedi, a ako me poštediš, poštedit ćeš zahvalnog. Ako, pak, želiš imetak, samo traži koliko želiš!’ I on je bio ostavljen do sutrašnjeg dana, kada mu je Poslanik, s.a.v.s., rekao: ‘Šta ima kod tebe, Sumame?’ On je odgovorio: ‘Ono što sam ti već rekao: ako me poštediš, poštedio si zahvalnog, a ako ubiješ ubit ćeš onoga čija krv vrijedi, a ako pak želiš imetak traži koliko hoćeš.’ I on ga je ostavio za naredni dan, kada ga je ponovo upitao: ‘Šta ima kod tebe, Sumame?’ On je odgovorio: ‘Ima ono što sam ti već rekao, ako me poštediš, poštedio si zahvalnog, a ako ubiješ ubit ćeš onoga čija krv vrijedi, a ako pak želiš imetak traži koliko hoćeš.’” Na to je Poslanik, s.a.v.s., rekao: ‘Oslobodite Sumamz!’ Tada je on otišao do palme u blizini džamije i okupao se, a potom ušao u džamiju i izgovorio: ‘Svjedočim da nema boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Allahov poslanik.

O Muhammede, tako mi Allaha, na zemlji mi nije bilo mržeg lica od tvoga, a sada mi je tvoje lice postalo najdraže! Tako mi Allaha,

nije mi bila mrža vjera od tvoje, ali mi je ona sada najdraža! Tako mi Allaha, ne bijaše mi mržeg kraja od tvoga, ali mi sada tvoj kraj postade najdraži! Zaista, tvoji konjanici su me zarobili kada sam želio učiniti umru, pa šta ti o tome misliš! Allahov Poslanik, s.a.v.s., saopćio mu je radosnu vijest i naredio mu da učini umru.

Kada je on stigao u Meku, neko mu je rekao: ‘Odmetnuo si se!’ A on odgovori: ‘Ne, tako mi Allaha, već sam prihvatio islam s Muhammedom, Allahovim poslanikom, s.a.v.s. Tako mi Allaha, neće vam iz Jemame doći nijedno zrno pšenice bez Poslanikovog, s.a.v.s., dopuštenja.’¹

Pogledajmo ljubaznost, strpljenje i Poslanikovu, s.a.v.s., širokogrudnost, koji je Sumamu tri dana davao priliku govoreći: ‘Šta ima kod tebe, Sumame?’ Kada je kod njega osjetio ponos i da neće podleći pritisku, oprostio mu je i oslobodio ga. S druge strane, Sumame je bio ponosan i jedino je htio primiti islam dobrovoljno i postati njegov sljedbenik zahvaljujući konstruktivnom dijalogu, ali i zbog Poslanikove, s.a.v.s., blagosti, ljubaznosti, strpljenja i širokogrudnosti.”

En-Nevevi kaže: “Riječi: ‘Šta ima kod tebe, Sumame?’ Poslanik, s.a.v.s., je ponavljao tri dana, s ciljem da se pridobije naklonost i pokaže ljubaznost prema onim uglednim osobama koje su naklonjene islamu, a koje će u prihvatanju islama slijediti i mnogi drugi.”²

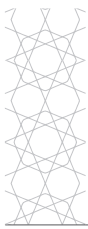
Kao drugi primjer u Muslimovom *Sahihu*, navodi se predaja od Sevbana, r.a., oslobođenog roba Poslanika, s.a.v.s., koji kaže: “Stajao sam kod Allahova Poslanika, s.a.v.s., kada mu je došao neki jevrejski rabin i rekao: ‘Esselamu alejkum, Muhammede!’

Ja sam ga gurnuo toliko da je skoro pao. Rabin me upita: ‘Zašto si me odgurnuo?’ Rekao sam: ‘Zašto nisi rekao: Allahov Poslaniče?’

1 El-Buhari, 462, 469, 2422, 4372; Muslim, 1764.

2 *Sahihu Muslim bi šerhin-Nevevi*, 12/89.

Jevrej reče: 'Mi ga zovemo po imenu koje mu je dala njegova porodica (jer ga nisu priznavali za poslanika).' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Moje ime je Muhammed, a njega mi je dala moja porodica.' Jevrej tada reče: 'Došao sam da te pitam.' Poslanik, s.a.v.s., ga priupita: 'A hoće li ti nešto koristiti ako ti na to odgovorim?' Jevrej reče: 'Saslušat ću s ova svoja dva uha.' Poslanik, s.a.v.s., je štapom koji je imao uza se promiješao pijesak i rekao: 'Pitaj!' Jevrej upita: 'Gdje će biti ljudi kada umjesto ove zemlje i nebesa dođu drugi? (Misli se na kur'anski ajet u kojem Allah kaže: *Na Dan kad Zemlja bude zamijenjena drugom zemljom, a i nebesa, i kad svi izađu pred Allaha Jedinoga i Svemogućeg. / Ibrahim, 49/.*)' Poslanik, s.a.v.s., odgovori: 'U tami prije sirat-ćuprije.' Jevrej upita: 'Ko će prvi prijeći sirat-ćupriju?' Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Siromašni muhadžiri.' Jevrej nastavi s pitanjima: 'Koja će im biti prva počasna gozba kad uđu u Džennet?' Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Dodatni dio (višak) kitove džigerice.' Jevrej upita: 'Koja će im hrana biti poslije toga?' Poslanik, s.a.v.s., odgovori: 'Bit će im zaklan džennetski bik, koji je pasao po džennetskim predjelima.' Jevrej opet upita: 'Koje će piće imati?' Poslanik, s.a.v.s., odgovori: 'S izvora koji se zove Selsebil.' Potom jevrej reče: 'Istinu si rekao.'

Potom nastavi: 'Došao sam te također pitati o nečemu što niko ne zna, osim poslanik i jedan ili dva čovjeka.'

Poslanik, s.a.v.s., ga upita: 'Hoće li ti šta koristiti ako ti odgovorim?' Jevrej reče: 'Saslušat ću svojim ušima. Došao sam te pitati o djetetu.' 'Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Čovjekova voda je bijela, a ženina žuta. Kada se pomiješaju i čovjekova voda nadvlada ženinu, dijete će biti, s Allahovom dozvolom, muško, a ako ženska voda nadvlada mušku, dijete će biti žensko, s Allahovom dozvolom.'

Jevrej tada reče: 'Istinu si rekao. I ti si, uistinu, Poslanik.' Potom je otišao.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., je rekao: ‘Ovaj me je pitao ono o čemu ja ništa nisam znao sve dok mi Allah o tome nije dostavio znanje.’¹ Allahov Poslanik, s.a.v.s., je pripadnike druge vjere uvjerio onim što se nalazi u njihovim knjigama, prigovorivši im zbog kršenja odredaba koje su im dostavili njihovi poslanici. Oni su, shodno svom poznavanju vjerskih stvari, Poslaniku, s.a.v.s., postavljali pitanja koja su bila vrlo precizna i koja su zahtijevala poznavanje same materije, iako su bili zalutali. Jevrej je vodio dijalog s Poslanikom, s.a.v.s., misleći da on neće moći odgovoriti na njegova pitanja. Ali nije bio u pravu, Poslanik, s.a.v.s., je odgovorio na njegova pitanja.²

U vođenju dijaloga do izražaja je došao Poslanikov, s.a.v.s., neprikosnoveni odgoj – bio je skrušen i blag sa svojim protivnikom. Poslanik, s.a.v.s., je bio učtiv sa jevrejom, upustio se u dijalog s njim i prihvatio ga kao sagovornika. Čak se nije protivio što ga zove imenom i što ne priznaje Objavu koja mu je dostavljena, nadajući se da će prihvatiti uputu.

Također, u ovom je dijalogu je bila očita pristojnost izbjegavanjem dijaloga od kojeg nema koristi. Zato je Poslanik, s.a.v.s., pitao jevreja o koristima njegovog odgovora: “Hoće li ti šta koristiti ako ti odgovorim?” Zato je ovaj dijalog bio vrlo plodonosan, jevrej se na koncu povukao i potvrdio poslanstvo Poslanika, s.a.v.s.

---

1 Muslim, 315.

2 Muhammed Ebu Zehre, *Tarihul-džedel*, str. 49; El-Megamisi, *El-Hivar*, str. 141.

DŽIHAD U ISLAMU *(BORBA NA ALLAHOVOM PUTU)*

Uvod

Tema o džihadu zahtijeva ekstenzivan pristup, što ovdje nije moguće. Obradit ćemo pojedine segmente ove tematike, kako bismo dobili opću sliku o suštini džihada i nekim njegovim ciljevima, predočavajući određene aspekte iz Poslanikovog, s.a.v.s., života koji se odnose na džihad i pravila ratovanja u islamu. Potom ćemo navesti primjere koji eksplicitno oslikavaju etičke kodekse muslimana tokom džihada.

1. Poimanje džihada

Suština džihada

O tome je govorio Abdurrahman es-Sa'di, koji smatra: "Džihad je u suštini trud i napor u svemu što osnažuje muslimane, popravlja ih i okuplja i ujedinjuje, a, osim toga, sprečava agresivnost neprijatelja ili je ublažava na svaki mogući način."¹

Kategorije džihada u islamu

Abdurrahman es-Sa'di kaže: "Džihad se dijeli na dvije kategorije. Prva se odnosi na namjeru da se reformiraju muslimani, njihovo vjersko uvjerenje, moral i ponašanje, kao i sva njihova vjerska i ovozemaljska pitanja i problemi, te da se u praktičnom i obrazovnom smislu odgoje.

---

1 Abdurrahman es-Sa'di, *Vudžubit-te'avun bejnel-muslimin*, str. 7.

Ovo je temelj i snaga džihada, na koju se nadograđuje druga kategorija, kojoj je cilj suprotstaviti i boriti se sa neprijateljima islama i muslimana koji su iz redova nevjernika i ateista te svim ostalim neprijateljima vjere.

Ove dvije kategorije džihada: borba dokazima, argumentima i jezikom i borba odgovarajućim oružjem postoje u svakom vremenu. Ovo su aspekti džihada s etimološkog stanovišta.”²

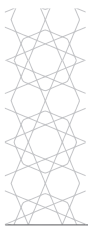
Pojašnjavajući sve vidove i spominjući njegove mnogobrojne vrste, Es-Sa’di između ostalog spominje da postoji džihad koji se tiče samo muslimana, a ogleda se u uspostavljanju ljubavi, jedinstva, dužnosti da budu spremni suprotstaviti se neprijatelju svim silama i da budu na oprezu spram njih. Norma obaveznosti džihada zavisi od sposobnosti i mogućnosti. On navodi da poznavanje i proučavanje situacije kod drugih i poznavanje njihovih politika također spada u džihad.

Zatim, u džihad spada i pravičnost i održavanje riječi i poštovanje ugovora i sporazuma. Uspostavljanje prijateljskih odnosa te postizanje sporazuma između islamskih vlada smatra se borbom na Božijem putu, dakle džihadom. Također, navodi da je briga o obrazovno-odgojnom procesu jedan od temelja džihada. Čuvanje povjerenja, biranje kompetentnih ljudi u državnim organima i na mnogim nivoima vlasti te pojašnjavanje i prezentiranje lijepih odlika islamske vjere smatra se najvrednijim džihadom itd.³

Na osnovu navedenog jasna nam je suština džihada u islamu, odnosno to da se džihad ne odnosi samo na ubijanje i ratovanje, već da je njegov smisao općenitiji i opsežniji.

2 *Vudžubut-te'avun bejnel-muslimin*, str. 7–8.

3 *Vudžubut-te'avun bejnel-muslimin*, str. 8–30.

Islam je vjera snage

Snaga je odlika koja je u svakom smislu pohvalna. Za nju se vezuje i njoj teži priroda svakog čovjeka. Kada čovjek snažno prigrlji neke stvari, raspodijeli poslove i odlučno krene u njihovo realiziranje, on će, sasvim sigurno, završiti ono što želi, bez obzira na to da li će upotrijebiti intelektualnu snagu, svoje znanje i iskustvo ili materijalnu moć.

Snažno tijelo, um i ličnost pohvalne su odlike. Poznato je da ono što se želi i smatra se lijepim ne mora biti i pohvalno, osim ako je s intencijom činjenja dobra i načina da se ostvari lična korist i korist svim ljudima. Država neće moći štiti svoje interese i uspostaviti prisan odnos sa saveznicima osim ako joj to njena snaga i moć dopuštaju.

Ovo je božanski zakon, na koji se gradi cjelokupan život, jer nema koristi od istine ako se ona ne može realizirati, a istina se ne može uspostaviti ako je ne podupire snaga i moć koji će je održavati i osnaživati. Sve nacije i države svijeta željele su sebi priskrbiti moć i snagu na različite načine i različitim sredstvima, zavisno od vremena i mjesta. Era u kojoj danas živimo otvorila je vidike ljudima upoznavši ih s različitim vrstama sile i načinima njihove upotrebe, što prevazilazi svako poimanje.

Ovo bi bio uvod, koji oslikava snagu i njenu važnost.

Drugi način ilustriranja snage usko je vezan s prirodom islama i njegovim pripadnicima. Mnogi nemuslimani griješe kada misle da se islam odnosi samo na zbir metafizičkih vjerovanja i religijskih obreda, zbog čega je islam prema njihovom shvatanju lična stvar svakog pojedinca. To znači da čovjek sebi odabere kakvo hoće dogmatsko uvjerenje i religiju i obožava svog boga na način na koji sam želi. To je njihovo poimanje vjere. Islam je uveliko iznad toga. On zagovara da čovjek u srcu ima ispravno vjerovanje u Allaha, da je

On jedan gospodar i da samo On zaslužuje da se obožava, opisujući Ga sa savršenim odlikama lišenog svakog nedostatka. Islam sadrži vjerezakon koji obuhvata ono što je neophodno svakom čovjeku i društvenoj zajednici, u miru i ratu, u odnosima s svojom porodicom, sa rodbinom i nerodbinom, s neprijateljem i prijateljem. Njegovi vjerski zakoni, odredbe i pravila obuhvataju politička, društvena i etička uređenja te druge ovozemaljske poslove.

Što se tiče pripadnika islama, oni ne predstavljaju ummet kakav tumače u terminološkim okvirima, a koji označava da je to zajednica ljudi koji se međusobno slažu i odlikuju određenim karakteristikama. Islamski ummet obuhvata svakoga ko je prihvatio ovu vjeru, bez obzira na spol, boju ili porijeklo, s istoka i zapada.¹

Shodno navedenom, jasno nam je da islam ne obuhvata ograničen prostor i da sljedbenici islama nisu homogena, jednolična zajednica.

Imajući u vidu navedeno, džihad u islamu propisan je kako bi se proširila istina i kako bi ljudi prigrlili islam.

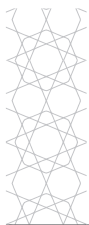
U tom pogledu je sasvim prilično reći da je islamski termin “džihad”, a ne rat ili ubijanje, jer su njegov smisao i suština sveobuhvatniji i općenitiji.

Kada se upotrebljava izraz “rat” uglavnom se misli na oružanu borbu koja se rasplamsava između ljudi, skupina, naroda zbog ličnih interesa ili materijalnih ciljeva. Borba koja je propisana u islamu ne spada u navedene okvire što znači da nema lične interese i materijalne ciljeve.²

---

1 *Telbisu merdud i kadaja hajje*, str. 95–98.

2 *Ibid.*, str. 98–99.

Smisao leksičke sintagme “džihad na Allahovom putu”

Nakon što smo obradili i pojasnili značenje riječi “džihad”, njen smisao i suštinu njenog odabira, neophodno je upozoriti na konstrukciju koja se koristi u islamskoj terminologiji i koja dolazi nakon riječi džihad, a to je “na Allahovom putu” (*Fi sebilillahi*).

Ona jasno oslikava islamsku snagu i to je njegov trajno neodvojivi uvjet, jer kad bi se odvojio od njega - uvjeta (da bude na Allahovom putu) riječ bi izgubila svoj smisao i izgubilo bi se njeno ispravno značenje.

“Na Allahovom putu” označava da svaki posao koji musliman radi treba da bude u ime Allaha, zatim za opće dobro i sreću ummeta. Smatra se da je takav posao realiziran na Allahovom putu. Ako je cilj onoga koji udjeljuje ovozemaljska korist ili da se pohvali pred ljudima, to ne spada u djela na Allahovom putu, makar ona bila darivana siromašnoj osobi.

Konstrukcija “na Allahovom putu” odnosi se na djela koja se iskreno čine u ime Allaha i koja nikako nisu povezana sa strastima i pohlepom.

Tako se i izraz “džihad” koristi samo u navedenom smislu, jer istinski, islamski džihad mora biti lišen bilo kakvih interesa i strasti i ličnih tendencija, odnosno mora biti u svrhu uspostavljanja ispravnog sistema, u kojem će ljudi raditi pravično, gdje će se širiti istina i gdje će zavladati pravda.

Uzvišeni Allah kaže: *Vjernici se bore na Allahovom putu, a nevjernici na šejtanovom.* (En-Nisa, 76)

U dva *Sahiha* navodi se hadis, koji prenosi Ebu Musa el-Eš'ari, r.a., da je neki čovjek došao Poslaniku, s.a.v.s., upitavši: “Božiji Poslaniče,

šta je borba na Allahovom putu? Neki se od nas bore iz srdžbe, neki iz zagriženosti.” Poslanik, s.a.v.s., je podigao glavu prema njemu, jer je ovaj stajao, pa reče: “Ko se bori da Allahova riječ bude gornja, on je na Allahovom putu.”¹

Kur’an i sunnet obiluju pojašnjenjima koja upućuju na ovo značenje, potvrđujući ga i ukazujući na posvećenost tome.²

2. Džihad kroz prizmu Poslanikovog, s.a.v.s., sunneta

Ko ne zna da je poslanik Muhammed, s.a.v.s., podario svijetu mudrost, uputu i reforme i da je sablja koja je izvučena njegovom naredbom poput skalpela u ruci dobronamjernog ljekara kojim pravi rez na bolesnom tijelu kako bi istekla nečista krv i kako bi tako bolesnik ozdravio?! Svako ko je proučavao život Božijeg Poslanika, s.a.v.s., uvjerio se u tačnost riječi Aiše, radijallahu anha: “Allahov Poslanik, s.a.v.s., se nije svetio radi sebe, jedino ako su Allahove zabrane prekršene, tada bi kažnjavao radi Allaha.”³ Muhammed, s.a.v.s., se protiv onih koji čine nered na zemlji i ne uspostavljaju red nije borio za svoj interes, već se protiv njih borio vodeći brigu o vrijednostima života, s ciljem da istina izađe na vidjelo, da zasija svjetlo monoteizma i da se ustroje civilizacijski sistemi. Međutim, oni koji su odrasli u zabludi i koji slijede strasti ne vjeruju i ne mogu to shvatiti.⁴ Kako bi oni koji izmišljaju na Poslanika, s.a.v.s., željeli da on postupi nakon što je nasilje prema njemu izvršeno?! Cijelom svijetu je poznato kako su se nevjernici iz njegovog naroda udružili protiv njega, namećući mu

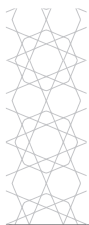
1 El-Buhari, 123; Muslim, 1904.

2 *Telbisu merdud i kadaja hajje*, str. 100–102.

3 El-Buhari, 3367; Muslim, 2327.

4 *Hadaik*, 1/44 i 2/509; *Muhammed Resulullah ve hatemin-nebijjin*, str. 104; Muhammed Rida, *Muhammed Resulullah*, 230.

poznate društvene, političke i ekonomske sankcije, koje su Poslaniku, s.a.v.s., njegovim sljedbenicima i bliskim rođacima prouzrokovale štetu i nepravdu toliku da su neki od njih bili primorani, zbog gladi, jesti lišće s drveća.

Da Uzvišeni Allah nije usadio milosrđe u srca pojedinih uglednika, nevjernici bi ostvarili svoje namjere. Ovo je ujedno prisililo Poslanika, s.a.v.s., da svojim ashabima dozvoli preseljenje u Medinu.

Zatim je preduhtrio nevjernike kada su se nevjernici okupili, izabравši iz svakog plemena po jednu osobu, i odlučili da sabljom okončaju Poslanikov, s.a.v.s., život, kako bi krvarina za njegovo ubistvo bila raspoređena na sva plemena jer pleme Kurejš ne bi bilo u stanju da zbog toga protiv njih vodi borbu.

Koje veće strpljenje od ovoga su očekivali od Poslanika, s.a.v.s.? Kakvo se pomirenje može očekivati nakon što su se ljudi sporazumjeli da krenu sabljom na Poslanika, s.a.v.s., a nikoga nije bilo da ga zaštiti osim Allaha?! Strpljenje koje je Poslanik, s.a.v.s., pokazao prema svom narodu pokazuje da je tolerancija veoma važan segment kod Poslanika, s.a.v.s., kao i prijateljski odnos prema narodu koji ne zasluđuje ništa osim šibice (baruta) i drva (aludira na vatru). Muhammed, s.a.v.s., je sklopio sporazum o miru s Kurejšijama i u blagosti nadmašio granice strpljenja, ali primirje nije dalo željene rezultate niti je od sabura bilo koristi, tako se kontinuitet na njima nije podudarao sa životnom logikom, kao ni sa vjerovjesničkom logikom, koji je bio snažan (imao je snažne dokaze) poput arapskih vitezova, veliki po svome porijeklu i vrlinama, koji je prije svega došao da bude vjerovjesnik života koji će se obraćati svojim sunarodnjacima jezikom koji razumiju.

Pa ako su ga ljudi prihvatili na lijep način, zar se na dobročinstvo ne uzvrća dobročinstvom?! A ako je bilo drugačije, pa vjera

Muhammeda, s.a.v.s., je poput protuotrova i udaranja čelika o željezo! Zanimljivo je da je put koji je Muhammed, s.a.v.s., odabrao za sebe i način na koji je štitio svoju misiju isti onaj put koji je čovječanstvo odabralo kao garanciju vlastitog opstanka.

Da su se ljudi povinovali nepravdi i okretali glavu, niko se ne bi usprotivio tiraninu, a nasilnici bi živjeli okruženi uvažavanjem i poštovanjem. Da su Poslanikovi, s.a.v.s., ashabi rekli ono što su rekli Musaovi sljedbenici: *Hajde ti i Gospodar tvoj, pa se bijte, mi ćemo ovdje ostati!* – svijet se ne bi okoristio mudrostima ove veličanstvene vjere, jer nema boljeg rješenja za današnje ovosvjetske probleme od onoga koje je propisala Muhammedova, s.a.v.s., vjera.¹

Također kada je Poslanik, s.a.v.s., zagovarao ratnu opciju, da li je to značilo odbacivanje milosrđa i da je njegov prvi i posljednji cilj prolijevanje krvi, a ne poštivanje sporazuma i svetosti?

Ovo postavke pojasnit ćemo u nastavku poglavlja.

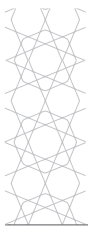
3. Pravila ratovanja u islamu

Ratovanje u islamu ima svoja pravila i propise, koji podrazumijevaju blagost i milosrđe. U milosrđe i blagost na kojima je islam gradio svoju vojnu politiku spada i zabrana mučenja i ubijanja onih koji ne učestvuju u borbi protiv muslimana, svštenih lica, seljaka, žena, djece, starih osoba, sluga, slaboumnih i slijepih osoba, invalida itd.

Neki učenjaci zabranjuju i ubijanje slijepih i nepokretnih osoba, bez obzira na to jesu li vojni taktičari. Također, islam ne dozvoljava ubijanje žena, čak ako bi bile korištene kao straža na utverdama ili se

---

1 Članak *Nebijjul-melhame*, dr. Abdussabura Merzuka, objavljen u knjizi *Muhammed Resulullah*, autora Ahmeda Timurbaša, str. 181–185.

služile bacanjem kamenica. Dokaz toga je u Kur'anu:

I borite se na Allahovom putu protiv onih koji se bore protiv vas, ali ne prelazite granice. Zaista Allah ne voli one koji prekoračuju granice. (El-Bekare, 190)

Dakle, borba protiv onoga koji učestvuje u borbi.

Poslanik, s.a.v.s., je upozorio da se ne ubija onaj ko se ne bori, ko ne učestvuje u borbi. Kada je pronašao ubijenu ženu u bici, osudio je taj čin, rekavši: "Ona se nije mogla boriti."¹

A kada bi protivnici u borbama ispred sebe postavili, kao štit, žene i djecu, obaveza je da se borba prekine, osim ako bi nas tako porazili i ako se bojimo da naša vojska ne nastrada. Islam zabranjuje masakriranje vojnika. Poslanik, s.a.v.s., kaže: "Ne masakrirajte (vojnike) i ne ubijajte djecu."²

Islam zabranjuje da se glave nose iz jednog mjesta u drugo, ili da se nose vođama. Ebu Bekr, r.a., je ovakav postupak zabranio, a El-Bejheki bilježi od Ukbe b. Amira el-Džuheniya da su Amr b. As i Šurhabil poslali po Ukbeu pismo Ebu Bekru es-Siddiku s glavom Jenaka dok su bili na putu za Šam. Kada je došao kod Ebu Bekra, on je ovaj čin osudio. Ukbe mu reče: "Halifa, oni ovo isto rade s nama", a Ebu Bekr mu odgovori: "Zar da se poistovjetimo s Perzijancima i Bizantincima, neću da mi se donose odsječene glave. Dovoljno mi je da mi o tome napišete poruku ili pošaljete vijest."³

Ahmed i Ebu Davud bilježe hadis od Imrana b. Husajna, r.a., i Semure b. Džunduba, r.a., da je Poslanik, s.a.v.s., zabranio masakriranje.⁴

1 Ebu Davud, *Sunen*, 2669; Ibn Hibban, *Sahih*, 4791.

2 Muslim, 1731.

3 Sunen el-Bejheki, 9/132. U djelu *Telhisul-habir* (4/277) navodi se da predaja ima vjerodostojan lanac prenosilaca.

4 El-Musned, 4/439, 440, 460; Ebu Davud, 2667. El-Albani u djelu *Sahih Sunen Ebi Davuda* (2322) kaže da je predaja ispravna.

Pod masakriranjem se misli mrcvarenje ubijenog tako što mu se odsijecaju dijelovi tijela, odnosno da ga se prije ili poslije ubistva izobličići odsijecanjem nosa, ušiju, vađenjem očiju i slično.⁵

Islam nije propisao jednu preciziranu odredbu u vezi sa zarobljenicima, već je vođi prepustio da procijeni šta je u određenom momentu opći ratni interes. Dakle, on ga može osloboditi tražeći otkup ili ga može osloboditi bez otkupa.

Među pravila rata se ubraja i poštivanje uspostavljenog mira sa zaraćenom stranom. Ako neko od pretpostavljenih garantira sigurnost nekom od neprijatelja, taj se sigurnosni sporazum mora poštivati i nikome nije dopušteno da mu nanosi štetu ili ga ubije.

Na ovo je ukazao i Poslanik, s.a.v.s., u hadisu: “I najniži muslimani po položaju mogu u zaštitu uzeti nemuslimana.”⁶ Poslanik, s.a.v.s., je garantirao sigurnost mušriku za kojeg se zauzela Ummu Hanie, kćerka Ebu Talibova, rekavši: “Koga ti zaštitiš i mi mu dajemo zaštitu, o Ummu Hania.”⁷

U vrijeme Omera b. el-Hattaba, r.a., neki je čovjek garantirao sigurnost stanovnicima jednog mjesta u Iraku. Ebu Ubejde, r.a., vojskovođa islamske vojske poslao je Omeru, r.a., pismo tražeći od njega mišljenje o ovom problemu. Omer, r.a., mu je odgovorio: “Allah, doista ispunjenje ugovora smatra velikim, a nećete biti pouzdani i čestiti dok im to ne ispunite, zato im to ispunite i ostavite ih na miru.”⁸

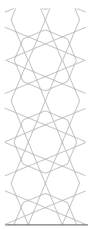
Pravila ratovanja u islamu te smisao lijepog odnosa i milosrđa jasno se očituju u lijepom odnosu prema neprijateljskim izaslanicima.

5 Ibn Redžeb, *Džami'ul-ulum vel-hikem*, 1/390–392.

6 El-Hakim, *Mustedrek*, 2623; Ebu Davud, *Sunen*, 4530. El-Albani u komentaru *Sunena* Ebu Davuda smatra da je hadis vjerodostojan.

7 El-Buhari, 350, 3000, 5806; Muslim, 336.

8 *Tarihut-Taberi*, 3/188.

Nekada neprijateljski izaslanik može doći kako bi se sklopio sporazum o primirju ili bilo koji vid sporazuma kojim bi se olakšale pogubnosti rata. Pohvalno je to da se izaslanici nikako nisu smjeli izlagati povredama i vrijeđanju, već su uživali svaku sigurnost sve dok se ne vrate među svoj narod. Jer, ako bi se izložili opasnostima i uvredama, korespondencija i odnos između dvije strane bili bi prekinuti. Također, onemogućili bi se pregovori između dvije strane da se ne ulazi u rat, ili da se on okonča, ako je bio u toku.

Uzvišene moralne odlike nisu dozvoljavale da se neki izaslanik izloži opasnostima, čak ni ako je poslat da objavi rat ili da riječima veliča važnost svoga naroda, ističući njihov ponos i hvaleći terorizam.

Islamski odnos prema ratu odvija se shodno ovim prihvatljivim pravilima.¹

Kada je Ebu Rafi' došao s pismom koje su Kurejšije poslale Poslaniku, s.a.v.s., i pošto je vidio Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u srcu mu zatitra ljubav i naklonost prema islamu, te reče: "Allahov Poslaniče, tako mi Allaha, ja im se nikada neću vratiti." Međutim, Poslanik, s.a.v.s., mu reče: "Ja, doista, ne kršim sporazume niti zadržavam izaslanike. Nego, vrati se, a ako u srcu i dalje budeš osjećao ono što sada osjećaš, onda nam se vrati." I on je otišao, a onda se vratio Poslaniku, s.a.v.s., i prihvatio islam.²

Ovo je koncizan presjek o pravilima ratovanja u islamu. To su ona pravila koja su promijenila stav ljudi prema ratu. Naime, oni su smatrali da je saosjećanje kontradiktorno ratu, koji ukazuje na strahote, surovost i okrutnost.

---

1 Muhammed el-Hadar Husejn, *Resailul-islam*, 1/117–118, *Adabul-harbi fil-islami*, str. 45.

2 Ahmed, 23908; Ebu Davud, 2758; El-Hakim, *Mustedrek*, 6538. El-Albani smatra da je predaja vjerodostojna.

Pogotovo su takvi današnji ratovi, koji doslovno prže zemlju. Oni se odlikuju brutalnošću, ne znaju za humanost dok traju, ali ni nakon što se okončaju.

Ko bude proučio našu slavnu historiju i život Allahovog Poslanika, s.a.v.s., uvjerit će se u transparentnost onoga što smo naveli i u odnos Poslanika, s.a.v.s., nakon pobjede nad neprijateljima koji su otvoreno pokazivali svoje neprijateljstvo i koji su ga vrijeđali i napadali na sve moguće načine. Nakon što bi ih pobijedio, Poslanik, s.a.v.s., nije dozvoljavao da se maltretiraju. Zato su ga oni slijedili.

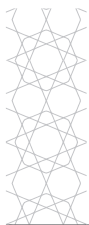
Ako hoćeš primjer koji će ti učvrstiti stav, pogledaj kako je Poslanik, s.a.v.s., oslobodio Meku nakon mučnih borbi i nakon svega što su Kurejšije uradili njegovim sljedbenicima.

Kada ih je pobijedio i okružio, Kurejšije su pomislile da će on u Meku ući poput silnika i osvetoljubivo. Zato su bili su iznenađeni kada su vidjeli da je Poslanik, s.a.v.s., u Meku ušao skrušeno i sa strahopoštovanjem prema svome Gospodaru. Nije bio gord niti opijen pobjedom, niti se svetio svojim neprijateljima. Kada je vidio da Kurejšije očekuju svoj kraj i da njegovi ashabi čekaju samo jedan njegov znak pa da potpuno unište Kurejšije, Poslanik, s.a.v.s., im se obrati: “Šta mislite da ću učiniti s vama?” Oni mu odgovoriše: “Da ćeš biti plemeniti prijatelj i brat i da ćeš biti sin plemenitog prijatelja.” Poslanik, s.a.v.s., im tada reče: “Idite, slobodni ste.”³

Pravila ratovanja koja su muslimani pokazali, poput humanosti i tolerancije, ostavila su dubok dojam u dušama mnogih njihovih neprijatelja. Bili su fascinirani islamom, Poslanikom, s.a.v.s., milosrdem njegovih sljedbenika i njihovim lijepim odnosom i ponašanjem.

---

3 *Sunen el-Bejheki el-Kubra*, 9/118; Ibn Hadžer, *Fethul-bari*, 8/18.

Čak su se uvjerali u pravičnost, koju nisu posjedovali njihovi narodi, što je dovelo do toga da su mnogi primili islam. Sve što se dešavalo u vezi s tim skoro da je nemoguće nabrojati.

4. Moralne odlike muslimana u džihadu

Što se tiče moralnih odlika muslimana u džihadu, mnoge kršćanske vojskovođe i njihovi sljedbenici koji su prevalili ogroman put kako bi ovladali muslimanima bili su privučeni islamom i njegovim propovijedanjem, koji su htjeli svim silama satrati. Impresivan utjecaj u tome imala je tolerancija.

U Prvom križarskom ratu islam je prihvatio Reynold, vojskovođa njemačkih i lombardijskih dobrovoljaca, a s njim su islam prigrlili i mnogi njegovi sljedbenici.

U Drugom križarskom ratu također su mnogi primili islam, kako Sir Tomas navodi kazivanje koje je prenio jedan monah iz St. Denisa, koji je bio svećenik u bazilici kralja Luisa VII i kojem su se mnoge skupine pridružile u krstaškom ratu.

Slijedi zanimljiv opis dešavanja ovog svećenika. Kada je kršćanska vojska na putu za Jerusalem došla do anadolskih brda, naišla je na muslimansku vojsku i doživjela težak poraz. To se zbilo 1148. godine, na planinskim prijevojima Frigije i bilo je gotovo nemoguće doći do Antalije, dok su neki, uz pomoć grčkih trgovaca, uspjeli otputovati morem do Antakije, plativši ogroman novčani iznos. Za sobom su ostavili ranjene, bolesne, hodočasnike itd. Kralj Luis platio je petsto zlatnika Grcima da brinu o slabima dok ne ozdrave i da ih grčki konjanici otprate do ovih koji su prije njih otišli. Grčka vojska je nakon što su krstaši otišli javila Turcima muslimanima da su kod njih hodočasnici, ranjenici, iznemogli i nemoćni. Zatim su sjedili i

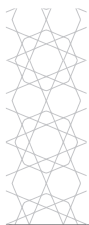
posmatrali braću po vjeri, koju su ophrvali očaj, bolest i muslimanske strijele. Kada krstaši više nisu mogli podnijeti ono što ih je zadesilo, krenuli su, njih tri ili četiri hiljade, da se spase, ali su ih muslimani opkolili. Stegli su obruč oko njih, a potom su napali njihove kampove. Situacija je bila takva da ni oni koji su iz kampa izašli ni oni koji su u njemu ostali nisu imali nikakve šanse. Niko se nije mogao spasiti, osim onih kojima bi se muslimani smilovali.

Kada se muslimanska vojska uvjerala u kakvom se očajnom položaju nalazi njihov neprijatelj, kada su se uvjerali kakva ih je nedaća snašla, njihova srca su se raznježila, sažalili su se nad svojim neprijateljima, pokazujući humanost prema očajnim krstašima. Preuzeli su liječenje bolesnih, obukli su ih, nahranili su izgladnjele, pokazujući svoju velikodušnost i plemenitost. Njihovo dobročinstvo bilo je toliko da su povratili francuski novac koji su od hodočasnika na prevaru ili nasilno uzeli Grci. On im je bio vraćen, a dat je i onim križarima kojima je bio neophodan.

Dakle, jasna je razlika između ovih nevjernika (misli na muslimane) u postupanju prema kršćanskim hodočasniciima i ponižavajućeg odnosa koji su Grci imali prema svojoj braći po vjeri, koju su opljačkali i pretukli.

Razlika je bila do te mjere velika da je to nagnalo krstaše da bez prisile i svojevrijedno prime vjeru svojih neprijatelja koji su ih spasili. Oni su pobjegli od svoje braće po vjeri jer su im nanosili zlo. Tako se oko tri hiljade njih priključilo islamskoj vojsci prigrlivši islam. Na ovaj su način milosrđe i humanost bili okrutniji od prevare! Muslimani su im dali hljeb, a oduzeli vjeru! Kako je to samo žalosno! Napustili su kršćanstvo, a da niko od njih nije na to prisiljen. Ovako je govorio svećenik.

Mnogi kršćani bili su fascinirani hrabrošću Salahuddina el-Ejubije i njegovim vrlinama u odnosu sa križarima. Impresionirani njime, mnoge kršćanske vojskovođe i njihovi ratnici napustili su svoju vjeru i prigrlili islam.

Ovo je učinio i engleski vojskovođa Robert Sint Allian prije nego što je Salahuddin izvojevao pobjedu u bici Hatin, u kojoj je zarobljen kralj Gaj (Gvido Lizinjanski). Neki kršćanski historičari kažu da je šest vojskovođa ovog kralja potpalo pod utjecaj sotone jer su primili islam, jer su se redovima neprijatelja priključili, a da nisu bili prisiljeni u tome.

Remon od Tripolija došao je u Šam kako bi se dogovorio sa Salahuddinom da se njegov narod pozove u islam.¹

Poslije Salahuddina križari su otpočeli Treći križarski rat kako bi se osvetili za pad Jerusalema. Opkolili su Aku, ali ih je zadesila zla kob: među njima je zavladao glad, a mnogi su pobjegli u redove muslimanske vojske. Neki od njih su prihvatili islam, a od onih koji nisu neki su ostali, a neki su se vratili svojim sunarodnjacima. Oni koji su ostali među muslimanima nastavili su praktcirati kršćanstvo, a ujedno su se borili u redovima muslimana protiv križara.

O tome je pisao Džon Mandevil (John Mandeville), jedan o savremenika koji se bavio križarskim ratovima. On kaže: "Neki su kršćani napustili svoju vjeru priključivši se Arapima, zbog siromaštva, gluposti ili nesreće koja ih je zadesila." Naravno da se od nekoga poput Johna Mandevilla ne očekuje da ono što muslimani zovu uputom protumači drugačije osim da to nazove glupošću i nesrećom.

Zanimljivo je to da su ovi siromašni, glupi i obmanuti, kako ih Mandevill opisuje, došli da zbrišu islam, ali ih je islamsko naučavanje,

---

1 Abdurrahman el-Azzam, *Er-Risale el-halide*, str. 313–315.

propovijedanje i usmjeravanje privuklo da prigrle islam, a ne prisiljavanje.

Neki savremeni kršćanski povjesničari smatraju da su mnogi kršćani, nakon što su muslimani povratili Jerusalem, a potom i mnoge druge dijelove zemlje gdje su vladali kršćani, bili presretni što su se oslobodili križara i njihove vlasti.

U tom smislu govori i Tomas: “Oni su prihvatili islamsku vlast i bili radosni, jer su muslimani bili tolerantni prema njihovim običajima, koje su nastavili prakticirati. Muslimani su bili širokogrudni prema pripadnicima druge vjere.” Abdurrahman Azzam kaže: “Ovo što smo naveli predstavlja neke od dokaza o širenju muhamedanske vjere među njenim najljućim ratnim neprijateljima tokom najmračnijih dana islamske države, kada su je napadali križari i Tatari.”

Postoji i drugo svjedočanstvo, na drugoj strani, u Horasanu, u vrijeme najslavnijih dana arapske emevijske države, i time ćemo zaokružiti ovo poglavlje.

Patrijarh Josif III Jakubi piše u pismu svome kolegi: “Gdje su tvoji sinovi, oče?! Gdje je taj veliki narod? Nije ih zadesila pandemija, niti su nestali od sablje. Nisu ni vatrom kažnjavani, već je njima zavladao slast prema ovom svijetu, pa su napustili svoju vjeru i sunovratili se poput ludaka koji se bacaju u provaliju i nevjerstvo. Samo su se dva svećenika spasila od ove nesreće, oni su pobjegli iz pakla nevjerstva (misli na islam). O žalosti! Hiljade je onih koji su nosili kršćansko ime, a niko nije poginuo u ime svoje vjere! Nijedan od njih!

Gdje su trgovci Kirmana i perzijske crkve?!

Nije došao đavo, ni kralj, ni vojskovođa, niti naredba od halife ili sultana, da im presudi. Nije postojao nikakav nadareni čarobnjak niti

vlast đavola koji je ovladao ljudima, već je čarobnjak samo klimnuo glavom i sve perzijske crkve nestadoše na zemlji.

A Arapi, oni kojima je Bog dao da vladaju, kao što znaš, a tako je i kod tebe, oni ne diraju našu vjeru niti otimaju našu robu. Naprotiv, oni poštuju našu vjeru, cijene naše monahe i svećenike, uvažavaju naše prvake, pomažu naše hramove. Pa zašto je stanovništvo Merve (Horasana) napustilo kršćanstvo dodvoravajući se ovim Arapima. Oni znaju, a i sami govore da Arapi nisu tražili od njih da promijene vjeru, već su im vjeru u potpunosti odobrili. Nisu im tražili ništa osim neznatnih poreza koje će oni plaćati od sebe koliko mogu, ali su zato za mali iznos kupili besmrtnost njihovih duša u kršćanstvu!”¹

---

1 *Er-Risale el-halida*, str. 313–320.

STAV ISLAMA PREMA TERORIZMU

Uvod

Iz prethodnih poglavlja nam je jasan stav islama prema terorizmu. U njima je pojašnjena velikodušnost islama i tolerantnost muslimana, koja je kod njih ukorijenjena. Tema koju ćemo obraditi ovdje upotpunit će ono što smo započeli. Pojasnit ćemo značenje riječi terorizam (*el-irhab*), stav islama prema terorizmu, zablude koje se navode, optužujući islam i muslimane za terorizam. Ovdje se nećemo baviti opsežnim obrazlaganjem, jer mnogo toga što se odnosi na terorizam već smo pojasnili u mnogim poglavljima ove knjige.

1. Značenje riječi terorizam (*el-irhab*)

Izraz el-irhab u leksičkim okvirima

Osnova riječi terorizam u arapskom jeziku je *rehibe-RHB* – jerhebu-rehbeten, ruhben i reheben u značenju “bojati se”. S druge strane, erhebehu, rehhebehu i isterhebehu znači “preplašiti i prepasti nekoga”. Isterhebehu znači “izazivanje straha”.

U Kur'anu se kaže: *I jako ih prestrašiš, i vradžbinu veliku prirediše.* (El-E'raf, 116)

Dakle, značenje je slično riječi *erhebuhum* – “preplašili su ih”.²

Izraz “terorizam” u općim međunarodnim okvirima

S obzirom na to da ga svako tumači onako kako želi, pojam “terorizam” je vrlo nejasan.

---

2 *Lisanul-Arab*, 1/436–437.

Danas je ovaj izraz postao vrlo raširen i poznat. U medijskim sredstvima izvještavanja gotovo da ne postoji nijedan politički izraz koji mu je blizu po upotrebi.

Ako bi se istraživač ili analitičar odlučio na opću definiciju riječi terorizam, naišao bi na mnoge poteškoće, što doprinosi nejasnoći samog izraza. Pravnik je pokušao odrediti definiciju ove riječi i našao je sto devet definicija o terorizmu, koje su izrekli stručnjaci iz mnogih, različitih naučnih oblasti.¹

Ove definicije poblize objašnjavaju izraz terorizam, mada se i u njima može primijetiti nedostatak. Ukazaćemo na neke propuste u tim definicijama, zatim ćemo spomenuti definiciju Islamskog fikhskog vijeća koja je vrlo jasno i sveobuhvatno odredila značenje riječi terorizam.

Američki bilteni i mediji terorizam su definirali kao nasilje potpomognuto ekstremnim grupama i vjerolomnim simpatizerima, politički motivirano protiv nekoga ko nije neprijateljski nastrojen i ko nije nasilan.

Američka akademska enciklopedija terorizam je definirala kao proračunata upotreba nasilja ili prijetnja. U to spadaju ubistvo, otmica, upotreba eksplozivnih naprava u svrhu širenja straha među narodom i njihovog potčinjavanja. Obično se izvodi kako bi se nametnuli određeni politički ciljevi.²

Arapska međunarodna enciklopedija terorizam definira kao korištenje nasilja ili prijetnji kako bi se izazvali strah i panika. Teroristi streme ka ubijanju ljudi ili njihovoj otmici, potom postavljaju i aktiviraju eksplozivne naprave, otimaju avione, izazivaju požare i

1 Dr. Muhammed eš-Šuvejar, *El-Irhab devafi'uhu ve iladžuhu*, str. 101.

2 Dr. Muhammed es-Selumi, *El-Kita'u el-hajrijj ve de'ava el-irhab*, str. 109.

izvršavaju druge zločine. Također, mnogi teroristi čine zločine kao podršku određenim političkim ciljevima.³

Ove su definicije nepotpune i obiluju nedostacima.⁴Na koncu, definicija terorizma s islamskog stanovišta smatra se značajnom jer se terorizam u savremenom tumačenju povezuje s islamom i muslimanima. Islamsko fikhsko vijeće dalo je definiciju terorizma koja ga na najbolji način definira, a ona glasi: “To su nasilna djela koja prakticiraju pojedinci, skupine ili države vršeći nasilje nad čovjekom, njegovom imovinom, intelektom i čašću.”Obuhvata razne vidove zastrašivanja, šikaniranja, bespravnog ubijanja i svih oblika pljačkanja, šireći strah i blokirajući putne pravce, te sve nasilne radnje ili prijetnje koje se provode s ciljem realiziranja zločinačkog poduhvata, individualnog ili grupnog, kako bi se kod narodnih masa raširio strah, koristeći razne oblike prijetnji i mučenja, izlažući opasnosti njihove živote, slobodu i imetak. Sve su ovo oblici nereda i tiranskog ponašanja na zemlji, o čemu Kur’an kaže: *I ne čini nered po Zemlji, jer Allah ne voli one koji nered čine.* (El-Kasas, 77)

Također, terorizam je bespravno nasilje, o kojem se Kur’an izrazio na sljedeći način: *Reci: “Gospodar moj zabranjuje razvrat, i javni i potajni, i grijeh, i neopravdano nasilje, i da Allahu smatrate ravnim one za koje On nikakav dokaz objavio nije, i da o Allahu govorite ono što ne znate.”* (El-E’raf, 33)

2. Stav islama prema terorizmu

U prošlom poglavlju smo definirali terorizam, a u nastavku ćemo pojasniti stav islama prema terorizmu.

3 El-Kita’u el-hajrijj ve de’ava el-irhab, str. 110.

4 El-Kita’u el-hajrijj ve de’ava el-irhab, str. 110–114.

Zaštita i odbrana islamskog vlasništva ne smatra se terorizmom

Pod islamskim vlasništvom smatra se sve ono što je u granicama islamske države. Stoga se njegova odbrana od agresorskog nasrtaja smatra očuvanjem islamskog ummeta. Jedan od najvećih ciljeva islama jeste da islamski ummet bude ugledan i poštovan i da u očima drugih bude dostojanstven i uvažavan, jer to sprečava da se njime manipulira i da se narušava i ugrožava njegova sigurnost. Uzvišeni Allah kaže: *Oni se više boje vas nego Allaha, zato što su oni ljudi nerazumni.* (El-Hašr, 13);

I protiv njih pripremite koliko god možete snage i konja za boj, da biste time zaplašili Allahove i vaše neprijatelje, i druge osim njih – vi ih ne poznajete, Allah ih zna. (El-Enfal, 60)

Dakle, pripremiti snagu kako bi se sačuvao ummet ne spada u terorizam. Nema nikakvog dobra u ummetu koji nije u stanju sebe odbraniti niti ima ikakvog dobra u istini i ispravnom putu ako oko sebe nema snagu i moć.

Islam najstrožije zabranjuje terorizam, kojem je cilj širenje nereda

U biti, islam zabranjuje svaki vid nereda i njegovo širenje, bez obzira na to da li je neznatno ili se obilato koristi, u javnim i privatnim poslovima. O tome u Kur'anu i u sunnetu postoji mnoštvo dokaza.

Uzvišeni Allah kaže: *Ima ljudi čije te riječi o životu na ovome svijetu oduševljavaju i koji se pozivaju na Allaha kao svjedoka za ono što je u srcima njihovim, a najljući su protivnici.*

Čim se neki od njih dočepa položaja, nastoji napraviti na Zemlji nered, ništeći usjeve i stoku (potomstvo) – A Allah ne voli nered! (El-Bekare, 204–205)

Objašnjavajući općenito nered Ibn Ašur kaže: "Pod usjevima se ovdje aludira na zasade, dok se izrazom *en-nesl* (stoka, potomstvo)

aludira na mladunčad stoke, a etimologija riječi upućuje na štriganje vune, odnosno linjanje kada se odvoji od tijela i padne na tlo. Stoga smatram da se uništavanjem zasada i stoke aludira na prekidanje uništavanja onoga od čega zavisi stanje ljudi. Ovi su bili zemljoradnici i stočari, i po mome mišljenju ne misli se samo na uništavanje ove dvije vrste, nego se misli na uništavanje onoga od čega ljudi žive, a ovo dvoje je spomenuto u vidu primjera.”¹

Ibn Ašur također kaže: “Shodno tome, zabranjeno je paljenje kuća tokom rata, sječa drveća, osim ako komandant vojske procijeni da bi se, ako se tako ne uradi, ojačao neprijatelj i produžilo ratovanje.”² Na drugom mjestu istog djela Ibn Ašur kaže: “U nered i smutnju na zemlji spada i to da se nešto što je korisno pretvori u štetno, poput varanja u prehrambenim proizvodima, zatim uništavanje stvari koje su korisne, paljenjem naprimjer, te ubijanje nevinih. Također u to spada i remećenje društvenih sistema putem smutnje i nepravde te remećenje pohvalnih ljudskih napora širenjem neznanja, nemorala, uljepšavanjem nevjerstva i neprijateljskog odnosa prema čestitim i pobožnim ljudima.”³

Dakle, islam nema ništa s terorizmom. Naprotiv, on se bori protiv svakog vida terorizma, odbacujući sve njegove oblike. Ako se neko smatra pripadnikom islama i izvodi teroristička djela, takvi postupci pripisuju se onome ko ih je uradio, a ne islamu.

3. Neosnovano optuživanje islama i muslimana za terorizam

Doista je čudno, na osnovu onoga što smo priložili, da mnogi nepravedni, koji ne poznaju povijesne činjenice, optužuju vjeru islam,

1 *Tafsirut-tahrir vet-tenvir*, 2/270.

2 *Tafsirut-tahrir vet-tenvir*, 2/270.

3 *Tafsirut-tahrir vet-tenvir*, 1/284–285.

Poslanika, s.a.v.s., i sljedbenike islama za okrutnost, agresivnost, ekstremizam i terorizam. To je jasna kleveta i pokušaj bojkotiranja i odbacivanja islama.

Vrlo je jasno da je islam vjera milosrđa, blagosti i tolerancije. Šta su uradili muslimani kada su pobijedili svoje neprijatelje? Da li su se uzoholili, ponašali tiranski i okrutno? Da li su im ukaljali čast, uništavali imovinu, ubijali starce, žene i djecu?

Šta je uradio Poslanik, s.a.v.s., kada je pobijedio svoje neprijatelje, koji su ga šikanirali na najbrutalniji način? Zar im nije oprostio? Zar im nije predao zarobljene i pošteditio njihovu imovinu?

Šta su uradili muslimani kada su ovladali Perzijskim i Bizantijskim carstvom? Da li su izdali i iznevjerili sporazume? Jesu li ponižavali žene? Da li su mučili svećenike po manastirima? Jesu li činili nered po zemlji? Jesu li rušili kuće i uništavali šume?

Šta je uradio Salahuddin kada je pobijedio križare koji su radili gnusna djela s muslimanima i kažnjavali ih na razne načine? Dakle, šta je uradio Salahuddin s njima kada ih je pobijedio? Zar nije pošteditio njihovog vojskovođu i liječio ga, a nakon toga ga oslobodio? Kakav je položaj nemuslimana pod islamskom vlašću dugi niz stoljeća, sve do danas? Zar nisu bili sigurni, s njima se postupalo pravedno, čineći im se dobročinstvo?

Zar od muslimana nisu osjetili pravdu i dobročinstvo koje nisu osjetili od pripadnika svoje vjere? Ovo su mnogobrojni primjeri plemenitih stavova iz povijesti muslimana, što je vrlo dojmljivo i efikasno utjecalo na to da ljudi zadovoljni i sigurni prigrlje islam.

Da li su ovakvo nešto radili i nemuslimani? Može li Zapad priložiti slične primjere?

Gdje su se pojavili Hitler, Musolini, Lenjin i Staljin i srpski zločinci? Zar Evropa nije ta koja je iznjedrila ove izopačene umove i njima slične, koji su ubili milione ljudi, dok je cjelokupno čovječanstvo zbog njih patilo? Zar oni nisu predstraža evropske civilizacije? Dakle: ko se odlikuje okrutnošću, tiranijom i barbarizmom?

Osim toga, ko je proizveo nuklearne i kasetne bombe, atomsko naoružanje i oružje za masovno uništavanje?

Ko zagađuje zrak plinovima, a rijeke pesticidima?

Ko propagira nečasne i nepravične metode koje se ne obaziru na pravdu i dostojanstvo protivnika?

Ko sterilise žene? Pljačka imovinu drugih naroda i uzurpira njihovu slobodu? Ko je raširio sidu (AIDS)?

Zar to nije Zapad i oni koji bivstvuju pod njegovim okriljem?

Ko podržava jevreje, koji su dosegli vrhunac dominacije i terorizma? Šta se desilo s arbitražnim sudovima i šta oni predstavljaju? Šta se desilo u nekim zatvorima kao što je Ebu Gurejb?

Ovo su vrlo jasne činjenice i to je u biti terorizam i dominacija. Ali, ovo nikako ne znači da su svi nemuslimani u istom rangu i da svi čine nasilje, pribjegavaju dominaciji i primjeni sile. Postoje i oni koji su privrženi pravdi, odbacujući svaki vid nasilja.

Što se tiče džihada kod muslimana, on je u službi istine, s ciljem otklanjanja laži, odbrane vjere, vlastitih života i države, onda to nije terorizam, već izričito pravda.

Greške koje neki muslimani čine svojim nepromišljenim ponašanjem skoro da su zanemarljive u odnosu na divljaštvo koje dolazi sa Zapada. Osim toga, odgovornost je na onome ko je počinio grijeh, a ne na vjeri i muslimanima. Loše djelo nema uporište niti opravdanje i sljedbenici islama ga najoštrije osuđuju.¹

¹ *Et-Tarik ilel-islam*, str. 95–96; *Er-Rahme vel-azme fis-siretin-nebevije*, str. 66–69.

Tako bi se trebao ponašati svako ko je nepristrasan, posmatrati stvari onakvima kakve jesu, odbacujući nepravdu, izmišljotine i kratkovidnost.

Ako bi se nekome trebalo čuditi, treba se čuditi Evropljanima i Amerikancima, jer nisu otkrili prave islamske vrijednosti niti veličinu Poslanika, s.a.v.s., a to je vrednije od svega što su otkrili i sigurnije za istinsku sreću.

Da li oni stvarno ne poznaju pravu istinu o islamu? Ili se pretvaraju i od nje odvrćaju?

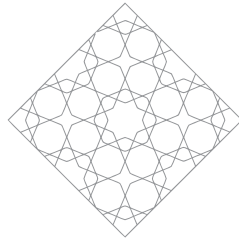
Ako je prva konstatacija tačna, onda je to nesreća, a ako je tačna druga, onda su to već dvije nesreće!

ISLAM SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

OSMI DIO

DOKAZI ISTINITOSTI ISLAMA

Nadnaravnost u Kur'anu

Mudžize u Poslanikovom, s.a.v.s., sunnetu

Islam u prošlim svetim knjigama

UVOD

Ovo poglavlje tretira dokaze koji upućuju na istinitost islama i vrlo je isprepletено sa svim prethodnim poglavlјima, jer sva nedvojbeno ukazuju na istinitost vјere islam.

Suština islama, izvori islamskog zakonodavstva, imanski i islamski šarti, vјerovanje u metafizički svijet i nepristrasna mišljenja o islamu i Poslaniku, s.a.v.s., zatim politički, ekonomski, pravosudni, društveni i porodični sistem, odnos islama prema intelektu, poslu, općem zdravlјu, higijeni itd. – sve su ovo jasni dokazi koji potvrđuju istinitost islama i njegov značaj i da je on potekao od Onoga koji je mudar i sve zna. Dakle, sva poglavlјa ove knjige nedvosmisleno potvrđuju da su islam i Poslanik, s.a.v.s., istina.

Ovo poglavlјe će dopuniti ono što je navedeno u ovom istraživanјu, podastirući mnogobrojne dokaze o istinitosti ove vјere. Obradit ćemo nadnaravnost u Kur'anu i sunnetu iznoseći dokaze da je islam naveden u prethodnim svetim knjigama.

ISLAM SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

PRVO POGLAVLJE

NADNARAVNOST U KUR'ANU

Kur'an kao mudžiza

O načinu kur'anske nadnaravnosti

Karakteristike nadnaravnog kur'anaskog stila

Naučno eksperimentalna nadnaravnost

Zakonodavna nadnaravnost

Metafizička nadnaravnost

KUR'AN KAO MUDŽIZA

Svaki poslanik imao je mudžize koje su bile dokaz njegovog poslanstva, dokaz da je poslan od Gospodara svjetova.

Bez toga ne bi bio uspostavljen Božiji dokaz da vjeruju u Njegove poslanike, bez obzira na moral poslanika, važnost njegovog zadatka, njegovu nadarenost, blistav um, značajnu poziciju u svom narodu. Racio ne bi bio u stanju akceptirati i priznati njegovo poslanstvo bez nadnaravnih osobina, odnosno mudžiza koje mu je Allah podario, a kojima prkosi zakonima univerzuma i njegovim uzrocima. Mudžiza je nadnaravna odlikovanost, neuobičajena pojava koja raspršuje sve poznate uzroke i ruši rezultate. Vatra, naprimjer, kao što je poznato, peče i razara, ali ona je bila hladna i sigurna poslaniku Ibrahimu, alejhisselam. Onaj koji ju je učinio takvom da peče i razara učinio ju je isto tako hladnom i sigurnom. Ona je bila mudžiza Ibrahimu i dokaz njegovog poslanstva.¹ Namjera mudžize nije da bi se njome fascinirali ljudi, jer su nemoćni u nečemu sličnom, već da ljudima ukaže na to da budu poslušni i da vjeruju u svog poslanika koji je poslan od Gospodara ovih zakona, od Uzvišenog Allaha.

Allah je svakog poslanika poslao njegovom narodu podarivši mu mudžize kako bi se njegov narod odazvao i shvatio da je on, bez ikakve sumnje, poslanik kojeg je poslao Uzvišeni Allah, kako ga ne bi optuživali da laže. Zato su mudžize svakog poslanika odgovarale okruženju i bile prikladne njegovom narodu. One su im dolazile o onome u čemu su oni bili izvrsni. To je bilo najprikladnije kako

---

¹ El-Bakilani, *I'džazul-Kur'an*, str. 321–323; *El-Bejanu fi ulumil-Kur'an*, str. 9

bi ljudi povjerovali i uvjerali se u istinitost njihovog poslanika. U suprotnom bi ih ljudi označili magijom, prevarom i obmanom. Jer, u suštini, mudžize neće ispuniti svoj cilj ako nisu su došle kao izazov. Također, izazov koji je upućen nekom narodu nema učinak ako on ne zna ništa tome.

Onome ko bude proučavao kur'anske ajete i razmišljao o ajetima koji govore o mudžizama bit će jasno ovo što smo naveli.²

Mudžiza Musaa, alejhisselam, bila je štap. Takva je bila u skladu s narodom koji je poznao magiju kojom su nadmašili sve druge.

Dokaz da su bili briljantni u magiji su kur'anški ajeti koji govore o faraonu, koji je u svoje vrijeme pozivao čarobnjake, mađioničare i oslanjao se na njih. O tome Kur'an kaže: *I faraon reče: "Dovedite mi sve vješte čarobnjake!"* (Junus, 79);

A pošalji u gradove one koji će sakupljati, preda te će sve vješte čarobnjake dovesti. (El-E'raf, 111–112);

U gradove pošalji da sakupljaju, sve čarobnjake vješte će ti dovesti. (Eš-Šuara, 36–37);

I faraonu čarobnjaci dođoše. "Da li ćemo, doista, nagradu dobiti ako budemo pobjednici?" – upitaše. (El-E'raf, 113)

I mudžize Isaa, alejhisselam, bile su u okviru onoga u čemu je njegov narod bio briljantan, a to je medicina. Uzvišeni Allah podario je Isau, alejhisselam, mudžizu u okviru onoga što je njegov narod odlično poznao. On je bio u stanju oživjeti umrle prije nego što su ukopani ili nakon što su ukopani, dodirrom je mogao povratiti vid slijepcu, izliječiti gubavca itd. Ljudi koji su najbolje znali obim ovih nadnaravnih djela su oni koji su poznavali medicinu i njene discipline.

---

2 Tefsirut-tahrir vet-tenvir, 1/93–97.

Oni su bili najpozvaniji da razlikuju pravo i lažno oživljenje; poznavali su razliku između stvarne smrti koja je nastupila i stanja kome, u koje čovjek zapadne kada je bolestan, a potom se probudi.

Našeg Poslanika, s.a.v.s., Uzvišeni Allah poslao je narodu koji je bio nenadmašan u elokventnosti. Arapi su bili istinski znalci stilskog izražavanja, poznavali su poeziju, bili su rječiti govornici, mudro govorili što je ostavljalo uticaja na ljudske duše više i od magije.

Poeziju koja je prilijegala duši postavljali su je na najposebnije mjesto. Nazvana je *muallakatima*. Na njihovim se pijacama uvijek uz razmjenjivanje robe recitirala poezija. Poslanikova, s.a.v.s., mudžiza im je došla u domenu onoga što su poznavali, bila im je izazov iz oblasti u kojoj su bili znalci. Dakle, Kur'an je bio velika mudžiza, kojom je Uzvišeni Allah uputio izazov ljudima. On je bio Allahov dokaz, koji ne prihvata samo onaj ko je ohol i inadžija.¹

El-Bakilani u svojoj knjizi kaže da Kur'an predstavlja Poslanikovu, s.a.v.s., mudžizu: "Ono što zahtijeva potpunu pažnju, kada je riječ o Kur'anu kao mudžizi, jeste to da je poslanstvo našeg Poslanika, s.a.v.s., utemeljeno na ovoj mudžizi. Poslanik, s.a.v.s., je imao mnogo drugih mudžiza, ipak, su one bile namijenjene za posebno vrijeme, specifičnim situacijama i posebnim ljudima."

On također navodi: "Što se tiče Kur'ana, on je opća mudžiza, namijenjena svim ljudima i džinima, i odgovara svakom vremenu. On je neiscrpan dokaz, i u početku njegovog objavljivanja, a takav će ostati sve do Sudnjeg dana."²

1 Muhammed el-Hasen i Sulejman el-Kar'avi, *El-Bejanu fi ulumil-Kur'an*, str. 9–11; El-Bakilani, *I'džazul-Kur'an*, str. 28–36.

2 El-Bakilani, *I'džazul-Kur'an*, str. 27–28; *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, 1/111/112, 119–120.

NADNARAVNOST U KUR'ANU

Nema sumnje u to da je Kur'an mudžiza. Neki učenjaci smatraju da je njegova nadnaravnost općenita, a ona se ogleda u stilu izražavanja, potom u naukama koje je obuhvatio, vjerozakonu, metafizici itd. Ovo su najpoznatiji aspekti kur'anske nadnaravnosti koje učenjaci navode kada govore o nadnaravnosti Kur'ana.

Kao dokaz uzimaju kur'anski ajet: *U Knjizi Mi nismo ništa izostavili.* (El-En'am, 38)

Nije tajna da je Kur'an zastupljen u mnogim oblastima kojima se ljudi bave. Mufessiri su nam pojasnili značenja i ukazali kolika je podudarnost kur'anskih ajeta s naučnim dostignućima.

Osim što je najznačajniji aspekt nadnaravnosti Kur'ana onaj kojim su izazvani svi Arapi, a to je njegov neprevaziđeni stil izražavanja i pojašnjavanja, dakle najveći izazov Kur'ana jeste u njegovim izrazima i načinu izražavanja.³

Uzvišeni Allah o kur'anskoj nadnaravnosti kaže: *Reci: "Kad bi se svi ljudi i džini udružili da sačine jedan ovakav Kur'an, oni, takav kao što je on, ne bi sačinili, pa makar jedni drugima pomagali."* (El-Isra, 88)

O nadnaravnosti Kur'ana Muhammed Rešid Rida kaže: "Kur'an je Allahov govor upućen stvorenjima, nadnaravan po stilu i ustrojstvu, znanjima i propisima koje sadrži, utjecaju na ljude, otkrivanju zastora s tajni iz prošlosti, ali i iz budućnosti.

3 *El-Bejanu fi ulumil-Kur'an*, str. 43; El-Bakilani, *I'džazul-Kur'an*, str. 13–14; Mustafa Muslim, *Mebahis fi idžazil-Kur'an*, str. 92.

Svi ovi segmenti njegove nadnaravnosti sastavljeni su od manjih fragmenata, a svi oni potiču iz istog izvora. Muhammed, s.a.v.s., Božiji poslanik koji je bio nepismen, uputio je Arapima izazov putem Kur'ana. On im je od Gospodara prenio da su zasigurno nemoćni da dođu sa surom sličnoj kur'anskoj. Njihova nemoć se pokazala i došla do izražaja i pored toga što su njihovi predstavnici u rječitosti nastojali da sruše njegov poslanički poziv.”

Muslimani su ovaj izazov uputili svim narodima i nacijama, ali su i oni nemoćni.¹

Pojašnjavajući važnost Kur'ana Muhammed Rešid kaže: “Kur'an je sa svojim pojašnjenjem i uputom poput duše u tijelu, djelotvoran, kao energija u univerzumu. Njegovo manifestiranje i utjecaj su poznati, ali su naučnici nemoćni da to objasne. Opisujući ono što je poznato Kur'an predstavlja zadovoljstvo za um bez kojeg se ne može.

Poznato je da su naučnici i retoričari bili nemoćni da iznjedre odlomak koji bi po ljepoti i stilu izražavanja nalikovao nekoj kur'anskoj suri.

U tome je racionalna i duhovna slast, osjećaj spokoja pred kojim se raspršuju sumnje ateista, a sumnjičavosti heretika i skeptika bivaju poražene.”²

Iz priloženog je jasno da su kur'anski ajeti predstavljali, i da još uvijek predstavljaju, izazov ljudima i džinima, pozivajući ih da dođu s nečim sličnim Kur'anu po ustrojstvu i stilskom izražaju.

To su svi, u prošlosti i u budućnosti, nemoćni da urade. Ako su nemoćni da odgovore na ovaj izazov, onda nije moguće da je Kur'an

---

1 Iz uvoda koji je napisao Muhammed Rešid Rida za knjigu *Idžazul-Kur'an vel-belaga en-nebevije*; Er-Rafi'i, str. 17–18.

2 Iz uvoda koji je napisao Muhammed Rešid Rida, str. 19–20.

ljudski govor, odnosno govor poslanika Muhammeda, s.a.v.s., jer – i on je čovjek. Dakle, jasno je da je Kur'an od Uzvišenog Allaha, Gospodara svjetova.

Obrazlažući nemoć Arapa da dođu s nečim sličnim Kur'anu El-Bakilani kaže: "Dokaz da su nemoćni doći s nečim sličnim Kur'anu jeste to da je ovaj izazov dugo trajao, što je, opet, dokaz da su Kur'an i Poslanik, s.a.v.s., istina."

Također kaže: "Da su bili u stanju da ga proglase lažnim, oni bi to učinili. Tako bi oslobodili sebe, svoje porodice i imetak od njegove vladavine. To, da su mogli, uradili bi odmah što je bilo uobičajeno u njihovom jeziku. Tako bi se sačuvali poteškoća ratovanja, bespotrebnih rasprava, napuštanja svojih domova i porobljavanja svojih potomaka. Budući da se njihovo protivljenje izazovu nije desilo, postalo je jasno da su nemoćni."³ Također, mnogo Poslanikovih, s.a.v.s., hadisa došlo je do nas. Oni su dosegli najviši stepen stilskog izražavanja, koji je iznad izražavanja ostalih ljudi. Međutim, hadisi ne mogu sa svojim stilskim izražavanjem dostići stepen Kur'ana.⁴

Dakle, nadnaravnost Kur'ana ogleda se u kur'anskom načinu izražavanja i stilskom ustrojstvu.⁵

Ovo ćemo pojasniti u nastavku knjige.

---

3 *I'džazul-Kur'an*, str. 43.

4 *El-Bejan fi ulumil-Kur'an*, str. 14.

5 *I'džazul-Kur'an*, str. 58–59.

KARAKTERISTIKE NADNARAVNOG KUR'ANSKOG STILA

1. Uvod u krasnorječivost kur'anskog izraza

Kur'anski stil se s aspekta stilskog i retoričkog izražaja odlikuje nadnaravnim karakteristikama.

Retorička krasnorječivost podrazumijeva pravilne i tečne riječi ili izraze (fesaha/rječitost), perfektan poredak riječi i sistematično i potpuno ukazivanje na smisao.

Pravilno i tečno sročene riječi (prikladno priopćavanje) podrazumijeva lahkoću riječi za izgovor, ugodnost za slušanje i prihvatljivost ljudskom osjećaju, te njihovu upotrebu svojstvenu Arapima ili analogiji njihovog jezika.

Savršeno ustrojstvo i poredak riječi odražava se u tome da se svaki izraz upotrebljava na odgovarajućem mjestu, u skladnom nizu i nije moguće reći da bi trebalo promijeniti njihov redosljed. Sistematičnost izraza u ukazivanju na smisao ogleda se u tome da svaki izraz privlači čulo sluha i priliježe na srce.

Brzina ili sporost kojom neki izraz prijanja na srce zavisi od stanja samog slušaoca, njegovog intelekta, brzine shvatanja, okolnosti zbog kojih je neki izraz korišten, njegovog preciznog ili neobičnog značenja. Sistematičnost izraza ostvaruje se ukazivanjem na smisao na način koji ga najsnažnije oslikava i koji najbolje prijanja na dušu, koristeći alegoriju, poređenje, metaforički izraz i metonimiju, što doprinosi tome da slušalac jasno shvata oratora.

Pod potpunim ukazivanjem na smisao podrazumijeva se da izraz eksplicitno na najbolji način oslikava pravo značenje koje orator želi prenijeti, tako da konstrukcija izraza i njegov stil budu poput ogledala u kojem se odslikavaju sva značenja, da nijedno značenje ne promakne. Pod potpunim značenjima na koja upućuje neki govor podrazumijevaju se dodatna značenja na koja misli orator u odnosu na osnovni smisao koji svaki govornik želi prenijeti. To su značenja kojim se bavi nauka o figurativnom izražavanju i nazivaju se supsumiranim konstrukcijama.

Ovo su aspekti kojim se bavi nauka o stilskim figurama i figurativnom izražavanju, u kojem se natječu prozaisti i pjesnici različitih nivoa. Kod nekih je moguće zapaziti slab stepen izražavanja, dok drugi posjeduju zavidan nivo stilskog izražavanja. Pažnju čitaoca privlačit će različiti nivoi izražavanja, sve dok ne dođe do stilskog izražaja koji će ga impresionirati jasnim leksičkim izražajem, jezgrovitim stilom, lijepim značenjima koja se ogledaju u svim njegovim aspektima.¹

2. Osebnost kur'anskog stila i značenja

Nakon uvertire o lijepom stilskom izražavanju, u nastavku ćemo govoriti o prednostima kur'anskog stila i nadnaravnim odlikama njegovog figurativnog izražavanja.

Jasnoća i eksplicitnost kur'anskih izraza

U Kur'anu se često susreću riječi koje savršeno i precizno opisuju značenje i blago djeluju na slušaoca.

---

1 *I'džazul-Kur'an*, str. 50–51 i 65; Muhammed el-Hadar Husejn, *Belagatul-Kur'an*, str. 7–8.

Jezgrovito ustrojstvo

Takav stil dosegao je potpuno savršenstvo i neponovljiv je. Niko ko dobro poznaje pravila slikovitog izražavanja (tropologije) i ko pažljivo promotri tekstove stilskih znalaca ne može izdvojiti neki kur'anski dio ili rečenicu i reći: "Bilo bi bolje da je došla u nekom drugom kontekstu" ili izdvojiti neku riječ u Kur'anu i reći: "Kada bi se zamijenila drugim izrazom, rečenica bi bila skladnija i privlačnija."¹

Sistematičnost ukazivanja na ono što se cilja izrazom i njegovo dopiranje do misli

U Kur'anu primjećujemo savršene alegorije, briljantno poređenje, prekrasne metafore, bezgraničnu metonimiju, neophodnu ekspoziciju, što je svakako bliže lijepom pojašnjenju od eksplicitnog izražavanja.

Upotpunjavanje značenja kada okolnosti zahtijevaju da se jasno izrazi ili aludira na to

Kada pročitaš ajet i razmišljaš o njegovom značenju, zapazit ćeš da si izvukao ogromnu korist, bez obzira na to da li se to odnosi na vjerezakon, ili na izlaganje dokaza, davanje savjeta, ili se u tome očituje ogromna mudrost, čime se pokazuje ispravan put i organizira način života, i duševno se uzdiže što doprinosi sreći i na ovom svijetu i na ahiretu.

Skladnost u lijepom načinu izražavanja, bez dispariteta i kontradiktornosti

Primjećujemo kada elokventan čovjek pokušava koristiti lijep stil izražavanja koristeći se prekrasnim jezičkim konstrukcijama.

---

¹ *I'džazul-Kur'an*, str. 260–265; *Belagatul-Kur'an*, str. 98.

Kada se njegovo obrazlaganje oduži i postane preopširno, primijetit ćeš razliku u ljepoti stilskog izražavanja, što ti omogućava da uvidiš njegove slabosti i da doneseš zaključke, svojim ispravnim kritičkim osvrtom, s kraja njegovog izlaganja prije nego iz njegovog početnog govora. S druge strane, Kur'an se, bez obzira na njegovu ekstenzivnost i mnoštvo sura, odlikuje harmonijom u ljepoti stilskog izražavanja.

Uzvišeni Allah kaže: *Allah objavljuje najljepši govor, Knjigu sličnu po smislu.* (Ez-Zumer, 23);

A zašto oni ne razmisle o Kur'anu? Da je on od nekog drugog, a ne od Allaha, sigurno bi u njemu našli mnoge proturječnosti. (En-Nisa, 82)

Primjećuješ kako se elokventan čovjek bavi mnogobrojnim načinima izražavanja, u jednom napreduje, dok u drugom nazaduje. Međutim, Kur'an koristi mnogobrojne načine retoričkog izlaganja, navodeći sugestije i dokaze, uspostavlja propise, koristi se opisnim načinom izlaganja, navodi obećanje i prijetnje, bavi se kazivanjem i opominje te koristi druge vidove izražavanja koji su blisko povezani s uputom. Ali, u njegovim gracioznim izrazima i impresivnim načinima izražavanja ne postoji disparitet.²

Formuliranje teksta shodno činjenicama

Kur'an je došao s činjenicama i dokazima, na osnovu kojih je koncipiran opsežan vjerovjeron. Glavni cilj nije u tome da retoričari u okviru ovog vjerovjeronakona manifestiraju lijep i savršen stil izlaganja, kao što je slučaj s poezijom, kada misli putuju, miješaju se s imaginacijama, a personifikacija se koristi kad god je moguće.

Kur'an manifestira ona značenja koja upućuju na čist dijalekt i formulaciju riječi u skladu s tim činjenicama, tako da je jezična pravilnost njegova forma, a stilistika način izražavanja.³

² *I'džazul-Kur'an*, str. 66–70 i 265; *Belagatul-Kur'an*, str. 9–10.

³ *I'džazul-Kur'an*, str. 76, *Belagatul-Kur'an*, str. 10.

Kur'anski stil nije izvještačen

Kod nekih retoričara osjeti se da u poeziji, govoru ili pisanoj riječi ne postoji neprirodan način izražavanja. Izražavanje ovakvih ljudi može biti bespriječno, osrednje ili slabo, dok se kod nekog drugog može primijetiti izvještačenost.

U poetskom ili proznom izražavanju ovog drugog uglavnom preovladava kvalitet. On odslikava značenja i izražava se na način da upotrebljava, ali i ne upotrebljava, metričke oblike.

Međutim, Kur'an je dosegao krajnje savršenstvo izražavanja i svaki kritičar književnog izražaja će u kur'anskom stilu izražavanja pronaći samo bespriječnost i osjetiće srž stilskog izražaja u kojem ne postoji izvještačenost, kako u ajetima tako i u surama Kur'ana, bez obzira na to da li se odnosi na smisao ili ustrojstvo izraza koji ga oslikavaju.¹

Opetovanost pripovijedanja na savršen način

Najznačajnije manifestiranje stilskog izražaja u Kur'anu jeste to da Kur'an navodi kazivanja na savršen način, a potom ih iznova navodi u drugoj suri na prikladan način.

U svakom slučaju, u oba navođenja postoji velika harmoničnost i jednak nivo stilskog izražavanja, tako da između njih ne postoji razlika.

Što se tiče čovjeka pisca, on će ti možda pripovijetku ustrojiti na vrlo moderan i elegantan način, ali ako bi je htio iznova navesti, njen bespriječni stil i genijalan način navođenja bio bi slabiji od onog prethodnog.²

1 *Belagatul-Kur'an*, str. 11; *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, 1/64–65.

2 *I'džazul-Kur'an*, str. 82–83; *Belagatul-Kur'an*, str. 10–11.

Kur'anski stil kroz odlomke i sure

Ovo je sasvim novi način pripovijedanja u jeziku Arapa i oslanja se na odlomke, odnosno sortiranje.³

Ovo bi bio kratak presjek o nadnaravnosti kur'anskog stila.

---

3 *Tefsirut-tahrir, vet-tenvir, 1/120.*

NAUČNO EKSPERIMENTALNA NADNARAVNOST

Ova vrsta kur'anske nadnaravnosti odnosi se na ajete koji opisuju Allahove zakone u univerzumu i njegovom ustrojstvu, odnosno načine božanske brige usmjerene ka stvorenjima. Ova nadnaravnost predstavlja vrlo prostrano polje za proučavanje i promišljanje. Kur'an obiluje ovim oblikom nadnaravnosti, vrlo detaljno se izražava i ukazuje na njene odlike.

Istraživači koji se bave ovom nadnaravnošću procjenjuju da u Kur'anu postoji preko devetsto ajeta koji opisuju univerzum i bave se ljudskim stvaranjem.¹

Ova vrsta nadnaravnosti iziskuje uređenje i ograničavanje na kur'anski metod bez dovođenja ajeta u vezu sa nečim na šta se oni ne odnose. Ako se tako postupi onda je to najdjelotvornije oružje za podastiranje dokaza, potvrđivanje ispravnosti Objave i poslaničke istinitosti. Uzvišeni Allah kaže: *Mi ćemo im pružiti dokaze Naše u prostranstvima svemirskim, a i u njima samim, dok im ne bude sasvim jasno da je Kur'an istina.* (Fussilet, 53)

Nema sumnje da je najveći kur'anski cilj pokazati ljudima put upute i pozvati ih da se po njemu vladaju: *Ovaj Kur'an vodi jedinom ispravnom putu, i vjernicima koji čine dobra djela donosi radosnu vijest da ih čeka nagrada velika.* (El-Isra, 9)

Ovi oblici upute i poziva navedeni su na raznovrsne načine, od toga da se obraćaju ljudskoj prirodi, navodeći opipljive dokaze, pa sve do racionalnih dokaza, navođenja kazni koje su iskusili prošli narodi i ukazivanja na taj se način želi ukazati na ljudsku kratkovidnost.

---

1 Tefsirut-tahrir vet-tenvir, 3/159; dr. Džemaluddin el-Findi, *El-Kur'an vel-'ulum*; dr. Mustafa Muslim, *Mebahisu fi i'džazil-Kur'an*, str. 131–203.

Oni kojima se Kur'an obraća su, kao ljudi općenito, iz različitih slojeva i skupina, raznolikih intelektualnih i kulturoloških nivoa, a Kur'an je došao s dokazima koji objedinjuju sve društvene skupine u svakom vremenu, jer je čovjekovo ponašanje određeno samom prirodom, racijom i iskustvom, odnosno shodno mogućnostima. Stoga su pravila i osnove pozivanja namijenjena svima koji su živjeli u vrijeme silaska Objave, ali i onima koji će živjeti nakon njih, sve do Sudnjeg dana: *U ovom Kur'anu Mi na razne načine objašnjavamo ljudima svakovrsne primjere, ali je čovjek, više nego iko, spreman raspravljati.* (El-Kehf, 54)

Ako smo shvatili cilj Kur'ana i način njegovog narativa, shvatit ćemo također da je postojanje ajeta koji se odnose na univerzum, bez obzira na to da li se radi o kosmosu ili nama samima, također samo po sebi razumljivo. Jer, ima ljudi, šerijatskih obveznika kojima se časni Kur'an također obraća, koji sav svoj interes usmjeravaju ka ovim Allahovim stvorenjima. Njima je neophodno predočiti dokaze i pokazati da je Kur'an Božiji govor, objavljen Muhammedu, s.a.v.s., kako bi obradovao vjernike i opomenuo tvrdoglavi narod.²

Vrlo je teško da ove skupine osjete stilsku ljepotu izražavanja i shvate savršenstvo njegovog jezika, kako bi im bilo jasno da je to Allahov govor.

Ove skupine shvataju da ove ljudske spoznaje i univerzumske činjenice čovjek sam od sebe ne može pojmiti zato što su mnoge otkrivene tek u novije vrijeme, kada je nauka vidno uznapredovala, odnosno nakon izuma preciznih aparata koji nisu bili dostupni u prošlosti.

Nema sumnje da ovako precizne činjenice prenesene jezikom običnog čovjeka koji nije poznao ove vrste nauka, nedvojbeno

---

2 *Mebahisu fi i'džazil-Kur'an*, str. 131; *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, 1/93–94 i 101–102.

upućuje na to da potječu od Onog koji poznaje sve skriveno, na nebesima i na Zemlji.

Reci: "Objavljuje ih Onaj kome su poznate tajne nebesa i Zemlje; On mnogo prašta i samilostan je." (El-Furkan, 6)¹

Već smo u prošlim poglavljima govorili o ovoj oblasti, navodeći dovoljan broj primjera.

U tom smislu su vjerovatno najjasniji ajeti u Kur'anu oni koji govore o čovjeku, njegovom stvaranju, njegovoj prirodi i o onome što mu se događa.

Potom ajeti koji govore o nebesima i Zemlji, Suncu i Mjesecu, noći i danu, planinama i morima, o prirodnim pojavama kao što su vjetrovi, oblaci, kiša, munje i gromovi.

Zatim i ajeti koji govore o čovjeku, materici, razvoju embrija itd.² Nadnaravnost Kur'ana u vezi s eksperimentalnom naukom ukazuje na njegovu izvornost na način da su mnogobrojne aluzije o tome tolike da generacije učenjaka ne mogu ovladati njima, bez obzira na to koja sredstva, mogućnosti, trud i energiju uložili. One su toliko univerzalne da sežu daleko u prošlost, u vrijeme nastanka svemira, zajedno s njegovim galaksijama, zvijezdama i planetama. I toliko su sveobuhvatne da se dotiču i vidljivih i nevidljivih poredaka, po kojima se kreću živa bića, ali i neživa priroda: vjetar, oblaci, mora, biljke, životinje, ljudi...Sve ove aluzije toliko su precizne da ni najsavremenija sredstva i naučne laboratorije nisu u stanju pratiti sve činjenice, pred njima eksperimentalna nauka ostaje zbunjena. To što Kur'an donosi ove činjenice s ovakvom sveobuhvatnošću, univerzalnošću krajnjom preciznošću, svakog razumnog i objektivnog čovjeka navodi na

---

1 *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, 1/126–127; *Mebahisu fi i'džazil-Kur'an*, str. 131–132.

2 *Tefsirut-tahrir vet-tenvir*, 1/126–127; *Mebahisu fi i'džazil-Kur'an*, str. 131–132.

zaključak da je ovo Objava Silnoga i Mudroga, Koji svojim znanjem sve obuhvata. Cjelokupno čovječanstvo nemoćno je da akceptira ove činjenice ili prodre u njihovu suštinu. Da li je onda realno da je ova Knjiga od nepismenog čovjeka, koji je živio u nepismenoj sredini? Povijest nije zabilježila da je neko od njegovih predaka poznao astronomiju ili da se bavio anatomijom čovjeka.

Uzvišeni Allah kaže: *Oni koji ne vjeruju govore: “Ovo nije ništa drugo do velika laž koju on izmišlja, a u tome mu i drugi ljudi pomažu” – i čine nepravdu i potvoru i govore: “To su izmišljotine naroda drevnih; on traži da mu se prepisuju i ujutro i navečer da mu ih čitaju.”*

Reci: “Objavljuje ih Onaj kome su poznate tajne nebesa i Zemlje; On mnogo prašta i samilostan je.” (El-Furkan, 4–6)³

Ovo bi bio samo koncizan presjek o naučnoj nadnaravnosti u Kur'anu.

---

³ *Mebahisu fi i'džazil-Kur'an*, str. 202–203.

ZAKONODAVNA NADNARAVNOST

Govoriti o zakonodavnoj nadnaravnosti u Kur'anu ustvari znači govoriti o poretku u svemiru, sa svime što u njemu egzistira.

Stvoritelj, Koji je stvorio ovaj svemir iz ničega i u njemu stvorio brojna stvorenja, učinio je čovjeka najodabranijim i najpočastvovanijim stvorenjem. Zatim mu je odabrao poseban zakonik u životu, koji će mu urediti ponašanje na ovom svijetu i odnos prema samom sebi i svome Uzvišenom Stvoritelju. Rezultati na oba svijeta zavise od toga koliko će se čovjek pridržavati ovog Božijeg zakonika.

Naime, čovjek još na ovom svijetu zadobiva spokoj i ugled, osjeća svoju pravu čovječnost, te shvata Božiju mudrost u svome stvaranju i odlikovanošću nad ostalim stvorenjima. Također je Uzvišeni Allah zagarantirao sreću na ahiretu, kao nastavak blagostanja u kojem je čovjek uživao na dunjaluku.

Reci: "Ko je zabranio Allahove ukrase, koje je On za robove Svoje stvorio, i ukusna jela?" Reci: "Ona su za vjernike na ovome svijetu, a na onome svijetu su samo za njih." Eto, tako Mi podrobno izlažemo dokaze ljudima koji znaju. (El-E'raf, 32)

Kur'an sadrži pravila koja su neophodna ljudima u njihovim životima. On nije propustio nijedan segment života, o svakom ima svoj poseban pogled i zasebne propise. Tako je iz ukupnih njegovih propisa proistekao vjerozakon koji obuhvata sve aspekte života. Uzvišeni Allah kaže: *Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera. (El-Maide, 3)*¹

---

¹ Tefsirut-tahrir vet-tenvir, 1/126; Mebahisu fi i'džazil-Kur'an, str. 205.

Iz same primjene ovog vjerozakona nastaje primjeren narod, koji se odlikuje uzvišenim karakteristikama u odnosu na ostale narode: *Vi ste narod najbolji od svih koji se ikada pojavio: tražite da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvrćate, i u Allaha vjerujete.* (Alu Imran, 110)

Zakonodavni i etički segment koji je sadržan u Kur'anu itekakav je dokaz da Kur'an dolazi od Uzvišenog Allaha, a ne od ljudi.

Etičke osnove i uzvišena šerijatska pravila koja sadrži Kur'an po svojoj preciznosti i obuhvatnosti prevazilaze ljudske okvire mogućnosti.

Historija čovječanstva dokaz je da nije postojao mislilac, filozof ili društveni reformator koji je bio u stanju uspostaviti savršen sistem po kojem se odvijaju unutrašnji i vanjski odnosi neke države. Vizije onih koji su to pokušali uraditi bile su nepotpune i kontradiktorne, uz mnogo netačnosti, što bi neke njihove sljedbenike razbjesnilo još tokom njihovog života ili nakon smrti.

Ovaj fenomen se ponavlja i u našem vremenu, posebno kod naroda koji ne slijede pravu vjeru, jer ovakve vizije obuhvataju samo jedan segment, odnosno jedan djelić društvenog života.

Postaviti sveobuhvatnu teoriju o svemiru, stvorenjima, pojedincima i društvima; o svim njihovim formama i stanjima nešto je što prevazilazi sposobnosti ljudi, koliko god znanja i mudrosti imali. Šta onda reći ako je taj savršeni sistem proglasio nepismen čovjek, koji nije imao uvida u knjige o filozofiji drevnih naroda niti da je poduzimao naučna putovanja po svijetu tragajući za sistemima i zakonodavstvima?!²

Ovo znanje i principi opstajali su stoljećima i generacijama, nadživjeli su prolazne imperije i vremena, a kad god bi ih drugi istraživali, njihov bi sjaj došao do izražaja. Oni koji su bili nepristrasni shvatili bi da to znanje i principi dolaze s božanskog izvora i da je njihova primjena prikladna u svakom vremenu i prostoru.

² *Mebahis fi i'džazil-Ku'an*, str. 205–206.

Uzvišeni principi koji su navedeni u islamskom vjerezakonu i koji se nalaze u Kur'anu jasno ukazuju na ishodište Kur'ana. Oni su dokaz da je Muhammed, s.a.v.s., Božiji poslanik, poslan kao milost svjetovima, i da mu je ove principe dostavio Uzvišeni, Onaj koji je mudar i koji je o svemu obaviješten.¹

U ovoj knjizi smo jasno otkrili islamsko dogmatsko učenje, vjerezakon, etiku koju propagira, ustrojstvo, propise koji su jasni i lišeni svake kontradiktornosti, tj. koji su u skladu s urođenom ljudskom prirodom i odgovaraju svakom vremenu, mjestu, situaciji i narodu, što u biti predstavlja nadnaravnost, jer čovjekov intelekt nije u stanju predstaviti na ovakav način ovo vjerezakonsko ustrojstvo.

Nadnaravnost u okrilju vjerezakona ogleda se i u tome da je, kada ga studiozno proučimo u različitim životnim fazama, vrlo jasno da je cilj ovih vjerskih propisa da usmjere čovjeka ka ispravnom putu na ovom svijetu. To je onaj put koji čuva njegovo dostojanstvo i ljudske kvalitete. Također, ovi vjerski propisi čuvaju čovjekovo ispravno razmišljanje i osiguravaju ravnotežu neophodnu njegovom tijelu, duhu i intelektu, iz čega proizlazi psihička sigurnost i sreća, što mu je neophodno na ovom svijetu, koji predstavlja put ka vječnom životu na ahiretu.

Ljudska povijest nije zabilježila da je neki društveni reformator ili nadareni mislilac uspostavio sistem života neophodan narodu, uz različitost slojeva društva i različitih segmenata života.

Mnogi reformatori pokušavali su uspostaviti zakone u granicama neke države, ali njihovi pokušaji nisu bili uspješni. Bili su kritizirani, tokom života ili nakon smrti. A razlog tome je što su ti zakoni bili pod utjecajem okruženja, odnosno nisu bili u stanju sagledati probleme sa svih aspekata.

---

1 *Mebahisu fi i'džazil-Kur'an*, str. 206.

Šta predstavljaju Hamurabijev i Solonov zakonik i šta je uzeto iz tih zakona te koji je rezultat njihove primjene u prošlosti, osim što su predstavljali ispit i iskušenje za čovjeka kada je u nevolji. Ovi fenomeni ponovo se pojavljuju i ponavljaju u društvima koja ne slijede ispravnu vjeru. Tako se kapitalistička, socijalistička, komunistička i idolopoklonička društva i danas suočavaju s ovim gorkim iskustvima. Islamski vjerski propisi objedinili su duhovne i materijalne potrebe čovjeka, podarivši mu ono što mu odgovara, osiguravši mu sreću i sigurnost na ovom svijetu. Iz ljudskih duša su otklonili strah od budućnosti, vodeći računa o čovjekovoj prirodi, kako bi se prilagodila tim propisima. Osim toga, nijedan čovjek nije u stanju pojmiti ovakvo ustrojstvo, što jasno upućuje na to da su ovi vjerski propisi dostavljeni od Stvoritelja, koji je čovjeku darivao snagu, sposobnost i umijeće, ustrojivši ih i usmjerivši ka obožavanju Stvoritelja. Jasniji i snažniji dokaz je činjenica da je onaj kome su ovi propisi dostavljeni bio nepismen, da nije stjecao znanje od drugih ljudi niti je bio poznat po tome da se zanima za univerzumska prostranstva, istražujući reformske teorije i zakone.² Muhammed Ebu Zehre kaže: “Propisi koje Kur’an sadrži, a koji se odnose na ustrojstvo društvene zajednice i međusobne odnose njenih članova, koji počivaju na ljubaznosti, milosrđu i pravdi – ne postoje ni u jednom ovozemaljskom zakonu.

Ako uporedimo ono što je sadržano u Kur’anu sa zakonima koje su primjenjivali Grci i Rimljani te mnogi drugi reformatori, uvjerit ćemo se da su njihovi zakoni nepojmljivi i izvan svake logike.

Rimske zakone ustrojila je Rimska Imperija. Oni su primjenjivani od 1300. godine prije nove ere, kada je osnovan grad Rim, pa sve do 500. godine, a uspostavili su ih učenjaci za koje kažu da su bili neprikosnoveni. Neki od njih bio je i Solon, koji je uspostavio zakon Atine, potom Likurg, koji je ustrojio zakone za Spartu.

² *Mebahis fi i'džazil-Ku'an*, str. 231–232.

A onda je došao Muhammed, s.a.v.s., s Kur'anom, koji mu je objavljen od Uzvišenog Allaha. Muhammed, s.a.v.s., nije znao čitati ni pisati, živio je u nepismenoj sredini, u kojoj nije bilo nekog instituta, univerziteta niti druge obrazovne ustanove sa zakonom koji uređuje društvene odnose i koji do tada nije bio poznat.”¹

Vjerezakonska nadnaravnost koja je sadržana u Kur'anu upućuje na to da je ovo Allahov govor, objavljen poslaniku Muhammedu, s.a.v.s., kako bi izveo ljude iz tmina zalutalosti, zablude i nedaće, uputivši ih ka iskrenom vjerovanju i Pravom putu; da se oslanjaju samo na Allaha.

On je poslao Poslanika Svoga s uputstvom i pravom vjerom da bi je izdigao iznad ostalih vjera, makar ne bilo po volji mnogobošcima. (Et-Tevbe, 33)²

---

1 Muhammed Ebu Zehre, *El-Mu'džize el-kubra*, str. 455.

2 *Mebahis fi i'džazil-Ku'an*, str. 233.

METAFIZIČKA NADNARAVNOST

1. Značenje metafizičke nadnaravnosti

Prema islamskim učenjacima, jedan od aspekata kur'anske nadnaravnosti jeste i onaj koji se odnosi na nevidljivi svijet. Time se misli na sve ono što je Poslaniku, s.a.v.s., bilo nevidljivo ili što se dešavalo u vrijeme u kojem on nije bio prisutan. Shodno tome u okrilje nevidljivog spada sve što je navedeno u Kur'anu, počevši od stvaranja kosmosa, preko događaja koji su se nizali od vremena stvaranja Adema, alejhisselam, pa sve do Poslanikovih, s.a.v.s., obavijesti o velikim dešavanjima i važnim događajima. I događaji koji su se desili u vrijeme Poslanika, s.a.v.s., kojima nije prisustvovao, a o njima je govorio putem Objave ubrajaju se u metafizičku nadnaravnost. Jedan od njih je i vijest od Uzvišenog Allaha da mu jevreji i licemjeri spremaju zavjeru. Potom, ovdje spada sve ono što je Poslanik, s.a.v.s., govorio o dešavanjima koja će se desiti u budućnosti.

Dakle, metafizička nadnaravnost obuhvata dešavanja iz prošlosti, događaje u vrijeme Poslanika, s.a.v.s., i događaje koji će se desiti u budućnosti.³

U prošlim poglavljima govorili smo o metafizičkim aspektima sadržanim u Kur'anu, poput dešavanja s kojima su se suočili prošli narodi. Navodili smo i neke događaje koji su se zbili u vrijeme Poslanika, s.a.v.s., te događaje koji će se zbiti u budućnosti, kao što su predznaci Sudnjeg dana i dešavanja koja će se zbiti u vrijeme Sudnjeg dana itd.

³ *I'džazul-Kur'an*, str. 62–65; Ibn Tejmijje, *Dževabus-sahih*, str. 5/319–324; *Mebahisu fi i'džazil-Kur'an*, str. 235, *Er-Rusulu ver-risalat*, str. 174.

2. Svrha navođenja događaja iz prošlosti

Proučavajući kur'anska kazivanja i događaje koji su zadesili prošle narode shvatamo da je osnovni cilj ovih metafizičkih dešavanja potvrditi istinitost Poslanika, s.a.v.s. Mnoga dešavanja koja su navedena u Kur'anu navedena su i u drugim knjigama, o čemu se Kur'an očituje: *Ovaj Kur'an nije izmišljen, od Allaha je – on potvrđuje istinitost prijašnjih objava i objašnjava propise; u njega nema sumnje, od Gospodara svjetova je!* (Junus, 37)

Postoje i drugi ciljevi navođenja događaja iz prošlosti:

Kako bi se učvrstilo Poslanikovo, s.a.v.s., srce

Ulivanje smirenosti i sigurnosti u njegovom srcu na način da mu se ukaže na da je njegov pravac u skladu s pravcem koji su slijedili poslanici prije njega. Sve ono što ga je zadesilo od idolopoklonika bilo je prisutno i kod drugih poslanika i to je Allahova zakonitost, o čemu nam i Kur'an govori: *I sve ove vijesti koje ti o pojedinim događajima o poslanicima kazujemo zato su da njima srce tvoje učvrstimo. I u ovima došla ti je prava istina, i pouka, i vjernicima opomena.* (Hud, 121)

Odgaj ummeta (odgaj i stasavanje ummeta kroz pouke i odlike koji se navode u kazivanjima o prošlim narodima)

U tim kazivanjima govori se o kreposti i oslanjanju na Boga, kao što se vidi u kazivanju o Ibrahimu, alejhisselam, zatim o dobročinstvu, povjerljivosti i pokornosti, kao u kazivanju o Ismailu, a.s., te strpljivosti i podnošenju nedaća, koje je prisutno u kazivanju o Ejubu, alejhisselam.

Razvijanje plemenitih osjećanja

Ovo se može primijetiti u kazivanju o Jusufu, alejhisselam: *U kazivanju o njima je pouka za one koji su razumom obdareni. Kur'an nije*

izmišljena besjeda, on priznaje da su istinite knjige prije njega objavljene, i objašnjava sve, i putokaz je i milost narodu koji vjeruje. (Jusuf, 111)

A koliko smo Mi sela i gradova uništili čiji su stanovnici u životu objesni bili! Eno domova njihovih, malo ko, poslije njih, navrati u njih, Nama su ostali. (El-Kasas, 58)

Da retorička nadnaravnost Kur'ana dođe do izražaja

Pojedina se kazivanja ponavljaju nekoliko puta, a u svakom se opetovanom kazivanju navode nova obavještenja, dok se u isto vrijeme vodi računa o samoj suštini kazivanja. Ne postoji nikakva proturječnost u događajima. To je dokaz da je sam stil navođenja nadnaravan.¹

3. Svrha navođenja trenutnih događaja

Cilj navođenja događaja koji su se dešavali u to vrijeme jeste da se potvrdi islamsko pozivanje, kako bi bilo prihvaćeno i pomoću kojeg bi se odgajao ummet.

Uz to, ovaj aspekt metafizičke nadnaravnosti potvrđuje da je Poslanik, s.a.v.s., govorio istinu kada je govorio o događajima o kojima ga je Allah obavijestio, a on o tome nije znao ništa niti je bio prisutan kada su se zbili sve dok mu Kur'an nije razotkrio te događaje.²

4. Svrha navođenja događaja iz budućnosti

Cilj navođenja tih događaja je konsolidiranje vjere u srcu i njeno stabiliziranje. Zatim da se čovjek oslanja na Uzvišenog Allaha, Stvoritelja nebesa i Zemlje, Koji upravlja svim stvarima i Koji kada naredi da nešto bude ono i biva.

¹ *Mebahisu fi i'džazil-Kur'an*, str. 237–239; *Er-Rusul ver-isalat*, str. 174–178.

² *Mebahisu fi i'džazil-Kur'an*, str. 241; *Er-Rusul ver-isalat*, str. 174–178.

Također se u okviru ovog aspekta očituje Poslanikova, s.a.v.s., istinitost, odnosno da on ne govori po svom hiru, već shodno Objavi koja mu se objavljuje.¹

5. Metafizička nadnaravnost kao dokaz istinitosti Kur'ana

Poslanikove, s.a.v.s., obavijesti o prošlim, trenutnim ili onim događajima koji će se desiti u budućnosti dokaz je da je on bio siguran i ubijeden u to. On je čovjek koji nije čitao knjige o prošlim narodima. Također, on nije mogao upravljati budućim dešavanjima. Lično je Poslanik, s.a.v.s., negirao da poznaje metafizički svijet, o čemu se u Kur'anu kaže: *Reci: "Ja ne mogu ni samome sebi neku korist pribaviti ni od sebe kakvu štetu otkloniti; biva onako kako Allah hoće. A da znam pronicati u tajne, stekao bih mnoga dobra, a zlo bi bilo daleko od mene; ja samo donosim opomene i radosne vijesti ljudima koji vjeruju."* (El-E'raf, 188)

Kada Poslanik, s.a.v.s., ne bi bio povezan sa snažnim izvorom, ne bi bio u stanju izražavati se na ovaj način niti bi rizikovao svoju misiju. Osim toga on je bio poznat po svojoj oštroumnosti i mudrosti, zato nije žurio da nešto izjavljuje bez znanja. To nije činio čak ni u vrijeme prije nego što ga je Allah odlikovao poslanstvom.

Nema sumnje u to da je Poslanik, s.a.v.s., izgovarao Božiju Objavu, kao što nema sumnje u to da je bio povezan s najvišim izvorom. To je potvrđeno Kur'anom, od prvog dana objavljivanja pa sve do okončanja silaska Objave. Ovo svakako zavređuje da se o tome razmisli. Istinitost kur'anskih obavijesti nemoguće je osporiti. Čak ni neprijatelji islama nisu u mogućnosti zanijekati ovu činjenicu. Oni su u sebi imali poštovanje prema Kur'anu i njegovim dokazima, bez obzira na to što su bili pagani, idolopoklonici i lašci. Ovakvo poštovanje, koje je isijavalo iz njih, nametnuo im je Poslanikov, s.a.v.s., karakter i njegova osobenost, jer je u suštini Poslanik, s.a.v.s., bio taj koji je izgovarao Kur'an.

¹ *Mebahisu fi i'džazil-Kur'an*, str. 260; *Er-Rusul ver-isalat*, str. 174.

Arapi idolopoklonici shvatili su ovu činjenicu jer su bili povezani s Poslanikom, s.a.v.s., i njegovim sljedbenicima i svjedočili su obistinjavanju mnogih događaja o kojima su obaviješteni putem Kur'ana.²

I pripadnici drugih religija uvjerali su se da je Kur'an istina jer ih je Kur'an obavijestio o nekim događajima koji su im bili poznati iz njihovih knjiga. Također, uvjerali su se u ovu apsolutnu istinitost kroz kur'ansko otkrivanje njihovih planova i zavjera protiv islama i njegovih sljedbenika.

Istinite obavijesti koje je donio Kur'an snažna su potvrda da je on govor Gospodara svjetova, Onoga koji ima znanje o prošlosti i kome ništa nije skriveno.

Istinitost Kur'ana očituje se i putem desetine drugih događaja o kojima se u njemu govori, a koji su se već desili onako kako je Kur'an naveo. Neke stvari iz kur'anskih obavijesti još uvijek se otkrivaju, bez obzira na to da li se odnose na univerzum, čovjeka ili općenito na neka druga univerzumska dešavanja.

Kur'ansko manifestiranje metafizičkih događaja i njihovo potvrđivanje samom stvarnošću bez i najmanjeg odstupanja, dokaz je da je Kur'an objava od Allaha, Stvoritelja nebesa i zemlje, koju je On objavio Svome Poslaniku, s.a.v.s., kako bi potvrdio njegovu istinitost.³

---

2 *Mebahisi fi i'džazil-Kur'an*, str. 261.

3 *El-Dževanibus-sahih limen bedele dinel-Mesih*, 5/324–328; *Mebahisi fi i'džazil-Kur'an*, str. 261–262.

DRUGO POGLAVLJE

NADNARAVNOST U POSLANIKOVOM, S.A.V.S., SUNNETU

Retorička nadnaravnost u Poslanikovim, s.a.v.s., hadisima
Poslanikove, s.a.v.s., mudžize i način njihovog potvrđivanja
Primjeri Poslanikovih, s.a.v.s., mudžiza

RETORIČKA NADNARAVNOST U POSLANIKOVIM, S.A.V.S., HADISIMA

Sve što se kaže o kur'anskoj naučnoj mudžizi (nadnaravnosti), njegovom otkrivanju tajni iz prošlosti i budućnosti, naukama, mudrostima, uređenjima i zakonodavnim propisima, može se u potpunosti reći i za sunnet. Naime, i Kur'an i sunnet su od Uzvišenog Allaha, jer Poslanik, s.a.v.s, nije govorio po svome hiru, nego je to bila Objava koja mu se dostavljala.

Ovo smo utvrdili u poglavljima u kojima smo obrađivali Poslanikov, s.a.v.s., sunnet te u prošlom poglavlju, dok smo obrađivali zakonodavnu, naučno-empirijsku i metafizičku nadnaravnost Kur'ana. Također je dio ove tematike utvrđen prilikom obrađivanja teme o zdravlju i higijeni u islamu itd.

Ono što nas ovdje zanima jesu retoričke i leksičke odlike Poslanikovih, s.a.v.s., hadisa, njihovo ustrojstvo i stil izražavanja.

Da li je hadis dosegao kur'ansku nadnaravnost u ovoj oblasti?

Poslanik, s.a.v.s., je izraze koristio savršeno, učinivši da retorički književni izraz bude nedostižan, na način da ga niko od ljudi nije mogao u tome slijediti.

Ipak, njegov retorički stil izražavanja nije dosegao onu nadnaravnost kakvu nalazimo u Kur'anu. Razlika između retoričkog izraza u hadisu i onog u Kur'anu nije skrivena, naročito onima koji se bave proučavanjem stilskog načina izražavanja i koji poznaju različite retoričke stilove koje su u stanju klasificirati.

Razlika između hadisa i Kur'ana je očita, što je dokaz da je Kur'an objavljen, tj. da nije Poslanikov, s.a.v.s., produkt, kako misle oni koji odbacuju kur'anske ajete.¹

Mnogi učenjaci smatraju da je retorički stil izražavanja Božijeg Poslanika, s.a.v.s., najbolji dokaz njegovog poslanstva.

El-Kadi Ijad kaže: "Poslanik, s.a.v.s., je bio najbolji u retoričkom i stilskom izražavanju. U Poslanikovim, s.a.v.s., hadisima ne mogu se ignorirati spretnost, sažetost, elokventnost, eksplicitnost, tačnost, lakhoća i preciznost izraza. Dat mu je jezgrovit govor i govornička mudrost."²

Govoreći o Poslanikovoju, s.a.v.s., elokventnosti poznati književnik Mustafa Sadik er-Rafi'i kaže: "To je ljudska elokventnost koju umovi ne mogu dosegnuti; nije proizvedena, a precizna je kao da je proizvedena (nije improvizirana); nije izvještačena ali je pored te lakhoće nedostižna.

Ona je sastavljena od vjerovjesničkih izraza koji izvire iz srca povezanog s veličinom njegovog Stvoritelja. Te izraze izgladio je jezik na kojem je objavljen Kur'an sa svim istinama koje sadrži. Iako ne spadaju u ono što se smatra (direktnom) Objavom, oni su došli tim putem; iako nemaju iz nje dokaz, oni su dokaz njoj. Potpuno su spojeni, tako da nijedan njihov dio nije prekinut; nijedna riječ u njima nije višak. U svojoj konciznosti i smislovima oni su otkucaji srca koje govori. U svojoj uzvišenosti i pozitivnosti oni su ipak samo Poslanikove, s.a.v.s., misli."³

1 *I'džazul-Kur'an*, str. 364–366; Muhammed el-Hadar, *Muhammed Resulullah ve hatemun-nebijjin*, 3/183.

2 *Eš-Šifa*, 1/95–96; El-Maverdi, *A'lamun-nubuvve*, str. 266.

3 *I'džazul-Kur'an vel-belagatun-nebevijje*, str. 279; *I'džazul-Kur'an*, str. 364.

Ako bi vazio i davao savjete pomislio bi da su to jecaji ranjenog srca, a ako bi razmišljao o njihovoj mudrosti pomislio bi da je to duša u ljudskom obliku, blago je govorio tako da natjera suze na oči, a kada treba podigne svoj ton pa uzburka krv. O elokventnosti i retoričkom stilu Poslanikovog, s.a.v.s., hadisa ovaj autor također kaže: “Što se tiče njegove elokventnosti, njoj nisu prethodili nikakvi uzroci i pripreme.” A Arapa što se tiče, njihov je govor dotjeran, uvježban i do krajnjih granica precizan i pravilan, ali ništa od toga nije došlo samo od sebe. Sve su to postigli promišljanjem, razmatranjem i ulaganjem napora, upotrebljavajući uzroke kvaliteta kojem je težila njihova jezička iskonska priroda. Tako je njihov govor više ličio na nešto proizvedeno i smišljeno. Ipak, ni oni nisu bili imuni na usiljenost, pogreške i zamršenosti; na sažetost gdje je trebala opširnost i na opširnost gdje je trebala sažetost; na upotrebu riječi na mjestu gdje je bila prikladnija druga riječ i značenja gdje je drugo značenje bilo korisnije. Nadalje, kada se radi o izražavanju značenja, oni su se oslanjali na mudrost iskustva i uzimanje jednih od drugih, u manjoj ili većoj mjeri.

Značenja su ta koja obogaćuju govor i proizlaze iz riječi, a shodno njima se određuje kvalitet i elegantnost govora. Srazmjerno značenjima i načinu njihove upotrebe, određuje se i mišljenje o govoru.

Poslanik, s.a.v.s., je bio najrečitiji među Arapima, jer nije pričao komplicirano, s namjerom da ukrasi svoje riječi. On se nije služio usiljenim i izvještačenim načinom govora niti je pretjerivao u retoričkom izražavanju kako bi prenio željeni smisao. U tome je bio nepogrešiv, nije bio zatečen niti spriječen u svom lijepom retoričkom stilu, koji je bio jedinstven i jasan način izlaganja.

Njegova značenja bila su inspirirana poslanstvom, mudročću i vrlo eksplicitna. Niko nije bio elokventniji od njega niti je mogao bolje prenijeti ciljano značenje.”¹

---

1 *I'džazul-Kur'an vel-belaga en-nebevijje*, str. 281–282.

Muhammed el-Hudar Husejn Poslanikovu, s.a.v.s., elokventnost objašnjava na sljedeći način:

“Svako ko sagleda njegove hadise, pisma, dijaloge koje je vodio i propise koje je uspostavljao – a obilovali su mudrostima, poređenjima, primjerima i metaforama – zapazit će lijepo retoričko izražavanje, s kojim se do tada nije susreo; niko od retoričara nije mogao biti na tom nivou izražavanja.”² On također navodi: “Istina je da Poslanikovu, s.a.v.s., elokventnost i savršeno retoričko izlaganje može pojmiti samo ko se posveti hadisima i ko bude proučavao svako njegovo poglavlje. Tada će zasigurno uvidjeti da njegove riječi nisu improvizirane, a zbog ljepote izražavanja u tim hadisima srca će zatreperiti. Kome stanje ne dozvoljava da iščitava hadiska djela neka onda pogleda knjige koje se bave rijetkim izrazima u hadisima, za vrlo kratko vrijeme upoznaće savršenu ljepotu Poslanikovih, s.a.v.s., izraza i neprikosnovenog i mudrog retoričkog stila.

Nekim ljudima mudrost dolazi do izražaja u nekim segmentima života dok u drugim zaostaje, ali je Poslanik, s.a.v.s., mudro govorio u svim segmentima života pojedinca ili zajednice, tako da je izražavanje bilo na najvišem nivou i najboljoj vizualizaciji.”³

Potom se osvrnuo na ostale odlike Poslanikovog, s.a.v.s., retoričkog stila, navodeći: “Postoje ljudi čiji je retorički stil izražavanja kada se obraćaju masama neprikosnoven, ali je to sasvim suprotno kada razgovaraju s pojedincima, stepen njihovog retoričkog izražavanja je dosta umanjen. Retorički stil izražavanja Poslanika, s.a.v.s., kada bi razgovarao s pojedincima ili kada bi ukazivao na smisao koji je vrlo lahko shvatiti, uvijek je bio na visokom nivou.”⁴

2 Muhammed Resulullah ve hatem en-nebijjin, str. 179.

3 Ibid., str. 179–180.

4 Ibid., str. 181.

Poslanik, s.a.v.s., je koristio raznolike retoričke stilove, vodio je računa o situaciji, koristeći mnoge djelotvorne načine koji su se proučavali u savremenim istraživanjima koja tretiraju umijeće dijaloga i načine utjecaja na ljude. Ako se posvetimo ovoj materiji, primijetit ćemo da se njegov govor odlikuje lijepim izlaganjem, snažnim utjecajem i otvorenošću. Njegov retorički stil ostavlja snažan dojam, vrlo je razgovijetno govorio, ne presporo niti prebrzo, tako se svako slovo u riječi moglo čuti.

Aiša, radijallahu anha, kaže: “Poslanikov, s.a.v.s., govor bio je vrlo jasan i razgovijetan, tako da ga je razumio svako ko ga je slušao.”¹

U Ebu Davudovom *Sunenu* navodi se predaja od Džabira, r.a., da je rekao: “Poslanik, s.a.v.s., je govorio lagahno ili polahko.”²

Et-Tirmizi navodi predaju: “Kada je Poslanik, s.a.v.s., govorio, zastajkivao bi, kako bi svako ko je sjedio mogao zapamtiti ono što priča.”³

Najznačajnije odlike stilskog izražaja u hadisima su identične formulacije, navođenje primjera, odmjerjenost, gestikulacija koja je pratila govor u skladu sa željenim značenjem te druge odlike koje su krasile Poslanikov, s.a.v.s., stil izražavanja.⁴

---

1 Ebu Davud, 4839. El-Albani u djelu *Sahihul-džami'i* (4826) kaže da je hadis dobar.

2 Ebu Davud, 4838. El-Albani u djelu *Sahihul-džami'i* (4823) kaže da je hadis dobar.

3 Et-Tirmizi, 3639.

4 Muhammed el-Hamed, *El-Hivar fis-sire en-nebevije*, str. 127–160.

POSLANIKOVE, S.A.V.S., MUDŽIZE I NAČINI NJIHOVOG POTVRĐIVANJA

1. Vrste Poslanikovih, s.a.v.s., mudžiza

Učenjaci su podijelili Poslanikove, s.a.v.s., mudžize u dvije skupine: osjetilne i racionalne.

Osjetilne mudžize

Ove mudžize dijele se na tri vrste:

- Mudžize koje su odvojene od Poslanikovog, s.a.v.s., bića a koje je Allah, dž.š., pokazao preko njega
- Mudžize koje se nalaze na Poslaniku, s.a.v.s., kao što je pečat poslanstva, koji je bio utisnut između njegovih ramena, te sve ono što svjedoči o njegovom stvaranju i izgledu kao dokaz poslanstva
- Mudžize koje govore o njegovim odlikama i njegovom savršenstvu, kao što je iskrenost, povjerenje, hrabrost te ostale odlike koje su na stepenu nadnaravnosti

Racionalne mudžize

Ove mudžize dijele se na šest vrsta:

- Muhammed, s.a.v.s., potječe iz plemena i sredine koja se nije bavila naukom i obrazovanjem.

Poslanik, s.a.v.s., je putovao u Šam dva puta. Nije se obrazovao ni kod koga, tako da se ne može sumnjičiti da je izmislio poslanstvo.

- Poslanstvo mu je povjereno nakon njegove četrdesete godine

Prije toga nije zagovarao poslanstvo niti se bavio njime. Mladost je, bez sumnje, period života pun energičnosti i sklonosti da se nešto za sebe tvrdi (pa makar i da se radi o poslanstvu).

- Tokom obavljanja poslaničke misije bio je izložen raznim vrstama nedaća i poteškoća koje ostali ljudi ne bi mogli podnijeti

Uprkos tome, vjerovao je u ono što mu se objavljuje. Bez obzira na sve što mu se dešavalo, nije gubio povjerenje, pouzdanje i smirenost.

- Njegove molbe bile su uslišene

Svaki put kada bi nešto zamolio Uzvišenog Allaha, On bi njegovu molbu uslišio.

- Njegova velika mudžiza je Kur'an

O ovome je već bilo riječi u ovoj knjizi.

- Njegova elokventnost i retorički stil izražavanja su na nivou nadnaravnosti

I o ovome smo već govorili.

- Radosne vijesti o njegovom poslanstvu koje su prenijele prethodne knjige i spisi koji o tome govore su mnogobrojni

O ovome ćemo govoriti poslije.

- Njegove obavijesti o događajima iz prošlosti, sadašnjosti i budućnosti nedvojbeno upućuju na to da je on poslanik koji je poslat od Allaha.¹

---

1 Ibn Tejmije, *El-Dževabus-sahih limen beddele dinel-Mesih*, 1/399; Ibn el-Murteda el-Jemani, *Isarul-hakk*, str. 79–85; Ibn Kemmune, *Tenkihul-ebhas lil-mileli es-selas*, str. 130.

Postoje i druge podjele mudžiza, koje su nastale na osnovu drugih parametara. Ibn Tejmije je Poslanikove, s.a.v.s., mudžize podijelio na devet vrsta, a povezane su sa snagom, djelom i utjecajem:

- One koje su se odnosile na “gornji svijet”

Kao što je raspolučivanje Mjeseca, čuvanje nebesa (od džina) odašiljanjem plamtećih kugli na njih, potpuna zaštita nebesa kada je postao poslanik.

- Mudžize u vezi s vremenskim prilikama

Poput njegove dove za kišu ili dove za prestanak kiše i razvedravanje.

- Njegov odnos prema životinjama, ljudima, džinima i zvijerima
- Njegov utjecaj na drveće
- Njegov utjecaj na vodu, hranu i plodove koji se neuobičajeno umnožavaju njegovim blagoslovom.
- Njegov utjecaj na stijene te njegovi postupci sa stijenama, koje su mu potčinjene

U El-Buharijevom *Sahihu* navodi se predaja od Enesa, radijallahu anhu, koji kaže: “Poslanik, s.a.v.s., se popeo na brdo Uhud. S njim su bili Ebu Bekr, Omer i Osman, r.a., pa se brdo Uhud zatreslo, a Poslanik, s.a.v.s., udari nogom i reče: ‘Smiri se, Uhude! Na tebi su Poslanik, Es-Siddik i dva šehida.’”²

- Allah je Poslaniku, s.a.v.s., pružio podršku preko meleka

U Kur'anu se kaže: *I kada ste od Gospodara svoga pomoć zatražili, On vam se odazvao: “Poslat ću vam u pomoć hiljadu meleka, koji će jedni za drugim dolaziti.”* (El-Enfal, 9)

---

2 El-Buhari, 3675.

- Allah mu je bio dovoljan pomagač protiv neprijatelja i zaštitio ga je od ljudi
- Prihvatanje njegovog poslaničkog poziva od strane naroda

Ovih devet vrsta mudžiza Ibn Tejmijje je naveo u svom djelu *El-Dževabus-sahih*, detaljno ih je pojašnjavajući uz navođenje primjera i mnogobrojnih dokaza sa svakom od njih.¹

2. Načini utvrđivanja Poslanikovih, s.a.v.s., mudžiza

Mudžize Poslanika, s.a.v.s., bez obzira na to kojoj kategoriji pripadaju, nisu potvrđene nasumice ili putem slabih i apokrifnih predaja, već mnogobrojnih predaja koje to nepobitno potvrđuju.

Ibn Tejmijje je naveo i odobrio šest vrlo bitnih načina utvrđivanja vjerodostojnosti mudžiza:

- opća učestalost (mnoštvo) predaja;
- posebna učestalost (mnoštvo) predaja;
- mnoštvo predaja po značenju;
- prisustvo većeg broja ljudi koji potvrđuju istinitost mudžize;
- mnoštvo predaja za neke vrste poslaničkih mudžiza kod uleme;
- pisanje uleme o poslaničkim mudžizama.²

---

1 *El-Dževabus-sahih*, 6/159–323.

2 *El-Dževabus-sahih*, 6/324–523.

PRIMJERI POSLANIKOVIH, S.A.V.S., MUDŽIZA

Uzvišeni Allah je preko Svog Poslanika, s.a.v.s., pokazao veličanstvene mudžize. Svako ko prouči ove dokaze, a privržen je istini, shvatit će da su mudžize iskreno svjedočanstvo i dokaz koji je Allah poslao Poslaniku, s.a.v.s.

Neki učenjaci smatraju da je Poslanik, s.a.v.s., imao preko hiljadu mudžiza. O njima su napisana mnoga djela, a učenjaci su ih opsežno i detaljno protumačili i pojasnili.³ Nema sumnje u to da je časni Kur'an najveći dokaz koji nam je Poslanik, s.a.v.s., podario. On je ujedno najveći dokaz od svih dokaza koji su nam donijeli poslanici. Dakle, Kur'an je vječni dokaz i takav će ostati, bez izmjena i modificiranja, sve do Sudnjeg dana.

Oni koji ne vjeruju u Kur'an, pošto im je objavljen... A on je, zaista, knjiga zaštićena, laž joj je strana, s bilo koje strane, ona je Objava od Mudroga i Hvale dostojnoga. (El-Fussilet, 41–42)

O Kur'anu i njegovoj nadnaravnosti govorili smo u prošlom poglavlju. Postoje mnoge mudžize osim Kur'ana koje je Uzvišeni Allah preko Svog Poslanika, s.a.v.s., pokazao. U nastavku ćemo navesti samo neke od njih jer nam prostor ne dozvoljava opsežnije navođenje.

1. Mjesec koji se raspolutio

Ovo je jedna od najvećih osjetilnih mudžiza koja potvrđuje istinitost poslanstva. Naime, idolopoklonici iz Meke tražili su od Poslanika, s.a.v.s., da im pokaže neki znak i on im je pokazao Mjesec koji se raspolutio na dva dijela.

3 Ibn Tejmije, *El-Dževabus-sahih*, 1/399; *Er-Rusulu ver-risalat*, str. 131.

Uzvišeni Allah je ovu mudžizu spomenuo u Kur'anu: *Bliži se Čas i Mjesec se raspolutio! – a oni, uvijek kada vide čudo, okreću glave i govore: “Čarolija neprestana!”* (El-Kamer, 1–2)

Ibn Tejmije kaže: “Spomenut je Čas koji se bliži i Mjesec koji se raspolutio. Ovdje je kao dokaz uzet Mjesec, a ne neko drugo nebesko tijelo, zato što je Mjesec bliži Zemlji od Sunca i zvijezda. To što se Mjesec raspolutio, a ne drugo kosmičko tijelo jeste zato što je on osvijetljen, te svako ko ga posmatra može vidjeti rascjep na njemu.”¹

Ibn Tejmije kaže da je Poslanik, s.a.v.s., učio ovu kur'ansku suru povodom važnih prigoda kao što je džuma petkom i tokom bajrama, da bi ljudi čuli dokaze koji potvrđuju njegovo poslanstvo, na što oni upućuju i da razmotre o onome što se u njima spominje. Tako su to svi ljudi potvrđivali i nisu negirali, na osnovu čega se znalo da je raspolučivanje Mjeseca bilo poznato svim ljudima.²

U Muslimovom *Sahihu* navodi se da je Omer b. el-Hattab, r.a, pitao Ebu Vakida el-Lejsija, r.a, šta je Poslanik, s.a.v.s., učio tokom Ramazanskog i Kurban-bajrama, a on mu je odgovorio da je Poslanik, s.a.v.s., učio: *Kaf. Tako Mi Kur'ana slavnog (Qaf) te ajete: Bliži se Čas i Mjesec se raspolutio!*³ (El-Kamer)

Pojašnjavajući ove navode Ibn Tejmije kaže: “Neophodno je znati to da bi, da se kojim slučajem Mjesec nije raspolutio, i vjernici pohitali da zaniječu mudžizu, a kamoli nevjernici i munafici.

Poslanik, s.a.v.s., je najviše težio ka tome da uvjeri ljude u istinitost; da se Mjesec nije raspolutio, on o tome ne bi ni govorio niti bi ljudima učio ove ajete kojim je dokazivao svoje poslanstvo i navodio ga kao njegov veliki znak.⁴

1 *El-Dževabus-sahih*, 6/160.

2 *Ibid.*, 6/160.

3 *Muslim*, 891.

4 *El-Dževabus-sahih*, 6/160–161.

U Buharijevom *Sahihu* navodi se predaja od Enesa, r.a, da su stanovnici Meke tražili od Poslanika, s.a.v.s., da im pokaže neki znak i da im je on pokazao Mjesec, koji se raspolutio tako da se vidjela i šupljina između dvije polutke.⁵

Od Džubejra b. Mutima, r.a, se navodi: “Kada se Mjesec raspolutio, bili smo u Meki, tako da se razdvojio na dvije polutke kao da je jedna bila na ovom brdu a druga na ovom brdu. Onda su neki ljudi povikali: ‘Muhammed nas je opčinio.’”

A neki čovjek povika: “Ako je vas opčinio, nije sve ostale ljude.”⁶

Ibn Mesud, r.a, prenosi da su nevjernici iz plemena Kurejš, kada su vidjeli da se Mjesec raspolutio, povikali: “Ovo je čarolija. Pitajte putnike: ako su vidjeli ono što i vi vidite, onda je istina, a ako nisu, onda je to čarolija.”

Ibn Mesud, r.a, dalje kaže: “Kada su upitani putnici, koji su došli sa svih strana, odgovorili su: ‘Da, vidjeli smo.’” Nakon što je naveo mnoge dokaze o cijepanju Mjeseca, Ibn Kesir kaže: “To se vidjelo s mnogih dijelova zemaljske kugle. Neki kažu da je taj događaj kalendarski zabilježen i u nekim indijskim pokrajinama. Te večeri sagrađena je građevina, a noć je zapisana kao noć u kojoj se Mjesec raspolutio.”⁷

Ibn Kesir je neviđenje ove mudžize od strane nekih stanovnika Zemlje obrazložio mogućnošću da se to desilo u zimskim noćima, kada je većina ljudi bila u domovima ili su Zemlju prekrivali oblaci..⁸

Ovo bi bio kratak sažetak o Mjesecu koji se raspolutio.⁹

---

5 El-Buhari, 3868.

6 Et-Tirmizi, 3289.

7 *El-Bidaje ven-nihaje*, 4/299.

8 *Ibid.*, 4/299.

9 *El-Dževab es-sahih*, 6/159–164; *El-Bidaje ven-nihaje*, 4/293–304.

2. Isra i Miradž

Uzvišeni Allah je noću preveo Poslanika, s.a.v.s., iz Mesdžidul-Harema u Meki do Mesdžidul-Aksa u kojem je Allah dž.š. sakupio sve vjerovjesnike, s kojima je Poslanik, s.a.v.s., obavio namaz predvodivši ih kao imam.

U Kur'anu se o tome kaže: *Hvaljen neka je Onaj koji je u jednom času noći preveo Svoga roba iz Hrama časnog u Hram daleki, čiju smo okolinu blagosloveli, kako bismo mu neka znamenja Naša pokazali. – On, uistinu, sve čuje i sve vidi!* (El-Isra, 1)

Iz Mesdžidul-Aksaa Allah, dž.š., je Poslanika, s.a.v.s., uzdigao na nebesa, gdje je vidio Allahove velike dokaze. Vidio je meleka Džebraila u pravom obliku, u kojem ga je Allah stvorio. Potom je došao do Sidretul-munteha, prešao sedam nebeskih svodova (nivoa) i tu mu se Milostivi obratio.

Pojašnjavajući ovaj događaj Uzvišeni Allah kaže: *Pa zašto se prepirete s njim o onom što je vidio? On Ga je i drugi put vidio, kod Sidretul-munteha, kod kojeg je džennetsko prebivalište, kad je Sidru pokrivalo ono što je pokrivalo – pogled mu nije skrenuo, nije prekoračio, vidio je najveličanstvenija znamenja svoga Gospodara.* (En-Nedžm, 12–18)

Kurejšije su se čudile tvrdnjama Poslanika, s.a.v.s., o Israu i Miradžu. Govorili su da karavanama trebaju sedmice da bi otišle do Kudsa i vratile se natrag, pa kako je moguće da ovoliki put prevali čovjek u jednom dijelu noći. Ovo je doista fenomen.

Ipak, nema potrebe za čuđenjem kada se zna da je Uzvišeni Allah Poslaniku, s.a.v.s., omogućio putovanje – On sve može.¹

1 Detaljnija obrazloženja o Israu i Miradžu: Buharija, *Sahih*, 3207, 3886, 3887; Muslim, *Sahih*, 163, 170, 172, 174; *El-Dževabus-sahih*, 6/165–172; *El-Bidaje ven-nihaje*, 4/269–292; *Er-Rusulu ver-risalat*, 134.

3. Povećavanje količine hrane

Ovo se dešavalo više puta. Enes, r.a, prenosi predaju da je Ebu Talha, r.a, rekao Ummu Sulejm, r.a.: “Osjećam nemoć u glasu Allahovog Poslanika, s.a.v.s., mislim da je to zbog gladi. Imaš li išta za jelo? Odgovorila je: ‘Da.’ Iznijela je ječmeni kruh (pogaču), uzela svoj veo te zamotala kruh u dio toga vela i ugurala ga pod moju odjeću, a drugi dio vela omotala oko mene i poslala me Allahovom Poslaniku, s.a.v.s. Ponio sam ga i pronašao Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u džamiji, gdje je sjedio s nekim ljudima. Allahov Poslanik, s.a.v.s., me je upitao: ‘Da li te je Ebu Talha poslao?’ Rekao sam: ‘Da.’ Upitao je: ‘S nekom hranom?’ ‘Da’, odgovorio sam. Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče prisutnima: ‘Ustanite!’ Izašao je s njima, a ja sam otišao ispred njih do Ebu Talhe da ga obavijestim o posjeti Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ebu Talha je rekao: ‘Ummu Sulejm! Allahov Poslanik, s.a.v.s., dolazi s nekim ljudima, a mi nemamo hrane da ih nahranimo.’ Ona reče: ‘Allah i Njegov Poslanik, s.a.v.s., znaju najbolje.’ Ebu Talha izađe da primi Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Poslanik uđe s Ebu Talhom i reče: ‘Ummu Sulejm, donesi sve što imaš.’ Ona donese kruh, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredi da ga usitne u komadiće. Ummu Sulejm doda masla iz posude. Allahov Poslanik, s.a.v.s., izgovori ono što je Allah htio, a zatim reče: ‘Neka uđe deset ljudi (da podijele hranu).’ Deset ljudi je ušlo, pa kada su se najeli, izašli su vani. On, s.a.v.s., opet reče: ‘Neka uđe drugih deset.’ Oni su ušli, pa kada su se najeli, izašli su vani. Zatim opet reče: ‘Neka uđe sljedećih deset.’ Oni su ušli, pa kada su se najeli, izašli su vani. Opet reče: ‘Neka opet uđe deset ljudi.’ Tako su se za kratko vrijeme svi najeli, a bilo je sedamdeset ili osamdeset ljudi.” U drugoj predaji se navodi: “Potom su jeli Allahov Poslanik, s.a.v.s., Ebu Talha, Ummu Sulejm i Enes, a ono što je nakon njih ostalo poklonili smo našim komšijama.”²

2 El-Buhari, 3578, 5381; Muslim, 2040.

4. Povećavanje količine vode, koja je izvivala između njegovih časnih prstiju

Ovo se često dešavalo, o čemu svjedoči i predaja koju prenosi Džabir b. Abdullah, r.a.: “Ljudi su ožednjeli na dan Hudejbije. Poslanik, s.a.v.s., je u rukama imao malu posudu iz koje se abdestio. Ljudi su pohitali prema njemu govoreći: ‘Nemamo vode da se abdestimo i da pijemo, osim ovoga što je ostalo u tvojoj posudi.’ Poslanik, s.a.v.s., zatim stavi ruku u posudu, a voda poteče između njegovih prsta poput izvora, nakon čega smo se svi napili i abdestili.” Neko upita Džabira: “Koliko vas je bilo?” “Da nas je bilo stotinu hiljada, bilo bi nam dovoljno, a bilo nas je hiljadu i pet stotina.”¹

5. Liječenje bolesti Allahovom dozvolom

Između ostalog, Poslanik, s.a.v.s., je liječio i povrijeđenu, odnosno slomljenu nogu. El-Berra b. Azib, r.a, kaže: “Allahov Poslanik, s.a.v.s., poslao je do Ebu Rafi’a jednu grupu, pa je Abdullah b. Atik noću ušao u njegovu kuću, dok je on spavao, i ubio ga.

Ja sam prislonio oštricu sablje na njegov stomak i ona je izašla na leđa. Tada sam shvatio da sam ga ubio. Počeo sam otvarati vrata, jedna po jedna, dok nisam došao do njegovih stepenica i stavio nogu, misleći da sam stigao na zemlju, pa sam pao u noći obasjanoj mjesecinom i slomio potkoljenicu. Zamotao sam je turbanom i došao do ostalih ashaba, a potom sam otišao Poslaniku, s.a.v.s., kome sam ispričao šta se desilo. A on reče: ‘Ispruži nogu.’ Pružio sam je i on ju je potrao, nakon čega je nestalo boli, kao da je nikad nije ni bilo.”²

Također, Poslanik, s.a.v.s., je Aliji b. Ebi Talibu, r.a, izliječio oko. Sehl b. Sad, r.a, priča da je Poslanik, s.a.v.s., na dan Hajbera rekao:

---

1 El-Buhari, 4152.

2 Ibid., 4039.

“Sutra ću bajrak predati čovjeku uz kojeg će Allah dati pobjedu!” Ljudi su zanoćili raspravljajući se o tome kome će biti predat bajrak. Pošto su prespavali noć, ujutro su otišli Allahovom Poslaniku, s.a.v.s. Svako je želio da bude taj koji će dobiti bajrak. “Gdje je Alija b. Ebi Talib?”, upitao je Poslanik, s.a.v.s.

“Žali se na oči, Allahov Poslaniče!”, odgovorili su.

“Pošaljite po njega i dovedite mi ga!”, reče on.

Kad je došao, Poslanik, s.a.v.s., mu je pljucnuo u oči i proučio dovu. Alija b. Ebi Talib je ozdravio, kao da bolesti nije ni bilo. Tada mu je dao bajrak.

“Allahov Poslaniče”, upita on, “hoću li se boriti protiv njih sve dok ne postanu kao mi?” “Budi pažljiv!”, reče Poslanik, s.a.v.s., i doda: “Kada stigneš do njih, pozovi ih u islam i obavijesti ih o dužnostima prema Allahu. Allaha mi, da On uputi preko tebe jednog čovjeka, bolje ti je nego najveće blago!”

6. Kamen je nazivao selam Poslaniku, s.a.v.s.

U Muslimovom Sahihu zabilježeno je od Džabira b. Semure, r.a, da je Vjerovjesnik, s.a.v.s, rekao: “Poznavao sam u Meki kamen koji mi je nazivao selam prije nego sam postao vjerovjesnik, a i sada ga znam.”

7. Drveće i brda nazivali su selam Poslaniku, s.a.v.s.

Alija b. Ebi Talib, r.a, kaže: “Bio sam s Poslanikom, s.a.v.s., jednom prilikom u Meki i obilazili smo njenu okolinu. Svako drvo i brdo pored kojih je prošao je uzvikivalo: “Esselamu alejke, ja Resulallah.”³

3 Et-Tirmizi (3626) kaže da je hadis garib. Hadis je zabilježio i El-Hakim u *Mustedreku* (2/620). On kaže da je lanac prenosilaca u hadisu vjerodostojan.

Ovo su neki primjeri mudžiza Allahovog Poslanika, s.a.v.s., a za više primjera može se pogledati u djelima koja opsežnije obrađuju ovu tematiku, naprimjer u sljedećim knjigama: *Delailun-nubuvve* autora Ebu Zera er-Razija, zatim *Delailun-nubuvve* od Ebu eš-Šejha el-Asbehanija, *Delailun-nubuvve* autora Ebu Neima el-Asbehanija, potom istoimenom djelu od Bejhekija i od Ibn Ebi ed-Dunja, te mnogim drugim djelima koja obrađuju Poslanikove, s.a.v.s., mudžize. Osim ovih, tu su i djela koja obrađuju život Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u kojima se mogu pronaći teme o Poslanikovim, s.a.v.s., mudžizama.¹

---

¹ *El-Dževabus-sahih*, 6/159–523.

ISLAM SUŠTINA, VJERSKI PROPISI,
DOGMATIKA I NAČELA

TREĆE POGLAVLJE

ISLAM U PRETHODNIM KNJIGAMA

Konvertiti, pripadnici drugih religija i njihova svjedočanstva o istinitosti islama

Drevne knjige jasno govore o pripadnicima islama, najavljujući njegov dolazak

Opis islamskog ummeta u drugim svetim knjigama

UVOD

1. Islam je vjera svih poslanika

Općenitost islama

Islam općenito ukazuje na predanost Allahu, Jednom i Jedinom, te se shodno tome islam je religija svih poslanika.

Islam je jedan, on je religija poslanika i njihovih sljedbenika, kako nas i Allah obavještava, od Nuha, alejhisselam, pa sve do sljedbenika Isaa, alejhisselam.

Uzvišeni Allah kaže: *Kaži im povijest o Nuhu! Kad on reče narodu svome: "O, narode moj, ako vam je dodijao moj boravak među vama i moje opominjanje Allahovim dokazima – a ja se stalno uzdam u Allaha – onda se, zajedno s božanstvima svojim, odlučite, i to ne krijte; zatim to nada mnom izvršite i ne odgađajte! A ako glave okrenete – pa, ja od vas nikakvu nagradu ne tražim, mene će Allah nagraditi, meni je naređeno da budem musliman."* (Junus, 71–72)

Vjeru Ibrahimovu izbjegava samo onaj koji ne drži do sebe. A Mi smo njega na ovome svijetu odabrali, i na onome će biti među dobrima.

Kada mu je Gospodar njegov rekao: "Budi poslušan!", on je odgovorio: "Ja sam poslušan Gospodaru svjetova!" I Ibrahim ostavi u amanet sinovima svojim, a i Jakub: "Sinovi moji, Allah vam je odabrao pravu vjeru, i nipošto ne umirite drugačije nego kao muslimani! (El-Bekare, 130–132)

Uzvišeni o Jusufu kaže: *Gospodaru moj, Ti si mi dao dio vlasti i naučio me tumačenju nekih snova! O Stvoritelju nebesa i Zemlje, Ti si*

Zaštitnik moj i na ovome i na onome svijetu; daj da umrem kao musliman i pridruži me onima koji su dobri! (Jusuf, 101)

O Belkisi se u Kur'anu navodi: "Gospodaru moj", uzviknu ona, "ja sam se prema sebi ogriješila i u društvu sa Sulejmanom predajem se Allahu, Gospodaru svjetova!" (En-Neml, 44)

O Musau se kaže sljedeće: *I Musa reče: "O, narode moj, ako u Allaha vjerujete, u Njega se pouzdajte ako ste muslimani!" (Junus, 84)*

O poslanicima koji su bili poslani Benu Israilćanima se kaže: *Mi smo objavili Tevrat, u kome je uputstvo i svjetlo. Po njemu su jevrejima sudili vjerovjesnici, koji su bili Allahu poslušni i čestiti ljudi, i učeni, od kojih je traženo da čuvaju Allahovu knjigu, i oni su nad njom bdjeli. Zato se, kada budete sudili, ne bojte ljudi, već se bojte Mene, i ne zamjenjujte riječi Moje za nešto što malo vrijedi! A oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici. (El-Maide, 44)*

Isa, alejhisselam, spomenut je na sljedeći način: *A kada se Isa uvjerio da oni neće da vjeruju, uzviknuo je: "Koji će biti pomagači moji na Allahovom putu?" – "Mi", rekoše učenici, "mi ćemo biti pomagači Allahove vjere, mi u Allaha vjerujemo, a ti budi svjedok da smo mi poslušni Njemu." (Alu Imran, 52)*

Islam je vjera svih onih koji su živjeli prije i onih nakon njih, vjera svih poslanika i njihovih sljedbenika. Islam naučava da se samo Allah obožava i da mu se ne pripisuje drug. Podrazumijeva vjerovanje i pokoravanje Allahu u svakom vremenu i mjestu, uz iskazivanje poslušnosti Njegovim poslanicima.¹

Ovo je općenito islam.

---

¹ El-Dževabus-sahih, 81/84.

Islam kao posebna vjera

Islam kao posebna vjera je vjera koju je dostavio Muhammed, s.a.v.s., a njen vjerezakon je časni Kur'an.¹

Ovo smo potvrdili i dok smo općenito govorili o islamu.

U nastavku ćemo obraditi šta su prijašnje knjige govorile o islamu, koji je dostavio poslanik Muhammed, s.a.v.s., s posebnim osvrtom na svete knjige koje su ukazivale na dolazak Muhammeda, s.a.v.s., i na njegovo poslanstvo. U njima je opisana njegova misija, mjesto gdje će se pojaviti, narod koji će ga slijediti i drugi slični sadržaji.

Nešto od navedenog smo spominjali, kao što su obavijesti da su Musa i Isa, a.s., dostavili radosnu vijest o Muhammedu, s.a.v.s.

2. Kur'an navodi knjige koje spominju islam

Kur'an na mnogo mjesta ukazuje na to da je islam posljednja vjera i potvrdio je da su prijašnje knjige donosile radosne vijesti o islamu kao posljednjoj religiji, opisujući Muhammeda, s.a.v.s., njegov ummet i odlike, potvrđujući da pripadnici drugih religija znaju za to, ali da će se većina njih uzoholiti pokazujući sujetu i zavist.

O navedenim sadržajima u Kur'anu se navodi sljedeće: *A kada Isa, sin Merjemin, reče: "O sinovi Israilovi, ja sam vam Allahov poslanik da vam potvrdim prije mene objavljeni Tevrat i da vam donesem radosnu vijest o poslaniku čije je ime Ahmed, koji će poslije mene doći" – i kad im je on donio jasne dokaze, oni rekoše: "Ovo je prava vradžbina!"* (Es-Saff, 9)

Onima koji će slijediti Poslanika, vjerovjesnika, koji neće znati čitati ni pisati, kojeg oni kod sebe, u Tevratu i Indžilu, zapisana nalaze, koji će od njih tražiti da čine dobra djela, a od odvratnih odvrćati ih, koji će im lijepa

¹ *Er-Risale et-tedmirije*, str. 173.

jela dozvoliti, a ružna im zabraniti, koji će ih tereta i teškoća koje su oni imali osloboditi. Zato će oni koji budu u njega vjerovali, koji ga budu podržavali i pomagali i svjetlo po njemu poslano slijedili – postići ono što budu željeli. (El-E'raf, 157)

Muhammed je Allahov poslanik, a njegovi sljedbenici su strogi prema nevjernicima, a samilosni među sobom; vidiš ih kako se klanjaju i licem na tle padaju želeći Allahovu nagradu i zadovoljstvo – na licima su im znaci, tragovi od padanja licem na tle. Tako su opisani u Tevratu. A u Indžilu: oni su kao biljka kad izdanak svoj izbaci pa ga onda učvrsti, i on ojača, i ispravi se na svojoj stabljici izazivajući divljenje sijača – da bi On s vjernicima najedio nevjernike. A onima koji vjeruju i dobra djela čine Allah obećava oprost i nagradu veliku. (El-Feth, 29)

Reci: “Ko je svjedok najpouzdaniji?” – i odgovori: “Allah, On će između mene i vas svjedok biti. A meni se ovaj Kur'an objavljuje i da njime vas i one do kojih on dopre opominjem. Zar vi, zaista, tvrdite da pored Allaha ima i drugih bogova?” Reci: “Ja ne tvrdim.” Reci: “Samo je On – Bog, i ja nemam ništa s tim što vi smatrate druge Njemu ravnim.”

Oni kojima smo Knjigu dali poznaju Poslanika kao što poznaju sinove svoje; oni koji su sebe upropastili, pa – oni neće vjerovati. (El-En'am, 19–20)

Vidimo Mi kako sa žudnjom bacaš pogled prema nebu, i Mi ćemo sigurno učiniti da se okrećeš prema strani koju ti želiš: okreni zato lice svoje prema Časnome hramu! I ma gdje bili, okrenite lica svoja na tu stranu. Oni kojima je data Knjiga sigurno znaju da je to istina od Gospodara njihova – a Allah motri na ono što oni rade.

I kada bi ti onima kojima je data Knjiga sve dokaze donio, oni opet ne bi prihvatili tvoju kiblu, a ni ti nećeš prihvatiti njihovu kiblu, niti će iko od njih prihvatiti ičiju kiblu. A ako bi se ti za njihovim željama poveo, kada ti je već došla Objava, tada bi ti sigurno nepravedan bio.

Oni kojima smo dali Knjigu znaju Poslanika kao što sinove svoje znaju, ali neki od njih doista svjesno istinu prikrivaju.

Istina od Gospodara tvoga dolazi, zato ne budi nikako od onih koji sumnjaju! (El-Bekare, 144–147)

A kada im Knjiga od Allaha dolazi, koja priznaje kao istinitu Knjigu koju imaju oni – a još ranije su pomoć protiv mnogobožaca molili – i kada im dolazi ono što im je poznato, oni u to neće da vjeruju, i neka zato stigne nevjernike Allahovo prokletstvo! (El-Bekare, 89)

Zašto da pored Allaha tražim drugog sudiju, kad vam On objavljuje Knjigu potanko? A oni kojima smo Mi dali Knjigu dobro znaju da Kur'an objavljuje Gospodar tvoj istinito, zato ti ne sumnjaj nikako! (El-En'am, 114)

Zar ovima nije dokaz to što za njega znaju učeni ljudi sinova Israilovih? (Eš-Šu'ara, 197)

Oni koji ne vjeruju govore: "Ti nisi poslanik!" Reci: "Meni i vama dovoljan će biti kao svjedok Allah, i Onaj koji zna šta je Knjiga." (Er-Ra'd, 43)

Kada slušaju ono što se objavljuje Poslaniku, vidiš kako im liju suze iz očiju jer znaju da je to Istina, pa govore: "Gospodaru naš, mi vjerujemo, pa upiši i nas među one koji su posvjedočili." (El-Maide, 83)

Reci: "Vjerovali u njega ili ne vjerovali, oni kojima je još prije objavljivanja njegova dato znanje padaju licem na tle kad im se on čita, i govore: 'Hvaljen neka je Gospodar naš, obećanje Gospodara našeg se ispunilo!'"

I padaju licem na tle plačuci, i on im uvećava strahopoštovanje. (El-Isra, 107–109)

Oni kojima smo dali Knjigu prije Kur'ana vjeruju u nj, a kad im se kazuje, govore: "Mi vjerujemo u nj, on je istina od Gospodara našeg, mi smo i prije bili muslimani." Oni će dobiti dvostruku nagradu zato što trpe i što lijepim zlo uzvraćaju i što od onoga što im dajemo udjeljuju. (El-Kasas, 52–54)

Ako sumnjaš u ono što ti objavljujemo, upitaj one koji čitaju Knjigu, prije tebe objavljenu. Tebi Istina od Gospodara tvoga dolazi, i nikako ne budi od onih koji su u sumnji. (Junus, 94)

Ovi, ali i drugi ajeti jasno govore o tome šta su prošle knjige pripovijedale o islamu, Poslaniku, s.a.v.s. i ummetu.¹

U njima se također navodi da mnogi učenjaci, pripadnici drugih religija, znaju za Poslanika, s.a.v.s., i uvjereni su da je njegovo poslanstvo istinito, odnosno da je došao kako bi upotpunio prijašnje vjere koje su propovijedali poslanici prije njega.

Ali, postoje i mnogi učenjaci, pripadnici drugih religija, koji niječu ove činjenice. Zato ćemo u nastavku obraditi ovu temu i vidjeti šta su prijašnje knjige navodile o tome.

Prije toga ćemo navesti svjedočanstva nekih učenjaka konvertita u islam, koji potvrđuju da je on istina. Citirat ćemo njihove tvrdnje i vijesti iz prošlih svetih knjiga koje govore da će se pojaviti vjera islam, opisujući Poslanika, s.a.v.s., i njegove sljedbenike.

---

1 *El-Dževabus-sahih*, 5/147–151.

KONVERTITI, PRIPADNICI DRUGIH RELIGIJA I NJIHOVA SVJEDOČANSTVA O ISTINITOSTI ISLAMA

Upućivanje mnogih učenjaka, pripadnika drugih religija, u islam vjerovatno su najznačajniji dokazi o istinitosti islama i njegovog naučavanja. Zabilježena su njihova svjedočanstva o tome da je posljednja religija istina. Oni su iznosili radosne vijesti koje se nalaze u njihovim knjigama, a koje ukazuju na to da će se pojaviti nova vjera, novi poslanik i odabran narod koji će slijediti vjeru islam.

U nastavku ćemo pojasniti ove navode.

1. Preobraćenje učenjaka pripadnika drugih religija na islam

Uzvišeni Allah poslao je Muhammeda, s.a.v.s., s uputom i ispravnom vjerom kako bi predočio kompletnu vjeru, makar to idolopoklonicima ne bilo drago. Allah je o ovoj vjeri podario jasne dokaze i činjenice koje su dostatne svakome ko je oštrouman i pronicljiv.

S tim dokazima upućeni su mnogi narodi. Allah im je otvorio oči i pokazao im svjetlo i uputu, nakon čega su ostavili zabludu i slijedili put uspjeha i sreće. Upućeni u istinu pripadaju raznim skupinama ljudi: vođe i potčinjeni, učeni i neuki, muškarci i žene, tako da je svjetlo upute i islama obasjalo sve dijelove Zemlje, a ljudi su u skupinama prihvatili Allahovu vjeru. Neki od ovih konvertita bili su predvodnici u svom narodu, posebno među jevrejima i kršćanima. Oni su se oslobodili zavisti i oholosti i njima je Uzvišeni Allah propisao ovu uputu. Kada

su prigrlili islam, shvatili su veličinu zablude u kojoj su bili, ali i značaj blagostanja i blagodati koje su im podarene. Stoga su ulagali ogroman trud pomažući islam i pozivajući svoje sunarodnjake da ga prihvate i o njima se obistinio hadis Poslanika, s.a.v.s.: “Susrest ćete ljude poput metala. Oni najbolji u džahilijetu su najbolji i u islamu, ako se pouče vjeri.”¹ Tako su ovi upućeni iz redova jevreja i kršćana postali najbolji pripadnici islama, ulažući trud s ciljem njegovog trijumfa. Čak su ulagali i više nego što su to činili u korist svoje bivše vjere. Nema sumnje da im je prioritet bio pojasniti istinu i izložiti dokaze, upozoravajući na zabludu i njeno slijeđenje. Tako su ovi konvertiti bili među najboljim islamskim misionarima, onima koji su pozivali u islam, upozoravajući tako i na religije koje su zabluda, jer su ih oni najbolje poznavali.

Oni su bili jevreji i kršćani i poznavali su ono što drugi nisu, jer su bili veoma dobro upućeni u druge religije i bili su direktno povezani sa svojim sunarodnjacima. Posebno se ovo odnosi na vjeru koja krije tajne, kao što je kršćanstvo. Njihovi misionarski pozivi bili su efikasni i mnogi pripadnici drugih naroda su ih prihvatili. Preobraćenje učenih ljudi, pripadnika drugih religija, i njihovo prihvatanje islama pomažući ga predstavlja jasan dokaz da je islam istina u koju nema nikakve sumnje. Također, ovo preobraćenje desilo se nakon potpunog uvjerenja da je islam istina, a njihova uputa bila je svjedočanstvo i dokaz narodu kojem su pripadali.²

2. Primjeri koji opisuju učenjake konvertite u islam

Poznato je da se prihvatanje islama od strane nekih učenjaka, pripadnika judaizma i kršćanstva, dešavalo od trenutka pojave islama, ono je kontinuirano, sve do danas, i tako će biti do Sudnjeg dana, sve dok na Zemlji budu živjeli razumni ljudi, koji tragaju za istinom.

1 El-Buhari, 3203; Muslim, 2526.

2 *El-Bahsus-sarih fi ejjemed-dinis-sahih*, str. 7–9.

U nastavku ćemo navesti neke učenjake, konvertite u islam, koji su bili pripadnici judaizma i kršćanstva.

Abdullah b. Islam

Bio je među prvima koji su prihvatili islam. Bio je vrlo značajan jevrej, sin vrlo uglednog jevreja u Medini. Njegovo prihvatanje islama dokaz je jevrejima sve do Sudnjeg dana.

En-Nedžaši, kralj Etiopije

Jedan je od najznačajnijih kršćana koji je kao kralj primio islam od skupine muslimana, ashaba koji su izbjegli u Etiopiju.

Alija b. Ribn et-Taberi

Prihvatio je islam u vrijeme halife Džafera b. el-Mensura. Bio je kršćanin, poznao je filozofiju i medicinu. Povodom svog prihvatanja islama napisao je knjige “Vjera i država” te “Odgovor skupini kršćana”.

Samuel b. Jahja el-Magribi

Bio je jevrejski pisar. Poznao je medicinu. Umro je 570. godine po Hidžri. Napisao je knjigu *Ifhamul-Jehud*.

Lord Hedli el-Faruk

Bio je član britanskog Doma lordova. Svoje prihvatanje islama obznanio je 1913. godine i odabrao je sebi ime El-Faruk. Napisao je knjigu pod nazivom *Redžulun minel-garbi jatenikul-islam*.

Nasiruddin Dejnih el-Fransi

Bio je kršćanin i poznati slikar. Prigrlio je islam 1927. godine. Napisao je knjigu *Eš'atu hassa binuril-islam*. Umro je 1929. godine.

Abdulahad Davud

Bio je keldanijski svećenik, profesor teologije i vođa keldanijske skupine koja je bila katoličke vjere. Napisao je dvije knjige: *El-Indžil ves-salib* i *Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, fil-kitabil-muaddes*.

Ibrahim Halil

Bio je svećenik evangelističke crkve u Asjutu u Egiptu i bio je vrlo aktivan u evangelističkim aktivnostima. Prihvatanje islama obznanio je 1959. godine. Napisao je mnoge knjige o islamskom misionarstvu: *Muhammed fit-Tevrat vel-Indžil vel-Kur'an*, *El-Mustešrikun vel-mubešširun fil-alemil-islami*, *Muhaderat fi mukarenetil-edjan*, *El-Mesih fi-Tevrat vel-Indžil vel-Kur'an* i mnoge druge.

Osim navedenih, i mnogi drugi učenjaci prigrlili su islam, a samo Bog zna njihov broj.¹

Primijetno je da mnogi od ovih koji su prigrlili islam nisu bili obični ljudi, već prvaci u svom narodu. Nisu im manjkali ovosvjetska dobra niti društveni položaj. Također, bili su vrlo pametni i oštroumni. Vjerovatno su prihvatanjem islama izgubili mnoge koristi i prednosti koje im je pružao njihov značajan društveni položaj. Štaviše, izložili su se opasnosti da budu ubijeni. Ipak, nisu željeli nastaviti da žive u takvom položaju i da obmanjuju sebe živeći turoban i lažan život nakon što im se ukazala uputa i ispravna vjera. Stoga su obznanili prihvatanje islama trpeći zbog toga fizičku i materijalnu štetu. Čak su ustali u odbranu islamske vjere i misionarstva kako bi ispunili svoju dužnost prihvatanjem islama.

Ovo je ujedno i dokaz da je islam vjera istine, a činjenice o njegovoj ispravnosti, plemenitosti i časti svima su dostupne.²

1 *Džuhud men esleme minen-nesara fi kešfi fedaihi en-nasranijje* (doktorska disertacija napisana na Islamskom univerzitetu), str. 2–27.

2 *El-Bahsus-sarih*, str. 11.

3. Naučnik kršćanin koji je prihvatio islam i uložio ogromne napore u njegovom širenju

U ovu časnu skupinu koja je nakon uvjerenja i dugog proučavanja prihvatila islam spada i Zijade b. Jahja en-Nesab er-Rasi, koji je bio ugledan kršćanin i učenjak. Nakon što mu se očitovala istinitost islama, slijedio je uputu i obznanio je prihvatanje ove vjere. Potom je počeo s pozivanjem u islam, shodno energiji i snazi koju mu je Allah podario. Napisao je dvije knjige: *El-Bahsu es-sarih fi ejjima huved-din es-sahih* i *El-edžvibe el-dželije fi dahdid-a'vati en-nasranije*.¹

Šejh Zijade živio je u jedanaestom stoljeću, u gradu Re'sul-ajn u Šamu. To je poluostrvski grad, koji se nalazi između Harana i Nasibejna, u granicama današnje Sirije.

Njegova knjiga *El-edžvibe el-dželije fi dahdid-a'vati en-nasranije* nije štampana, ali se javnost upoznala s njom preko Muhammeda b. Abdurahmana ed-Dimeškija.

Njegova druga knjiga – *El-Bahsu es-sarih fi ejjima huved-din es-sahih* štampana je uz recenziju koju je uradio dr. Saud b. Abdulaziz el-Halef.

Iz knjige *El-Bahsu es-sarih* jasno je da je šejh Zijade b. Jahja bio kršćanin i da ga je onda Uzvišeni Allah usmjerio ka islamu. U uvodu knjige on navodi: “Siromašni rob Zijade b. Jahja en-Nesab er-Rasi obraća se veličanstvenom Gospodaru i počastvovan je muhamedanskom vjerom. S obzirom na to da sam mnogo vremena istraživao i proučavao koja je vjera ispravna, namjeravao sam da ono što sam otkrio jasno izložim onima koji su živjeli u tmuni.”² Iz knjige se nazire da su sumnje koje je imao u svojoj prvobitnoj vjeri razlog njegova

1 *El-Bahsus-sarih*, str. 11–12.

2 *El-Bahsus-sarih*, str. 23–24.

prihvatanja islama. To ga je najprije nagnalo da proučava islam, da istražuje o njemu i upoznaje ga te vrši usporedbu. Na kraju mu je bilo jasno da je on istina. Uzvišeni Allah ga je uputio u islam i on je počeo s obznanjivanjem obmana koje su ukorijenjene u njegovoj prvobitnoj vjeri iznoseći istovremeno činjenice koje ukazuju u istinitost islama. Ono što je on obznanio postalo je važan segment u pozivanju kršćana u islam.³

Iz ove se knjige jasno očituje da su informacije koje se tiču kršćanstva vrlo koncizne i upečatljive. Njegovi zaključci o Starom i Novom zavjetu su raznovrsni, a upoređivao je i mnogobrojne prijevode iz arapskog, grčkog, hebrejskog i sirjanijskog jezika. Iz priloženog se zaključuje da je govorio grčki, hebrejski i sirjanijski jezik, s kojih je prevodio i na arapski jezik. Navodio je gramatička pravila iz grčkog i hebrejskog jezika, korigirao ih i davao prioritet jednim prijevodima u odnosu na druge.

Sve ovo dokazuje da je prije prihvatanja islama bio kršćanski učenjak koji je cijenio svoju vjeru. Jer, ovakvo znanje jezika svojstveno je vjernicima, a grčki, hebrejski i sirjanijski jezici su bili vjerski. U osnovi je kršćanstvo bilo sirjanijsko, i on je govorio taj jezik, koji se ujedno smatra jezikom kršćana Sirije, kojima je i on pripadao.

Što se tiče grčkog jezika, to je jezik Novog zavjeta i jezik kršćana katolika, dok je hebrejski jezik za protestante jezik Starog zavjeta i sljedbenici kršćanstva ne mogu bez njega.

Dakle, to su dokazi da je on bio učenjak, kršćanin, a pogotovo ako znamo da su kršćani bili udaljeni od vjerskog znanja o kršćanstvu. U većini slučajeva, a pogotovo u njegovo vrijeme, nisu mogli naći ni jednu knjigu o kršćanstvu, izuzev nekih dijelova za koje je crkva dala saglasnost da se mogu koristiti među običnim ljudima.⁴

---

3 Ibid., str. 25.

4 *El-Bahsus-sarih*, str. 25–26.

U knjizi *El-Bahsus-sarih* autor je nastojao da izloži jasne dokaze koji govore o poslanstvu poslanika Muhammeda, s.a.v.s., navodeći činjenice iz kršćanskih knjiga. Ova knjiga, kako je autor naglasio u njenom uvodu, obuhvata sljedeće teme:

Neosnovane tvrdnje kršćana o Isusu kao božanstvu

Autor konstatira da je on bio vjerovjesnik kao i ostali vjerovjesnici prije njega koji su bili poslani Benu Israilu.

Neosnovani dokazi kršćana o božanstvu Isusa

Autor kao dokaz navodi mudžize koje su pokazane preko Isaa, a.s., potvrđujući da su njegovi dokazi i mudžize identični s dokazima i mudžizama koje je Allah pokazao preko poslanika prije njega. Čak je Uzvišeni Allah preko ovih poslanika obznanio dokaze i mudžize koje nadmašuju one koje je imao Isa, a.s., pa ipak ti narodi nisu smatrali svoje poslanike božanstvima, kao što je slučaj s kršćanima.

Odgovor na optužbe kršćana o našem poslaniku, Muhammedu, s.a.v.s.

Autor pojašnjava neosnovanost njihovih navoda. On je ukazao na to da su se poslanici prije Muhammeda, s.a.v.s., suočavali sa sličnim stvarima koje se pripisuju njemu, čak i ozbiljnijim, ali oni nisu zbog toga osporavani kao Muhammed, s.a.v.s.

Dokazi o Muhammedovom, s.a.v.s., poslanstvu koje navode Biblija i Tora

Ovi dokazi su jasni u mnogim obećanjima i radosnim vijestima koje se navode u kršćanskim i jevrejskim knjigama.

Dokazi da su Biblija i Tora iskrivljene

On ih navodi iz ove dvije knjige, što je u suštini najjasniji dokaz njihovog modificiranja.

Na kraju je autor naveo najbitnije zaključke do kojih je došao u svom istraživanju.¹

Autor se u pisanju ovog djela poslužio induktivnim pristupom, navodeći dokaze koji osporavaju tvrdnje kršćana, bez obzira na to govore li one o Isusu kao božanstvu ili su usmjerene na vjerodostojnost Tore i Biblije. Pojasnio je njihovu neosnovanost navodeći protudokaze i činjenice upravo iz Tore i Biblije.

Također je opovrgao neutemeljene sumnje kršćana usmjerene protiv poslanika Muhammeda, s.a.v.s., navodeći dokaze iz njihovih knjiga. Citirao je i mnogobrojne dokaze iz Tore i Biblije koji potvrđuju poslanstvo Muhammeda, s.a.v.s.

Najbitniji islamski izvor kojim se autor služio prilikom pisanja svog djela je Kur'an, dok se u navođenju historijskih činjenica služio djelom *Es-Sire el-halebijje*. Imena kojima se nazivao Poslanik, s.a.v.s., preuzeo je iz knjige *Delailul-hajrat*.

Najbitniji kršćanski izvori kojima se služio su Stari i Novi zavjet, potom crkveno djelo aleksandrijskog patrijarha (Sa'd b. el-Batrik) te djela jevrejskih historičara Yossija i Lafganijusa. Proučio je i neke spise koje su kršćani jedni drugima pisali kao odgovore na određene tvrdnje, ali nije naveo njihova imena.

Služio se rječnicima i knjigama napisanim na grčkom i hebrejskom jeziku, što znači da je poznavao oba jezika.²

---

1 Ibid., str. 35–36.

2 *El-Bahsus-sarih*, str. 26–27.

Prof. dr. Muhammed Ibrahim el-Hamed

U nastavku ćemo navesti njegove tvrdnje u vezi s radosnim vijestima navedenim u prethodnim svetim knjigama, a koje se odnose na Muhammeda, s.a.v.s., i njegov ummet.

*RADOSNE VIJESTI O ISLAMU I POSLANIKU, S.A.V.S.,
KOJE SU NAVEDENE U PRETHODNIM KNJIGAMA*

Prijašnje knjige su na mnogo mjesta navodile radosne vijesti o islamu i posljednjem Poslaniku, s.a.v.s. Ove vijesti se skoro ne mogu ni nabrojati i smatraju se jasnim dokazima o poslaniku Muhammedu, s.a.v.s., i poslanstvu poslanika prije njega.¹

Ibn Tejmije kaže: “Dokazi o poslanstvu Mesiha i Muhammeda, s.a.v.s., su konačni i neosporni i u njih se ne može sumnjati. Jer, sumnja ne može osporiti ono što je sigurno, a naročito ako mnogobrojni dokazi upućuju na to da je ime Muhammed bilo jasno napisano onako kako je preneseno od poslanika!”²

U Buharijevom *Sahihu* prenosi se predaja od Ataa b. Jesara, r.a.: “Sreo sam Abdullaha b. Amra el-Asa, radijallahu anhumu, i upitao ga: ‘Obavijesti me o svojstvima Allahovog poslanika Muhammeda, s.a.v.s., koja su spomenuta u Tevratu.’

A on reče: ‘Da, tako mi Allaha, on je opisan u Tori s nekim odlikama koje su također navedene u Kur’anu: *O Vjerovjesniče, Mi smo te poslali kao svjedoka i kao donosioca radosnih vijesti i kao poslanika koji opominje.* (El-Ahzab, 45) i da zaštiti nepismene: “Ti si Moj rob i poslanik, nazvao sam te El-Mutevekkil, Onaj koji neće biti ni osoran ni grub, niti bučan po trgovima, koji neće previše dizati svoj glas i neće galamiti, koji na zlo neće uzvraćati zlom, već će opraštati i prelaziti preko uvreda.

1 *El-Dževabus-sahih*, 5/197.

2 *El-Dževabus-sahih*, 5/155.

Allah ga neće usmrtiti sve dok s njim ne ispravi iskrivljenu vjeru i dok ljudi ne budu govorili ‘*La ilahe illallah*’, i dok se s njim ne otvori oči koje su bile slijepe, i uši koje su bile gluhe, i srca koja su bila tvrdokorna.”¹

Komentirajući ovu predaju Ibn Tejmije kaže: “Tora (Tevrat), Biblija (Indžil), Kur’an i Zebur (Psalmi) su izrazi kojima se želi ukazati na određene knjige, ali nekada i na samu vrstu, jer se izraz Kur’an nekada koristi za Zebur ili na neku drugu svetu knjigu, kao što je u hadisu Poslanika, s.a.v.s.: ‘Davudu smo olakšali učenje Kur’ana (misli se na Zebur) i on je od sedlanja pa dok se ne popne na jahalicu učio Kur’an.’”² Dakle, u hadisu se izraz Kur’an odnosi na Zebur, a ne na Kur’an koji je objavljen Muhammedu, s.a.v.s.

Također se u opisu Muhammedovog, s.a.v.s., ummeta kaže da je Indžil u njihovim prsima, tako da je knjiga koju čitaju, a to je Kur’an, nazvana Indžilom.

O Tori (Tevratu) se kaže: “Ja ću Benu Israilu poslati poslanika između njih, kojem će biti objavljen Tevrat kao onaj Tevrat koji je objavljen Musau.” Tako je druga sveta knjiga nazvana Tevratom. U navedenoj predaji se kaže: “Obavijesti me o svojstvima Allahovog poslanika Muhammeda, s.a.v.s., koja su spomenuta u Tevratu.” Ovdje se pod imenom Tevrat misli na sve knjige objavljene prije Kur’ana.³

Zijade b. Jahja er-Rasi u uvodu četvrtog poglavlja svoje knjige *El-bahsus-sarih* navodi da je četvrto poglavlje ovog djela nazvao *Radosne vijesti o Poslaniku, s.a.v.s., u Tori i Bibliji*.

U njemu ću navesti obavijesti koje se nalaze u Starom i Novom zavjetu, a koje govore o poslaniku Muhammedu, s.a.v.s., koji je obećani

1 *Sahihul-Buhari*, 2125, 2838.

2 *El-Buhari*, 3417.

3 *El-Dževabus-sahih*, 5/156–157; *El-Hidaje*, str. 165–166.

poslanik. O njemu su radosne vijesti donijeli poslanici kao što je Isa, alejhisselam, iznoseći vrlo jasne dokaze.⁴

Potom je autor naveo jedanaest svjedočanstava, a uz svaki od njih priložio je komentar i analizu, tvrdeći da se ta svjedočanstva u potpunosti odnose na Muhammeda, s.a.v.s.

U nastavku ćemo navesti citate iz prijašnjih knjiga o Muhammedu, s.a.v.s., i njihove komentare.

U poslanicama Isaije se navodi: *Moj rob kojemu se moja duša raduje, a kome je objavljena Objava. Pojavit će se u pravednom narodu, kojeg će savjetovati. Neće se smijati niti će se čuti njegov glas na trgovima, otvorit će oči zavedene i uši gluhe. Oživjet će srca zapečaćena, a ono što ću mu darivati nikome nisam darivao. Zahvaljivat će Bogu na drugačiji način. Doći će iz daleke zemlje, radovat će stanovnici Bereje, a stanovnici će zahvaljivati Bogu na svim počastima, slaviti će ga na svakom brdu. Neće biti slab niti će biti pobijeđen, neće govoriti po svome hiru. Bit će crvenkast i neće ponižavati dobre koji su nejadi, već će podržavati iskrene koji su skrušeni. On je Božije svjetlo koje se neće ugasiti, a biljeg njegovog poslanstva bit će mu urezan između ramena.*⁵

Ove radosne obavijesti su identične navodima u spisima Abdullaha b. Amra b. el-Asa, r.a. Komentirajući ove navode iz Isaije Ibn Tejmijje kaže: "Ovaj opis se u potpunosti odnosi na Muhammeda, s.a.v.s., i njegov ummet. Dakle, ovo su obavijesti od poslanika prije njega. Izraz Tevrat odnosi se na knjige koje pripadnici drugih religija čitaju, u njih se ubraja i Zebur (Psalmi), poslanice Isaije te poslanice koje se ne nalaze u Indžilu."⁶ U Ponovljenom zakonu se navodi: *Ovo je blagoslov, što ga pred smrt svoju podijeli sinovima Izraelovim Mojsije, čovjek*

4 *El-Bahsus-sarih*, 139.

5 *Izaija*, 35, 1–10; *El-Dževabus-sahih*, 5/157–158.

6 *El-Dževabus-sahih*, 5/158.

*Božiji. Reče: "Sa Sinaja dođe Gospod, u svjetlu se ukaza sa Seira narodu, zasja s gore paranske."*¹

Ibn Tejmije naveo je gotovo identičan citat, konstatirajući da je sličan navodima iz Tore (Tevrata), shodno prijevodu na arapski jezik: "Došao je Bog s gore Sinaja. Neki su klicali da se Gospod pokazao na gori Sinaj, u svjetlu se ukaza narodu sa Seira i zasija s gore paranske."²

Ibn Tejmije kaže: "Mnogi učenjaci, poput Ibn Kutejbe, smatrali su da ovdje nema ništa skriveno o čemu bi se trebalo razmisliti, jer nema ništa nejasno. Dolazak Boga sa Sinaja predstavlja objavljivanje Tevrata (Tore) Musau, alejhisselam, na gori Sinaj, kao što smatraju kršćani i muslimani. Također, njegovo ukazanje u svjetlu sa Seira odnosi se na objavljivanje Indžila (Biblije) Isau, alejhisselam, jer je Isa (Isus) bio iz oblasti Seir, iz sela koje se zove Nasira i po imenu ovog sela su njegovi sljedbenici dobili ime Nesara, što u prijevodu s arapskog znači kršćani.

Isto što je njegovo ukazivanje iz Seira bilo Isau, a.s., također se obznanjivanje Boga s gore paranske odnosi na objavljivanje Kur'ana Muhammedu, s.a.v.s., jer paranska brda su brda oko Meke.

Između muslimana i kršćana nema razilaženja da paranska brda predstavljaju Meku, a onima koji smatraju drugačije kažemo: "Zar Ibrahim nije smjestio Ismaila i Hadžeru u Faran (paranska brda)?"³

Također poručujemo: "Recite nam koje je to drugo mjesto na kojem se obznanio Allah a da se zove Faran i koji je to poslanik kome je objavljena Knjiga poslije Mesiha (Isusa)!? Zar *ista'lene* (obznaniti se) i *alene* (otkriti se) nemaju isto značenje: 'pojaviti se' i 'otkriti'!? Znate li za neku drugu vjeru koja se poput islama pojavila i raširila i na istok i

1 Ponovljeni zakon, 33–13, Stari zavjet.

2 *El-Dževabus-sahih*, 5/199.

3 *El-Dževabus-sahih*, 5/199–200.

na zapad Zemlje?!” Ibn Zafer smatra: “Sair je brdo u Šamu. S njega je počelo poslanstvo Isusa (Mesiha).

U blizini Betlehema, u kojem se rodio Isus, nalazi se selo koje se i danas zove Sair, a također se tu nalazi i brdo po imenu Sair. U Tevratu se navode potomci El-Ajsa, koji su živjeli u Sairu, i Bog je naredio Musau, alejhisselam, da ih ne napada.

Shodno tome je i navođenje imena triju brda je istinito i tačno. Brdo Hira najveće je u Meki i s njega je počelo objavljivanje Kur’ana. Oko ovog brda nalaze se mnoga brda i brežuljci, neki smatraju oko dvanaest hiljada brda, ali se to područje oko Meke sve do danas naziva Faran. Dakle, u tom je mjestu počeo silazak objave Kur’an. Bereja, odnosno Bereja Faran, je područje od Meke do Sinaja. Ne može niko tvrditi da je nakon Isaa, alejhisselam, objavljena Knjiga niti da je poslan poslanik na tom području. Tako se zna da se ‘obznanjivanje s faranskih brda’ može odnositi samo na Kur’an i poslanstvo Muhammeda, s.a.v.s.

Uzvišeni Allah je ovu radosnu vijest obznanio i u Tevratu po vremenskom redosljedju. Navedena je objava Tevrat, potom Indžil i zatim Kur’an. Ove knjige su Božije svjetlo i Njegova uputa.

Silazak Tevrata opisan je kao dolazak zore, Indžil je poput izlaska Sunca, a Kur’an je zasjao kao Sunce na nebu. Zato se i navodi da je zasjao s faranskih brda.

S Poslanikom, s.a.v.s., je zasjalo Božije svjetlo i Njegova uputa na istoku i zapadu Zemlje, i to je veličanstvenije od pojavljivanja ovih knjiga prije Kur’ana, jer je njegovo pojavljivanje bilo poput svjetlosti Sunca kada zasija na istoku i zapadu Zemlje. Zato ga je Uzvišeni Allah nazvao svjetiljkom koja sija, dok je Sunce nazvao užarenom svjetiljkom koja plamti. Stvorenja trebaju svjetiljku koja sija više nego užarenu svjetiljku, koju trebaju s vremena na vrijeme, i s njom će, kako je neko rekao, jedno vrijeme biti blistavi.

Međutim, svjetiljku koja sija trebaju sve vrijeme, na svakom mjestu, noću i danju, tajno i javno. Poslanik, s.a.v.s., kaže: 'Allah mi je sakupio zemlju, pa sam vidio njen istok i zapad, (a vidio sam) i da će moj ummet posjedovati i vladati onim što mi je skupljeno.'"¹

Uzvišeni Allah se u Kur'anu kune s ova tri spomenuta mjesta: *Tako mi smokve i masline, i Sinajske gore, i grada ovog, sigurnog – Mi čovjeka stvaramo u skladu najljepšem, zatim ćemo ga u najnakazniji lik vratiti, samo ne one koji budu vjerovali i dobra djela činili, njih čeka nagrada neprekidna. Pa šta te onda navodi da poričeš onaj svijet – zar Allah nije sudija najpravedniji?! (Et-Tin, 1–8)*

Dakle, Allah se kune smokvom i maslinom, aludirajući na Svetu zemlju u Palestini, gdje rađaju smokva i maslina i gdje se pojavio Poslanik Isa, alejhisselam, kome je objavljen Indžil (Biblija). Također se kune gorom Sinaj, a to je brdo na kojem se Allah obratio Musau, alejhisselam, tako što ga je dozvao iz doline s desne strane, iza drveta u blagoslovljenom predjelu.

Allah se potom kune sigurnim gradom, a to je Meka, mjesto gdje je Ibrahim, alejhisselam, nastanio sina Ismaila, alejhisselam, i njegovu majku i učinio ga je sigurnim predjelom dok se oko njega svuda okolo otima i pljačka. Ibrahim, a.s., je ovo mjesto učinio utočištem, uputivši dovu Allahu zamolivši Ga da opskrbi blagodatima stanovnike ovog mjesta.

O tome se u Kur'anu kaže: *Gospodaru naš, ja sam neke potomke svoje naselio u kotlini u kojoj se ništa ne sije, kod Tvoga Časnog hrama, da bi, Gospodaru naš, molitvu obavljali; zato učini da srca nekih ljudi čeznu za njima i opskrbi ih raznim plodovima da bi zahvalni bili. (Ibrahim, 37)*"²

1 Muslim, 2889.

2 *El-Dževabus-sahih*, 5/200–205.

Ibn Tejmije također kaže: “Uzvišeni Allah se kune s tri časna i blagoslovljena mjesta, u kojima su se pojavili Njegovo svjetlo i uputa, objavivši u njima Tevrat (Toru), Indžil (Bibliju) i Kur’an.

Ova tri mjesta spomenuta su i u Tevratu: *Sa Sinaja dođe Gospod, u svjetlu se ukaza sa Seira narodu, zasja s gore paranske.*”³

Komentirajući ove radosne vijesti Ibn el-Kajjim kaže: “Uzvišeni je uporedio poslanstvo Musaa, a.s., s dolaskom zore, poslanstvo Isa, a.s., uporedio je s izlaskom Sunca, dok je poslanstvo Muhammeda, s.a.v.s., posljednjeg poslanika, uporedio sa sjajem Sunca kada je na horizontu.

Kako je nagovješteno tako se u potpunosti i desilo, Uzvišeni Allah je s poslanstvom Musaa, a.s., raspršio tminu nevjerstva, osvijetlivši ga poput svitanja zore; odsjaj svjetlosti se poslanstvom Isaa, a.s., pojačao, ta svjetlost je u potpunosti zasjala poslanstvom Muhammeda, s.a.v.s., i raširila se Zemljom.”⁴

Prorok Šimon u knjizi Habkuk kaže: *Bog dođe od Temana i svetac s gore Farana; slava njegova pokri nebesa i zemlja se napuni hvale njegove. Svjetlost mu bijaše kao sunce, zraci izlažahu mu iz ruku, i ondje bješe sakrivena sila njegova.*⁵

Ibn Tejmije citirao je ove obavijesti iz svetih knjiga drugih religija koje su bile prisutne u njegovo vrijeme. Osvrnuo se i na radosne vijesti prijašnjih poslanika o Muhammedu, s.a.v.s.: “Poput ove radosne obavijesti postoje i druge koje nedvojbeno govore o poslanstvu Muhammeda, s.a.v.s., a koje je prorok Šimon obznanio: *Bog je došao s objavom iz faranskih brda, a nebesa i Zemlja se ispuniše njegovim veličanjem i veličanjem njegovih sljedbenika.*”⁶

3 Ibid., 5/207

4 *Hidajetul-hajari fi edžvibetil-jehud ven-nesara*, str. 119.

5 *Habkuk*, poglavlje 3/3–4; *Stari zavjet*, 1046; *El-Dževabus-sahih*, 5/221–222.

6 *El-Dževabus-sahih*, 5/221.

Komentirajući na ovu radosnu vijest Ibn Tejmije kaže: “Ovo je eksplicitan dokaz o Muhammedovom, s.a.v.s., poslanstvu, koji se pojavio usred faranskih brda, a nebesa i Zemlja se ispuniše njegovim veličanjem i veličanjem njegovih sljedbenika.”¹

Niko se nije pojavio od Farana, a da je njegovo veličanje i veličanje njegovih sljedbenika ispunilo nebesa i zemlju osim Muhammeda, s.a.v.s.

Poslanik Isa, a.s., nije bio u faranskoj zemlji, dok se Musau, a.s., Bog obratio na gori Sinaj, a Sinaj nije u faranskom području, već je Bereja područje koje se nalazi između Sinaja i Hidžaza u Meki, a Allah tu nije objavio Tevrat već na Sinaju.

Radosne vijesti o poslanstvu objavljene su na gori Sinaj, a radosne vijesti u Indžilu (Bibliji) objavljene su na gori Seir.²

Također se u Habkuku o poslanstvu navodi: *Allah je došao od Tejmuna, a Kudus se pojavio sa Faranskih brda, Zemlja se ispunila njegovim svjetlom i njegovi konji su na moru nošeni.*³

Također, Davud, a.s., u Zeburu (Psalmima)⁴ kaže: *Zato ga je Bog zauvijek blagoslovio. O silni, opasaj se sabljom, zato što je veličanstveno tvoje lice i većina ti zahvaljuje. Reci istinu i kako da se On obožava. Tada će tvoje odredbe i zakoni biti poput straha tvoje desne ruke. Tvoje strijele će biti odapete, a narodi će pasti pod tvoju vlast.* Ovu radosnu obavijest citirao je i Ibn Tejmije u svojoj knjizi *El-Dževabus-sahih*. On kaže: “Poslije Davuda i Musaa, a.s., jedino je poslanik Muhammed, s.a.v.s., opasao sablju, on je potčinio narode, a njegovi zakoni su bili poput straha, kako je i sam Poslanik, s.a.v.s., rekao: ‘Pobjeđivao sam strahom s udaljenosti od mjesec dana hoda.’”⁵

1 Ibid., 5/222.

2 Ibid., 5/222.

3 *Habkuk*, 3–8.

4 *El-Dževabus-sahih*, 6/237.

5 *El-Buhari*, 335; *El-Dževabus-sahih*, 5/337–338.

Također je Davud, a.s., u Zeburu govorio o Muhammedovom, s.a.v.s., poslanstvu: *I vladaće od mora do mora, od rijeke do krajeva zemlje! Njegovi neprijatelji će polizati prašinu i pokoriće mu se perzijski kraljevi. Svi narodi će mu se povinovati i biti poslušni. Spasit će nemoćnoga od jačega i pomoći onom koji pomoćnika nema. Biće milostiv prema slabima i nemoćnima. Za njega će se moliti milost i blagoslov u svakom momentu.*⁶

Ovaj tekst nalazi se u prijevodu Starog zavjeta, odnosno u Psalmima.⁷

Ibn Tejmijje kaže da se ova radosna vijest odnosi na Muhammeda, s.a.v.s., a ne na Isaa (Isusa), a.s., jer je on ovladao od Sredozemnog mora do Perzijskog mora i od rijeka Gihon i Sihon do kraja kopna na zapadu (a može značiti i Maroka). Dakle, shodno hadisu Poslanika, s.a.v.s.: “Allah mi je sakupio zemlju, pa sam vidio njen istok i zapad, (a vidio sam) i da će moj ummet posjedovati i vladati onim što mi je skupljeno.”⁸

Također, on je Poslanik koji se slavi (donose mu se salavati) i blagoslovi se u svako vrijeme, tokom pet dnevnih namaza, i svaki pripadnik njegovog ummeta izgovara: “*Allahumme salli ala Muhammedin ve barik al Muhammedin ve ala ali Muhammedin*, tako ga blagosilja i na njega salavat donosi.”⁹

Komentirajući ovu radosnu vijest Ibn el-Kajjim kaže: “Svako ko je razuman i ko promisli o kraljevstvima i poslanstvima i ko poznaje život poslanika Muhammeda, s.a.v.s., i povijest njegovog ummeta nakon njega – shvatit će da se ovi opisi nedvojbeno odnose samo na njega i njegov ummet, a ne na Isaa (Isusa), a.s., niti na nekog drugog poslanika.”¹⁰

6 *El-Dževabus-sahih*, 5/446.

7 *Psalmi*, poglavlje 72/8–15, Stari zavjet, 688.

8 Muslim, 2889.

9 *El-Dževabus-sahih*, 5/247–248.

10 *Hidajetul-hajari*, str. 125.

Prorok Daniel, a.s., spomenuo je poslanika Muhammeda, s.a.v.s., po imenu: *Snažno će se istrgnut i poletjeti iz tvog prezategnutog luka strijele i u potpunosti se natopiti tvojom stvari o Muhammede ili tvojim naređenjem o Muhammede.*¹

Ibn Tejmije kaže: “Ovo je vrlo eksplicitna obavijest o Muhammedu, s.a.v.s., bez aludiranja, a ako bi neko to opovrgavao neka nam onda nađe nekoga po imenu Muhammed, s.a.v.s., čije se strijele odapinju i naredba sluša i ne odbija.”

Prorok Izaija je o posljednjem Poslaniku, s.a.v.s., govorio: *Rodi nam se dječak čudesni koji će biti čovjek, na plećima će imati znak od Erkuna, Selama, Boga Silnog, njegov sultan - moć biće u selamu - miru. On je učenik svog učitelja i sjediće na Davudovom prijestolju.*²

Ibn Tejmije kaže: “Izraz *el-erkun* u jeziku Indžila odnosi se na starješinu, princa, poglavara. Množina riječi je *el-erakin*.”³

On dalje navodi: “Prorok Izaija svjedoči o Muhammedovom, s.a.v.s., poslanstvu, opisujući ga posebnim i vrlo jasnim obilježjima. Dakle, naveo je da će imati znak, odnosno biljeg, a taj znak nisu imali ni Sulejman, a.s., niti Isa (Isus), a.s., već Muhammed, s.a.v.s. Potom je opisao da će biti na prijestolju Davudovu (Davidovu), a.s., što znači da će naslijediti poslanstvo Benu Israila, njihovu vlast i liderstvo.”⁴

U Ponovljenom zakoniku (18/5) navodi se da je Musa, a.s., rekao svom narodu Benu Israilu: *Od vas poslanika, poput mene će ga Bog uspraviti, a u drugoj verziji: “Gospodar, vaš Bog, će od vas, vaše braće, vjerovjesnika poput mene postaviti kojeg ćete slušati i pokoravati mu se.*⁵

1 *El-Dževabus-sahih*, 5/275; Daniel 7/13–14; Stari zavjet, 1000.

2 *El-Dževabus-sahih*, 5/260; Izaija, 9/6–7; Stari zavjet, 790.

3 *El-Dževabus-sahih*, 5/260.

4 *El-Dževabus-sahih*, 5/261.

5 Ponovljeni zakon, 18/5.

Komentirajući ovu obavijest Šejh Zijade er-Rasi kaže: “Ova se vijest, bez sumnje, odnosi na Muhammeda, s.a.v.s., jer su se Ismail i njegovi potomci, od kojih je i naš Poslanik, s.a.v.s., zvali Ibrahimovim potomstvom, a isto tako i Ishak jer je Allah, dž.š., rekao o Hadžeri ženi Ibrahima, a.s., odnosno o Ismailu, a.s., njenom sinu: Da će naspram svoje braće podići oštrice. S obzirom na to da je Ishak, a.s., otac Jakubov, a.s., a njegovo potomstvo Benu Israil, oni su prozvani prijateljima, odnosno braćom Ismailovom. Dakle, Ismail, a.s., im je, bez ikakve sumnje, brat. Zato je Musa, a.s., izgovorio navedene riječi (iz Ponovljenog zakonika koji je objavljen Musau, a.s.), ukazavši tako indirektno i mistično, kao što je bio običaj poslanika, da će Bog poslati poslanika od njihove braće, potomstva Ismailova, koji će im donijeti Objavu. Dakle, to je Muhammed, s.a.v.s., jer je bio poslanik i Ismailov, a.s., je potomak. Obično se u svetim knjigama djeca od amidža, makar i bila daleko u rodu, nazivaju braćom.

Tako je Kur’an poslanike Huda i Saliha, a.s., nazivao braćom Ada i Semuda⁶ iako su oni bili u dalekim, vrlo dalekim rodbinskim odnosima.”⁷

Nakon što je naveo mnogobrojne dokaze, šejh Zijade konstatirao je sljedeće: “Zaključuje se da je Musa, alejhisselam, već ukazao na našeg poslanika, Muhammeda, s.a.v.s.”⁸

U Bibliji se navodi: *Kada dođe Paraklit (Utješitelj), kojeg ću ja poslati od oca, Duh istine, koji od oca ishodi, svjedočit će za me. I vi ste svjedoci, jer ste od početka sa mnom.*⁹

6 I Ad, a.s., je smatrao lažnim poslanike. Kad im brat njihov Hud reče: “Kako to da se Allaha ne bojite? Ja sam vam, sigurno, poslanik pouzdani, zato se bojte Allaha i budite poslušni meni! (Eš-Šuara, 123–126)

7 *El-Bahsus-sarih*, str. 141–142.

8 *Ibid.*, str. 148.

9 *Ibid.*, str. 151.

Komentirajući ovo svjedočanstvo Zijade b. Jahja er-Rasi kaže: “Ovo je jasno svjedočanstvo i dokaz kojim se aludira na poslanika Muhammeda, s.a.v.s., kroz sljedeće navode:

ime Paraklit,
svjedočit će za me,
Duh istine,
od oca ishodi.

Što se tiče toga da od oca ishodi, misli se na to da će se pojaviti i biti poslan kako je pojašnjeno u rječnicima grčkog jezika, a i zapadne crkve na sličan način tumače ove navode. Slanje poslanika Muhammeda, s.a.v.s., pojašnjeno je i u Kur'anu: *Reci: 'O ljudi, ja sam svima vama Allahov poslanik, Njegova vlast je na nebesima i na Zemlji; nema drugog boga osim Njega, On život i smrt daje, i zato vjerujte u Allaha i Poslanika Njegova, vjerovjesnika, koji ne zna čitati i pisati, koji vjeruje u Allaha i riječi Njegove; njega slijedite – da biste na Pravome putu bili!' (El-E'raf, 158);*

On po Poslaniku Svome šalje uputstvo i vjeru istinitu da bi je uzdigao iznad svih vjera, makar ne bilo pravo mnogobošcima. (Es-Saff, 9)

Što se tiče naziva Duh istine (*Ruhul-hakk*), ovo je jedno od njegovih časnih i plemenitih imena.”¹

Šejh Zijade b. Jahja pojašnjava riječ Paraklit, koja je inače grčkog porijekla i znači “utješitelj”, “pomagač”, “onaj koji opominje”, “propovjednik”, a najbliže je značenju “propovjednik”.

Kršćani koji su primili islam u rano doba su vrlo dobro razumjeli da se ovo odnosi na Kur'an, odnosno na Muhammeda, s.a.v.s.

Shodno tome je i opisan u Kur'anu: *I Ti nam odredi zaštitnika i Ti nam podaj onoga ko će nam pomoći! (En-Nisa, 75);*

---

1 *El-Bahsus-sarih*, 151–152.

O Vjerovjesniče, Mi smo te poslali kao svjedoka i kao donosioca radosnih vijesti i kao poslanika koji opominje, da – po Njegovom naređenju – pozivaš ka Allahu, i kao svjetiljku koja sija. (El-Ahzab, 45–46)

Kršćani kasnijeg doba, koji vode porijeklo od onih prije njih, ovo ime tumače Svetim Duhom, koji se ukazao apostolima, iako se Sveti Duh kakvog oni poznaju nije zvao Paraklit, niti se zvao Duh istine, ne ishodi od oca, kako je Isa, a.s., obećao, već su ga prozvali apostoli: duhom, snagom i jezicima poput vatre.

Što se tiče konstatacije da će “*Paraklit svjedočiti za me*”, jasno je da je Isa, alejhisselam, pod tim mislio na drugu osobu, a ne na sebe, poslije njega koja će svjedočiti o njegovoj istinitosti, kao i da nije mislio na apostole, jer je konstatirao: “*Paraklit će svjedočiti, a i vi ste svjedoci.*” Jasno je iz ovih njegovih riječi da je određeno i izvjesno da će doći svjedok koji će svjedočiti u njegovu korist, a radi se o svjedoku mimo tih koji su bili prisutni u njegovo vrijeme. Da se radilo o jednom te istom svjedoku (dakle onom iz njegovog vremena ili više njih), on ne bi rekao u formi dalekog budućeg vremena: “on će posvjedočiti”, kako je navedeno u grčkoj verziji, te u formi sadašnjeg vremena kada je rekao za apostole: “*i vi ste, također, svjedoci*”.²

Zijade b. Jahja nastavlja s tumačenjem: “Što se tiče riječi Paraklit, ona se može odnositi i na Kur’an, jer Kur’an je ishodište od Allaha, pod Njegovom je zaštitom, njegov sadržaj je utjeha Poslaniku, s.a.v.s.

U Kur’anu se na više mjesta tješi Poslanik, s.a.v.s. i potiče na strpljenje, naprimjer u sljedećim ajetima: *Neka te ne žaloste oni koji srljaju u nevjerstvo.* (Alu Imran, 176);

I otrpi ono što oni govore i izbjegavaj ih na prikladan način. (El-Muzzemmil, 10);

I radi Gospodara svoga trpi! (El-Muddessir, 7)

---

2 El-Bahsus-sarih, 152–155.

Također se navode i ajeti utjehe ashabima, sljedbenicima Poslanika, s.a.v.s.:

I ako budete izdržali i Allaha se bojali, pa tako trebaju postupiti oni koji su jakom voljom obdareni. (Alu Imran, 186);

Da ne biste tugovali za onim što vam je izmaklo i nije vas zadesilo. (Alu Imran, 153)

Ako se pažljivo promotri kur'anski sadržaj, primjećuje se da se na mnogo mjesta upućuje na utjehu, strpljenje i sl.

Ako bi neko protumačio da je izraz Paraklit obećanje apostolima, jer je Isa, a.s., rekao apostolima 'da će njima biti poslan', a Kur'an je došao šeststo godina nakon apostola, odgovorit će mu se da riječi 'kojeg ću vam poslati', odnose na njegove riječi: 'Ja sam s vama u sve vrijeme do svršetka svijeta.' (Matej, 28:20) A apostoli nisu ostali do kraja vremena, jer su ih naslijedili oni koji će živjeti do okončanja svijeta. Činjenica je, međutim, da su riječi *podignut ću im proroka između njihove braće* (Pon. zakon, 18:18) poput ovih riječi Isaa, alejhis-salam: *kojeg će vam poslati. U oba slučaja radi se o obraćanju u drugom licu množine.*"¹

U poslanicama Izaije govori se o našem poslaniku Muhammedu, s.a.v.s.: *I podignut će zastavu narodima daljnjem, i zazviždat će im s kraja zemlje; i gle, oni će doći odmah, brzo. Neće biti među njima umorna ni sustala, ni dremljiva ni sanljiva, nikome se neće rasperasati pojas oko njega, niti će se kome otkinuti remen na obući. Strijele će im biti oštre, i svi lukovi njihovi zapeti; kopita u konja njihovijeh bit će kao kremen i deve kao vihor. Rika će im biti kao u lava; bučat će i ugrabit će plijen i odnijeti ga, i neće biti nikoga da otme. Bučat će nad njim u to vrijeme kao što more buči. Tada će pogledati na zemlju, a to mrak i strah i svjetlost zamračena njegovom maglom (nevjerovanjem).*²

1 *El-Bahsus-sarih*, str. 156, 157.

2 Izaija, 5/26–30.

Komentirajući ove navode Šejh Zijade b. Jahja er-Rasi kaže: “Doista, ovo se svjedočanstvo jasno odnosi na našeg poslanika Muhammeda, s.a.v.s., jer riječi ‘I podignut će zastavu narodima daljnijem’ ukazuju da je on taj znak koji će biti podignut narodima i biće njihov vodič i uputitelj koji će ih odvesti do prave Božije vjere. On je taj koji će biti poslat narodima kao što je Isa, a.s., prvobitno poslat jevrejima, a nakon toga je njegovo poslanstvo općeprihvaćeno.

Riječ ‘daljnijem’ ukazuje na to da se ovaj znak ne odnosi na zemlju Benu Israila, već na drugu, daleku zemlju. Ovo se jasno očituje iz nastavka, u kojem se kaže: ‘zazviždat će im s kraja zemlje’. ‘S kraja zemlje’ znači da nije zemlja Izraela ta u kojoj će se podići zastava, već se odnosi na daljnju zemlju. Kao da *aksal-erd* upućuje na kraj zemlje Benu Israila u kojoj se pojavio naš Poslanik, s.a.v.s. To je Meka, na koju se odnosi izraz *aksal-erd*, jer između područja u kojem su Arapi i Obećane zemlje (Palestine) nema oblasti koja ih razdvaja.

Potom se navodi drugi dokaz, u riječima ‘zazviždat će im’, u značenju da će ih dozivati, zato što se u hebrejskom jeziku navodi da Bog doziva ljude cvrkutanjem, odnosno zviždanjem. Dakle, takav je bio običaj Arapa, a Poslanik, s.a.v.s., je bio Arapin. Oni su koristili zviždanje kada bi tražili ono što je prikriveno.”³

Potom je Zijade b. Jahja nastavio sa svojim analiziranjem ovih citata. *Oni će doći odmah, brzo. Neće biti među njima umorna ni sustala, ni dremljiva ni sanljiva* – ovo se upravo odnosi na Poslanika, s.a.v.s., koji je došao sa svojom vojskom, nije drijemao, već je cijelu noć provodio u ibadetu, širio je Allahovu vjeru. Navodi se da je Poslanik, s.a.v.s., noć provodio u ibadetu dok mu noge ne bi otekle, pa je Allah, iz samilosti, naklonosti i uvažavanja prema njemu, naredio sljedeće:

3 *El-Bahsus-sarih*, 169–171.

O ti, umotani! Probdij noć, osim maloga dijela; polovinu njezinu ili malo manje od nje; ili malo više od nje, i izgovaraj Kur'an pažljivo. (El-Muzzemmil, 1–4)

Riječima *nikome se neće raspasati pojas oko njega* misli se na konstantnu aktivnost i kretanje. Zatim, riječima *nit će se kome otkinuti remen na obući* podrazumijeva se da im noge neće biti umorne od neprestanog hoda ka dobročinstvu. Riječi *strijele će mu biti oštre i svi lukovi njihovi zapeti* znače da mu neće biti niko ravan u odapinjanju strijela Allaha prema neprijateljima iz tih zapetih lukova, a ovo tumačenje potkrepljuju sljedeće riječi: *kopita u konja njihovijeh bit će kao kremen i točkovi njihovi kao vihor*. Dakle, shodno kur'anskim ajetima: *Tako mi onih koji dahćući jure pa varnice vrcaju. (El-Adijat, 1–2)*¹

U navedenom svjedočanstvu prorok Izaija jasno govori o našem Poslaniku, s.a.v.s., a ne o nekom drugom, jer Isa, alejhisselam, nije imao konjicu, već naš Poslanik, s.a.v.s., a varnice iz kopita njegove konjice su vrcale, kako se i navodi u ajetu – *jure pa varnice vrcaju*.

Zijade b. Jahja smatra da riječi *i deve kao vihor* znači da je ovo jasan dokaz da se govori o poslaniku Muhammedu, s.a.v.s., jer Isa (Isus) nije imao nikakve deve.

Rika će im biti kao u lava; bučat će i ugrabit će plijen i niko ga neće moći spasiti – ovdje je prorok Izaija glas uporedio s rikom lava. Slično poređenje upotrijebio je u 21. poglavlju, gdje kaže da je lav zarikao. Poslanik, s.a.v.s., je bio vođa i lider ljudi kao što je lav kralj životinja, neustrašiv i hrabar.

Bučat će nad njim u to vrijeme kao što more buči. Tada će pogledati na zemlju, a to mrak i strah, i svjetlost zaklonjena njenom maglinom – ove riječi jasan su dokaz da je naš Poslanik, s.a.v.s., bio taj koji je pozivao,

---

¹ Ibid., 173.

odnosno glasno vikao nad nevjerstvom tjerajući ga, te bučan bio poput mora. On je napadao, kritikovao i odbacivao nevjerstvo. On je taj koji je pogledao na Zemlju koja je bila mračna zbog nevjerstva, bila je sabijena i stvarno je bila mračna od nevjerstva i obožavanja stvorenja. Riječi “*i svjetlost će biti zamračena njegovom maglom*” znače da će svjetlo vjerovanja u Boga kod drevnih kršćana i jevreja postati prekriveno oblacima ateizma i arogancije kada budu odlutali od onoga što su prigrlili od Musaa i Isaa, alejhimas-selam. To je svjetlo koje će se pomračiti njihovom tminom, mislim na svijetlo časnih mjesta kao što su Meka i Jerusalem (Kuds).²

Bio je ovo samo kratak presjek svjedočanstava o Muhammedu, s.a.v.s., navedenih u prijašnjim nebeskim knjigama.

---

2 *El-Bahsus-sarih*, 173–175.

MEKA I KABA U PRETHODNIM SVETIM KNJIGAMA

Prethodne nebeske knjige koje slijede pripadnici drugih religija jasno su spomenule Meku i časnu Kabu i njihov opis ne ostavlja prostora sumnji u istinitost poslanstva Muhammeda, s.a.v.s., koje će započeti u Meki. One su ukazale na važnost Kabe i obavljanje hadža. Ako bi pripadnici drugih vjera raspravljali o jasnim navodima kur'anskih ajeta, ne bi bili u mogućnosti zaniijekati ono što je o Meki i Kabi navedeno u njihovim svetim knjigama. U nastavku ćemo navesti citate koji se odnose na Meku i Kabu, mnogi od tih navoda se indirektno odnose na njih, a neki o njima jasno govore, spominjući radosne vijesti.

1. Odlike Meke i Kabe u prethodnim knjigama

U Bibliji se na mnogo mjesta spominju specifične odlike Meke i časne Kabe: nazivi *Uršlim el-džedide*, u značenju “Novi Jerusalem” i konstrukcija *Uršlim el-mušihije* – “Posljednji Jerusalem” aludiraju na spasitelja u vrijeme Mušiha, tj. na obećanog spasitelja.

U Bereji ili faranskim brdima, gdje su živjeli Ismail, a.s. i njegova majka, Allah je dao da provri voda u njima.

Grad za kojim je Ibrahim, a.s., čeznuo.

Njeni stanovnici su Benu Kajdar, potomci Ismailovi.

To je siguran grad, predvodnik stvaranja.

U njemu nema hrama. Sulejmanov hram, a.s., po važnosti neće biti ništa u poređenju s novom Božijom kućom.

Nova kuća je kvadratnog oblika.

U Kabi se nalazi časni kamen.

Ukrašen je krunama i ukrasima poput mlade.

Plaše je se svi koji su udaljeni od nje, a njoj se neće približiti strah.

Kod Kabe je potekla voda života, u njoj je lijek (Zemzem).

Njena vrata su otvorena noću i danju, i neće se nikada zatvarati.

Pred njom kleče svi u univerzumu.

Tamo će biti put koji će se zvati svetim, kroz njega neće prolaziti ništa što je nečisto.

U nju neće ući nikakva nečistoća.

Njeni sljedbenici su brojniji od sljedbenika Kudsa (Jerusalema).

Bit će pretrpan stanovništvom i onima koji pozivaju njoj.

Kraljevi će pasti na sedždu pred njom i dodirnuti prašinu.

Brda i planine mogu nestati, ali Božije dobročinstvo i sigurnost iz nje neće nestati.

Njoj će dolaziti morsko blago i bogatstvo ljudi.

Kod nje će se okupljati ljudi i dolaziti će iz daljine.

Njena zemlja će biti tijesna za deve i jahalice (misli se na prijevozna sredstva) koja budu dolazila s Istoka i Zapada, iz Sabe, Medjena, Farana i Kajdera, a služiti će je ljudi iz Me'reba.

U njoj je blagoslovljeno brdo, ka kojem će hitati narodi kako bi iskazali svoju pokornost Bogu (Arefat).

Svi u njoj su jednaki pred Bogom.

Na čelima njenih stanovnika bit će ime Allah (od padanja na sedždu Uzvišenom Allahu).

Ljudi oko Kuće će se ustezati od prirodnih nagona (obavljanja nužde i sl.).

Glave ljudi bit će otkrivene, a glave žena pokrivene, bit će obučeni do ispod koljena, odsijecat će kosu s glave (ihrami i brijanje glave).

Ovo su neke odlike Meke koje su zbunile tumače Tevrata, jer nisu htjeli potvrditi ovu činjenicu. Ove odlike jasne su poput Sunca, ali su tumači Tevrata (Tore) ipak zatvorili oči pred njima, nudeći oprečna tumačenja.

Nekada bi tumačili da se odnose na nebeski grad, neki bi smatrali da se ove odlike odnose na Jerusalem, u prenesenom smislu, a neki da je to Jerusalem u vrijeme Mesiha (Isusa), kada će Jerusalem biti prosperitetan.

Međutim, njihova tumačenja svjedoče protiv njih samih, jer se ove karakteristike ne odnose na Jerusalem, a njeni stanovnici nisu Benu Israil.

Ali, Uzvišeni Allah je pokazao istinu.

Neka učeni ljudi na Zapadu koji sumnjaju u ovu činjenicu posmatraju putem satelita kada se obavlja teravih-namaz ili hadž i neka to uporede s onim što čitaju i gledaju svojim očima. Bit će im jasno zašto je Uzvišeni Allah u Kur'anu rekao: *O sljedbenici Knjige, zašto istinu neistinom zamračujete i svjesno istinu krijete?* (Alu Imran, 71)

Oni koji sumnjaju neka se sjete da je Isus, kada ga je samarićanska žena upitala koja je od dvije kible kod jevreja bolja, odgovorio: "Vjeruj mi, ženo, dolazi vrijeme kad ćete obožavati svoga Gospodara ali ne u ovoj planini ni u Jeruzalemu." (Evandjelje po Ivanu, 4:21)

Pošto je ovo potvrđeno, naučna konstatacija i sloboda istraživanja svakom racionalnom čovjeku nalažu da preispita sve obavijesti i da posumnja u sva prijašnja tumačenja. Tada neće imati poteškoća da shvati kako se ova činjenica odnosi na kuću odabranog ummeta, kojem je obećana Božija pobjeda. To su ključevi za rješavanje nejasnoća u obavijestima koje mi muslimani želimo da oni spoznaju, a Allah će na Pravi put uputiti onoga koga On hoće.¹

U nastavku ćemo navesti ove jasne i sigurne obavijesti koje svjedoče o ovome što smo naveli.

2. Radosne vijesti navedene u prijašnjim knjigama o Meki i Kabi

Već smo spomenuli odlike Meke i Kabe koje su navedene u svetim knjigama, a u nastavku ćemo navesti obavijesti koje potvrđuju ove odlike, što će svakome ko je racionalan biti jasan dokaz.

Hvaleći Meku prorok Izaija kaže: *Podigni svoj pogled i pogledaj oko sebe pa ćeš se obradovati i biti radosna kada vidiš da ti se donose morske riznice, da te hodočaste skupine iz svih naroda, kada ti se upute kolone deva, i postaneš tijesna za kolone koje ti dolaze, i kada ti budu dovođeni ovnovi iz Medjena, i dođu Sabejci (iz Jemena), i doći će ti sitna stoka faranska, a služiće te potomci Me'riba.* (Me'rib je sin Ismaila, a.s.).²

Komentirajući ove navode Ibn Tejmije kaže: "Sve se ovo odnosi na Meku, kojoj će pristizati 'blago morsko i sila naroda i mnoštvo faranske stoke' (kao kurban i hadžske žrtve), a Faran je šire područje kojem pripada Meka. Zemlja će biti tijesna devama koje će nositi na sebi ljude i njihovu putnu opskrbu, hrleći ka njoj. Doći će u nju stanovnici Sabe, odnosno današnjeg Jemena."³

1 Dr. Sefer el-Havali, *Jevmul-gadab*, 51–54.

2 *El-Dževabus-sahih*, 5/255, *Izaija*, 60/4–7, *Stari zavjet*, 840.

3 *El-Dževabus-sahih*, 5/265; *Hidajetul-hajari*, 155.

Prorok Izaija također o Meki kaže: *Pođi u susret i prodrmaj se o nerotkinjo koja nisi rodila i podvikuj veličajući, i raduj se iako još nisi zaniijela jer će tvoji stanovnici biti mnogobrojni od mojih stanovnika.*¹

Ibn Tejmije kaže: "Ovdje se riječ 'njegovi stanovnici (sljedbenici)' odnosi na stanovnike Jerusalema, a nerotkinja se odnosi na Meku jer u njoj se prije poslanika Muhammeda, s.a.v.s., nije pojavio poslanik.

Dakle, riječ nerotkinja ne može se odnositi na Jerusalem, jer je on ishodište poslanika, dok se u Meki nije pojavio poslanik."²

Također, aludirajući na Meku, Izaija kaže: *Na dlanu sam te svome zapisao. Djeca tvoja dolaziće ti brzo. Otići će od tebe ko te bude htio porušiti i izdati. Zato pogledaj oko sebe, oni će ti zaista dolaziti i oko tebe se sabrati. Bićeš nazvana mojim imenom, a ja sam zaista Hajj - Živi. Bićeš ogrnuta ogrtačima i uljepšana krunom kao nevjesta, tvoje ruševine i pustoš biće pretijesni zbog mnoštva tvojih stanovnika i onih koji u tebi pozivaju. Plašiće se svako ko se od tebe udalji. Tvoja djeca će se razmnožiti i biće ih mnogo tako da ćeš reći: 'Ko mi ih je sve podario kada sam bila usamljena i nerotkinja, ko mi ih je sve odgojio i za njih se pobrinuo?'"³*

Izaija ovim riječima vrlo jasno aludira na Kabu, jer ju je Allah zaodjenuo ukrasima, a njoj u službi stoje lideri i kraljevi. Meki je Allah podario djecu, odnosno hadžije i oni koji su u njoj nastanjeni.

Također, Meka je mjesto iz koje je otišao svako ko ju je htio opustošiti i razoriti. Ona je počastvovana, časna i sveta. Niko od ljudi je nije mogao uništiti. A one koji su dolazili sa slonovima da je razore Allah je kaznio poznatom kaznom. Meka je još uvijek puna, u njoj se obavlja i hadž još od vremena Ibrahima, a.s. S druge strane, Jerusalem

1 *El-Dževabus-sahih*, 5/259; *Izaija*, 54/1–3; *Stari zavjet*, 835.

2 *El-Dževabus-sahih*, 5/259; *Hidajetul-hajari*, 156.

3 *El-Dževabus-sahih*, 5/263; *Izaija*, 49/16–21.

je bio uništavan nekoliko puta, bio je bez stanovnika, a neprijatelji su vladali njime i njegovim stanovnicima.

Svako ko pokuša da je uništi bit će ponižen, kako se navodi u Kur'anu: *I onome ko u njemu bilo kakvo nasilje učini dat ćemo da patnju nenasosnu iskusi.* (El-Hadždž, 25)

Što se tiče mnoštva djece, tu se misli na hadžije koji će dolaziti u nju i one koji se okreću u molitvi prema njoj, a oni su uveliko brojniji od djece Kudsa (Jerusalema).⁴

Izaija o svetosti Harema kaže: *Vuk i janje zajedno će pasti.*⁵

Ibn el-Kajjim smatra da se ovdje misli na sigurnost koju je Uzvišeni Allah zagantirao Meki u odnosu na ostale dijelove Zemlje. Zato ju je i nazvao sigurnim gradom: *Zar ne vide da smo Harem svetim i sigurnim učinili, dok se svuda okolo njih otima i pljačka? I zar u laž vjeruju, a na Allahovim blagodatima su nezahvalni?* (El-Ankebut, 67)

O blagodatima koje je podario Meki Allah kaže: *Navike njihove da zimi i ljeti putuju, neka se oni Gospodaru hrama ovoga klanjaju, koji ih gladne hrani i od straha brani.* (Kurejš, 2–4)

Ovo bi bio kratak osvrt na obavijesti navedene u prijašnjim knjigama o Meki, Haremu i Kabi.

4 *El-Dževabus-sahih*, 5/263–265.

5 Izaija, 65.

OPIS ISLAMSKOG UMMETA U PRIJAŠNJIM KNJIGAMA

U prijašnjim knjigama se navodi opis islamskog ummeta; nema nikakve sumnje da je to odabrani ummet, koji je opisan i istican u radosnim obavijestima drugih poslanika. Već smo naveli dio obavijesti, a u nastavku ćemo predočiti neke odlike ovog ummeta koje su potvrđene u svetim knjigama pripadnika drugih religija.

U Psalmima se navodi da je Davud, a.s., rekao: *“Veseli će biti i pustinje i njena sela. Zemlja (Kajdara) postaće livadska, stanovnici pećina će izgovarati tepih-slaviti, i povikivaće sa vrhova brda zahvaljujući Gospodaru i Njegovo slavljenje će razglasiti na otocima (može značiti i prilikom klanja kurbana).”*¹

Ibn Tejmije na ovu nagovijest kaže: “Ko je osim Muhammedovog, s.a.v.s., ummeta imao stanovnike u pustinji? Ko je Kajdar do sin Ismail, a.s., predak poslanika Muhammeda, s.a.v.s.? Ko su stanovnici pećina i brda do Arapi?

Davud, a.s., je u Zeburu opisujući Muhammedov, s.a.v.s., ummet rekao: *Slavite Allaha na novi način (ili nanovo). Neka se raduje Stvoritelju onaj kome je Allah odabrao njegov ummet, i dao mu pomoć, počastvovao dobre od njih posebnom počašću, slave Ga na svojim posteljama i veličaju Ga podižići glasove.”*

Nema sumnje da se ove odlike podudaraju sa odlikama Muhammeda, s.a.v.s., i njegovog ummeta. Oni veličaju Allaha podižići glasove prilikom učenja ezana za pet dnevnih namaza i na visokim

---

1 Psalmi, 149/4–6.

mjestima. Oni veličaju Allaha podižući glasove pri učenju tekbira za dva bajrama, u namazu i za vrijeme hutbe, prilikom odlaska na bajram namaz, na Mini za vrijeme hadža a i ostali muslimani u svim predjelima uče tekbire nakon farzova u danima kurban bajrama, uče tekbir kada bacaju kamenčiće, na Saffi i na Mervi, i u tavafu oko Kabe kada prolaze pored ćoška na kojem je Crni kamen. U svim ovim situacijam tekbir uče naglas, tako da je glasno učenje tekbira jedan od obreda kod muslimana po kojem su prepoznatljivi. Pored glasnog učenja tekbira muslimani u sebi uče mnoge zikrove i spominju Allaha, dž.š., poput tekbira, *subhanallah, elhamdulillah, la ilahe illallah*. Kao i drugih propisanih zikrova. Oni ne propuštaju nijedan trenutak a da ne spominju Allaha, dž.š. Namaz je najveći vid slavljenja i veličanja Allaha, i to je ustvari značenje Davudovih, a.s., riječi: *Slavite Allaha na novi način*. Načini slavljenja koje je Allah nanovo propisao poput su pet dnevnih namaza koje Allah dž.š. nanovo propisao muslimanima. Ovi opisi ne mogu se primijeniti ni na koga osim na Muhammedov, s.a.v.s., ummet.

U Habkuku stoji: *“Zasjalo je nebo od ljepote Muhammedove, i zemlja se ispunila njegovim zahvaljivanjem!”* Ibn Tejmije kaže: “To da je nebo obasjano od ljepote Ahmedove odnosno svjetlima imana i Kur’ana koji se pojavio kod njega i njegovog ummeta, i što se zemlja ispunila njegovim zahvaljivanjem i zahvaljivanjem njegovog ummeta tokom namaza, jasna je stvar, jer sljedbenici njegovog ummeta su *hamiduni* - koji zahvaljuju, tako da moraju zahvaljivati tokom svakog namaza i hutbe. Svako ko obavlja namaz na svakom rekatu mora reći: *elhamdulillah rabbil-alemin - hvala Allahu Gospodaru svih svjetova*. A kada to kaže onda Allah, dž.š., kaže: “*Moj rob mi zahvaljuje.*” A kada kaže: “*Svemilosnom Milostivom*”, Allah kaže: “*Moj rob me hvali.*” A kada kaže: “*Vladaru Sudnjeg dan*”, Allah kaže: “*Moj rob Me veliča*”. Sljedbenici

Muhammeda, s.a.v.s., stajanje u namazu otpočinju za *hamdom* - zahvalom i završavaju stajanje u namazu s njim, jer imam kada ustaje sa rukua - pregibanja kaže: *semi'allahu limen hamideh*, a oni svi kažu: *rabbena lekel-hamd* - *Gospodaru naš neka Ti je hvala*. Namaz završavaju zahvalom tako što uče *ettehijjatu* Njemu. Postoji mnogo vidova zahvale o kojima bi bilo predugo govoriti.¹

Prorok Izaija kaže: *I podignut ću zastavu narodima daljnjim, i zazviždat će im s kraja zemlje; i gle, oni će doći odmah, brzo.*²

Ibn Tejmijje kaže: "Dozivanje se odnosi na izgovaranje telbije tokom hadža. Poslanikov, s.a.v.s., ummet iskazao je Allahu počast, očitovao monoteizam i pokornost Allahu, iskazali Mu monoteizam time da je jedini Gospodar, polupali su kipove i uništili kumire.

Što se tiče zastave, tu se misli na poslanstvo. Samo zviždanje ukazuje na pozivanje da se posjeti Allahova kuća i obave obredi hadža, a njegov ummet će doći poslušno i pokorno."³

Izaija kaže: *Popuniće se pustinja i gradovi potomcima Kajdarovim, slaviće Gospodara i sa vrhova brda pozivaće, iskazaće počast Allahu, slaviće Ga i na moru i na kopnu!*⁴

Ibn Tejmije je rekao: "Kajdar je sin Ismaila, a.s. i u tome su svi ljudi složni, Rebia i Mudar su njegovi potomci, a Muhammed, s.a.v.s., potiče od Mudara. Ovo popunjavanje i veličanje nije se desilo osim sa slanjem Muhammeda s.a.v.s.

Ezokia je prijeteći jevrejima u opisu Muhammedovog, s.a.v.s., ummeta rekao: "*Allah će dati da vas pobijede i poslaće vam vjerovjesnika,*

1 *Dževabus-sahih* 5/270-271

2 *El-Dževabus-sahih*, 5/275; Pogledati kompletne navode u poslanicama *Izaije*, 5/26–30, *Stari zavjet*, 787.

3 *El-Dževabus-sahih*, 5/258.

4 *Izaija*, 42/10–13.

objaviće im knjigu, zavladaće vama i postati vaši vlasnici i potčiniće vas i poniziti vas istinom, izaći će ljudi - potomci Kajdarovi - u skupinama naroda, sa njima će biti meleki na bijelim konjima i okružiće vas, okončat ćete u vatri, da nas Allah sačuva vatre.”⁵

Ovo bi bile neke obavijesti i svjedočanstva koja se nalaze u Bibliji, a koji se odnose ummet poslanika Muhammeda, s.a.v.s.

---

5 Dževabus-Sahih 2/272; pogledaj Ezakiev zakonik str. 45-49, i Stari Zavjet str. 949

ZAKLJUČAK

Neka je hvala Allahu, Koji svojim blagodatima omogućava činjenje dobrih i korisnih djela. Na kraju ove knjige predstaviti ćemo najbitnije teme koje su ukrasile ovo djelo.

Kazivanje o čovjeku započelo je sa stvaranjem Adema, alejhisselam. Uzvišeni Allah naredio je melecima da mu učine sedždu, a Iblis se uzoholio, odbivši ovu naredbu. Potom je Iblis istjeran iz Dženneta i spušten je na zemlju. Adem, a.s. i njegova supruga stanovali su u Džennetu. Zatim je Iblis zaveo Adema, a.s., koji je okusio plod drveta, zbog čega je i on spušten na zemlju. Nakon toga je počelo neprijateljstvo između Iblisa i njegovih potomaka, s jedne strane, i Adema, a.s. i njegovog potomstva, s druge.

Riječ “islam” u leksičkim okvirima upućuje na predanost, poslušnost, pokornost, iskrenost, prihvatanje i skrušenost. Islam općenito predstavlja predanost roba i skrušenost prema Allahu, te pridržavanje odredbi i propisa koje je dostavio neki od vjerovjesnika.

U svom posebnom značenju islam je iskazivanje predanosti i poslušnosti prema Allahu, odnosno pridržavanje svih odredbi koje je dostavio Poslanik, s.a.v.s.

Izraz *el-fitre* u leksičkim okvirima označava urođenu odliku i prirodu stvorenja koju im je Allah podario kako bi Ga spoznali.

U šerijatu je to vjera islam, a značenje da su ljudi stvoreni u islamu ukazuje na to da ih je Allah stvorio tako da su u mogućnosti prihvatiti propise islama, omogućivši da njegovo naučavanje bude u skladu s prirodom njihovog stvaranja.

Dobročinstvo je jedan od šerijatskih izraza koji je vrlo često navođen u Kur'anu i Poslanikovom, s.a.v.s., sunnetu. U biti, ovaj izraz sa sobom nosi opsežno značenje, koje se očituje činjenjem svakog dobrog djela.

Moral, odnosno etika u islamu ima vrlo važnu ulogu. U knjizi je obrađen smisao morala, vrijednost i značaj morala te načini njegovog stjecanja.

Allah, dželle dželaluhu, je gospodar i vladar svega što egzistira. On je jedini stvoritelj, onaj koji određuje sva dešavanja u univerzumu, upravlja njime i sve zna. On oživljava, usmrćuje i opskrbljuje. On je moćan, odlikuje se savršenstvom, nema nedostataka i samo On zaslužuje da se obožava.

Allahova moć jedna je od njegovih odlika, i ta je moć potpuna i savršena.

Kur'an i sunnet su dva izvora islamskog vjerzakona (šerijata), na njima se temelji islamsko vjerovanje, propisi, odredbe itd.

Kur'an je nadnaravni Allahov govor, koji je objavljen poslaniku Muhammedu, s.a.v.s. Prenesen je vjerodostojno, a njegovo učenje je pobožno djelo.

Kur'an je sačuvan od bilo kakvog dodavanja ili manjkavosti, odnosno od iskrivljivanja, a to je obećao i Uzvišeni Allah.

Sunnet Poslanika, s.a.v.s., je sve ono što je preneseno od Poslanika, s.a.v.s.: njegove riječi, djela, prešutno odobravanje, ili moralno-etičke osobnosti, ili Poslanikov, s.a.v.s., život prije i poslije poslanstva. U knjizi je obrađena tema o autentičnosti sunneta te važnost da ga islamski ummet proučava.

Islamski šarti su temelji na kojima počiva islam. Ima ih pet: šehadet da je samo Allah bog (*La ilahe illallah ve enne Muhammedu-resulullah*), obavljanje namaza, davanje zekata, post u mjesecu ramazanu i obavljanje hadža (ko je u mogućnosti). U knjizi su islamski šarti detaljno obrađeni.

Temelji vjerovanja, odnosno imanski šarti, kojih ima šest: vjerovanje u Allaha, meleke, Allahove knjige, poslanike, Sudnji dan te da se sve što se događa, dobro i loše, događa s Božijim određenjem. U knjizi je detaljan opis imanskih šarta.

U knjizi je obrađeno poslanstvo posljednjeg poslanika Muhammeda, s.a.v.s., i njegov život. Također su navedene radosne vijesti prenesene od Musaa i Isaa, alejhimassalam, o našem Poslaniku, s.a.v.s.

U knjizi je obrađen metafizički, odnosno nevidljivi svijet (gajb); svijet džina i šejtana, smrt, berzeh, prednaci Sudnjeg dana.

Jedno poglavlje u knjizi posvećeno je grijesima, tevbi, odnosno pokajanju, i dovi.

Knjiga je obradila politički sistem u islamu i njegovu suštinu, zatim pravosudni sistem i parlamentarni sistem ili šuru u okrilju islama.

Ovo djelo također tretira ekonomski sistem u islamu, zajedno s bitnim karakteristikama ovog sistema.

Knjiga predočava društveni sistem u islamu, suštinu društva i društveni život; važnost komšijskih odnosa u islamu, rodbinske veze, počastvovanost čovjeka, principe pravde i časti u islamu, osnove etike u islamu, prijateljske odnose i druženje, ustrojstvo i značaj porodice u islamu.

Također, knjiga je obradila i neke savremene teme, kao što je stav islama prema raciju, znanju, poslu, zdravlju i higijeni.

Tu su i neke teme koje zahtijevaju raspravu i analizu, kao što je sigurnost i mir, suživot, tolerancija, prisiljavanje, nasilje, terorizam i džihad.

Knjiga je predočila dokaze o islamu kao ispravnoj vjeri, obrađujući nadnaravnost u Kur'anu i Poslanikovom, s.a.v.s., sunnetu. Potom je obradila islam u drugim svetim knjigama, koje na mnogo mjesta donose radosne vijesti o islamu, poslaniku Muhammedu, s.a.v.s., i njegovom ummetu.

Ovo bi bio kratak presjek najbitnijih tema koje su obrađene u ovoj knjizi.

Molim Uzvišenog Allaha da ovo djelo bude korisno i da ga učini dostojnim Svoje plemenitosti. Neka je salavat i selam našem poslaniku Muhammedu, s.a.v.s. Zahvala pripada Allahu, Gospodaru svjetova!

SADRŽAJ:

Zahvala	6
Uvod	9
Plan studije	10
Izrada studije	11

PRVI DIO

SUŠTINA ISLAMSKOG VJEROVANJA, IZVORI VJERSKOG ZAKONODAVSTVA U ISLAMU I ISLAMSKI ŠARTI

Kazivanje o čovjeku.....	17
PRVO POGLAVLJE	
SUŠTINA ISLAMSKOG VJEROVANJA	23
Razumijevanje islama	24
Razumijevanje islama u leksičkim okvirima.....	24
Islam u okvirima Kur'ana	24
Značenje izraza islam u općoj terminologiji	25
Posebnost izraza islam	25
Islam – prirodna vjera	27
Uzvišeni Allah i Njegova sveobuhvatna moć	34
Allah, džellešanuhu.....	34
Allahova moć.....	39
Dobročinstvo i njegove manifestacije.....	42
Shvatanje pojma dobročinstvo (el-birr).....	42
U Kur'anu je riječ el-birr mnogo puta navedena	43
Dobročinstvo u Poslanikovom, s.a.v.s., hadisu.....	44
Moral / etika u islamu	48

Definicija izraza ahlak (moral, narav, ćud)	48
Definicija lijepog morala / lijepe naravi	48
Značenje lijepog morala / naravi	49
Smisao najljepšeg morala	50
Prednosti lijepog morala	52
Da li se lijepo ponašanje može steći?	53
DRUGO POGLAVLJE	
IZVORI VJERSKOG ZAKONODAVSTVA U ISLAMU.	57
Uvod	58
Bit Kur'ana i njegov kredibilitet	59
Bit Kur'ana	59
Kredibilitet Kur'ana, njegov položaj i sačuvanost od modificiranja ..	60
Razumijevanje sunneta i njegova važnost	64
Razumijevanje sunneta	64
Važnost sunneta i njegov stepen u islamskom zakonodavstvu	66
Dokazi normativnosti hadisa	69
Načini očuvanja Poslanikovog, s.a.v.s., sunneta	73
Uvažavanje sunneta i značaj hadisa i hadiskih učenjaka	73
Posvećenost prvih generacija muslimana prema	
Vjerovjesnikovom, s.a.v.s., hadisu	75
Napori učenjaka sunneta da se sačuva hadis	78
Kodifikacija hadisa	80
Položaj sunneta u odnosu na Kur'an	83
TREĆE POGLAVLJE	
ISLAMSKI ŠARTI.	91
Uvod	92
Šehadet	93
Značenje - "Samo je Allah Bog"	93
Osnove konstrukcije "Samo je Allah Bog – La ilahe illallah"	93

Uvjeti realiziranja konstrukcije “Nema Boga osim Allaha / Samo je Allah Bog – La ilahe illallah”	94
Da li je dovoljno izgovoriti “Samo je Allah Bog – La ilahe illallah”?	94
Smisao svjedočenja da je Muhammed, s.a.v.s., Allahov poslanik	95
Mudrost i smisao povezivanja ova dva svjedočenja	95
Namaz / molitva	97
Razumijevanje namaza	97
Važnost namaza / molitve	98
Zekat	101
Suština i pravni propis zekata	101
Važnost i korist zekata	102
Ekonomski efekti (posljedice) zekata	102
Imovina na koju se daje zekat	103
Kategorije kojima se daje zekat	104
Post	105
Značenje posta i njegova obaveznost	105
Definicija posta u leksičkim okvirima	105
Post u okviru vjerozakona/šerijata	105
Vrijednost ramazanskog posta	106
Suština i mudrost posta	108
Hadž	110
Suština hadža i njegova legislativnost	110

DRUGI DIO IMANSKI ŠARTI

Uvod	115
PRVO POGLAVLJE	
VJEROVANJE U UZVIŠENOG ALLAHA	117

Vjerovanje u Allaha, plodovi i dokazi.....	118
Suština vjerovanja u Uzvišenog Allaha	118
Plodovi vjerovanja u Uzvišenog Allaha.....	119
Dokazi koji upućuju na jednoću Uzvišenog Allaha	119
Racionalni dokaz vjerovanja u Uzvišenog Allaha	122
Osjetilni dokaz vjerovanja u Uzvišenog Allaha.....	126
Uslišavanje molbi / dova	126
Iskrenost poslanika	127
Dokaz u nama	128
Uputa stvorenjima	129
Dokazi u univerzumu	130
Pokornost živih bića.....	131
Različitost okusa, boja i mirisa u biljnom svijetu.....	133
Različitost jezika.....	134
DRUGO POGLAVLJE	
VJEROVANJE U MELEKE.....	137
Suština vjerovanja u meleke	138
Definicija meleka	138
Suština vjerovanja u meleke.....	138
Koristi vjerovanja u meleke.....	140
O tome da su meleci tijela	141
Odnos između meleka i ljudi	142
Meleci i ljudi	142
Odlikovanost meleka i dobrih ljudi jednih nad drugim	145
TREĆE POGLAVLJE	
VJEROVANJE U BOŽIJE OBJAVE (KNJIGE).....	149
Suština vjerovanja u Božije objave (knjige).....	150
Definicija riječi el-kutub u leksičkim i šerijatskim okvirima	150
Šta podrazumijeva vjerovanje u Božije knjige/objave?.....	150
Važnost vjerovanja u Božije knjige	151

Koristi od vjerovanja u Božije knjige	152
Dokazi vjerovanja u Allahove knjige	153
Svrha Božijih objava	153
Šta je kontradiktorno vjerovanju u Božije knjige	153
Podudarnosti i različitosti između nebeskih objava	154
Teme u vezi s kojima se podudaraju nebeske objave	154
Oblasti u vezi s kojim se nebeske objave razlikuju	155
Kur'an, Tevrat i Indžil	158
Časni Kur'an	158
Tora/Tevrat	158
Talmud	162
Modificiranje/iskrivljavanje Tore/Tevrata	163
Indžil/Biblija	164
Biblija nakon Isaa, a.s.	165
Evandjelje po Mateju	167
Evandjelje po Marku	167
Evandjelje po Luki	168
Evandjelje po Ivanu	168
ČETVRTO POGLAVLJE	
VJEROVANJE U POSLANIKE	173
Pojam vjerovjesništva i poslanstva	174
Definicija vjerovjesništva i poslanstva (en-nubuvve i er-risale) u leksičkim okvirima	174
Definicija vjerovjesništva (en-nubuvve) i poslanstva (er-risale) u šerijatskim okvirima	175
Razlika između izraza en-nebiji i er-resul	176
Dokazi poslanstva	177
Činjenice o vjerovjesnicima i poslanicima, njihova sačuvanost od grijeha i koristi vjerovanja u njih	178
Činjenice o vjerovjesnicima i poslanicima	178

Sačuvanost poslanika i vjerovjesnika od grijeha	179
Šta obuhvata vjerovanje u poslanike?	180
Korist vjerovanja u poslanike	181
Dogmatika posljednjeg poslanstva	182
Suština dogmatike posljednjeg poslanstva	182
Smisao mudžize, kerameta (posebne počasti) i šejtanskih stanja . . .	183
Lažno poslanstvo	184
PETO POGLAVLJE	
VJEROVANJE U SUDNJI DAN	189
Pojam vjerovanja u Sudnji dan, važnost i koristi od ovog vjerovanja . . .	190
Pojam vjerovanja u Sudnji dan.	190
Važnost vjerovanja u Sudnji dan.	190
Koristi od vjerovanja u Sudnji dan	191
Puhanje u rog (sūr)	194
Značenje sintagme en-nefh fis-sūr (puhanje u rog)	194
Dokazi koji upućuju na puhanje u rog	194
Broj puhanja u rog	195
Proživljenje	197
Značenje riječi el-ba's (proživljenje)	197
Dokazi kojima se potvrđuje proživljenje	197
Dokazi o mogućnosti ponovnog oživljenja	198
Vjerovanje u ponovno proživljenje s vjerskog stanovišta	200
Propis nijekanja proživljenja.	201
Sudnji dan, polaganje računa, vaganje djela, predočavanje knjiga djela.	202
Sudnji dan	202
Polaganje računa	204
Vaga na Sudnjem danu (el-mizan)	209
Predočavanje knjiga naših djela.	212
Vrelo Havd i sirat-čuprija	214

Vrelo Havd	214
Sirat-ćuprija	218
Džennet i Džehennem	221
ŠESTO POGLAVLJE	
VJEROVANJE U BOŽIJE ODREĐENJE (KADER)	227
Pojam kadera, suština, dokazi i dužnosti čovjeka	228
Definicija vjerovanja u kader	228
Temeljni principi kadera	228
Važnost vjerovanja u kader	230
Šerijatskoppravna norma govora o kaderu	231
Vrste kadera	231
Dokazi vjerovanja u Allahovo određenje	233
Dužnosti čovjeka u vezi s kaderom	235
Koristi vjerovanja u kader	238
Čovjekova slobodna volja i postupanje po zakonu uzroka i posljedice ..	242
Vjerovanje u kader i čovjekova slobodna volja	242
Postupanje po zakonu uzroka i posljedice i vjerovanje u kader	242
Pravdanje kaderom, determinizmom i indeterminizmom	244
Pravdanje kaderom za činjenje loših djela i neizvršavanje dužnosti .	244
Kad je dozvoljeno pravdanje kaderom?	245
Čovjek između determinizma i indeterminizma	246
Uputa i zabluda	250

TREĆI DIO

POSLJEDNJI ALLAHOV POSLANIK MUHAMMED, S.A.V.S

PRVO POGLAVLJE - POSLANSTVO I KRATAK OSVRT	
NA ŽIVOT BOŽIJEG POSLANIKA, S.A.V.S.	255
Predznaci poslanstva	256
Osvrt na Poslanikovo, s.a.v.s., porijeklo i na Poslanikov, s.a.v.s., život. ...	261

Rođenje.....	261
Period dojenja u plemenu Benu Sa'd	262
Putovanje s amidžom u Šam i susret sa svećenikom Behirom	263
Trgovačko putovanje s imetkom Hatidže.....	263
Supruga Hatidža	264
Početak Objave.....	265
Osamljivanje u pećini Hira i početak silaska Objave	265
Silazak Objave i pozivanje	267
DRUGO POGLAVLJE - POSLANIKOV, S.A.V.S., MORAL I SKRIVENI DETALJI NJEGOVE BIOGRAFIJE.....	271
Poslanikov, s.a.v.s., moral.....	272
Samilost Allahovog Poslanika, s.a.v.s.	279
Skriveni detalji Poslanikove, s.a.v.s., biografije.....	282
TREĆE POGLAVLJE - MUSA I ISA, A.S., DONOSE RADOSNU VIJEST O POSLANSTVU MUHAMMEDA, S.A.V.S., I STAVOVI NEPRISTRASNIH NEMUSLIMANA.....	289
Poslanici donose radosnu vijest o Poslaniku Muhammedu, s.a.v.s.....	290
Musa, alejhisselam, donosi radosnu vijest o Muhammedu, s.a.v.s.....	291
Isa, alejhisselam, donosi radosnu vijest o Muhammedu, s.a.v.s.	295
Mišljenja nepristrasnih nemuslimana o Muhammedu, s.a.v.s.....	298

ČETVRTI DIO METAFIZIČKI SVIJET

Uvod	313
PRVO POGLAVLJE SVIJET DŽINA I ŠEJTANA	317
Definicija svijeta džina i šejtana	318
Značenje izraza el-džinn	318
Porijeklo džina.....	318

Stvaranje džina	319
Značenje izraza eš-šejtan.....	319
Šejtan i džin	319
Šejtan je stvoren	320
Porijeklo šejtana	320
Negiranje svijeta džina i šejtana i odgovor onima koji imaju sličan stav ...	321
Smrt džina, svrha njihovog stvaranja, obitavanja i moći.....	324
Smrt šejtana i starosna dob.....	324
Prebivalište džina	324
Moć džina.....	325
Svrha stvaranja džina	326
Šejtan i čovjek	327
Između njih se vode bitke	327
Slabost i moć šejtana	327
Neprijateljstvo između čovjeka i šejtana	331
Uzroci i povijest neprijateljstva	331
Allah nas upozorava na šejtanovo djelovanje	332
Cilj kojem stremlji šejtan	332
Šejtanova vojska	333
Šejtanove metode u obmanjivanju ljudi.....	334
Način dolaska šejtana do čovjekovog srca	334
Oružje vjernika u borbi protiv šejtana.....	335
Mudrost u šejtanovom stvaranju	336
Stvorenjima se pokazuje moć Gospodara kroz stvaranje suprotnosti i antagonizama	336
Uzvišeni Allah na taj način svojim sljedbenicima upotpunjava stepene vjerovanja i pokornosti	336
Iskušenje.....	337
Allahova imena i odlike na koje ta imena upućuju.....	337
Pokazivanje dobrog i lošeg u prirodi ljudi	338

Manifestiranje (pojavljivanje) mnogih Allahovih znakova u kojima se pokazuje nadnaravnost	338
DRUGO POGLAVLJE	
SMRT, BERZEH I KABUR.....	341
Smrt, berzeh, kabur i kaburski ispit	342
Smrt	342
Berzeh	342
Kabur i kaburski ispit	343
Kaburski užitak i patnja	350
Definicija.....	350
Mnogobrojnost predaja o kaburskom uživanju i patnji.....	350
Kaburski užitak i patnja u Kur'anu.....	350
Vjerovanje u kaburski užitak i patnju bez znanja o modalitetu toga...	352
Da li se kaburski užitak i patnja odnose na onoga ko je ukopan ili općenito na svakoga?	352
Da li će kaburski užitak ili patnja biti provedeni nad tijelom ili nad dušom?	353
Da li je kaburska patnja vječna ili privremena?	353
Uzroci kaburske patnje i spasa od nje	354
Odgovor onima koji niječu kabursku patnju i užitak	355
TREĆE POGLAVLJE	
PREDZNACI SUDNJEG DANA.....	359
Uvod	360
Opća pravila o Sudnjem danu.....	360
Ispravan stav prema predznacima Sudnjeg dana	360
Vjerovanje u predznake Sudnjeg dana ne znači da se treba predati (ne raditi) i ne postupati po zakonu kauzaliteta.....	361
Smisao predznaka Sudnjeg dana.....	362
Definicija predznaka Sudnjeg dana	362
Definicija riječi es-sa'atu (Sudnji dan, čas, vrijeme)	362

Zbog čega je Sudnji dan nazvan ovim imenom	363
Definicija predznaka Sudnjeg dana	363
Izraz es-sa'atu u šerijatu	363
Šta se želi reći izrazom es-sa'atu kada se spomene u Kur'anu?	364
Podjela predznaka Sudnjeg dana	364
Mudrost koja se očituje u nastupanju predznaka Sudnjeg dana i prepoznavanje predznaka od strane ljudi	364
Redoslijed i kontinuitet velikih predznaka Sudnjeg dana	366
Redoslijed velikih predznaka Sudnjeg dana	366
Pojavljivanje velikih predznaka u kontinuitetu	369
Veliki predznaci Sudnjeg dana dokaz su njegovog skorog nastupanja ...	370
Pojavljivanje Dedžala	370
Silazak Isaa, alejhisselam, pred Sudnji dan	373
Izlazak Je'džudža i Me'džudža	377
Predznaci Sudnjeg dana dokaz su da će se on desiti	380
Dim	380
Izlazak Sunca sa zapada	381
Životinja	382
Vatra koja će tjerati ljude	384

PETI DIO

GRIJESI, POKAJANJE I DOVA

PRVO POGLAVLJE

POJAM GRIJEHA I SVEGA ŠTO SE ODNOSI NA NJIH	391
Pojam i osnove grijeha	392
Poimanje grijeha	392
Osnove grijeha	392
Podjela grijeha na velike i male	395
Rezultati grijeha, štetne posljedice i utjecaj	397

DRUGO POGLAVLJE	
POKAJANJE (TEVBA), SMISAO POKAJANJA, PRINCIPI I PROPISI . . .	401
Smisao pokajanja	402
Definicija pokajanja u leksičkim okvirima.	402
Definicija pokajanja u šerijatskim okvirima	402
Zbog čega se čini tevba?	403
Vrata pokajanja su otvorena.	405
Vrijednosti i suština pokajanja	409
TREĆE POGLAVLJE	
DOVA	413
Smisao i vrline dove	414
Smisao dove	414
Koristi dove	415
Uvjeti dove.	420
Propisi upućivanja dove	423

ŠESTI DIO

POLITIČKI, EKONOMSKI, DRUŠTVENI I PORODIČNI SISTEM U ISLAMU

PRVO POGLAVLJE	
POLITIČKI SISTEM U ISLAMU	427
Poimanje političkog sistema u islamu	428
Karakteristike političkog sistema u odnosu na šerijat	431
Božansko ishodište.	431
Sveobuhvatnost.	432
Kosmopolitizam	433
Umjerenost.	434
Realnost i prirodnost.	434
Šerijat i ljudski sistemi.	436

Pravosudni sistem u islamu	437
Etimologija riječi el-kada.....	437
Značaj sudstva/pravosuđa.....	437
Ciljevi sudstva	439
Uvjeti sudstva	440
Etika suca	441
Položaj ljudi unutar pravosudnog sistema	443
Nezavisnost sudstva u islamu	443
Šura / dogovaranje u islamu	445
Značenje pojma šure.....	445
Šura u Kur'anu	447
Praktična primjena šure/savjetovanja u Kur'anu	450
Kako se prakticira šura u islamu	451
Šura i demokratija	452
Primjena šure u Poslanikovom, s.a.v.s., sunnetu	455
DRUGO POGLAVLJE	
EKONOMSKI SISTEM U ISLAMU	463
Pojam islamske ekonomije i njeni izvori	464
Definicija ekonomije (el-iktisad) u leksičkim okvirima	464
Definicija ekonomskog sistema u islamu	464
Izvori islamske ekonomije.....	465
Doktrinarni temelji islamske ekonomije, ciljevi i karakteristike	467
Doktrinarni temelji islamske ekonomije	467
Ciljevi islamske ekonomije	468
Karakteristike islamske ekonomije	471
Osnove islamske ekonomije i investiranja.....	473
Kamata.....	476
Definicija kamate	476
Vrste kamate.....	476
Razlog za kamatu	477

Norme koje određuju poslovanje kamatnom robom	478
Dokazi o zabrani kamate	479
Mudrost u zabrani kamate	480
Monopol.	483
Značenje izraza monopol	483
Nedostaci monopola	483
Pravna kvalifikacija monopola	484
Dozvoljeni monopol	484
TREĆE POGLAVLJE	
DRUŠTVENI SISTEM U ISLAMU.	487
Pojam društvenog povezivanja i društvenog života u islamu.	488
Pojam društvenog povezivanja	488
Društveni život u islamu	490
Važnost komšijskih odnosa u islamu	494
Pojam susjedstva.	494
Preporuke islama prema komšiji	496
Prava komšije u islamu.	497
Rodbinski odnosi (siletur-rahim).	501
Pojam rodbinskih odnosa i način njihovog realiziranja.	501
Prednost održavanja rodbinskih veza u okviru islamskog zakonodavstva	502
Odlikovanost čovjeka u odnosu na druga stvorenja, kriterij pravde i odlikovanosti u islamu	505
Odlikovanost čovjeka u islamu	505
Kriterij pravde u islamu	507
Kriterij odlikovanosti čovjeka i počasti u islamu	511
Etički temelji i njihova uloga u izgradnji društva	515
Temelji morala i njegova uloga u izgradnji društva.	515
Islamske naredbe i zabrane.	517
Islamske naredbe.	518

Islamske zabrane	520	
Temeljne moralne vrline i osnove ahlaka.....	523	
Prijateljstvo, druženje u islamu i odnos muslimana prema drugima ...	531	
Prijateljstvo i druženje u islamu.....	531	
Odnos muslimana prema nemuslimanu	533	
ČETVRTO POGLAVLJE		
PORODIČNI SISTEM U ISLAMU		543
Uvod	544	
Položaj žene u islamu.....	545	
Islam je počastvovao ženu.....	545	
Kur'anski ajeti koji govore o ženi.....	547	
Poslanikovi, s.a.v.s., hadisi o ženi	550	
Osvrt na položaj žene unutar drugih uređenja	552	
Brak u islamu	556	
Zakovitost braka u islamu.....	557	
Smisao braka u okrilju islama	558	
Propisi braka – obaveze i prava	560	
Dijete u islamu.....	566	
Dobročinstvo prema roditeljima i njihov položaj u islamu.....	572	
Razumijevanje dobročinstva prema roditeljima	572	
Pravo roditelja i njihov položaj u islamu.....	572	
Lijepo ponašanje prema roditeljima	574	
Prava i obaveze djece u islamu	578	

SEDMI DIO

STAV ISLAMA PREMA NEKIM SAVREMENIM PROBLEMIMA

PRVO POGLAVLJE

ISLAM, RAZUM, ZNANJE I RAD.....	585
Stav islama prema razumu.....	586

Značenje riječi razum	586
Značaj racija / intelekta u islamu.	587
Funkcija racija / intelekta.	588
Granice intelekta	588
Um i vjerovanje.	588
Intelekt i predaje	589
Islam je sačuvaao razum i odredio mu značajno mjesto	589
Islam i nauka (islam, znanje i obrazovanje)	590
Islam je stjecanje znanja i obrazovanje učinio obaveznim	590
Prva riječ koja je objavljena u Kur'anu jeste imperativ da se stječe znanje	590
Uzvišeni Allah se pohvalno izražava o stjecanju nauke i onima koji teže ka obrazovanju	591
Islam je saglasan s naučnim činjenicama.	592
Konkretni naučni i empirijski dokazi potvrđuju istinitost islamskog učenja	593
Prirodne znanosti pružaju podršku islamu	594
Islam i rad	596
Značaj rada i njegova suština u islamu	596
Islam poziva na rad	598
Islam zabranjuje lijenost, besposličarenje i prosjačenje	602
Osnovni postulati rada u okrilju islama	605
DRUGO POGLAVLJE	
ISLAM, OPĆE ZDRAVLJE I HIGIJENA	611
Islam i opće zdravlje.	612
Islam upućuje na umjerenost u jelu i piću.	612
Navedene su mnoge upute i smjernice s ciljem očuvanja zdravlja . . .	613
Mnogi šerijatski izvori upućuju na propisanost liječenja	614
Dokazi koji govore o hirurškim zahvatima.	615
Poslanik, s.a.v.s., je otvorio vidike kako bi se upoznala	

i unaprijedila medicina	616
Muslimani su doprinijeli razvoju medicine.....	616
Fikhski učenjaci svrstali su čuvanje zdravlja u intencije šerijata.....	619
Islam se zanima za zdravlje čovjeka prije njegovog začeca.....	620
Potvrda zdravstvenih činjenica.....	621
Islamska kultura ishrane sadrži mnoge smjernice neophodne za očuvanje zdravlja	621
Islamski vjerovod udario je temelje koji štite od mnogih nedaća... ..	622
Islam i higijena.....	624
Poslanikov, s.a.v.s., hadis o čovjekovim urođenim osobinama (lične higijene)	624
Propisi uzimanja abdesta.....	632
Propisi kupanja.....	634
Islam i opća higijena.....	635
TREĆE POGLAVLJE - MIR, SUŽIVOT, TOLERANCIJA, PRISILA, NASILJE, TERORIZAM I DŽIHAD	639
Uvod	640
Islam i očuvanje međunarodnog mira	641
Riječ “mir” je najviše spominjana u islamskom zakonodavstvu	641
Islam vodi brigu o imetku	644
Islam vodi brigu o životima drugih.....	645
Islam zabranjuje neprijateljski odnos prema sebi samom	647
Islam garantira potpunu slobodu i reguliše je.....	647
Islam, suživot i tolerancija	650
Smisao tolerancije	651
Važnost istraživanja tolerancije u islamu	652
Tolerancija u islamu posljedica je ispravnog razmišljanja i morala, jer su oni temelj društvenog sistema u islamu	655
Islam je uspostavio opća pravila tolerancije	656
Povijesni dokazi o toleranciji muslimana.....	657

Stav islama prema prisili.	659
Značenje prinude / prisile.	659
Stav islama prema neistomišljenicima.	659
U islam nema prisile.	660
Najočitiiji vjerski dokazi o neprisiljavanju drugih da prihvate islam. ...	661
Svjedočenje nemuslimana o tolerantnosti pripadnika islama.	662
Stav islama prema nasilju.	665
Stav islama prema nasilju.	665
Poslanikova, s.a.v.s., blagost prema nemuslimanima.	670
Džihad u islamu (borba na Allahovom putu)	674
Poimanje džihada.	674
Džihad kroz prizmu Poslanikovog, s.a.v.s., sunneta.	679
Pravila ratovanja u islamu.	681
Moralne odlike muslimana u džihadu.	686
Stav islama prema terorizmu.	691
Značenje riječi terorizam (el-irhab).	691
Stav islama prema terorizmu.	693
Neosnovano optuživanje islama i muslimana za terorizam.	695

OSMI DIO

DOKAZI ISTINITOSTI ISLAMA

PRVO POGLAVLJE	
NADNARAVNOST U KUR'ANU	705
Kur'an kao mudžiza.	706
Nadnaravnost u Kur'anu.	709
Karakteristike nadnaravnog kur'anskog stila.	712
Uvod u krasnorječivost kur'anskog izraza.	712
Osebnost kur'anskog stila i značenja.	713
Naučno eksperimentalna nadnaravnost.	718

Zakonodavna nadnaravnost	722
Metafizička nadnaravnost	727
Značenje metafizičke nadnaravnosti	727
Svrha navođenja događaja iz prošlosti	728
Svrha navođenja trenutnih događaja	729
Svrha navođenja događaja iz budućnosti	729
Metafizička nadnaravnost kao dokaz istinitosti Kur'ana	730
DRUGO POGLAVLJE	
NADNARAVNOST U POSLANIKOVOM, S.A.V.S., SUNNETU	733
Retorička nadnaravnost u Poslanikovim, s.a.v.s., hadisima	734
Poslanikove, s.a.v.s., mudžize i načini njihovog potvrđivanja	739
Vrste Poslanikovih, s.a.v.s., mudžiza	739
Načini utvrđivanja Poslanikovih, s.a.v.s., mudžiza	742
Primjeri Poslanikovih, s.a.v.s., mudžiza	743
Mjesec koji se raspolutio	743
Isra i Miradž	746
Povećavanje količine hrane	747
Povećavanje količine vode, koja je izvivala između njegovih časnih prstiju	748
Liječenje bolesti Allahovom dozvolom	748
Kamen je nazivao selam Poslaniku, s.a.v.s.	749
Drveće i brda nazivali su selam Poslaniku, s.a.v.s.	749
TREĆE POGLAVLJE	
ISLAM U PRETHODNIM KNJIGAMA	753
Uvod	754
Islam je vjera svih poslanika	754
Kur'an navodi knjige koje spominju islam	756
Konvertiti, pripadnici drugih religija i njihova svjedočanstva o istinitosti islama	760
Preobraćenje učenjaka pripadnika drugih religija na islam	760

Primjeri koji opisuju učenjake konvertite u islam	761
Naučnik kršćanin koji je prihvatio islam i uložio ogromne napore u njegovom širenju	764
Radosne vijesti o islamu i Poslaniku, s.a.v.s., koje su navedene u prethodnim knjigama.....	769
Meka i Kaba u prethodnim svetim knjigama	786
Odlike Meke i Kabe u prethodnim knjigama	786
Radosne vijesti navedene u prijašnjim knjigama o Meki i Kabi	789
Opis islamskog ummeta u prijašnjim knjigama	792
Zaključak.....	796